Colleg. Societ. Jesu Mindelheimij, 1635

MALLEVS MALEFICARVM:

DE LAMIIS ET STRIGIBVS, ET SAGIS, ALIISQVE Magis & Dæmoniacis, eorumq; arte, & potestate, & pœnâ,

TRACTATVS ALIQVOT TAM veterum, quàm recentiorum auctorum:

In TOMOS DVOS distributi.

Quorum PRIMVS *continet*:

I. Malleum Maleficarum Iacobi Sprengeri, & Henrici Institoris, Inquisitorum:

II. Ioannis Nideri Theologi Formicarium de Maleficis, earumque præstigijs ac deceptionibus.

SECVNDVS *verò* TOMVS *continet Tractatus* VII. *suo loco singulariter enumeratos.*

OMNES DE INTEGRO NVNC DEMVM IN ORdinem congestos, notis & explicationibus illustratos, atque ab innumeris, quibus ad nauseam vsq; scatebant mendis in vsum communem vindicatos.

Cum Gratia & Priuilegio Cæs. Maiest. ad decennium.

FRANCOFVRTI.

clↄ. Iↄ. XIIC.

AVTORES EX QVIBVS HOC OPVS DEſumptum eſt, & ab Autore citati.

Dionyſius Areopagita.
Ioan. Chryſoſtomus.
Ioan. Caſſianus.
Ioan. Damaſcenus.
Heraclides.
Hilarius.
Auguſtinus.
Gregorius Papa primus.
Iſidorus Epiſcop. Hiſpalenſis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiepiſc. Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Gloſſa ordinaria.
Paulus Burgenſis.
Magiſter Hiſtoriarum.
Magiſter Sententiarum.
Vincentius Beluacenſis.
Gulielmus Pariſienſis.
Petrus de Palude.
Petrus de Taranthaſia.
Scotus.
Guido Carmelita.
Alexander de Ales.
Ioan. Nider.
Rabbi Moyſes.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ Sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hoſtienſis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæſareus.
Bernardus.

Alij etiam ſunt (amice lector) quicquid auxilij Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus, præſtare valeant: tuo calculo relinquimus dijudicandum, quorum nomina hæc ſunt.

Michael Pſelus. De natura Dæmonum.
Martinus Plantſch. Epiſc. Tubingæ. De Maleficijs.
Aſteſanus de Aſt. ordin. Minorum, in ſumma de caſibus.
Bartholomæus de Spina, ord. Prædicat. De Strigibus
Ioann. Franciſcus Picus Mirandulanus. De Ludificatione Dæmonum.
Conſtantinus Parentinns. Seruita, de Incubis & Succubis.
Paulus Girlanda de Caſtellione, de Sortilegijs & tortura ſortileg.
Item Acta & Practica Inquiſitorum.

AD REVERENDVM VIRVM, ERVDITIONE ET VIRtute præclarum, DN. HENRICVM SCHORVM, Præpositum Sarburgium,

PRAEFATIO

LAZARI ZETZNERI BIBLIOpolæ Argentoratensis.

QVÒ PROPIOR EST, ATQVE EXpectatior extremi iudicij dies, Reuerende Domine Præposite, Patrone colẽde: eò maior est & potentior Sathanæ in genere humano sæuiendi vis ac libido: quam ipse non per se exercet solùm, sed & per ministros libidinis suæ homines impios & Dæmoniacos: qui ducem secuti Cacodæmonem, in cuius potestate sunt, & manu, à Deo, nefariè defecerunt: & magicis superstitionibus dediti, totos sese manciparunt Satanæ ministerijs: cuius ipsi ductu & ope maleficia exercẽt innumera in omne genus hominum: quos multis sæpenumerò modis lædunt, permittente hoc ipso Deo, propter incredulitatem hominum. Quorum ex genere sunt, præter alios Magos & Præstigiatores, ac Veneficos, cumprimis mulierculæ illæ, quas Maleficas, & Sagas, & Lamias, & Striges vulgò appellant: quæ cum impuris Spiritibus commercium vitæ habent: & abiurato priùs Deo, omniquе cultu diuino, veraquе religione & pietate abnegatâ; præceptori & duci suo Sathanæ, manifestâ stipulatione sese dedunt: vt, præter alias sibi factas pollicitationes opum, aut honorum, carminibus, herbis, rebus alijs

per se innoxijs, elementa turbare, ciere tempestates, maleficijs homines, bestias, segetes inficere, morbos & mala immittere, aliaqúe mirabilia, & præter consuetum naturæ ordinem opera in mundo exercere, ab eo edoceantur. Magnum verò ac propemodùm infinitum, hac præsertim extremâ mundi ætate, eiusmodi Sagarum & Empusarum numerum, quas Sathanas mirâ sibi arte mancipat, paßim reperiri, sanè res ipsa loquitur, & communis experientia testatur: quod inprimis dolendum est. Pij itaque & boni magistratûs officium est, omnibus modis prouidere: vt maturè huic malo obuiam eatur bono modo seueritatis: nec scilicet occasio detur tamdirũ ac nefarium scelus audendi, vel saltẽ cogitandi vt deserto Deo, cui animam & corpus, adeoq; semetipsos totos, & omnia sua debent, in Sathanæ castra velint transfugere: & cum eo cõtra Deum ipsum fœdus inire nefarium. Quanquã enim non ignoro esse quasdam magni nominis, summæqúe doctrinæ & prudentiæ viros; qui eiusmodi mulierculas miseras, tanquam Sathanæ arte deceptas atq; dementatas, non tam pœna miseriâ, quàm miseratione animi dignas; earumqúe melancholiam, vt vocant, aut phantasiam, elleboro potiùs ac precibus expellendam, quàm flammis & ignibus expiandam esse arbitrantur: si præsertim mali aliquid eas facere non constet: licet à Dæmone ita ferè earum phantasia peruertatur; vt sese mala quæuis facere sibi persuadeant, & in tormentis etiam cõstanter id asseuerent: ego tamen magis accedendum esse iudico eorum sententiæ: qui existimant, eiusmodi Sagas & Maleficas seueram corporis animaduersionem, & capitis mereri supplicium: non solùm propter iniurias erga homines, quos plerunque sine causâ grauiter lædunt, & damna omnibus, quos oderunt, afferunt innumerabilia: sed multò magis propter horri-

horribilem erga Deum impietatem, & blasphemiam, & ma-
nifestam pactionem cum Dæmonibus, tanquam maximis Dei
& hominum aduersarijs, nefariè initam. Quod ita esse ve-
rum satis apertè conuincit sacrarum literarum auctoritas:
quæ apertè testatur, Deum morte mulctari velle eos, qui vetitis
& Dæmoniacis artibus student vel nocere, vel iuuare: siue
id reuerâ præstent, siue se præstare solummodò opinentur. Sic
enim in lege diuinâ expressè scriptũ est apud Mosen: Exod.22.
Maleficam viuere ne sinito. Fuisse verò & capitale apud He-
bræos vti operâ Dæmonum, etiamsi nullis Maleficijs læderent,
satis declarat historia mulieris Sagæ in Endor, Sa- 1.Sam.28.
muelis Prophetæ vmbram, & in vmbrâ Dæmonem, Saulo re-
gi, præstigiosâ quadam arte euocantis; in quâ eius rei expres-
sa fit mentio: Quòd si etiam Idolatras & blasphemos occide-
re ius est ex lege diuinâ: sicut in ea manifestè hoc præcipitur:
quantò magis eiusmodi maleficas interfici fas est: quæ Ido-
lum adorant Diaboli, eique seruiunt: immò totas sese eius
permittunt voluntati ac potestati: & in eius clientelam, de-
serto Deo, sese tradunt; & mancipia eius se fore perpetuò sti-
pulantur ac repromittunt: omnem denique Dei cultum &
religionem, ac ipsum quoque Deum maledictis proscindunt.
Nam & eadem lege diuinâ iubemur, Ariolos, Augures, Præ-
stigiatores, Incantatores, Maleficos omnes, è medio tollere:
immò etiam eos, qui non solùm ipsi vetitas & illicitas artes
exercent; sed & qui eorum vtuntur consilio: siue boni, siue
mali alicuius causâ id faciant: quia Diabolum habent au-
ctorem & inuentorẽ: sine cuius commercio vix disci aut exer-
ceri eæ artes vllo modo possunt. Taceo, quòd eiusmodi Sagæ
homicidæ sunt: quippe morbis absumere tum homines, tum
bruta paratæ: quòd item nocendi omnibus, quos temerè ode-

runt, sunt percupidæ: quòd amicos hostes reddere, odia inter coniuges serere, turpes conciliare amores, omnibus denique rebus animatis damna & detrimenta iniungere, summoperè conniuntur: neque hoc solùm satagunt carmine & diris imprecationibus efficere: sed & apertè cum Dæmonibus paciscuntur, conuiuantur, & familiarius, quàm conuenit, agunt: & quod dictu inprimis horrendum, & factu abominandum est, fœdam cum eo & execrabilem exercent libidinem: quæ quidem omnia flagitia enumerata per se singula capitalia esse nemo inficiabitur. Sed & apud Romanos olim (vt de alijs gentibus non dicam) fuisse graue constitutum supplicium in eiusmodi homines maleficos, qui vel malum carmen incantassent, vel fruges excantassent, aut alienam segetem pellexissent, satis hoc ostendit lex illa vetus XII. Tabularum, à Plinio & Tullio citata: quod vel vnius C. Furij Crasini exemplo notum est. Fuit verò aduersus eosdem posteà maleficos, tanquàm inimicos generis humani, seuerius à Cæsaribus quoque expreßè pœna capitis sancita, gladio vltore vti coërceantur. Sic enim Imper. Constantinus rescribit in Codice: Eorum (inquit) scientia est punienda, & seuerißimis meritò legibus vindicanda, qui magicis accincti artibus, aut contra salutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexisse detegantur. Et Constantius Imperator: Multi (ait) magicis artibus vsi, elementa turbare, vitam insontium labefactare non dubitant: & manibus accitis audent ventilare, vti quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos, quoniam naturæ peregrini sunt feralis pestis absumat, hoc est, vltimum supplicium. Quin etiam maleficos eiusmodi homines,

Plin. li. 28. ca 2. & lib. 30. cap. 1. Cic. lib. de Legib. 3.

L. 4. C. de malefic. & mathema.

L. 6 C. eo.

nes, qui in necem hominum, aut eorum perniciem Dæmones aduocant, à magistratu capite puniri debere, grauiter contra Apuleium disputat Aur. Augustinus: cuius egregium locum ex libro de ciuitate Dei octauo libet huc ascribere: Aduersus Magicas artes (inquit) de quibus quosdam nimis infelices & nimis impios etiam gloriari solent in nomine Dæmonum, ipsam publicam lucem testem citabo. Cur enim tam grauiter ista plectuntur seueritate legum, si opera sunt numinum colendorum? An fortè istas leges Christiani instituerunt, quibus artes Magicæ puniuntur, secundum quem alium sensum, nisi quòd hæc maleficia generi humano perniciosa esse non est dubium? Ait Poëta clarissimus: Lib. 8. cap. 19. de ciuitat. Dei.

Testor cara Deos, & te Germana, tuumque
Dulce caput, magicas inuitem accingier artes.

Illud etiam quod alio loco de his artibus idem dicit Poëta:

Atque satas aliò vidi traducere messes.

Eò quòd hac pestiferâ sceleratâque doctrinâ, fructus alieni in alias terras transferri perhibentur: nónne in XII. Tabulis, id est, Romanorum antiquissimis legibus, Cicero commemorat esse conscriptum, & ei qui hoc fecerit, supplicium constitutum? Postremò ipse Apuleius nunquam apud Iudices Christianos de Magicis artibus fuit accusatus? Quas vtique sibi obiectas, si diuinas & pias esse nouerat, & diuinarum potestatum operibus congruas: non solùm eas confiteri debuit, sed etiam profiteri: Leges culpans potiùs, quibus hæc prohiberentur, & damnanda putarentur; quæ haberi miranda & veneranda oporteret. Ita enim vel sententiam suam persuaderet iudicibus: vel si illi secundum iniquas leges saperent,

 eum-

eumqúe talia prædicantem atque laudantem morte mulctarent; digna animæ illius Dæmones dona rependerent: pro quorum diuinis operibus prædicandis humanam vitam sibi adimi non timeret. Hactenus Augustinus. Patet igitur ex his, quæ dicta sunt, maleficos eiusmodi homines, ex præscripto legum tam diuinarum, quàm humanarum, obnoxias meritò videri capitali supplicio: neque peccare magistratum, quicunque tales morte mulctat: sed voluntatem exequi diuinam, remqúe Deo gratam & acceptam facere, & vitæ humanæ tuendæ omnino vtilem ac necessariam. Enimuerò magnâ profectò hîc opus est cautione, magnaqúe prudentiâ, in crimine ipso rectè tùm cognoscendo, tùm etiam iudicando: ne vel innocentes, quia à nocentibus fortaßis indicatæ sunt, pro nocentibus puniantur: vel nocentes etiam æquo atrocius excarnificentur: quod vtrumque summoperè cauendum est. Ac proinde vt in cæteris delictis, ita vel maximè in hoc crimine vindicando, Martiani illud præclarum responsum obseruari meritò debet: Perspiciendum est (ait) iudicanti, ne quid aut durius, aut remißius constituatur, quàm causa deposcit: nec enim aut seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est: sed perpenso iudicio, pro vt quæque res expostulat, statuendum est. Semper igitur æquitatis habenda est ratio maximè: vt & in leuioribus causis proniores esse velint iudices ad lenitatem: & in grauioribus pœnis seueritatem legũ cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. Et quidem æquitatis huiusce potißima pars versari videtur in quæstionibus: quibus non semper, nec tamen nunquam fidem habendam esse Constitutionibus Imperatorum declaratur, auctore Vlpiano: proptereà quòd ea res sit fragilis, & periculosa, & quæ veritatem

[Margin: L. 11. D. de pœnis.]

[Margin: L. 1. D. de quæstion.]

tem

tem fallat: præsertim in hoc maleficij genere, in quo Sagis commercium est cum Sathana: qui homicida est, & hostis generis humani, & pater mendacij, ipso teste Christo apud Ioannem in Euangelio, nam ne inimicorum quidem quæstioni aliâs fidem adhibendam esse, quia facilè mentiuntur, idem Vlpianus docet: adeoqúe causâ demum cognitâ, haberi fidem aut non haberi oportet. Eam verò ad rem summâ opus est prudentiâ & dexteritate iudicij, omnibus ijs, qui ad gubernacula Rerumpublicarum & Iudiciorum tribunalia sedent. Cui sanè adminiculari præcipuè voluerunt ij, qui materiam hãc ex professo tractarunt: & quâ ratione cognosci de maleficio isto oporteat, & quomodo rectè iudicari, & quâ pœnâ vindicari, integris libellis conscriptis complexi sunt: quos MALLEOS MALEFICARVM *inscribere placuit: Quorum aliquot tractatus, tam veterum, quàm recentium auctorum, qui de maleficijs Sagarum, & præstigijs Dæmonum scripserunt, in Italia Germaniaqúe antehac aliquoties, sed perperàm admodum excusos; ac demum operâ & fide* CLAR. V. IOANNIS FISCHARDI *Iureconsulti, iterum recognitos, & alicubi castigatos, & in duas partes, distributos; publici commodi causâ, quod meritò nobis omnibus propositum maximè esse debet; nunc denuò prælo subiectos in lucem emittere nobis visum est: quam operam nostram rei non modò literariæ, sed etiam iudiciariæ nauatam, equidem speramus fore gratam & acceptam omnibus viris bonis, & Reipub. amantibus: qui facilè intelligunt, quanti intersit Reipublicæ istiusmodi dissertationes, quibus tam graues controuersiæ, & quæ in vsu communi sunt, probè discutiuntur, rectè definiri, atque explicari: quæ non raró hæsitatione ac dubitatione suâ (siquidem in his suspensio iudicij, &*

ἐποχῇ placere solet quàm plurimis) cursum Reipub. ipsius haud parum remorari aut impedire posse videntur.

Cæterùm quum pro veteri more & consuetudine, patronum huic operi aliquem allegere vellem: circumspicienti mihi vndique, & quærenti, tu primus occurristi, Reuerende Domine Præposite, & Patrone colende: cui hoc munus deferre, & deberem, & vellem. Deberem equidem, propter singularia tua in me merita, & officia: vellem autem, propter eximiam doctrinam & eruditionem tuam, cum pari prudentiâ & fide coniunctam: & quia hoc doctrinæ genus omnium maximè te intelligere; & quia intelligis, de eo rectè ac syncerè te iudicare posse existimarem. Quod de me iudicium tuum, non ex assentandi cupiditate, sed ex animi mei sententiâ, & rei veritate profectum, vt gratum acceptumqúe habeas: & hoc qualecunque munus, animi mei & virtutis tuæ testimonium, beneuolè humaniterqúe amplectaris: meqúe præterea tibi perpetuò commendatum habeas: maximâ, quâ possum animi contentione te oro atque obtestor. Quod reliquum est, te quàm optimè, & quàm diutißimè summa cum felicitate viuere & valere exopto. Argentorati. Calendis Ianuarij noui Anni ineuntis à CHRISTO nato, Millesimo, quingentesimo, octuagesimo octauo: quem tibi & nobis omnibus faustum & felicem concedat CHRISTVS OPTIMVS MAXIMVS.

TENOR

TENOR BVLLAE APOSTOLICÆ ADVERSVS HÆreſim Maleficarum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, Seruus ſeruorum DEI. Ad futuram rei memoriam. Summis deſiderantes affectibus, prout paſtoralis ſollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica noſtris potiſsimè temporibus, vbique augeatur & floreat, ac omnis Hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiuſmodi pium deſiderium noſtrum notiuum ſortiatur effectum, cunctiſque propterea per noſtræ operationis miniſterium, quaſi per prouidi operatoris ſarculum, erroribus extirpatis, eiuſdem fieri zelus, & obſeruantia in ipſorum corda fidelium fortius imprimatur.

SANE nuper ad noſtrum non ſine ingenti moleſtia, peruenit auditum, quòd in nonnullis partibus Alemaniæ ſuperioris, nec non in Maguntinen. Colon. Treueren. Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & diœceſibus complures vtriuſque ſexus perſonæ, propriæ ſalutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus incubis & ſuccubis abuti, ac ſuis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijſque nephandis ſuperſtitijs, & ſortilegijs, exceſsibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuerſorum generum, animalia, vineas quoque, pomeria, prata, paſcua, blada, frumenta, & alia terræ legumina perire, ſuffocari, & extingui facere, & procurare, ipſoſque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinſecis, quàm extrinſecis doloribus & tormentis afficere, & excruciare, ac eoſdem homines ne gignere, &

mulie-

mulieres ne concipere, viróſque in vxoribus, & mulieres ne vires actus coniugales reddere valeant, impedire. Fidem præterea ipſam, quam in ſacri ſuſceptione Baptiſmi ſuſceperunt, ore ſacrilego abnegare. Aliaque quam plurima nefanda, exceſſus & crimina, inſtigãte humano generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum ſuarum periculum, diuinæ maieſtatis offenſam, ac pernicioſum exemplum, ac ſcandalum plurimorum.

Quodq; licet dilecti filij *HENRICI* Inſtitoris in prædictis partibus Alemaniæ ſuperioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, diœceſes, & alia loca huiuſmodi comprehenſa fore cenſetur, Nec non *IACOBVS SPRENGER* per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ Profeſſores, Hæreticæ prauitatis Inquiſitores per literas Apoſtolicas deputati fuerunt, prout adhuc exiſtunt: Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura ſapere quàm oporteat, pro eo, quòd in literis deputationis huiuſmodi prouinciæ, ciuitates, diœceſes, terræ & alia loca prædicta, illarumque perſonæ ac exceſſus huiuſmodi nominatim & ſpecificè expreſſa non fuerunt, illa ſub eiſdem partibus minimè contineri, & propterea præfatis Inquiſitoribus in prouincijs, ciuitatibus, diœceſibus, terris & locis prædictis, huiuſmodi Inquiſitionis officium exequi non licere, & ad perſonarum earundem ſuper exceſſibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem & correctionem admitti nõ debere, pertinaciter aſſerere non erubeſcunt. Propter quod in prouincijs, ciuitatibus, diœceſibus, terris & locis prædictis, exceſſus, & crimina huiuſmodi non ſine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ ſalutis diſpendio remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipſorũ Inquiſitorum officij executio, quomodolibet retardari poſſet, de medio ſubmouere, & ne labes Hæreticæ prauitatis, aliorumque exceſſuum, huiuſmodi in perniciem aliorũ innocentum ſua venena diffundat, oportunis remedijs, prout noſtro incumbit

cumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne præterea contingat, prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca prædicta, sub eisdem partibus Alemaniæ superioris, debito inquisitionis sub officio carere, eisdem inquisitoribus in illis officiũ inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationẽ, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in literis prædictis prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & loca, ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, autoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Proq; potiori cautela literas & deputationem prędictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca, nec non personas, & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, quòd ipsi, & alter eorum, accersito secum dilecto filio, *IOANNE GREMPER* Clerico Constantien. diœces. Magistro in artibus, eorum moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum ꝓ tempore deputando in ꝓuincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis, cõtra quascunq; personas, cuiuscunq; conditionis, & præeminentiæ fuerint, huiusmodi inquisitionis officium exequi, ipsasq; personas, quas in præmissis culpabiles reperierint, iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec non in singulis prouinciarum huiusmodi parrochialibus Ecclesijs, verbum *DEI* fidei populo quotiens expedierit, ac eis visum fuerit proponere, & prædicare, omniaq; alia & singula in præmissis, et circa ea necessaria et opportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argẽtinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se, vel per alium, seu alios permissa, vbi, quando & quotiens expedire cognouerit, fueritq; pro parte Inquisitorum huiusmodi, seu alterius eorũ legitimè requisitus, solenniter publicans

non

non permittat eos per quoscunq; super hoc contra prædictarum & præsentium literarum tenorem, quauis autoritate molestari, seu alias quomodo libet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, pręeminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ aut conditionis fuerint & quocunq; exemptionis priuilegio sint muniti. Per excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac alias etiam formidabiliores, de quibus sibi videbitur sententias, censuras & pœnas, omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas quotiens opus fuerit aggrauare, & reaggrauare, autoritate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrarijs quibuscunq;. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel peciali, cuiuscunq; tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & qua cuiusq; toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, extensionis, concessionis & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli Apost. eius se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo quarto. Non. Decembris. Pontificatus nostri Anno primo.

Notandum Lectori: quòd sub finem huius Mallei Inquisitoris Sprengeri, sequatur etiam Approbatio & subscriptio Doctorum Vniuersitatis Coloniensis.

APOLO-

APOLOGIA AVCTORIS IN MALLEVM Maleficarum.

CVM INTER RVENTIS SECVLI CAlamitates, quas proh dolor non tamen legimus, quàm passim experimur, vetus Oriens damno suæ ruinæ irrefragabili dissolutus, Ecclesiam, quam nouus Oriens homo *CHRISTVS IESVS* aspersione sui sanguinis fœcundauit, licet ab initio varijs Hæresum contagionibus inficere non cessat, illo tamen præcipuè in tempore his conatur, quando mundi vespere ad occasum declinante & malitia hominum excrescente, nouit in ira magna (vt Ioan. in Apoc. testatur) se modicum tempus habere.

Quare & insolitam quandam Hæreticam prauitatem in agro Dominico succrescere fecit, Hæresim inquam Maleficarum, à principaliori, in quo vigere noscitur, sexto denotando. Quæ dum innumeris machinatur insultibus, hoc tamen in singulis, quod cogitatu terribile, *DEO* nimium abominabile, & omnibus *CHRISTI* fidelibus odibile cernitur, operibus expletur.

Ex pacto enim cum inferno; & fœdere cum morte, fœtidissimæ seruituti, pro earum prauis explendis spurcitijs, se subijciunt. Præterea ea, quæ in quotidianis ærumnis, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, ab eis, *DEO* permittente, & virtute Dæmonum concurrente, inferuntur.

Inter quæ mala nos Inquisitores, *IACOBVS SPRENGER*, vnà cum charissimo, ab Apostolica sede, in exterminium tam pestiferæ Hæreseos, socio deputato: licet inter diuinorum eloquiorum Professores, sub prædictorum ordine militantium minimi. Pio tamen ac lugubri affectu pensantes, quid remedij, quidúe solaminis mortalibus ipsis, pro salutari Antidoto foret administrandum, huic operi præcun-

ctis

ctis alijs remedijs pios submittere humeros dignum iudicauimus; confisi de melliflua largitate illius, qui dat omnibus affluenter, & qui calculo sumpto de altari forpice, tangit & mundat labia imperfectorum, in finem optatum cuncta perducere.

Verùm cùm in operibus hominum nil fiat adeo vtile & licitum, cui non posit aliqua pernicies irrogari: Ingeniola etiam nostra ad acumen non perueniunt veritatis, nisi lima alterius prauitatis plurimum fuerint abrasa. Ideo qui de nouitate operis nos redarguendo æstimat, ad certamen illius confidenter accedimus.

Sciat tamen hoc ipsum opus nouum esse simul & antiquum, breue pariter & prolixum: Antiquum, certè materia & autoritate; Nouum verò partium compilatione, earumque aggregatione: Breue propter plurimorum autorum in breuem perstrictionem: Longum nihilominus propter immensam materiæ multitudinem, & Maleficarum imperscrutabilem malitiam.

Nec hoc dicimus, cæterorum autorum scriptis præsumptuosè derogando, nostrumq; opus iactanter & inaniter extollendo, cùm ex nostro ingenio pauca & quasi nulla sint addita. Vnde non nostrum opus, sed illorum potius censetur, quorum ex dictis ferè sunt singula contexta.

Qua simul ex causa, nec poëmata condere, nec sublimes theorias cœpimus extendere, sed exceptorum more procedendo ad honorem summæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis super tres partes principales, originem, progressum & finem. Maleficarum Malleum tractatum nuncupando, aggredimur, recollectionem operis socio, executionem verò his quibus iudicium durissimum imminet, eò quòd in vindictam malorum, laudem verò bonorum constituti cernuntur à DEO; cui omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

PRIMA

PRIMA PARS,

MALLEI MALEFICARVM,

Tria continens, quæ ad Maleficium concurrunt, vt sunt, Dæmon, Maleficus, & Diuina permißio.

An Maleficium sit,

QVAESTIO PRIMA.

VTrùm asserere Maleficos esse, sit adeò Catholicum, quòd eius oppositum pertinaciter asserere, omninò sit hæreticũ. Et arguitur, quòd non sit Catholicum quicquam de his asserere. 26. q. 5. Episcopi. Qui credit posse fieri, aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium creatore, pagano & infideli deterior est. Talia autem cùm referuntur fieri à Maleficis, ideò talia asserere non est Catholicum, sed hæreticum.

An asserere Maleficas esse, sit ita Catholicum, quod eius contrarium defendere sit hæreticum.

I.

II. *Prætereà nullus effectus maleficialis est in mundo, Probatur. Quia si esset, operatione Dæmonum fieret. Sed asserere, quòd Dæmones possunt corporales transmutationes aut impedire aut efficere, non videtur Catholicum, quia sic perimere possent totum mundum.*

III. *Prætereà omnis alteratio corporalis, puta circa infirmitates aut sanitates procreandas, reducitur in mo-*

tum localem: patet ex 7 physi. Quorum primus est motus cœli: Sed Dæmones motum cœli variare non possunt. Dionysius in epist. ad Polycarpum. Quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quòd nullam transmutationem, ad minus veram, in corporibus causare possunt, quòd necesse sit huiusmodi transmutationes in aliquam causam occultam reducere.

IIII. *Praterea sicut opus Dei est fortiùs quàm opus Diaboli, ita & eius factura. Sed Maleficium si esset in mundo, esset vtique opus Diaboli contra facturam Dei. Ergo sicut illicitum est asserere facturam superstitiosam Diaboli excedere opus Dei, ita illicitum est credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus & iumentis valeant vitiari ex operibus Diaboli.*

V. *Præterea id quod subiacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimẽdi in corpora. Sed Dæmones subduntur virtutibus stellarum: Quod patet ex eo, quòd certi incantatores constellationes determinatas ad inuocandum Dæmones obseruant. Ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora, & sic multò minus Maleficæ.*

VI. *Item Dæmones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare veram formam: (Vnde in c. de mineris dicitur: Sciant auctores Alchimiæ species transmutari non posse.) Ergo & Dæmones per artem operantes, veras qualitates sanitatis aut infirmitatis inducere non possunt, sed si veræ sunt, habent aliquam aliam causam occultam absque opere Dæmonum & maleficiorum.*

Sed

Sed contrà in decre. 33. q. 1. Si per sortiarias atq; maleficas artes nõnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, &c. Loquitur de impedimento maleficiali, quò ad actus cõiugales tria concurrere, scilicet Maleficam, Diabolum, & Dei permissionẽ. Præterea fortiùs agere potest in id quod est minùs forte. Sed virtus Dæmonis est fortior virtute corporali. Iob. 40. Non est potestas super terrã quæ ei valeat comparari, qui creatus est vt neminem timeret.

Actus matrimonij tribus impeditur.

Responsio. Hîc impugnandi sunt tres errores Hæreticales, quibus reprobatis veritas patebit. Nam quidam iuxta doctrinam S. Tho. in 4. dist. 24. vbi tractat de impedimento maleficiali, conati sunt asserere, maleficium nihil esse in mundo, nisi in opinione hominum, qui naturales effectus, quorum causæ sunt occultæ, maleficijs imputabant. Alij qui maleficos concedunt, sed ad maleficiales effectus illos tantummodò imaginare, & phãtasticè concurrere asserunt. Tertij qui effectus maleficiales omninò dicunt esse phantasticos & imaginarios, licet Dæmon cum Malefica realiter concurrat.

Horũ errores sic declarantur & reprobantur. Nam primò omninò de Hæresi notantur, per Docto. in 4. præfata distin. præcipuè per Sanctum Thomam in 3. art. & in corpore, q. dicens illam opinionem esse omninò contra auctoritates Sanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia vbi auctoritas Scripturæ Sacræ dicit, quòd Dæmones habent potestatem supra corporalia, & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur, vt ex multis Scripturæ Sacræ passibus nota-

Qui maleficia negant, non credunt Dæmones esse.

notatur. Ideò illi qui dicunt, Maleficium nihil esse in mundo, nisi in æstimatione hominum: etiam non credunt esse Dæmones, nisi in existimatione vulgi tantùm, vt errores quos homo sibijpsi facit, ex sua æstimatione imputet Dæmoni: Et quòd etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in sensu tales, quales homo cogitat, quòd & tunc creduntur Dæmones videri dicamus, vel etiam Malefici. Et quoniam hæc vera fides repudiat, per quam Angelos de Cœlo cecidisse & Dæmones esse credimus: Ideò & fatemur ipsos ex vtilitate naturæ suæ multa posse, quæ nos non possumus. Et illi, qui eos ad talia inducunt facienda, Malefici vocantur: hæc ibi. Quia verò Infidelitas in baptizato hæresis nominatur, ideò tales de hæresi reprehenduntur.

Baptizati infidelitas hæresis nominatur.

Alij duo errores, Dæmones & eorum naturalem potentiam non negantes, sed inter se quò ad effectum maleficialem & ipsam Maleficam dissidentes: in quãtum vnus concedit, Maleficam realiter cooperari ad effectũ, non tamen verum, sed phãtasticum: Alter verò per contrarium effectum realem in læso concedens, sed Maleficam phãtasticè putat cooperari. Fundamentum erroris ex duobus passibus Canonum, qui habentur 26. q. 5. Episcopi. sumpserunt vbi primò reprehenduntur mulieres, quæ credũt se cum Diana, vel Herodiana nocturnis horis equitare. Inspiciatur ibi Canon. Et quia sæpè phãtasticè & imaginariè talia solummodò fiunt, ideò & illi errantes, de omnibus alijs effectibus ita fieri iudicant.

Alij Herodiade legunt.

Secundò, quia ibi continetur, quòd qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve

riúsve immutari, aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, quàm à Deo omnium creatore, infidelis est, & pagano deterior. Vnde propter hoc, quòd ibi dicitur, Deteriúsve immutari, dicunt, illum effectum non esse realem in maleficato, sed tantummodò phantasticum.

Sed quòd hi errores hæresim sapiant, & contra sanum intellectum Canonis militant, ostenditur primò tam per legem Diuinam, quàm etiam Ecclesiasticam & ciuilem, & hoc in generali.

Demùm in speciali verba Canonis exprimendo (licet etiam in sequenti quæstione clariùs hoc deducetur.) Nam lex Diuina in plerisq; locis præcipit, Maleficas non solum esse vitãdas, sed etiam occidendas: cuiusmodi pœnas non imponeret, si non veraciter & ad reales effectus & læsiones cum Dæmonibus concurrerent. Mors enim corporaliter non infligitur sine corporali & graui peccato: sed aliud de morte animæ, quæ ex phãtastica illusione seu etiam tentatione oriri potest. Hæc est sententia S. Thomæ in 2. dist. 7. in quæstione: An vti auxilio Dæmonum sit malũ. Nam Deutero. 18. præcipitur, omnes Maleficos & Incãtatores interfici. Leuit. etiam 19. dicitur: Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos, & fornicata fuerit in eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Et iterum 20. Vir vel mulier in quibus Pythonicus vel Diuinus spiritus fuerit, moriatur, & lapidibus obruent eos. Et dicuntur Pythones, in quibus Dæmon operatur miros effectus.

I. Lege Diuina probatur Maleficas esse.

Pythones qui.

Praterea hæc sunt, quòd propter hoc peccatũ Ochozias infirmus mortuus fuit. 4. Regum 1. & Saul. 1. Paralip. 10. Diuinorum deniq; eloquiorũ tractatores quid aliud in eorum scriptis super 2. dist. 7. & 8. tradiderunt de potestate Dæmonũ & Magicis artibus. Eorum scripta inspiciantur cuiuscunque Doctoris super 2. librum senten. & inueniet nullo discrepante, Magos & Maleficos virtute Dæmonum, permittente Deo, miros effectus, nõ phãtasticos posse producere. Taceo de varijs alijs locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiusmodi operibus pertractat. Vt in summa contra Gent. libr. 3. ca. 1. & 2. in 1. par. q. 114. arg. 4. Et in secunda secundæ, q. 92. & 94. Inspiciantur deniq; Postillatores & Glossatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inspiciãtur & dicta August. 18. de Ciuit. Dei. cap. 17. Et in secundo de doctrina Christiana. Similiter aliorum Doctorum, quibus omnibus cõtradicere valdè absurdum est, nec à vitio hæresis excusari potest. Imò in Iure Hæreticus censetur, quicunq; errat in expositione Sacræ Scripturæ, 24. q. 1. hæresis. Et quicunq; aliter sentit de his, quæ fidem concernunt, quàm Romana tenet Ecclesia. eod. c. & q. Hæc est fides.

Testimonia interpretum S. Scripturæ.

Hæreticus dicitur, qui non credit, quod Romana tenet Ecclesia.

II. Lege Canonica probatur Maleficas esse.

Quòd deniq; contra sanum intellectum Canonis militant, ostẽditur per legem ecclesiasticam, Nam & Canonum Doctores super c. Si per Sortiarias & Maleficas artes. 24. q. 1. & Extra: de frigidis & maleficiatis, quid aliud protendunt, nisi de maleficiali impedimẽto circa actus cõiugales declarare, quo dirimit contractum aut contrahendũ matrimonium. Dicunt. n. sicut & Tho. in 4. vbi

4. vbi suprà, quòd si maleficiũ superueniat matrimonio ante carnalẽ copulam, tunc si est perpetuũ, impedit & dirimit matrimoniũ contractum: cuiusmodi sñia non daretur sup illusoriũ et phãtasticũ effectũ, vt de se patet.

Videatur Host. in Summa copiosa: similiter Godfri. & Raymun. qui etiam nullibi leguntur difficultasse: an talis effectus posset censeri imaginarius & non realis, sed hoc tanquam per se notum relinquebant: & quomodo posset censeri perpetuus vel temporalis, declarãt, si post triennium duraret: nec dubitabant an imaginariè per Maleficã seu illusoriè intromitteretur: Sed quid verè & realiter potest talis defectus procurari virtute Dæmonis, propter pactum cũ eo initum, vel etiam per ipsum Dæmonẽ absq; Malefica: licet hoc rarissimè fiat in Ecclesia, vbi Sacramentũ matrimonij meritoriũ existit: Sed q inter infideles hoc cõtingat, hoc est, quia iusto titulo illos possidere se cernit, vt Petrus de Palude in suo quarto recitat de sponso qui desponsauerat Idolũ, & nihilominus contraxerat cũ quadã Iuuencula, quã tñ cognoscere non potuit, propter Diabolũ, qui semper se in corpore assumpto interposuerat: Cùm tamẽ in Ecclesia Diabolus conatur potiùs per Maleficas, propter suũ lucrum, in perditionem animarũ, tales effectus intromittere: Et qualiter hoc facere põt, & quib. medijs, inferiùs declarabitur: Vbi de septem modis nocendi hominib. per cõsimiles effectus tractabitur. Ex alijs ẽt quæstionibus, quas Theologi & Canonistæ circa hanc materiam mouent, hoc idẽ patet, discutientes quomodo possit tolli, & an licitum sit per aliud Maleficium tollere, & quid, si

Matrimoniũ est meritoriũ.

Malefica mortua sit, per quam Maleficium est immissum: de quo casu Godfri. in sua Summa mentionem facit: de quibus in quæstionibus tertiæ partis patebit.

Pœnæ contra Diuinatores promulgatæ.

Cur deniq; tam diligenter Canonistæ varias pœnas promulgassent, distinguendo de occulto & manifesto peccato Maleficorum, seu potius Diuinatorum, cùm noxia superstitio varias habeat species, vt si notorium sit, Eucharistia denegetur. Si occultum, pœnitẽtia quadraginta dierum: de conse. dist. 2. pro dilectione. Item si clericus, quòd deponendus & in monasterio detrudendus. Si laicus, excommunicandus. 26. q. 5. Non oportet. Item quòd tales infames debeant censeri, & qui ad eos concurrunt, imò nec ad excusationem debent admitti. 2. q. 8. quisquis nec.

III. Iure Ciuili probatur Maleficas esse.

Sed & per legem Ciuilem hoc idem ostenditur. Nam Azo in Summa super 9. libr. Codicis, Rubrica de Maleficis. 2. post l. Cornelia. de Sicar. & homicid. dicit: Sciendum, quòd omnes illi, quos vulgus Maleficos vocat, & etiam illi, qui artem diuinandi sciunt, patiuntur capitalem pœnam. vt l. nemo. C. de Maleficis. Item inferunt pœnam. l. culpa. l. nullus. Hæ enim leges his verbis vtuntur: Nemini permittitur diuinare, alioquin supplicium capitis gladio vltore feret prostratus: & subdit. Sunt & alij, qui arte Magica, vitæ innocentum insidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi bestijs obijciuntur, vt eod. C. l. multi. Decernunt etiã leges, quòd ad eorum accusationem quilibet admittatur, sicut & Canon. in c. in fauorem fidei. lib. 6. de hære. Vnde subditur ibidem. Ad hanc accusationem quilibet admit-

admittitur, quasi in crimine læsæ Maiest. Ipsam enim propemodum pulsant Maiestatem Diuinam. Item quòd quæstionibus ad interrogandum subijciantur: Subdit & quilibet, nulla dignitate obstante, quæstioni subijcitur, & qui conuincitur, vel si detegat facinus suum, sit eculeo deditus, vngulisq; sulcantibus latera, perferat pœnas dignas suo facinori. vt eod. C. l. si ex. &c.

Ratio condemnationis Maleficarum.

Nota, quòd olim duplici pœna tales plectebantur, capite & vngulis, ad dilacerationem corporis, seu ad deuorandum bestijs obijciendo. Iam autem cremantur, fortè propter fœmineum sexum.

Vngulis dedi est bestijs obijci.

Item prohibent participationem. Vnde subditur: sed nec permittātur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur bona, nec aliquis debet eos suscipere vel consulere, alioquin deportantur in Insulam, & omnia bona publicantur. Hîc notatur pœna exilij, cum amißione omnium bonorum, qui tales consulunt aut suscipiunt. Has pœnas vbi Prædicatores populis & Rectoribus terrarum publicant, plus aduersus Maleficas, quàm ex alijs scripturarum allegationibus marcescūt.

Præterea & per leges commendantur, qui eorum Maleficijs obstant. Vnde vbi suprà l. eorum. Alij autem, qui faciunt id, ne labores hominum, ventorum grandinisq; lapidatione sternantur, non pœna sed præmio digni sunt. Qualiter autem sit licitum talia impedire, inferius patebit, vt prius tactum est. Omnia autem hæc negare, aut friuolè illis resistere, quomodo potest scrupulo hæreticæ prauitatis carere? Iudicet vnusquisque, nisi fortaßis eum ignorantia excusabit: Sed cuiusmodi

ignorantia excusat, statim inferiùs patebit.

Conclusio superiorum.

Concludendo ex omnibus præmissis, Catholicam & verissimam assertionē, quòd Malefici sunt, qui Dæmonum auxilio, propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus, permittente Deo, procurare possunt, non excludendo, quin & præstigiosos effectus & phantasticos etiam per media præstigiosa producere valeant. Sed quia præsens speculatio super maleficiales effectus versatur, qui plurimùm ab alijs differunt, ideò per hoc nihil ad propositum, cùm tales potiùs Sortilegi vel Incantatores dicuntur, quàm Malefici.

Demùm quia fundamentum sui erroris capiunt ex verbis Can. præcipuè duo vltimi errores (non loquendo de primo, qui seipsum condemnat, dum nimium contra veritatem scripturæ exorbitat.) Ideò ad sanum intellectum Canonis est procedendum. Et primò contra primum errorem, dicentis medium esse phantasticum, sed extrema esse realia.

14. Species superstitionum capitalium.

Vbi notādum, quòd dum quatuordecim sunt species capitales in genere superstitionis, quas recitare causa breuitatis non expedit, tum quia clarè recitantur ab Isid. 8. Ethym. & secunda secundæ per Sanctum Tho. q. 92. Tum etiam, quia inferius vbi de grauitate huius hæresis tractabitur, de ipsis mentio erit: & hoc quæstione vltima huius primæ partis.

Maleficæ sunt species Pythonum.

Et species sub qua huiusmodi mulieres continentur, vocatur species Pythonum, in quibus Dæmon vel loquitur vel mira operatur. Et est sæpiùs prima in ordine. Species autem sub qua Malefici continentur, vocatur

species

species Maleficorum. Et quia inter se plurimũ distant, nec oportet, quòd qui in vna specie laborat, quod etiam sub alijs comprehendatur: Ideò sicut Canon de illis mulierculis mentionem facit, & non de Maleficis: Ita falsè Canonem interpretatur, qui huiusmodi imaginarias deductiones corporum, ad totum genus superstitionis per omnes species eius reducere velit, vt sic illæ mulieres imaginariè solùm, ita & omnes Maleficæ transferantur: & peramplius Canonem falsificat, qui ex illo arguere vellet, solummodò imaginariè ad effectum maleficialem ægritudinis vel morbi concurrere.

Præterea tales sic errantes peramplius reprehenduntur, dum extrema concedunt realia, scilicet Dæmonem operantem, & effectum morbi realem, medium autem instrumenti, scilicet personam maleficã dicunt phantasticè cõcurrere: cùm tamen medium semper naturam participat extremorum. Medinm participat naturã extremorum.

Nec valet si dicatur, quòd etiam phantasia sit quid reale, quia sicut phãtasia vt talis, nil potest efficere nec concurrere ad Dæmonis operationem nisi per pactum, initum cum Dæmone, in quo pacto Malefica se totam obtulit & obstrinxit Diabolo verè & realiter, & non phantasticè aut imaginariè solùm, ita etiam oportet quòd cooperetur Diabolo verè corporaliter. Nam & ad hoc sunt omnia Maleficorum opera, vbi semper aut per visum, aut per locutionem, se alicuius Malefici instrumenti, repositi sub limine domus operatione sua maleficia exercent, prout sequenti quæstione patebit.

Præterea si quis verba Canonis diligenter inspiciet,

conside-

Verba Canonis contrarij explicantur.

considerabit quatuor, quæ Prædicatores & Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas omni cum instantia populo prædicare debēt, scilicet, quòd extra vnum Deum nemo arbitretur aliquid esse numinis vel diuinitatis. Secundò, quòd cum Diana vel Herodiade equitare, est cum Diabolo (qui se ita fingit & nominat) trāsmeare. Tertiò, quòd talis equitatura fit tunc phantasticè, quando Diabolus mentem per infidelitatem sibi subiectam agitat taliter, vt ea quæ solo spiritu fiant, corporaliter fieri creduntur. Quartò, quòd tali Dæmoni habeant in omnibus obœdire. Vnde ad Maleficiales actus hæc verba extendere est absurdum, cùm sint diuersæ species.

An autem Malefici etiam localiter transferantur in sua specie superstitionis, vel solùm imaginariè sicut Pythones, tractabitur de illo in cap. 2. partis cap. 3. quod vtroq; modo. Et sic secundus error cum primo eliditur, quod ad fundamētum & sanum intellectum Canonis.

Tertius insuper, qui ex verbis Canonis effectum Maleficialem asserit phātasticum, ex verbis Canonis etiam eliditur. Nam in eo quòd dicit, qui credit, posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium creatore, &c. Infideli deterior est. Hæ tres partes, si nudè intelligātur, sunt contra processum scripturæ & determinationē Doctorum. Nam posse fieri aliquas creaturas à Maleficis, vtpotè vera animalia imperfecta, inspiciatur sequens Canon. Nec mirum, post allegatum Canon. Episcopi: quid August. determinat de Magis Pharaonis, qui virgas in serpentes

An Maleficæ creent creaturas.

pentes verterunt, inspiciatur gl. super illud Exod. 7. Vocauit Pharao sapientes. Inspiciatur & alia glo. Strabi, quòd Dæmones discurrunt per mundum, quando per incantationem Malefici per eos aliquid efficere conantur, & colligunt diuersa semina, & ex eorum adaptione possunt prorumpere diuersæ species. Inspiciatur & Albertus in lib. De animalibus. Inspiciatur & S. Tho. 1. par. q. 114. art. 4. Quorum dicta breuitatis causa obmittuntur. Solùm hoc superest, vt intelligatur ibi fieri procreari.

Secundum etiam, quòd in melius deteriúsve valeat transmutari, intelligatur solummodò à Deo autoritate, & ad correctionem seu etiam punitionem, sæpiùs tamen ista ministerio Dæmonum exercentur: & sicut de primo dicitur, Dominus percutit et ipse medetur, & ego occidam & ego viuere faciam: Ita de secundo dicitur, immißionem per Angelos malos, vt suprà tactum est. In præfato denique c. nec mirum, inspiciantur verba Augustini, qui dicuntur, Malefici & cuiusmodi eorum operationes, quando hominibus interdum non solùm infirmitates, sed etiam mortem inferunt. Tertium etiam sanè intelligere expedit, cùm moderni Malefici sæpiùs opere Dæmonum transformantur in lupos & alias bestias. Sed Canon loquitur de reali transformatione & essentiali, & non de præstigiosa quæ sæpiùs fit, de qua etiam August. 18. de ciuitate Dei. capit. 17. multa refert, vt de famosißima Maga Circe & de socijs Diomedis & de patre Præstantij. De qua materia in capitulis secundæ partis patebit. Et an semper sint præsentes

De transformatione rerum.

tes vel absentes Malefici, & an illius formam Diabolus assumit, vel ipse homo per se videatur talis. ca. 6. & 7.

An sit Hæresis, Maleficos asserere.

SED *quia secunda pars quæstionis dicit, quòd his oppositum asserere pertinaciter, sit hæreticum. Quæritur, an tales debeant haberi tanquam manifestè deprehensi in Hæretica prauitate, vel solùm vt de hæresi vehementer suspecti.* ET VIDETVR *quòd primo modo. Nam Bern. in gl. ordinaria in cap. ad abolendam. §. præsenti. & vers. deprehensi. Extra: de hær. Præsenti nihilominus ordinatione sancimus, vt quicunque manifestè fuerint in hæresi deprehensi, &c. declarat, quòd tribus modis quis censetur manifestè deprehensus, facti videlicet euidentia, quia publicè prædicat hæresim, vel legitima probatione per testes, vel ex sua confessione. Et quia tales publicè prædicant, seu temerè contra præfata omnia se opponunt, asserentes Maleficas non esse: aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere. Ideò tanquam manifestè deprehensi in tali prauitate, sub distinct. continentur. Ad eundem etiam sensum est eiusdem Bern. gloss. in ca. excommunicamus. secundo, super verbo, deprehensi publicè. At idem etiam facit ca. super quibusdam. Extra: de ver. sig. Inspiciat ibidem lector ca. & reperiet veritatem.*

Quis manifestè deprehēsus Hæreticus.

Sed contrà, quia hoc nimis durum videtur, tum propter pœnam annexam, quæ notatur in c. ad abolēdam, §. in præsenti. Extra: de hæret. vbi in clerico ponitur degradatio, & quòd secularis relinquatur arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus: Tum

etiam

etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum, quæ culpabilis in tali errore cernitur. Et ex multitudine tali rigor iustitiæ est temperandus. dist. 40. vt constitueretur. Responsio. Cùm nostra sit intentio potius à vitio hæresis huiusmodi Prædicatores pro posse excusare quàm incusare, cùm vt dicitur Extra: de præsum. ca. literas. §. quocirca mãdamus quatenus, cùm propter solam suspicionem quamuis vehementem nolumus illum de tam graui crimine condẽnari, &c. vbi gl. super verb. Condemnari. Procedi potest contra talem sic vehementer suspectum, sed non debet propterea condemnari, nisi adsit. Vt ibidem declaratur Violenta suspicio, attamen quia suspicionem excludere non possumus, & hoc propter friuolas eorum assertiones contra fidei veritatem: & cùm hoc triplex sit, suspicio leuis, vehemens, & violenta: de quibus in capit. accusatus, & capit. cum contumacia, libr. 6. de hæret. & per notata per Archidiaconum, & Ioann. Andreæ super capit. Accusatus, & verbo Vehemens. & de præsumptio. cap. literas. De violenta etiam loquitur Canon dist. 24. quorundam. Ideò quærendũ cuiusmodi suspicione talia prædicãs subiacet.

Et quidẽ cùm talia dogmatizãtes, nõ æqualiter se ad huiusmodi errores habere noscũtur: eò ꝙ aliqui ex simplici ignorãtia Iuris Diuini, aliqui ẽt sufficiẽter informati adhuc fluctuãt vacillãdo, & plenè assentire nolũt: & cùm error in mẽte Hæreticũ nõ faciat, nisi adsit pertinacia volũtatis, oportet ẽt dicere, ꝙ ad suspicionẽ super crimẽ hæreseos nõ se æqualiter habeãt. Attamẽ quia ꝑ ignorantiã putãt se posse euadere: Aduertãt paululũ, quàm

Error in mente, Hæreticum non facit.

quàm grauiter peccant, qui ex huiusmodi ignorantia delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorantia, tamen in Rectoribus animarum ignorantia quæcunq; sit, non potest dici ignorantia inuincibilis, seu ignorantia particularis, secũdum Philosophos, quæ à Iuristis & Theologis dicitur Facti. Sed censetur in eis ignorantia vniuersalis, quæ est ignorantia Iuris Diuini, quia est eorum quæ quis de iure ex lege Diuina scire tenetur. distin. 43. Nicolaus Papa. Dispẽsatio cœlestis seminis nobis iniuncta est: Væ si nõ asperserimus, Væ si tacuerimus. Tenentur enim habere scientiam Sacræ Scripturæ. dist. 36. per totum. Et ad hoc, ad subditorum animas informandas, eadem distin. cap. 2. § ecce. & §. Si quis vult. licet secundum Ray. Hostien. & Thom. non requiratur, quòd habeant scientiam eminentem, sed quòd habeant competentem, id est sufficientem, ad suum officium exequendum.

Ignorantia vniuersalis & particularis.

Non requiritur, quòd Sacerdotes habeant scientiã eminentem.

Attamen pro illorum aliquali consolatione, dummodò damna præcedentia lucris sequentibus deinceps recompensent, est eis aduertendum, quòd hæc ignorantia Iuris, licet dicatur interdum affectata & supina, dicitur tamen affectata, id est, voluntaria dupliciter. Quia interdum cum Scientia intentionis, interdum cum Ignorantia intentionis. Prima licet in nulla excusat, sed damnat. De qua Psalm. Noluit intelligere vt benè ageret. Secunda tamen diminuit voluntarium ita & peccatum. Quia fit, quando quis tenetur aliquid scire, sed nescit quod teneatur, quæ etiam fuit in Paulo. 1. Timoth. 1. Misericordiam consequutus sum, quia igno-

rans feci in incredulitate. Quia tamen dicitur affecta-
ta indirectè, quia propter alias occupationes negligit
addiscere ea quæ scire tenetur, nec vult laborare in stu-
dio ad sciendum illa, & excusat non à toto sed à tanto. Excusatio à tanto, non excusat à toto.
Et etiam iuxta Ambros. super illud Rom. 2. An ignoras,
quòd benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. dicit,
grauissimè peccas, si ignoras grauissimè, id est, valdè pe-
riculosè. Ideò præsertim iam his temporibus, ad succur-
rendum animarum periculis, omnem ignorantiam re-
pellamus, & durissimum iudicium, quod nobis immi-
net super distractam rationem & talentum nobis cre-
ditum, semper præ oculis habeamus: ne ipsa ignorantia
etiam in nobis notetur crassa vel supina, (per Metapho-
ram homines crassi vel supini, qui non vident etiam ea
quæ coram ipsis sunt.) Dicit enim Cancellarius in flori-
bus regularum moralium, in secūda regula, Quòd cul-
pabilis ignorantia Iuris Diuini, non cadit in facientem
quod in se est. Ratio est: quia Spiritus Sanctus talem ho-
minem de necessarijs ad salutem, quæ vires eius exce-
dunt, docere immediatè paratus est.

Ad primum argumentum solutio patet per sanum I.
intellectum Canonis. Ad secundum dicit Petr. de Thar. II.
Perimeret vtique ex magna sua inuidia, qua aduersus
hominem agitatur, si à Deo permitteretur. Quòd au-
tem Deus permittit sibi aliqua, & aliqua non, hoc ce-
dit in maiorem ipsius Diaboli contumeliam & displi-
centiam, quòd Deus in omnibus vtitur eo, contra suam
voluntatem, ad manifestationē gloriæ suæ. Ad tertium III.
dicitur, quod alterationē ægritudinis aut alterius effectus

maleficialis, semper præcedit aliquis motus localis, in quantum Dæmon per Maleficam colligit determinata actiua, quæ videlicet lædere possunt, & apponit determinatis paßiuis ad inferendum dolorem, vel nocumentum aut actum aliquem spurcißimum.

An mota à Diabolo localiter, reducantur in motum cœlestem.

Et si quæritur, an motus ille rerum à Dæmone localis reducatur in motũ cœlestem. Dicendum est ꝙ non. Quia non mouētur ex virtute naturali, sed mouētur ex obœdiētia naturali, qua subijciuntur virtuti Dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturæ suæ, quod pōt supra corpora. Pōt dico, non ꝙ poßit influere rebus materialibus aliquã formam vel substantialem vel accidentalē absq; adminiculo alterius rei naturalis. Sed quia potest, Deo permittente, res localiter mouere, & ex rebus coniunctis dolorem vel aliquam qualitatem producere. Vnde effectus maleficialis nõ subijcitur motui cœli, sicut nec ipse Dæmon, licet res illæ & instrumenta subijciantur.

IIII. *Ad quartum dicendum. Opus Dei potest opere Diaboli vitiari, prout ad præsens loquimur de effectu maleficiali. Sed quia hoc non potest nisi Diuina permißione, ideò non sequitur, quòd Diabolus sit Deo fortior: Demùm quia non vitiat opera Dei per violentiam, cùm sic etiam destruere posset.*

V. *Ad quintum, simpliciter notũ est, quòd corpora Cœlestia non habent virtutem imprimendi in Dæmones, cùm nihil agant vltra suam virtutem, sed quòd à Magis aduocati sub certa constellatione veniunt. Duplici ex causa hoc facere videntur. Primò, quia sciunt virtutem illius constellationis iuuare ad effectum quē Magi optant.*

optant. Secundò faciunt vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in stellis: ex qua veneratione etiam ante tempora ritus Idolatriæ processit.

Ad vltimum, quantum ad terminos argumenti super aurum Alchimicum, dicendum secundum S. Thom. in 2. dist. 7. in solutione vnius argumenti, vbi declarat de virtute Dæmonum in operando: Quod licet quædam formæ substantiales per artem induci possint virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum: hoc tamen non potest fieri vniuersaliter eò quòd ars nō potest inuenire semper seu coniungere propria actiua proprijs passiuis, potest tamen facere aliquid simile. Et sic Alchimistæ faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidētia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum: quia forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorē Solis, in loco determinato, vbi viget virtus mineralis: & ideò tale aurū non habet operationē consequentē speciem. Et simile est de alijs eorū operationib. VI. Alchimistæ verum non conficiūt aurum.

Ad propositum. Dæmones operātur per artem circa effectus maleficiales, & ideò absq; adminiculo alterius agentis nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, & quia non dicimus, quòd maleficia inferant partem absq; adminiculo alterius agentis, ideò etiam cum tali adminiculo potest veras qualitates ægritudinis aut alterius passionis inducere. Sed qualiter hæc adminicula seu administrationes instrumentorum habent ad effectum maleficialem cum Dæmonibus concurrere vel non, patebit per sequentia. Cōclusio præcedentium.

An Dæmon cum Maleficio concurrat.

SECVNDA QVAESTIO.

AN Catholicum sit asserere, quòd ad effectum maleficialem semper habeat Dæmon cum Malefico concurrere, vel quòd vnus sine altero, vt Dæmon sine Malefico, vel è conuerso, talem effectum possit producere. Et arguitur primò, quod Dæmon sine Malefico. Aug. in lib. 83. quæst. Omnia quæ visibiliter fiunt, etiam per inferiores potestates aëris fieri posse creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non sunt inuisibilia, sed potiùs sensibilia, igitur etiam à Dæmonibus fieri possunt. Præterea ex scripturis nocumenta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cum gregibus pecorum vno impetu consumpsit, & turbo domum deijciens liberos occidit, Dæmon per se, absque Maleficis concurrentibus, tantummodò diuina permißione operatus est. Ergo à simili, in alijs quæ Maleficis ascribuntur. Patet, & de septem viris Saræ virginis, quos Dæmon occidit. Præterea quicquid potest virtus superior, absque adminiculo virtutis superioris potest, & virtus superior absque adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior potest concitare grandines, & inducere infirmitates absque auxilio virtutis superioris. Dicit enim Albertus de proprietatibus rerum, quòd saluia putrefacta, modis vt ibidem ponit, si proiecta fuerit in fontem, mirabiles concitabit in aëre tempestates.

Saluia putrefacta excitat tempestates.

Præterea si dicatur, quòd Dæmon vtitur maleficio, non propter indigentiam, sed propter eius quam quærit perditio-

perditionem. Contra Aristo. 3. Ethic. Malitia est voluntarium: quod probat per hoc, quòd nullus operatur iniustè, voluntariè non velle iniustum esse, & voluntariè stuprantem non velle incontinentem esse: & per hoc etiam Legislatores puniunt malos, quasi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo si operatur per Maleficam, operatur tanquam per instrumentum: & cùm instrumentum dependet à voluntate principalis agentis, & non voluntariè agit si concurrit, non erit ei actio imputanda, nec per consequens punienda.

SED CONTRA quòd nihil possit inficere inferioribus absq; Maleficis. Primò de generatione. Omnis actio est per contactum. Et quia non est aliquis contactus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cũ eis commune, ergo vtitur aliquo instrumento, illi influẽdo virtutem lædendi per contactum. Iuxta hoc etiam quòd Maleficia possint fieri absq; opere Dæmonum, probatur per textum & gl. ad Gal. 3. O insensati Galatæ, quis vos fascinauit, veritati non obœdire? gloss. quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios & maximè pueros. Est ad hoc etiam Auicen. 6. naturalium lib. 3. cap. vlt. ita dicens: Multoties autem anima operatur in corpore alieno sicut in proprio, quemadmodum est opus oculi fascinantis & æstimationis operãtis. Et eandem sententiam etiam ponit Algazel, libr. 5. suo Physicorum cap. 10.

Tactus Dæmonis.

Putat etiam Auicenna, licet non teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam absque visu possit extranea corpora immutare, vbi nimis extẽdit virtutem

Virtus imaginatiua.

imaginatiuã: & capimus hîc virtutem imaginatiuam non in quantum distinguitur cõtra alias virtutes sensitiuas interiores, vt est sensus communis, & phantasia & æstimatio, sed in quantum includit omnes illas virtutes interiores. Sed benè verum, ꝙ talis virtus imaginatiua potest transmutare corpus coniunctum, scilicet illud in quo est, sicut homo potest ambulare super trabem, quæ est in medio viæ: Si verò posita fuerit super aquam profundam, non audebit ambulare super eam, eò quòd imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impressa, cui obœdit materia eius & virtus membrorum eius, & non obœdiunt eius contrario, scilicet ad directè ambulandum. In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo fascinantis, in quantum immutatur corpus proprium, primò scilicet non corpus alienum, de qua immutatione iam loquimur.

Ex occisi vulneribus manat sanguis præsente interfectore.

Præterea si dicatur, quòd talis immutatio causatur à corpore viuo, mediante anima in aliud corpus viuum. CONTRA Quia ad præsentiam interfectoris manat sanguis ex vulneribus occisi. Ergo etiam absque virtute animæ, corpora possunt mirabiles effectus producere. Itẽ homo viuens, & prope cadauer hominis occisi transiens, etiam nõ sentiẽdo illud, adhuc terrore concutitur.

Præterea sicut res naturales habent quasdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aßignari non potest, sicut quòd Adamas trahit ferrum, & multa quæ August. enumerat. 20. de ciuit. Dei.

Item mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis, certis rebus vti possunt, absque auxilio

Dæmo-

Dæmonum, quæ etiam nostram rationem excedunt. Et quia excedunt, non debemus propterea Dæmonib. quasi ex Maleficis insimul conuersantes ascribere.

Ex veneratione stellarum Idolatria processit.

Prætereà Malefici certis vtuntur imaginibus & rebus instrumentalibus, quas interdum ponunt sub limine ostij domus, aut ad certa loca vbi pecudes côueniunt, aut etiam homines, qui maleficiantur & interdum moriuntur. Sed quia huiusmodi effectus possunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quasdam influentias corporibus cœlestibus receptas probatur. Nam sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita & artificialia. Sed corpora naturalia possunt recipere quasdam virtutes occultas: ergo, &c. & artifi. Vnde videtur quòd eorum opera possent per tales impressiones practicari & non per Dæmones.

Imagines ex influêtijs cœlestium corporum.

Prætereà, si vera miracula poßint fieri ex potestate naturæ in eo quæ operatur. Ita & miranda & horribilia & stupêda opera, ex virtute naturæ: probatur. Nam Grego. dicit 2. dial. Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex potestate. Exemplum datur de vtroq;: Petrus orando suscitauit Thabitam mortuam. Ananiam & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit absq; prece. Ergo & homo per virtutem suæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam transmutare, seu immutare de sanitate in infirmitatem, & è conuerso.

Miracula quo modo faciant Sancti.

Prætereà corpus humanum est nobilius quàm alia corpora inferiora, sed propter apprehensionem animæ humanæ immutatur corpus humanum ad calorem &

 frigus,

frigus, vt patet in irascentibus & timentibus: imò & etiam hæc immutatio pertingit quandoq; vsq; ad ægritudinem & mortem. Ergo multò magis potest sua virtute materiam corporalem immutare.

Sed contra est. Substantia spiritus non potest imprimere aliquam formam, nisi adminiculo alterius agentis, vt suprà tactum est. Vnde & August. in præfato libro: Non est putandum istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo. Ergo multò minus homo ex potestate naturali efficere potest effectus maleficiales. RESPONDENDO, Quia non desunt errantes in hac materia, Maleficas excusantes, & Dæmones tantummodò aut inculpantes, aut quibusdam naturalibus transmutationibus earum facta ascribentes. Ideò horum falsitas ostenditur, primò per descriptionem Maleficarum, de qua Isido. 8. Ethymo. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, scilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde subdit: Hi elementa concutiunt, opere scilicet Dæmonum ad grandines & tempestates concitandas. Item dicit, mentes hominum turbant, intellige ad amentiam, odium, & amorem inordinatum. Item subdit: Ac sine vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis animas interimunt.

Isidori definitio Maleficorum.

Adidem 26. q. 5. cap. nec mirum, & sunt verba August. in libr. de ciuit. Dei: vbi declaratur, qui dicuntur Magi & Malefici. Magi sunt, qui vulgò dicuntur Malefici, & ob facinorum magnitudinem sic nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, hominum

Magi qui.

num

num turbant mentes, minus confidentium in Deo, ac sine vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus:

Mens hausti nulla sanie polluta veneni
Incantata perit.

Dæmonibus enim accitis audent ventillare & quousq; suos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet, quòd in huiusmodi operibus semper habent Dæmones cum Maleficis concurrere.

Secundò, quia cùm quadruplices effectus pœnales aßignare poßumus, scilicet, ministeriales, noxales, maleficiales, & naturales. Et ministeriales dicuntur, qui ministerio bonorũ Angelorum, sicut noxiales malorum spirituum immittuntur. Moyses enim Aegyptum in decem plagis ministerio bonorum percußit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos spiritus concurrerunt. Et triduam pestem propter peccatum Dauid circa numerationem populi commißum, & de 72. millibus hominum vna nocte prostratis per exercitũ Sennacherib, vtiq; hæc per Angelos Domini, id est, per bonos Dominũ venerantes & cognoscentes peracta fuerunt. Noxiales verò effectus, cùm in scripturis nominantur immißiones per Angelos malos, secundum quas populus ille in deserto sæpè percussus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur, quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur. Sicut & naturales, qui ex influentijs corporum cœlestium ex istis inferioribus circa mortalitates, sterilitates terrarum & grandines, & hæc similia causantur.

1. Ministeales.
2. Noxiales.
3. Maleficiales.
4. Naturales.

Et inter hos effectus magna sit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plaga fuit à Dæmone percussus & non maleficiali, ideò nihil ad propositum. Si quis verò curiosus instaret, sicut plerunque hæc materia curiosas patitur à Maleficarum defensoribus instantias, semper in cortice verborum aërem verberantes, & medullam veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficiali effectu per Dæmonem sicut noxiali percussus fuit. His curiosè etiam responderi potest, quòd Iob fuit percussus à Diabolo solùm, & non mediante Malefico vel Malefica. Quia hoc genus superstitionis vel nondum erat inuentum: Diuina tamen prouidentia voluit, vt potestas Dæmonis mundo, ad præcauendum eius insidias, pro Dei gloria innotesceret, cùm nihil nisi à Deo permissus efficere potest.

Iobi plaga.

Tempore Iob Maleficæ non erant.

Et de tempore quidem, quo primum genus superstitionis inuentum fuit: dico primum genus, quò ad Dæmonum inuocationem, non quò ad puram Idolatriam: Dicit Vincentius in speculo Historiali, allegans plures Doctores, quòd primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroastres, qui dicitur fuisse Cham filius Noë. Hic secundum Augustinum de Ciuitate Dei solus risit nascendo, & hoc non nisi opere Diaboli. Hic etiam cùm esset rex, superatus est à Nino filio Beli, qui ædificauit Niniuen, vel amplius, sub quo cœpit regnum Assyriorum tempore Abrahæ.

Magica quando inuenta.

Cham risit cùm nasceretur operante Diabolo.

Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunque confugiebant malefactores, liberi erant ab omni punitione

Origo adorationis imaginum.

tione debita. Et ex hoc cœperunt homines Imagines adorare, vt Deos: sed hoc post primam ætatem: quia sub illo tempore non erat Idolatria, propter recentem memoriam creationis mundi, vt dicit S. Tho. in 2. q. 95. art. 4. Vel etiam incepit à Nembroth, qui cogebat homines ignem adorare: & sic in secũda ætate incepit Idolatria, quæ est primum genus superstitionis, sicut Diuinatio secundum, & Obseruantia tertium.

1. Primum genus superstitionis Idolatria.
2. Secundum Diuinatio.
3. Tertium Obseruantia.

Maleficorum autem ritus reducitur ad secundum genus superstitionis, scilicet ad Diuinationem, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam sunt tria genera, scilicet Nigromantia, Planetarij, seu potius Mathematici, & Diuinatio per Somnia.

Diuinationis tria genera.

Hæc ideò posui, vt prius lector intelligat noxias illas artes non subito, sed processu temporis fuisse inuentas, nec absonum esse asserere Maleficas tempore Iob nõ fuisse. Sicut enim per incrementa temporum, vt Gregor. in Moralibus dicit, creuit sciẽtia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæmoniorum: Et sicut iam repleta est terra sciẽtia Domini, Esa. 11. Ita iã mundi vespere ad Occasum declinante, & malitia hoĩm excrescente, & charitate refrigescẽte, super abundat oĩs maleficiorum iniquitas.

Ipse tamen Zoroastres cùm esset intentus illis artibus, solummodò cõsideratione Astrorum à Diabolo succensus est. Hæc vbi suprà.

De tempore autem, quo Malefici leguntur cum Dæmonibus ad maleficia inferenda conuenisse, tactum est suprà. Et habetur Exodi septimo, quò ad Magos Pharaonis, qui in plagis super Aegyptum Dæmonum assisten-

Quando Malefici inceperint cum Dæmonibus colludere.

aßistentia, sicut Moyses ministerio bonorũ Angelorum signa plurima perpetrarunt.

Conclusio superiorum. *Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficialem, licet non ad effectum noxialem, semper habet Maleficus cum Dæmone concurrere. Et per hæc patet responsio ad argumenta.*

I. Responsio ad argumenta. *Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales, qui visibiliter cernuntur super homines, iumenta, terræ fruges, & qui etiam ex influentijs corporum cœlestium sæpè proueniunt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferuntur. Dicit enim Aug. 4. de ciuita. Dei. Dæmonibus subsunt ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur: Patet et per glossam super illud. Immißiones per Angelos malos: quæ dicit. Deus punit per malos*

II. *Angelos. Ex quibus etiam patet responsio ad secundum de Iob, & ex his quæ priùs tacta sunt de initio artis Ma-*

III. *gicæ. Et ad tertium, de saluia putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet sequatur effectus noxialis absq; auxilio Dæmonis, licet non absq; influentia corporis cœlestis. Loquimur autem, de effectu maleficiali:*

IIII. *Vnde non est simile. Ad quartum dicitur verum esse, quòd Dæmones vtũtur Maleficis tantummodò propter eorum perditionem. Et cùm infertur, quòd non essent puniendi, quia concurrunt tanquam instrumenta, quæ mouentur ad nutũ non proprium, sed principalis agentis. Respondetur, quòd sunt instrumẽta animata & liberè agentia, & licet post expressum pactum, initum cum Dæmonibus, non iam sint suæ libertatis: quia vt ex earum faßionibus accepimus, & loquor de mulierculis*

combustis,

cõbustis, ad plurima maleficia coactè, si verbera Dæmonum subterfugere volunt, cooperantur, prima tamen professione, qua spontè se Dæmonibus subiecerunt, manent ligatæ.

Ad alia verò argumenta, in quibus probatur, maleficiales effectus posse absque opere Dæmonum à vetulis procurari. Dicendum, ꝙ ex vno particulari, concludere vniuersale est dissonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale, nisi hîc vbi agitur de fascinatione seu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, ꝙ semper habeat ita euenire. Insuper est ēt dubium per gloss. An absq; opere Dæmonum talis fascinatio fieri possit, eò ꝙ ex glossis ibi elicitur, ꝙ Fascinatio capitur tripliciter: Vno modo dicitur ludificatio sensuū, quæ fit per artem Magicam, & sic potest fieri ministerio Dæmonum, nisi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel ministerio sanctorum Angelorum. Secundo modo potest dici inuidia, vt ibi Apostolus dixit: Quis vos fascinauit, id est, tanto odio persecutus est. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aspicientes in eum. Fascinatio siue Inuultuatio triplex.

Et de fascinatione hoc modo dicta cõiter loquuntur Doct. secūdum quem modum ēt Auicenna & AlgaZel, vt in argumentis deducitur, loquuti sunt. Nam & S. Tho. hanc fascinationem declarat 1. par. q. 117. per hunc modum. Et fortè, inquit, imaginatione animæ immutatur spiritus corporis cõiuncti, Quæ quidem immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus Immutatio spirituum maximè fit in oculis.

spiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aërem continuum vsq; ad determinatũ spacium. Per quem modum specula si sint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aspectu mulieris mẽstruatæ. Vt Arist. dicit in lib. de som. & vigilia. Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehemẽter commota ad malitiam, sicut maximè vetulis contingit, efficitur secũdum modum prædictum. Aspectus eius venenosus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus tenerũ, & facilè receptiuum impreßionis. Subdit tamen, quòd poßibile est etiã quòd Dei permißione, vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dæmonum, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactum aliquod habent.

Oculi vetularum nociui.

Est ergo quæstio super influentias corporum cœlestium, in qua tres alij errores reprobantur, & est quinta in ordine: Sed pro ampliori præmissorum declaratione, etiam obuiandum quibuscunq; prætensis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quò ad quintuplicẽ causam, quatuor ex illis reprobando, ex quibus influere nõ possunt, quintam verò cõcludendo, s. virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona sit secundum naturã, est tamen mala sc̃d'm voluntatẽ.

Quatuor autem causæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorũ opera esse negant, & sunt corporum Cœlestium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouẽtia, hominum excrescens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia. Præterea corpora Cœlestia mouentur à substantijs spiritualibus, secundum Theologos & Philosophos omnes.

Sed

Sed illi spiritus sunt superiores animabus nostris, sicut & corpora Cœlestia corporibus nostris, ergo ambo in simul habent imprimere in animam & corpus hominis ad causandum quoscunq; actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu solutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum solutione veritas magis patebit. Videtur enim obstare primò illud quod superius dictum est. Quòd substantiæ spirituales non possunt trāsmutare corpora ad aliquam naturalem formam, nisi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatio quantumcunque fortis in anima. Præterea est articulus condemnatus in plerisq; Vniuersitatibus, præcipuè tamen Parisiensi, quòd Incantator aliquis proijcit Camelum in foueam solo visu, eò quòd sicut intelligentiæ superioris imprimunt inferioris, sic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam sensitiuam. Item ad hoc est articulus condemnatus, quòd materia exterior obœdit substātiæ spirituali, si intelligatur simpliciter, & secundum omnem modum transmutationis. Quia sic soli Deo, vt prius patuit, obœdit.

Articuli damnati in Academijs.

Quòd Incantator proijcit Camelum in foueam solo visu.

His visis, fascinatio de qua loquimur, qualiter sit possibilis, & qualiter non, declaratur. Non.n. est possibile homini, quòd per naturalem virtutem animæ suæ, per oculos talē virtutē emittat, quæ nō mediante transmutatione proprij corporis, neq; medij, nocumentū inferre possit corpori hominis quod aspicit, maximè cùm secundum opinionem cōmuniorē videamus intra suscipientes nihil extramittentes. Non est etiam possibile homini, quòd

Visus transmutans.

quòd per virtutem naturalem animæ suæ, pro voluntate sua transmutationem faciat, imaginando in oculis suis, quæ mediante trāsmutatione medij, scilicet aëris, posit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem, secundum quod sibi placuerit.

Et quia secundum hos duos modos prædictos non potest vnus homo alium fascinare: cùm nulli hominum potest inesse talis virtus per naturalem virtutem animæ suæ. Ideò velle probare, quòd maleficiales effectus possent prodire ex naturali aliqua virtute super ad infringendum opera Maleficiorum, quæ virtute Dæmonum fiunt, est plurimum alienum à veritate. Quia etiam secundum hos duos modos fascinatio & maleficatio reprobantur, sicut & præfati duo articuli.

Qualiter tamen sit possibilis, licet superius tactus sit, tamen clarius sic deducitur. Potest enim contingere, q̄ homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri, moueat ipsum, mediante visu & imaginatione, vel aliqua passione sensibili. Et quia passio sensibilis est cum quadā immutatione corporali, & oculi sunt tenerrimi, propter quòd sunt impressionis multùm receptiui. Ideò quandoq; contingit, quòd per aliquam passionem interiorem transmutantur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impressio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis sensuum particularium ad imaginationis organum. Cùm autem oculi sunt transmutati in aliquam qualitatem nociuam, contingere potest quòd transmutent,

Aspectus vi imaginationis mouet corpus aliquod.

ac rem sibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua, & sic vsq; ad aërem cõtiguum, oculis pueri, qui aspicitur: & ille aër cõtiguus poterit quãdoq; in materiam dispositam quàm non dispositam, cui consonat, transmutare oculos ipsius pueri in aliã qualitatem malam, & mediantibus oculis ipsius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimẽtum huius rei manuductiuum est, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoq; ex aspectu suo lædere oculos eum aspicientis, quod contingit ex hoc, quod oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eò quòd secundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inspicientium, cooperante ad hæc multùm imaginatione eius, qui aspiciendo oculos infirmos imaginatur se lædi. Plura possent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis causa obmittuntur.

Oculi quomodo læsis oculis visis lædantur.

Concordat his quædam glossa super illud Psalm. Qui timẽt te, videbunt me: & Le. dicens, Magna virtus oculis inest: quod in naturalibus apparet. Animal enim visum prodest Itericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel sic, Basiliscus si prior vidit, occidit, si prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Basiliscus videndo occidit hominem, nisi quòd ex aspectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenosa, per quam oculi primò inficiuntur, & demùm aër contiguus. Et sic alia & alia pars aëris vsq; ad aërem homini cõtiguum, quem

Itericis prodest visum animal.

Basiliscus quomodo occidat visu.

aërem per aſpirationem cùm homo attraxerit, intoxicatur & moritur. Prior aũt viſus ab homine, vbi homo volens Baſiliſcum occidere, circummunit ſe ſpeculis, ex quibus dum Baſiliſcus inſpicit ex reuerberatione aër inficitur, & ſic vſq; ad Baſiliſcum pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occiſor beſtiæ non moritur, & hîc occultam quandam cauſam opinari neceſſe eſt.

Cõcluſio præcedentium.

Hæc ſine præiudicio & temeraria aſſertione dicta ſunt, tantummodò dictis Sanctorũ inhærentes, Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præſens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus ſemper concurrere, & vnum ſine altero nihil poſſe efficere.

Reſponſio ad ſuperiora argumenta.

I.

Ad argumenta, patet reſponſio de faſcinatione ad primum. Ad ſecundũ dicitur iuxta Vincen. in Spe. naturali. ca. 13. Quòd vulnus infectum ſpiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum, tranſeunte iam interfectore ſanguis ebulliẽs extra manat, Quia ad præſentiam interfectoris aër incluſus in vulnere, ſicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præſentiam commouetur, ex qua commotione ſanguis erumpit. Sunt quidã alias cauſas allegantes, quaſi illa ebullitio ſanguinis ſit eius clamor de terra ſuper homicidam præſentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Cain: ad illud de horrore dicendum, quòd homo tranſiens prope cadauer hominis occiſi horrore concutiatur, licet illud non ſentiat: hoc fit ex ſpiritu quantumcunq; infectionem recipiente, & eam animæ repræſentante. Sed hæc nihil concludant aduerſus opera

II.

De mortuo ſanguinem mittente.

opera Maleficorum, cùm omnia illa naturaliter (vt dictum est) fieri valeant.

Ad tertium, sicut dictum est suprà, Maleficorum ritus deducuntur ad secundum genus superstitionis, quod dicitur Diuinatio: rebus verò superstitiosè vti in obseruantijs quibusdam, reducitur ad tertium genus, ideò argumentum non est simile: demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, sed ad illam, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cum multis modis fieri possit, scilicet per Nigromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inspiciatur sese.q.art.5. III.

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi Maleficijs sunt intenti, sicut supremum gradum in flagitijs tenet, ita & aliud iudicium de eo existit. Vnde quanto arguitur, quòd quia occultas rerum virtutes cognoscere non possumus, & Malefici etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd si intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute procedendos, hoc licitum foret, vt de se patet. Vel etiam concedendo, quòd si intenderent superstitiosè rebus naturalibus, vtpotè rebus huiusmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignota inscribendo, & illis pro acquirenda sanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate, & non pro nocumento aliquo inferendo vterentur: tunc licet absque expressa Dæmonum inuocatione, licet non absque tacita ista fieri possent & illicita iudicantur.

Quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertium genus superstitionis, scilicet ad Obseruantiam

De obseruantijs vanitatũ.

vanitatum, vt dictum est, ideò nihil ad propositum super Hæresim Maleficorum fortificatur. Etiam solutio, quòd huic tertio generi quatuor aßignãtur species: quia vel vtitur quis obseruantijs ad scientiam acquirendam: vel ad coniecturas sumendas fortuniorum vel infortuniorum: vel ad suspensiones sacrorum verborum: vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter San. Tho. in titulo illo quæstionis, vbi quærit, An obseruationes ordinatæ ad corporum immutationem sint licitæ, q. 96. in summa præfata ar. 2. addit, puta ad sanitatem. Obseruationes ergo Maleficorum, cùm hîc locũ habent, sed vt dictum est sub secundo genere continentur superstitionis, ideò nihil ad propositum.

IIII.

Inter Imagines Nigromãticas & Astronomicas quæ differentia.

Ex his etiam ad quartum argum. respondetur, quòd quia duplices in his obseruantijs fieri possunt imagines, Nigromanticæ & Astronomicæ: & inter hæc talis est differentia. Quòd in Nigromanticis semper fiunt expreßè inuocationes Dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secundi argu. præfatæ quæstionis. In Astronomicis verò sunt pacta tacita, & ideò nulla inuocatio, nisi fortaßis tacita, puta propter figurarum figurata & characterum signa, quæ eis inscribuntur. Et iterum Imagines Nigromanticæ, vel fiunt sub certis constellationibus, ad recipiendum certos influxus & impreßiones corporum cœlestium, etiã certis figuris & characteribus insigniti, vt in annulo, lapide, vel aliqua preciosa materia. Vel fiunt simpliciter absq; obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunq; materia, et vili, ad inferendum maleficia, vbi

& quan-

& quando ad aliqua loca reponuntur: & de his effectibus cum suis imaginibus iam sermo est, & non de alijs. Ideo argumentum non facit ad propositum.

Qualiter denique certæ imagines superstitiosæ, de quibus tactum est, nullam habent efficaciam, inquantum sunt artificialia solùm, licet fortè materialia in eis cōsiderata possunt habere efficaciam, & non inquantum haberent naturalem aliquam virtutem ex impressione corporum cœlestium; Si cui placet Doctorem ibidem inspiciat. Semper tamen dicit esse illicitū imaginibus vti. Imagines verò Maleficarum absque naturali aptitudine ad effectum fiunt, solummodò autē ex iussu Dæmonum reponunt & applicāt, vt manualiter ad effectum concurrant, in maiorem contumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, malaque fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & sacratioribus anni temporibus huiusmodi fieri procurant. Imagines vel quò ad materialia, vel artificialia, efficaces.

Ad quintum dicendum, quòd Greg. ibi intellexit potestatem gratiæ nō naturæ. Vnde & ibidem subdit. Qui filij Dei potestate sunt, vt Ioan. dicit, quid mirum si signa ex potestate faciunt. V.

Ad vltimum dicendum, quòd similitudo non valet; quia alia est actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma, & appetitus sensitiuus est actus alicuius organi corporalis. Ideò ad apprehensionem animæ humanæ potest commoueri appetitus sensitiuus, cum aliqua immutatione corporali, calorem & frigus, vel etiam vsque ad mortem. Ad exteriora verò VI.

corpora immutando, nulla apprehensio animæ humanæ sufficit, nisi mediante immutatione proprij corporis, sicut de fascinatione dictum est. Vnde & Malefici ex nulla potestate naturali, sed solummodò auxilio Dæmonum, & ipsi Dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per spinas, ossa, crines, ligna, ferrum, & huiusmodi, quando intromittunt aut instrumetum aliquod reponunt, vt successiuè patebit, maleficiales effectus procurant.

Deindè magis in spirituali tenore Bullæ Apostolicæ inhærendum, considerandum est de origine Maleficorum, & eorum operum multiplicatione, & primò de ipsis Maleficis, secundò de eorum operibus. Vbi notandum, quòd quia ad huiusmodi effectum tria habent concurrere, scilicet, Dæmon, Malefica, & Diuina permissio. 23. quæstio. 1. si per Sortiarias. Augustinus etiam dicit, quòd ex pestifera societate hominum & Dæmonum hæc superstitiosa vanitas adinuenta est. Ideò origo & multiplicatio huius Hæresis ex pestifera hac societate sumitur, quod etiam ex alijs elicitur.

Multiplicatio Maleficorum.

Nam attento, quòd hæc Hæresis Maleficorum, non solùm differt ab alijs hæresibus in hoc, quòd ipsa per pacta nedum expressa, verumetiam placita ac fœderata, in omnem creatoris ac suarum creaturarum contumeliam & nocumentum insanit: cùm tamen omnes aliæ simplices Hæreses per nullum pactum tacitum vel expressum, cum Dæmonibus initum, licet non absque instinctu satoris omnis inuidiæ erroribus propter difficultatem credendorum assentiunt. Verumetiam differt

fert ab omni noxia & superstitiosa arte, in hoc quòd super omnia genera Diuinationum ipsa Maleficorum hæresis supremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à Maleficiendo, seu malè de fide sentiendo sibi vsurpat, vt priùs tactum est.

Malefica dictæ à malè de fide sentiendo.

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius perfidiæ quatuor exercere, videlicet fidem Catholicam in toto, vel in parte ore sacrilego abnegare, seipsos in corpore & anima deuouere, Infantes nondum renatos ipsi maligno offerre; spurcitijs Diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis Dæmonibus insistere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni veritate & figmenta forent dicenda, dummodò Ecclesia à tanta labe infectionis existeret immunis: Cui tamen heu obstat & Apostolicæ Sedis per Bullam determinato, verùm & experientia rerum magistra, quæ nos ex proprijs eorum fassionibus ac flagitijs perpetratis in tantum certificauit, quòd absque dispendio propriæ salutis iam ab eorum Inquisitionibus desistere nequimus. Ideò de eorum origine & multiplicatione pestifera tractaturi, quia laboriosum existit, ideò legentibus sic summa cum diligentia singula sunt perscrutanda, quod & admittenda, quæ rationi consona & scripturarum traditionibus non dissona inueniuntur.

Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorum deseruientibus, duo eorum plurima cooperantur, scilicet Incubi & Succubi Dæmones, & infantium

Partitio consequentium.

sacrilegæ oblationes. Ideò de ipsis specialiter tractabimus: ita tamen, vt primò de ipsis Dæmonibus, secundò de ipsis Maleficis, & tertiò de ipsa Diuina promissione mentio habeatur. Et quia Dæmones per intellectum & voluntatem operantur; & potiùs sub vna constellatione quàm sub altera, ad hoc, vt semen ad prolis procreationem vigoretur: Inquirendum erit de ipsis constellationibus à Dæmonibus obseruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc Hæresis per comparationem ad Dæmones Incubos & Succubos possit originaliter multiplicari. Secundò, an ne per comparationem ad corpora cœlestia, quæ etiam causæ sunt humanorum actuum, eorum opera possunt vigorari. Tertiò, an ne per oblationes sacrilegas infantes Dæmonibus offerentes, possit ipsa Hæresis augmentari. Tamen infra secundam & tertiam tractabitur secunda quæstio principalis, scilicet, de Influentijs corporum cœlestium, & hoc propter decentem continuationem super opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultates. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera specialis, à quibus Dæmonibus huiusmodi actus exercentur. Tertia singularis, quò ad ipsas Maleficas, Dæmonibus se subijcientibus.

AN PER DAEMONES INCVbos & Succubos detur hominum procreatio.

QVAESTIO TERTIA.

AD primum videtur, quòd non sit Catholicum asserere, quòd per Incubos & Succubos Dæmones possint homines procreari; Procreatio hominum instituta est ante peccatum à Deo, in hoc quod homini mulierem in adiutorium de costa formauit: Quibus & dixit, Crescite & multiplicamini. Genes. 1. Et iterum Adam inspiratus dixit: Erunt duo in carne vna. Genes. 3. Similiter & post peccatum in lege naturæ dictum est ad Noë: Crescite, & multiplicamini. Genes. 9. In tempore etiam nouæ legis à Christo hæc coniunctio cōfirmata, Matth. 19 Non legistis, quòd ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent assignari.

An Catholicū sit asserere, per Incubos & Succubos veros homines procreari.

Si dicatur, quòd Dæmones concurrunt, non vt principia naturalia, sed vt artificialia, quando studiosè cooperantur ad naturales conceptus hominum, semen recipiendo, & iterum transfundendo. CONTRA. Quia aut hoc posset Diabolus in omni statu, videlicet, matrimoniali, & extra: Aut in vno tantùm. Non primo modo: quia tunc opus Diaboli esset fortiùs quàm opus Dei, qui quemlibet statum instituit aut confirmauit, puta, continentium & coniugatorū. Nec secundo modo: quia de hoc nullibi legitur in scripturis, vt ex vno statu & non ex altero huiusmodi hominum fieret procreatio.

Præterea procreare hominem est actus viui corporis, sed Dæmones assumptis corporibus nō dant vitam; quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ est

Dæmones opera vitæ exercere non possunt.

actus corporis physici organici potentia vitam habentis. 2. de anima: ergo per huiusmodi assumpta corpora opera vitæ exercere non possunt.

Si dicatur, quòd assumunt corpus, non vt vitam tribuant, sed vt semē naturale retineant, & trāsfundant.

Contrà. In operibus Angelorum bonorum & malorum, sicut nihil est superfluum, nec ēt in operibus naturæ. Sed cùm Dæmon naturali virtute, qua etiā omnem virtutem corporis excedit, poßit inuisibiliter & semel colligere & iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur, ꝙ non poßit inuisibiliter hoc facere, aut si pōt, alterum erit superfluū. Fortificatur ratio. Nam in libro de causis dicitur, ꝙ virtus intelligentiæ est infinita inferius, quamuis sit finita superius: sed omnia corporalia sunt infra intelligentias. Ergo & infinitate suæ virtutis pōt ea qualitercunq; vult immutare. Sed intelligentiæ sunt Angeli, siue boni, siue mali. Ergo possunt absq; hoc quod corpora assumant, transmutationes in seminib. facere.

Omnia corporalia sunt infra intelligentias.

Præterea semen recipere ab vno & transfundere in alium fieret per motum localem: Sed Dæmones nō possunt corpora mouere localiter. Probatur. Anima est substantia spiritualis, sicut & Dæmon: sed anima non potest localiter mouere corpus nisi à se viuificatū: Vnde si aliquod membrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter, nisi ab eis viuificatum non possunt. Dictum est autem, & quasi per se notum, quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus, ergo nec semen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones nō mouent corpora localiter.

Dæmones corpora non viuificant.

Præterea

Præterea omnis actio est per contractum, vt dicitur primo de generatione. Non videtur autem quòd poßit esse aliquis contractus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune. Cùm ergo semen immittere & mouere localiter sit quoddam agere, videtur quòd Dæmones illa facere non possunt.

Præterea Dæmones nõ possunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ, vt sunt cœlestia, ergo nec alia magis distãtia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum sunt simul, secundo Physicorũ, Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cœlestia, essent in cœlo, quod neq; secundum nos, neq; secundum Platonicos habet veritatem.

Sed contrà, Aug. 3. de Trinitate. Dæmones colligũt semina, quæ adhibẽt ad corporales effectus: Hoc autem sine motu locali fieri non potest: ergo Dæmones possunt semina recepta ab aliquibus in alios trãsfundere. Item glossa Strabi super illud Exod. 7. Vocauit Pharao Sapientes, &c. Item dicit, quòd Dæmones discurrunt per mundum, & colligunt diuersa semina, & ex eorum adaptione possunt prorumpere diuersæ species. Videatur etiam glossa ibidem super illa verba: Vocauit Pharao. Item Geneseos 6. super illud: Videntes filij Dei filias hominum, &c. glossa duo facit, primò, quòd per filios Dei filij Seth intelliguntur, & per filias hominũ, filiæ Cain. Secundò dicit, quòd non est incredibile ab hominibus, sed à quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, huiusmodi homines, id est, Gigantes esse procreatos. De quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant

Dæmones colligũt semina.

Gigantes à Dæmonibus procreati.

Corpora hominum ante diluuium pulchra.

super terram. Quia & post diluuium corpora non solùm virorum, sed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

RESPONSIO. *Quia de potestate, ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis causa omittere, ideò pio lectori tanquam per se nota relinquuntur, vel ad minus si noscere velit, in scriptis Doctor. super 2. sent. d. 5. singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim, quòd cuncta opera sua per intellectum & voluntatem Dæmones exequuntur. Item, quòd hæc data naturalia non sunt immutata: Sed iuxta Dionys. 4 cap. de di. no manserunt integra & splendidissima, quamuis eis vti ad bonum virtutis non valeant.*

Dona naturalia Diaboli non sunt mutata.

Dæmones triplici scientia vigent.

Inueniet etiam quantum ad intellectum, quòd triplici acumine scientiæ vigent, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione supernorum spirituum. Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones, & naturales hominum impreßiones, ex influentijs corporum cœlestium prædominantes agnoscunt. Vnde & eliciunt, aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios, quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

Quantum verò ad eius voluntatem, reperiet ipsam immobiliter malo inhærere, semper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicentiæ: quòd Deus pro sua gloria eo vtitur cõtra suam voluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus, scilicet, intellectu & voluntate mira operantur, ita quòd non est potestas in terra, quæ eis potest comparari. Iob. 41. Non est super terram potestas,

stas, quæ ei valeat cōparari, qui factus est, vt neminem timeat. Vbi glossa. Et licet neminem timeat, meritis tamen Sanctorum subiacet.

Diabolus meritis Sanctorũ subiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoscat cogitationes cordium nostrorum: qualiter etiam possit trāsmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter & accidentaliter: qualiter etiam possit mouere corpora localiter, immutare etiam sensus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum: qualiter etiam possit immutare hominis intellectum & voluntatem, licet indirectè.

Quæ omnia licet ad præsentem nostram deseruient speculationem, volumus tamen ex illis solummodò eorum proprietates concludere, vt ad quæstionis discussionem procedatur.

Sunt autem proprietates Theologis assignatæ, quòd sunt spiritus impuri, licet non immūdi ex natura. Quia in eis secundum Dionysium inest furor naturalis, amēs concupiscentia, phātasia proterua, intellige quò ad peccata eorum spiritualia, scilicet, superbiam, inuidiam, & iram. Vnde sunt humani generis inimici: mente rationales, absq; tamen discursu intelligentes, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui, immutant sensus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per somnia inquietant, morbos inferunt, tempestates concitant, in lucis Angelos se transformāt, semper infernum secum portant, erga Maleficos diuinum cultum sibi vsurpant, Magicæ artes per eos fiunt, super bonos dominari appetunt, & amplius pro posse infestant:

Diab. spiritus sunt impuri, sed non immundi.

infestant: electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiantur.

Et licet mille nocendi habeant modos & artes. 16. q. 2. vtpotè qui conatur à principio ruinæ suæ vnitatem Ecclesiæ rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & vmbilico manet. Iob. penultimo. Quia videlicet per luxuriam carnis multùm dominantur hominibus: Sedes enim luxuriæ in viris est in lumbis: quia inde deciditur semen, sicut mulieribus ab vmbilico.

Potestas Dæmonis est in lumbis.
Sedes luxuriæ lumbi & vmbilicus.

De Incubis & Succubis.

His præsuppositis ad intellectum quæstionis de Incubis, & Succubis Dæmonibus, dicēdum quòd asserere per Incubos & Succubos Dæmones, homines interdum procreari, in tantum est Catholicum, quòd eius oppositum est asserere, nedum dictis sanctorum, sed & traditioni Sacræ Scripturæ contrarium, quod sic deducitur. Nam Augustinus hanc quæstionem non quidem quò ad Maleficos, sed quantum ad ipsas operationes Dæmonū, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet, & sub dubio relinquit. Licet posteà quantum ad processum Sacræ Scripturæ determinat. Nam libro 3. de ciuitat. Dei, cap. 2. dicit: Vtrùm poterit Venus ex concubitu Anchisis Aeneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur, qua quæritur, vtrùm præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id est, nimium grandibus & fortibus viris, tunc terra repleta est. Sed libro 5. cap. 23.

Gigantes in S. Scriptura ex Incubis.

cap. 23. quæstionem determinat in hæc verba. Creberrima fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, (quos vulgus Incubos vocant) improbis extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse cõcubitum. Et quosdam Dæmones, (quos Dusios Galli nuncupant) aßiduè hanc immunditiam & tentare & efficere pluries, talesq; asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Siluani & Fauni sunt Incubi.

Dusij Dæmones, ab alijs Drusij & Trutl siue Druidæ vocantur.

Posteà ibidem determinat secundam quæstionem, videlicet quòd istud Gen. Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominum, id est, Cain, non de Incubis solùm intelligitur. Quòd autem Incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est gl. quæ sic dicit, vt priùs tactum est. Nõ est incredibile, nõ ab hominibus, sed ab Angelis, vel quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eius modi homines, id est, gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c. vt suprà. Ad idem est gloss. Esaiæ 13. vbi Propheta desertionem Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitanda. Ibi, inquit, habitabunt Struthiones, & Pilosi ibi saltabunt. Dæmones intellige ibi loco pilosi. Vnde dicit gloss. Pilosi sunt syluestres homines, hispidi, qui Incubones vel Satyri, certa genera Dæmonum. & Esa. 34. super illo vbi prophetat desolationem terræ Idumeorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrẽt Dæmonia. Glossa interlinearis, id est, monstra Dæmonum adinuicem. Et glos. Beati

Pilosi.

Grego-

Grego ibidem. Qui alio pilosi nomine figurantur: non bi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Ad idem est beatus Isidorus, lib. 8 cap. vltimo, sic dicens: Pilosi qui Græcè Paniti, Latinè, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicũtur ab incubando, hoc est, stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos Dæmones Galli Dusios nuncupant, quia aßiduè hanc peragũt immunditiam. Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quem Horatius dixit: Faune Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Incubones. Fauni ficarij.

Insuper illud Apostoli 1 Cor. 11. Mulier debet habere velamen super caput suum propter Angelos, multi Catholici exponunt, quòd sequitur propter Angelos, id est, Incubos. Ad idem est Beda in Historijs Anglorum. Item, Guilel. in lib. de vniuerso, par. vltima, tractat. 6 multipliciter. Præterea hoc determinat S. Doctor prima par. q. 25. Et in secundo scripto dist. 8. Et Quolibet. 6. q. 10. atq; super Esaiam cap. 13. & 14. Vnde talia negare, dicit S. Thom. imprudentiæ est. Id enim quod multis videtur, non potest omninò falsum esse, secundum Philosophum, de somno & vigilia, in fine, & in 2. Ethicorum. Sileo de historijs multis & Authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum, qui Incubos esse palàm asserunt.

Mulieres volanturpropter Incubos.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, non delectationis est causa, cùm spiritus carnem & ossa non habeat. Sed hæc est potißima, vt per luxuriæ vitium, vtriusq; hominis naturam lædant, corporis

CurDæmones Incubi fiant.

poris videlicet & animæ, vt sic ad omnia vitia homines proniores existant. Nec dubium, quin sub certis constellationibus semina vigorare sciunt, sub quibus homines etiam concepti, semper malitijs existunt deprauati.

Vnde enumeratis per altißimum multis luxuriæ vitijs, à quibus suum populũ mundum esse voluit, & quibus infideles Hæretici erant, ait Leuit. 18. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eijciam ante conspectum vestrum, & quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo. Dicit gl. super verb. gentes. Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ, qui cùm omni peccato gaudent, præcipuè tamen fornicatione & Idolatria, quia in his corpus, & anima maculatur, & totus homo, qui terra dicitur. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Si cui libet intueri historias de Incubis & Succubis, inspiciat vt suprà Bedam in historijs Anglorum, & Gulielmum Thomam, deniq; Brabantinum in libro qui de Apibus intitulatur.

Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuersæ.

I. Ad argumenta. Ad primum de naturali propagatione instituta à Deo, inter marem & fœminam dicitur. Quòd sicut Dei permißione, Sacramentum matrimonij potest opere Diaboli vitiari, per maleficia, vt suprà patuit. Ita à simili & fortiori, in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam.

De impotentia coëundi per Maleficas.

Sed si quæritur, quare potiùs in actu & super actum venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm super alios humanos actus. Dicitur, quòd

multiplex causa aßignatur à Doctoribus, de quibus inferius ab illa parte, vbi de permißione diuina discutitur. Ad præsens sufficit causa, quæ prius tacta est, scilicet quòd potestas Dæmonis est in lumbis hominũ. Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis, vbi continua pugna, & raro victoria. Nec valet, vbi dicitur, quòd tunc opus Diaboli esset fortius opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo institutus posset vitiari: quia non vitiat per violentiam, imò cùm nihil valeat inficere, nisi à Deo permissus: ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

II. Quomodo Incubi procreent.

Ad secundum: verum est, quòd procreare hominem est actus viui corporis. Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non possunt dare vitam, quia illa fluit formaliter ab anima, verum est, sed quia materialiter descinditur à semine, & Dæmon Incubus illud committere potest, Deo permittente, per coitum, & non tanquam ab eo descissum, sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas in prima parte quæst. 51. articu. 3.) vtpotè quòd Dæmon qui est Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierem, sicut etiam aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Augustinus dicit. 3. de Trinitate.

Succubi fiunt Incubi.

Ex Incubo natus, cuius filius.

Vnde si quæritur, cuius filius sic natus existit: Patet quòd non est filius Dæmonis, sed filius hominis, cuius est semen acceptum. Sed cùm instatur, quòd nihil est superfluum in operibus Angelorum, sicut & natura: conceditur. Sed cùm infertur, quòd Dæmon potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, verum est:

hoc

hoc autem potiùs operatur visibiliter, vt Succubus & Incubus, vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam, & in vtroq; homine, mulieris scilicet & viri, vt in corpore quasi tactum est.

Præterea plura possent Dæmones inuisibiliter, qui tamen non permittuntur, etiamsi vellent exercere visibiliter, permittuntur autem inuisibiliter, vel in exercitium bonorum, vel in correctionem malorum. Posset denique contingere, quòd loco Dæmonis Succubi alter semen reciperet ab eo, & Incubum loco alterius Dæmonis se faceret, & hoc triplici ex causa. Puta quia Dæmon deputatus mulieri, reciperet semen ab altero Dæmone, deputato viro, vt sic vnusquisque circa sibi à principe Dæmoniorum commissum habeat maleficium exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis, vel propter fœditatem actus, quam Dæmon vnus facere abhorreret: Cùm vt in sequenti quæstione patebit, certi Dæmones ex nobilitate naturæ certos actus & spurcitias facere abhorrerent. Vel quòd inuisibiliter loco viri seminis, suum semen, id est, quod Incubus recipit inuisibiliter, se interponendo mulieri, intromittat. Quam interpositionem facere, nō est contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore assumpto inuisibiliter & incontrectabiliter se interponere potest, sicut suprà de illo iuuene, qui Idolum desponsauerat, patuit.

Quasdam spurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonum.

III. Ad tertium. Hoc quod dicitur, quòd virtus Angeli est infinita respectu superiorū, hoc est, quia eius virtus comprehendi non potest ab inferioribus, quin semper

ſuper excedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia ſuprema in entibus habent virtutes maximè vniuerſales. Vnde propter hoc, quod eſt infinita ſuperius, non poteſt dici, quòd poſſit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendum: quia ſic etiam diceretur infinita inferius ſicut ſuperius.

Inter agens & patiens debet eſſe proportio.

Demùm, quia inter agens & patiens debet eſſe proportio, nulla poteſt eſſe proportio inter ſubſtantiam purè ſpiritualem & corporalem: ideò nec ipſi Dæmones poſſent in aliquem effectum, niſi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde eſt, quòd ſeminibus rerum vtuntur ad effectus producēdos: iuxta Auguſtinum 3. de Trinitate. Vnde hoc argumentum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, niſi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentiæ aſſeruntur habere virtutes infinitas ſuperius, & non inferius: & daretur ſibi ex ordine rerum corporalium & corporū cœleſtium, qui ſecundum ſe in plures & infinitos effectus influere poſſent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorū. Concluditur, quòd Dæmones, licet abſq; hoc, quòd corpora aſſumant, poſſint tranſmutationes in ſeminibus facere, hoc nihil arguit contra hoc, q̄d hîc intenditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere non poſſunt, niſi in aſſumptis corporibus, ſecundum quod ſuprà tactum eſt.

Cur ſpiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in ſuperiora.

IIII. *Ad quartum, quòd Dæmones non poſſunt mouere corpora localiter, vnde nec ſemen, &c. Probaturq́ue ibi de anima per ſimilitudinem. Dicendum, quòd aliud eſt loqui*

loqui de substantia spirituali ipsius Angeli aut Dæmonis, & aliud de ipsa anima. Hoc enim quòd anima non potest mouere corpus localiter, nisi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc est, quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritualium, ex quo etiam contingit, quòd illud corpus, quod habet mouere etiam per contactum, oportet quòd sit proportionatum: Non sic autem est de Dæmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quòd contactus Dæmonis ad corpus seminis, vel cuiuscunque alterius, non est contactus corporalis, sed virtualis, & fit secundum proportionem conuenientem tam mouenti, quàm mobili, ita quòd illud corpus, quod mouetur, non excedit proportionem virtutis Dæmonis, vt sunt corpora cœlestia, & etiam tota terra, vel elementa mundi. Et quare illa excedunt, dicere possumus, vt dicit S. Thomas, in quæstionibus de malo quæst. 10. de Dæmonibus. Quòd hoc est vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Est enim ordo rerum, sicut secundum naturam ipsarum, ita & secundum motum: Et sicut superiora corpora cœlestia mouentur à superioribus substantijs spiritualibus, vt sunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri possunt à substantijs spiritualibus inferioribus, vt sunt Dæmones. Et siquidem hoc contingit eis secundum conditionem naturæ, secundum quam aliqui ponebant Dæmones non esse ex illis superioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terre- V.

Contactus Dęmonis est virtualis, nō corporalis.

Per cõdemnationem motus Dæmonũ alteratus.

stri ordini, vt erat Philosophorum opinio. Vel etiam, si contingit ex pœna peccati, vt Theologorum sententia est, tunc à cœlestibus sedibus detrusi in hunc aërem, tanquam ad pœnam, non possunt ipsum aut terram commouere.

Hæc addita sunt propter duo argumenta, quæ tacitè soluuntur, scilicet de corporibus cœlestibus, quòd illa etiam possent mouere, si possent corpora localiter mouere, quia sunt eis magis propinqua, vt etiam vltimum argumentum prætendit. Respondetur enim, quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, siquidem prima opinio locum habet: Si verò non, sed secunda, tunc iterum non possunt mouere, propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ, quæ glebæ.

Est etiam ad argumentum, vbi quis obijceret, ꝙ idem est motus totius & partis, sicut totius terræ & glebæ. in 4. Physic. Vnde si Dæmones possent mouere partem terræ, possent etiam mouere terram: Non valet, vt patet intuẽti distinctionem. Colligere autem semina rerum, & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem, Deo eis permittente, vt de se patet.

Filij Seth, dicti filij Dei.

Summariè concludatur, quòd non obstante, quòd quidam dicunt, Dæmones in assumptis corporibus nullo modo posse generare, & quòd per filios Dei significentur filij Seth, & non Angeli Incubi, sicut & per filias hominum, illæ quæ de stirpe Cain descenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, asseritur: & quod multis videtur, non potest omninò esse falsum, secundum Philosophum in 6. Ethicorum, & in fine de somno

Quod multis videtur, non potest omninò esse falsum.

somno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus attestantur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Dæmones spurcissimi actus Venerei, nō delectationis, sed infectionis animæ & corporum, quibus succubunt aut incubūt causa exercentur. Secūdò, quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri potest, inquantum semen humanum apponere possunt, in loco conuenienti ventris mulieris, ad materiā proportionatā ibidem præexistentem. A simili, sicut & semina aliarum rerū colligere possunt ad complendum aliquos effectus. Tertiò, quòd Dæmonibus attribuitur in taliū generatione, illud tantùm, quod est motus localis, non aūt ipsa generatio, cuius principiū nō est virtus Dæmonis aut corporis, ab eo sumpti: sed virtus illius cuius semen fuit, vnde & genitus non Dæmonis, sed alicuius hōis filius est.

I.

II.

III.

Et per hæc patet responsio ad argumenta, vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non possent, propter duo. Primò, quòd generatio completur per virtutem formatiuam, quæ est in semine corpore viuo resoluto. Et corpus à Dæmonibus assumptum, quia non est tale, ergo, &c. Patet responsio, quia Dæmon virtute seminis formatiuam reponit ad locum debitum, &c. Secundò, si dicatur, quòd semen non habet virtutem generandi, nisi quādiu calor animæ in eo retinetur: quem tamen exhalare necesse est per magnam distātiam delatam. Est enim responsio, quòd Dæmones possunt aliqua reponere ad conseruationē seminis, nec calor vitalis

Quomodo semē Dæmones integrū asportent.

euaporet. Vel etiam quia velocißimè mouentur propter victoriam mouentis super rem motam, ideò non poterit euaporari tam faciliter.

A QVIBVS DAEMONIBVS HVIUSMODI, SCILICET INCUBATUS & SUCCUBATUS, EXERCENTUR.

QVARTA QVAESTIO.

VTrùm Catholicum sit asserere, quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum conueniant omnibus spiritibus immundis indifferenter & æqualiter. ET VIDETVR *quòd sic: quia oppositum asserere, esset ordinem quendam bonum inter eos affirmare. Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo: Augustinus in libro de Natura boni. Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil est inordinatum, ergo & in malis nihil potest esse inordinatum: Vnde indifferenter huiusmodi actibus habent insistere. Inde etiam illud: Vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat in terra, videlicet miseriæ & tenebrarum. Iob. 10.*

Ordo inter Angelos.

Præterea si non omnes indifferenter his actibus insistunt, hoc eis competit vel ex natura, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia possunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæstione tactum est: Sunt enim natura ipsorum spiritus impuri, licet nō immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorū, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, &c.

Ex natura peccant omnes Dæmones.

di, &c. ergo competit eis quò ad culpam vel pœnam. Tunc sic: Vbi est maior culpa, ibi maior pœna, sed superiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorũ pœnam magis his spurcitijs habent insistere. Si hoc non est, dabitur ratio alia, cur nõ illis actibus indifferẽter insistãt.

Prætereà vbi non est subiectio & obœdientia, ibi oẽs indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla est subiectio & obœdientia. Probatur. Qua illa sine cõcordia haberi non possunt: sed in Dæmonibus nulla est concordia. Prouerb. 13. Inter superbos semper sunt iurgia. Inter Dæmones nulla concordia.

Prætereà sicut æqualiter omnes propter culpam, post diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tempus in aëre caliginoso propter officium eorum detinentur. Nec legitur esse æqualitas ex causa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

SED CONTRA glossa prima ad Cor. 15. Quamdiũ durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, Dæmones Dæmonibus præsunt. Item Iob 40. dicitur de squamis Leuiathan, per quas membra Diaboli significantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos est diuersitas & ordinis & actionis. Squamæ Leuiathan quid.

Incidentaliter quæritur. An à bonis Angelis ipsi Dæmones ab huiusmodi eorum spurcitijs exequẽdis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia potestates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sunt, vt Gregorius dicit, & Augustinus tertio de Trinitate, Spiritus vitæ, desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ rationalem, pium & iustum. Et sicut illæ creaturæ super alias influentiam habent,

bent, quæ sunt perfectiores, & Deo propinquiores: eò quòd totus ordo prælationis, primò & originaliter est in Deo, & participatur à creaturis, secundum quod ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè appropinquant Deo, propter eius fruitionem, qua Dæmones carent, super ipsos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Et cùm instatur, quòd Dæmones præmissis medijs multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia non subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent, aut si subsunt, tunc cùm ad negligentiam præsidentis pertinere videntur, ea quæ per subditos malè fiunt, videtur quòd in Angelis bonis sit aliqua negligentia. Respondetur, quòd sancti Angeli sunt ministri Diuinæ sapientiæ. Vnde sicut Diuina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quæ ex eis elicit, ita & boni Angeli non totaliter cohibent malos à nocendo siue homines siue Dæmones.

Ad negligentiam præsidentis pertinet, quæ à subditis malè fiunt.

Ordo inter Dæmones.

RESPONSIO: Catholicum est asserere, quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiam per quandam prælationem esse in Dæmonibus. Vnde & quædam spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secluduntur. Et declaratur hoc primò generaliter ex triplici congruentia, qua talia congruunt eorum naturæ, Diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ.

I. Diaboli inter se differunt specie.

Demùm magis in speciali: ex natura quidem. Nam constat, quòd à principio creationis, semper quidem alij superiores fuerunt ex natura, cùm inter se differant

specie:

ſpecie: Nec duo Angeli vnius ſpeciei exiſtant: communiorem opinionem ſequendo, quæ etiam dictis Philoſophorũ concordat: & Dionyſius, qui ponit 10. ca. Cœleſtis Hierarchiæ, in eodem ordine eſſe primos, medios & vltimos: cui ẽt neceſſariò oportet aſſentiri, tum ex immaterialitate eorum, tum etiam ex incorporalitate. Inſpiciat qui vult dicta Doctoris in 2. diſt. 2. Et quia peccatum naturam non tollit, & Dæmones poſt caſum data naturalia non amiſerunt, vt ſuprà tactum eſt, & operationes rerum ſequuntur naturales earum conditiones: ideò ſicut in natura, ſic & in operationibus ſunt varij & multiplices.

Congruit ẽt hoc Diuinæ ſapientiæ, vt ea quæ ab ipſo ſint, ordinata ſint. Rõ 13. quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. Et quia Dæmones ſunt à Deo deputati ad exercendum hoĩes, & ad puniendũ damnatos. Ideò in exercitijs eorũ ab extra quò ad homines ſunt varij & multiplices. II.

Congruit etiam & nequitiæ ipſorum. Quia enim humano generi aduerſantur, ideò cùm ordinatè impugnant, ideò magis hominibus nocere æſtimant, ſicut faciunt. Vnde conſtat, quòd in ſpurcitijs nephandiſſimis non æqualiter inſiſtunt. III. Ordo conuenit nequitiæ Dæmonum.

Quod etiam magis ſpecificatur tali ratione. Nam cùm operatio ſequitur naturam rei, vt dictum eſt, quorumcunque ſunt naturæ ſubordinatæ, oportet etiam quòd operatione ſibi inuicem ſubordinantur, ſicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione ſunt infra corpora cœleſtia, actiones & motus eorum ſubduntur actionibus & motibus

motibus cœlestium corporum: & quia, vt dictũ est, Dæmones naturali ordine inter se differunt: Ideò etiã naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis, præsertim in huiusmodi spurcitijs peragendis.

Ex quibus concluditur, q̃ quia huiusmodi spurcitiæ plurimùm præter nobilitatem angelicæ naturæ exercentur, cùm etiam in actibus humanis, infimi & fœdissimi actus, in se quidem considerando, non quantum ad officium naturæ & procreationis, reputantur.

Ex omnibus choris Angelorum aliqui ceciderunt.

Demùm cùm de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntur, non est inconueniens asserere, quòd illi Dæmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo existunt, in his spurcitijs & alijs deputantur & insistunt.

Hoc etiam plurimùm est aduertendum, quòd licet de Incubis & Succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in vitijs quibuscunque contra naturam, loquẽdo non solùm de Sodomitico, sed etiam de quocunq; alio peccato, extra vas debitum perperè agendo, se Incubos & Succubos fecisse. In quo maxima illorum peccaminum enormitas ostenditur, cùm indifferenter omnes Dæmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent, & verecundum æstimant. Et hoc videtur velle glossa super Ezech. 19. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæstinorum, id est, Dæmonum, qui ẽt erubescunt de via tua scelerata: vitium cõtra naturam intelligens: Et intuenti patet, q̃ de Dæmonibus oportet auctoritatem intelligere. Nullum enim peccatum tam sæpè Deus reproba morte in multis condemnauit.

Incubatus horribilior Sodomia.

Per Palęstinos intelliguntur Dæmones Succubi.

Dicunt

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, quòd nullus talis vitij, postquam tempus mortalis vitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur, in hoc scelere perseuerans excesserit: nisi speciali gratia redemptoris poterit liberari. Quod ex eo patet, quòd octogenarij & centenarij isto crimine inueniuntur sæpè irretiti, quibus tēpus Christi, quia vitæ morum disciplina fuit: & ideò illo spreto, vix vnquam sine difficultate per maxima ad hoc scelere continebit.

Anni Christi non superantur à Maleficis.

Sed & quòd ordo sit inter eos, etiam ad officia exteriora, quò ad impugnationes, demonstrant eorum nomina. Nam licet vnum & idem nomen, scilicet Diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præsidere in scripturis traditur, sicut etiam & certis alijs vitijs. Est enim vsus scripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dià, quod est duo, & bolus, quod est morsellus: quia duo occidit, scilicet corpus & animam: Et secundum ethymologiam, licet Græcè interpretatur Diabolus clausus ergastulo, & hoc sibi conuenit, cùm non permittitur sibi nocere quantum vellet. Vel Diabolus quasi defluēs: quia defluxit, id est, corruit, & specialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id est, sapiens super sanguinem vel sanguineus, scilicet super peccata, quæ sitit & procurat triplici scientia, qua viget, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum spirituum. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur absque iugo, vel absque

Nomina Diabolorum.

Diabolus à Dià & Bolus.

Triplex scientia Dæmonis.

que domino: quia pro posse pugnat contra eũ, cui deberet esse subiectus. Vocatur ẽt Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, id est, animarum peccantium, quæ reliquerunt verum sponsum Christum. Item Satanas, id est, aduersarius. Vnde 1. Petr. 2. aduersarius vester Diabolus circuit, &c. Item Behemot, id est bestia, quia facit homines bestiales.

Incubatus & spurcitiei princeps Dæmon vocatur Asmodeus.

Ethymologia Leuiathan.

Ipse tamen Dæmon fornicationis, & princeps illius spurcitiei, dicitur Asmodeus, qđ interpretatur factura iudicij: quia propter huiusmodi vitium, factum fuit terribile iudicium super Zodomam, & quatuor alijs ciuitatibus. Sicut & Dæmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorũ: quia & Lucifer tentans primos parentes, de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaiam Dominus: Visitabo super Leuiathan, serpẽtem veterem & tortuosum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem & Christus in Euangelio expressit. Matth. 6. Non potestis Deo seruire, &c.

I. Bonum sine malo inuenitur, sed non contrà.

AD ARGVMENTA. Ad primum: quòd quia bonum potest inuenire sine malo, sed malum nunquam inuenitur sine bono, quia fundatur super creaturam, quæ in se bona est. Et ideò Dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati sunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud. Iob. 10. Ad secundum potest dici, quòd Dæmones ad exercitium deputati, non sunt in inferno, sed in isto aëre caliginoso. Vnde hîc habent ordinem inter se, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici potest, quòd etiam iam omnis ordo in eis

II. Hic Dæmones vtũtur ordine, in Inferno nõ vtentur.

eis cessat, quò ad ipsam beatitudinem consequendam, cùm à tali ordine irrecuperabiliter ceciderunt. Et dici potest, quòd etiam in inferno erit inter eos ordo potestatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntur, & non alij. Sed hic ordo magis erit à Deo quàm ab ipsis, sicut etiam & eorum tormenta.

Ad tertium cùm dicitur, quòd superiores Dæmones, quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis amplius deberent insistere. Respondetur. Quia culpa ordinatur per pœnam, & nõ per naturæ actum, seu operationem, ideò nõ insistunt illis immunditijs propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnã. Et licet omnes sint spiritus impuri & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, inquantum potiora naturalia sunt obtenebrata. III.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur, quòd est concordia inter Dæmones, non amicitiæ, sed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & de iustitiæ repugnant quantum possunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis se adiungant, & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident. IIII.

Dæmonũ concordia est Nequitiæ non Amicitiæ.

Ad quintum licet carceralis mancipatio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & pòst in inferno, non tamen ex hoc naturalia in eis sunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò sunt nobiliores in natura & potiores in officio, tantò etiam grauiori subiecti tormento. Vnde Sap. 6. Potentes potenter tormenta patientur. V.

VNDE

VNDE MVLTIPLICATIO MALEFICIORUM OPERUM PROCEDAT.

QVAESTIO QVINTA.

Quæstio super influentias corporum cœlestium.

AN possit quoquo modo Catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio maleficiorum operum processerit ex influentijs corporum cœlestium, seu super abundanti malitia hominum, & non ex spurcitijs Incuborum, & Succuborum Dæmonum: & videtur quòd ex propria malitia. Nam August. in libro 83. q. dicit, quòd ad hominis voluntatem, causa deprauationis eius redit, siue aliquo, sine nullo suadente deprauata sit. Sed Maleficus deprauatur per peccatum, ergo causa illius non est Diabolus, sed voluntas humana. Ad idem dicit de libero arbit. quòd quilibet est causa suæ malitiæ. Quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit, Sed Diabolus non potest liberum arbitrium mouere, hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus non potest esse causa illius, nec cuiuscunque peccati. Præterea in libro de ecclesiasticis dogmatibus, dicitur: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Quilibet est causa suæ malitiæ.

Demùm quòd ex influentijs corporum cœlestium possint oriri, & non à Dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum, ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani sunt varij & multiformes, tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur quòd reducantur in aliqua

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme.

aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non possunt aßignari, nisi ex motibus cœlestium, qui sunt vniformes, ergo illa corpora sunt talium actionum causæ.

Præterea, si cœlestia corpora non essent humanorum actuum ad virtutes & vitia causæ, Astrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & alijs humanis actibus: sunt ergo aliquo modo causa.

Præterea corpora cœlestia possunt imprimere in ipsos Dæmones ad causandum certa maleficia, ergo à fortiori, in ipsos homines. Assumptũ probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicũtur, infestantur à Dæmonibus plus vno tẽpore quàm alio, quod non facerent, sed potius omni tempore molestarent, nisi ex certis Lunationibus etiam ipsi Dæmones inquietarentur ad infernum. Huiusmodi probatur etiam ex Nigromanticis, qui certas constellationes obseruãt, ad inuocandum Dæmones, quod non facerent, nisi scirent, illos Dæmones corporibus cœlestibus esse subiectos.

Exemplum de Lunaticis.

Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones secundum Augustinum in 10. de ciuitate Dei, quibusdam corporibus inferioribus exercentur, scilicet, herbis, lapidibus, animantibus, & sonis quibusdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœlestia sint virtuosiora quàm corpora inferiora: ideò multò magis actionibus corporum cœlestium. Et iterum amplius Malefici subijciuntur, vt eorum opera ex influentijs illorum corporum, & non ex aßistentia spirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. Reg. capit.

Dæmonibus imperant inferiora.

 16. vbi

16. vbi Saul vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat spiritus malus.

SED CONTRA. Impoßibile est effectũ sine causa sua producere, sed opera Maleficorũ sunt talia, quòd nõ possunt nisi opere Dæmonum fieri, patet ex descriptione operum Maleficorum, ex Isid. lib. 8. Ethi. Malefici dicuntur ob magnitudinem fascinorũ: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & absq; vllo veneni haustu sola vi carminum animas interimũt, &c. Huiusmodi autem effectus non possunt ex influentijs corporum cœlestium mediante homine causari.

Anima mouetur p aliquod extrinsecum.

Præterea Philosophus Ethic. Difficile inquit, quid sit principium operationis in anima, & ostẽdit quòd oportet esse aliquod extrinsecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquã causam. Incipit enim homo operari quod vult: Incipit autem velle, quia præcõciliatur, si autem præcõciliatur propter aliquod consilium procedens, aut ergo est procedere in infinitum, aut oportet ponere aliquod principium extrinsecum, quod primò mouet hominem ad conciliandum: nisi fortè aliquis dicat: quòd hoc est à fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos, quod est absurdum. Principium ergo in bonis ad bona dicit esse Deum, qui non est causa peccati. In malis aũt, cùm homo incipit agere velle, & conciliari ad peccandum, oportet quòd huius etiam sit aliqua causa extrinseca, & non potest esse alia, nisi Diabolus, præsertim in Maleficis, vt suprà patuit, quia corpus cœleste non põt ad tales actus influere: ergo patet veritas.

Præ-

Prætereà cuius potestati subiacet motiuum, eius potestati subiacet & motus, qui à motiua causatur. Motiuum autem voluntatis est, aliquid apprehensum per sensum vel intellectum, quorum vtrunq; subiacet potestati Diaboli. Dicit enim August. in lib. 83. q. Serpit hoc malum, scilicet, quod est à Diabolo per omnes aditus sensuales, dat se esse figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, latet ira & in fallacia sermonis odoribus se subijcit, infundit saporibus & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. Ergo videtur quòd in potestate Diaboli est, mouere voluntatem, quæ est directè causa peccati.

Dæmon mouet voluntatē, quæ est causa peccati.

Prætereà, omne quod se habet ad vtrūlibet, indiget aliquo determināte ad hoc vt exeat in actum. Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet se habet, scil. ad bonū & malum: ergo ad hoc, quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum. Maximè autem hoc videtur fieri à Diabolo, præsertim in operibus Maleficorum, cùm eius voluntas est determinata ad malum. Ergò videtur, quòd mala voluntas Diaboli est causa malæ voluntatis, præcipuè in Maleficis. Et potest fortificari ratio, per hoc, quòd sicut bonus Angelus se habet ad bonū, sic malus Angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iste ad malum. Est enim (dicit Dionysius) lex diuinitatis immobiliter stabilita, vt ima à summis perficiantur.

Mala volūtas Dæmonis est causa malæ voluntatis.

Ima à summis perficiuntur.

RESPONSIO. Quia quæstio quò ad originem Maleficorū operum, fundatur super influentiā luminarium cœlestium, ostenditur per reprobationem triū errorum,

qui hoc asserere conantur. s. planetariorum, genethliacorum, & fatalium ordinē, ponētium, hoc non esse possibile quò ad primū. Nam si quæritur an ex impreßione luminarium cœlestium causetur in hominibus vitium Maleficorum: tunc ad diuersitatem morum attendendo, & veritatem fidei saluando, oportet sub distinctione disserere, videlicet quòd mores hominum à syderib. causari possunt intelligi dupliciter. Aut necessariò & sufficienter, aut dispositiuè & cōtingenter. Si dicatur primo modo, tunc non solùm est falsum, imò hæreticum, eò quòd Christianæ religioni adeò repugnat, quòd etiā veritas fidei in tali errore saluari non potest. Ratio. Dū enim ponit omnia à syderibus necessariò euenire, iam tollit meritum, & per consequens demeritum: Tollit & gratiam, & per consequens gloriam: Tum quia honestas morum per hunc errorem præiudicium patitur, dum culpa peccātis in sydera refunditur, licentia malefaciendi sine reprehensione cōceditur & homo ad orandum & colendum sydera incuruatur.

Quomodo mores hominum causentur ab astris.

Si autem dicantur mores hominum à dispositionibus syderum variari dispositiuè & contingenter, sic potest habere veritatem, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim est, quòd dispositio corporis variè multùm facit ad variationem affectionum & morum animæ, vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur, vt dicitur in sex principijs. Vnde & cholerici sunt iracundi, & sanguinei sunt benigni, & melancholici sunt inuidi, phlegmatici pigri. Hoc autem nō est necessarium: anima enim dominatur sub corpori, & maxi-

Sydera contingenter variant mores hominum.

maximè quando est adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos mansuetos, & melancholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœlestium operatur admixtionem & qualitatem complexionis, Hinc est, quòd per consensus quodammodo operatur ad qualitatem morum, valdè tamen de longinquo, Plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus naturæ inferioris, quàm virtus syderis.

Vnde Augustinus 5. de ciuitate Dei, in solutione cuiusdam quæstionis de duobus fratribus, qui simul infirmabantur & curabantur, cùm quærebatur vnde hoc esset, magis commendat rationem Hypocratis quàm Astronomi, Hypocras enim respõdit, quòd hoc erat propter similitudinem complexionis. Et Astronomus respondit, quòd erat propter identitatem constellationis. Melius enim respõdit Physicus, quia causam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergò dicẽdum, quòd impressiones syderum aliquo modo disponunt ad malitiam Maleficorum: siquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potiùs ad huiusmodi nephanda, quàm ad alia opera quæcunque vitiosa seu virtuosa: quæ tamen dispositio non debet dici necessaria, proxima & sufficiens, sed remota & contingens. Quæstio à S. Augustino mota contra Astrologos.

Nec valet, si quis obijceret Philosophum libro de proprietatibus elementorum: vbi dicit, quòd regna vacua facta sunt, & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, arguendo quasi, quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominum, ergo etiam influentiæ luminarium super liberum arbitrium haberent An Regna per astra mutẽtur.

berent efficaciam. Respondetur enim quòd Philosophus super hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis, ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt: Quia sicut Ptolemæus in Almagesti: Sapiens homo dominabitur astris. Quamuis enim coniunctio Iouis, & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melancholicam & malam, & Iupiter valdè bonam, potest ad rixam vel discordiam homines inclinare: illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resistere, & valdè faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis sententia Damasceni.

Nec iterum valet, si quis obijceret dictum Damasc. libro secundo, capit. sexto, vbi dicit: Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regum. Respondetur enim, quòd etiam sequendo opinionem Damasceni, quæ fuit, vt patet in prædicto libro, contrariæ opinionis viæ Philosophicæ: siue nonnihil per hoc concluditur, quò ad necessitatem actuum humanorum. Opinatur enim Damascenus, quòd Cometa, nec naturaliter generatur, nec est vna de stellis in firmamento positis, vnde nec eius signatio est naturalis nec influentia. Dicit enim, quòd cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra, sed Diuina iussione secundum ipsum tempus constituuntur, & rursus dissoluuntur. Hæc Damascenus. Prænunciat autem DEVS per tale signum magis mortem Regis, quàm aliorum, tum quia est persona communis, tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni. De cuius custodia magis sollicitantur Angeli, propter commune bo-

num,

num, quorum etiam ministerio & generantur & dissoluuntur.

Sed nec Philosophorum opinio obstat, qui dicunt, quòd stella cometa sit impreßio calida & sicca, generata in superiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stellæ. Partes autem illius vaporis discontinuatæ circa illum globum & longum protensæ in suis extremitatibus illi globo coniunctæ, sunt quasi eius comites: & secundum hanc positionem significat & causat non per se, sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis. Et quia vt plurimùm diuites nutriuntur calidis & siccis: Ideò illo tempore multi diuites moriuntur: inter quos mors regum & principum est magis notabilis. Et hæc positio nec distat à positione Damasceni, si quis benè considerat, nisi quò ad operationem, & cooperationem Angeli, quam nec Philosophi excludere possunt. Imò vbi vapores nunquam in sua siccitate & calliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli sæpè concurrere habent, causis prædictis.

Opinio Philosophorum de Cometis.

Angeli cooperantur Cometis.

Sicut & stella, quæ sancti Thomæ Doctoris transitum indicauit, quæ vtique non ex superis in firmamento positis prosiliit, sed operatione Angeli, ex materia aliqua præiacente formata, & officio peracto, iterum resoluta fuit.

Stella præcessit mortem S. Doctoris Thomæ.

Vnde videmus, quòd secundum quamcunque istarum opinionū, nullum penitus habent cœli luminaria domi-

nium super liberum arbitrium. Vnde nec consequenter super malitiam & mores hominum.

Cur Astronomi interdum vera prædicũt.

Nota insuper, quare Astronomi, vt sæpiùs vera prædicunt, & quòd eorũ iudicia vt plurimùm super vnam prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniunt. Huius ratio est: quia enim sua iudicia sumunt ex astris, quæ ẽt habent maiorem influentiam, capiendo probabiliorem, non necessitantem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, sicut vnius gentis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius personæ. Quia maior effectus stellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius magis sequitur affectus naturales corporis, quàm vnus singularis homo, ideò, &c. Sed hoc incidentaliter est tactum.

II. Contra Genethliacos.

Secunda via per quam præfata nostra Catholica assertio declaratur, est per reprobationem errorum Genethliacorum, & Deam fortunæ colẽtium Mathematicorum. De quibus Isido. 8. Ethic. cap. 9. Genethliaci dicuntur propter natalium considerationem syderũ, qui vulgò Mathematici dicuntur, Fortuna verò vt ibidem dicit cap. 2. à fortuitis nomen habere dicitur, quasi Deam quandam, res humanas varijs casibus & fortuitis illudentem. Vnde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens, sine vllo examine meritorũ, & bonos & ad malos venit. Hæc Isid. Sed talem Deam credere, aut quòd læsiones in corporibus, & creaturis, quæ ex Maleficorum operibus inferuntur, non ab ipsis maleficijs, sed ab ipsa Dea Fortunæ prouenirent, sicut est

Fortunam colunt Mathematici.

Idola-

Idolatria, ita & asserere Maleficas ipsas ad hoc esse natas, vt talia per eas in mundo exerceri poßint, similiter à fide alienum existit; Imò & à communi Philosophorum traditione. Si cui placet, inspiciat Doctorem Sanctum lib. 3. Summæ fidei contra gentiles. q. 87. & seq. & inueniet plura.

Licet hoc vnicum propter eos, qui fortaßis copiam librorum non habent, non videtur obmittendum: quòd quia in homine tria sunt consideranda, vt ibi notatur, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur: Voluntatis actus, intellectus actus, & corporis actus, quorum principium à Deo tantùm & immediatè, secundum ab Angelo, & tertium à cœlesti corpore dirigitur. Nam electiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur, dicente Scriptura, Prou. 21. Cor regis, supple quòd maiori potentia videtur posse resistere, eò minus alij non possunt, quia in manu Domini, & quocunque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus, Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Tria in homine, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur.

1. Voluntas.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediantibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent, siue sint exteriora siue interiora, in vsum hominis venientia, à Deo mediantibus Angelis, & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim Beatus Dionysius 4. de Diuin. nom. quòd corpora cœlestia sunt causæ eorum, quæ in hoc mundo fiunt, non tamen neceßitatem inferentia.

2. Intellectus.

3. Actus corporis.

Et cùm homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus cœlestibus, secundum intellectum verò sub An-

Angeli possident intellectum in homine, Deus volũtatem, astra corpus.

gelis, secundum voluntatem autem sub Deo potest contingere, quòd homo spreta inspiratione Dei ad bonum, & illuminatione boni Angeli, ducatur affectione corporali ad ea, quæ influentia luminarium cœli inclinãt, vt & sic, tam voluntas quàm intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Non est autem possibile huiusmodi erroribus, quibus Malefici irretiti sunt ex influentijs luminarium cœli inuolui, licet ad fundendum sanguinem, vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinentias pessimas perpetrandas possit quis ex illis inclinari, sicut etiam alia quædam naturalia.

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

Etiam, vt Gulielmus in De vniuerso dicit, quòd per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam, non efficitur fructifera, quæ tamen per castam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in sanando, & Agricola in plantando, & Miles in expugnando, aliqua ex impressione cœlesti corporis efficiunt, quæ alij etiam easdem artes habentes efficere non possunt.

III. Fatum improbatur.

Tertia via sumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum, quòd Fatum esse aliquod vno modo Catholicè asseritur. Alio modo asserere, est omninò Hæreticum. Si enim Fatũ æstimetur esse secundum æstimationem quorundam Gentilium, & ẽt quorundam Mathematicorum, qui putabant, quòd ex vi positionis syderum causaretur infallibiliter diuersitas morum, ita quòd talis efficeretur necessariò Maleficus, vel virtuosus in moribus, quia talem eum esse causaret vis,

qua

quæ in dispositione syderum, sub qua talis vel conceptus vel natus esse comprehenderetur. Et istam vim vocauerunt nomine Fati.

Sed quia ista opinio non tantùm est falsa, imò Hæretica & omninò detestanda, propter inconuenientia quæ necessariò sequerētur, vt suprà tactum est circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imò gratiæ & gloriæ, & quòd Deus malorum nostrorum auctor esset, & plura alia. Ideò Fatum sic omninò refutatur, quia nihil est: Secundum quam acceptionem etiam Gregorius dicit in Homel. Epiphaniæ, Absit à Fidelium cordibus, vt Fatum aliquod esse dicant. Inconuenientia ex Fato.

Et licet hæc opinio videatur eadem esse cum prima, quæ est Planetariorum, & hoc propter eadem inconuenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen sunt diuersæ quantum inter se diuersificantur vis syderum & influxus generalis septem Planetarum.

Si autem æstimetur, Fatum esse secundum quãdam dispositionem, siue ordinationē causarum secundarum ad producendum effectus diuinitus prouisos. Hoc modo Fatū verè est aliquid: eò quòd prouidentia Dei per causas medias exequitur suos effectus: In illis videlicet, quæ secundis causis subduntur, licet in alijs non, vt est creatio animarum, glorificatio & gratiæ collatio.

Licet ēt Angeli ad Gratiæ infusionem cooperari possunt intellectum & voluntatis capacitatē, illuminando & disponendo, & sic quædam ordinatio effectuū vna & eadem dicitur prouidentia & etiã Fatum. Sic enim conside- Angeli cooperantur ad gratiæ infusionē.

consideratur vt est in Deo, sic dicitur prouidētia, si autem secundum quod est in causis medijs ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, sic habet rationem

Definitio Fati.

Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. de consol. dicit: Fatum est rebus mobilibus inhærens dispositio, per quam prouidentia suis quaeque nectit ordinibus.

S. Augustini sententia de Fato.

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recusauerunt, propter eos qui illud ad vim positionis syderum retorquebāt. Vnde Aug. c. 5. De Ciuit. Dei, dicit: Si propterea quisquā res humanas Fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem Fatum vocat, sententiam teneat & linguam corrigat.

Patet etiam ex præmissis tacita responsio ad quæstionem: An omnia Fato subdantur, & an etiam Maleficorum opera illi subdantur. Quia si Fatum dicitur ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos, id est, vbi Deus disposuit per causas secundas producere effectus tales: sic inquantum subduntur Fato, id est, subduntur causis secundis, sic à Deo ordinatis, vt sunt influentiæ corporum cœlestium. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt est creatio rerum, glorificatio substantialiū, spiritualium, et alia huiusmodi, non subdūtur. Et hoc est, quod dicit Boëtius vbi suprà, quod ea quæ

Excedentia Fatum.

sunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia non subsunt secundis causis: cùm talia præter cursum communem & ordinem naturæ eueniunt. Ideò nec Fato, sed causis alijs, quoad eorum originem necessariò subduntur.

A Moto-

A Motoribus orbium maleficia non causari.

COnsequenter, quòd nec huiusmodi Maleficorum opera possunt oriri, aut causari à substantiis separatis, quæ sunt motores orbium, seu corporũ cœlestium: Cuius opinionis fuit Auicenna, & sui sequaces: hac ratione moti, quia enim substantiæ illæ separatæ, altioris sunt virtutis animabus nostris, & ab ipsa anima interdum, cùm fuerit in sua imaginatione, ad solam quandam apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecum immutatur corpus proprium, interdum etiam alienum seu extrinsecum. Verbi gratia: Aliquis ambulans supra trabem in alto positam cadit de facili, quia imaginatur casum ex timore, non autem caderet si esset trabes illa posita super terram, vbi casum timere non posset. Item ad solam apprehensionem animæ incalescit corpus, vt in concupiscentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur, sicut in timentibus. Potest etiam immutari ad aliquam ægritudinem, puta febrem vel lepram, ex forti imaginatione & apprehensione ad tales ægritudines: Et sicut circa corpus proprium, ita circa alienum, vt illud immutetur ad sanitatem vel ægritudinem, & hîc ponit causam etiam fascinationis, de qua superius tactum est.

Substantię separatæ sunt motores orbium.

De vi imaginationis.

Imaginatio alieno corpori noxam dãs.

Et quia secundum illam positionem effectus Maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licet non præcisè ad ipsa corpora cœlestia: Ideò vltra illa, quæ ibi tacta sunt, dicamus adhuc, quòd talia sic contingere est impossibile. Quia cùm motores orbium sint substantiæ intelle-

intellectuales & bonæ, non tam secundum naturam, quàm & secundum voluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniuersi. Illa autẽ creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt, vt si sit bona secundum naturam, non tamen potest esse bona secundum voluntatem. Ideò nõ potest idem iudicium de ambabus substantijs.

Natura bona creatura, mala secundum voluntatem.

Et quòd non potest esse bona secundum voluntatem, probatur. Nam præstare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contraria virtuti, non est alicuius intellectus benè dispositi: talia autem fiũt in huiusmodi operationibus Maleficorũ: Fiunt enim, vt in secunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorũ & iumentorum occisiones, & alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus Malefici à malefaciendo vocantur. Non est ergo benè disposita secundum virtutem talis intellectualis natura, cuius auxilio huiusmodi artes Maleficarum innituntur: licet sit bona secundum naturam, quia habet esse, & illud omnia appetũt, vt cuilibet intuenti patet. Item non est intellectus benè dispositi familiarem esse sceleratis, & eis patrocinium exhibere, & non quibusdam virtuosis. Huius autẽ operibus Maleficorum vtuntur homines scelerati, quia à fructibus eorum cognoscuntur.

Non est intellectus bene dispositi, familiarem esse sceleratis.

Auxilio autem substantiarum, orbes mouentium, in bonum qualibet creatura inclinatur à natura, licet corrumpatur per accidens sæpè: ergo illæ substantiæ non possunt esse originalis causa Maleficarum.

Motores orbium inclinant semper ad bona.

Præterea intellectus benè dispositi, est reducere homines

mines in ea quæ sunt homini propria bona, quæ quidem sunt bona rationis, abducere ergo ab istis, & pertrahere ad alia minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectū in bonis rationis, quæ sunt scientiæ & virtutes, sed in quibusdā minimis, vt sunt deprehensiones & exercitia latronum, & mille nocumētorum, ergo origo non est à substantijs separatis, sed ab aliqua virtute non benè disposita secundum virtutem.

Maleficia inuertunt propria hominis.

Præterea non est benè dispositus secundum intellectum, qui per aliqua scelera commissa prouocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in istis artibus Maleficorum: Nam vt patebit in executione, harum fidem abnegant, innocentes pueros occidunt. Substantiæ enim separatæ, quæ sunt orbium motores, propter suam bonitatem non his maleficijs auxilium præstant.

Concludendo ergo quòd huiusmodi artes, sicut non possunt à corporibus cœlestibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cùm necesse habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collata, & illa etiam non potest esse bona secundum voluntatem, licet sit bona secundū naturam, & huiusmodi creaturæ sint ipsi Dæmones: relinquitur quòd eorum virtute huiusmodi fiant.

Nisi fortaßis adhuc obstat friuola æstimatio, quòd ex hominū malitia concurrente super Maleficorum verba comminatoria, & imagines repositas ad certū locum, virtute quadam stellarum sequerētur. Vt verbi gratia: Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponendo,

De malitia hominum per verba vel res efficaci.

nendo, faciam te cæcam, aut claudam, & hoc eueniret. Tunc ideò eueniret, quòd talis à sua natiuitate ex virtute stellarum sortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & essent instructi per disciplinam ad proferendũ, adhuc tamen efficaces in huiusmodi operibus esse non possent. Ad quæ singula respondendo declarabitur. I. *Primò, quòd ex malitia hominum huiusmodi effectus causari non possunt.* II. *Secundò, quòd nec ex vocibus quorumcunque hominum, concurrente quacunque constellatione, etiam ad quascunq; imagines.*

Ex malitia humana Maleficia non oriuntur.

Malitia habitualis.

DE primò, quòd non ex malitia quantumcunq; humana possint oriri huiusmodi Maleficorum opera, sic declaratur. Nam malitia hominis, siue sit habitualis, inquantum ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde censetur peccare ex malitia.

Actualis.

Vel sit Actualis malitia, quæ dicitur ipsa mali electio, quæ etiam ponitur peccatum in Spiritum Sanctum, nunquam potest circa ipsum maleficiũ tantum efficere, quòd talia opera, vt sunt immutationes elementorum, & læsiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, absque aßistentia alicuius altioris virtutis proueniant, quod declaratur primò ex parte causæ, secundò ex parte effectus maleficialis.

Nam hoc, quod non potest homo efficere absq; malitia, puta per sua naturalia imminuta, minùs potest per

ipsa

ipsa naturalia iam diminuta. Patet, cùm iam sit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunq; per malitiam commissa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur auctoritate & ratione. Nā Dionysius 4. cap. de Diuin. nomin. dicit: Malum est effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noscens malum, operatur illud, quod si operatur, ex defectu operatur.

Nemo qui nouit malum, operatur illud.

RESPONDEO sic: Sicut se habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita se habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui est inclinatio ad culpam, ergo per culpam à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obstatur, si dicatur de fascinatione, quæ interdum procuratur ex inspectione alicuius vetulæ, malitiosè puerum aspicientis, vnde puer immutatur & fascinatur. Quia sicut suprà tactum est, hoc tantummodò contingere potest circa pueros, propter teneram complexionem. Hîc autem loquimur de corporum quorumcunq; hominum, & iumentorum, ac etiam elementorum ad grandinis immutationes. Si quis velit latiùs intelligere, inspiciet Doctorem sanctū in quæstionibus de malo: Vtrùm peccatum possit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Fascinatio.

Ex parte deniq; effectuū maleficalium declaratur. Nam ex effectibus deuenitur in cognitionē causæ. Vnde sicut illi effectus, quò ad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creatæ nobis ignotæ, licet non sint propriè miracula, sicut illa, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ: qualia secundum

Quomodo Maleficiales effectus sint miracula.

cundum potestatem operatur ille, qui est supra omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui est Deus benedictus: Secundum quam acceptionem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna solus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculosi, inquantum fiunt ab aliqua causa nobis ignota, & præter ordinẽ naturæ creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur, quòd virtus corporalis hominis ad huiusmodi opera causanda non se extendere potest, quia semper hoc habet, vt causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absque admiratione.

Et quòd effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula, inquantum notitiam humanam excedunt, patet ex seipsis, cùm naturaliter nõ fiunt. Patet, & per omnes Doctores, præsertim Augu. in lib. 83. q. vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiunt miracula plerunque similia illis miraculis, quæ fiunt per seruos Dei. Et iterum in eodem dicit: Magi faciunt miracula per priuatos contractus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publica iustitiæ. Quæ omnia sic declarantur. Nam iustitia diuina est in toto vniuerso, sicut lex publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuslibet in virtuoso se habet, vt virtus alicuius priuatæ personæ in ciuitate. Ideò boni Christiani inquantum per diuinam iustitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iustitiam. Magus autem quia operatur ex pacto inito cum Dæmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui sua naturali virtute potest facere aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem

Christianorũ miracula quo modo fiant. Iustitia diuina est in vniuerso, sicut lex in ciuitate.

creaturæ

creaturæ nobis ignotæ, & erit miraculum quò ad nos, sed non simpliciter, quia non potest operari præter ordinē totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim solus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna solus. Mali autem Christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ: sicut inuocando nomen Christi, vel exhibendo aliqua sacramenta. Si cui placet, inspiciat S. Thomam in prima parte quæstionum, 111. art. 4. Potest etiam attendere ea quæ in 2. parte operis, cap. 6. deducentur inferius.

Quòd nec per voces & verba, concurrente virtute stellarum Maleficia fiant.

Demùm quòd nec ex vocibus quorumcunq; hominum, concurrente quacunque constellatione, super quascunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius dispositionis est, quòd eius cognitio ex rebus causatur: cùm intelligentem necesse sit Phantasmata speculari. Nō est eius conditio, quòd ex sua conceptione seu intellectuali operatione intrinseca, vbi illam solam per verba exprimeret, res ab extra habeat causare: aut quòd conceptio intellectus expressa per verba haberent corpora immutare. Tales enim homines, qui talem haberent virtutem, non essent nobiscum vnius speciei, sed æquiuocè dicerentur homines.

Necesse est intelligentem Phantasmata speculari.

Præterea si dicatur, quòd illa efficiūt per verba concurrente virtute stellarum à natiuitate: Vnde cōtingit

quòd præ cæteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadem, non poſſunt aliquam tranſmutationem efficere, quia virtus ſtellarum à natiuitate eis non deſeruit. Patet ex præcedentibus illa eſſe falſa, ex reprobatione trium errorū, Planetariorum, Genethliacorum, & Fatalem ordinem ponentium.

Corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectū.

Præterea cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœleſtia nō poſſunt imprimere intellectum, nec ēt eorū motores, niſi per ſe, abſq; motione corporum cœleſtium intellectum vellēt illuminare: & hoc ſolummodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, ſed obumbratur, quod non eſt officium bonorum ſpirituum, ſed malorum. Ideò patet, quòd ſi verba eorum aliquid efficiunt: hoc non eſt vigore alicuius corporis cœleſtis, ſed aſsiſtentia alicuius virtutis intellectiuæ: quæ etiam & ſi ſit bona ſecundum naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem, inquantum ſemper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon vt ſuprà oſtenſum eſt.

Imagines conſtellatiuæ.

Et quòd nec per imagines poſsint talia efficere, quaſi corpora cœleſtia ſuper ipſas aliquid influerent: quia huiuſmodi imagines, quantumcunq; characteribus & figuris ſunt inſignitæ, ſunt effectus hominis operantis per artem. Cœleſtia autem corpora effectus cauſant naturales: cuiuſmodi non ſunt effectus Maleficorum, qui dicuntur Maleficales, vtpotè in malum creaturarum, præter conſuetum ordinem naturæ proſilientes, vnde nihil ad propoſitum.

Præterea

Præterea suprà ostensum est etiã, quòd duplices sunt imagines, Astrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendũ, & non ad corruptionem ordinantur. Maleficorum autem imagines sunt omninò alterius, cùm semper ad nocumentũ creaturarũ, & ex Dæmonũ iussu, ad aliquem locũ occultè reponuntur, vt desuper ambulãtes, aut dormientes lædãtur, vt ipsæ Maleficæ fatentur: Vnde & ab ipsis Dæmonib. efficiunt quicq̃d causant, & non ex corporũ cœlestiũ influentijs. Differentia imaginum Astrologicarũ, Magicarum, & Maleficarũ.

I. *AD ARGVMENTA. Ad primum dictum Augustini est intelligendũ, quòd causa deprauationis homini redit ab hominis voluntate, sicut ad causam effectum perficientem, quæ propriè dicitur esse causa. Non sic aũt est causa effectum permittentem, vel disponentem, vel consiliantem, aut præcipientem, quibus modis scilicet cõciliatiuè, dispositiuè, & præceptiuè, Diabolus dicitur causa peccati & deprauationis: Deus autem solummodò permißione, qui mala permittit propter bona. Iuxta August. in Ench. Diabolus autẽ disponit interius suggerendo, persuadet interius & exterius acrius stimulando. Præcipit autem his qui ei se totaliter subdiderunt, vt sunt Malefici, quibus non est opus interius instigari, sed tantùm exterius, &c.* Causæ deprauationis hominis.

II. *Et per hoc etiã ad secundum, quòd quilibet est causa suæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes patet eadem responsio, quia licet repugnat libero arbitrio, moueri per modum præcipientis, non autem per modum disponentis.*

III. *Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia dispositiuè*

tiuè possunt causari ab influentijs corporum cœlestium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentijs subiacere non possunt.

IIII. Ad quartum idem patet, quia sunt causæ humanorum actuum corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitus adinuenta.

V. Ad quintum, quòd motores orbium poßint imprimere in animas, si intelligatur immediatè, sic imprimunt illuminandum ad bonum & non ad Malefica, vt suprà tactum est. Si autem intelligatur mediante, tunc iuxta influentiam corporum cœlestium imprimũt indirectè & dispositiuè.

VI. Ad sextum, hoc quòd Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant, contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, scilicet Lunam, vt Hieronymus & Chrysostomus dicunt. Secundò quia non possunt operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus, vt suprà dictum est. Ideò considerant corporum aptitudines ad effectum inducendos, & quia cerebrum est humidißimum omnium partium corporis, vt Aristoteles dicit, & naturales omnes: Ideò maximè subijcitur operationi Lunæ, quæ ex sua proprietate habet mouere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones secundum certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantasiam, quando considerat cerebrum ad hoc dispositum.

Cur Dęmones ad detrimenta Lunæ homines vexent.

Cerebrum maxime ad Lunã mouetur.

Ad aliud, quòd Dæmones aduocati in certis constellationi-

lationi-

lationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credunt aliquod numen esse in stellis. Secundò, quia considerant secundum aliquas constellationes materiam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus aduocantur.

Cur vocati Dæmones in certis constellationibus adueniant.

Ad tertium, quòd sicut dicit August. 36. de ciuit. Dei. Per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum & instrumentorum musicorum Dæmones alliciuntur, non vt animalia cibis, sed & spiritus signis, inquantum scilicet hæc eis exhibentur in signum Diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.

Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Musica, herbis.

Tamen quia sæpè obijcitur, quòd Dæmones possunt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominũ: vt in argumento allegatur de Saul per harmoniam cytharæ: Vnde nituntur defendere, quòd aliqui possent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas causas, absq; auxilio Dæmonum, tãtummodò ex influentia corporum cœlestium, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales, quàm in ipsos Dæmones, ad producendum huiusmodi effectus maleficiales.

Ideò latiùs cùm sit respondendum, est aduertendum, quòd herbæ vel harmoniæ nõ possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationem, qua Diabolus posset hominem vexare, si sibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis: possunt tamẽ illam vexationem mitigare, & ita parua posset esse vexatio illa, ꝙ possent eam penitus excludere: sed hoc facerent nõ agendo in ipsum

Quomodo mitigetur Musica Dæmon.

Dæmonem, cùm sit spiritus separatus, in quem non potest naturaliter agere quodcunque corpus, sed agendo in ipsum vexatum à Dæmone. Omnis enim causa limitatæ virtutis, producere potest effectum intensiorem in materiam dispositam, quàm non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2. de anima. Actus actiuorum sunt in patiente prædisposito. Dæmon autem est agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intensiorem facere potest Diabolus in homine disposito ad illam vexationem, siue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine dispositionis contrariæ. Puta Diabolus potest vexare intensius passione melancholica hominem dispositum ad illam, quàm hominem contrariæ dispositionis.

Dæmon est limitatæ virtutis.

Certum est autem, herbæ & harmoniæ multùm possunt immutare dispositionẽ corporis, & ex consequenti motus sensualitatis: Hoc patet de herbis, cùm quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiam, & sic de alijs. Hoc etiam patet de Harmonijs per Philosop. 8. polit. vbi vult, quòd diuersæ harmoniæ habent prouocare diuersas passiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius in Musica sua, & author de ortu scientiarum, vbi loquens de vtilitate Musicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates, & ita patere potest quòd cæteris paribus sit vexatio debilior.

Non autem video, quomodo herbæ vel harmoniæ possint in homine dispositionem aliquam causare, propterquam homo nullo modo posset à Dæmone vexari: si tamen permitteretur, quia Diabolus mouendo solùm

motu

motu locali vapori & ipso spiritus inordinato motu posset hominem multùm vexare. Herbæ autem vel harmoniæ nullam dispositionem causare possent in homine sua naturali virtute, per quam prohibetur Dæmon prædictam commotionem facere. Contingit tamen quandoq;, quòd Diabolo non permittitur hominem vexare, nisi vexatione ita parua, q̀ per aliquam fortem dispositionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ possent corpus hominis ita ad contrarium disponere, q̀ illa vexatio totaliter amoueretur, verbi gratia. Diabolus quandoq; posset hominẽ vexare vexatione tristitiæ, ita debiliter, quòd per aliquas herbas vel harmonias, quæ haberent causare dilatationem & diffusionem spirituum, qui sunt motus contrarij tristitiæ, totaliter amoueretur illa tristitia.

Quòd autem August. lib. 2. de doctrina Christiana, condemnat ligaturas & quædam alia, de quibus ibi diffusius scribit, hoc attribuens arti magicæ, hoc est quantum ad illud, quod non possunt sua naturali virtute. Quod patet ex hoc, quòd dicit sic. Ad hoc genus pertinẽt omnes ligaturæ atq; remedia, quæ Medicorum condemnat disciplina. In quo satis patet, quòd illa condemnat quantum ad vsum, respectu cuius non habent aliquam efficaciam ex sua naturali virtute. De Ligaturis.

Quantum autem ad illud quod 1. Regum cap. 6. habetur: Quòd Saul, qui vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quòd benè verum est, quòd per tactum cytharæ, virtute na- De Saule sono cytharæ mitigato.

turali illius harmoniæ, alleuiabatur aliquantulum afflictio Saulis, inquantum illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed quòd spiritus malus recederet quando Dauid cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod satis expressè dicitur in glossa, vbi sic dicitur: Erat Dauid in canticis musicis eruditus, diuersorum sonorum rationabilis, moderatusq; concentus. Vnitatem essentiæ significat, quæ varijs modis quotidiè resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compescuit, non quia tanta esset vis in cythara, sed in signo crucis, qui in ligno crucis, & cordarum extensione, id est, venarum gerebatur, quæ iam tunc Dæmones effugebat.

Vi crucis Dauid cytharam pulsans Dæmonem abegit.

Cythara est signum crucis.

QVO AD IPSAS MALEFICAS, Dæmonibus se subijcientibus.

QVAESTIO SEXTA.

PRo tertia & annexa difficultate, quò ad ipsas Maleficas Dæmonibus se subijcietibus, plura super modum aggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primò ex parte Dæmonis, & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò ex parte temporis & loci, an potius in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò an visibiliter quò ad circumstantias se agitat. Ex parte mulierum, an tantummodò illæ, quæ ex huiusmodi spurcitijs procreantur, à Dæmonibus frequen-

Difficultates in quæstione de Succubis.

quentantur. Secundò an illæ quæ ab obstetricibus tempore partus Dæmonibus offeruntur. Tertiò an remissior sit in talibus ipsa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præsens cùm non sit respondendum, eò quòd tantummodò generalitati studemus, & in secunda parte operis illa singula per eorum opera explanantur: vt patebit in quarto capitulo, vbi de singulis modis fiet mentio. Ideò ad secundum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili sexu hoc genus perfidiæ inuenitur ampliùs quàm in viris. Et erit quæstio prima generalis, quò ad conditiones generalès mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiosæ, & Maleficæ. Tertia singularis quò ad ipsas obstetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Cur magis fœminæ superstitiosæ reperiantur.

QVò ad primum, cur in sexu tam fragili mulierum, maior multitudo Maleficarum reperitur quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumenta deducere non expedit, cùm ipsa experiẽtia, præter verborum & fide dignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo, in quo Deus semper magna fecit, fortia vt confunderet, quòd diuersæ à diuersis super hæc aßignantur rationes. Semper tamen in principali concordantes. Vnde & pro mulierum admonitione ipsa materia benè est prædicabilis, affectantq́; audire, vt experientia sæpè docuit, dummodò discretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationẽ tradunt. Dicunt enim

Tria, quæ medium in malitia tenere nesciũt: Lingua, Ecclesiasticus & Fœmina.

enim tria esse in rerum natura, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina, quæ mediũ in bonitate aut malitia tenere nesciunt, sed vbi limites suæ conditionis excedunt, ibi quendam apicem & supremum gradum in bonitate aut malitia vendicant. In bonitate quidem quando à bono reguntur spiritu, vnde & optima sunt. In malitia verò, quando à malo spiritu reguntur, vnde & pessima efficiuntur.

Linguæ bonitas.

De lingua enim patet, cùm eius ministerio plurima regna fidei Christianæ sunt subiugatæ, vnde & Apostolis Christi in igneis linguis Spiritus sanctus visus est. Patet & in alijs sapientibus Prædicatoribus quotidiè lingua canum, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud: Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

Prædicatores habẽt linguas canum.

S. Dominicus per canem figuratus.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli latrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, vt suo latratu vsq; ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregib. ouium Christi.

Patet & ex quotidiana experientia, quòd vnius viri prudẽtis lingua interdum infinitorum hominum strages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commendationem Salo. Prouerb. 10. plura cecinit: In labijs sapientis inuenitur sapientia. Et iterum: Argẽtum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum: Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur, quia hominis est præparare animum, & Deum gubernare linguam.

Homo præparat animum, sed Deus gubernat linguam.

De

De mala verò lingua inuenies Ecclesiast. 28. *Lingua tertia multos cōmouit & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquitur.*

Malitia linguæ.
Quid tertia lingua.

De secundo scilicet Ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroq; sexu. Chrysostomus *super illud: Eiecit vendentes & emētes de templo. Sicut omne bonum à sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur.* Hieronymus *in epistola ad* Nepotianum: *Negociatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuga.* Et Beatus Bernardus, *homilia 23. super* Canti. *loquens de clericis dicit: Si insurgeret apertus hæreticus, mitteretur forâs, & aresceret, si violentus inimicus, absconderēt se forsitan ab eo boni. Nūc verò quomodo abijcient, aut quomodo abscondent se. Omnes amici, & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi, & omnes quæ sua sunt, quærunt.*

A sacerdotio omne bonum & omne malum egreditur.
Clericus negociator quasi pestis fugiendus.

Et alibi. Nostri Prælati *facti sunt* Pilati, *nostri pastores facti sunt tonsores. Et loquitur etiam de Prælatis religiosorum, qui onera grauia inferioribus imponunt, digito autem suo minimo non tangerent.* Et Grego. *in pasto. dicit:* Nemo amplius *in* Ecclesia *nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet, delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. De religiosis etiam dicit* B. Augustinus *ad* Vincentium Donatistam:

Prælati facti Pilati: Pastores facti tonsores.

Pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

natistam: Simpliciter fateor charitati vestræ coram domino Deo nostro, qui testis est super animam meam ex quo Deo seruire cœpi, quãtum difficilè expertus sum, peiores, sicut & meliores non posse inueniri, quàm qui in monasterijs defecerunt aut profecerunt.

De malitia mulierum.

De mulierum verò malitia disseritur Ecclesiast. 25. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ sequũtur & præcedunt ibidem de muliere nequam, concludit. Breuis est omnis malitia super malitiam mulieris. Hinc Chrysost. super Matthæum 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tẽtatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ: bono colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatum est, cùm oportet tenere, iam verò tormentum necessarium est, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq; 2. Rhetoricæ dicit: Viros ad vnumquodq; Maleficium singula, id est, plures cupiditates impellunt, mulieres ad oĩa Maleficia cupiditas vna ducit: Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est auaritia. Et Seneca in suis Tragœd. Aut amat aut odit mulier, nihil tertiũ dedisse est: flere fœminam est mendacium. Duo genera lachrymarũ habentur in oculis fœminarũ, veri doloris vnum, insidiarũ aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

Mulier necessarium malũ, naturalis tentatio, &c.

Muliebrium vitiorum fundamentum est auaritia.

De bonis mulieribus.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatifi-

beatificasse viros leguntur, & saluasse gentes, terras & vrbes: Patet de Iudith, Delbora, & Hester. Hinc Apost. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum, & hic cõsentit habitare cum illa, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem. Ideò Eccles. 26, dicitur: Mulieris bona, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et Prou. vlt. de muliere forti.

Quæ omnia etiam in Nouo Testamento in fœminis claruerũt, vt in virginibus, & alijs sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idolatriæ cultu ad Christianam religionem deduxerunt. Si quis inspicere velit Vincen. in spe. histor. lib. 26. cap. 9. de regno Vngariæ per Giliam Christianissimam. Et de regno Francorum per Clotildem virginem, & Cldoueo desponsatam inspiciat, & mira inueniet. Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, vt semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud: Inueni amariorẽ morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentiæ.

Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes assignantes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quàm viri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum: & quia principaliter Dæmon quærit corrumpere fidẽ, ideò potius eas aggreditur. Vnde & Eccles. 19. Qui citò credit, leuius est corde, & minorabitur. Secũda causa est, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis faciliores sunt impressionis ad reuelationes capiendas

per impreßionem separatorum spirituum: qua complexione etiam, cùm benè vtuntur, multæ bonæ sunt, cùm malæ, peiores sunt.

Mulieres sunt incōtinentes linguæ.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam: & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis vix celare possunt, seq́ꝫ occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde Ecclesiast. vt suprà: Cōmorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa, cùm fluxibiles sunt, sicut & faciunt.

Sunt & tertij alias rationes aßignantes, quas prædicatores cautè debent proponere: & dicere quòd licet in veteri testamento, scripturæ vt plurimùm mala loquantur de mulieribus, & hoc propter primam præuaricatricem mulierem, scilicet, Euam, & imitatrices eius, tamen & pòst in nouo testamento, propter mutationem nominis, vt Eua in Aue. (vt ait Hieron.) Totum quod intulit maledictio Euæ, totum abstulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & semper laudabilia sunt de ipsis prædicanda.

Eua in Aue.

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia amplius in mulieribus quàm in viris inuenitur, vt ipsa experientia docet, curiosius causam inuestigando, vltra præmissa dicere possumus, quòd in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis cùm sint defectuosæ, nō mirum, si plura maleficia in eos quos æmulantur fieri ꝓcurant.

Quantum enim ad intellectū, seu ad intelligendum spiritualia, alterius videntur esse speciei à viris, cui auctoritas

ctoritas & ratio cùm varijs scripturæ exemplis alludit. Terentius ait: Mulieres fermè vt pueri leui sententia sunt. Et Lactantius 3. Institutionum. Nunquam aliquam mulierem philosophiam sciuisse nisi Temesten. Et Prouerb. 11. quasi describens mulierem dicit: Est circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.

Mulieres minus valent intelligēdo bona quàm viri.

Ratio naturalis est, quia plus carnalis viro existit, vt patet in multis carnalibus spurcitijs: Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de costa curua formata fuit, id est, de costa pectoris, quæ est torta, & quasi contraria viro. Ex quo defectu etiā procedit, quòd cùm sit animal imperfectum semper decipit. Nam dicit Cato: Instruit insidias lacbrymis dum fœmina plorat. Et illud: Dum fœmina plorat, virum decipere laborat. Patet in vxore Samsonis, quæ multùm infestans eum, ad declarandum sibi problema propositum sodalibus, ab eo expositum eis reuelauit, & sic decepit. Patet in prima muliere, quòd ex natura minorē habet fidem, cùm dixit serpenti interrogāti, quare non ederent de omni ligno paradisi. Respondit de omni, &c. ne fortè moriamur: in quo ostēdit se dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Ethymologia nominis demonstrat. Dicitur enim Fœmina à Fê, & minus: quia semper minorem habet & seruat fidem: Et hoc ex natura, quò ad fidelitatem: licet ex gratia & natura fides in beatißima virgine nūquam defecerat, cùm tamen in omnibus viris defecisset tempore Paßionis Christi.

Ex forma cō- stæ mulier cōtraria viro.

Eua non crēdidit Deo, quia dixit Fortè.

Fœmina dicta à Fe & Minus.

Mala ergo mulier ex natura cùm citius in fide dubitat,

bitat: etiam citiùs fidem abnegat, quod est fundamentum in Maleficis.

Mulieris procliuitas ad odia.

Quantum deniq; ad aliam potentiam animæ, scilicet voluntatem ex natura, cùm odit aliquem, quem prius amauit, tunc æstuat per iram, & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuersa. Eccles. 25. Nō est ira super iram mulieris. Et Senec. Trag. 8.

Nulla vis flammæ, tumidique venti
Tanta nec teli metuenda torti,
Quanta cùm coniunx viduata tædis
Ardet & odit.

Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph, & incarcerare fecit, quia noluit sibi in scelus cōsentire adulterij. Genes. 30. Et reuera, potissima causa deseruiens in augmentū Maleficarum, est dolorosum duellum inter maritores & non maritatas fœminas & viros: imò & inter ipsas fœminas sanctas, quid tunc de cæteris? Vides enim in Genesi quāta fuit impatientia & inuidia Sara ad Hagar, postq̄ cōcepit. Gen. 21. Quanta Rachel ad Liā propter filios, quos nō habebat Rachel. Gen. 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. Reg. 1. Quanta Mariæ ad Moysen. Num. 12. Vnde murmurauit & detraxit Moysi, propter q̄ & lepra percussa. Quāta Marthæ ad Magdalenā, ipsa sedente, & Martha ministrante. Luc. 10. Vnde & Eccle. 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur: quasi dicat, non est tractandum cum ea, quia semper æmulatio, id est, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitantur, quātò magis aduersus viros.

Æmulatio & impatientia mulierum.

Quare

Quare etiã, vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorum, die qua mortuus est, dixit Leontio fratri suo, ad summam felicitatem nihil mihi deesset, si mihi semper vxor defuisset. Cui Leontius: Et quomodo vxor obstat felicitati? Et ille. Mariti hoc omnes sciunt. Et Socrates Philosophus interrogatus, si ducenda esset vxor. Respondit: Si non capies, solitudo arbitrans excipiet hinc generis interius, hinc hæres alienus. Sed si cœperis, illa perpetua solicitudo, conquestus querularum, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus lingua, successor alieni matrimonij, incertus liberorum euẽtus: Hæc dixit, vt expertus. Nam vt ait Hieron. contra Iouinianum. Hic Socrates duas habuit vxores, quas ingenti patientia sustinens, non potuit tamen ab earum contumelijs, clamoribus & vituperationibus liberari. Vnde quadam die ipsis querulantibus contra eum, ipse domum egressus, vt earum molestias euitaret, cùm ante domum sederet, proiecerunt illæ mulieres super eum aquam immũdam: Super quo ipse non perturbatus, quia Philosophus ait, Sciebam quòd post tonitrua pluuiæ sequerentur.

Felix per se, felicissimus si cœlebs.

Sine vxore solitudo, cum vxore solicitudo.

Et de quodam legitur, cuius vxor submersa erat in fluuio, quòd cùm quæreret cadauer eius ad educendum de aqua, ibat per fluuium contra aquam, & interrogatus causam: cùm res graues descendant infrà & non suprà, quare quæreret contra aquã. Respõdit: Mulier ista in vita semper fuit contraria dictis & factis siue mandatis meis, ideò quæro contrario modo, si fortè ẽt mortua contrariam voluntatem vltra consuetum tenuisset.

De vxore submersa quæsita aduerso flumine.

Et quidam sicut ex primo defectu intelligentiæ abnegationem fidei facilius incurrunt: ita ex secundo, scilicet inordinatis affectiõibus & paßionibus, varias vindictas quærunt, excogitant, & infligunt, siue per Maleficia, siue alijs quibuscunque modis. Vnde non mirum tantã multitudinem Maleficarũ in hoc genere existere.

Mulieres sunt vindicabiles.

Quantum insuper defectum in memoratiua potentia, cùm hoc sit in eis ex natura vitium, nolle regi, sed suos sequi impetus, sine quacunq; pietate: ad hoc studet, & cuncta memoria disponit. Vnde Theophrastus: Si totam domum ei commiseris seruiendum, & si aliquid tuo arbitrio reseruaueris etiam minimũ, vel magnam fidem sibi adhiberi non putabit & iurgia concitet: nisi citò consulueris, parat venena, aruspices & ariolos consulit: ecce maleficia.

Natura sunt mulieres immorigeræ.

Sed quale sit dominium mulierum, audi Tullium in Paradoxa. Nunquid ille liber est, cui mulier imperat, leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare potest vel audet. Ego istum nõ modò seruum, sed nequißimum seruorum appellandum puto, licet amplißima familia natus sit. Vnde & Seneca in persona furiosa Medeæ: Quid ammodò cessas, sequere felicẽ impetum, pars ista vltionis qua gaudes quota est? &c. Vbi multa ponit, ostendens, quòd mulier non vult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum: Sicut de multis legitur mulieribus quæ vel ob amorem, vel dolorem, quia vindictas facere non potuerunt, se ipsas occiderunt.

De Hynecacratia iudicium Ciceronis.

Sicut & de Laodice narrat Hieronymus super Danielem:

nielem: quæ existens vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Beronicem, quam etiam habebat vxorem, Beronicem & filiam eius ex dicto Antiocho prius fecit occidi, & pòst seipsam veneno occidit. Vnde? Quia nō vult regi, sed suo impetu procedere. Ideò Chrysost. nō immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, siue illa pauper sit, siue diues. Si enim vxor diuitis sit, non cessat nocte & die virum calidis stimulare sermonibus, blanda nequiter & importuna violenter. Si verò pauperem virum habet, ipsum quoq; ad iracundiam & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsa per semetipsam omnes despicit paßim & ad omnē audaciam spiritu superbiæ inflammatur.

De Laodice & Beronice reginis Syriæ.

Aut blanditijs aut importunitate instigāt viros mulieres.

Quæramus, inuenimus ferè, omnia mundi Regna propter mulieres fuisse euersa. Primum enim quòd fuit regnum felix, scilicet Troia, propter raptum vnius fœminæ, scilicet Helenæ, destructum est multis millibus Græcorum occisis. Regnum Iudæorum multa mala & exterminia habuit propter peßimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginam in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipsa regnaret: sed vtraq; occisa. Regnum Romanorum multa mala sustinuit propter Cleopatram reginam Aegypti, peßimā mulierem. Et sic de alijs. Vnde non mirum, si mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Omnia ferè mundi regna propter mulieres euersa.

Demùm inspiciendo corporis ipsius carnalia desideria: vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cum Catone Vticen. dicere poßimus: Si absque fœmina poßit esse mundus, conuersatio nostra non

Mundus sine mulierib., esset conuersatio Deorum.

non esset absq; Dijs. Cùm reuera, si mulierum nõ essent nequitiæ, etiam tacendo de maleficijs, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exornatus. Valerius ad Rufinum. Chimæram mulierem esse nescis, sed scire debes, quòd monstrum illud triforme, insigniuenustetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere: Quòd aspectus eius pulcher, tactus fœtidus, conseruatio mortifera.

Mulierem esse Chimæram.

Audiamus, & aliam proprietatem per vocem. Nam sicut est mendax in natura, sic & in loquela, nam pungit & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenarum aßimilatur, quæ dulci melodia transeuntes attrahunt, & tamen occidunt. Occidunt quidem, quia ex marsupio euacuant, vires auferũt, & Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum: Hæc loquens placet delectatio: & pungit delictum, flos veneris rosa est, quia sub eius purpura multi latitant aculei. Prouerb. 5. Nitidius oleo guttur eius, id est, locutio nouißima eius amara quasi absynthium.

Voces fœminarum mortiferæ.

Audiamus & aliam in eius incessu, statu & habitu, ibi est vanitas vanitatum. Non est homo in mundo, qui tantum studeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris, suis vanitatibus studet hominibus placere. De quo exemplum in vita Pelagiæ, quando dedita mundo discurrebat per Antiochiam ornata nimis, quam Sanctus pater, Nonius nomine, videns, flere cepit, & dixit socijs: quòd toto tempore vitæ suæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, & cætera,

De incessu & habitu mulierculárum.
Vt vir Deo, sic mulier hominibus vult placere.
De S. Pelagia.

tera quæ demùm orationibus eius conuersa est.

Hæc est de qua Eccl. 7. & de qua iam Ecclesia lamentatur, propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus est venatorũ, sagena cor eius, vincula sunt manus eius: qui placet Deo, fugiet illam, qui autem peccator est, capietur ab ea. Amarior est morte, id est, Diabolo: Apocal. 6. Nomen illi mors: Nam licet Diabolus duxit Euam ad peccandum, Eua tamen seduxit Adam. Et sicut peccatum Euæ non induxisset nobis mortem animæ & corporis, nisi subsequuta fuisset culpa in Adam, ad quam induxit Eua, & non Diabolus, ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Euę peccatum nõ induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset.

Iterum amarior morte, quia hæc naturalis, & interimit tãtùm corpus, sed peccatum à muliere inchoatum occidit animam, priuando gratiam, & corpus similiter in pœnam peccati.

Iterum amarior morte, quia mors corporalis, est inimicus manifestus & terribilis, sed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculosior laqueus iam non dicitur venatorum, sed Dæmonum. Quia iam capiuntur homines non solùm per carnalia desideria, eas videndo, audiendo: cùm earum facies sit ventus vrẽs, & vox serpentis sibilus. Iuxta Bern. Verùm etiam innumeros maleficiendo homines, & iumenta. Sagena dicitur cor eius, id est, inscrutabilis malitia, quæ in cordibus earum regnat. Et manus sunt vincula ad detinendum, vbi manum ad maleficiendum creaturam apponunt, tunc Diabolo cooperante, hoc efficiunt quod prætendunt.

Mulierum facies est ventus vrens.

Sagena cor mulierum, manus sunt vincula.

Concludamus. Omnia per carnalem concupiscentiam, quæ quia in eis est insatiabilis. Prouerb. penultimo, Tria sunt insatiabilia, &c. & quartum quod nũquam dicit, Sufficit, scilicet os vuluæ. Vnde & cum Dæmonibus, causâ explendæ libidinis, se agitant. Plura hæc deduci possent, sed intelligentibus satis apparet, non mirum quòd plures reperiuntur infectæ hæresi Maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & consequenter hæresis dicenda est non Maleficorum, sed Maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altißimus, qui virilem speciem à tanto flagitio vsq; in præsens sic præseruat: in quo vtiq; cùm pro nobis nasci, & pati voluit, ideò & ipsum priuilegiauit.

Quatuor insatiabilia.

Dicendum hæresis Maleficarum non Maleficorum.

Priuilegium viri à Maleficio.

CVIVSMODI MVLIERES PRAE cæteris inueniuntur superstitiosæ, & maleficæ.

QVò ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstitiosæ & maleficijs infectæ. Dicendum, quòd ex præcedenti quæstione patuit, quòd quia tria generalia vitia, scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria: præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficijs intẽdunt, quæ præ cæteris illis vitijs deditæ sunt. Iterum quia inter illa tria vltimum amplius prædominaur, ideò quia insatiabile, &c. ideò & illæ inter ambitiosas amplius infectæ sunt, quæ pro explendis suis prauis concupiscentijs amplius inardescunt, vt sunt adulteræ, formicariæ, & Magnatorum concubinæ.

Tria præcipua vitia mulierũ.

Magnatorum concubinæ.

Et hoc ex septemplici maleficio, vt in Bulla tangitur,

tur, Venereum actum & conceptus in vtero varijs inficiendo Maleficijs. Primò, mentes hominum ad inordinatum amorem, &c. immutando. Secundò, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accommoda auferendo. Quartò, homines præstigiosa arte in bestiales formas mutando. Quintò, vim generatiuam, quò ad fœmellas destruendo. Sextò, aborsum procurando. Septimò, infantes Dæmonibus offerendo, absque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in sequentibus tractabitur. Sed ad præsens, de nocumentis hominum demus rationes.

Septem Maleficia ad actum Venereũ pertinentia.

Et prima conclusio, super eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est. Nam sanctus Thomas in 4. distin. 34. de impedimento maleficiali pertractans, sicut ostendit quare permittitur Diabolo à Deo maior potestas maleficij super actus Venereos hominis, quàm super alios; rationes aßignando. Ita dicere à simili oportet, quòd hæ mulieres amplius infestantur, quæ his actibus amplius deseruiunt.

Quare Dæmõ plus mali potest in actibus Venereos.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus Diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij potestas permittitur Diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per Serpentem Diabolus tanquam per suum instrumen-

Cur circa Serpentes magis vis Maleficorũ versetur.

tum mulierem tentauit. Vnde etiam, vt posteà subdit, licet matrimonium sit opus Dei, tanquam ab eo institutum, adhuc per opera Diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia censeretur sic fortior Deo: Sed ex Diuina permißione, procurando impedimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiusmodi spurcitias explendas, tam erga se, quàm & seculi potentes, cuiuscunque etiam status & conditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad mortem Ereum, vel Philocaptionẽ adeò immutando, vt nulla confusione, aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidiè imminet, quòd eorum animos immutare taliter sciunt, quòd eis nullum nocumentum siue per se, siue ab alijs fieri permittant, sicq; quotidiè crescunt. Et vtinam experientia nos minimè edocuisset, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima existunt, quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quasi incredibilia videantur, sub quæstione sunt discutienda: cùm etiam opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Philocaptio.

AN MALEFICI MENTES HOMINUM ad amorem, vel odium valeant immutare.

QVAESTIO SEPTIMA.

Quæritur, an Dæmones per ipsas Maleficas, mentes hominum ad amorem, vel odium inordinatum immutare, & incitare valeant, & arguitur, quòd non, secundum præmissa. Tria sunt in homine, voluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus, sicut habet per se regere (quia cor regis in manu Domini,) ita secundum per Angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Præterea intra corpora Dæmones non possunt esse illa immutando, ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo. Patet consequentia: quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia, quàm supra spiritualia. Et quidem quòd non possunt immutare, suprà patuit in plerisque locis: Quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis, sicut etiam quilibet alius artifex. Est etiam ad idem. capit. 26. quæstione quinta, episto. in fine: Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, vel in deterius, nisi ab ipso omnium creatore, infideli & pagano deterior est.

Præterea omne agens ex proposito, cognoscit suum effectum. Si igitur Diabolus posset mentes hominum immutare ad odium, vel amorem, posset internas cogi-

tationes

tationes animæ videre, quod est contra illud, quod in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non est scrutator cordium.

Præterea amor & odium, sunt circa voluntatē, quæ radicatur in anima, ergo non possunt causari à Diabolo quacunque arte. Tenet consequentia: quia illabi animæ, (vt dicit Aug.) illi soli est possibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur animę, nisi eius creator.

Præterea si dicatur, quòd potest mouere sensitiuas interiores, & sic consequenter voluntatem, non valet: Quia vis sensitiua est dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus non potest formare actum virtutis nutritiuæ, vt formet carnem aut os, ergo etiam non potest causare aliquem actum interiorum virium animæ.

SED CONTRA. Diabolus non solùm visibiliter sed etiam inuisibiliter homines tentare dicitur: hoc autem falsum esset, nisi interius circa animam, & eius potentiam aliquid causare posset. Præterea Damasc. in suis sententijs: Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata sunt. Et Dionys. 4. cap. de Diui. nom. Multitudo Dæmonum, causa omnium malorum, & sibi & alijs.

Diabolus causat etiam circa animam.

RESPONSIO: hîc primò danda est distinctio de causa: & secundò qualiter potest interiores potentias animæ immutare, dicūtur Sensitiuæ interiores: & sic tertiò concludetur propositum. Quò ad primum, considerandum est, quòd causa alicuius potest aliquid dici dupliciter.

Causa alicuius dicitur dupliciter.

pliciter. Vno modo directè. Alio modo indirectè. Indirectè quidem, sicut cùm aliquid agens, causat aliquam dispositionem ad aliquem effectum, dicitur esse occasionaliter & indirectè causa illius effectus. Sicut si dicatur, quòd ille, qui secat ligna est occasio combustionis ipsorum: Et hoc modo dicere possumus, quòd Diabolus est causa omnium peccatorum nostrorum: quia ipse instigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato consequuta est in toto genere humano, quædam pronitas ad omnia peccata. Et sic intelligēda sunt verba Damasceni & Dionysij.

Diabolus indirectè est cā peccatorum.

Directè autem dicitur aliquid esse causa alicuius, inquātum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non est causa omnis peccati. Non enim omnia peccata committuntur Diabolo instigante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia vt Origenes dicit: Etiamsi Diabolus non esset, homines haberēt appetitum cibi, & Venereorum & huiusmodi. Circa quæ inordinationes multa contingunt, nisi per rationem talis appetitus refrenetur. Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum, subiacet Libero arbitrio, super quem etiam Diabolus minus habet potestatem.

Etsi Diab. non esset, Venere flagrarent homines.

Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere, qualiter interdū amor hæreos, seu philocaptio procurari potest, est vlterius aduertendum, quòd Diabolus, licet non poßit esse causa illius inordinati amoris, directè cogendo hominis voluntatem, potest tamen esse per modum persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, sc. visibiliter & inuisibiliter. Visibiliter, sicut cùm in alia specie hominis

Per modū persuadentis cogit Diabo. voluntatem.

hominis sensibiliter etiam apparet ipsis Maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum. Sicut tentauit primos parentes in Paradiso in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei visibiliter apparens.

Et quia non est putãdum, quòd solùm sic persuadeat hominem, quia sequeretur, quòd nulla alia peccata fierent ex instructione Diaboli, nisi quæ Diabolus visibiliter apparens persuaderet. Ideò dicendum est, quòd etiam inuisibiliter instigat hominẽ ad peccandum. Quod quidem fit dupliciter, per modũ persuasionis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonum. Et hoc potest fieri tripliciter. Quia vel proponitur quantum ad intellectum, vel quantum ad sensum interiorem, vel exteriorem. Quantum ad intellectum quidem: quia intellectus humanus potest adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, vt Dionysius dicit: Ratio, quia sicut intelligere, secundum Philosophum, est quoddam pati. Ideò potest imprimere in intellectum aliquam speciem, vnde actus intelligendi elicetur.

Intelligere est aliquod pati.

Et si dicatur, quòd Diabolus etiam hoc facere posset sua virtute naturali, quæ non est diminuta, vt patet ex præcedente. DICENDVM, quòd non potest per modum illuminationis, sed per modum persuasionis. Ratio, quia intellectus hominis, est istius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoscit verum, tantò magis potest sibi cauere à deceptione.

Et

Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quacunque eius persuasio non potest dici illuminatio: licet possit dici reuelatio, inquantum per impressionem quandam in vires sensitiuas interiores, aut exteriores, vbi visibiliter persuaderet, aliquid imprimeret: vnde Intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Persuasio Diaboli dicitur Reuelatio nõ Illuminatio.

Quod qualiter fieri potest, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere possit, ADVERTENDVM est, quòd quia corporalis natura nata est naturaliter mouere localiter à spirituali. Patet hoc in corporibus nostris, quæ ab animabus mouentur. Similiter in corporibus cœlestibus. Nõ est autem apta nata, formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, quòd concurrat aliquod corporale agens, vt probatur in 7. metaph. Materia corporalis naturaliter obœdit bono vel malo Angelo ad motum localem: Quo stante, quia Dæmones sic per motum localem semina colligere possunt, & coniungere, seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt serpentes, & vera animalia: vbi debita actiua debitis passiuis coniungebant: Ideò quæcunque ex motu locali materiæ corporali accidere possunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, nisi diuinitùs impediantur.

Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt.

Quo iterum statuto, si volumus intelligere, quomodo potest Phanthasiam hominis & interiores potẽtias sensitiuas incitare ad Apparitiões & impetuosos actus per motum

De Apparitionibus.

motum localem. Notandum, quòd sicut Philosophus in libro de somno & vigilia, aßignat causam apparitionis somniorum per motum localem: ex eo quòd cùm animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones, relictæ ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conseruatæ fuerunt in spiritibus siue virtutibus sensibilibus interioribus, quæ sunt Phantasia seu imaginatio: quæ idem sunt, secundum sanctum Thomam, vt patebit.

Phantasia quid.

Est enim Phantasia seu imaginatio quasi thesaurus quidam formarum per sensus acceptarum. Vnde contingit, quòd ita mouent principium apprehensiuum, id est, potentiam conseruatoriam specierum, quod apparent in Phantasijs ita recenter, ac si tunc principium sensitiuum à rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur.

Verum est, quòd non omnes hæc intelligunt, sed si quis se occupare vellet, considerare haberet numerum & officium sensuum interiorum: qui secundũ Auicennam in libr. de anima, licet dicat esse quinque, scilicet, Sensum communem, Phantasiam, Imaginatiuam, Extimatiuam, Memoriam. Tamen secundum B. Thom. in prima parte quæstion. 79. dicit, esse quatuor tantùm, eò quòd potentiam Imaginatiuam, & Phantasiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in plerisque locis de his pertractatur.

Quinque officia sensuum.

Tantummodò hoc quod dictum est, Phantasiã esse thesau-

thesaurum formarum, & alicui videretur memoratiuam esse huiusmodi, distingue, quia Phantasia est thesaurus, seu conseruatorium formarum per sensum acceptarum, memoria autem thesaurus intẽtionum, quæ per sensum non accipiuntur. Quis enim videns Lupum, fugit non propter indecentiam coloris, aut figuræ: quæ sunt formæ receptæ à sensibus exterioribus, & repositæ in Phantasias, sed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam Intentionem, & Apprehensionem, &c Existimatiua, quæ apprehendit vt nociuum, & canem vt amicum. Sed conseruatorium illarum intentionum est memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diuersa principia: nam humida benè recipiunt, & malè retinent, è contrario autem est de siccis.

Phantasia est conseruatoriũ formarum.

Memoria est thesaurus intentionum.

Ad propositum. Hoc quod contingit in dormientibus de apparitionibus somniorum ex spirituum, id est, specierum in conseruatorijs repositarum, & hoc ex naturali motu locali propter commotionem sanguinis & humorum, ad principia illa, id est, ad virtutes sensitiuas interiores: & dicimus motu locali intrinseco in capite & in cellulis capitis.

Somniorum apparitiones.

Hoc etiam potest accidere ex consimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, sed & vigilantibus: in quibus Dæmones possunt admouere & commouere interiores spiritus & humores, vt species conseruatæ in conseruatorijs educantur de thesauris ad principia sensitiua, id est, ad virtutes illas Imaginatiuam & Phantasticam, vt res aliquas ha-

beat talis imaginariè: & talis dicetur interior tētatio.

Et non mirum, quòd Dæmon hoc poßit sua naturali virtute, cùm quilibet homo per se vigilans, & vsum rationis habēs, vel voluntariam commotionem specierum conseruatarum educere potest de suis thesauris, scilicet cōseruatorijs huiusmodi species, vt res aliquas ad suum placitum imaginetur: quo stante, iam clarè intelligitur materia de amore hæreos.

Nam quia Dæmones, vt dictum est, commouere possunt huiusmodi species, &c. faciunt ista dupliciter. Aliquando absq; ligamine vsus rationis, vt de tentatione, dictum est, & per exemplū de voluntaria adhæsione, quæ interdum fit. Aliquando autem quòd totaliter vsus rationis ligetur. Et hoc etiam possumus exemplificare per naturales quosdam defectus, vt in freneticis, & ebrijs: ergo non mirum, quòd Dæmones sic ligare possunt, Deo permittente, vsum rationis: & tales dicuntur Arreptitij: & inde Arreptitius, ab arripio, arripis, quia arreptus à Dæmone. Et hoc dupliciter, vel absq; Malefica & maleficio, vel cum ea absq; maleficio. Quia vt Philosophus in præfato libro dicit, quòd aliquis in paßione existens à modica similitudine mouetur, sicut amans ex modica similitudine amati, & sic odium habenti. Ideò Dæmones, qui per actus hominum experiuntur, quibus paßionibus magis subduntur, illos ad huiusmodi amorem vel odium inordinatum instigant eò fortius, in eorum imaginationem & efficacius imprimendo hoc, quod contendunt, quantò etiam id facilius possunt. Facilius autem possunt, quantò etiam amans facilius speciem

Ligatio rationis à Dæmonibus.

Arreptitij.

Quomodo odiū vel amor per Dæmones excitetur.

tiem reseruatã ad principium sensitiuum, id est, imaginationem educit, & in eius cogitatione delectabilius moratur.

Cum maleficio verò, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum instantiam, propter pactum initum cum eis procurat: de quibus enumerare præ multitudine tam in spiritualibus quàm in secularibus non est possibile. Quot enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdissimas alias inardescunt?

Nouimus vetulam, tres successiuè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monasterio etiam in hodiernum diem refert, non solùm in his maleficiasse, sed & interemisse, quartum iam simili modo dementasse: Quod & ipsa publica voce fatetur: nec veretur dicere, feci & facio, nec desistere à meo amore poterunt, quia tantum de meis stercoribus comederunt, quantitatem per extensum brachium demonstrando. Fateor autem, quia nobis non aderat vlciscendi & inquirendi super eam facultas, ideò adhuc superest.

De vetula, quatuor Abbates interimens amore.

Esus stercorũ amorem operatur.

Et quia dictum fuit in principio distinctionis, quòd inuisibiliter instigat Diabolus hominem ad peccandum, non solùm per modum persuasionis, vt dictum est, imò etiam per modum dispositionis, licet non deseruit ad propositum, tamen sic declaratur. Per cõsimilem enim admonitionem spirituum & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascẽdum, vel concupiscendum, vel ad aliud huius. Manifestum est enim, quòd corpore aliqualiter disposito, est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones: quib. insurgentibus,

Diab. instigat inuisibiliter per modum dispositionis.

gentibus, homo disponitur ad consensum. Sed quia præcedentia difficile est prædicare, ideò faciliori modo pro populi anisamento sunt declaranda. Et quibus remedijs possint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Modus proponendi præmissa de amore hereos in sermonibus ad populum.

An Maleficæ valeant ad amorem corda succendere.

P*Rædicator de suprà dictis sic mouet quæstionem. An Catholicum sit asserere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda sic succendere, vt nulla confusione, plagis, verbis, aut factis, ad desistendum valeant cogi: & similiter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant: quinimò interdum eos oportet currere ad amasias, intempestiuæ noctis silentio, per multa terrarum spacia.*

SVPER QVAE, *si voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæstione sumat. Si non dicat tantummodò, quòd quæstiones istæ patiuntur difficultates propter amorem & odium: qui cùm fundantur in voluntate, quæ in suo actu semper libera est, nec cogi potest per aliquam creaturam, nisi à Deo, qui eam regere potest: vnde nec Dæmon, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odium voluntatem cogere videtur. Item, quia voluntas, sicut & intellectus, subiectiuè existunt in anima, & illabi animæ illi soli est possibile qui eam creauit, ideò diffi-*

difficultatem patitur quæstio, quò ad veritates enucleandas in suis partibus.

His tamen non obstantibus, Dicendum est primò, super Philocaptionem & odium, secundò super Maleficum generatiuæ potentiæ. De primo, quòd licet in intellectum & voluntatem hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen secundum omnes Doctores Theologos in 2. sentent. de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, siue corpori alligatas, siue sint sensus interiores, siue exteriores, permittente Deo agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæstione, si placet inuenit, si non dicat auctoritatem & rationem. Iob. 2. Dæmoni dixit Deus: Ecce in manu tua, id est, potestate est Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quod patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit: Veruntamen animam eius serua, id est, illæsam serua. Ratio quia enim dedit in corpus, dedit etiam super omnes potentias corpori allegatas, vt sunt quinq; exteriores & quatuor interiores, scilicet sensus communis, phantasia siue imaginatiua, æstimatiua & memoratiua.

De Philocaptione.

Deus dedit potestatem Diabolo in corpus Iob, non in animam.

Si non potest aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplum: vbi porci per memoratiuam redire sciunt, & oues lupum & canem discernunt ex naturali imaginatione, vnum tãquam inimicum, alterum tanquam amicum suæ naturæ.

Per memoratiuam porci redire sciunt.

Consequenter cùm omnis nostra cognitio intellectiua ortum habet à sensu (cùm intelligentem, iuxta Philosophum in 2. de anima, necesse sit phantasmata speculari.)

Necessariò intelligẽs Phantasias speculatur.

culari.) Ideò ſicut Dæmon poteſt interiorem phantaſiam immutare, ſic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, ſed mediantibus phantaſmatibus. Item, quia nihil amatur niſi cognitum.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus, quia intelligit eius virtutem, &c. Ideò obtenebrato intellectu, obtenebratur & ſua volũtas in ſuis affectionib. Hoc aũt põt facere Dæmõ & abſq; Malefica & cum Malefica, imò et accidere poſſunt ex ſola incautela oculorũ. Et de ſingulis trademus exẽpla. Nam vt Iac. 1. dicitur: *Vnuſquiſq; tẽtatur à cõcupiſcentia ſua abſtractus & illectus. Deindè concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatũ, peccatum verò cam conſummatum fuerit, generat mortem.* Sic Sichem cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata eſt anima eius cum ea. Geneſ. 34. & ſecundum glo. Infirmæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis proprijs vt Dina aliena negocia curat, ſeducitur conſuetudine, & fit vna vnitate ſenſus cum illicitis.

Concupiſcẽtia mater peccati.

De ſecundo, quòd etiam abſq; maleficis oriatur interdum & tentatione Dæmonum principaliter, ſic declaratur. Nam Ammon ſororem ſuam Thamar ſpecioſiſsimam adamauit, & deperierat in eam valdè, ita vt propter eius amorem ægrotaret. 2. Reg. 13. Non enim in tantum facinus ſtupri quis proſiliret, niſi in toto corruptus, & à Diabolo grauiter tentatus. Vnde gloſſa ibidem. Hoc monet nos, & ideò Deus permiſit, vt ſemper

cautè

[c]autè agamus, ne vitia in nobis dominētur, & princeps [p]eccati, qui falsam pacem periclitantibus spondet, nos [p]aratos inueniens improuisè trucidet.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber san[c]torum Patrum, qui fert, quòd licet omnem tentatio[n]em carnalis concupiscentiæ sibi subtraxissent, tamen [v]ltra quàm credi potest, tentabantur aliquoties amore [m]ulierum. Vnde & 2. Corinth. 12. Apostolus dicit: Da[t]us est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui [m]e colaphizet, vbi glossa. Tentando per libidinem datus [e]st mihi. Tentatio autem, cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendi virtutem. Et hoc in[t]elligitur de tentatione, quæ ab hoste, non à carne, quæ semper est ad minus peccatum veniale, etiamsi ei non consentiatur. Poterit prædicator aliqua exempla deducere, si placuerit.

Sancti etiam amore mulierum tentati.

Stimulus carnis S. Pauli fuit amor mulierum. Tentatio cui non consentitur, non est peccatum.

De tertio, quòd amor hæreos proueniat ex maleficijs Dæmonum, discussum est suprà, & de hac loquimur tentatione.

Et si quis diceret, quomodo posset discerni, quòd non ex Diabolo, sed solùm ex maleficio talis amor inordinatus procedit: Dicendum quòd ex multis. Primò, si aliter tentatus pulchram & honestam habeat vxorem, & oppositum constat de altera, &c. Secundò, si iudicium rationis omninò ligatur, quòd nullis plagis, seu verbis, aut factis, aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci valeat. Et tertiò potissimè, quando se continere non potest, quin interdum inopinatè se etiam per longum spacium, non obstante asperitate itineris,

Quomodo discernēdum, an amor ex Diabolo vel maleficio sit.

 (prout

(prout ex talium confeßione quisque sentire potest) se transferre habeant, siue de die, siue de nocte. Nam sicut dicit Chrysos. super Matth. 20. de Asina, quam Christus equitauit: quòd cùm Dæmon voluntatem hominis peccato poßidet, quasi ad libitum trahit quò placet. Exemplum dans de naui in mari perdito gubernaculo, quæ ad libitum venti proÿcitur: & sicut qui equo potenter insidet, & Rex Tyranni habens poßeßionem. Quartò discernitur in eo, quòd inopinatè & subitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obstare poßit. Elicitur etiam ex ipsius personæ infamia. Et antequam ad vlteriorem quæstionem de maleficÿs, circa potentiam generatiuam procedamus, quæ etiam annexa est: Primò soluenda sunt argumenta.

SEQVVNTVR SOLVTIONES argumentorum.

I. Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo.

AD argumenta autem respōdendo. Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à Deo, sicut intellectus ab Angelo bono. Patet solutio. Intellectus enim sicut tantummodò illustratur ab Angelo bono ad cognitionē veri: vnde sequitur amor boni: quia Verū & Ens conuertuntur. Ita ēt intellectus pōt à malo obtenebrari in cognitionem veri apparentis: & hoc per confusionē specierum, principÿs sensitiuis. i. virtutibus & potentÿs sensitiuis interioribus repræsentatis: vnde sequitur amor inordinatus apparentis boni: puta corporalis delectationis, quam ēt tales quærunt.

Verum & Ens conuertuntur.

II. Ad secundum argumētum, quòd intra corpora non

possunt

possunt esse illa immutando: partim est verum, & partim non, & hoc quò ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare, quantum ad eductionem alicuius formæ, siue substãtialis, siue accidentalis: Quæ etiam potiùs dicenda est productio quàm immutatio, sine adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam sine Diuina permissione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de sanitate & infirmitate, sicut ex præcedentibus patet, possunt varias infirmitates etiam vsque ad ligamen rationis immittere, & sic odium & amorem inordinatum procurare. Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operentur.

Potest etiam addi tertia immutatio, quæ fit, quando Angelus bonus vel malus illabitur corpori, sicut dicimus, quod Deus tantummodò illabitur animæ, id est, essentiæ animæ. Sed vbi dicimus quod Angelus illabitur corpori, præcipue malus, vt in obsessis, ibi non illabitur infra terminos essentiæ corporis, quia sic ille solummodò qui dat esse, scilicet Deus creator illabi põt, & continetur tanquam qui habet intrinsecam operationem animæ. Dicitur tamen illabi corpori, quãdo aliquid operatur circa corpus: Quia ibi est vbi operatur, vt dicit Damasc. & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis; & infra terminos essentiæ corporis. Quomodo Diab. illabatur obsessis. Diab. est vbi operatur.

Vnde elicitur, quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & essentiæ. Et est distinctio sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentijs affixis organis corporalibus, & per consequens possunt impressiones facere in potentias. Vnde per accidens talis operatio & impressio re-

sultat in intellectum, cùm eius obiectum sit phātasma, sicut color visus, vt dicitur in 3. de anima. Et consequenter per accidens vsq; ad voluntatē. Quia voluntas suum obiectū recipit ab intellectu sua ratione boni, secundum quod intellectus apprehendit aliquid in ratione boni veri & apparentis.

III. De cogitationibus cognoscendis.

Ad tertium argumentum, cognoscere cogitationes cordis est dupliciter, vel in suo effectu, vel vt sunt in intellectu. Primo modo non solùm Angelus, licet ēt homo cognoscere potest: licet Angelus subtilius vt patebit. Nā interdum cogitatio cognoscitur, non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici, aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt. Vnde August. in lib. de Diuin. Dæmon. dicit: quod aliquādo hominum dispositiones, non solùm voce prolatas, sed etiam cogitatione conceptas, signa quædam ex animo, exprimūtur in corpore, tota facilitate perdiscunt. Quamuis in lib. Retractationū hoc dicat non esse asserendū, quomodo hoc fiat: existimo quòd retractat, Si quis diceret eum sensisse, quòd cogitationes Dæmon cognosceret in intellectu.

Alio modo possunt cognosci cogitationes, prout sunt in intellectu, & affectiones prout sunt voluntate, & sic solus Deus cogitationes cordium & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est: quia voluntas creaturæ rationalis soli Deo subiacet, & ipse in eam solus operari potest, qui est principale eius obiectum & vltimus finis. Et ideò ea, quæ in voluntate sunt, vel ex voluntate sola dependent, soli Deo sunt nota. Manifestum

Voluntas hominis soli Deo subiacet.

stum est autem, quòd ex sola voluntate depẽdent, quòd actu aliquis aliqua consideret. Quia cùm aliquis habet habitum scientiæ, vel species intelligibiles in eo existentes, vtitur eis cùm vult.

Probatur etiam ex his quæ dicta sunt, quia Angelus non potest illabi animæ, ergò nõ potest per naturam videre ea quæ sunt in anima, & quandiu sunt in intimo animæ. Vnde quando arguitur. Dæmon non potest videre cogitationes cordium, ergo nõ potest corda seu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quòd sicut cognoscit, scilicet per effectus & subtiliori modo quàm homo, ita etiam subtiliori modo potest immutare ad odium vel amorem, commouendo phantasmata & intellectum obtenebrando.

Angelus non cognoscit ea quæ sunt animæ.

Est etiam aliquid timorosis conscientijs & virtuosis pro eorum consolatione aduertẽdum: quòd immutatio sensibilis exterior, & corporalis, quæ concomitatur cogitationes hominis, quandoq; est ita exilis & indeterminata, quod Diabolus per eam in certam cognitionem cogitationis venire non põt, præsertim quãdo studijs aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in somnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoq; est ita fortis & determinata, quod per illam potest cognoscere cogitationem, quantum ad speciem: vt quòd cogitat de inuidia, vel de luxuria. Sed an per eam possit certitudinaliter cognoscere quantum ad oẽs circumstãtias, vt videlicet super talem vel talem, sub dubio dimittamus, sicut & reperimus. Nisi quod verũ est, quod tales circumstantias ex actibus postmodum cognoscere potest.

Consolatio pro meticulosis.

Diabol. vexet pios in somnis.

Ad

IIII. *Ad quartum, quia licet illabi animæ tantùm conueniat Deo, tamen illabi corpori, & per consequẽs potentijs affixis corpori modo supratacto, hæc potest conuenire Angelo siue bono siue malo: vnde amor & odium in tali homine causari possunt. Ad aliud quòd virtus sensitiua sit dignior quàm nutritiua, quæ tamen non potest immutari ab eo: Dicendum, quòd imò super vim nutritiuam etiam posset, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigitur in os vel in carnem: sed ad illud non cooperatur, sicut ad impediendum vel agitandum vires sensitiuas interiores vel exteriores, & hoc propter suum lucrum quod ex sensuum deceptione & intellectus illusione plurimùm procurat.*

Sensitiua dignior nutritiua.

AN GENERATIVAM POTENTIAM, seu actum Venereum Malefici impedire possunt: quod Maleficium in Bulla continetur.

QVAESTIO OCTAVA.

S*Ecundò, eadem veritas, scilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius existunt Malefici, ostenditur per impedimentum maleficiale super actum generatiua potentiæ. Et vt veritas magis elucescat, arguitur primò, quòd non sit poßibile. Quia si tale maleficium esset poßibile, posset etiam maritatis contingere: quod si cõceditur, tunc cùm matrimonium sit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortius erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantummodò fornicarijs & non maritatis, tunc redibit*

An per Maleficia impediantur res Venereæ.

opi-

opinio, quòd Maleficium nihil sit in re, sed tantùm in opinione hominum: cuius oppositum in prima quæstione tactũ est. Aut dabitur ratio cur istis & non illis contingere possunt: & cùm non videtur subesse alia ratio, nisi quia opus Dei matrimonium existit. Et illa ratio secundum Theologos non concludit, vt patet in 4. dist. 34. de impedimẽto maleficiali, manet adhuc argumentum, quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei: Et cùm hoc sit inconueniens asserere, ergo etiã inconueniens est asserere per maleficiũ posse impediri actum Venereum.

Item Diabolus nõ potest impedire actus aliarum virium naturalium, vt comedendi, ambulandi, erigendi, quod videtur esse verum ex eo, quia interimere possent totum mundum.

Præterea cùm actus Venereus æqualiter se habet ad omnem mulierem si impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, sed hoc est falsum, ergo & primum. Quòd falsum sit docet experientia, cùm tales qui dicũt se maleficiatos, sunt potentes ad alias, licet non ad illas quas cognoscere non potest: quia videlicet non vult, vnde nihil potest in re.

In contrarium & pro veritate est cap. Si per sortiarias. 33. q. 8. Item omnium Theologorum & Canonistarum sententia, vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonij.

Item ratio alludit, cùm maior sit potestas Dæmonis quàm hominis: & homo impedire potest potentiam generatiuam, siue per herbas frigidißimas, siue per alia impedimenta, &c. vt quisque imaginari potest: ergo & (Quod homo potest, Diabolus subtilior potest.)

Dæmon,

Dæmon, qui acutioris ſcientiæ exiſtit hoc facere per amplius poteſt.

RESPONSIO: *ex duobus quæ ſuprà tacta ſunt, veritas ſatis patere poteſt, licet modus impediendi non ſit ſpeculatiuè declaratus. Nam tactum eſt, q̃ maleficium non eſt ſolùm opinione hominum, quaſi nihil in re, imò effectus innumeri maleficiales accidere poſſunt, verè & realiter Deo permittente. Oſtenſum eſt etiam, q̃ Deus amplius permittit ſuper vim generatiuam, propter maiorem eius corruptionem, quàm ſuper alios actus humanos. Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur, eſt aduertendum, quòd non procurat ſolùm circa vim generatiuam, ſed etiam circa vim imaginatiuam ſeu phantaſiam.*

Quinque modi impediendi Venerem.

Et ſuper hoc notat Petrus de Palude in ſuo 3. diſt. 34. quinque modos. I. *Dicit enim, quòd quia Dæmon ex hoc quòd eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturã corporalem, ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquant, directè vel indirectè, interponendo ſe quandoque in corpore aſſumpto. Sicut accidit ſponſo qui deſponſauerat Idolum, & nihilominus contraxerat cum iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere.*

Deſponſans Idolum.

II. *Secundo modo hominem inflammare ad actum illum, vel etiam refrigerare ab actu illo adhibendo, occulta virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.* III. *Tertio modo turbando æſtimationem & imaginationem, quæ reddit mulierem exoſam: Quia poteſt, vt dictum eſt, in imaginationem imprimere.* IIII. *Quarto reprimendo directè*

directè rigorem membri fructificationi congruenti sicut etiam motū localem reprimere potest. Quintò prohiberi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua: quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excidat, vel emittatur, & multis alijs modis. V.

Et subdit de hoc, quòd suprà tactum est ab alijs Doctoribus, concordando dicens. Plus enim permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: Sicut & super Serpentes, qui magis incātationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Et post pauca dicit: Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittit se cognosci.

Serpentes magis incantationibus obnoxij.

Pòst vult dare rationem, quare plus maleficiuntur viri circa talem actum, quàm mulieres: & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obstrusionem vasis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potiùs & faciliùs in viris contingere possunt, ideò plures viri maleficantur, quàm mulieres. Posset etiam quis dicere, quod ideò, quia plures mulieres superstitiosæ sunt quàm viri, & potiùs allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in despectum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobique faciant occasionem adulterandi, dum vir alias cognoscere potest, & non propriam, & similiter vxor etiam alios habebat quærere amatores.

Cur in Venereis magis maleficiuntur viri quàm fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit amplius sæuire in pec-

in peccatores quàm in iustos. Vnde Angelus dixit Tobiæ, In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem: Sed etiam aliquãdo in iustos, sicut in Iob: Sed non circa vim generatiuam, propter quæ debent facere confeßiones & alia bona, Ne ferro manente in vulnere, frustra sit medicinam apponere. Hæc Petrus. Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quęstione de impedimento cohabitationis Matrimonialis, declarantur.

Actus carnalis cur respectu vnius, & non alterius mulieris impeditur.

I*Ncidentaliter verò si quæritur. Quare actus ille aliquando impeditur, respectu vnius mulieris, & non respectu alterius. Responsio secundum Bonauen. hæc est: Vel quia Sortilegus, seu Malefica ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum immutauit: Vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire nõ permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit:*

Modi impediendi vim generatiuam.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit, dicendum quòd impedit generatiuam vim non impedimento intrinseco, lædendo organum, sed extrinseco, impediendo vsum. Vnde quia est impedimentum artificiale, nõ naturale, ideò potest impedire ad vnam, quod nõ ad alias: Vel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per virtutem propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conueniunt cum dictis Petri de Palude.

Quomodo frigiditas naturæ à Maleficio dignoscatur.

Præterea cùm impotentia talis actus, quandoq; ex frigiditate naturæ: seu naturali defectu contingit. Si quæri-

quaritur, quomodo potest discerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit. RESPONDIT Host. in summa (licet hoc non sit prædicandum publicè) quando virga nullatenus mouetur, & nunquam potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis. Sed quando mouetur & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficij.

Notandum insuper quòd non solùm sit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, sed etiam aliquando fit ne mulier concipiat, vel vt aborsum faciat.

Sed nota secundum Canonum sanctiones, quòd quicunq; propter vindictæ libidinem explendam, vel propter odiũ aliquid fecerit viro, vel mulieri, propter quod non posset generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus seculi, qui suis amasijs per pocula, ne confusionem incurrant, talia procurant: vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absq; auxilio Dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniendi. Malefica autem, per maleficia talia procurantes, sunt secundum leges vltimo supplicio puniendæ, vt suprà in prima quæstione tactum est.

Impotenter facientes sunt homicidæ.

Et pro solutione argumentorum, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia cõtingere poßint. Est vlterius aduertendum, quòd licet ex his quæ tacta sunt, non pateat super hoc veritas, tamen verè & realiter illis in matrimonio, sicut & extra contingere possunt. Et prudens lector, qui copiam librorum habet, inueniet

An maritatis poßit impotentia machinari.

ueniet tam apud Theologos, quàm Canonistas, præcipuè Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis. & in 4. dist. 34. mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præsertim circa matrimonialiter coniunctos, qui sentire videbantur, quòd tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter coniunctos, motis illis rationibus, quòd Diabolus non posset opera Dei destruere.

Maleficiũ esse reuera, non in opinione.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, est contra illos, qui dicebant, maleficiũ nihil esse in mundo, sed tantùm esse in opinione hominum, qui ex ignorantia causarum occultarum, & quas etiam nullus hominum scire potest, aliquos effectus naturales maleficijs imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed Dæmones per se vel Maleficos. Hic error, licet ab omnibus alijs Doctoribus sub simplici falsitate reprobatur, tamen à Sancto Thoma acrius impugnatur, vbi ipsum tanquam hæresim condemnat, dicens quòd hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Christiano hæresis dicitur, ideò tales vt Hæretici meritò suspecti sunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæstio. tactum est, licet ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta Doctoris Sancti in alijs locis considerat, rationes inuenit, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Nam in quæstionibus de malo, vbi tractat de Dæmonibus, & in quæst. prima, An Dæmones habeant corpora naturaliter sibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus referebant ad virtutes

tutes cœlestium corporum: quibus & subesse dicebant occultas causas effectuum inferiorum: dicens. Considerandum est quod Peripatetici, Aristotelis sectatores, non posuerunt Dæmones esse, sed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœlestium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde August. dicit 10. de ciuit. Dei. Porphirium visum fuisse, quòd herbis, & lapidibus, & animantibus, ac sonis certis, ac vocibus, ac figurationibus atque figmentis quibusdã, etiam obseruatis in cœli conuersione motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus potestates syderum idoneas, varijs effectibus exequendas. Ex quibus apparet error, quòd omnia reducebant in causas occultas syderum, & Dæmones tantummodò fabricarentur ex opinione hominum.

Peripateticorum opinio de Dæmonibus.

Sed quòd hæc positio sit falsa, manifestè probat S. Thomas, ex hoc ibidem, quòd reperiuntur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere: puta quòd aliquis obsessus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitijs quàm Nigromanticis artibus, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona secundum naturam, licet mala secundum voluntatem. Et ideò coacti fuerunt propter inconuenientia tacta alij Philosophi ponere Dæmones esse: Licet pòst in varios errores inciderunt, alijs putantibus animas hominum à corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Aruspices pueros occiderunt, vt animas eorum suos

Animas hominum Dæmones fieri.

 coopera-

cooperatores haberent, & plures alij errores recitãtur.

Vnde patet, quòd non immeritò Doctor Sanctus dicit, talem opinionem ex radice infidelitatis procedere. Si cui placet, legat Augus. in 8. & 9. de ciu. Dei. super varios errores infideliũ, circa naturam Dæmonum. Quare etiam communis ratio omnium Doctorum, quæ in præfata distinctione allegatur, cõtra huiusmodi errantes scilicet, maleficium aliquid esse negãtes, magnæ est efficaciæ in sententia, licet breuis sit in verbis: vbi dicũt, quòd qui Maleficium nihil esse in mundo asserunt, contrariantur omnium Doctorum sentẽtijs, & sacræ scripturæ, declarantes Dæmones esse, & Dæmones habere potestatem supra corpora & supra imaginationes hominum, Deo permittente: Vnde & per eos Malefici ipsorum Dæmonum instrumenta, & ad quorum instãtiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur, Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris à Doctoribus, non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationem secundi erroris hoc patet. Dicunt enim, quòd aliorum error erat, quòd licet maleficium esset & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamẽ quia nullum tale maleficium potest censeri perpetuum, ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum. Ecce ꝙ mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autem hunc errorẽ, (licet declarare hoc non deseruiat ad propositum, tamen propter eos qui copiam librorum non habent) notandum quòd improbãt per hoc, quòd talia asserere

Quando maleficiata impotentia matrimonium dirimat.

asserere dicunt esse contra experimentum, & contra iura antiqua & noua.

Vnde dant talem Catholici Doctores distinctionem, quòd impotentia ex maleficio procreata, aut est temporalis, aut perpetua. Si temporalis, tunc non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spacium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua: Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit matrimoniũ contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem, & sic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim 33. q. 1. cap. 1. quòd coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, vt dicit gl.) Aut sequitur matrimonium consummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura ibi notantur: Extra de frigid. &c. per Host. & Godfred. & Doct. etiam Theologos, vbi suprà.

Impotentia temporalis vel perpetua.

Coniugium confirmatur officio.

AD ARGVMENTA. Ad primum satis patet ex his quæ dicta sunt. Nam primò, quòd Dei opera possunt destrui per opera Diaboli, si maleficium posset inter cõiugatos contingere, non valet instantia: imò oppositum patet, cùm nihil poßit Diabolus nisi Deo permittente. Item quia non per violentiam destruit vti tyrãnus, sed per quandam artem extrinsecam, vt suprà patuit. Ad secundum patuit suprà, quare potiùs Deus permittit

super hunc actum Venereum quàm super alios actus. Potest etiam super alios, quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium similiter patet ex dictis.

AN MALEFICÆ PRÆSTIGIOSA illusione operantur circa membra virilia, quasi illa omninò sint à corporibus euulsa.

QVAESTIO NONA.

An Maleficæ reuera auferãt virilia.

TErtiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa mẽbrum virile, cuius rei veritas vt magis elucescat, quæritur. An Maleficæ valeant mẽbra virilia virtute Dæmonum verè & realiter, vel solummodò præstigiosa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora possunt Dæmones, vt homines occidere, vel localiter trãsferre, vt suprà patuit de Iob, & Tobiæ 7. viris occisis: ergo etiam possunt membra hominis verè & realiter auferre.

Præterea glossa super illud Psal. Immißiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, sicut populum Israëliticum sæpè puniuit varijs languoribus, verè & realiter corporibus immißis: Ergo & huiusmodi infirmitates circa membrum tale immittere potest.

Si dicatur quòd potest Diuina permißione, tunc sic in præcedẽtibus dictum est, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiari, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deue-

deuenit, ergo etiã amplius permittit super membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipsum totaliter auferat.

Præterea maior fuit conuersio vxoris Loth in statuam salis. Gen. 19. quàm auferre membrum virile, sed illa fuit vera & realis, & nõ apparens conuersio, (quia adhuc visibiliter, vt dicitur, superest illa statua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui prius cæcitate eos percusserant, vt ostium domus inuenire non possent. Sicut etiam aliæ punitiones Gomoreorum. Quia & glossa ibidem asserit, ipsam etiam illo vitio infectam, ergo & ista facere possunt. Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis.

Præterea, quicunque potest inducere formam naturalem, potest & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerunt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & serpentes fecerunt. Item August. in lib. 83. q. dicit, quòd omnia quæ visibiliter fiunt etiam per inferiores potestates aëris, hæc non absurdè fieri posse creduntur: Sed hoc possunt facere homines, vt aliqua arte vel incisione membrum auferatur, ergo & Dæmones ista facere inuisibiliter quod alij visibiliter possunt.

Sed contra August. 18. de ciuit. Dei. Non est credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel potestate in bestialia lineamenta posse conuerti: ergo etiam à simili, non potest auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deseruit. Item 3 de trin. dicit: Non est putandum istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo.

RESPONSIO. Nulli dubium, quin Malefica quæ-

dam mira operentur circa membra virilia, vt ex visis & auditis plurimorum, imò & ex ipsa publica fama constat de hoc, quòd per sensum visus aut tactus veritas illius membri cognoscebatur. Quod qualiter fieri potest, dicendum, quòd licet dupliciter fieri possit, scilicet, verè & realiter, vt argumenta prima tetigerunt, & præstigiosa operatione: Ea tamen, quæ à Maleficis fiunt circa huiusmodi, non fiunt nisi præstigiosa illusione: quæ tamen illusio non habet locum in imaginatione patientis: Quia imaginatio eius potest verè & realiter æstimare aliquam rem nō esse præsentem, licet per nullam operationem sensus exterioris, scilicet, visum, aut tactum percipit esse præsentem.

Quomodo membrum virile planè auferatur.

Vnde potest dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licet non ex parte rei: quod qualiter fit, sunt plura notanda. Primò duo modi quibus ista fieri possunt. Non mirū, quòd Diabolus sensus humanos exteriores decipere potest, qui interiores, de quibus suprà tactum est, illudere potest, formas reseruatas educendo ad principalia sua sensitiua: Decipit autem eos in sua naturali operatione, vt quod visibile est fit illi inuisibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & sic de alijs. Hæc autem veritas ita nihil ponit ex parte rei, quòd omnia fiunt ex immutatione organorum destruentiū, ad visum, auditum, &c. vt sunt oculi & manus, quibus immutatis iam fallitur sensus iudicium.

Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde gustus decipitur,

pitur, non ex parte rei, sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi sit virga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus.

Iterum, sicut suprà dictum est de vi generatiua, illam impediendo per impositionem alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere possunt inter visum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipsum verum corpus patientis, ita quòd suo iudicio nihil valeat videre & sentire nisi corpus planum, & nullo membro interruptum. Videantur dicta Sancti Thomæ in 2. distin. 8. artic. 5. de præstigiosis illusionibus, & similiter secunda secundæ. q. 91. & in quæstionibus, de malo: Frequenter allegans illud Augustini in lib. 83. quæst. Serpit hoc malum Dæmonis per omnes additus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

De illusione Satanæ.

Præterea alludit ratio, quòd non solùm per interpositionem alicuius corporis plani, non membrati, talis illusio præstigiosa in vidente & tangente fiat, imò & per modum quo certi spiritus seu species reseruati educuntur ad sua principia sensitiua interiora, scilicet, ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedenti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare: Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundum naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundum imaginationem vel sensum videri

naturaliter dico: quia & Philosophus in de som. & vig. assignans causam apparitionis somniorum dicit, quod cùm animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impreßiones relictæ ex sensibilium motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur. Termini fuerunt superius declarati: Ita quòd tunc aliqua appareant, ac si tunc primò à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani. & non membro virili organisato, educere potest ad vim phantasticam & imaginatiuam, vt inde sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferiùs, homines videntur animalia, cùm tamen non sint in rerum veritate.

Causa apparitionis somniorum.

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundum Isid. 8. Ethy. ca. 9. quàm sensuum quædam delusio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur à præstringo, quia aciem oculorum præstringit, ita vt res videantur aliter esse quàm sint. Et vt Alexander de Alexandro dicit, par. 2. Præstigium propriè sumtum, est illusio Dæmonis, quæ nō habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Præstigia quid.

Vnde in genere loquendo, etiam de humana præstigiosæ arte dicamus Tribus modis potest fieri. Vna absque Dæmonibus, & illa potiùs dicitur delusio, quia artificialiter

Triplex ars præstigiosa. I.

cialiter fit, agitatione hominum, ostendentium vel occultantium aliquas res, sicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam sine virtute Dæmonū, vt potè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, possunt secundum quandam virtutem, huiusmodi rebus inditam rem ostendere, vel facere apparere non sicut est, Vnde Thom. 1. par. q. 114. ar. 4. & secundum alios plures, quædam herba succensa, seu accensa, fumigans, facit trabes apparere serpentes.

Ioculatores. II.

Trabes apparent serpētes.

Tertius modus delusionis est, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent. n. Dæmones ex natura, vt patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quādo Deus sinit, vt tunc etiam res appareant aliter quàm sint.

III.

Pro quo notādum tertiò, quòd Dæmon potest quinque modis illudere aliquem, quòd iudicat rem aliter quàm est. Primo artificiali traiectione, vt dictū est: quia quicquid homo scit per artem, ipse meliùs scire potest. Secundo modo naturali, applicatione alicuius rei, prout dictum est, per interpositionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantasijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est, sicut Gregorius in primo Dialog. narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipse Dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed Dæmon in lactucæ specie, aut in ista lactuca erat. Vel etiam contigit Antonio, in massa auri, quam in deserto reperit. Vel etiam quando homi-

I.

II.

III. Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem.

hominem verum tegit, & facit vt brutum animal videatur, prout iam dicetur.
IIII. *Quarto modo, vt quādo turbat organum visus, vt videatur res nubilosa quæ est clara, vel è conuerso, vt vetula videatur iuuēcula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quàm ante.*
Post fletum aliter apparet lumen.
V. *Quinto modo, vt in imaginatiuam potentiam operando, & transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, vt suprà tactum est, faciendo, vt tūc quasi recentes, & nouæ apparitiones in ipsis potentijs sensitiuis causentur. Et sic tribus vltimis modis, Dæmon illudere potest, præstigiosa arte sensus hominis: ac etiam secundo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præstigiosa arte velit. Euidens indicium siue experimentum, quòd nobis in officio Inquisitionis existentibus reuelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in secunda parte tractatus.*

Quomodo Maleficium à defectu naturali potest discerni.

INcidentalis quæstio, cum certis alijs difficultatibus: quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autem an per maleficium, seu aliâs Diuina permissione, per Dæmonis potentiam sit ablatum? sunt ne modi cognoscendi, & discernendi inter ista? RESPONDERI *potest quòd sic, Primò, quòd tales, quibus accidunt vt plurimum sunt adulteri, seu aliâs fornicarij. Vnde dum Amasijs non ad nutum seruiunt, seu eas relinquere volunt alijs adhærendo, tunc in vindictam talia procurant, aut aliâs potentiam illius membri amputant.*

Secun-

Secundò, cognoscitur per hoc, quòd non est durabile. Nam si non sit ex maleficio, tunc non est durabile, sed quandoq; redibit.

Sed hîc iterum suboritur dubitatio, an hoc sit ex natura maleficij, quòd non sit durabile. RESPONDETVR, quòd potest esse perpetuum, & durare vsque ad mortem, sicut etiam de impedimēto maleficiali in matrimonio iudicant Canonistæ & Theologi, quod reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre. in Summa. Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia Maleficium est perditum. Vnde à simili dicere possumus, quòd Maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa Malefica quæ fecit non potest eum sanare.

An impotētia non durabilis sit ex maleficio.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Sunt enim Maleficæ in triplici genere. Nam quædam sanant & lædunt: quædam lædunt, sed sanari nequeunt. Quædam tantummodò sanare videntur, id est, læsiones amouere, vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contigit. Nam duæ Maleficæ mutuò rixantes, dum vna alteri improperaret, vna dixit: Non sum tam pessima sicut tu, quia quos lædo, sanare scio. Vel etiam durabit, vbi ante eius sanationē Malefica discederet, vel locum mutando vel ab hac vita discedendo. Nam & S. Thom. dicit: Maleficium quodlibet ita potest esse perpetuum, quòd non potest habere humanum remedium: quia & si habet remedium, non est tamen hoc homini notum, vel licitum: licet Deus possit præstare remedium per S. Angelum, Dæmonem, licet non Maleficam cogendo.

Maleficæ triplices.

Sunt quædam Maleficæ quæ sanare iterum possunt.

Pœnitentiæ sacramentum est remedium contra Maleficium.

Veruntamen summum remedium contra Maleficium est Pœnitentiæ sacramentum. Extra de frigi. *Nam & infirmitas corporalis sæpè prouenit ex peccato*, Extra de pœnit. cùm infirmitas. *Qualiter etiam maleficia sint auferenda.* Patebit in tertia parte tractatus, & in secunda parte, cap. 6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Solutiones argumentorum.

I. *Patet ad primum: quòd nulli dubium, quin sicut Deo permittente occidere possunt homines, ita vt membrum illud seu alia auferre possunt verè & realiter. Sed tunc Dæmones non operātur per Maleficas, de quibus iam mentio habetur.*

II. *Et per hæc etiam ad secundum patet solutio. Sed ad illud: quòd quia Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiare propter &c. ergo etiam permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur. Non valet vt semper hoc fiat. Quia non esset per modum maleficij hoc fieri: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, quòd non habeant potestatem restituendi membrum quando volunt & sciunt. Ex quo patet, quòd non verè, sed præstigiosa arte aufertur.*

III. Vxoris Loth conuersio vera fuit, nō præstigiosa.

Ad tertium de conuersione vxoris Loth dicimus, vera fuit & non præstigiosa arte: nunc autem loquimur de arte præstigiosa.

IIII. *Ad quartum, quòd Dæmones possunt inducere aliquas formas substantiales, ergo etiam auferre. Dicitur quantum ad Magos Pharaonis, quòd fecerunt veros serpentes, & possunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non possunt circa homines, de quibus Deo magis est cura,*

iuxta

iuxta illud: Nunquid Deo cura est de bobus? Possunt tamen semper, vt dictum est, Deo permittente, hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præstigiosa arte, & per hæc etiam patet solutio ad vltimum argumentum.

AN MALEFICÆ OPERANTVR circa homines, in bestiales formas præstigiosa arte illos transmutando.

QVAESTIO DECIMA.

Quartò ipsa veritas declaratur: vbi etiam homines transformãt in bestias, quod qualiter fiat, arguitur quod non sit possibile hoc fieri. 26. q. 5. Episcopi. ex Concilio Acquirensi. Quisquis credit posse fieri aliquã creaturam, aut in melius, aut deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior.

An homines transformentur in bestias.

Et vtamur argumentis S. Thom. in 2. sent. dist. 8. An Dæmones possint imprimere in sensus corporales, præstigijs deludendo. Vbi primò arguitur quod non. Nam illa forma bestiæ, quæ videtur, oportet quòd sit alicubi: sed non potest esse tantùm in Sensu: quia Sensus non habet aliquam speciem, nisi à rebus acceptam, & ibi non est vera bestia: Per auctoritatem Can. allegatam. Nec iterum pôt esse in re quæ videtur, sicut quòd mulier videatur bestia: quia duæ formæ substantiales non possunt esse in eodem

eodem ſimul & ſemel: Ergo cùm illa forma beſtiæ, quæ videtur, nullibi poſsit eſſe, ideò nulla præſtigioſa illuſio in oculo videntis fieri poteſt: cùm viſio per aliquam formam neceſſariò habeat terminari.

Aër non eſt ſuſceptiuus alicuius figuræ.

Præterea ſi dicatur, quòd forma illa ſit in aëre circumſtante, hoc non poteſt eſſe: tum quia aër non eſt ſuſceptiuus alicuius formæ ſeu figuræ, tum etiam quia non ſemper vnus & idem aër circa illam perſonam propter fluxibilitatem manere poteſt, præcipuè quando mouetur: Tum etiã quia ſic videretur ab omnibus talis transformatio, quod tamen non ſit: quia Dæmones non videntur ad minus ſanctorum virorũ viſiones decipere.

Dæmones ſanctorum virorũ oculos non decipiunt.

Præterea ſenſus, viſus, ſeu potentia viſiua eſt potentia paſsiua: ſed omne paſsiuum mouetur ab actiuo ſibi proportionato: Actiuum autem proportionatum ſenſui eſt duplex: Vnum quaſi originans actum, ſcilicet obiectum. Aliud autem quaſi deferens, ſicut medium: Sed forma illa quæ videtur, nõ poteſt eſſe obiectum ſenſus, neq; etiam medium quaſi deferens. De primò, ſcilicet, quòd non poteſt eſſe obiectum, quia à nulla re ſumi poteſt: vt in præcedenti argumento tactum eſt, cùm non ſit in ſenſu à re accepta, nec in ipſa re, nec etiam in ipſo aëre quaſi in medio differente, vt priùs tactum eſt in tertio argumento.

Præterea, ſi Dæmon mouet vim cognitiuam interiorem, aut hoc facit ſe obÿciendo virtuti cognitiuæ, aut hoc facit immutando ipſam: Non autem hoc facit ſe ei obÿciendo: quia oporteret quòd vel aſſumeret corpus, & ſic non poſſet interius ingredi ad organum imaginationis:

[...]onis: Cùm duo corpora non sint similiter in eodem lo[...]: Neq; in assumendo Phantasma, quod etiam esse non [...]otest: quia Phantasma non est sine quantitate.

Phantasma nō est sine quantitate.

Similiter etiam non potest hoc facere immutando: [Q]uia aut immutaret Alterando, quod videtur nō posse [f]acere, quia omnis alteratio fit per qualitates actiuas, [q]uibus Dæmones carent: Aut immutaret transmutan[d]o siue localiter mouendo, quod videtur esse inconueni[e]ns, duabus rationibus. Primò quidem, quia transmu[t]atio organi non posset fieri sine sensu doloris. Secundò, [q]uia secundum hoc Dæmon non ostenderet huiusmodi [n]isi nota: cùm tamen August. dicit, quòd ostendit huius[m]odi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd [D]æmones nullo modo possunt imaginationem vel sen[s]um hominis decipere.

SED CONTRA Aug. 18. de Ciu. Dei dicit, quòd [t]ransmutationes hominum in animalia bruta, quæ di[c]ũtur arte Dæmonum factæ, non fuerunt secundum ve[r]itatem, sed solùm secundum apparentiam. Hoc autem [f]ieri non posset, si Dæmones humanos sensus transmu[t]are non possent. Præterea alludit & auctoritas August. [i]n libr. 83. q. quæ etiam prius allegata fuit: Serpit hoc [m]alum Dæmonis per omnes additus sensuales, &c.

Apparet solũ homines bestias factos.

RESPONSIO, si lector voluerit super modũ trans[m]utandi inspicere, inueniet in 2. part. operis. c. 6. varios [m]odos. Ad præsens tantummodò scholasticè proceden[d]o, dicamus trium Doctorum sententias concordantes, [i]n eo quod Diabolus potest phantasiam hominis decipe[r]e, vt homo verè animal videatur. Inter quas etiam vl-

Diabolũ phantasiam hominis operari.

tima subtilior cæteris, quæ S. Thomæ est, & prima est domini Antonini.1.par.summæ tit.5.c.5.§.declarantis quòd Diabolus phantasiam hominis ad decipiendum quandoque operatur: & præcipuè circa illusionem sensuum, & declarat naturali ratione, canones auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Primum sic: Corpora naturaliter subdũtur & obædiunt naturæ Angelicæ quantũ ad motum localem. Angeli autem mali, etiamsi amiserunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt sæpiùs suprà tactum est. Cùm autem potentia phantastica, siue imaginatiua sit corporalis, id est, affixa organo corporeo, naturaliter subditur etiam malis, vt poßint eam trãsmutare, causando varias phantasias, ex descensione humorum, & spirituum, ad principium sensitiuum procurata ab eis. Hæc ille: & subdit. Patet & ex hoc Canone. 26.q.5. Episcopi. Illud non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres post Satan retroconuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur, cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel cũ Herodiade, & cũ innumera mulierum multitudine equitare, super quasdã bestias, & multa terrarum spacia, intẽpestæ noctis silẽtio pertrãsire: & infra. Quapropter sacerdotes prædicare debẽt populo Dei, vt nouerint oĩnò hæc falsa esse, & non à Diuino, sed à maligno spiritu talia phãtasmata mentibus fideliũ irrogari. Siquidẽ ipse Satanas transformat se in diuersarũ personarum species atq; similitudines, & mentẽ, quã captiuã tenet, in somnis deludendo per deuia quæq; deducit.

Et

Et quidem intellectus huius Canonis in 1. quæstione factus est, quò ad quatuor quæ prædicanda sunt. Sed quod non valeant etiam vehi, vbi hoc affectant & non impediuntur Diuina virtute, sic non esset verus intellectus: quia sæpißimè homines inuiti & non Malefici per multa terrarum spacia corporaliter transferantur.

Sed quia vtroque modo potest fieri, sequitur in præfatum. & in cap. nec mirum, ea. q. August. narrat, quòd in libris Gẽtilium legitur de quadam Maga dicta Circe, quæ socios Vlyßis mutauerat in bestias: quod Magicis præstigijs potiùs fingebatur, quàm in rerum veritate compleretur, alterando phantasias hominum, vt patet hoc etiam per plura exempla.

Circe non reuera mutauit socios Vlyssis.

Legitur enim in Vita Patrum, quòd quædam iuuencula, quia assentiri noluit cuidam iuueni, de turpitudine eam sollicitanti, ipse iuuenis turbatus ex hoc, à quodam Iudæo procurauit Maleficium fieri contra illã: quo peracto mulier conuersa est in Equam. Quæ conuersio non fuit secundum rei veritatem, sed secundum ludificationem Dæmonis, immutãtis phantasiam & sensum ipsius mulieris, & aspiciẽtium eam, vt videretur equa, quæ erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Macharium, non potuit Diabolus ita operari, quòd illuderet sensus eius, sicut aliorũ. propter suam Sanctitatẽ, nam sibi videatur mulier vera, non equa: cuius tandem oratione liberata est ab illa illusione: dicens hoc sibi accidisse, quia non vacabat diuinis, nec frequentabat sacramenta vt dicebat, ideò Diabolus potestatem habuerat super eam, etsi aliàs esset honesta.

S. Macharius curat virginẽ visam equam.

Potest igitur Diabolus per commotionem interiorum spirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potentiam, nutritiuè, sensitiuè & appetitiuè, & cuiuscunque potentiæ corporalis organo vtentis: secundum B. Th. 1. par. q. 91. Sicut credi potest fuisse gestum super Simonem Magum, in incantationibus suis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum potest Diabolus facere, nisi Deo permittente, qui cum Angelis suis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit August. loquens de Maleficis. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentium in Deo. 26. q. 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Horum etiam operatione per maleficam artem fit quandoque, vt vir non poßit videre vxorem, & è conuerso: Et hoc per immutationem phantasiæ, repræsentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipse etiam Diabolus vigilantibus, & dormientibus suggerit: repræsentationes turpium phantasiæ, ad decipiendum & inducendum ad malum. Verùm quia peccatum non consistit in imaginatione, sed in voluntate, ideò ex huiusmodi phantasijs per Diabolum suggestis, & alterationibus varijs, homo non peccat, nisi voluntate propria peccato assentiat.

Vir vxorem nõ videre sustinens.

Peccatum non consistit in imaginatione sed voluntate.

Secunda s\~nia ad idem modernorũ Doct. declarãtes, primò quod sit præstigiũ, & quot modis Dæmon põt huiusmodi illusiones causare. Hîc nota ꝙ Anto. allegat ea quæ in præ. q. 9. tacta sunt, vnde nõ est opus ea renouare.

Tertia sententia est S. Thom. & est responsum super argumen-

argumētum, quo quæritur, vbi sit illa forma bestiæ quæ videtur, aut in sensu, aut in re, aut in aëre circumstāte: & est talis, quòd illa forma bestiæ, quæ videtur, non est, nisi in sensu primo interiori, & per fortem imaginationem resultat in sensum exteriorem quodammodo: Et quòd ibi sit, potest per Dæmonis operationem contingere dupliciter.

Vno modo, vt species animalium dicamus, quæ sunt in thesauro imaginationis reseruatæ, fluant operatione Dæmonum ad organa sensuum interiorum: Sic etiam in somno contingit, prout suprà declaratum est. Et ideò quando illæ species contingunt organa sensus exterioris, puta visus, videntur ac si essent res præsentes extra, & actu sentirentur. Imaginando.

Alius modus potest esse ex immutatione organorum interiorum, quibus mutatis, fallitur sensus iudicium, sicut patet in eo qui habet gustum corruptum, cui omnia dulcia videntur amara, & parum differt à primo. Hoc autem facere possunt etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, sicut ad vaporationem cuiusdam fumi trabes domus videntur serpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt suprà tactū est. Sensus decipiendo.

Solutiones argumentorum.

Ad argumenta patet ad primum, quòd textus ille sæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quò ad hoc, quòd loquitur de transformatione in aliam speciem vel similitudinem, declaratum est qualiter hoc fieri potest præstigiosa arte. Sed quò ad hoc quod dicit, quòd non possit fieri aliqua creatura virtute Dæmonis, si capitur Fiunt à Dęmonibus creaturæ, ast non creantur.

Fieri pro Creari, manifestum est. Quòd si verò non capitur fieri pro naturali productione. sic certum est quòd nō possunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter sit, declarat Sanctus Thomas vbi suprà. Nam dicit, quòd omnes trāsmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent semina, quæ in elementis huius mundi inueniuntur, puta in terra, vel aquis, sicut relinquunt sua semina serpentes & ranæ, & his similia, possunt fieri per operationes Dæmonum, huiusmodi seminibus adhibitis. Sicut cùm aliqua res transmutatur in serpentes, vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt.

Ex seminibus creat Diabolus.

Illæ verò transmutationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, secundum rei veritatem, perfici possunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiscat. Quod si fieri videatur, apparētia est præstigiosa, aut Diabolus in assumpto corpore se agitat coram hominibus.

Quæ natura transmutare potest, eadem etiam Diabolus.

Fortificantur ista. Nam Albertus in lib. de animal. vbi quærit: An Dæmones, seu etiam dicamus Malefici, poßint facere verè animalia. Respondit quòd sic, Deo permittente, & hoc quò ad imperfecta animalia. Sed non possunt in instanti, sicut Deus facere, sed motu quodam, licet subitò, sicut patet de Maleficis. Exod. 7. super ista. Vocauit Pharao sapientes: dicit. Dæmones discurrunt per mundum, & colligunt diuersa semina, & eorum adaptione possunt prorumpere diuersas species. Et

glo.

glo. ibidem sic dicit: Dum per incantationem Dæmonum Malefici aliquid efficere conantur, discurrunt per mundum, & semina subitò eorum, de quibus hoc agitant, afferunt, & sic ex illis permittente Deo, nouas species producunt. Hæc etiam superiùs tacta sunt.

At vbi si difficultas suborietur: An talia facta Dæmonum essent opera miraculosa dicenda. Responsio patuit ex præcedentibus, quòd etiam Dæmones aliqua vera miracula facere possunt, ad quæ virtus naturæ particularis se extendere potest. Et licet talia sint vera, non tamen ad veri cognitionem ab eo fiunt: secũdum quem sensum opera Antichristi possunt dici signa mendacia, quia ad seductionem hominum fiunt.

An Diaboli facta miraculosa dicantur.

Antichristi miracula qualia.

Patet & solutio ad aliud argumentum, de subiecto formæ dicamus. Bestiæ forma, quæ videtur, non est in aëre, nec in ipsa re, vt patuit, sed in ipso sensu, prout ex sententia S. Tho. vt superiùs declaratum est.

Ad illud, quòd omne passiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato, conceditur. Et quando infertur, quòd forma illa, quæ videtur, non potest esse obiectum originans actum, seu eliciens, eò quòd à nulla resumatur: Dicitur: quòd imò à re: quia à specie sensibili in imaginatione reseruata, quam educere potest, & imaginationi, seu etiam sensitiuæ potentiæ offerre potest, vt dictum est suprà.

Ad vltimum dicendũ, quòd Dæmon non immutat potentiam sensitiuam & imaginatiuam, se ei obÿciendo, vt ostensum est, Sed eam transmutando, non quidem alterando, nisi quantum ad motum localem: Quia non

 potest

poteſt de ſe imprimere nouas ſpecies, vt dictum eſt. Immutat autem transmutando, id eſt, localiter mouendo: Et hoc iterum facit non ſubſtantiam organi diuidendo, vt ſic conſequatur ſenſus doloris: ſed mouendo ſpiritus & humores.

Nouum dupliciter dicitur.

Quod autem vlterius obijcitur, quòd ſequeretur, quòd ſecundum hoc Dæmon non poßit aliquid noui homini demonſtrare, ſecundum imaginatiuam viſionem. Dicendum eſt, quod nouum aliquod poteſt intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & ſecundum ſe, & ſecundum ſua principia: & ſecundum hoc Dæmon non poteſt aliquid nouum homini ſecundum viſionem imaginariam demonſtrare: Non enim poteſt facere, quòd cæcus natus imaginetur colores, vel quòd ſurdus natus imaginetur ſonos. Alio modo dicitur aliquid nouum, ſecundum ſpeciem totius, puta ſi dicamus eſſe nouum in imaginatione, quòd aliquis imaginetur montes aureos quos nunquam vidit, quia tamen vidit & aurum & montem, poteſt naturali motu imaginari phantaſmata aurei montis: & hoc modo poteſt Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Aureos mõtes imaginantes.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabulis rapientes & comedentes, ſentiendum ſit, an etiam præſtigioſa arte per Maleficas fiat.

INcidentalis quæſtio de Lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna aſtutia diſcurrentes, ita vt neq; aliqua arte aut potẽtia lædi aut capi valeant. DICENDVM eſt, ꝙ hoc inter-

interdum habet naturalē causam, interdum verò præstigiosam artem, dum per maleficas cōtingunt. De primo Albertus de animal. dicit, quod ex quinq; causis prouenire potest. Aliquando propter famis augmentum, sicut & cerui aliquando & aliæ bestiæ hominibus appropinquant. Aliquando propter ferocitatem virium: & hoc in regionibus frigidis, & etiam quando habent catulos. Sed quia de his nihil ad propositum, dicimus, quod Dæmonum illusione fiunt, quando Deus propter peccata punit aliquem populum, iuxta illud Leuit. 16. Si non feceritis mandata mea, mittam in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra. & Deut. 32. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore, &c.

I. Ex quinq; causis contingit animalia infesta esse hominibus.

Animalium noxæ sunt pœnæ Diuinæ.

Per quem autem modum. An sint veri lupi, vel Dæmones in formis sic apparentibus: dicitur quòd sunt veri lupi, sed obsidentur à Dæmonibus: Vel agitantur duplici modo. Vno modo absq; Maleficorū operatione, sicut quadraginta duobus pueris contingit, à duobus Vrsis de sylua exeuntibus, quos iugulauerunt, propter irrisionē factam Helisæo Prophetæ, dicendo, ascende calue, &c. Et de Leone, qui Prophetam Dei iussum non implentem occidit. 3. Reg. 13. Et historia de Episcopo Viennensi, qui Lætanias minores instituerat ante Ascensionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Lætaniæ institutæ Viennæ contra lupos.

Alio modo ēt Maleficorum illusione. Sicut Guil. vbi suprà narrat de quodam viro, qui se cōuerti putabat in lupum, certis temporibus quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tempore iuit, & sibi interim cùm fixus

Exemplum de Lycanthropo.

maneret, videbatur quòd lupus ipse factus, circumiret pueros deuorando, & cùm illud realiter solùm Dæmon, quendam lupum possidens, faceret, putabat falsò se somnians circuire. Et sic tamdiu demẽtatus fuit, quousque inuentus est iacere in sylua raptus. Delectatur in his Dæmon, vt paganorum errorẽ qui homines & vetulas in bestias mutari credebant, inducat. Vnde discernitur quòd ex singulari Dei permissione, & Dæmonum opere talia eueniunt, & nõ ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt. Sicut etiam Vincen. in specu. hist. lib. 6. ca. 40. narrat: In Gallia, inquit, ante Christi incarnationem, & ante bellum Punicum, lupus Vigiliæ vagina gladium abstulit.

Lupus vigilibus gladium surripuit.

QVOD OBSTETRICES MALEFICæ, cõceptus in vtero diuersis modis interimunt, aborsum procurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVAESTIO XI.

Qvintò, sextò, & septimò, insimul veritas supra dicta probatur, per quatuor horrendos actus, quos circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habent, & non per viros, ideò potiùs mulieres, quàm viros sibi associare ille homicida satagit, & sunt huiusmodi opera.

Nam Canonistæ plus quàm Theologi de maleficiali impedimento tractantes, vbi suprà, dicunt quòd Maleficium

ficium fit, non solùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo suprà dictum est, sed etiam fit, ne mulier concipiat, vel si concipit quòd tunc aborsum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborsum non procurant, quòd tunc infantem consumunt, vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non est dubium, cùm per naturalia homo absque Dæmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimẽta procurare poßit, quòd mulier non poßit generare, vel concipere, vt suprà tactum est. Sed de alijs duobus, quòd etiam à Maleficis procurantur, differendum est: nec opus est argumenta deducere, vbi euidentißima iudicia & experimenta hæc reddunt credibilius.

Et de primo, quòd certæ Maleficæ contra humanæ naturæ inclinationẽ, imò aduersus omnium bestiarum conditiones, lupina duntaxat specie excepta, infantes deuorare & comedere solent: Est Inquisitor Cumanus, de quo suprà mentio habita est, qui hæc nobis retulit: quòd ea de causa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquisitionem faciendam, eò videlicet, quòd quidam cùm puerum ex cunis amißisset, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore, vidisset & perpendisset infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt priùs tactum est, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapsus, quadraginta & vnã Maleficam igni tradidit, certis alijs ad Dominum Archiducem Austriæ Sigismundum fugam capientibus. Adsunt pro cõfirmatione huius scripta quadã Io. Nider in suo Formicario: cuius

Exempla mulieres infantes vorare.

XLI. Maleficæ combustæ.

Io. Nider Formicarium.

cuius vtiq; & eorum quæ scripsit recēs memoria superest, vnde non incredibilia sicut apparent, existunt. Sed & hoc, quòd maiora damna in his omnibus obstetrices Maleficæ procurant, prout maleficæ pœnitentes nobis & alijs sæpius, retulerunt: dicentes. Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obstetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quasi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, & sursum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiusmodi flagitijs qui obseruatur, in secunda iam parte patebit, & cap. 7. quam & aggredi necesse est: Prius vnicā duntaxat decisionem quæstionis de permißiōe Diuina præmissa. Dictum est enim à principio, tria necessariò ad maleficialem effectum cōcurrere, Dæmonem cum Malefica & Diuinam permißionem.

Obstetrices Maleficissimę.

AN DEI PERMISSIO CONcurrat ad Maleficia.

QVAESTIO XII.

Deindè considerandum est de ipsa permißione Diuina, circa quam quatuor quæruntur. Primò, an necessarium sit ipsam permißionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò, quòd Deus iustè permittit creaturam ex natura peccabilem, etiam actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, alijs duabus permißionibus præsuppositis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit, excedunt. Quartò, qualiter hæc materia sit populo publicanda.

Circa

CIrca tertium principale huius primæ partis, tangens Diuinam permißionem, quæritur. An Diuinam permißionem in his operibus Maleficorum commendare ita sit Catholicum, quòd eius oppositum, scilicet redarguere illam, omninò sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit hæreticum asserere, quòd Deus tātam potestatem non permittat Diabolo in huiusmodi maleficijs. Refutare enim illa, quæ in contumeliam creatoris possunt credere, est Catholicum & nō Hæreticum. Sed asserere, quòd Diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus, est Catholicum, probatur, quia oppositum asserere, videtur cedere in contumeliam creatoris. Nam sequetur quòd non omnia sint subiecta Diuinæ prouidentiæ, eò quòd omnis sapiēs prouisor excludit defectum & malum, quantū potest ab his quorum curam gerit. Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, si à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus, & sic non subsunt omnia suæ prouidētiæ, quod quia falsum est, ideò hoc falsum, quòd Deus permittat. Syl.

Præterea ille aliquid permittit fieri, quod posset impedire, si vellet, aut quod non potest impedire etiāsi vellet, sed neutrum illorum Deo potest conuenire. Non primum, quia talis iudicatur inuidus, non secundum, quia talis iudicatur impotēs. Tunc quæritur incidentaliter. Hoc maleficium Petro accidit, & Deus potuit impedire, & non fecit, ergo Deus est inuidus, seu non habet curam de omnibus. Si verò non potuit impedire etiāsi vellet, tunc non est omnipotens: Quæ omnia sicut inconuenient

niens est asserere. s. Deum non habere curam oĩm, &c. ergo & hoc ꝙ maleficia ex Dei permißione contingũt.

Præterea quicunq; dimittitur sibi, & est dominus actuum suorum, non subest permißioni aut prouidẽtiæ alicuius gubernantis. Sed homines sibijpsis dimittũtur à Deo, secundum illud Eccle. 15. Deus ab initio constituit hoĩem, & reliquit eum in manu consilij sui. Specialiter ẽt mali in suis operibus relinquuntur, secundum illud: Dimisit eos secundum desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permißioni subduntur.

An Deus sinat hominem suo arbitrio viuere.

Præterea August. dicit in Enchiridio, sicut etiã Philosophus in nono Metha. Melius est quadã nescire quàm scire, vt vilia, sed omne quod est melius, est Deo attribuendum. Ergo Deus non impedit se de illis vilißimis maleficiorũ operibus, vt illa permittat vel non. Ad idem Apostolus 2. Corinth. 9. Non est Deo cura de bobus. Et eadem ratione de alijs irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non, non est Deo cura, nec etiam eius permißioni, quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur.

Vilia non sunt scienda.

Non est Deo cura de Bobus.

Præterea quæ ex neceßitate contingunt, prouidam permißionem non requirunt, sicut nec prudẽtiam. Patet hoc, per Phil. in 2. Eth. Prudentia est recta ratio contingentium, de quibus est consilium & electio. Sed plures effectus maleficiales ex neceßitate contingunt: Puta quando ex aliqua causa, & influentia corporum cœlestium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non semper subduntur diuinæ permißioni.

Necessitas nõ requirit prudentiam.

Præterea, si permissione Diuina homines malefici-antur, tūc quæritur: Cur potiùs super vnum quàm super alium. Si dicatur ꝙ propter peccata, quæ magis abundant in vno, q̄ in altero, hoc videtur esse falsum, quia tunc maiores peccatores amplius maleficerentur, cuius contrarium dum apparet, eò quòd minus in mundo puniuntur. Iuxta illud: Benè est omnibus qui præuaricantur: ita etiam maleficiantur. Patet deniq; ex eo, quòd innocentes pueri & alij iusti amplius maleficiuntur.

Benè est impijs.

Sed contrà, Deus permittit, licet non velit malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi. Diony. 3. ca. de diu. nom. Erit malum ad omnes, id est perfectionem vniuersi conferens. Et August. in Ench. Ex omnibus bonis & malis consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Inquantum etiam illud quod malum dicitur, benè ordinatum, & in loco suo positum, eminentius commendat bona, & illa magis placeant & laudabiliora sint, dum comparantur malis. Item S. Thom. improbat opinionem illorum, quòd licet Deus nō velit mala, quia neq; creata aliqua appetit malum, siue appetitu naturali, siue animali, siue intellectuali, quæ est voluntas cuius obiectum est bonū, vult tamen mala esse, vel fieri, hoc dicit esse falsum. Quia Deus neq; vult mala fieri, neq; vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, & hoc est bonum propter perfectionem vniuersi.

Deus permittit.
Mala nō vult.
Bona & mala, pulchritudinē constituunt.

Malum fieri est bonū propter perfectionem vniuersi.

Quare autem sit erroneum dicere, Deus vult mala esse, vel fieri, propter bonū vniuersi: dicit. Quia nihil est iudicandum bonum, nisi secundum id quod competit ei per se, & non per accidens: Sicut virtuosus iudicatur

bonus in intellectuali creatura & non animali. Malum autem non ordinatur ad bonum per se, sed per accidens: quia præter intentionem eorum qui malum operantur, resultat bonũ: sicut præter intentionem Maleficorum, aut præter intentionem tyrannorum, fuit quod ex eorum persecutione clarescceret patientia martyrum.

RESPONSIO. Quæstio quantò vtilior ad prædicandum, tantò etiam difficilior ad intelligendum existit. Est enim inter argumenta hoc principium, nõ tam Laicorum, quàm & quorundam Sapientum. Maleficia tam horrenda, vt superius tacta sunt, non permitti à Deo: causas Diuinæ permißionis huius ignorantes. Ex qua etiam ignorantia, quia Maleficæ non supprimuntur per vltionem debitam, iam totam Christianitatem depopulare videntur. Vt ergo ad vtranq; viam, iuxta Theologorum sententiam, docto & indocto satisfiat, per discußiones duarum difficultatum est respondendum: & primò. Quòd mundus Diuinæ prouidentiæ ita subiacet, quòd ipse immediatè omnibus prouidet. Secundò, quòd vniuersitatem malorum, quæ fiunt siue in malis culpæ, siue pœnæ, siue damni, ex duabus primis permißionibus, circa casum Angelorum, & primorum parentum, iustè permittit. Vnde & patebit, quòd in his diffidere pertinaciter hæresim sapit: cum erroribus infidelium talis se implicat.

Quò ad primum notandum, quòd præsupposito illo, quòd prouidentia Deo conueniat, iuxta illud Sapiẽ. 14. Tu autem pater gubernas omnia prouidentia: oportet etiam asserere, quòd omnia sunt ita subiecta suæ prouidentiæ,

[pruid]entiæ, quòd etiã omnibus immediatè prouideat. Quod [u]t pateat, ostendamus primò per reprobationem cuiusdam contrarij erroris. Nam super illud Iob. 22. Nubes [l]atibulum eius, & circa cardines cœli perambulat, nec [n]ostra considerat: Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinam S. Thomæ. 1. parte, q. 22. ponere tantummodò incorruptibilia subiacere Diuinæ prouidentiæ, prout sunt substantiæ separatæ, & corpora cœlestia, cum speciebus rerum inferiorum, quæ etiam sunt incorruptibilia: Indiuidua verò specierum, quia sunt corruptibilia, dicebant non subiacere. Vnde sic Diuinæ prouidentiæ dicebant subiacere omnia inferiora, quæ in mundo aguntur, in vniuersali tantùm, & non in particulari seu singulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconueniens, vt de homine nõ esset amplior Deo cura quàm de alijs animalibus, ideò Rabbi Moses, volens medium tenere, dixit, concordando cum primis. Corruptibilia omnia sicut sunt indiuidua rerum omninò non subiacere Diuinæ gubernationi, sed tãtummodò vniuersalia, & alia quæ facta sunt: Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter splẽdorem intellectus quo participat cũ substantijs separatis. Et sic secundum istam opinionem, quicquid hominibus accideret in maleficijs, esset ex permißione Dei: non autem quicquid animalibus aut alijs terræ frugibus eueniret.

Incorruptibilia solùm subiacere Diuinæ prouidentiæ putantes.

Rabbi Mosis mala opinio de prouidentia.

Et hæc opinio, licet veritati propinquior, quàm illa quæ omninò prouidẽtiam Dei de rebus mundi negabat, asserens mũdum casu esse factum: sicut fuerunt Dæmocritus & Epicurei: Tamen ẽt nõ caret magna falsitate,

eò quòd necesse est dicere, omnia Diuinæ prouidentiæ subiacere, non in vniuersali tantùm, sed ēt in particulari, quòd nō solùm maleficio hominum, sed & iumentorum, & terræ frugum, ex Diuina & prouida permissione eueniunt. Quod sic patet. Ad tantum se extendit prouidentia & ordinantia rerum in finem, quantum ipsa causalitas se extendit: Sicut à simili in rebus alicuius domino subiectis, quæ in tantū subiacent eius prouidentiæ, in quantū sibi existunt subiecta. Cùm autem causalitas Dei, quæ est primum agens, extēdit se ad oīa Entia, non solùm quantū ad principia speciei, sed etiam quantū ad principia indiuidualia, & non solùm incorruptibilium. Ideò sicut oīa habent esse à Deo, ita omnia sunt prouisa ab eo, id est, ad aliquem finem ordinata.

Prouidentia est ordinantia ad finem aliquem.

Et hoc tangit Apostolus ad Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: quasi dicat. Sicut omnia à Deo sunt, ita ēt omnia ab ipso ordinata sunt, & per consequens prouidētiæ eius subiecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud noscitur, quàm ratio, id est, causa ordinis rerum in finem. Omnia ergo in quātum participant de esse, in tantum etiam subduntur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoscit, non solùm in vniuersali seu vniuersalia, imò & in particulari seu particularia. Et cùm Dei cognitio comparatur ad res creatas, sicut cognitio artis ad artificiata: Ideò sicut omnia artificiata subduntur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia subduntur & ordini & prouidentiæ Dei.

Omnia creata sunt ordinata.

Sed quia per hoc non satisfit, vt intelligatur ꝙ Deus iustè permittat mala fieri, & maleficia in mundo, licet intelli-

intelligamus hoc, quòd ipse sit prouisor, omnia gubernans, quòd quia conceditur, ideò etiam deberet omne malum ab his, quorum curam gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, quòd sapiens prouisor excludit defectum & malum quantum potest ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum ista, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, quòd aliud est loqui de prouisore particulari, & aliud de prouisore vniuersali. Prouisor enim particularis necesse habet malum excludere quantum pōt, quia non potest ex malo elicere bonum. Deus aūt cùm sit vniuersalis prouisor totius mundi, & potest ex particularibus malis plurima bona elicere, sicut ex persecutione Tyrānorum, patientiam martyrum, & ex operibus Maleficorum, purgationem seu probationem fidei iustorum, vt patebit. Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deesse contingat vniuerso. Vnde Aug. in Ench. Adeò misericors est omnipotēs Deus, quòd non sineret aliquod malum esse in operibus suis, nisi adeò esset omnipotens & bonus vnde benefaceret etiam de malo.

Deus potest ex malis particularibus bona plurima elicere.

Et huius exemplum etiam habemus in actionibus rerum naturalium. Nam corruptiones & defectus, qui accidunt in rebus naturalibus, licet sint contra intentionem naturæ particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt quòd fur suspēdatur, vel quòd animalia in cibum hominis occidantur: sunt tamen de intentione naturæ vniuersalis, vt videlicet conseruētur hōies in vita, & in bonis: vt & sic bonum vniuersi conseruetur. Vt enim species rerum conseruentur, oportet

Vt species rerū conseruentur, oportet vt corruptio vnius sit conseruatio alterius.

vt corruptio vnius sit conseruatio alterius. Occisiones *enim animalium conseruant vitam leonum.*

Declaratur super permissionem diuinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura esset impeccabilis.

Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilem.

QVO ad secundum, quòd vniuersitatem malorum, siue in culpis, siue in pœnis iustè Deus *permittat, & præsertim iam refrigescente, & mundo ad occasum declinãte, declaratur ex duabus propositionibus necessariò præsupponendis.* Quarum prima, *quòd* Deus non *potest facere (siue melius, vt cũ timore* Dei loquamur) *non est possibile, vt natura creata, vt est* Homo vel Angelus *haberet hoc, quòd ex conditione suæ naturæ peccare non posset.* Secunda, *quòd* Deus *iustè permisit hominem peccare, vel tentari. Quibus stantibus, cùm ad Diuinam prouidentiam pertineret, vt vnaquaq; creatura in sua natura relinquatur, dicere oportet, ex præmissis impossibile esse, quòd* Deus *non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.*

Et primum quidem, quòd non fuit possibile, creaturæ communicare quòd peccare non posset ex conditione naturæ, ostenditur à Doctore sancto in 2. dist. 23. art. 1. *Quia si hoc fuisset communicabile alicui creaturæ,* Deus *vtiq; communicasset: eò quòd omnes aliæ communicabiles bonitates & perfectiones creaturarũ sunt communicatæ, saltem in genere. Vt vnio personalis duarum naturarum in Christo, maternitatis & virginitatis in Maria, vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis, & sic de alijs.* Cur *ergo non legimus hoc alicui*

Omnes communicabiles perfectiones creaturarum Deus communicauit.

creaturæ

creaturæ cõmunicatum: Quia nec homini nec Angelo. Iuxta illud: Et in Angelis suis repperit prauitatem: Certum est, quia homini à Deo non potest communicari hoc quòd ex natura sit impeccabilis, licet hoc per gratiam inueniat.

Secundò ad idem, quòd si esset communicabile, & non communicaretur, vniuersum non esset perfectum. Cuius perfectio in hoc cõsistit vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere sint cõmunicatæ.

Nec valet argumentum, quòd Deus, cùm sit summè potens, & ad suam similitudinem homines & Angelos creauit, quòd etiam hoc conferre potuerit, ꝙ creatura ex conditione suæ naturæ haberet, quòd peccare nõ posset. Vel etiam quòd faceret, vt habitus ille gratiæ, qui cõfirmationem in bono causat, esset pars essentialis naturæ Angeli vel hominis, vt sic secũdum naturale suum principium, & naturalem conditionem haberet confirmationem in bono, vt peccare non posset.

Nam primum argumentum non concludit, quia licet Deus sit summè potens, sicut & summè bonus, non tamen hoc conferre potest: Non ex imperfectione suæ potentiæ, sed ex imperfectione creaturæ: Quæ imperfectio consideratur primò, quòd hoc recipere non potest, nec potuit homo vel Angelus. Ratio, quia cùm sit creatura, esse suum dependet à creatore, sicut causatum à causa sui esse: Et creare est aliquid ex nihilo facere, ideò si sibi relinquitur, deficit, conseruatur autem quandiu causæ influentiam recipit. Exemplum, si vis, de candela, quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram. Quo stãte, — Non derogare potentiæ Dei, ipsum quædã non posse.

notum est, quòd Deus creauit hominē, & reliquit eum in manu consilij sui. Ecclesi. 17. Et similiter Angelum à principio creationis. Et hoc factum est per liberum arbitrium, cuius sicut propriū est facere, vel obmittere, ita proprium est à suo casu recedere & nō recedere. Et quia hoc est posse peccare, posse ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideò non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non posse peccare.

Liberum arbitrium est peccabile.

Alia imperfectio, ex qua hoc non potuit homini vel Angelo communicari, est, quia implicat contradictionem: quæ quia in se nō sunt factibilia, dicimus, Deus non potest illa facere: Sed potiùs dicendum, quòd creaturæ non possunt ista recipere, vt videlicet aliquid sit viuum, & mortuum simul & semel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat liberum arbitrium, ex quo poßit causæ suæ inhærere, & q̄ poßit non peccare: quia si non pōt peccare, non potest causæ suæ iuhærere: Cùm peccatum sit, spreto incōmutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere aūt, vel non spernere, est ex libertate arbitrij.

Peccare est mutare incōmutabilia mutabilibus.

Secundum ēt argumentum non valet, quia si gratia cōfirmationis vteretur creaturæ in naturam, ita quòd ex principijs essentialibus haberet non posse peccare, tūc non haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, non posse deficere & peccare, sed haberet hoc per naturam, & tunc esset Deus, quod esset absurdum. Hanc solutionem tangit San. Thomas, vbi suprà in solutione vltimi argumenti, cùm dicit, quòd quandocunq; alicui creatura

-turæ conuenit aliquod accidens, quòd ex influentia superioris tantummodò inest, non potest inferior natura aliud accidens per se habere, nisi efficeretur naturæ superioris. Sicut si aër illuminatur in actu per ignem, non potest esse, quòd sit de natura sua lucidus in actu, nisi fiat ignis.

Dico ergo, quòd cùm confirmatio insit creaturæ rationali solùm per gratiam, quæ est quoddam spirituale lumen, & similitudo increati luminis, non potest esse, quòd aliqua creatura ex natura sua confirmationem habeat vel gratiam, nisi efficeretur Diuinæ naturæ per esse, dicamus eiusdem naturæ, quod est omninò impossibile. Concludamus, quòd non posse peccare, per naturam Deo tantummodò conuenit, eò quòd sicut ab esse deficere non potest, cùm dat omnibus esse, ita nec à rectitudine bonitatis deficere, cùm hoc ei conueniat per conditionem suæ naturæ. Omnibus autem alijs, qui hoc habent, vt peccare non possint, confertur ex hoc, quòd confirmantur per gratiam in bono: ex quo filij Dei efficiuntur, & quodammodò Diuinæ naturæ consortes.

Gratia est quoddam spirituale lumē, & similitudo increati luminis.

DECLARATVR QVÆSTIO SVper duas permissiones Diuinas, quas DEVS iustè permisit, videlicet, Diabolum auctorem omnis mali peccare, simul, & primos parentes cadere, ex quibus Maleficorum opera iustè permittuntur.

QVAESTIO XIII.

De Angelorũ & hominum Lapsu.

SEcunda quæstio simul & propositio, quòd Deus iustè permisit quasdã creaturas Angelicas, quas aliter concedere non potuit, nisi quòd peccare possent, etiam actu peccare. Et quasdam simili modo creatas, per gratiam præseruare, & hoc absque præuia tentatione. Hominem verò iustè permittit & tentare & peccare, quæ omnia sic declarantur. Nã ad prouidentiam Diuinam pertinet, vt vnumquodque in sua natura relinquatur, & in suis naturalibus operibus non omninò impediatur, quia vt Dion. dicit 4. cap. de diuin. no. Prouidentia non est corruptiua naturæ, sed saluatiua. Quo stante, cùm manifestum sit, quòd sicut bonum gentis diuinius est quàm bonum vnius. 1. Ethi. Ita & bonum vniuersi excedit bonum particulare cuiuscunq; naturæ creati in particulari. Ideò etiam attendere oportet, quòd si peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis: Tolleretur enim natura illa, quæ potest peccare & non peccare: Quod si dicatur, tamen habuisset homo ex conditione naturæ, vt priùs tactum est.

Nisi peccatum venisset, lateret gratia.

Respõdetur, si nullum peccatum fuisset subsecutum in actu, sed statim cõfirmatio, tunc semper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deum, & quid potestas peccandi potuisset, & plura alia, quibus ablatis vtique vniuerso multùm detraheretur. Decuit ẽt, vt nullo suggerente ab extra peccaret, s. occasionem peccãdi ex seipso susciperet, quod & fecit, vbi Deo æqualis esse voluit, Quod est intelligendum non simpliciter & directè, nec

indire-

indirectè, sed solùm secundum quid, & hoc declaratur propter auctoritatem. Esaiæ 14. In cœlo ascendam, & similis ero altissimo. Non enim simpliciter & directè, quia sic habuisset intellectum ligatum & erroneum, appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse creaturam, & à Deo creatā, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile. Nec etiam indirectè, quia, cùm totū bonum Angeli & creaturæ est in hoc, quòd Deo subest: sicut tota claritas aëris est in hoc, quòd subijcitur radijs Solis: Ideò hoc ab Angelo non potuit appeti, quia appetijsset contra bonum naturæ: Sed appetijt Dei æqualitatem non absolutè, sed secundum quid: Hoc sic est, cùm Deus habet per naturam suam duo, beatitudinem, & bonitatem, & aliud, & quòd ab ipso omnis creaturæ beatitudo & bonitas transfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ suæ, quæ creaturis cunctis præeminebat, voluit & appetijt à se in omnia inferiora beatitudinem & bonitatem deriuari. Et hoc per sua naturalia, ita quòd ipse primò illa ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suæ naturæ acciperent. Et quòd etiam illa appetijt à Deo, & sub Deo volens esse, dummodò ista haberet: Et ideò nec etiam quantum ad modum habendi Deo æquiparari voluit, sed tantummodò secundum quid.

Quomodo Angeli lapsi voluerint Deo æquales esse.

Diabolus voluit sub Deo esse, sed ipse inferioribus Deus esse.

Nota insuper, quòd quia suum desiderium attentauit vt ad actū perduceret, ideò subitò suum desiderium alijs exposuit: Et quia subitò etiam fuit aliorum Angelorum visio desiderij, & cōsensus peruersus sui desiderij. Ideò peccatum primi Angeli aliorum peccata excessit & præ-

Primi Angeli peccatū aliorū Angelorum excessit.

& præcessit quantitate culpæ, & causalitate, nō tamen duratione. Ita q illud Apocal. 12. Draco de cœlo cadens, traxit tertiam partem stellarum. Et in figura Leuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et rex secundum Philosophum 5. Metha. dicitur principium, inquantum mouet per suam voluntatem & imperium sibi subiectos. Ideò & suum peccatum aliorum occasio peccandi fuit, ita quòd ipse primus, à nullo extrinseco tentatus, alios extrinsecè tentauit.

Et quidem quod dictum est, quòd instantanea operatio in omnibus illis fuit, exemplificatur hoc ex sensibilibus. Nam simul tempore sunt illuminatio aëris, visio coloris, & discretio rei visæ.

Hæc ad longum posui, vt considerando tam stupendam permissionem Diuinam super nobilissimas creaturas propter vnū duntaxat peccatum ambitionis, quo non particulares permissiones super Maleficorum opera, propter maiora peccata, quantū ad aliquas circumstantias admittet? Nam Maleficorum peccata in varijs circumstantijs peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt, vt iam in secunda quæstione patebit.

Maleficorum peccata primorum parentum peccata exce...

Sed & hoc quòd prouidentia Dei iustè permisit primum hominem tētari & peccare, ex his quæ dicta sunt de transgressoribus Angelis satis patere potest. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerūt, & in libertate arbitrij relicti: propterea vt beatitudinis præmium non absq; merito perciperent. Ideò sicut Angelus à casu non fuit præseruatus, vt potestas peccādi ex vno, & potestas gratiæ confirmationis ex altero

De lapsu Adæ.

ad de-

ad decorem vniuersi patesceret, ita & circa hominem seruari oportuit.

Vnde & sanctus Thomas in secunda distinctione vigesima tertia, art. 2. Illud ex quo Deus apparet laudabilis non debet penitus impediri, sed in peccato etiam Deus apparet laudabilis, cùm per misericordiam parcit, & per iustitiam punit, vnde non debuit peccatum impedire. Tantummodò breuiter & recapitulando ad propositum redeamus, dicamus quòd iusta Dei prouidentia homo in his permissus est multis rationibus. Prima, vt ostendatur Dei potētia, qui solus inuertibilis est, omnis autem creatura mutabilis. Secunda autem ratio, vt declaretur Dei sapientia, qui ex malo scit elicere bonum, quòd non potuit fieri nisi Deus creaturam peccare permisisset. Tertia, vt manifestetur Dei clementia, in qua Christus per mortem suam hominem perditum liberauit. Quarta, vt ostendatur Dei iustitia, quæ non solùm reddit bonis præmia, sed & malis supplicia. Quinta, vt homo non sit peioris conditionis quàm alia creaturæ, quas omnes sic Deus administrat, vt eas agere proprijs moribus sinat. Vnde & hominem proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta est laus humana, laus enim viri iusti, quòd potuit, & non est transgressus. Septima est decor vniuersi, quia sicut triplex malū culpæ, pœnæ & damni inuenitur, ita ex opposito triplex bonum, scilicet, honestum bonum, delectabile, & vtile decoratur. Nam culpa decoratur honestas, per pœnam delectabilitas, per damnum summa vtilitas. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

In Peccato Deus apparet laudabilis.

Iustè à Deo hominem in peccato permissum esse.

Triplex Mali & Bonum.

Solutio.

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur, asserere quòd Diabo- *lo permittatur potestas nocendi hominibus sit hære- ticum, Oppositum potiùs patet, quia sicut asserere quòd Deus non permittat hominem ex libertate arbitrij pec- care, quando vult, est hæreticum. Ita asserere, quòd Deus peccatum dimittat multum.* Hoc *autem fit per potestatem nocendi hominibus in vindictam malorum, & decorem vniuersi. Iuxta illud August. in lib.* Solilo- *quiorum. Iussisti Domine & ita est, vt nunquam dede- cus culpæ sit sine decore vindictæ.*

Nunquam dedecus culpæ, est sine decore vindictæ.

Probatio denique argumenti non valet de sapiente prouisore, qui excludit defectum & malum quantum potest: Quia aliud est de Deo, *qui habet curam particu- larem, & de prouisore vniuersali. Nam priùs ex mala non potest elicere bonum, sicut vniuersalis prouisor fa- cit, vt per præcedentia patuit.*

Ad secundum patuit, quòd tam potentia quàm bo- nitas & iustitia Diuina *patescunt in hoc, quòd mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus potest mala impedire aut non, dicitur quòd potest impedire, sed non debuit rationibus prætactis.*

Neque valet instantia, si dicatur, ergo vult mala fieri, cùm potest impedire, & non vult, quia vt in argu- mẽtis pro veritate tactum est, Deus non põt velle mala, neq; vult mala fieri, neq; vult malum non fieri, sed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi.

Ad tertium August. & Philosoph. loquuntur de co- gnitione

gnitione humana, cui melius est non cognoscere mala & vilia, duplici de causa. Primò, quia per ea impeditur interdum à consideratione malorum, & hoc contingit quia non possumus simul multa intelligere. Etiam & eadē causa, quòd cogitatio malorum peruertit interdum voluntatem in malum, Hæc autem in Deo locum non habent, qui intelligit omnia opera hominum & Maleficorum absq; aliquo defectu.

Ad quartum: Apostolus curam Dei à bobus remouit, vt ostendat, quòd quia creatura rationalis habet per liberum arbitrium dominium sui actus, vt dictum est: Ideò vt ei imputetur aliquid ad culpam, vel ad meritū, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmiū, habet Deus specialem de eo prouidentiam, secundum quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle autē asserere, quòd indiuidua irrationabilium creaturarum ex illa autoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, esset hæreticum: quia esset asserere, quòd non omnia subiecta essent Diuinæ prouidentiæ, contra Scripturæ sacræ commendationem super Diuinam sapientiam, quæ attingit à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & esset error Rabbi Mosis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non est institutor naturæ, sed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad suum vsum. Ideò prouidentia humana non se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt, vt quòd cras Sol oriatur. Ad quæ tamen se extendit prouidentia Dei, eò quòd ipse est actor naturæ. Vnde & defectus naturales.

les, etiamsi ex cursu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentiæ subiacerent. Quare & Democritus, & alij Philosophi naturales, errauerunt, attribuentes soli necessitati materiæ, quicquid inferioribus accideret.

Necessitati materiæ attribuere prouidentiam.

Ad vltimum licet omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, non tamen semper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur: vel quia Diabolus non vult vt illos affligat & tentet, quos iusto titulo possidere secernit, vel ideò vt non ad Deũ accelerent. Iuxta illud: Multiplicatæ sunt infirmitates, posteà accelerauerũt, &c. Et quòd omnis pœna infligitur à Deo, propter peccata, patet ex sequentibus, quia iuxta Hieronymum: Quicquid patimur peccatis nostris meremur.

Cur maiorib. peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Nunc declaratur, quòd peccata Maleficorum grauiora sunt peccatis malorũ Angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

ENORMITAS MALEFICARVM consideratur, & est tota materia prædicabilis.

QVAESTIO XIII.

SED super enormitatẽ criminum quæritur, an Maleficorum flagitia cuncta mala, quæ Deus fieri sinit, & vsque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedunt. Et videtur quòd non, præcipuè quò ad

culpam.

culpam. Nam peccatum quod quis committit, quòd faciliter vitare potuisset, excedit peccatum, quod alter committit, quòd ita faciliter vitare non potuit. Patet per Augustinum in libr. de ciuit. Dei. Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adam, & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt, faciliùs propter aßistentiam gratiæ peccata vitare potuissent: præsertim Adam qui in gratia creatus fuerat: quàm plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona nō perceperunt, Ergo illorum peccata omnia Maleficorum flagitia excedunt.

Prætereà quò ad pœnam, maiori culpæ maior pœna debetur, sed peccatum Adæ grauißimè punitum fuit, in hoc, quòd vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in transfusione originalis peccati, Ergo eius peccatum grauiùs est omnibus alijs peccatis.

Prætereà quò ad damnum. Nam iuxta August. Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonū, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præceßit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum sequentium peccata intulit, ergo, &c.

SED E CONTRA, id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarum sunt huiusmodi. Nam omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur. Prætereà Adam peccauit solummodò faciendo

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

faciendo illud quod est vtroque modo malum, quia prohibitũ, & quod non erat malum secundum se: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroque modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora sunt alijs peccatis.

Innuit, ac si Adam ignorantia peccarit.

Præterea peccatum quod ex certa malitia, est grauius peccato quòd est per ignorantiam, Sed Maleficæ ex magna malitia contemnunt fidem & sacramenta fidei, prout plures confessæ sunt.

RESPONSIO, quòd mala, quæ à modernis Maleficis perpetrantur, cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permisit, secundum quod in titulo quæstionis tangitur, excedunt: Et hoc quò ad peccata, quæ contingunt in peruersitate morum, licet secùs sit de peccatis, quæ opponuntur alijs virtutibus Theologicis. Potest ostendi triplici via. Primò in generali, comparando eorum opera indifferenter ad quæcunque flagitia mundi. Secundò in speciali, comparando ad species superstitionis, ex quocunque pacto cum Dæmonibus inito. Tertiò, comparando illa ad peccata malorum Angelorum, aut etiam primorum parentum.

Bona & mala triplicia.

Primum sic. Nam cùm triplex sit malum, videlicet, culpæ, pœnæ, damni: eò quòd triplex sit bonum, cui illa opponuntur, scilicet honestum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honestum, pœnæ delectabile, damno vtile.

Quòd culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata, sic apparet. Nam iuxta doctrinam sancti Tho. in

2. dist.

.dist.22.art.2. Licet in peccato multa possint conside-
ari, ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi
otest. Vnde & contingit, quòd idem peccatũ, quod se-
undum vnum eorum est grauius, secundum aliud le-
ius inueniatur: prout dicere possumus, In fornicatione
uuenis peccat, senex insanit. Tamen illa simpliciter
rauiora sunt, quæ plures & potentiores habent, non
ico circumstantias solùm, sed in specie & quantitate
eccati essentiali peccati grauitatem.

In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit.

Et sic dicere possumus, quod licet peccatum Adæ, quan-
um ad aliquas circumstantias grauius sit omnib. aliis
eccatis, quantum ad hoc quòd minori tentationi pul-
atus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinseco. Et
tiam quia facilius resistere potuisset, propter origina-
em iustitiam in qua creatus erat. Tamen quantum ad
peciem & quantitatem peccati, & etiam quantum
ad alias circumstantias, quæ peccatum magis aggra-
uant, sicut multa grauiora peccata sunt secuta, ita &
inter illa omnia Maleficorum excedunt: quod etiam
clariùs ex duobus deducitur.

Maleficorum peccata grauiora originali peccato.

Nam sicut vnum peccatum dicitur maius altero,
Vel causalitate, vt peccatum Luciferi: Vel generalita-
te, vt peccatũ Adæ: Vel deformitate, vt peccatum Iudæ:
Vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum
sanctum: Vel periculo, vt peccatum ignorantiæ: Vel in-
separabilitate, vt peccatum cupiditatis: Vel pronitate,
vt peccatum carnis: Vel Diuinæ maiestatis offensione,
vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis: Vel expugnã-
di difficultate, vt superbia: Vel mẽtis cæcitate, vt ira. Ita

Quot modis peccatum dicitur maius altero.

Post peccatum Luciferi nullũ maius Maleficorum peccato.

& post peccatum Luciferi, omnia alia peccata, Maleficorum opera excedũt, tam in deformitate, crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, spurcitias carnis cum Dæmonibus exercentes, ac mentis cæcitate, in omne nocumẽtum, tam animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis spiritu debacchantes, prout ex supradictis patuit.

Quod etiam secundum Isidorum nomen ostẽdit. Dicuntur enim Malefici ob facinorum magnitudinem, &c. vt suprà patuit.

Quid sit peccatum.

Deducitur & ex isto. Nã duo sunt in peccato, auersio, & conuersio, iuxta illud August. Peccatum est, spreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipsa etiam auersio à Deo sit tãquam formale, sicut ipsa conuersio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum est grauius, quãtò magis homo per ipsum à Deo separatur. Et quia per infidelitatẽ homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis existit. Et hoc declaratur per nomen Hæresis, quod est etiam Apostasia à fide simul, & quòd tota earum vita peccatum est.

Quomodo Maleficæ fidem abnegent. Tres species infidelitatis.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei: Et hoc potest dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum susceptæ, aut susceptæ. Si primo modo, tunc est infidelitas Paganorum seu Gentilium. Si secundo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Christianæ fidei susceptæ in figura, aut in ipsa manifestatione veritatis. Primo modo est infidelitas Iudæorũ. Secundo modo infidelitas Hæreticorũ.

Vnde

Vnde patet, quòd hæresis Maleficarum inter tres species infidelitatis grauissima existit, quod etiam ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. Pet. 2. dicitur: Melius erat illis viã veritatis non cognoscere, quàm post cognitam, retrorsum conuerti. Ratio, Nam sicut grauius peccat, qui non implet quod promisit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promisit. Ideò infidelitas Hæreticorum, qui profitentur fidem Euangelij, & tamen ei renituntur corrumpentes ipsam, grauius peccant quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauius peccant q̃ Pagani, quia susceperunt fidei Christianæ figurã in Veteri Lege, quam malè interpretantes corrumpunt, quod Pagani non faciunt, ideò etiam eorum infidelitas est grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium, qui nunquam fidem Euangelij susceperunt. De secundo ꝙ & Apostatæ nuncupantur. Nam secundum Tho. secunda secundæ. q. 12. Apostasia importat quandam retrocessionem à Deo & religione, quæ fit per diuersos modos, quibus homo coniungitur Deo, vel per fidem, vel per subiectam ad obœdiendum volũtatem, vel per religionem & clericatum. Secundum quod dicit ẽt Raymun. & Hostien. ꝙ Apostasia est temerarius à fidei statu, vel obœdientiæ, vel Religionis excessus. Et cum remoto priori, remouetur posterius, sed non è conuerso. Ideò & prima alias duas excedit, scilicet, Apostasia à fide, præcedit à Religione, de qua 48. dist. quantumlibet, & 16. q. 1 legi non debet. Apostasia multiplex.

Tamen secundum Raymundum non iudicatur Apostata seu fugitiuus, etiamsi ad longinqua diu euagetur, Quis Apostata seu fugitiuus habendus.

nisi postquam sic viuit, quòd animum redeundi se depo-suisse ostendit. ff. de re milit. l. desertorem. Et hoc fieret, *si vxorem duceret, vel simile tale.* Similiter & Aposta-*siam inobœdientiæ, vbi quis spontè contemnit præcepta Ecclesiæ, & Prælatorum: de qua. 3. q. 4. alieni. Qui etiam infamis efficitur, repellitur à testimonio, & debet ex-communicari. 11 q. 3. Si autem.*

Clericus vxorem ducens Apostata est.

Vnde & Apostasia, de qua loquimur super Apostasiam Maleficarum, dicitur Apostasia perfidiæ, quæ & tantò grauior, quantò & cum inimico fidei rationis salutis per pactum expressum peragitur. Hoc enim habēt facere Maleficæ, & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ sunt enim per nos Inquisitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerant, quasdam verò certos in numero, semper tamen confessionem veram & Sacramentalem habebant abnegare. Vnde & Iuliani Apostatæ perfidia non videtur tanta fuisse, licet in alijs aduersus Ecclesiam maiora exercuisset, de qua & secundo. q. 7. non potest.

Apostasia perfidiæ Maleficarum.

Iuliani Apostatę perfidia minor Apostasia Maleficarum.

Si quis verò incidentaliter quæreret: Quid si mente & corde fidem tenerent, quorum scrutator solùm Deus est, & nō quæcunq; Angelica creatura, vt suprà patuit, facerent tamen reuerentiam & obœdientiam Diabolo per actus exteriores: Dicendum videtur, quòd cum Apostasia perfidiæ dupliciter potest fieri, per actus infidelitatis exteriores, absq; expresso pacto cum Dæmone inito, sicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitā assumeret, aut in terris Christianorum cum expresso pacto &c. Primi, vbi mente retinent fidem, actu tamen exte-riori

[...]iori negant, licet nō sint Apostatæ nec Hæretici, tamen [...]ortaliter peccant. Sic enim Salomon Dijs suarū vxo[...]um reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excusa[...]ur, si ex metu hoc faceret, quia secundum Augus. San[...]lius est mori fame, quàm vesci Idolatricis, aliqui ha[...]ent Satius. 33. q. 3. Satius. Malefici autem quantum[...]unque fidem retinent corde, & abnegant ore. Apostatæ [...]amen iudicantur eò quod fœdus cum morte, & pactum [...]um inferno pepigerunt. Vnde & S. Tho. in 2. di. 4. art. [...]. Loquens de similibus operibus Magicis. Et qui quo[...]unque modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In o[...]mnibus est Apostasia à fide, propter pactū initum cum [...]æmone, vel verbotenus, si inuocatio intersit, vel facto [...]liquo, etiamsi sacrificia desint. Non enim potest homo [...]uobus dominis seruire.

Hypocritæ nō sunt Apostatę. Salomon fuit Hypocrita.

Maleficæ pactum cum inferno pangūt.

Ad idem Albertus vbi suprà dist. 8. vbi quæritur: V[...]rùm Magicis & Mathematicis intēdere sit peccatum [...] Apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper [...]postasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant, [...]unc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est [...]perta Apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere [...]implici, tūc est Apostasia operis. Et quia in his omnibus [...]emper est fidei contumelia, quia expectatur à Dæmo[...]ne quod expectandum est à Deo, ideò semper Apostasia [...]udicatur. Ecce quàm clarè duplicē Apostasiam ponunt, [...]ertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quæ si desit, ta[...]men Maleficæ verbis & operibus Apostatrices iudican[...]ur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hæreticorum & Aposta[...]tarum subiacere debent.

Vtrum Magi & Astronomi sint Apostatæ.

Quando expectatur à Dęmone quod expectandum à Deo, est Apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis alijs hæresibus in eis. Nam si iuxta Augu. omnis infidelium vita peccatum est. 28. q. 1. §. 2. & est glossa super illud Roman. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est. Quid iudicandum est de tota vita, id est, de omnibus alijs operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, sicut ieiunare, Ecclesias frequentare, communicare, & sic de alijs. In omnibus enim peccant mortaliter, quod sic declaratur. Tanta est enim labes huius peccati, quòd facultatem resurgendi licet non ex toto amputant, eò quòd peccatum nõ corrumpit totum bonum naturæ, & lumen naturale in eis remanet. Tamen propter præstitum homagium, nisi ab illo absoluantur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum, sunt potiùs de genere malorum, quod in alijs infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ.

Nam secundum Thomam secunda secundæ. quæst. 10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit quòd quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorum, vt ieiunia, Eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totum bonum naturæ, sed remanet in eis lumen naturale. Ideò non omnis actus eorum est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam, etiamsi sit de genere bonorum: puta, Saracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mandantem. Iudæus seruet suas festiuitates, & huiusmodi: in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini

An omnis actio infidelis sit peccatum.

augustini

ustini suprà allegatum. Omnis infidelium vita peccatum est.

Quòd Maleficæ grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

DEniq; Maleficorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primò quò ad pœnam Hæreticis infligendā. Secundò, quò ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundum Raymun. scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de sent. excomm. Nouerit. & super secundum. 24. q. 1. Qui contra pacem. & tertium, dist. 8. quo iure. 23. q. 7. c. 1. & sequen. super 4. eod. ti. scilicet de Hæreticis, Excōicamus 1. & 2. Imò & grauissimas incurrunt pœnas Credentes, Receptores, Fautores & defensores. Nam vltra pœnam excōicationis illis inflictam, Hæretici cum fautorib. & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, vsque ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam verò maternam, vsq; ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Ecclesiasticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & c. statutum. lib. 6. Sed super tertiam pœnam, si Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in detestationem criminis & super quartam pœnam, si post deprehensionem erroris continuò non velit reuerti, & hæresim abiurare, subitò debet comburi, si laicus est. Falsarij enim pecuniæ statim morti traduntur, quantò magis falsarij Fidei.

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna Hæreticorum in hæredes vergit.

Processus ad ignem.

Si verò clericus: post solēnem degradationem relinquitur curiæ seculari occidendus. Si aūt reuertantur ad fidem, detrudi debent in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excōicamus, primo, & secundo, & hoc de rigore iuris. Mitiùs tamen agitur cum eis post abiurationem, quam ad arbitrium Episcopi *&* Inquisitoris *facere debent, prout in tertia parte operis patebit, vbi de varijs modis sententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehensus & conuictus, seu etiam relapsus.*

Maleficæ austerius quàm Hæretici puniendæ.

His aūt modis mulctare Maleficas non videtur sufficere, cùm non sint simplices hæreticæ, sed apostatæ, & vltra hoc quòd in ipsa apostasia non hominibus propter metum, aut carnis oblectamenta fidem abnegant, vt suprà tactū est: Sed ipsis Dæmonib. vltra abnegationem, ēt homagium, corpora, & animas offerendo præstant. Ex quibus satis probabile videtur, q̄ quantumcunq. pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent sicut alij hæretici carceribus perpetuis mācipari, sed vltimo supplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis varijs modis illata leges imperant, vt patet C. de maleficijs. l. nullus. l. nemo. & l. culpa. Et est similis culpa prohibita discere & docere. Et loquuntur leges super Sortilegos: quantò magis super Maleficos: vbi dicunt, quòd pœna illorum est bonorum publicatio & decapitatio. Et si quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerso, bestijs exponitur, vt dicitur ibidem. l. multi. Et de his in prima quæstione tactum est.

DECLA-

DECLARATVR, QVOD PROPTER peccata Maleficarum innoxij sæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

QVAESTIO XV.

SED hoc, quòd Diuina permißione plures innoxij damnificātur & puniuntur in præmißis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens, ostendit S. Tho. secunda secūdæ. q.c.8. Hoc fieri iustè à Deo: loquendo de pœnis præsentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo est res alterius, & sicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri potest. Nam filij secundum corpus, sunt quædam res patris, & serui & animalia, res dominorum, & sic filij puniuntur quandoq; pro parentibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quàm citius: Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & in huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1.q.4.§. paruulos.

Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatū vnius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, sicut filij imitantur peccata parentū, & serui & subditi peccata dominorū, vt audacius peccent: vt fit in rebus malè acquisitis, in quibus filij succedunt, serui in latrocinijs & guerris iniustis: vnde sæpius interficiūtur. Et subditi Prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt: etiamsi eadem peccata non committunt, vnde & iustè puniūtur.

Peccatores imitantes puniuntur cum imitatoribus.

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterum per modum meriti, vt subditorum in malum prælatum, id est, quòd peccata subditorum merentur peccatorem prælatum, secundum illud Iob. Regnare facit Hypocritam propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & consequenter pœna per aliquem consensum vel dissimulationem. Hoc est, quando superiores peccata non redarguunt, tunc sæpissimè boni cùm malis puniuntur, vt dicit Augu. in primo de ciui. Dei. Exemplum: vbi inter nos Inquisitores vnus reperit quoddam oppidum mortalitate hominum quasi destitutum, & vbi fama volabat, quod quædā mulier sepulta, linteamen, in quo sepulta erat, successiuè deglutiret, & q̄ pestis cessare non posset, nisi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem consumpsisset: Habito cōsilio desuper, Scultetus cum præfecto ciuitatis sepulchrum effodientes, inuenerunt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum vsq; in ventrem immissam & consumptam. Quo viso, motus Scultetus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueā proiecit, sicq; subitò pestis cessauit. Ex quibus vtiq;, diuina permissione, peccata illius vetulæ super innoxios, propter dissimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam præhabita inquisitione repertū fuit, ipsam longo tēpore vitæ suæ Sortilegam & Magam fuisse. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem.

De muliere mortua, quæ linteamē deglutiendo, pestem procurauit.

Tertiò fit Diuina permissione, vt humanæ societatis vnio commendetur, ex qua vnus homo debet pro alio sollicitus esse, vt non peccet, & ad detestationem peccati, dum

Puniuntur cōiūctim hoīes, vt videant eosdem esse oēs.

dum scilicet pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes sint vnum corpus. Exemplum de peccato Achor. Iosue. 7.

Possumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdum per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratia. dicit, 23. q. 5. §. vltim. Aliquando Deus punit malos, per legitimam potestatem gerentes ex mandato suo, & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum: Interdum absq; merito puniētium, sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vsq; ad paucos. Aliquando punit etiam per populos suos, iussu seu permissione excitatos, nō tamen intendentes Deo obsequi, sed suæ satisfacere cupiditati, & ideò cum sui damnatione, sicut iam punit populum suum per Turcas, & sæpiùs antè per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infideli-um.

Sed nota quòd quacunq; de causa quis puniatur, si non sustinet patienter pœnas, tunc sunt flagella, non ad satisfactionem, sed ad vindictam tantùm, id est, punitionem. Iuxta illud Deuter. 32. Ignis scilicet pœnæ temporalis succensus est in furore meo, id est, in punitione. Quia aliàs nō est in Deo furor, & ardebit vsq; ab inferni nouissima, id est, vindicta hic incipiet & ardebit vsq; ad extremam damnationem, vt exponit Aug. Et habetur de pœn. dist. 4. §. auctoritas. Sed si patienter ferantur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habent locum Satisfactionis, vt dicit Thom. in 4. Etiamsi quis puniretur à Iudice propter maleficium cōmissum

Sustinens patienter pœnas satisfacit pro [illegible]a.

vel etiam Malefica, & hoc secundum plus & minus, secundum deuotionem patientis & qualitatē criminis.

Mors vltimum terribilium.

Mors aūt naturalis, cùm sit vltimum terribilium, non tamen est satisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati. Licet secūdum Scotum etiam voluntariè, & cum deuotione expectata, & Deo oblata in sua amaritudine, possit fieri aliquo modo satisfactoria. Mors tamē violenta, siue quis eam meruit, siue non, semper est satisfactoria, si patienter sustineatur & in gratia. Et hæc quidem quò ad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Mors sit etiam satisfactoria.

Propter propria autem etiam Deus flagellat in vita præsenti, & specialiter circa maleficia inferenda. Nam Tobiæ 7. Super illos qui libidini deseruiunt, Diabolus accipit potestatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra & potentias generatiuæ potentiæ, quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notandum, quòd præmissis punitionibus non obstantibus, secundum quas Deus pro culpis alienis, siue proprijs punit, hāc regulam ...ris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. Extra de reg. iur. Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id est Dei, & in iudicio fori, id est in foro humano, siue seculari, siue ecclesiastico.

Sine culp... si subsit causa, nemo est puniendus.

Declara de iudicio poli: Nam cùm Deus duplici pœna spirituali, & temporali punit. In prima inuenitur, quòd nunquam sine culpa. In secunda inuenitur, quòd inter-

interdum benè sine culpa, sed non sine causa. De prima spirituali pœna, quæ cùm est triplex, scilicet subtractio gratiæ, vnde sequitur obduratio in præstitis, non sit sine culpa propria. Secunda pœna damni, id est, priuationis gloriæ, hæc etiam nunquam infligitur sine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna sensus, id est, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur Exod. 20. Ego dominus zelotes, visitans peccata parentum in filios vsq; in tertiam & quartam generationem, intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, vt exponit Gratianus. 1. quæst. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expositiones. De secunda autem pœna temporali punit Deus.

Pœna subtractionis gratię. Pœna priuationis gloriæ.

Primò propter culpam alterius, vt suprà tactum est, triplici ratione, vel etiam sine culpa aliena & propria, sed non sine causa, vel etiam ex culpa propria, & non aliena. Quod si vis scire causas propter quas Deus punit, & tamẽ absq; culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit magister in 4. dist. 15. c. 2. Et recipe tres primas causas: Reliquas duas accipe pro culpis proprijs.

Nam dicit quinq; de causis Deus hominem flagellat in vita præsenti, siue pœnas infert. Primò, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna siue flagellum. Exemplum de cæco nato. Ioan. 9. de Lazaro resuscitato. Ioan. 11.

Quinq; causæ cur Deus flagellet.

Secundò, si primum desit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patiẽtiæ, ac etiam vt virtus

Deus punit vt meritũ cumuletur per exercitiũ patiẽtiæ.

virtus latens intus, alijs manifestetur. Exemplum in Iob.1. & Tobiæ 2.

Tertiò, vt virtus cõseruetur per humiliationem flagellorum. Exemplum in Paulo, qui de se dicit, 2. Cor.12. *Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ: Qui stimulus, secundum* Remi. *fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ sunt causæ sine culpa.*

Quartò, vt æterna damnatio hîc inchoëtur, vt scilicet aliqualiter ostẽdatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode. Act.12. & in Anthiocho. 2. Macha.9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulsionẽ culpæ, cum scilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de *Maria sorore Aaron, Num.13. lepra infecta, & Israëlitis prostratis in deserto, secundum* Hieron. 23.q.4. *quid ergo. Vel ad satisfactionem pœnæ:* Exemplum in Dauid, *qui post remißionem adulterij commißi, quò ad culpam in pœnam fuit expulsus de regno, vt patet in* 2. Regum, *Quod notat Grego. de pœn. dist. 1. si peccatum Dauid.* Posset ẽt dici, *oẽm pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltẽ originali, cum qua nascimur, quia ipsa est causa omniũ causalitatũ. ar. dist. 5. ad eius.*

Originale est causa omnium causalitatum.

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quò ad æternam damnationem, quam in futuro sustinebunt, nemo ambigat quin super omnes damnatos in pœnis super sensibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ visio in patria, ita mortali culpæ pœna in inferno succedit. Et *sicut gradus beatitudinis in patria cõmensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita*

& men-

& mensura suppliciorum in inferno iuxta mensuram criminum in via. Hoc est, quod Deutero. 25. dicitur: Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Et sic hoc in alijs peccatis omnibus, tamen in speciali Maleficis hoc conuenit, quod ad Heb. 10. tangitur: Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hæc sunt propria Maleficarum, fidem abnegantium, & per diuinissimum sacramentum plurima maleficia, vt iam in secunda parte patebit, exercentium.

DECLARATVR IN SPECIALI veritas præmissa: comparando opera Maleficarum ad alias superstitionis species.

QVAESTIO XVI.

PRæmissa denique veritas, quò ad enormitatem criminum in maleficijs probatur per cõparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorum. Nam cùm quatuordecim sint species circa opera superstitiosa, ex triplici genere Diuinationum. Quorum primum fit per manifestam Dæmonum inuocationem. Secundum, per tacitam solam consideratio nem dispositionis, vel motus alicuius rei, vt syderum, dierum, horarum & huiusmodi. Tertium, per considerationem alicuius actus humani ad inquirendum aliquid occultum, quæ Sortium nomen habent.

Et species primi generis diuinationis, quæ fit per expres-

Species expressæ inuocationis Dæmonum.

expressam Dæmonum inuocationem, sint Præstigium, Diuinatio somniorum, Nigromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Idromantia, Aeromantia, Piromantia, & Ariolorum cultus. Tho. secunda secundæ. q. 95. & 26. & q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum. Species deniq; secundi generis Genethliaci, Aruspices, Augures, Omen obseruantibus, Chiromantia, & Spatulamantia.

Spatulamantia.

Species etiam tertij generis variantur, secundum omnia illa quæ Sortium nomen habent, ad inquirendum aliquid occultum, scilicet, per considerationem punctorum, festucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Thom. vbi suprà, & 26. quæst. 2. & q. 4 per totum.

Figuræ in plumbo liquefactæ.

Tamen hæc omnia crimina, Maleficarum flagitia excedunt: quod de præstantioribus speciebus deducitur. Vnde & de minoribus non difficultatur.

Quòd malefici etiam sint Præstigiatores.

Nam in prima specie, vbi aliqui præstigiosi quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus, vt in præcedentibus tactum est de modo præstringendi, Maleficæ his non contentæ circa membra generatiuæ potentiæ, illa interdum præstigiosa apparitione auferendo, licet non in rerum veritate, etiam ipsam generatiuam potentiam pluries auferunt, ne mulier concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanente membro: absque præstigiosa illusione post conceptum etiam aborsum procurant, sæpeq; procurant cum innumeris alijs malis: in diuersis etiam formis bestiarum apparent, vt in superioribus patuit.

In

In secunda deniq; specie, quæ & Nigromantia dici-
ur, & fit per mortuorum apparitionē, vel locutionem, Maleficos esse Nigromanticos.
im vt dicitur 3. libr. Ethy. Nekros Græcè, mors dicitur
atinè, mantia verò diuinatio. Faciunt aūt talia per
nguinem hominis, aut alicuius animalis, super qui-
sdam characteribus, scientes Dæmonem sanguinem
nare, id est, eius effusionem, & peccata. Vnde fit vt vbi
ortuos ab inferis se vocare putant, ad respondendum
d interrogata, Dæmones in eorum similitudinibus ap-
rentes, talia exercent. Et huiusmodi artis erat illa
agna Pythonissa, de qua 1. Reg. 28. quæ ad instantiam
aulis Samuelem suscitauit.

Nec ex hoc putet quis talia esse licita, q Scriptura De Pythonissa Saulis.
ommemorat aīam iusti Prophetæ ab inferis vocatam,
auli euentum futuri belli, ēt per mulierem Pythonis-
m apparuisse. Quia vt Aug. dicit ad Simplicianū: Non
st absurdum credere aliqua dispensatione permissum
uisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed
ispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem la-
bat, se iusti spiritus ostenderet regis aspectibus, diuina
m sententia percussurus. Vel nō verè spiritus Samue- De apparitione spiritus Samuelis.
à sua requie est excitatus, sed aliquod phantasma, &
usio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus
t facta, quā appellat Samuelem scriptura, sicut ima-
nes solēt suarum rerum nominibus appellari. Hæc ex
sponsione cuiusdam argumenti, super quæstionem, An
uinatio, quæ fit inuocatione Dæmonum, sit illicita. 2.
cund. q. 95. ar. 4. Ad secundum. Sed si lectori placet, vi-
at responsionem super vltimum argumentum quæ-

stionis, An gradus prophetiæ, sint in beatis in eadē summa. q. 174. Inspiciat etiam dictum Augustini. 26. q. 5. Nec mirum. Sed hæc parum ad Maleficarum opera, quæ nullum in se retinent speciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, sanguinem innocentem fundere non cessantes, occulta quæq; Diabolicis instructionibus manifestantes, nec viuis aut mortuis parcunt, vbi animas cum corporibus interimunt.

Maleficas etiā esse Sortilegos.

IN TERTIA *denique specie, quæ & somniorum diuinatio dicitur, dupliciter obseruatur. Primò quādo quis vtitur somnijs, vt valeat aliquid occultum inuestigare ex reuelatione malorum spirituū, cum quibus habentur pacta expressa, quādo scilicet ab hoc inuocātur. Secundò verò, quando quis vtitur somnijs ad cognoscendum futura, secundum quod somnia procedunt ex reuelatione diuina, vel ex causa naturali intrinseca, vel extrinseca, quantum potest se extendere talis virtus, non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas vbi suprà.*

Angelicæ reuelationes.

PRO CVIVS *intelligentia, vt Prædicatores nucleum ad minus habeāt, notandum ad primum de Angelis: q; cùm Angelus sit limitatæ virtutis, efficacius reuelare potest aliquid futurorū animæ dispositæ quàm indispositæ. Dispositio aūt fit post sedationem motuum exteriorum & interiorum, vt quando silentes sunt noctes, & sedati sunt motus fumositatum, & hoc fit circa auroram, quando digestio est completa: & hoc dico de nobis peccatoribus similibus, quibus Angeli ex diuina pietate ad prosequutionem officij aliqua reuelant, aut tempore studij in aurora intellectum de occultis scripturarum*

De anima disposita ad reuelationes.

Sub auroram de occultis meditandum.

turarum informãte. Præsidet enim Angelus bonus intellectui, sicut Deus voluntati, & corpora cœlestia nostris corporibus, alijs autem perfectioribus quibuscunq; potest & quacunq; hora reuelare vigilando & dormiendo. Quamuis & iuxta Philosophum in lib. de som. & vigil. sunt magis aptæ recipere reuelationes, vt dictum est, vno tempore, quàm altero, prout cæteri Magi facere consueuerunt.

Ad secundũ nota, quòd ex naturali solicitudine naturæ de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent causam naturalem in homine somniante: & tunc illa somnia seu visiones, sunt tantummodò signa, & non causæ, sicut ex parte Angeli dictum est, & hoc accidentium futurorum in homine, vt sanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hæc est sententia Aristotelis, vbi supr. Quia natura repræsentat in somnijs animæ aliquas dispositiones, quæ sunt in corde: ex quibus posteà contingit infirmitas, vel aliud, vt si quis somniat de occupationibus igneis, signum est quòd in eo prædominatur cholera, si de aëris, vt de volatu et huiusmodi, signum est sanguinis, si aquæ vel alterius liquoris aquei, signũ est phlegmatis, si de terrenis, signũ est melancholiæ. Et ideò per somnia quandoq; iuuantur Medici, ad cognoscendum dispositiones corporis: (vt etiam dicit Philosophus in eodem libro.)

Naturales reuelationes.

Somnia secundum complexiones.

Sed hæc iterum leuia sunt, per comparationem ad somnia à Maleficis superstitiosè obseruata. Nam si corporaliter, vt sup. tactũ est, nolunt transferre, sed tantũ

Somnia Maleficarum.

imaginariè cernere, quæ à consodalibus Maleficis perpetrantur, reponere se habent ad sinistrum latus, in nomine sui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis singula imaginaria visione repræsententur à simili. Si aliqua occulta scire pro se vel alijs hominibus volunt à Dæmonibus per somnia instruuntur, non per tacita, sed per expressa cum eis pacta inita. Nec iterum per quodcunque pactum, quocunque modo per aliquod sacrificium alicuius animalis, seu sacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, sed seipsas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs sacrilego ore abnegando. Nec his contentæ, etiam proprios aut alienos infantes, Dæmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus suprà habitum est.

Oracula.

In quarta denique specie quæ per Pythones, à Python Apolline, iuxta Isidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuisse, exercetur, non per somnia, aut per mortuorum allocutionem, sed per viuos, vt in arreptitijs, qui sic arrepti à Dæmonibus, vel voluntariè, aut inuoluntariè, ad prædicendum tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua Acto. 16. clamando post Apostolos, quòd essent veri serui Dei. Vnde indignatus Paulus, imperauit spiritui exire ab ea: Patet quòd modica sit comparatio per respectum ad Maleficas & eorum opera, quæ vtique sic ob magnitudinem facinorum, & enormitatem criminum, Iuxta Isidor. vt suprà habitum est, nuncupantur.

Pythonissa in Actis Apostolorum.

Vnde causa breuitatis de alijs minoribus speciebus

diui

diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noscuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias species, potest vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terrestre, vt in ferro vel lapide polito. Idromantiam, quæ fit in aqua vel crystallo. Aeremantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne. Ariolorum, quæ fit in visceribus animalium immolatorum in aris Dæmonum. Licet hæ omnes per expressam Dæmonum inuocationem fiant, nulla tamen est comparatio ad maleficia Maleficarum, cùm ad nullum nocumentum hominum, iumentorum & terræ frugum tendunt directè, sed ad futurorum præcognitionem. De alijs etiam speciebus diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt sic pactum erga Dæmones practicantur, vt sunt Genethliaci, seu Astrologi, sic dicti propter natalium considerationes. Aruspices, qui dies & horas obseruant. Augures, qui gestus & garritus auium, & Omen, quo verba hominum obseruant. Et Chyromantici, qui ex lineamentis manuum aut spatulis animalium diuinant. Si cui placet, inspiciat præceptorem Nider, circa secundum præceptum, & plura inueniet, quomodo sint licita, & quomodo nō. Maleficarum verò opera nunquam sunt licita.

Geomantia. Hydromantia. Aeremantia. Pyromantia. Arioli. Genethliaci. Aruspices. Augures. Omina. Chyromantici.

DECLARATIVA QVARTÆDECIMÆ, grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando.

QVAESTIO XVII.

SED & tanta est earum facinorum magnitudo, quòd etiam malorum Angelorum peccata et ruinam excedunt. Et si in culpis, quomodo nō ēt in infernalibus supplicijs. Et hoc quidē ad culpas demonstrare, non est difficile varijs rationibus. Primò, nam licet eius peccatum sit irremißibile, hoc tamen non est propter magnitudinem criminis, habendo respectum ad eorum naturalia, & præcipuè secundum opinionem illorum, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuisse creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorum peccata, qui à statu gratiæ cadunt, prout Maleficæ fidē susceptam in baptismo abnegantes existunt, eorum vtique peccata excedunt. Si verò dicamus eos in gratia fuisse creatos, licet non confirmatos, sic etiam Maleficæ, licet nō creatæ in gratia, tamen à gratia sponte ceciderunt, sicut & ille volens peccauit.

Maleficas peccato Diabolis pares.

Diabolos solùm in naturalibus, non in gratuitis fuisse creatos.

Secundò demonstratur, nam licet eius peccatum sit irremißibile varijs de causis alijs, puta secundum Aug. quia nullo suggerēte peccauit, ideò nullo reparante redire debet. Vel secundum Damasc. contra Dei formam intellectu peccauit: & cognitio, quātò est nobilior, tantò peior est error. Seruus enim sciens voluntatem domini sui, &c. Vel iterum secundum eundem Damasc. quia non est susceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura sua, quæ quia spiritualis, tantummodò semel est vertibilis, eo quòd se totam conuertit: quod in homine non fit, vbi caro semper repugnat spiritui. Vel iterum,

Cur Diaboli peccatum irremissibile.

Diabolus semel tantùm vertibilis.

terum, quia excelso loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

HIS TAMEN non obstantibus eius culpa in multis alijs minoratur comparatiuè ad Maleficarum flagitia. Primò in hoc, quòd ille iuxta Anselmum, in quadam oratione, nulla præcedente delicti vindicta superbiens peccauit. Maleficæ verò post tantas pœnas, sæpè multis alijs Maleficis inflictas, imò & post pœnas, quas percipiunt in Ecclesia, Diabolo occasione suæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absque habitu malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secundò, quia licet triplex sit status mali Angeli, innocentiæ, culpæ, & miseriæ seu pœnæ. Ipse tamen sic ab innocentia semel tantùm cecidit, vt ad illam nunquam restitutus fuit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus, iterum ab illo cadens multùm profundatur. Et super omnes ipsæ Maleficæ, vt earum flagitia demonstrant.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & super omnes ipsæ Maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Satan nō peccauit in redemptionem.

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicet eum peccare, & non ex pietate eum prosequentem, nos aūt, & super omnes ipsæ Maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò prosequente, & beneficijs plurimis nos præueniente.

Quintò ille præstat in malitia Deo reprobāte, & suā

gratiam non apponente, nos miseri currimus in illam malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem, nos obdurati ad blandientem. Etsi ambo contra Deum, tamen ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem, vt præmisimus, super omnes Malefícæ dehonestantes offendunt.

Solutiones argumentorum etiam declarãt veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea, quæ in principio corporis quæstionis tacta sunt. Vnde videlicet aliquod peccatum debet censeri grauius altero, & quo peccata Maleficarum grauiora cũctis, quò ad culpam existunt. Et aliud quò ad pœnam. Dicendũ, quòd sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quò ad personam, vel quò ad naturam totam, videlicet posteritatem ex eo sequutã. Primo modo, sicut maiora peccata fuerũt post eum perpetrata, quia videlicet ipse solummodò peccauit, faciendo illud quod erat malum, non secundum se, sed quia prohibitũ. Fornicationes verò, adulteria, & homicidia, vtroque modo mala sunt, scilicet secundum se, & quia prohibita, ideò etiam grauior pœna eis debetur.

Cur Adæ peccatum maximum.

Secundo verò modo, licet maxima pœna primũ peccatum sequuta est, hoc tamen est per indirectum, inquantum videlicet per eum tota posteritas originali peccato fuit infecta, eò quòd ipse primus parens omniũ, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autem personali medietate

diuina gratia pœnituit, & saluatus per solutionem factam per Christum. Incomparabiliter autem peccata Maleficarum excedunt in grauitate, non contentæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus, cùm etiam innumeras alias post se continuè trahunt.

Adæ peccatũ non excedit Maleficarum crimen.

Ad tertium dicendum ex præhabitis, quod hoc fuit per accidens in peccato Adæ, quod maiorem læsionem intulit. Et hoc videlicet, quod naturam integram inuenit, & quod corruptam necessariò non voluntariè transfundere habuit, vnde non sequitur, quòd ipsius peccatum simpliciter grauiùs cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent: sicut & secundum mortale peccatũ non grauat gratiam, eò quòd illam nõ inuenit, priuaret autem si illam inueniret. Hæc est solutio S. Th. in 2. dist. 21. art. 2. in solutione secundi argumenti, quam solutionem si quis ad plenum vult intelligere, habet cõsiderare, quòd Adam originalem iustitiam si præstitisset, non transfudisset in posteros, prout Anselm. opinabatur: quia etiam aliquis post eum peccare potuisset. Videantur dicta Doctor. dist. 20. An pueri mox nati fuissent in gratia confirmati. Item quoli. 101. An ijdem qui nunc saluantur homines, saluati fuissent, si Adam non peccasset.

Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur, saluati fuissent.

SEQVITVR MODVS PRÆDIcandi, contra quinque argumenta laicorum, quibus probare videntur sparsim, quòd DEVS non permittat tantam potestatem Diabolo & Maleficis, circa huiusmodi maleficia inferenda.

QVAESTIO XVIII.

SIT denique prædicator prouidus super certa argumenta laicorum, vel etiam peritorũ quorundam, qui in tantum Maleficas esse negant, quod licet malitiã & potentiã Dæmonis, ad inferendum ex suo desiderio huiusmodi mala, concedant, diuinam tamen permißionem sibi condescentem negant, nec volunt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licet modum arguendi non habeant, & in tenebris sicut cæci palpitant, iam vnum, iam alterum medium tangendo, opus tamen est eorũ assertiones ad quinq; argumenta reducere. Ex quibus vtiq; omnes eorum cauillationes procedere possunt. Et primò, quòd Deus non permittat Diabolo sub tanta potestate sæuire in homines.

VTRVM ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, semper habet concurrere diuina permißio. ET ARGVITVR quinq; argumentis quòd Deus non permittit, vnde etiam Maleficium nihil est in mundo. Et primum sumitur ex parte Dei. Secundum ex parte Diaboli. Tertium ex parte Maleficæ. Quartum ex parte morbi. Quintum ex parte Prædicatorum, & Iudicum, quòd qui talia contra eas prædicant & iudicant, vtiq; nunquam securi essent.

Impoßibilitas ex parte Dei.

Primò sic, Deus punire potest hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuersis alijs infirmitatibus varijs & innumeris, quibus humana conditio subiacet, vnde quia opus ei non est adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Secundò

Secundò sic. Ex parte Diaboli si vera essent quæ prædicātur, quòd videlicet vim generatiuam impedire posset, vt videlicet mulier non concipiat, vel si concipiat, quòd aborsum faciat, vel si non aborsum, quòd etiam post natos interficiant, vtique sic perimere possent totum mundum, & iterum posset dici, quòd opera Diaboli essent fortiora operibus Dei, scilicet sacramento matrimonij, quod est opus Dei. Ex parte Satane.

Tertiò ex parte hominis, nam videmus si maleficium debet esse aliquid in mundo, tunc aliqui homines plus alijs maleficiētur. De quo si quæritur, vtique dicitur, hoc esse propter punitionem peccatorū, sed hoc est falsum, ergo & illud quòd maleficia sint in mundo. Falsitas aūt probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur: hoc est falsum, cùm minus puniātur quàm alij interdum iusti: quod etiam cernitur in pueris innocentibus, qui asseruntur maleficiari. Ex parte Maleficæ.

Quartò, potest addi & aliud argumentum ex parte Dei, hoc, quòd quis impedire posset, & non impedit, sed fieri permittit, vtique iudicatur ex sua voluntate processisse. Sed Deus cùm sit summè bonus, nō potest velle malum, ergo non potest permittere vt fiat malum, quod ipse impedire potest.

Itē ex parte morbi: defectus & infirmitates, quæ dicuntur maleficiales, similes ēt sunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, i. quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd .n. aliquis claudicat, excæcatur, vel rationē perdit, vel etiam moritur, ex defectu naturæ contingere possunt, vnde non possunt securè Maleficis ascribi. Ex parte Maleficiorum.

Vltimò

Ex parte Iudicum & prædicatorum.

Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum, qui cùm talia aduersus Maleficas prædicant & practicant, vtique propter ingens odium à Maleficis contra eos conceptum, nunquam essent securi.

Quomodo Deus sinat malum fieri.

Sed contra argumenta sumantur ex quæstione prima, super tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quæ sunt magis ad populum, quomodo videlicet Deus permittit mala fieri, licet non velit malum fieri, permittit autem propter admirabilem perfectionem vniuersi, quæ consideratur in hoc, q bona commendantur eminentius & magis placent, & sunt laudabiliora, dum comparantur malis: habentur ibi auctoritates. Item, profunda Dei diuinæ sapientiæ, iustitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs essent occulta.

Deus iustè permisit Angelos & primum hominem cadere.

Breuiter pro decisione quæstionis possunt colligi ex his, quæ ibi tanguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet, q Deus iustè duos casus permisit, scilicet Angelorum, & primorum parentum; qui cùm sint maiores omnibus alijs casibus, nõ mirum si alij minores permittantur. Qualiter autem sint maiores, quò ad causalitatem, non quò ad alias circumstantias, secundum quas peccata Maleficarũ, vt in quæstione tangitur, & malorum Angelorum, & primorum parentum peccata excedunt, & quare Deus iustè permisit illos primos casus, tangitur in 2. q. ex quibus plura colligere & dilatare potest ad suum placitum.

Sed ad respondendum super argumenta. Nam ad primum cùm dicitur: Deus sufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Responde-

tur

[tu]r ex tribus. Primò, quòd Deus nõ limitauit suam virtutem ad naturalem processum: aut etiam ad influentias corporum cœlestium, vt videlicet præter illa agere non possit, ideò & præter illa sæpissimè egit in punitionem peccaminum, mortalitates & alia inferendo, præter omnem influentiam corporum, sicut in punitione peccati superbiæ in Dauid, super mortalitatẽ inflictam populo, propter populi numerationem, &c.

Secundò hoc vtique congruit diuinæ sapientiæ, quæ cum rebus omnibus sic administrat, vt eas proprijs motibus agere sinat. Ideò sicut non conuenit malitiam Dæmonis omninò impedire, sed potiùs decet ipsam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuersi spectare potest, licet continuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tantum noceat, quãtum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare super ea, ad quæ ex libertate arbitrij potest, id est fidem abnegare, & seipsum Dæmoni deuouere, quæ vtiq; facere in potestate sunt voluntatis humanæ. Ex quibus etiam duobus, cùm Deus maximè offenditur, iustè permittit ea quæ à Malefica desiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quæ Diaboli potentia se extendit, vt est hominibus, iumentis, & terræ frugibus posse nocere.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Tertiò Deus iustè permittit illa mala fieri, per quæ Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & summam recipit displicentiam, Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dæmonum fiunt per indirectum, Diabolus maximè torquetur, dum contra suam voluntatem Deus omnibus malis ad gloriam sui nominis, ad fidei

Etiam malis Diabolus torquetur.

fidei commendationem, ad electorum purgationem, & cumulum meritorum vtitur. Certum est enim, quod inter omnes displicētias, quas Diabolus ex superbia, quæ semper contra Deum exigit, (iuxta illud, Superbia eorum qui te oderūt ascēdit semper) hæc præcipua est, quia sibi displicet, quod Deus oīa sua machinamenta in sui gloriam, &c. conuertit. Iustè ergo Deus cuncta permittit.

Ad secundū superius responsum est: & debet respondere ad duo, quæ includuntur in argumento, scilicet, quod non dicitur Diabolus fortior Deo, nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis existit, cùm nihil possit nisi permißiōe diuina, vnde eius virtus pōt dici minima, comparando ad diuinam permißionem, licet sit maxima comparando ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud sæpè allegatum. Non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Iob. 41.

Cur generatiuam vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod respondendum. Cur videlicet Deus potiùs super vim generatiuam permittit maleficia fieri quàm super alios actus humanos. De quibus etiam suprà tactum est in materia de permißione diuina sub titulo, Quomodo Maleficæ vim generatiuam, & actum Venereum impedire possunt: Est enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorum parentum, per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de serpente, qui primum instrumentum Diaboli fuit, &c.

Ad tertium dicendum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentati, magis tentat malos quàm bonos,

bonos, id est, quòd amplior habilitas est in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm sit in bonis. Ita etiam plus affectat lædere bonos, quàm malos, licet maiorem habilitatem lædēdi inueniret in malis quàm in bonis. Et huius est ratio, quia secundum Greg. quantò crebrius quis Diabolo se subijcit, tantò intollerabiliorem sibi facit, vt ei reluctari nō possit. Sed cùm mali crebrius se subijciant Diabolo, eis fit tentatio magis intollerabilis & frequentior, cùm non habeant scutum fidei formatæ, quo se tueantur. De quo scuto Apost. Eph. 6. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis & acrius impugnat bonos quàm malos. Et ratio, quia cùm iam possideat malos, non autem bonos, ideò magis conatur per tribulationem trahere ad sui dominium iustos, quos non habebat, quàm peccatores possessos: sicut aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum, qui plus aufert de iure suo, vel qui plus nocet regno, quàm contra illos, qui non sibi contrariantur.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Scutum fidei formatæ.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, non vult tamen mala fieri, vltra præmissa quæ tacta sunt: Prædicator declarare potest per quinque signa voluntatis diuinæ, quæ sunt, præceptum, prohibitio, concilium, operatio, & permissio. Vide S. Thomam præcipuè in prima parte, quia ibi planius declarat. q. 19. ar. 12. Nā licet vna sit voluntas in Deo, quæ est ipse Deus, sicut & vna eius essentia: tamen per respectum ad eius opera, iudicatur & significatur nobis eius voluntas multipliciter,

Quomodo Deus nolit & permittat mala.

citer, secundum quod Psalmus dicit: Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. Vnde volũtas in Deo distinguitur non ex parte rei, sed ex parte suorũ effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas signi: inquantum videlicet per signa & metaphora iudicatur nobis Deum hoc velle.

In Deo voluntas beneplaciti & signi.

A simili. Sicut paterfamiliâs vnam habens in se voluntatem, demõstrat illam quinq; modis, scilicet per se, & per alium. Per se dupliciter, directè, & indirectè. Directè, cùm aliud operatur, & tunc est operatio. Indirectè aũt, quando non impedit operantem, sicut & in 4. Physic. dicitur. Remouens & prohibens, est mouens per accidens: Et quantum ad hoc, dicitur signum permißio. Per alium aũt declarat se paterfamiliâs aliquid velle tripliciter. Vel inquantum ordinat aliquem ad aliquid faciendum necessariò, & prohibendo contrarium, & sic sunt præceptio in præceptis, & prohibitio in affirmatiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantum ordinat aliquem persuasiuè, ad aliqua consiliatiuè, & hoc pertinet ad consilium. Et sicut voluntas humana manifestatur per hæc quinq; sic & ipsius Dei. Quòd. n. præceptũ, prohibitio & consilium dicatur voluntas Dei, patet per illud Matth. 6. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, id est, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro posse consilia. Et similiter quòd permißio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per Aug. qui dicit in Ench. Nihil fit nisi omnipotens Deus fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel faciendo.

Quinq; modis declarat homo voluntatem.

Ad pro-

Ad propositum, cùm dicitur illud, quòd quis impedi-re posset, & nō impedit, iudicatur ex sua voluntate pro-cessisse, verum est. Sed cùm infertur, Deus est summè bonus, ergo non potest velle mala fieri: verum est, volun-tate beneplaciti, & per quatuor signa huius volunta-tis, quia nō potest operari mala, nec percipere mala, nec ut non prohibeat mala, & persuadeat bona superero-gationis, potest autem velle permittere mala fieri.

Ad aliud, quomodo cernuntur infirmitates ab inui-cē, vt vna sit maleficialis, altera naturalis, puta ex de-fectu naturæ? Respōdetur quòd varijs modis. Primò me-dicorum iudicio. 26. q. 5. Non licet. & q. 2. c. illud. vbi verba Augu. ex secundo de doctrina Christ. Ad hoc genus superstitionis pertinent omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorum disciplina contemnat, in quibuscunq; rebus suspendendis atq; ligandis. A simili: vbi medici ex circumstantijs, videlicet ætate, complexione sana, & subitò quasi in actu oculi immutata, & q̄ non ex defe-ctu sanguinis, stomachi, aut labe, infirmitas acciderit. Indicant illam non ex defectu naturæ, sed ab extrinse-co accidisse. Et ab extrinseco, vbi non ex venenosa infe-ctione, quia sic sanguis & stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant ef-fectum esse maleficialem.

Quomodo di-gnoscantur morbi male-ficiales & na-turales.

Medicorum iudicia.

Item secundò, cū eis existit incurabilis, vt nullis me-dicaminibus æger potest releuari, imò potiùs cernunt ipsum aggrauari. Tertiò, quia sic subitò interdum acci-dit, quòd iudicium infirmi super hoc contingit.

Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam quidā de opti-

matibus ciuitatis Spirenſis, nimis ceruicoſæ voluntatis, vxorem habuit intantum, vt cùm ipſe libens in omnib. complacere ſtuderet, tamen in cunctis ferè ſuis affectionibus ei recalcitrabat, & verbis contumelioſis ſemper ipſum moleſtare ſatagebat. Accidit inde vt domum ingreſſus, quadam die cùm mulier ſolito more contra ſe rixanti verbis opprobrioſis, & iræ locum dare, & domo exire volebat, ipſa oſtium per quod exire habebat, curſu veloci anticipando obſeruauit, & vociferando conteſtabatur, quòd niſi eam verberaret, nulla probitas aut honeſtas ſibi ineſſet. Ad qua verba grauia, ille manum non animo lædendi extendit, & ipſam expanſis digitis, ſuper ſpatulam leuiter tangendo, ſubitò ad terram colliſus, omnem ſenſum perdidit, & per plures ſeptimanas in lecto decumbens, grauiſsima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri poteſt, illam infirmitatem non ex naturali defectu, ſed per maleficium mulieris ſibi accidiſſe. Plura imò quaſi innumera conſimilia acta ſunt, & multis innotuerunt.

Aliàs habent Briganti.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hunc modum. Nam plumbum liquefactum ſuper infirmũ tenent, & in ſcutellam plenam aquæ infundunt: & ſi imago aliqua condenſata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidiſſe iudicant. Et quidam an talis imago opere Dæmonum, an naturali virtute erumpat, vbi interrogãtur talia practicantes, reſpondere ſolent, ꝙ virtute Saturni ſuper plumbum, quia aliâs malus exiſtit, ſicut Sol ſuper aurum maleficium ſua virtute oſtendere ſolet. Sed quid de hi...

Practica cognoſcẽdi morbos maleficiales.

his sentiendum sit, an videlicet practica licita sit an non, circa tertium principale huius tractatus tractabitur: Canonistis enim videtur licitum, vt vana vanis cōfundantur, licet Theologis omninò contrarium videatur, cùm non sint facienda mala, vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuersa quæruntur. Primò, cur Maleficæ non ditantur. Secundò, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipsorum non cooperantur. Tertiò, cur Prædicatoribus & alijs eos persequentibus non nocere valeant. Ad primum dicēdum, quòd ideò vt plurimum Maleficæ non ditantur, vt iuxta complacentiam Dæmonis, in contumeliam creatoris, quantum possibile est, pro vilissimo precio emantur. Et secundò ne in diuitijs notentur.

Cur Maleficæ non ditentur.

Ad secundum cur principibus non nocent, causa est manifesta, quia quantum in ipsis est, hoc fit, vt ipsos in amicitia retineant. Et si quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Respondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis: Princeps Persarum restitit mihi vigintivna diebus. Vide Doctorem in secundo sententiarum, An inter bonos Angelos sit pugna & qualiter. Ad tertium dicitur, quòd ideò nec Inquisitoribus, aut alijs officialibus nocere possunt, quia publica iustitia vtuntur. Exempla varia ad hoc possent adduci, sed temporis prolixitas non patitur.

Cur Maleficæ principibus non noceant.

SECVNDA PARS, MALLEI MALEFICARVM, MODVM IN MALEFICIIS INferendis, atque amouendis feliciter pertractans.

Duabus solùm quæstionibus, multis tamen capitibus diuisis, absoluta.

QVAESTIO PRIMA.

Quibus Maleficus nocere non potest.

Partitio subsequentis secundæ huius partis.

SEcunda pars principalis huius operis, quia est de modo procedēdi, qui à Maleficis pro maleficijs inferendis obseruatur. Et per decem & octo capitula distinguuntur: cum duabus duntaxat difficultatibus: Quarum vna in principio super remedia præseruatiua, vt videlicet quis maleficiari non possit: altera in fine super remedia mouentia maleficia, & per qua maleficiati curari possunt. Cùm secūdum Philosophum in 4. Physic. remouens & prohibens coincidunt, & sunt causæ per accidens, ideò vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæresis habeatur.

Circa duo principaliter insistēdum erit. Primò circa introitum earum, & professionem sacrilegam. Secundò, circa progressum in modum operandi, & horrendam

ndam obseruantiam. Tertiò, impedimenta salu- ria, contra earum maleficia, & remedia præseruati- a. Et quia in morali iam laboramus materia, vnde ar- umentis varijs & declarationibus vbique insistere opus õ est, cùm ea quæ per capitula sequentur, sint per præ- edentes quæstiones sufficienter discussa. Ideò precamur n Deo lectorem, ne demonstrationẽ in omnibus quærat, bi accõmodata sufficit probabilitas, ea deducendo, quæ onstant, aut visus vel auditus propria experientia, aut ide dignorum relatibus esse vera.

Circa primum autem duo principaliter tanguntur, Primò diuersi modi ipsius Dæmonis alliciendi. Secundò diuersi modi ipsarum hæresim profitendi. Circa secun- dum verò sex per ordinem tanguntur, quò ad modum procedendi & curandi. Quia primò de his, quæ à Male- ficis pro se & suis corporibus practicantur. Secundò de his quæ erga alios homines operantur. Tertiò de his quæ erga bestias. Et quartò de his, quibus terræ frugibus no- cent. Quintò de maleficio tantummodò virorum, qui- bus videlicet maleficijs tantummodò viri, & non mu- lieres insistunt. Sextò de quæstione super maleficia amouenda, & quibus modis curantur maleficiati. Est ergo prima quæstio, per decem & octo capitula distin- cta, cùm totidem modis in suis ritibus variantur & multiplicantur.

VTRVM quis poßit per bonos Angelos ita benefi- ciari, quòd à Maleficis per quoscunque infrà scriptos modos non valeant maleficiari. Et videtur quòd non, eò quòd per præcedentia declaratum est, etiam innoxios & in- De custodia Angelorum.

nocentes, & iustos pluries à Dæmonibus affligi, vt Iob, & plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiati, cum alijs multis iustis, licet non æqualiter vt peccatores, eò quòd non in perditionem suarum animarum, quamuis bonis fortunæ, & corporum affligantur. In contrarium est Maleficarum fassio, quòd videlicet non omnes lædere valeant, sed tantummodò illos, quos cernunt ex informatione Dæmonum, diuino auxilio destitutos. Responsio.

Tria genera hominumtuti à maleficijs.

Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimum genus suis maleficijs nocere non potest. Et primi sunt, qui publicam contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistunt. Secundi, qui de ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis, vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumtionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium in die palmarū consecratorum, vsum licitum, cùm ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuant, se muniunt, de quibus modis patebit. Tertij sunt, qui per sanctos Angelos varijs & infinitis modis beneficiantur.

Cæremonias Ecclesiæ obseruantes tuti.

De primis ratio datur, & per varia acta & gesta cōprobatur, quia enim oīs potestas à Deo est, & gladium iuxta Apostolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quòd tunc Angelica potestate Dæmones arceantur, quādo iustitia in vindictam illius horrendi criminis exercetur.

Cur Magistratus à maleficijs tutus.

Notant ad idem Doctores, quòd quia potestas Dæmonis quinq; modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per

nò per terminum suæ potestatis à Deo impositum, de quo Iob. 1. & 2. tangitur. Et de illo, de quo in Formic. Niler legitur, qui Iudici fassus fuerat, quod dum quidam ipsum inuocasset, vt inimicum suum vita priuaret: aut in corpore læderet: vel ictu fulminis interimeret, cùm vocassem Dæmonem, ait, vt eius auxilio talia perpetrarem? Respōdit mihi, quòd neutrum facere posset, habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcircò non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum.

Præfixa potestas Diaboli.

Fide muniti, sunt signo crucis muniti.

Secundò impeditur per impedimētum exterius adhibitum, vt in Asina Balaam. Num. 22. Tertiò per miraculum posibilitatis exterius factum. Et sunt qui ex singulari priuilegio beneficiantur: De quo tertiū genus hominū, quod & maleficiari non pōt, iam inferius patebit. Quartò per Dei iudicium, singulariter disponentis, per obstaculum boni Angeli, vt de Asmodeo interficiente sponsos Saræ virginis, non autem Tobiam.

Quintò interdum per cautelam sui ipsius: quia non vult interdum Diabolus lædere, vt peius inde sequatur, vt cùm excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. Cor. 5. tamen non facit, vt fidem Ecclesiæ in clauium potestate eneruet. Ideò à simili etiam dicere possumus, quòd etiamsi diuina virtute non arcerentur, quando publica iustitia exercetur, adhuc tamen sæpè manum seu protectionem à Maleficis voluntariè retrahunt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem.

Actis deniq; & gestis hæc comprobantur. Nam & præfatus Doctor refert, quod Malefici verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eo ipso, quo per Reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidam Iudex Petrus nomine, de quo & suprà mentio facta est, cùm quendam Maleficum Stadlin nomine, per suos famulos capere voluisset, tantus tremor eorum manibus incussus fuit, & naribus tam malus fœtor illapsus, vt ferè desperarent an Maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperasset, securè miserum inuadite, quia publica tactus iustitia, omnes vires perdet suæ nequitiæ: & ita rei probauit euentus: nam captus & incineratus fuit propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ sparsim hinc inde posita sunt & accommodata diuersis materijs.

Maleficarum artes eneruantur, quamprimum à magistratu capiuntur.

Sed & plura, quæ nobis inquisitoribus in officio inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, vtiq; animum lectoris in admirationē verterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit, potiùs expedit silentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere: illis duntaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari non possunt.

Inquisitorib. Maleficæ non possunt nocere.

In oppido nempè Rauenspurg, dum à consulibus Maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquisitoribus aliqua maleficia, sicut alijs hominibus non intulissent. Responderunt: Licet pluries hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus, respondebant se nescire, nisi quòd à Dæmonibus in-

forma-

formatæ fuissent. Quoties enim nocturnis & diurnis temporibus nobis infesti fuerunt enarrare non sufficimus, iam vt simiæ, cùm iam vt canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarēt, de nocte, ad orationes, licet indeuotas, surgentibus, extra fenestram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, quod nisi per longissimas scalas quis adire potuisset: ictu validissimo, quasi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput tegebatur, inserentes: sic etiam à nobis surgentibus reperiebantur, quasi illos capiti nostro immittere voluissent. Sed laus altissimo, qui sua pietate, absq; meritis nostris, nos tanquam publicos iustitiæ fidei indignos famulos præseruauit.

Indeuotę orationes Claustralium.

De secundis verò, ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Ecclesia, & omninò sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus Maleficarum.

Quod si quæritur, per quem modum quis se munire debeat, dicendum primò de his, quæ absq; allegationibus sacrorum verborum fuerint, & demùm de ipsis sacris carminibus. Nam de primis licitum est Aqua benedicta, etiam quæcunq; honesta loca hominum & iumentorum, cum inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, & Oratione Dominica, in saluationē hominum & iumentorū aspergere. Sic enim in Exorcismo dicitur, vt vbicunq; aspersa fuerit, careat omni immunditia, liberetur à noxia, nō illic resideat spiritus pestilens, &c. Homines enim & iumenta saluat Dominus, iuxta Prophetam, vnumquodq; pro modulo suo.

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

Secundò, sicut primum de necessitate, ita hoc secundum, licet cereum benedictum accendere est de cõgruitate aspergere, videlicet cum tali cereo loca inhabitantia. Tertiò herbas consecratas adiungere, vel fumigare, cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimùm expedit.

Cereum benedictum.

Herbæ consecratæ.

Sic enim in ciuitate Spirensi, anno eodem, quo hic liber est inchoatus, contigit, quòd dum quædam deuota mulier, cum quadam suspecta Malefica verba habuisset, iuxta morem muliercularum mutuo rixantium rixosa, de nocte tamen, cùm paruulum lactantem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die cũ suspecta Malefica peregisset, timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sal exorcizatũ ori parum immisit, eumq; signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientem puerũ audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare, & cunabulum in altum propè lectum positum mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerum contrectare, quia aberat, non potuit: tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagientem sub lectica & in angulo, sine tamen læsione reperit.

Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli virtus. Liquet insuper omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsq; ad finem, fortiter disponit etiam istorum pessimorum hominum: & Dæmonum Maleficia suaui-

suauiter, vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment, & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis proueniunt: vbi sic fides roboratur Dæmonis malitia, inspiciatur Dei misericordia, & potestas manifestatur, homines ad sui custodiam actuantur, & ad reuerendum Christi paßionem, & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Illis etiam diebus Scultetus cuiusdam villæ Wiesenthal/dum grauißimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus, & quòd per maleficia sibi contigisset, non tam ab alijs Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quòd singulis Dominicis diebus se munire cum sumtione salis, & aquæ benedictæ solebat, & quia vno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiam die maleficiatus fuit. Vis salis benedictæ.

Quid denique de illo in Rauensburg, cùm à Diabolo in forma vnius mulieris, ad carnalem actũ sollicitaretur, ille plurimùm anxius, dum desistere nollet Diabolus, illi pauperi in mentem venit, vt sumtione salis, prout in prædicatione audierat, se munire deberet: vnde cùm ad introitum stubæ sal benedictum sumsisset, mulier toruo vultu eum inspexit: & quis Diabolorũ ipsum de hoc docuisset improperando, subitò disparuit. Vbi Diabolus per se in effigie Maleficæ, aut cum præsentia corporali Maleficæ affuerat, tum vtrunque facere, Deo permittente, potest. Stubam hypocaustum intelligit.

Sed & illi tres socij per viam ambulãtes, duo eorum

ictu fulminis percußi fuerant, & tertius territus, cùm voces in aëre clamãtes audiſſet, Percutiamus & illum, altera vox cùm respondiſſet, Non poſſumus, quia hodie Verbum caro factum eſt audiuit: intellexerat ꝙ eadē causa, quòd Miſſam audierat, & in fine Miſſæ, Euangelium Ioan. In principio erat Verbum, &c. audiuiſſet, ideò præſeruatus fuiſſet.

Miſſæ operatio.

Sed & per ſacra verba corpori alligata, quod miro modo ſunt præſeruatiua, dummodò ſeptem conditiones in ipſis ſeruentur. De quibus & in vltima quæſtione huius ſecundæ partis mentio fiet: eò quòd ibi de remedijs ſanatiuis, ſicut hîc de remedijs præſeruatiuis tractabitur. Et illa ſacra verba non ſolùm ad præſeruandum, ſed etiam ad curandum maleficiatos tendant.

Vis tituli crucis.

Ieſus † Nazar. † Rex † Iudæorũ. †

Plurimùm autem ſunt præſeruatiua locorum, hominum, & iumentorum, verba tituli triumphalis noſtri Saluatoris, dum ſcilicet per quatuor partes loci, in modum crucis inſcribũtur: Ieſus † Nazarenus †, Rex † Iudæorum †, vel etiam iungendo nomen virginis Mariæ aut Euangeliſtarum, aut verba Ioannis, Verbum caro factum eſt.

Cuſtoditi ab Angelis.

Tertium verò genus quod à Maleficis lædi non poteſt, eſt ſingulariſſimum, vtpotè præcipua angelica cuſtodia munitum, interius & exterius: Interius, per gratiæ infuſionem, exterius per cœleſtium virtutum, id eſt, per motores orbium cœleſtium protectionẽ: Et hoc quidem genus in duabus ſpeciebus Electorum diuerſificatur: quia vel minuitur contra omnia genera Maleficorum, ita quòd in nullo lædi poſſunt; vel quòd præcipuè

circa

circa generatiuam potentiam, ita castificentur ab ipsis bonis Angelis, sicut mali spiritus quosdam malos homines vel inflammant circa vnam, vel infrigidant circa aliam, per sua maleficia.

Primum de interiori & exteriori protectione quò ad gratiam, & quò ad influentias corporum cœlestium sic declaratur. Nam licet Deus per se gratiam infundat menti nostræ, ita quòd nulli creaturæ potestas ad talem infusionem se extendere potest, iuxta illud: Gratiam & gloriam dabit Dominus: tamen dispositiuè, vt tradit S. Tho. in quodam loco, super tertium sent. quando Deus aliquam notabilem gratiam vult infundere, Angelus bonus cooperatur.

Angeli coopẽrantur ad gratiæ infusionẽ.

Et hoc est id quod Dionysius prætendit. 4. cap. de Diuinis nominibus, Hæc est lex Diuinitatis immutabiliter stabilita, vt ima à summis per media perficiantur, ita quòd quidquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per ministerium bonorum Angelorum: Habemus exẽpla cum rationibus. Nam licet ad verbi Dei cõceptionem, in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, & per intellectus confortationem & informationem multùm excitata, & ad bonum prædisposita fuit. Ratione: nam & præfati Doctoris sentẽtia est, quòd in homine sunt tria, vt videmus, vt scilicet, voluntas, intellectus, & potentiæ, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primũ solus Deus agere valet: quia cor Regis in manu Domini: dispositione

Angelus prædisposuit S. Mariam in cõceptionem Christi.

tione Angelus bonus, inquantum intellectum ad veri & boni agnitionem amplius illuminat, ita quod in secundum & Deus & Angelus bonus agere possunt illuminando. Et in tertium similiter bonus Angelus ad bonū, & malus Angelus licet Deo permittente, immissiones malas imprimere potest. Tamen in potestate humanæ voluntatis est, tales immissiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam semper homo cum Dei inuocata gratia potest propulsare.

Custodia exterior Angelorum.

De exteriori etiam custodia, quæ per motores orbium à Deo communicatur, est communis traditio, & magis consona, tam sacræ paginæ, quàm Philosophiæ naturali, quod omnia corpora cœlestia mouentur virtute Angelica, & dicuntur motores orbium à Christo, & ab Ecclesia Virtutes cœlorum vocantur, & consequēter à cœlestibus influētijs, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philos. 1. meth. Quare & dicere possumus, cùm Deus singularem habet prouidentiam de suis electis, licet quosdam malis huius vitæ, scilicet pœnalitatib. subijcit, quosdam tamen ita præseruat, quod in nullo lædi possunt. Et hoc donum recipiunt vel ab Angelis bonis, ipsis ad custodiam à Deo deputatis, vel ex influentijs cœlestium corporum, seu à motoribus ipsorum orbium.

Quid sint motores orbium & virtutes cœlorum.

Insuper notandum, quod licet aliqui contra omnia maleficia muniuntur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, sunt tamē aliqui, qui singulariter à bonis Angelis super vim generatiuam ita castificantur, quòd nullo modo à malis maleficiari circa illam potentiam possunt: Sed de his scribere videtur in parte superfluum,

Castificati ab Angelis.

fluum, licet in parte foret necessariū, propter hoc, quod isti qui circa potentiam generatiuam maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quòd vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitijs insistunt. Vnde et in prima parte operis tactum est, quod Deus amplius permittit potentiam illā maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantum etiam propter hoc, quòd corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totum genus humanum traducitur.

Dicamus tamen pauca, qualiter bonus interdum viros iustos & sanctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum est de S. Sereno abbate, de quo refert Cassianus in collatione patrum, collatione abbatis Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ castitate, nocturnis diurnisque precibus, ieiunijs quoque atque vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tandem per diuinam gratiam, se extinxisse percepit. Deinde, maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo Optimo Maximo petijt, nimirum, vt interioris hominis castitas in suum corpus redundaret, Dei dono. Postremò autem veniens ad eum Angelus Domini, in visione nocturna, eiusque velut aperiens ventrem, quandam ignitam carnis strumam de eius visceribus euellens, suisque omnia vt fuerant locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum, quo poposcisti, vt ne ipse quidem naturali metu, qui etiam

De S. Sereno ab Angelo castificato.

in par-

in paruulis, atque lactentibus excitatur, vlterius purgaris.

De S. Equitio ab Angelo eunuchato.

Sic etiam de beato Equitio *abbate, dicit beatus* Gregor. 1. *lib. dialog. Hunc, inquit, cùm iuuentutis suæ tempore acre certamen carnis incentiua fatigaret, ipsum suæ tentationis angustiæ, ad orationis studium solertiorem fecerunt.* Cumq; *hac in re ab omnipotenti* Deo remedium cõtinuis precibus quæreret, nocte quadam adsistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visione apparuit, quòd omnem motum ex genitalibus membris abscinderet: atq; ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum nõ haberet in corpore.* Ecce, quale beneficium castificationis, quia virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris antè præerat: ita cœpit postmodum fœminis præesse.*

S. Heraclidis Paradisus.

Ita in vitis Patrum eorum, quos S. Heraclides *vir religiosissimus colligit, in libro suo quem* Paradisum *nominat, meminit cuiusdam S. Patris, & monachi quem Heliam vocat, hic misericordia motus, trecentas fœminas in monasterium collegit, & regere cœpit.* Transacto *autem biennio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in heremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vespere igitur somnus ei irrepsit, & tres Angelos ad se venire vidit, quibus quærentibus, cur à monasterio virginum fugisset, nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerũt Angeli: Si liberaberis, num redibis curam fœminarum gerendo? Respõdit ille quòd lubens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes quod exege-*

Abbas trecentarum monialium castratur ab Angelis.

xegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, testiculos eius visus est abscindere: non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quærentibusq́ue an remedium sentiret, respondit ille, se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit.

Non minus beneficium collatum esse legimus beato Thomæ Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricem seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per consanguineos immissa veste & ornatu comptissimo, cum Doctor eam intuitus fuisset, ad materialem ignem concurrit, titionem ignitum arripuit, & suggestricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratione statim pro castitatis dono prostratus, obdormiuit, vbi duo Angeli ei apparuerũt, dicentes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cætero impugnatione dissolui, & quod humana virtute meritis non acquiritur, ex parte Dei confertur ex dono: Sensit igitur cincturam, scilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepsq́ue tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate polleret. Hæc ex Formicario Nider.

S. Thomas Doctor, cingulo castitatis ab Angelis induitur.

His igitur tribus generibus hominum demptis, nemo securus à Maleficis: quin ex decem & octo modis infrà

scriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem primò est differendum, vt pòst clarius, quibus remedijs maleficiati possint releuari discutiatur, & vt eò clarius pateat ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducētur: vt primò circa Maleficarum introitum pateant diuersimodi, per quos ipsæ Maleficæ innoxias iuuenculas in augmentum illius perfidiæ attrahunt. Secundò, de modo Sacrilegæ professionis earum, vbi & quædam declaratio homagij præstandi ipsi Diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter transferuntur in corpore, vel in spū. Et quartò, quomodo se Incubis Dæmonibus subijciunt. Quintò, de modo generali, prout per Sacramenta Ecclesiæ suama-leficia exercēt, & in speciali de modo quo demptis corporibus cœlestibus, quascunq; creaturas, Deo permittēte, inficere solent. Sextò, de modo quo vim generatiuam impedire solēt. Septimò, super modū quo mēbra virilia auferre præstigiosa arte solent. Octauò, super modum quo homines in bestiales formas transmutare solent. Nonò, super modum quo Dæmones intra capita sine læsione existant, quādo præstigiosas apparitiones operantur. Decimò, super modum quo Dæmones operatione Maleficarum, homines interdum substantialiter inhabitant. Vndecimò, quo omne genus infirmitatis inferre solent, & hoc in generali. Duodecimò, de quibusdam infirmitatibus in speciali. Decimotertiò, super modum quo obstetrices Maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrandè offerunt. Decimoquartò, super modum quo iumenti

Distributio eorum quæ sequentur.

vari

aria nocumenta inferunt. Decimoquintò, super modum quo grandines & tempestates cõcitare, & fulgura fulminare super homines & iumenta solent. Decimosextò, decimoseptimò, & decimooctauò, super tres modos quo tantùm viri, & nõ mulieres maleficijs sunt intenti. Post hæc sequetur quæstio super modos tollendi huiusmodi maleficia.

Nec æstimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eo quòd varij modi super varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum vtile, imò fortaßis & nocere posset: neque enim prohibiti libri Nigromantiæ hic inferuntur, cùm hoc genus superstitionis, non libris aut à doctis, sed omninò ab imperitis practicentur: vnum habens fundamentum, dum illud non exprimitur, aut practicatur, impoßibile sit aliquem maleficijs vt maleficum insistere. Libri Nigromantici.

Recitantur autem hîc modi in superficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, sicut hucusq; in magnam fidei contumeliam, & ipsorum Maleficorum augmentum actum est. Quòd si aliquis ex præhabitis, cùm dictum est, aliquos præseruari per influentias corporum cœlestium, vt maleficiari nullo modo poßint, velit hoc etiam attribuere illis influentijs, dum aliqui maleficiantur, quasi quædam neceßitas ibi sit, siue ad præseruandum à maleficijs, siue ad inferendum ab illis, talis non rectè mentem Doctorum saperet, varijs respectibus. An influentiæ astrorum præseruent à maleficijs.

Primò, quia enim tria sunt, quæ à tribus cœlestibus causis dirigi possunt, scilicet, voluntatis actus, intel-

lectus actus, & corporalia. Et *primum, vt suprà tactum est, à solo* Deo, *& immediate dirigitur.* Secundum *verò ab* Angelo. *Tertium à cœlesti corpore, licet dirigitur non tamen necessitatur.*

Secundò, *quia enim ex dictis manifestum est, quòd electiones & voluntates immediatè à* Deo *diriguntur, iuxta* Apostolum: Deus *est, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à* Deo, *mediantibus* Angelis *ordinatur. Ideò etiam corporalia quæcunque, siue sint interiora, vt virtutes & scientiæ acquisitæ per corporales potentias interiores, siue sint exteriora, vt sanitates & ægritudines à cœlestibus corporibus, mediantibus* Angelis *dispensatur: Quod &* Dionysius *tangit, in quarto capite, de diuin. nominibus, quòd corpora cœlestia sunt causa eorum, quæ in hoc mundo fiunt, tamen hæc sunt intelligenda quò ad sanitates, & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cùm sint super naturales, propter* Dæmonis *potentiam, quæ illas* DEO *permittente infert, ideò non possumus dicere, quòd ex influentijs corporum cœlestium contingat, quòd aliquis maleficiatur, sicut benè dici potest, quòd ex influentijs corporum cœlestium est, quòd aliquis maleficiari non potest.*

Et *si dicitur, quòd opposita habent fieri circa idem, & sicut propositum in proposito, ita oppositum in opposito.* Respondetur *quòd vbi aliquis præseruatur virtute corporum cœlestium ab infirmitatibus his supernaturalibus, hoc non fit virtute corporum cœlestium immediatè,*

mediatè, sed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare potest, vt inimicus suis maleficijs non poßit super eam prævalere, & virtus illa Angelica potest deriuari, vel à motore orbis cœlestis: vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam, pro defectiua naturæ immittendo, & eius influentiæ: ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, quòd etiam tali modo à maleficijs præseruatur, vel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum, deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias.

Et quod dicitur Hierem. 22. *Scribe virum iustum sterilem, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones voluntatis, in quibus homo vnus prosperatur, alius non: quod etiam contingere potest ex influentijs corporum cœlestium. Verbi gratia. Aliquis inclinatur ex impreßione corporum cœlestium, ad aliquas electiones vtiles, vt de ingressu religionis vel huius. Et cùm ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur benè prosperari: vel etiam quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandum. E contrà dicetur malè fortunatus, quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur.* Iustus sterilis quis?

De quibus sententijs & multis alijs loquitur sanctus Thomas, *in sum. contra Genti. libro tertio, & in plerisque alijs locis, quomodo differt dicere aliquem esse*

benè, vel malè natum, benè vel malè fortunatum, benè vel malè gubernatum & custoditum. Quia ex disposi-tione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiam fortunatus, secundum vero quòd ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus & non malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secun-dum quòd à Deo in bonum, & illud prosequitur, dici-tur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hîc non ha-bent locum, quia de ipsis non intendimus, sicut de præ-seruatione à maleficijs inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab ei[s] practicantur, & primò quibus modis innoxios ad ea-rum perfidiam alliciunt.

De diuersis modis, quibus Dęmones attra-hunt, & alliciunt innoxios per Malefi-cas ad augmentum illius perfidiæ.

CAPIT. I.

SVnt autem tres modi præ cæteris, qui-bus Dæmones per Maleficas innoxio[s] subuertunt. Et ex quibus continuè ill[a] perfidia augmentatur. Et primus es[t] per tædium, ex importuna temporali-um damnificatione. Nam sicut S. Gregorius dicit: Dia-bolus frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. In-telligas hoc tamen infra vires tētati. Vt super diuinam permißionem, declara quòd Deus permittit, ne homi-nes ignauia torpeant. In cuius figura Iudicum 2. Ha[s] gente[s]

Tædio damni accepti fiunt quædam Maleficæ.

gentes non deleuit DEVS, vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & alijs. Et iam Hussitæ, & alij Hæretici permittuntur, vt deleri non valeant: Ita & Dæmones per Maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios, vt quasi coacti, Maleficarum suffragia primò habeant implorare, & demùm earum consilijs se submittere, experientia sæpè nos edocuit. Hussitæ Chananæis comparati.

Nouimus in diœcesi Augustensi hospitem, cui infra annum 44. Equi successiuè dum fuissent maleficiati, vxor tædio affecta, Maleficas consuluit, & iuxta eorum consilia, vtique non salubria, alios quos ex pòst emerat, quia vector erat, à maleficijs præseruauit.

Quantæ deniq; mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus conquestæ fuerunt, quòd dum propter damna vaccis, ex priuatione lactis, & alijs iumentis illata, suspectas Maleficas consuluissent, etiam remedia oblata percepissent, dummodò aliquid vni spiritui promittere voluissent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, respondebant parum hoc esse, dummodò informationibus illius magistri assentirent, super certas obseruantias, tempore diuinorum in Ecclesia, aut in confeßionibus faciendas Sacerdotibus, aliqua subticendo assentirent.

Vbi notandum, quòd vt suprà tactum est ille artifex, à minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Christi, in terram spumant, aut oculos claudant, quòd aliqua verba inutilia proferant,

sicut & nouimus eam, quæ adhuc superest, seculari brachio defensa, quando infra Missarum solemnia, sacerdos populum salutat, dicendo: Dominus vobiscum, ita semper subiungit, vulgari sermone. Kehr mir die Zunge im Arß vmb. Aut quòd in confessione post absolutionem factam etiam similia proferant, aut quòd nunquam ex integro confiteantur, præcipuè mortalia peccata, sicq; ad omnimodam fidei abnegationem, & sacrilegam professionem paulatim perducuntur.

Dominus vobiscum. Kehr mir die Zunge im Arß vmb.

Et hic modus, seu etiam quicunque consimilis obseruatur à Maleficis, erga honestas matronas, vitijs carnalibus minus deditas, magis autem terrenis commodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas, alium modum obseruant, scilicet, per carnalia desideria, & voluptates corporis.

Bonis Diabolus magis insidiatur.

Vbi notandum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos quàm bonos, id est, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis quàm sit in bonis. Ita & Diabolus sanctiores quasque virgines & puellas, magis seducere conatur: Cui experientia superest, & etiam ratio.

Nam cùm malos iam possideat, non autem bonos, ideò magis conatur seducere ad sui dominium iustos quos non habet, quàm possessos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum, qui plus

plus aufert de iure suo, quàm contra quosuis alios, qui non sibi contrariantur.

Experientia. Nam in oppido Rauenspurg, ex duabus incineratis, prout etiam inferius patebit, vbi de modo quem obseruant, concitando tempestates tangetur, vna illa balneatrix inter alia, quæ fassa fuerat, hoc etiam recitauit, se multas à Diabolo fuisse perpessas iniurias, ea de causa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, (quem nominare non opus est, cùm & ipsa iam defuncta sit, disponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius,) seducere deberet, taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret, vt ipse Dæmon in specie iuuenis, cum ea sua colloquia habere posset. Addiderat etiam, quòd licet sæpißimè hoc facere attentasset, semper tamen vbi iuuenculam fuisset allocuta, illa signo sanctæ crucis se muniuit. Et hoc vtique ex instinctu sancti Angeli, ad effugandam opera Diaboli processisse nemo dubitat.

De Balneatrice Rauenspurgensi seductrice filiarum.

Est & alia virgo in diœcesi Argentinensi constituta, quæ vni ex nostris confessa, asseruit, quòd die quadam Dominica, dum solitaria in domo paterna incederet, vetula quædam illius oppidi ipsam visitandi gratia accesit, & inter alia scurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim subintulit, vt eam si placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum, ait virgo, assensum præbuissem, & ipsam subsequuta ad domum venissem, vetula subintulit, Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, vbi iuuenes morantur, sed caueas

ne signo crucis te munias, quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis muniui. Vnde contigit, quòd in summitate graduum, & ante cameram pariter constitutæ, illa vetula horribili vultu, & stomachato animo se vertendo, & me aspiciendo dixit: En maledicaris, cur signo crucis te signasti? abi hinc, in nomine Diaboli recedas: sicq; ad propria redij illæsa.

Quæ ex re colligitur, quantis versutijs antiquus ille hostis in seductionem animarum debachatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam vetula se seductam, cum tamen eius consodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in specie humana inuenisset, cùm & ipsa intentionis fuisset, amasium suum fornicationis causa visitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuisset, & interrogata, an eum agnosceret, & ipsa se eum minimè agnoscere assereret. Ille respondit: Dæmon sum, & si volueris ad tuum beneplacitum semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deseram. Ad quæ illa dum annuisset, decem & octo annis vsque videlicet ad vltimum vitæ, spurcitijs illis diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciendi per mœstitiam & paupertatem.

Et est tertius modus alliciendi per viam mœstitiæ, & paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, ad eorum promissa impudicitiæ copulauerant, vt iam omni frustrantur confidentia, & se vndique infamatas considerant,

etiam

etiam ad quæcunque diabolica præsidia se conuertunt, aut ratione vindictæ, illum maleficiando amatorem, seu illam, cui se coniunxit, aut aliâs omnibus spurcitijs se submittendo machinantur. Et sicut talium iuuencularum non est numerus, vt heu experientia docet, ita nec numerus Maleficarum, ex eis insurgentium. Pauca ex multis referamus.

Est locus in diœcesi Brixin. vbi iuuenis super vxorem sibi maleficatam, talem casum deposuit. Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipsa iugiter instaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam spernendo, aliam ex alio dominio duxissem in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipsam ad nuptias inuitabam. Qua veniente, dum aliæ mulieres honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarent, illa quæ inuitata fuerat, manum eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumstabant audientibus, dixit: Paucos dies sanos post hanc diem habebis. Et sponsa territa, cùm eam non cognosceret, eò, vt præmissum est, quòd ex alio dominio copulata fuerat, dum interrogaret circumstantes, quænam esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset. Aliæ ipsam vagam, & dissolutam mulierem existere affirmabant: non minus tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subsequuta fuerunt. Nam post paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris destituta, quòd etiam vsque in præsens, vltra annos decem, in suo corpore maleficia cernantur. Si ea quæ in vno duntaxat oppido illius diœcesis reperta sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, conscripta

scripta autem & reposita sunt apud eundem Episcopum Brixin. & vtique stupenda & inaudita, vt testis idem existit.

De Comite in Vuesterich maleficato & post triennium sanato.

Nec silentio prætereundum putamus rem stupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere Vuestrasiensis territorij, in confinibus Argentinensis diœcesis iuuenculam simili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen post celebratas nuptias, vsque ad tertium annum, carnaliter cognoscere non poterat, maleficiali impedimento, vt rei probauit euentus præpeditus; anxius, & quid agere ignorans, & Sanctos Dei iugiter interpellans: Accidit vt ad ciuitatem Metensem, ob negotiorum quorundam expeditionem applicaret: In qua dum per vicos & plateas, seruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina sua fuerat, obuiam haberet, qua visa, dum super maleficia sibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter se haberet, vt valeret inuestigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice versa Comitem de valetudine sui corporis & status, diligenter inuestigauit, quo respondente quòd benè, & prospera cuncta sibi succederent: Illa attonita paululum siluit. Et Comes cernens eam attonitam, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de statu vxoris inuestigando, simile responsum accipit, quòd benè in omnibus se haberet. Tunc illa an ne pueros generasset inquisiuit. Et Comes: tres mihi, ait, sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit.

uit. Tunc amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes, rogo te charissima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratularis. Tunc illa. Verè congratulor, sed maledicatur illa vetula, quæ obtulit se corpus vestrum velle maleficiare, vt carnalem actum cum vxore vestra exercere minimè haberetis. In cuius signũ, puteus, qui est in medio curiæ vestræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de causa ibidem posita fuit, vt quandiu ibidem contineretur, tamdiu coëundi impotentia vobis adesset, sed ecce omnia vana sunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam subitò recuperauit. Vnde Comitissa denuò nobiles quasque ad nuptias nouas inuitauit, affirmans se iam dominam illius castri & dominij, quæ tanto tempore virgo permansisset. Castrum & dominium, propter honorem Comitis non expedit nominatim exprimere, hoc enim ipsum recitaratio persuadet, & vt substantia facti in detestationem tanti criminis detegatur.

Ex quibus patent varij modi à Maleficis visitati, in augmentum suæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulsa, hoc maleficium Comiti ex alterius Maleficæ informatione tulerat: qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

Sequitur de modo sacrilegæ professionis. CAP. II.

Modus autem sacrilegæ professionis super expressum pactum fidelitatis cum Dæmonibus varius existit, vtpotè cùm & ipsæ Maleficæ varijs exercitijs circa maleficia inferenda insistunt. Pro cuius intellectu est primò aduertendum, quòd sicut in genere triplices apparēt Maleficæ, vt in 1. par. tractatus tactum est, scilicet lædentes, sed curare non valentes: curantes & ex aliquo singulari pacto cum Dæmone inito non lædentes: lædentes & curantes. Ita & inter lædentes vnum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ sparsim exercent, perpetrare valent. Vnde profitendi vbi describitur, satis declarat de alijs speciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ speciei infantes vorant, & comedere solent.

Triplices Maleficæ.

Summę Maleficæ & earum opera.

Et hæc est suprema species in Maleficis exercendis: sunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læsiuas cum fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant, Infantes quos nō deuorant, Dæmonibus (vt suprà patuit) offerunt, aut aliâs occidunt. Sed hoc circa infantes non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt vt patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipsas, nullo vidente, in aspectu parentum, proijcere:

Baptisati infantes non vorantur.

cere: equos sub insessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè transmeare, Iudicum & Præsidentium animos ne eis nocere valeant immutare, taciturnitatem sibi & alijs in tormentis procurare, in se capientium manus & animos tremorem magnum incurrere, occulta alijs manifestare, & quædam futura, ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam causam possunt habere naturalem prædicere. Vide quæstionem, an Dæmones valeāt futura præcognoscere, in 2. sen. distin. 12. absentia velut præsentia conspicere, ad amorem vel odium inordinatum mentes hominū immutare, ictu fulminis nonnunquam quem volunt, seu etiam aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuam, aut etiam potentiam coëundi auferre, aborsum procurare, infantes in vtero matris solùm exteriori tactu interimere, solo etiam visu absque tactu interdum homines & iumenta maleficiare, & mortem inferre, proprios infantes Dæmonibus dedicare, & breuiter omnia vt præmissum est, pestifera, quæ aliæ Maleficæ sparsim procurare sciunt, quādo Dei iustitia talia fieri pmittit. Hæc in illo genere supremo existētes perpetrare sciunt, nō aūt è conuerso.

Maleficæ animos immutant.

Hoc tamen est cōmune omnium, spurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò & ex illorum modo profitendi, qui in supremo genere existunt, aliarum Maleficarum modum faciliter quis capere potest.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in confinibus Sabaudiæ, versus dominium Bernensium, vt recitat Nider in suo Formicario: Nunc autem incon-

in confinibus Lombardiæ, versus dominium ducis Austriæ: vbi & inquisitor Cumanus, vt in præcedente parte tactum est, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, &c. 85. qui etiam adhuc continuè inquirendo laborat.

41. Maleficæ incineratæ.

Modus profitendi duplex.

Modus autem profitendi duplex est. Vnus solennis per simile ad votum solenne. Alius priuatus, qui seorsim Dæmoni quacunque hora fieri potest. Solennis inter eos fit, vbi Maleficæ in certam concionem statuto die veniunt: & Dæmonem in assumpta effigie vident hominis, qui, dum super seruandam sibi fidelitatē, cum temporalium prosperitate, & longitudine vitæ hortatur, illæ quæ assunt nouitiam suscipiendam sibi commendant. Et Dæmon si de abneganda fide, & cultu Christianissimo, & de extensa muliere, (sic enim & beatissimam virginem Mariam nuncupant,) & si de sacramentis nunquam venerandis: inuenerit nouitiam seu discipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice versa discipulus seu nouitia, stipulata manu illa seruare promittit: & Dæmon habitis præmissis, statim subiungit hæc non sufficere: & vbi discipulus quænam alterius sint faciēda inquirit. Dæmon homagium petit, quod continet, vt in anima & corpore, sibi æternaliter pertineat, & pro posse alios quoscunque vtriusque sexus sibi associare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiant, per quæ cunctas suas voluntates explere cum sua assistentia poterint.

Extensam mulierem vocant Mariam.

Hunc

Hunc modum nos inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisaco Basiliensis diœcesis, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula Malefica, sed conuersa, cuius & matertera in diœcesi Argentinensi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat, quòd per modum, quo eius matertera ipsam primitus seducere tentasset, talis erat.

Quadam enim die secum per gradus ascendere iubebat, & eius iussu cameram intrare, vbi cùm vidisset quindecim iuuenes in vestimẽtis viridis coloris, ad modum quo Reutheri incedere solẽt, matertera sibi dixit: Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris, tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet: & cùm illa nullum se velle habere asseruisset, grauiter vulnerata tandem acquieuit, modum exprimens præmissum: Asseruit etiam, quòd sæpiùs per longa terrarum spacia, de nocte secum translata fuerat, etiam ab Argentina vsque Coloniam. Equites Germani.

Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissum est, nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferãtur de loco ad locum: & hoc propter verba Canonis. 6. q. 5. Episcopi: vbi textus sentit, quòd solummodò imaginariè, cùm tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur. An reuera Maleficæ de loco ad locũ transferãntur.

Interrogata enim an solùm imaginariè & phantasticè sic incederent per Dæmones illusæ. Respondit quòd vtroque modo: prout etiam veritas se habet, vt inferius de modo transferendi localiter declarabitur. Asseruit ẽt quòd maiora damna obstetricibus inferuntur, quia

vt plurimum infantes, aut habent interimere, aut Dæmonibus offerre: ab ipsa etiã matertera asseruit se grauiter fuisse verberatam, eò quòd ollam quandam occultatam discooperiendo plurimorum infantium capita reperisset. Et plura alia retulit prius præstito pro dicenda veritate iuramento, vt decuit.

Ollaplena capitum infantium.

Eius deniq; verbis super modum profitendi fides indubia accommodatur, etiam per ea quæ in suo Formicario præfatus Ioan. Nider Doctor præcipuus, qui etiam nostris temporibus miris claruit scripturis, recitat, & hoc ex relatu Inquisitoris Eduensis Diœcesis, qui etiam in ipsa Diœcesi multos de Maleficijs reos inquisierat, & incinerari fecerat.

Formicarium Doctoris Nider.

Dicit enim, præfato Inquisitore mihi referente, percepi, quòd in Lausaniensi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum verisimiliter Dæmonem, in assumpta imagine viderunt hominis, cui discipulus habebat necessarò dare fidem de abnegando Christianismo, & de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem ibi latenter valeret.

Insidiantur Maleficæ infantibus.

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit insuper fama communis, Petro Iudice in Botilgem referente, quòd in terra Bernensi tredecim infantes deuorati essent à Maleficis: quamobrem etiam publica iustitia satis durè exerceatur in tales parricidias. Cùm aũt Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quem

Alij habent Boltingen.

modum

odum infantes comederent. Illa respondit. Modus iste Esus infantiu, qualis apud Maleficas.
st: nā infantibus nondum baptizatis præcipuè insidia-
tur, vel etiā baptizatis, præsertim quando signo crucis
non muniuntur & orationibus (Lector aduerte, q̄ ideò
non baptizatis præcipuè insidiantur instinctu Diaboli,
t non baptizetur) hos in cunabulis, vel ad latera iacen-
s parentum, cæremonijs nostris occidimus, quos post-
uam putantur oppreßi esse, vel aliundè mortui, & de
umulo clàm furto recipimus, & in caldari decoq̄mus,
uousq; euulsis oßibus tota caro efficitur benè potabilis,
e solidiore materia vnguentum facimus, nostris volun-
atibus & artibus, ac transuectionibus accommodis: de
iquidiore verò humore flasconem vt vtrem replemus:
e quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremonijs,
tatim conscius efficitur, & magister nostræ sectæ.

Sequitur ad idem modus alius magis distinctus &
larus. Nam iuuenis quidam cum vxore Malefica ca-
tus, in Bernensi iudicio, seorsim ab eadem, & in distin-
ta turri repositus, dixit: Si meorum facinorū veniam
onsequi possem, omnia quæ de Maleficijs scio libens pa-
efacerem, mori enim video me oportebit. Cumq́ue per
iteratos circumstātes audisset, omnimodam posse con-
equi veniam, si verè pœniteret, tunc lætè se morte ob-
ulit, & modos primæuæ infectionis deseruit. Ordo, in-
uit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primò
t Dominico die antequam aqua benedicta consecra- Vis aquæ benedictæ.
ur, discipulum futurum cum magistris Ecclesiam in-
roire, & ibidem abnegare coram eis Christum, eius
idem, baptisma, & vniuersalem Ecclesiam. Deindè

Diabolus vocatur magisterulus.

homagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim Dæmonem & non aliter vocant. Vbi notandum, quod iste modus cum alijs recitatis cōcordat. Nec obstat, quod Dæmon interdum præsens est, vbi homagium sibi præstatur, interdum verò nō: dolosè enim tunc operatur, cernens dispositionem futuri discipuli, quem fortaßis ob suam præsentiam tanquam nouitium retraheret timoris causa, cùm tamen aliàs per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentire. Ideoque eum & tunc magisterulum vocant, cùm absens est, vt minore terrore, ex parua æstimatione magistri concutiatur. Sequitur postremò: de vtre bibit supradicto, quo facto, statim se in interioribus sentit imagines nostræ artis cōcipere & retinere super principales ritus huius sectæ. In hunc modū ait, seductus sum. Et vxor mea: quam tantæ pertinaciæ esse credo, vt potiùs incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem: sed heu ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per oīa reperta est, nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est. Vxor verò testibus conuicta, nihil veritatis, nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incendio præparato per lictorem, eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum solemnis.

Priuatus modus profitendi Maleficarum.

Alius verò modus priuatus fit diuersis medijs. Interdum enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali seu temporali afflictione inuolutus Dæmon astat interdum visibiliter, interdum per medias alloquitur personas: & si secundū sua consilia agere velint, omnia

profu

ofutura pollicetur ad nutum: à paruis tamen, vt in rimo capitulo tactum est, inchoãdo, vt ad maiora pau- tim perducat. Varia possent adhuc deduci acta & ge- a, per nos in inquisitione reperta, sed quia difficulta- em hæc materia non patitur, breuitati studendum est um vlteriori declaratione.

Pro declaratione homagij præstandi aliqua sunt aduertenda.

VErùm super hoc, quòd Diabolus homagium reci- pit, aliqua sunt aduertenda, qua videlicet de cau- a, & quàm differenter hoc faciat, & primò. Nam licet oc faciat principaliter ad maiorem offensionem Diui- æ maiestatis, creaturam ei dicatam sibi vsurpando, & d maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, uam summè affectat. Tamen sæpè repertum est à no- is, tale homagium ad certos accepisse annos simul cum rofessione: Interdum professionem tantùm & homa- ium ad certos annos distulisse. Dęmon differt homagium.

Et dicamus professionem consistere in fidei totali, ut partiali abnegatione. Totali, vt suprà tactum est, ùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cùm ex pa- to inito, habet cæremonialia quædam contra statuta Ecclesiæ obseruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut sextis ferijs carnibus vesci, aut certa crimina in confes- sione celare, vel aliquid simile perpetrare. Homa- gium verò dicamus consistere in corporis & animæ tra- ditione. Dominica die ieiunare est diabolicum.

Qua de causa autem talia practicantur, possumus ssignare quatuor causas ex parte Dæmõis. Cùm enim,

I. Causæ cur Dæmon professionis iuramentum differat.

vt suprà in prima parte tractatus declaratur, circa secundum principale, An Dæmones ad odiũ vel amorem, mentes hominum poßint immutare, patuit, quòd intima cordis non poßint penetrare, cùm hoc soli Deo conueniat. Ex coniecturis tamen in illorum cognitionem deuenit, vt etiam iam inferius patebit. Ideò versutus ille hostis, si considerabit nouitiam in aggressu difficilem ad consensum, tunc blandè eam aggreditur, pauca exigens, vt paulatim ad maiora perducat.

II. Secunda causa, nam cùm inter abnegantes fidem, diuersitas credenda est, cùm quædam ore, sed non corde, quædam ore & corde: Diabolus experire volens, an corde sicut ore sibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuersatione mentem eorum inuestiget.

III. Tertia causa, nam si per tantum temporis spacium, cognoscet ipsam ad quæcunq; exequenda minus voluntariam, & quòd iam ore, & non corde sibi adhæreat: præsumitq; diuinam misericordiam ei propter Angeli boni custodiam, quam Dæmon in multis experiri potest profuturam: tunc ipsam abijcere, & temporalibus afflictionibus exponere conatur, vt vel sic vel ex desperatione eius lucrum habere valeat.

Cur quædam in tormentis nihil fateãtur.

Huius veritas patet: nam si causa quæritur, vnde est, quòd certæ Maleficæ, sub quibuscunq; tormentis etiam maximis, nec minimam veritatem fateri volunt, vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunq; interrogata, sua crimina fatentur. Item vnde hoc, quòd sibijpsi, postquam fassæ sunt, vitam auferre suspendio conantur. Reuera enim

enim dici potest, quòd vbi diuina coactio per sanctum Angelum ad hoc non concurrit, vt Malefica cogatur fateri veritatē, & maleficium taciturnitatis abscedere, quòd tunc opere Dæmonum fit quodcunque euenit, siue taciturnitas, siue criminum confeßio. Primum fit super illas, quas ore & corde nouit fidem abnegasse, & simili modo homagium præstitisse: de quarum etiam perseuerentia certus est, vbi per oppositum aliàs relinquet non tuendo, eò quòd nouit illas sibi minimè proficuas.

Experientia nos sæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus, ex earum confeßionibus patuit, ipsas fuisse inuoluntarias circa maleficia inferenda. Nec hoc sub spe euadendi dicebant, cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis, vbi ad eorum nutum non seruiebant, veritas constabat, sæpißimè visæ cum faciebus tumidis & liuidis. Et similiter, quòd post confeßionem criminū sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagunt: veritas ex nostra practica habetur: tum semper post criminum confeßionem, custodes deputantur singulis horis, super talia attendentes: vbi etiam ex negligentia interdum custodum ad corrigias vel pepla reperiebantur suspensæ: inimico vtique, vt dictum est, hoc procurante, ne per contritionem, aut sacramentalem confeßionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facilimè gratiam apud Deum inuenissent: Iam vltimò per temporalem confusionem & horribilem mortem, in desperationē deducere conatur. Quāuis & per Dei gratiā ma-

Laqueo gulā frangentes.

iorem, vt piè est credendum, veniam per veram contritionem, & puram confessionem consequuta sit, vbi non voluntariè illis spurcitijs inhæserunt.

Patent ex his quæ per diœceses Argentinensem, Cōstantiensem, & oppidum Haganoæ & Rauenspurg acta sunt, vix annis tribus euolutis. In primo namq; oppido, vna vili peplo & fragili se suspendit. Altera nomine Vualtpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulierculas informādo, qualiter talem taciturnitatem per puerum masculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & gesta adhuc præ manibus habentur: & similiter de alijs in secundo oppido incineratis, sparsim hinc inde deducentur.

Qūo Maleficæ taciturnitatē procurent.

IIII. Et est quarta causa, cur Dæmones homagium recipere super certas differunt, super alias verò minimè, eò videlicet, quòd cùm periodum hominis cognoscere subtilius, quàm Astronomi possunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per casualem, modo quo dictum est, præuenire potest.

Hæc breuiter per acta & gesta Maleficarum declarantur. Primò Dæmonis astutiam in talibus deducēdo. Nam quia secundum Aug. in lib. de na. Dæm. aßignātur VII. causæ, vnde ēt probabiliter coniecturant futura contingentia, non q̄ illa scire certitudinaliter valeant.

Causæ vnde futura sciant Dæmones.

I. Prima est, quia vigent subtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipsorum: Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis rationis, intelligunt.

II. Secūda, quia propter experientiam temporū, & reuelationem

super-

ſupernorum ſpirituum plura ſciunt quàm nos. Vnde ex Iſid. allegatur ſæpiùs à Doctoribus triplici acumine ſcire vigent Dæmones, Subtilitate naturæ, Experientia temporum, & Reuelatione ſupernorũ ſpirituum. Tertia eſt propter celeritatem motus, vnde quæ in Oriente fieri habẽt, præcedere poſſunt mira celeritate Occidente. Quarta, quia ſicut ſua potentia, cùm Deus permittit, poſſunt inducere morbos, auarũ inficere, & famem inducere, ita poſſunt & illa prædicere. Quinta, quia per ſigna poſſunt ſubtilius prædicere mortem, quàm Medicus videndo vrinam & pulſum. Nam ſicut ille per ſigna videt aliqua in infirmo, quæ ſimplex non conſiderat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex ſignis, quæ præcedunt ab animo hominis, coniecturant ea quæ ſunt, vel erunt in anima, aſtutius prudẽti viro. Sciunt enim qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi, & conſequenter cuiuſmodi opera. Septima, quia acta Prophetarum, & ſcripta noſcunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependent, ideò ex illis multa futura prædicere poſſunt. Hæc etiã tanguntur. 26. q. 4. ſciendum. Vnde nõ mirum ſi periodum hominis ſcire poteſt naturalem, licet ſecùs ſit de termino caſuali, qui fieret per incinerationem, quam Dæmõ finaliter procurat, quando vt dictum eſt ipſas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuerſione, cùm tamen alias, quas nouit voluntarias, etiam ad naturalem, & ſic vſq; ad mortem defendit.

III. IIII. V. VI. VII. Dæmones ex Prophetis prædicere poſſunt futura.

Demus ex vtraq; parte exempla, quæ à nobis reperta ſunt, & acta. Nam in Baſilienſi diœceſi, villa ſuper

Rhenum situata, nomine Oberweiler/plebanum conuersatione honestum habuit, illius tamen opinionis seu potiùs erroris, maleficium nihil esse in mundo, sed tantùm in opinione hominum, qui eiusmodi effectus mulierculis attribuebant, quem taliter à suo errore Deus purgare voluit, quòd etiam & alia Dæmonum super præfigendis terminis vitæ Maleficis commercia patefierent. Nam dum festinè pontem, ob cuiusdam negotij expeditionem pertransire vellet, obuiam sibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis accessu locum vt præiret dare noluisset, sed importunè incederet, casu vetulam luto intrusit, vnde indignata, in
NB verba contumeliosa prorupit, eiq; dixit, Pfaff/impunè non transibis. Sed ille licet verba parum aduerteret, de nocte infra cingulum, vbi surgere è lecto volebat, se maleficiatum sensit, ita vt brachijs hominum aliorum sustentari semper habuit, vbi Ecclesiam visitare volebat: sicq; per triennium mansit, sub cura tamen domestica matris carnalis. Quibus expletis, dum vetula illa ægrotaret, quam etiam propter verba contumeliosa, quibus minata fuerat, semper suspectam de maleficio sibi illato habuerat, accidit tamen, vt pro confessionis audientia, infirmata ad eum mitteret. Et sacerdos licet importunè diceret: confiteatur Diabolo, suo magistro: ad instantiam tamen matris, per duos villanos sustentatus inter brachia, domum accessit, & ad caput lecti, in qua Malefica iacebat, sedit. Duo illi villani ab extra auscultare volebant prope fenestram, sic enim stuba in plano erat situata, an maleficium illatum plebano confiteretur:

tur: vnde contigit, vt licet intra confeßionem mentionem nullam de maleficio illato fecisset, ipsa tamen confeßione peracta, dixit: Scis ne tu Pfaff/quis te maleficiauit? Et dum blandè ille responderet, se nescire, illa subintulit: Tu habes me suspectam, & benè, scias me tibi intulisse tali de causa, vt suprà tactum est. Et dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita disponam, vt paucis diebus euolutis, post mortem meam saneris, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obijt, & infra 30. dies quadam nocte, sacerdos ex integro se sanum reperit, Nomen sacerdotis dicitur Pfaff Häßlin/iam in diœcesi Argentinen.

Simile in diœcesi Basiliensi, villa Buchel/prope oppidum Gewyll contigit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana, sabbatis, quintis & tertijs ferijs, aut alijs noctibus sacratioribus. Tale autem homagium præstiterat Diabolo, vt post septimum annum in corpore & anima, perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamen dispensauit Deus. Nam in sexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè confessa, veniam creditur à Deo percepisse. Plurimùm enim voluntaria ad mortem extitit, asserens, quòd & si liberari posset, mortem tamen amplius præeligeret, dummodò potestatem Dæmonis euaderet.

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

CAPIT. III.

NVnc autem aggrediendum est de earum cæremonijs, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his, quæ erga se & proprias personas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam spurcitijs cum Incubis Dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primò de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, quòd hæc transuectio patitur difficultatem, vt sæpius tactum est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26.q.5.Episcopi.*vbi dicitur, ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres post Satan retrò conuersæ, Dæmonum illusionibus, & Phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia in tempestate noctis silentio pertransire, eiq; tanquam Dominæ in omnibus obœdire, &c. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc esse falsa, & non à Diuino, sed maligno Spiritu talia Phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas transformat se in diuersarum personarum species atq; similitudines: Et mentem quam captiuam tenet, in somnis deducendo, per deuia quæq; deducit, &c.*

Contra transuectionē Maleficarū, quòd sit impossibilis.

Et

Et ad hoc prædicantur interdum à quibusdam exempla publicè de S. Germano, & de quodam alio, qui filiam suam super hoc obseruauit, quasi omninò hæc sint impoßibilia fieri: Et indiscretè applicãtur ad Maleficas & earum opera, tanquam vt & singula earum facta in læsionibus hominum, iumẽtorum, terræ frugum, non sint eis applicanda, eò quòd sicut phantasticè in transuectionibus, ita & circa creaturarum læsiones illudantur.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæstione tanquam hæretica sit reprobata: vtpotè contra Diuinam permißionem, super Diaboli potentiam, quæ ad maiora vt sic se extendere potest: Militans similiter, & contra sacræ scripturæ intentionem, & ad Ecclesiæ sanctæ intollerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac pestifera opinione permanserunt, seculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immensum sic creuerunt, vt iam non sit poßibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi posita sunt in destructionem illius opinionis cõsiderabit, & ad præsens qualiter transferantur, & quibus modis hoc sit poßibile aduertet, cum responsionibus super exempla quæ ab eis in medium deducuntur.

Probatur quòd possint Maleficæ corporaliter transferri.

Quòd igitur corporaliter poßint transferri, varijs modis ostenditur. Et primò ex alijs Magorum operationibus. Nam si non possent transferri, hoc esset, vel quia Deus nõ permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non posset, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum, quia vbi maiora, vtique & minora Dei permißione fieri possunt:

possunt: Sed maiora tã in pueris q̃ in hominibus sæpissimè facta sunt, vtpotè iustis & in gratia cõstitutis patet.

Campsiones intelligit permutationes. Die Wechselkinder.

Nam vbi quærunt: An campsiones puerorũ opere Dæmonũ fieri possunt, & an Dæmon localiter posit transferre aliquem hominem de loco ad locum, ẽt inuitum. Ad primum respondent, q̄ sic, nam & Guilielmus Parisiensis in vltima parte de vniuerso dicit: Campsiones puerorum fieri possunt, ita q̄ Deo permittente, Dæmon vicem infantis gerere potest, vel etiam translationem facere: Tales enim pueri semper sunt miseri eiulantes. Et licet quatuor aut quinq; matres vix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed vltra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem, quẽ concipere possent, nec affirmanda sunt, nec neganda, instruendæ sunt vt literatorum iudicia quærant. Permittit enim Deus propter peccata parentum, cùm interdum viri impregnantibus vxoribus maledicunt: Vellem, inquientes, vt Diabolum portares, vel similia. Et similiter impatiẽtes mulieres sæpè similia proferunt: De aliis etiam hominibus, interdum iustis, exempla plurima reperiuntur.

Nam Vincen. in spec. hist. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquennij cuiusdam nobilissimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monasterio nocte illatus est pistrino clauso, vbi manè repertus, & interrogatus, dixit se per quosdam ad magnum conuiuium delatum, & vt comederet iussum: Et pòst per superiora pistrino immissum.

Quid deniq; de his Magis, qui vsitato vocabulo à nobis

bis Nigromantici nuncupantur, & per aëra ſæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum ſpacia quandoq; vehuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem ſuadentes, eos ſecum ſuper caballum, qui vtique non verus equus, ſed Dæmon in tali forma exiſtit, vehunt & vt loquuntur, nec vt ſigno crucis ſe muniant, hortantur. Magi caballo per aëra equitantes.

Et licet duo ſimus hunc tractatum ſcribentes, vnus tamen ex noſtris ſæpiſsimè tales vidit & reperit. Nam ſcholaris quidam pro tunc, nunc verò ſacerdos Friſyngenſis diœceſis adhuc ſupereſſe creditur, qui & referre ſolitus eſt ſemel, ſe corporaliter à Dæmone fuiſſe per aëra ſubuectum, & ad remotas partes illatum.

Supereſt ſacerdos alius in Oberdorff / *oppido prope Lantzhutā, qui pro tunc conſodalis illius exiſtēs, oculis proprijs illam ſubuectionem vidit: Et qualiter extenſis brachijs, in altum, clamando, & nō eiulando tranſlatus fuit. Cauſa aūt vt idem retulit, hæc erat: Nam conuenientibus quadā die multis ſcholaribus, in potagijs ceruiſiæ, oēs in hoc conſenſerant, vt ille qui ceruiſiā afferret, nil exponere haberet: & ſic vnus ex ſocijs dū pro ceruiſia apportanda exire volebat, oſtiū aperiendo, nebulā denſam ante oſtium intuitus fuit, vnde territus redijt, & ꝙ potum adferre nollet cauſam aperiendo, eis inſinuauit. Tunc idem qui illatus fuerat, indignatus dixit: Et ſi Diabolus adeſſet potum apportabo. Et ſic exiens, alijs omnibus tunc videntibus, per aëra ſubuectus fuit.* Scholaris ex potagio cereuiſiæ apportatus.

Verùm quidem, ꝙ non ſolùm vigilantibus, ſed dormientibus talia accidere poſſint, fateri neceſſe eſt: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferantur. Dormientes etiam transferuntur.

Patet

Qui in somno tecta scandūt.

Patet & de quibusdam, qui super tegulas domorum & ædificia altißima somniando incedunt: nec quicquā eis obstare potest ad eorum transitum, tam in altum, quàm in profundum: Et si proprijs nominibus ab alijs circumstantibus vocantur, statim ad terram quasi collisi ruunt.

Hæc vtiq; opere Dæmonum fieri plures arbitrātur, & non absq; ratione. Nam cùm Dæmones sint in multiplici differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam damni, quam æternaliter patientur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem possunt lædere, saltem grauiter, sed solùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij Incubi sunt vel Succubi, punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum si etiam his trufis insistunt.

Diaboli ex inferiori choro.

Ioculatores Dæmones.

Potest deduci veritas ex dictis Caßiani. colla. 1. vbi dicit, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiam Paganos vulgus appellat, nos verò Trollen: *& abundant in regno Norueyæ, aut* Schretel / *ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca, vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis prætereuntes lædere possunt, derisu tantummodò & illusione contenti, fatigare eos potius studeant, quàm nocere: Quosdam verò solummodò innocuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodò corpora, quos suppleuerint, atroci dilatione vexare,*

Schretel vel Trollen in Norduegia, quas aliâs Paganos vocant.

xare, sed etiam irruere supereminus transeuntes, atq; affligere illos sæuissima cæde festinẽt. Vult dicere, q͂ non tantùm obsident, imò etiam horribiliter cruciant, quales illi in Euangelio Matth. 8. describuntur.

Ex quibus concludere possumus primum, quòd non est dicendum Maleficas non transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim super iustos & innocentes, aut etiam super Magos permittit, quomodo non super illas ex toto se Diabolo deuouentes? Et vt cum timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem nostrum sustulit, & duxit & statuit hinc inde, vt Euangelium testatur.

Christus à Diabolo in pinnã templi sublatus.

Nec etiam secundum suffragatur aduersarijs, quasi Diabolus hoc facere non posit: cui, vt in supradictis patuit, tanta inest virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari potest. Iuxta illud: Non est potestas super terram, &c. Imò ipsi Lucifero tanta naturalis inest potestas seu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non existit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus excessit, & naturalia per casum non sunt imminuta, sed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obfuscata & ligata. Vnde glossa ibidem super illud: Non est potestas super terram, &c. Et si omnia superat, meritis tamen sanctorum subiacet.

Luciferi potestas æqualis potestati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis subiacet sanctorum.

Nec valet si quis duo obijceret. Primò, quòd anima hominis posset resistere, & quòd textus videtur sentire de vno in singulari, scilicet, Lucifero, cùm in singulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Christum in deserto ten-

tauit, & primum hominem seduxit, iam autem religatus sit, & alij Angeli non sint tantæ virtutis, cùm ipse omnes excedat. Ideò alij malos homines transferre localiter per aëra non possunt.

Non valent instantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanam virtutem incomparabiliter excedit. Rationes sumuntur ex pluribus. Primò, quia virtus spiritualis fortior virtute corporali: sicut virtus Angeli, aut etiam animæ superior quàm virtus corporalis. Secundò, quò ad animam: Quia cùm omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nunc prout iam anima nostra existit: formæ autem immateriales sunt absolutæ & intelligibiles. Vnde etiam potestatem habent absolutam & vniuersaliorem. Ideò anima coniuncta non potest ita subitò transferre corpus suum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm esset separata, Deo permittente: quæ omnia à fortiori potest spiritus omninò immaterialis: prout est Angelus tam bonus quàm malus. Sicut etiam Angelus bonus transtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in somnis per alta ædificia vehuntur, non feruntur à proprijs animabus, nec ex influentijs corporum cœlestium, sed ab aliqua excellentiori virtute, vt suprà patuit.

Translatio Abacuk.

Tertiò, quòd sicut natura corporalis, nata est moueri immediatè natura spirituali, secundum locum: tum quia motus localis est primus motuum. 8. Physic. tũ et

quia

quia perfectior est inter omnes motus corporeos, vt ibidem probat Philosophus ea ratione, quia mobile secundum locum, non est in potẽtia ad aliquid extrinsecum inquantum huius, sed solùm ad aliquid extrinsecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus sanctis, quàm & Philosophis concluditur, quòd suprema corpora, supple cœlestia, mouentur à substantijs spiritualibus, & separatis bonis, & secũdum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœlestia mouentur ab intelligentijs.

Ideò dicere oportet, q; ratio corporis humani, nec quantum ad ipsum corpus, nec quantum ad ipsam animam obstare potest, quin vtrunq; moueri poßit subitò, Deo permittente, de loco ad locum à spirituali substantia bona secundum voluntatem & naturam, quando boni & in gratia constituti transferuntur, aut bona secundum naturam, non autem secundum voluntatem, quãdo mali transferuntur. Si cui placet videre S. Tho. in 1. parte. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam q. de malo, seu etiam in 2. sent. dist. 7. de potestate Dæmonum super effectus corporales.

Modus aũt transferendi talis est: Nam vt ex præcedentibus patuit, vnguentum ex membris puerorum, præcipuè interemptorum ab eis ante baptismum, conficere habẽt ad Dæmonis instructionem, sedile aliquod, aut lignum inungere, quo facto, statim in aëra feruntur, & hoc siue de die, siue de nocte visibiliter, seu etiam, si id volunt, inuisibiliter, secundum quòd Dæmon & obstaculum alicuius corporis, alterum corpus

Vnguenta ad transferẽdum præparata.

 occul-

occultare potest, vt in prima parte tractatus, de præstigiosa apparitione operum Dæmonum patuit. Verùm licet Dæmon per tale vnguentum vt plurimum huiusmodi practicat, in finem, vt baptismi gratia infantes priuet & saluatione, tamen & absq; his pluries efficere visus est: vbi per animalia, quæ vtique non animalia vera, sed Dæmones sub formis illis existentes, ipsas trãsuexerunt: aut etiam aliquo sine exteriori adminiculo, solummodò Dæmonis virtute visibiliter operante, interdum transferuntur.

RES GESTA de visibili & diurna transuectione.

Exemplum de Vualdshutensi Venefica, quæ visibiliter translata fuit.

In oppido Waldshut/super flumen Rhenum, Constantiensis diœcesis, Malefica quædam oppidanis cùm esset plurimùm odiosa, & ad quasdam celebrandas nuptias non fuisset inuitata, cùm tamen penè omnes oppidani illis interessent, ipsa indignata, vindicare se æstimans, Dæmonem aduocat, & suæ tristitiæ causam aperit, vt grãdinem excitare vellet, & cunctos de chorea dispergere petit: quo annuente, ipsam subleuauit, & per aëra ad montem prope oppidum, videntibus certis pastoribus transuexit, & vt postmodum fassa fuerat, cùm aqua sibi deesset ad fundendum in foueam, (quemmodum, vt patebit, vbi grandines excitant, obseruant,) ipsa in foueam, quam paruam fecerat, vrinam loco aquæ immisit, & cum digito, more suo, astante Dæmone mouit, & Dæmon subitò illum humorem sursum eleuans, grandinem vehementem in lapidibus super chorizantes tantummodò & oppidanos immisit. Vnde ipsis dispersis, & de causa illius mutuò conferentibus, Malefica

oppidum

oppidum posteà ingreditur, vnde suspitio magis aggrauatur. At verò, cùm pastores ea quæ viderant recitassent, suspitio vehemens in violentam creuit. Vnde capta, & fassa, quòd ea de causa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetrasset, ob multis etiam alijs maleficijs ab ea perpetratis, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiusmodi transuectionibus etiam apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hîc inserere. Tantummodò hæc sufficiant aduersus illos, qui huiusmodi corporales transuectiones aut omninò negant, aut quòd solummodò imaginariè & phantasticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in suo errore si relinquerentur, parum esset, imò nec aduertendum, dummodò in fidei contumeliam ipsorum error non vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inserere & publicare in Maleficarum augmentationem, & fidei detrimentum non verentur: dum asserũt quòd omnia maleficia, quæ eis iustè, tanquam instrumentis Dæmonũ, verè & realiter imputantur, eis tantummodò imaginariè & illusoriè, tanquam innoxijs esse imputanda, sicuti & ipsa transuectio phantastica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam, & grauißimum iam ipsorum augmentum remanserunt.

Nec argumenta etiam à principio adducta eis suffragari possunt. Nam primum cùm allegant capitulum Episcopi. 26. q. 5. Vbi asseritur, quòd tantùm phantasticè & imaginariè transferantur, quis tam insipiẽs, qui

Transformatio in deterius.

velit concludere quod non poßint etiam corporaliter trãsferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, quod qui credit posse hominẽ in melius vel in deterius transmutari, aut in aliam speciem transformari, infideli & pagano deterior sit censendus: quis poßit concludere, quòd non poßint homines in bestias præstigiosa illusione transformari, aut etiã de sanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius transmutari. Iam talis, qui sic in cortice verborum canonis laboraret, vtique cõtra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ processum sentiret.

Ex quibus multipliciter oppositum apparet, vt ex supradictis in plerisque locis circa primam partem tractatus deductum est. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere. Iuxta quòd in prima quæstione primæ partis tractatus tactum est. Et hoc circa solutionem secundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum: transferuntur enim & corporaliter, & phantasticè. Iuxta quòd ex earum proprijs cõfeßionibus patet, non tam illarum quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Vtroq; modo & illusoriè & verè transferuntur.

Inter quas & illa in oppido Brisiaco interrogata à nobis, an ne phantasticè & illusoriè aut corporaliter possent transferri. Respondit quòd vtroque modo. Si enim casu aliquo nollent corporaliter transferri, scire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum consodalibus agerẽtur, tunc talis ab eis seruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus sinistrum se reponeret

reponeret ad cubitum: ex tunc quasi vapor quidã glaucus ex eius ore procederet. Vnde singula quæ ibi agerentur perlucidè considerarent, si verò corporaliter transferri vellent, modum supradictum seruare necesse esset.

Præterea in casu, quo Canon ille nudè absque omni declaratione intelligendus esset, quis tam stolidus, vt propterea omnia eorum maleficia & nocumenta esse phantastica & imaginaria affirmaret, cùm ad sensum omnibus appareat contrarium? Eo præcipuè, quòd plures sint superstitionum species: vtpotè quatuordecim: Inter quas Maleficarum species, supremum in maleficijs & nocumentis continet gradum: & species Pythonum, ad quam reduci possunt, qui phantasticè vehuntur minimum gradum.

DEMVM nec exempla ex Legenda S. Germani, aut aliorum quorumcunq; eis suffragantur. Vtiq; quia possibile erat Dæmonibus, vt seipsos ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo scrutinium de vxoribus fiebat, applicarent, quasi viris condormirent: quod tamen factum fuisse propter honorem Sancti non asseritur: casus tamen ponitur, vt non credatur esse impossibile: oppositum illius quod in Legenda ponitur. Legenda S. Germani.

A simili responderi potest ad quascunque alias obiectiones, quia sicut inueniuntur, quòd quædam tãtummodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in scriptis Doctorum, plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet, Thomam Brabantinum in libro suo de Apibus inspicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominum transuectione. Tho. Brabantini Apiarium.

Sequitur de modo, quo se Incubis Dæmonibus subijciunt.

CAPIT. IIII.

SED quantum ad modum, quo Maleficæ Dæmonibus Incubis se subijciunt, sex sunt videnda. Aliqua ex parte, Dæmonis & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secūdò, ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò, ex parte temporis & loci, an potius vno quàm altero tempore se exerceat. Quartò, an visibiliter se agitet ex parte mulieris, & an tantummodò illæ, quæ ex huiusmodi spurcitijs procreātur, à Dæmonibus frequententur. Quintò, an illæ, quæ ab obstetricibus tēpore partus Dæmonib. inferantur. Sextò, an remißior vel intentior sit in talibus ipsa Venerea delectatio: & primò super assumpti corporis materia & qualitate.

Ex quo Elemēto Incubi formentur.

DICENDVM quòd aëreum corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, inquantum habet terræ proprietatem per condensationem, quòd sic declaratur. Nam quia aër in se non est figurabilis, nisi secundū figurationem corporis alterius, in quo includitur: vnde etiam minimè suis terminis terminatur, sed tantummodò alienis, & vna pars aëris alteri continuatur. Ideò simpliciter, vt sic, non potest corpus aëreum assumere.

Nitentes Dæmones vulnerare.

Attento autem, quòd aër est maximè transmutabilis & vertibilis in quodcunq; : cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à Dæmone assumptum scindere gladio, vel perfodere, id efficere non valuerunt: quia partes

partes aëris diuisi statim continuantur de nouo: Ex quo patet, quòd in se aër benè est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, ideò oportet q aër ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, seruata tamen aëris veritate. Et hanc condensationem facere possunt Dæmones, & animæ separatæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorum motum localem eos congregando & figurando, in quibus manent tãquam motores tantùm, & non vt infamatores, vitam illi corpori formaliter influentes: quia sic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut nauta in naui, quem ventus mouit. Anima est vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale sit corpus? Quantum ad materiam à Dæmone assumptum. Dicendum, quòd de eo aliud est loqui quantũ ad principium assumptionis, & aliud quantum ad terminum. Quia quò ad principium, sic est aër, quantũ ad terminum, est aër inspissatus, ad proprietatem terræ accedens. Hæc aũt omnia possunt Dæmones, Deo permittente, ex nã: cùm natura spiritualis sit superior naturæ corporali. Vnde & necesse habet sibi obœdire, quò ad motum localem, nõ autem quò ad formarum naturalium, tam accidentalium q̃ & substantialium susceptionem, nisi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt suprà tactum est. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in remota: vnde sic ad nutum mouere possunt cum alijs circumstantijs.

De corporibus Angelorũ assumptis naturaliter.

Ex quibus tamen si quis incidentaliter quæreret, quid sentiendum vbi Angelus bonus vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia, & nõ aërea, sicut in asina Balaam, per quam Angelus loquebatur, & vbi Dæmones in obsessis corporibus agitãtur. Dicendum, quòd illa corpora non dicuntur esse assumpta, licet tamen occupata. Inspiciantur dicta Doctoris in 2. distinctio. 8. An Angeli corpora assumant, Sed maneamus in proposito.

Dæmones in assumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda: & hæc est secunda pars huius primæ difficultatis.

Ad vocem quę requirantur.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, scilicet pulmo cum retractione aëris, quæ non solùm propter vocem, sed propter refrigerium est cordis, vnde & muti habent attractionem necessariam.

Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione corporis in aëre, cùm quis ligno percutit in aëre vel cãpana, sonum facit magnum vel paruum: quia materia in se sonorabilis, cùm percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundum quantitatem corporis & recipitur in aëre, & multiplicatur vsq; ad aures audientis, qui si est remote post spacium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox: & dici potest, quòd sonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus: & ibi est lingua, quæ aërem respiratũ & iterum emissum

emissum percutit in instrumento & vase fuso à Deo & viuo naturaliter, quod non est campana: Ideò quia ibi sonus, hîc vox dicitur. Et hoc tertium potest exemplificari per secundum, vt patet, & hæc ideò posui, vt prædicatores habeant modum tradendi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem format, conceptum mentis vult alteri per vocem exprimere, & vt ipse intelligat, ideò illam vocem organizat, id est distinguit successiuè in ore per linguam dentes percutiendo, & per labia claudendo & aperiendo, percussum aërem in ore ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiuè vsq; ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quam tamen artificiatam ostēdere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes & labia: vnde nō verè & propriè loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tunc non per voces, sed per sonos, qui habēt quandam similitudinem vocum, aërem non respiratum, & attractum, vt in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiunt, & ad aërem extrinsecum articulatim emittunt vsque ad aures audientis: Et quòd absq; aëre attracto & non respirato possit fieri vocis similitudo, patet p cætera animalia non respirantia, quæ dicuntur vocare, & certa alia instrumenta, vt dicit Philosop. 2. de anima. Halec enim dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit, & moritur.

Quomodo Dæmones loqui possint.

Halec. Experientia contrarium perhibet.

Possunt hæc applicari ad ea quæ sequuntur vsque

ad vim

ad vim generatiuam, exclusiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius speculari de locutione Dæmonum in obsessis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi: quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter substantiam, & quantitatem, seu accidens: sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet, inspiciat Sanctum Tho. in 2. senten. dist. 8. art. 5.

Dæmones in obsessis quomodo loquantur.

Consequēter autem qualiter vident & audiunt dicendum, quòd quia duplex est visio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alteram, tū quia penetrat, tum quia per distantiam non impeditur, iuxta luminis facultatem quod sibi deseruit. Ideò dicendū, quòd nullo modo videt Angelus, siue bonus, siue malus per oculos corporis assumpti, nec aliquid corporale sibi deseruit, sicut tamen in locutione deseruit sibi aër, & percussio aëris ad sonum procurandum, & vlterius ad multiplicandum vsq; ad aures audientis: Vnde oculi eorum sunt oculi depicti. Libenter autem sub his similitudinibus hominibus se offerunt, vt eis eorum proprietates, quas naturaliter habent, & loqui spiritualiter per huiusmodi opera manifestent.

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Angelorum oculi sunt oculi picti.

Ideò enim & Patribus sancti Angeli sæpè apparuerunt ex Dei ordinatione & eius permissione. Malis hominibus sese manifestant, vt homines eorum proprietates cognoscentes, illis se associent, hîc in culpis, & alibi in pœnis.

Cur Angeli impijs appareant.

Vnde

Vnde Dionysius Cœlestis Hierarchiæ in fine dicit: Ex omnibus partibus humani corporis docet Angelus suas proprietates considerare: concludendo, quòd corparalis visio, cùm sit operatio corporis viuentis per organū corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus, sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationum.

Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtiliùs cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mentis per verba corporalia expressum. Vide Sanctum Thomam in 2. senten. distinctione 8. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones. Auditus Angelorum.

Sed quò ad comestionem dicamus, quòd completa ratio comestionis quatuor debet. Diuisionem cibi in ore, & traiectionem in corpus, virtus corporis potentis digerere: & quartum, conuertere necessarium nutrimentum, & superfluum eijcere. Angeli, quicunque prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum non possunt, sed loco virtutis digestiuæ & eiectiuæ, adest eis virtus alia, quæ cibis dissoluitur subitò in præiacentem materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam & conuersiuam, non autem conuertendo in suum corpus, quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ sicut & corpus: vnde etiam resolue- Comestio Angelorum qualis. Christus quomodo comederit.

batur

batur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in ignem proijceret.

Quomodo modernis temporibus Maleficæ actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

SED quò ad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiam cum Maleficis tanquam Incubi, in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortassis quis dubitaret, An præsentes Maleficæ huiusmodi spurcitijs intenderent: & an originem Maleficæ ex his spurcitijs sumserunt.

Ad has duas dubitationes respondendo: dicamus ad primam quicquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ, mille & quadringentos, vel circiter actum sit. An videlicet his spurcitijs inseruiebant sicut ab illo tempore modernæ Maleficæ hoc ignoratur, eò quòd nusquam hoc, quod experientia iam edocuit, historia disseruit. Maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibus, iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & Incubos, & Succubos Dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cùm traditiones Canonum & Sacrorum Doctorum plurima à multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc sit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum voluntatem, prout Nider in suo Formicaria, & in libro de vniuersali

Vetus familia Maleficarum.

sali bono, siue de Apibus Thomas Brabantinus plurima recitat. Thomas Brabantinus de Apibus.

Huic autem positioni, qua asseritur, præsentes Maleficas huiusmodi spurcitijs Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhæret, quantum ipsarum Maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia: non iam, vt hactenus, inuitis animis, sed sponte pro voluntate fœtidissima miserabili seruituti, se subijcientes. Quotquot enim à nobis seculari brachio ad puniendum relictæ fuerunt in varijs Diœcesibus, præcipuè in Constantiensi, & in oppido Rauenspurg, multis annis his inhæserunt spurcitijs certis sub vigesimo, alijs sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & semper cum fidei abnegatione, in toto vel in parte: testes sunt ibidem omnes incolæ. Demptis enim secretè pœnitentibus, & ad fidem reuersis, non minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accommodata fides, quantum sponte reuersis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordantibus, quòd huiusmodi spurcitijs in augmentum huius perfidiæ habent insistere. De quibus etiam sigillatim in secunda parte operis, vbi eorum particularia opera describentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & socius noster, inquisitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit, qui & in spacio vnius anni, qui fuit Millesimus quadringentesimus octuagesimus quintus, quadraginta & vnam Maleficam comburi fecit: Et omnibus publicè asserentibus, vt dictum est, illis spurcitijs Diabolicis inhæsisse.

48. Maleficæ combustæ.

In confirmationem perfidiæ concumbunt Maleficæ cum Dæmonibus.

41. Maleficæ combustæ.

Con-

Constant ergo omnia, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

An Malefici ex Incubis & Succubis sint.

Quò ad secundum, vbi difficultatur, an ipsi Malefici ex his spurcitijs originem sumpserunt. Dicamus secundum Augustinum, hoc vtique verum esse, omnes superstitiosas artes ex pestifera societate hominum & Dæmonum originem sumpsisse. Sic enim dicit libro 1. de doctr. Christ. & habetur 26. q. 2. illud quod est. Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & Dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ, Illo attento, manifestũ est, quòd sicut diuersæ sunt species superstitionis, seu magicæ artis, ita & diuersæ sunt eorum societates: & sicut species Maleficorum inter quatuordecim illius artis species pessima existit, quia non per pactum tacitum, sed expressum, vltra hoc, quòd cultum latriæ per fidei abnegationem ipsis Dæmonibus habent exhibere: Ideò & pessimam cum ipsis conuersando retinent societatem: iuxta mulierum, quæ semper vanis delectantur, conditiones. Attento insuper iuxta Doct. S. Tho. in 2. sentent. dist. 4. art 4. in solutione vnius argumenti, vbi quærit.

Vnde noxiæ artes.

Geniti ex Dæmonibus sunt potentes.

An geniti ex huiusmodi Dæmonibus modis peractis, sint maioris virtutis quàm alij homines? Respondit hoc verum esse, non solùm ex textu scripturæ. Genes. 6. Isti sunt potentes à seculo, &c. Sed etiam ea ratione, quòd Dæmones possunt scire virtutem seminis decisi. Primò, ex dispositione eius à quo decisum est. Secundò, mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem.

Tertiò,

Tertiò, constellationem iuuantem ad effectum corporalem. Et quartum addere possumus, etiam ex suis verbis, scilicet ipsius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportionatos. Ex quibus omnibus sic concurrentibus concluditur, quòd tales sic geniti, sunt fortes & magni corpore.

Ideò ad propositum, cùm quæritur: An Malefici ex his spurcitijs originem sumpserint, dicamus. Originem sumpserunt vtique ex pestifera mutua societate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationem verò nõ sumpsisse ex illis spurcitijs, nemo negare potest ex secundo notabili, cùm non delectationis, sed corruptionis causa illius Dæmones intendunt. Erit ergo talis ordo, quod Succubus Dæmon ab homine scelerato semen decidat, qui si est proprius illi homini deputatus, & noluerit se Incubum facere ad Maleficam, tradit illud semen Dæmoni mulieri seu Maleficæ deputatus: & ille sub certa constellatione sibi deseruiente, vt talis genitus vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia persistit, se Incubum Maleficæ faciet.

Multiplicatio ex Incubo natorum.

Nec obstat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt Malefici, sed tantummodò gigantes, & viri famosi & potentes, quia, vt superius dictum est, maleficia non fuerunt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi. Vnde Idolatria locum habere non potuit. Iam autem malitia hominum excrescente, Diabolus maiorem ad seminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi

Non fuerunt Maleficæ ante Noam.

telligi possunt, vbi illi asseruntur, fuisse viri famosi dicebantur.

An semper cum decisione seminis Incubus Dæmon Maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur: An semper cum infusione seminis, &c. Respondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vtpotè quia principiò ruina sua conatur Ecclesiæ vnitatem rescindere, & humanum genus omnibus modis auertere. 16. q. secūda. Ideò de istis regula infallibilis non potest dari, sed probabilis distinctio: videlicet, quòd aut Malefica annosa est, & sterilis, aut non. Si sic tunc vtiq; absq; seminis decisione, cùm ad nihilum valeret, & Dæmon in suis operibus ēt quātum potest superfluitatem subterfugit, sicut & natura Maleficam aggreditur. Vel etiam si sterilis non sit, tamen delectationis causa, ex parte Maleficæ causandæ ipsam aggreditur. Si verò ad impregnationem disposita, tunc si commodè semen à viro decisum habere potest, cum illo ipsam aggredi ob infectionem prolis non differt.

Differt semen emissum & semen decisum.

Verùm si quis quæreret: An semen emissum per nocturnam pollutionem, ita colligere poßit, sicut decisum per actum carnalem. Ad hoc probabilis potest dari ratio, quòd non: licet alijs videri potest oppositum. Nam attento quòd Dæmones, vt præmissum est, virtutem seminis generatiuā attendunt, & talis vis in semine per actum carnalem amplius effunditur & conseruatur, scinditur semen per pollutionem nocturnam, emissam tantummodò ex superfluo humore & non cum tanta vi

gene-

generatiua descinditur. Ideò cum eo se minus exercere ad generationē prolis creditur, nisi fortaßis vim illam adesse semini intelligeret.

Sed & hoc omninò negare non possumus, quòd Malefica maritata, & per maritum impregnata, etiam per commixtionem alterius seminis Incubus Dæmon conceptum inficere potest.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

An potiùs vno tempore quàm altero Incubus se exerceat: & similiter de loco.

AD illud, an obseruet tempora & loca. Dicendum quod vltra obseruātiam temporum, quo ad constellationes quas obseruat quando ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiam certa tempora, quando non infectionis, sed venereæ voluptatis causa, ex parte Maleficæ exercendæ agitatur: & sunt sacratiora totius anni tempora: vt natalis Christi, Paschatis, & Pentecostes solennitatibus, & alijs festiuis diebus.

Et hoc faciunt triplici ex causa. Primò, vt sic Malefici non solùm perfidi per Apostasiam à fide, verùm etiam Sacrilegi vitium incurrant, in quibus ipsi Dæmones vt ipse creator amplius offendatur, & grauius in proprijs animabus Maleficæ condemnentur.

Cur Satan ad execranda sua maleficia sacratos festos dies eligat.

Secunda causa, quòd cùm Deus sic grauius offenditur, eis maiorem potestatem sæuiendi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corporibus, etiam innoxios relinquant. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quò ad

Quomodo filius portet iniquitatem patris.

æternam punitionem, temporali autem sæpissimè innoxij propter aliorum facinora afflictione puniuntur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & Zelotes, *visitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem.* Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum *submersis, propter parentum scelera.*

Festiui dies ad ociosam curiositatem conducunt.

Tertia causa, vt maiori opportunitate plures tuere faciant, præsertim iuuenculas, quæ festiuis diebus ocio & curiositatibus dum amplius insistunt, eò facilius à Maleficis vetulis seducantur: Prout in terra natiuitatis vnius ex his inquisitoribus, (cùm duo simus hoc opus colligentes) contigit.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota sollicitata festiua die ab vna vetula, vt secum per gradus ad cameram ascenderet, eò quòd certi iuuenes pulcherrimi ibidem essent inclusi: & dum illa annueret, ascendentibus simul, vetula præcedēte, iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licet illa annuisset, occultè tamen signo illo muniuit: qua ex re cōtigit, vt dum ascendissent, & virgo neminem conspexisset, eò quòd Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virgini nequiebant ostendere. *Vetula maledicendo virgini dixit:* Vadas in nomine omnium Diabolorum, cur te signasti? Hæc ex confeßione pura illius virginis collegi.

Pōt & addi quarta causa, vt sic facilius homines seducāt, qui dum sic considerant, q̄ talia à Deo sacratioribus tēporibus fieri permittūtur, non æstiment illa tam grauia esse, sicut si illis temporibus nequirent facere.

De loco

De loco verò, an plus in locis certis se exerceant, dicendum, quòd ex verbis factisq; Maleficarum constat, quòd spurcitias illas omninò in locis sacris exercere non possunt. Qua in re perpenditur efficacia Angelicæ custodiæ, ob reuerentiam illius loci. Et quod amplius est, asserunt, se nunquam habere pacem, nisi tempore diuinorum, cùm præsentes fuerint in Ecclesia: & ideò citius & tardius ingrediuntur & egrediuntur. Licet alia pessima certa cæremonialia habent ad instructionem Dæmonum obseruare, scilicet tempore eleuationis in terram spuere, seu cogitationes nephandissimas per verba, aut sine verbis proponere: vt vtinam esses in tali, vel tali loco, prout iam in secunda parte tangetur.

De loco exercitij Incubi.

Maleficæ tardius egrediuntur templo.

An visibiliter, sicut ex parte Maleficæ, ita etiam quò ad circumstantes se mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud, an visibiliter vel inuisibiliter huiusmodi spurcitias agant mutuò: dicendum quantum experientia nos edocuit, quòd licet semper visibiliter ex parte Maleficæ Dæmon Incubus operetur, ita quòd non est necessarium inuisibiliter propter fœderatũ pactum expressum ei appropinquare. Tametsi quò ad circumstantes, sæpius ipsæ Maleficæ supinæ iacentes in agris seu syluis visæ sunt, & denudatæ supra vmbilicum, & iuxta dispositionem illius spurcitiæ coaptatis membris, tibijs & cruribus se agitantes, Dæmonibus Incubis inuisibiliter ibidem quò ad circumstantes cooperantibus; licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine hominis

minis sursum à Malefica in aëre eleuabatur, sed hoc rarissimè. Et qua de causa nouit ille artifex, vt iuuencularum circumstantiã, vel aliorum hominũ mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus gestis & qualiter in plerisq; locis, tam in oppido Rauenßburg/ *quàm etiam in dominio Nobilium de* Rappolstein / *& certis alijs terris talia sunt peracta, in secunda parte patebit.*

Visibiles Incubi.

Sed & hoc contigisse certum est, quòd maritis visibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamen non Dæmones, sed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere, dũ arma arriperent, & transfodere volebant, subitò Dæmon disparuit, se inuisibilem faciendo: Vnde & mulieribus manus & brachia obijcientibus, licet interdum læsi fuissent, ipsos tamen viros obiurgantes, an ne oculos haberent, aut si à Dæmonibus obsessi forent, deridebant.

Quòd non solùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum spurcitijs procreatas, aut eis obstetricibus oblatas infestant, sed quascunq; indifferenter, cum maiori vel minori venerea delectatione.

F*Inaliter verò concludendo, dici potest ipsos Dæmones Incubos, nõ tantùm mulieribus ex eorum spurcitijs progenitis, aut eis ab obstetricibus oblatis fore infestos, sed toto conatu in quascunque sanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipsas Maleficas seductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerum magistra, edocuit: vbi in oppido* Rauenßburg

certa

certæ combustæ ante finalem sententiam huic simile, asseruerunt, quòd eis ab earum magistris iniunctum fuisset, omni conatu debere in subuersionem sanctarum virginum, & viduarum laborare.

Et de Venerea delectatione, an maior sit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore assumptis, quàm cæteris paribus cum viris in corpore vero: dicendum. Videtur, quòd licet naturalis ordo hoc minus excusat, quin maior sit, vbi simile suo simili alludit, tamen ille artifex, vbi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo coniungit, vtiq; non minorem excitare videtur concupiscentiam, sed de his in sequentibus latiùs quò ad conditionem sexus fœminei declarabitur.

An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Maleficæ sit voluptas.

De modo generali, quo per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia Maleficę exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunque creaturas, demptis corporibus cœlestibus.

CAPIT. V.

Nunc autem, qualiter alias creaturas in vtroque sexu & terræ fruges inficiant, plures sunt super modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deindè qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Et parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venereum, ne mulier cõcipere, aut vir actũ exercere valeat, maleficijs

impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur respectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferuntur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quartò, quomodo, si aliquid præmissorum contingeret potentia Dæmonis inferente per se: non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo Maleficæ, homines vtriusque sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuersis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quasi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa, Ad quas, si opus sit, dubius lector pro inuestiganda veritate recurrere potest.

Ad præsens tantummodò acta & gesta per nos reperta, siue etiam ab alijs conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortaßis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quo nullam Maleficam esse, aut nullum maleficium posse fieri in mundo æstimauit,

Vnde primò notandum, quòd cùm sex modis lædere possunt absq; modis, quibus alias creaturas lædunt. Et vnus sit, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceuersa fœmellæ ad virum: vel

etiam

etiam alijs modis aborsum procurando, vt suprà tactum est. Quartus, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cùm vsum rationis auferunt.

Et fateri cùm hoc oportet, quòd in omni genere rerum, demptis corporibus cœlestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spirituali, quæ corporali quacunque eminent virtute. Nulla *etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas desit: ideò diuersis modis vtique ad diuersas infirmitates & defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum necessitas postulat, in medium producamus.*

Prius tamen, ne animus lectoris maneat suspensus, cur supra corpora cœlestia aliquam immutationem facere non possint, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas, etiam quò ad locum pœnalem, existunt: qui locus est aër caliginosus: & hoc propter ipsorum officium eis deputatus. Vide suprà in prima parte tractatus in quæstio. 2. vbi dicitur de Incubis & Succubis Dæmonibus.

Cur corpora cœlestia immutari non possint.

Secunda causa, quia corpora cœlestia mouentur à bonis Angelis. Vide in plerisque locis de motoribus orbium, præcipuè S. Thomam in prima parte, q. 90. In quo concordant Philosophi cum Theologis.

Tertia causa, propter vniuersale regimen & commune bonum vniuersi, cui detraheretur in generali, si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cœlestia

 aliquas

Miraculosæ immutationes.

aliquas immutationes causare. Unde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Testamento, à Deo per eorum motores seu Angelos bonos factæ sunt, vt in statione Solis sub Iosue, retrogadatione sub Ezechia, obscuratione innaturali in passione Christi. In omnibus autem ex post elementis & elementatis sua maleficia Deo permittente, & per se absq; Maleficis & cum Maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, vt patebit.

Abusus Sacramentorum ad maleficia.

Secundò notandum, quòd in omnibus modis maleficiandi, vt plurimùm semper Maleficas informant, vt instrumenta suæ maleficiæ per Sacramenta seu sacramentalia Ecclesiæ, vel per quæcunq; diuina seu Deo consecrata efficiant: Vt quando imaginem ceream sub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chrisma sacrum filum trahunt, vel ex quibuscunq; rebus consecratis: Et hoc quidem triplici ratione.

Abusus festorum sacrorum ad maleficia.

Sicut etiam quòd sanctioribus anni temporibus, & præcipuè circa aduentum domini, & festa natalia sua maleficia exercere solent. Primò, vt non solùm homines per talia perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantum in eis est contaminando, & vt sic plus Deum creatorem suum offendant intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant.

Secundò, vt Deus sic grauiter per homines offensus, Dæmoni maiorem potestatem in homines sæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum desideria & petitiones concedit iratus, quæ alijs denegat propitius. Tertiò, vt sic sub specie

boni

boni apparẽtis plures simplices facilius decipiat, quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuisse, vbi solùm peccata maiora sunt commissa.

Potest & addi quarta ratio super sacratiora tempora & principium anni. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus quàm mœchanicis operibus, iuxta Augustin. in lib. de decem cordis. Superstitio autem & maleficia de maximis seruilibus operibus Dæmonis est contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum est, homines profundius cadere facit, & creator amplius offenditur.

Et super principium anni dicere possumus, iuxta Isid. lib. 8. Ethi. ca. 2. quòd sicut Ianus, à quo Ianuarius mensis dictus est, qui & in die circumcisionis incipit, Idolum fuit diuersis faciebus confictum, vna tanquam esset finis anni præcedentis, & alia tanquam esset principium futuri, & imminentis anni esset protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, sed potiùs Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias commotiones luxuriosas & strenuas, & iocula sibi mutuò tradiderũt, choreas varias duxerunt, mensas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. August. in multis locis, & ferè per totum recitantur. 26. q. varijs. Ethnicæ cæremoniæ in nouo anno.

Et sicut iam mali Christiani has corruptelas imitantur, licet, quò ad lasciuiam sint translata ab eis ad tempora carnispriuij quãdo cum laruis, & ludis & alijs superstitionib. discurrunt. Ita & nũc Maleficæ his persuasionibus à Dæmonibus, in ipsorum complacentiam Vnde Bachanalia Christianorum.

circa

circa principium anni, quò ad diuinum officium & cultum, vt festum Andreæ & festa natalia Christi existunt, sua maleficia exercent.

Quomodo per sacramētalia maleficia fiāt.

Et quidem iam in speciali qualiter per sacramenta primò. Demùm qualiter per sacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta, referamus.

De Dominico corpore in ollam cum bufone incluso, quod vt infans eiulauit.

Oppidum, quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet: vbi Malefica corpus Dominicum sumpsit, & declinans subitò, vt detestabilis modus est mulierum, peplum ori adhibuit, & in panniculum Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat, sic à Diabolo informata, proiecit, & sub terra in stabulū prope horreum domus suæ occultauit, cum alijs plurimis rebus adiunctis, ex quibus sua maleficia exercere habuisset: Sed assistente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam sequenti die, mercenario quodam, causa sui laboris, prope stabulum iter faciente, vocem quasi cuiusdam infantis eiulantis audiuit, & quantò propius accessit, vsque dum ad pauimentum, sub quo olla abscondita erat, peruenisset, tantò clarius audiuit, & æstimans infantem aliquem à muliere subtumulatum, scultetum seu præsidentem accessit, & rem gestam sua æstimatione à parricida perpetratam narrauit, qui citò missis seruitoribus ita esse vt ille narrauerat, repertum est. Exhumare autem puerum nolebant, sed potiùs vt custodes à remotis positis, si qua mulier accederet, sano vsi consilio, attendere haberent,

Nec

Nec enim Dominicum corpus ibi absconditum esse nouerant, vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & sub pallio alijs occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserens Dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditum, vt ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta hominibus seu alijs creaturis inferre posset.

Insuper aduertendum, quòd hanc obseruant Maleficæ communicantes consuetudinem, vt, si absque nota efficere valeant, Dominicum corpus sub lingua, & non supra recipiant: rationibus his, vt æstimari potest, vt abnegationis fidei remedium nunquam percipere velint: nec per confessionem, nec per Sacramenti Eucharistiæ perceptionem. Secundò, vt eò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur, pro earum, vt dictum est, vsibus applicandum, in maiorem creatoris offensam.

Maleficæ corpus Dominicũ sub lingua occultant.

Quare & omnium Ecclesiæ rectoribus & populum communicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam, vt plurimùm aperto ore, & lingua benè extensa, cum amotione pepli, mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia, tantò plures Maleficæ per hunc modum notantur.

Cum extensa lingua corpus Christi sumendum.

De alijs rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas sub palla altari, vt suprà tactum est, ponentes, sub limine domus occultãt, vt per transitum ille, pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

De

De modo, quo vim generatiuam impedire solent.

CAPIT. VI.

DE modo autem, quo vim generatiuam impedire solent, tam in hominibus quàm iumentis, etiam in vtroque sexu, potest lector ex his quæ suprà tacta sunt scire in q̄stione. An Dæmones *per ipsas* Maleficas *mentes hominum ad amorem vel odium immutare valeant. Vbi post solutiones argumẽtorum specialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant,* Deo *permittente.*

Duplex intrinsecum & extrinsecum impedimentum.

Vbi tamen notandum quòd tale impedimentum ab intrinseco & extrinseco practicatur. Intrinsecè autem fit ab eis dupliciter: Primò, vbi rigorem membri, pro fructificatione accommoda, directè reprimunt. Nec *hoc videatur impossibile, cùm & motũ aliàs naturalem in aliquo mẽbro impedire possunt. Secundò, vbi missionem spirituum ad mẽbra, in quibus est virtus motiua, prohibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne excidatur, vel emittatur.*

Extrinsecè procurãt interdum per imagines, vel ex herbarum comestionibus: interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis. Non *tamen credendum est, q̄ virtute illarum rerũ vir impotens reddatur, sed occulta virtute* Dæmonum, *illudentium huiusmodi* Maleficas, *per huiusmodi vim generatiuã: ne videlicet vir coire, aut mulier cõcipere valeat maleficare possunt.*

Cur Venereus actus facilius maleficatur.

Et huius ratio est, quòd plus permittit Deus *super*

hunc

hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos. Sic & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab alijs inquisitoribus repertum est, quòd per serpentes aut per huiusmodi impedimenta intulerunt. Cur serpentibus facilius incantetur.

Nam quidam captus Maleficus fassus fuerat, quòd multis annis sterilitatem tam in hominibus q̃ iumentis quandam domum inhabitãtibus per maleficium intulisset. Nider insuper vbi suprà refert, quendam Maleficum nomine Stadlin, in diœcesi Lauzanensi captũ, qui & fassus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor simul permanebant, per sua maleficia successiuè in vtero vxoris viri septem infantes occidisset, ita vt semper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis. Et cùm Maleficus quæstionaretur, qualiter talia procurasset, aut quomodo reus esse posset, facinus aperuit, dicens: Subter limen ostij domus serpentem posui, qui si amouebitur, fœcunditas inhabitantibus restituetur, & sicut prædixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò asportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas restituta fuit.

Aliud deniq; factum in Rychshofen paucis & vix quatuor annis elapsis cõtigit. Famosissima quædã Malefica erat, vtpotè quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quo dum vxor cuius- Procuratio abortus.

cuiusdam potentis impregnata esset, & ob sui custodiam quandam obstetricem ad se recepisset, monitaq́ ab eadem obstetrice fuisset ne castrum exiret, & quòd præcipuè à colloquio & cõuersatione illius Maleficæ supradictæ se caueret. Post aliquas septimanas immemor illius monitionis, castrũ exiens, quasdam mulieres congregatas in quodam conuiuio visitandi gratia accessit, vbi cùm paululum resedisset, Malefica superuenit, & ipsam dominam quasi salutationis gratia super vẽtrem ambabus manibus tetigit, & subitò puerum se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa, vbi ad propria redijt, & rem gestam obstetrici narrasset. Heu, inquiens, iam puerum perdidistis exclamauit: & vt prædixit in partu contigit. Nam nec abortum integrum, sed paulatim frusta iam capitis, iamq́ pedum & manuum peperit. Magna vtiq́ ex Diuina permissione castigatio in pœnam eius, videlicet mariti, qui tales Maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet.

Fuit & in oppido Merßburg *Constantiensis diœcesis quidam iuuenis intantum maleficiatus, quòd nullum actum carnalem cum aliqua, dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd sæpißimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocißimo, iam per terram: iam per aërem quasi volando redire volebat.*

De modo quo membra virilia auferre solent.

CAPIT. VII.

Sed

SED & hoc, quòd membra virilia auferre ſolent, nõ quidem in rerum veritate corpora humana illis ſpoliando; ſed præſtigioſa arte occultando, vt ſuprà in quæſtione deſuper tacta declaratum eſt, aliqua geſta in medium producamus.

In oppido namque Rauenſpurg, iuuenis quidam iuuenculæ adhæſit, quam relinquere volens, membrum virile perdidit, præſtigioſa vtique arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus poſſet. Anxius inde, cellare quoddam adijt, vt vinum emeret: & paululum reſidens mulieri cui alteri ſuperueniente cauſam triſtitiæ ſuæ aperiẽdo ſingula enarrauit, & ita eſſe in corpore demonſtrabat. Aſtuta illa, an ne aliquam ſuſpectam haberet, inquiſiuit. Et ille vtique: talem ipſam denominando, & rem geſtam narrando manifeſtauit. Et illa. Expedit vt per violentiam aliquam, vbi beneuolentia tibi non ſuffragatur, pro acquirenda ſanitate ipſam inducas. At iuuenis in crepuſculo noctis, viam, quam tranſire Malefica ſolebat, obſeruauit, & ipſam reperiens, dum pro ſanitate corporis ſibi reddenda ſupplicaret. Et illa, ſe innoxiam, nec quicquam ſcire aſſereret, ipſam inuadendo, manutergium quoddam ad collum fortiter comprimendo, ſtrinxit, & dixit: Niſi mihi ſanitatem reſtitues, è manibus meis peribis. Vnde illa quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigreſcebat. Sine, inquit, me liberam, & te ſanabo. Et iuuenis dum nodum & ſtricturam laxaſſet, Malefica manu ipſum inter fœmora ſeu coxas tetigit, dicens: iam

Violentia vel beneuolentia vincuntur Maleficæ.

iam habes quod desideras. Et iuuenis, vt postmodum referebat, notabiliter persenserat, antequam visu aut tactu seipsum certificasset, membrum sibi ex tactu duntaxat Maleficæ fuisse restitutum.

Spirensis sacerdos consulit maleficiato in membro virili.

Simile venerandus quidam pater, honestate vitæ & scientia præclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre solebat. Quadam, inquit, die, dum confessionis audientiæ instarem, iuuenis quidam accessit, & inter verba confessionis, membrum virile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ego pater, & verbis suis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à sapiente iudicatur. Experientia didici per visum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, vestes detegendo, demonstrasset, vnde in me sanoqúe consilio vsus. An ne aliquam haberet suspectam, quæ ei tale maleficium intulisset, inquisiui: Et iuuenis, vnam se habere suspectam, sed absentem, & in Vuormatia residentem asseruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quātò citius ipsam accedas, & promissionibus ac blandis verbis pro posse ipsam emollire studeas, quod & fecit. Nam post paucos dies reuersus est, gratias mihi referens, se sanum & cuncta recuperasse asseruit, & sic verbis credidi, experientia tamen visus certificatus denuò.

Membra occultari non segregari.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ suprà de eadem materia tacta sunt. Primò, quòd nullo modo credendum est, talia membra euelli aut segregari corporibus, sed arte præstigiosa, per Dæmonem, vt nec videri aut tangi valeant, occultari. Et hoc auctoritate & ratione: licet suprà tactum sit:

vbi

vbi Alexander de Ales parte secunda dicit. Præstigium propriè sumptum est illa illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus siue quantum ad exteriores.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hîc illuduntur duo sensus exteriores, scilicet visus & actus, & non interiores, vt sunt, sensus communis, phantasia imaginatiua, extimatiua & memoria. Licet Sanctus Thomas tantummodò ponat quatuor, vt suprà tactum est, eò quòd phantasiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè: pauca enim differentia est inter imaginari & phantasiari. S. Tho. in prima parte, quæst. 79. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solùm, quando nihil occultatur vel manifestatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Imaginari & phantasiari idem sunt.

Vigilando, vt dum res aliter videtur quàm in se sit, vt cùm quis videt aliquem, equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominem transformatum, aut seipsum bestiam esse, & cum bestijs debere incedere æstimantem: tunc enim sensus exteriores deluduntur, & occupantur per interiores: Quia virtute Dæmonum species sensibiles dudũ reseruata in thesauro specierum sensibilium, vt est memoria, non illa intellectiua, in qua species intelligibiles conseruantur, sed memoria, quæ est conseruatrix specierum sensilibum, quæ etiam est in posteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonũ, Deo interdum permittente, ad sensum communem imaginatiuam. Et tam fortiter imprimuntur, ꝙ sicut

Sensus quõ præstigientur.

Memoriam & Dæmon corrumpit.

necesse habet imaginare equum vel bestiam per impetuosum actum, quo Dæmon educit de memoria speciem equi vel bestiæ: ita necesse habet æstimare, se videre per oculos exteriores tantùm talem bestiam, quæ in re ab extra non est bestia: sed per impetuosam Dæmonis operationem, mediantibus illis speciebus, sic videtur.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc possunt, cùm & natura hoc facere potest etiam defectuosa, vt patet in phreneticis, melancholicis, maniacis, & ebrijs aliquibus, qui non possunt discernere. Et Phrenetici putant se mira vidisse, & videre bestias & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerum veritate. Vide suprà in quæstione: An Maleficæ mẽtes hominum ad amorem vel odium poßint immutare, vbi plura notantur.

Est demùm & ratio in se clara. Nam cùm Dæmon habeat quandam potestatem super quasdam res inferiores, excipiendo tantummodò animam. Ideò potest & circa istas res aliquas immutationes facere, quando Deus sinit vt res appareant aliter quàm sint. Et hoc, vt dixi, aut turbando, aut illudendo organum visus, vt res clara videatur nubilosa. Sicut etiam post fletum, propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante: Vel operando in imaginatiuam potentiam per trãsmutationem specierum sensibilium, vt dictum est. Vel humores varios mouendo, vt appareãt ignea vel aquea, quæ sunt terrestria vel sicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes in habitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denudare, putantes se in aquis natare.

Varia præstigia.

Vlterius autem super modum præfatum si quæritur,

An bu-

An huiusmodi illusiones indifferẽter bonis & malis accidere poßint: sicut, vt inferius patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia existentibus inferri à Maleficis possunt. Super quo inhærendo verbis Caßiani col. 2. Abbatis Sireni, dicendum est, quòd non. Vnde omnes isti qui sic illuduntur, præsumuntur in peccatis mortalibus esse. Dicit enim, vt ex verbis Anthonij patet, Dæmonem nullatenus posse mentem cuiuscunq; vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. — An pij etiam præstigientur.

Concordat cum eo, quod Philo. 1. de cons. ad Boëtium tangit: Talia tibi contuleramus arma, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. — Munitio cõtra præstigias.

Vnde Caßia. ibidem refert de duobus Maleficis paganis, qui differentes in malitia, succeßiuè per sua maleficia Dæmones miserũt ad cellam B. Anthonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidiè confluebat. Qui Dæmones licet amarißimis cogitationum stimulis eum pulsarint, illos tamen repulit signo crucis, frõti & pectori impresso, & orationum incubationib. insistẽdo. — De S. Anthonio.

Ita dicere possumus, quòd omnes, qui sic à Dæmonibus ludificantur, absque alijs infirmitatibus corporalibus, vtiq; diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud Tobiæ 6. Qui libidini deseruiunt, in eos Diabolus accipit potestatem.

Concordat & illud, quod suprà circa primam partem

tem tractatus, in quæstione, An Maleficæ operantur circa homines in bestiales formas illos transmutando, tactum est: vbi iuuencula conuersa fuit in equam, sua æstimatione, & omnium eam aspicientium, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere non poterat, ad quem ducta pro sanitate, cùm iam veram mulierem & non equam aspiceret, & è conuerso omnes alij acclamarent quòd equa eis videretur, ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse, quia diuinis nō vacasset, nec sacramenta vt decebat sanctæ confeßionis & Eucharistiæ frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex honestate, tamen Iudæus Maleficus, quem iuuenis ea de causa, vt iuuenculam maleficaret, accesserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia fama & sanitas corporis, licet boni per Dæmones & sua membra lædi poßint in eorum meritum & probationem: sicut de beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læsus fuit: Tamen eis multis, sicut in nullum peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari, licet ab intra & in carne ab extra valeant tentari: Ita etiam nec huiusmodi illusiones phantasticas actiuè & paßiuè inferre possunt.

A simili de læsione bonorū fortunæ.

Actiuè, vt eorum sensus haberent Dæmones illudere, sicut aliorum in charitate non existentium. Paßiuè, vt eis eorum membra præstigiosa illusione haberent auferre.

ferre. Hæc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset: præsertim paßiuum nocumentum, super actum Venereum, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere posset: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euangelij, Lucæ 11. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ poßidet) habere potentiam. Continentia Iob.

Verùm ex his si quis quæreret, circa illusiones membri virilis, quòd licet illam illusionem non posset Dæmon existenti in gratia inferre paßiuè, an ne posset actiuè: vt scilicet existens in gratia illuderetur in suo visu quia videret membrum annexum, cùm tamen ille, qui sibi existimaret ablatum, non videret annexum, nec etiam alij circumstantes. Quod si conceditur, videtur esse contra prædicta. Potest dici, quòd quia non tanta vis existit in damno actiuo sicut paßiuo: capiendo actiuum non qui actiuè intulit, sed qui damnum ab extra videt, vt de se patet. Ideò existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet: non tamen posset sibijpsi tale damnum inferre paßiuè, vt scilicet suo membro priuaretur, cùm libidini non deseruit, sicut per oppositum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant dæmonium accipit potestatem super eos.

Quid denique sentiendum super eas Maleficas, quæ huiusmodi membra in copioso interdum numero, vt viginti vel triginta membra insimul ad nidū auium, vel

Virilia mēbra auena sagina-ta.

ad aliquod scrinium includunt, vbi & quasi ad viuentia membra se mouent, ad auenam vel pabulum consumenda, prout à multis visa sunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illusione cuncta exercentur, sic enim sensus videntium illuduntur, modis suprà tactis. Retulit enim quidam, quòd dum membrum perdidisset, & quandam Maleficam causæ recuperādæ suæ sanitatis accessisset. Illa, vt quendam arborem ascenderet, infirmo iniunxit, & vt de nido, in quo plurima erant membra, si quid vellet, accipere posset, indulsit. Et cùm ille magnum quoddam accipere attentasset, non, ait Malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret, subiunxit.

Plebani membrum maximum.

Hæc omnia vtiq; præstigiosa illusione fieri à Dæmonibus modis supratactis, organum visus per transmutationem specierū sensibilium in imaginatiuam potentiam turbando. Nec enim oportet asserere, quòd Dæmones sint in assumptis sic membris ostendētes, quemadmodum solent in assumptis corporibus ex aëre, Maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem specierum sensibilium ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuam ista facere possunt.

Obiectio.

Et si quis dicere vellet, quòd etiam simili modo facere possent, vbi in assumptis corporibus asseruntur Maleficis aut alijs hominibus conuersari, vt videlicet tales apparitiones facerent per transmutationem specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam: vt homines

dum

dum putarent Dæmones in assumptis corporibus esse præsentes, tunc non essent nisi tales specierum sensibilium in interioribus potentijs immutationes.

Dicendum, quòd si nil altius Dæmon ostendere vellet, nisi tantummodò humanæ effigie præsentationem, tunc vtiq; opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cùm sufficienter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autem, quia altiora habet exercere, puta loqui, conuesci, & alijs spurcitijs intendere: Ideò & ipsum præsentem esse oportet, ab extra visui realiter in assumpto corpore se obijciendo: Quia virtus Angeli ibi est, vbi operatur: secundum Doctо. Responsio. Virtus Angeli ibi est vbi operatur.

In quæstione verò, qua quæritur, quid si Dæmon per se absque Malefica membrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici potest vltra illa quæ tãguntur in prima parte tractatus in quæstione: an Maleficæ membra virilia possint auferre: quòd vbi Dæmon per se membrũ auferret, tunc verè realiter auferret, & verè & realiter restitueret, quãdocunq; restituere haberet. In secũdo, sicut non absq; læsione, ita non absq; dolore auferret. Tertiò, quòd nunquã nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret, eò quòd materiam sui lucri amputare haberet, nouit enim plura maleficia super illũ actum exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut enim Deus plus permittit illum actum maleficiare, quàm alios humanos actus, vt suprà tactum est: quæ singula locum non habent vbi per Maleficas, Deo permittente, operatur. Quid si Dæmõ per se sine Malefica membrum auferat.

Et si dubitatur, an Dæmon plus effectat homines &

creaturas per se ipsum lædere quàm per Maleficas, dici potest quòd nulla est comparatio. In infinitum.n.plus affectat per Maleficas lædere. Tum quia maiorem infert Deo contumeliã, creaturam sibi dicatam vsurpando. Secundò, qa cùm Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominib. potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionẽ statuit animarum.

Cùm Deus amplius offenditur, amplius Dæmoni nocendi potestas datur.

De modo, quo homines in bestiales formas transformant.

CAPIT. VIII.

SED & hoc, quòd Maleficæ homines in bestiales formas virtute Dæmonum: quia talia principaliter operatur trãsformant. Licet in 1. part. operis, quæst. 10. an talia Maleficæ valeant efficere, satis sit declaratum: Quia tamen aliquibus illa quæstio sub suis argumentis & solutionibus nimis posset esse obscura: præsertim cùm acta & gesta super hæc non sunt deducta. Modus etiam, quo seipsas sic transformant non est expressus, ideò præsens addenda est declaratio per solutiones plurimorum dubiorum.

De Can. Episcopi.

Et primò ꝙ Canon ille: 26. q. 5. Episcopi: nõ est sic nudè intelligendus circa hanc materiam, prout plures etiam docti, sed vtinam benè docti, decipiuntur, & qui publicè in eorum sermonibus asserere non verentur, huiusmodi transmutationes præstigiosas nullo modo ẽt virtute Dæmonũ posse fieri. Et hoc vtiq; in magnum fidei detrimentũ, vt sæpè tactum est, Maleficarum confortationẽ, quæ & multùm de talibus congaudent sermonibus.

Contin-

Contingit autem hoc huiusmodi Prædicatoribus, eò quòd in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt suprà tactum est. Cùm enim dicit: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius transmutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, proculdubiò infidelis est.

Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primò super verbum fieri. Secundò super verba, in aliam similitudinem conuerti. Super primum sit resolutus, quod fieri capitur dupliciter, videlicet: pro creari, & pro naturali productione alicuius rei Primo modo soli Deo conuenit, vt notum est, qui sua infinita potentia aliquid ex nihilo creare potest. Fieri dupliciter sumitur.

Secundo modo distinguendum est de creaturis: quia aut sunt creaturæ perfectæ, vt homo, & asinus, &c. aut sunt imperfectæ, vt serpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam possunt. Licet enim semper de primis loquitur Canon, non de secundis quod potest patere, eò quòd Albertus in libro de animalibus, vbi quærit: An Dæmones poßint facere vera animalia: Et respondit quòd sic, sed hoc quò ad imperfecta animalia: Etiam cum ea differentia, quòd non in instanti, sicut Deus operatur, sed motu quodam licet subitò, sicut patet de Maleficis Exo. 7. Si placet vide aliqua quæ in notata quæstione tanguntur, circa primam partem operis, & in solutione primi argumenti. Perfectæ & imperfectæ creaturæ. An Dæmon vera animalia faciat.

Super

Super secundum vbi tangitur, quòd non possunt aliquam creaturam transmutare. Dicas, quòd est duplex transmutatio, substantialis & accidentalis: & hæc accidentalis iterum duplex, quia per formam naturalem & inhærentem rei quæ videtur, vel per formam non inhærentem rei quæ videtur, sed inhærentem organis & potentijs ipsius videntis. De primis loquitur Canon, & præcipuè de formali seu quidditatiua transmutatione, prout vna substantia in aliam transmutatur, cuiusmodi solus Deus, qui talium quidditatum creator existit, facere potest. Loquitur etiam & de secunda, licet illam Dæmon efficere possit, inquantum per infirmitates Diuina permissione immissas, aliqua forma accidentali corpori inducitur. Vt vbi leprosa facies appareret, vel huius simile.

Multiplex transmutatio.

Sed quia propriè de his non loquitur, sed de præstigiosa apparitione, secundum quam videntur res transmutari in alias similitudines: Dicimus, quòd has trãsmutationes allegat ca. excludere non potest: quòd autoritate, ratione, & experientia insimul, ex his quæ supra certa experimenta, quæ Aug. lib. 18. cap. 17. de ciuit. Dei, refert, deducuntur, & per varias quæstiones illa etiam declarando. Nam inter alias præstigiosas transformationes refert, quòd famosissima Maga Circe mutauerit socios Vlyssis in bestias. Et quòd quædam stabulariæ mulieres conuertissent hospites suos in iumenta onera portantia. Refert etiam socios Diomedis in aues conuersos, & quòd posteà longo tempore circa templum Diomedis volassent. Et quod præstantius narrasset

Ouidicæ Metamorphoses & Apuleicæ.

ſet de patre ſuo veraciter: quòd ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe, & annona cum alijs animalibus baiulaſſe.

De primo namq; quòd ſocij Vlyßis fuiſſent in beſtias mutati, vbi vtiq; ſola apparentia fuit, & oculorum deceptio, ita quòd forma illa beſtialis educta fuit de conſeruatorio, ſeu memoria ſpecierum ad ipſam vim imaginatiuam: vnde & viſio imaginaria cauſabatur, & conſequenter ex forti impreßione in potentias alias, & organa videns æſtimabat ſe beſtiam videre, modo quo ſuprà in præcedenti ca. tactum eſt. Sed quō iſta fieri poſſunt virtutē Dæmonis ſine læſione infrà patebit. De ſocijs Vlyſſis mutatis.

De ſecundo verò, vbi hoſpites in iumenta, onera portantia à ſtabularijs conuertebantur: & ſimiliter hoc quòd Præſtantij pater ſe Equum fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

Prima, quòd illi homines præſtigioſa arte videbantur conuerſi in iumenta, quæ conuerſio facta fuit modo ſuprà tacto. Secunda, quòd illa onera, vbi excedebant vires portantiū, Dæmones inuiſibiliter illa attulerunt. Tertia, quòd illi, qui alijs videbantur tranſmutati in ſpecies, ſibi ipſis etiam videbantur ſe in beſtias conuerſos, ſicut Nabuchodonoſor contigit, vbi ſeptem tempora ſuper eum fuerunt immutata, vt fœnum quaſi bos comederet. Nabuchodonoſoris conuerſio.

De illo autem quòd ſocij Diomedis fuiſſent in aues conuerſi, & circa templum volaſſe. Dicendum, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obſidionem De ſocijs Diomedis conuerſis.

nem ciuitatis Troiæ fuerat, vbi ad propria redire volebat, in mari cum socijs submersus fuit: Ideò cum suggestione cuiusdam Idoli, templum sibi, quasi inter Deos *annumeratus esset, constructum fuerat:* Dæmones *in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant: quare & illud genus superstitionis à prædictis præstigijs ibi fuit: quia videlicet non per reductionem specierũ sensibilium ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant.*

Quòd si quæritur, An *etiam prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspicientes illudere potuissent, vt* Dæmones*, non in assumptis corporibus ex aëre, tanquam volantes aues se ingeßissent.* Dicendum *quòd sic.*

Angeli nunquam assumũt corpora.

Nam & opinio quorundam fuit (vt recitat S. Tho. in 2 senten. dist. 8. ar. 2) quòd Angeli *quicunque, siue boni siue mali, nunquam assumerent corpora, sed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in scripturis, facta fuerint in præstigijs, vel secundum visionem imaginariam.*

Differẽtia inter præstigium & imaginariã visionem.

In quibus verbis notatur à Doctore *sancto differentia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia præstigium potest habere rem ab extra corporali visui se obijcientem, licet aliter videatur quàm sit. Imaginaria autem visio non hoc necessariò requirit, vt videlicet res ab extra obijciatur, sed potest fieri absq; illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.*

Vnde

Vnde illorum opinionem sequendo, socij Diomedis non fuerunt repræsentati per Dæmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium, sed tantummodò phantastica & imaginaria visione, per illarum videlicet specierum sensibilium reductionem, &c. vt suprà.

Sed quia Doctor sanctus opinionem illam vt errorem, & non vt opinionem simplicem reprobat (licet non vt hæresim fortè, vt piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis & à malis Angelis fuerint absque corporibus assumptis vsitata. Ideò, vt ibidem dicit: cùm sancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali visione apparuisse: & talis apparitio fit in assumptis corporibus. Textus etiam scripturæ sacræ super tales corporales apparitiones plus concordat, quàm super imaginarias aut præstigiosas. Ideò ex his ad præsens dicere possumus etiam super quascunque visiones consimiles illis de socijs Diomedis: quòd licet illi socij imaginaria visione videntium potuissent opere Dæmonum videri modo quo dictum est, tamen potiùs præsumitur, quòd per Dæmones in assumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint visi: aut quòd aliæ aues naturales, à Dæmonibus agitatæ, illos repræsentauerint.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita existunt sine læsione, quando præstigiosas operantur transmutationes.

CAPIT. IX.

Quòd

QVòd si vlterius super modum præstigiosæ transmutationis quæritur. An intra corpora & capita tunc existãt, & an tales sint tãquam obsessi à Dæmonibus æstimandi: & qualiter fieri posit, vt absq; læsione potentiarum & virium interiorum posit species ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrùm tale opus debeat censeri miraculosum factum, aut non.

Ad primum oportet distinguere de præstigiosa illusione, eò quòd vt dictum est. Illa illusio fit enim interdum super sensus exteriores, interdum super interiores, vsq; ad sensum exteriorem.

Prima ergo, licet posit fieri absq; hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illa occupando, sed tãtùm exterius deludendo: vt vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpositionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo. Aut vbi per se corpus assumeret, & se visui obÿceret.

Secunda tamen non potest fieri, nisi ipsum caput & potentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione.

Duo spiritus non possunt esse in vno & eodem loco.

Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati, non possunt esse in vno & eodem loco, & anima sit in qualibet parte corporis. Est aũt auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est, vbi operatur. Ratio S. Tho. 2. sent. dist. 7. art. 5. Omnes Angeli boni & mali, ex virtute naturali, qua præstantior vtique est quacunq; corporali, habent potestatem transmutandi corpora nostra.

Patet

Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò, quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per Angelos, Gre. 4. Dialog. In hunc mundum visibilem nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest: Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos, sicut & motores orbium asseruntur, non solùm à Doctoribus sanctis, sed etiam à Philosophis omnibus. Patet & ex eo, quod omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores. Si cui placet, videat S. Tho. in 1. par. q. 90. art. 1.

Tota machinà mundi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Ex quo côcluditur, quòd quia Dæmones vbi operantur ibi sunt, ideò quando phantasias & interiores potentias perturbant, tunc etiam ibi existunt.

Item, licet, illabi animæ illi sit tantùm possibile, qui eam creauit, tamen Dæmones etiam illabi possunt, Deo permittēte, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impreßiones facere in potentias interiores affixas organis corporalib. Ideò & per illas impreßiones, sicut immutantur organa, ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum est: quòd educere possunt species reseruatas in vna potentia affixa organo: sicut ex memoria, quæ est in vltima parte capitis, educit speciem equi localiter mouendo illud phantasma vsque ad mediam partem capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ: & demùm consequenter vsque ad sensum cōem, cuius residentia est in anteriori parte capitis. Et omnia subitò sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessariò æstimentur, ac si exteriori visui obijcerentur:

Dæmones animæ illabuntur.

rentur: Exemplum patuit ex naturali defectu in Phreneticis, & alijs maniacis.

Quo ſine dolore capitis ſpiritus caput intret.

Quòd ſi quæritur, quomodo hoc abſque dolore capitis efficere poßit? Facilis eſt reſponſio. Primò, quia enim organa non diuidit, nec immutat, quò ad ipſorum ſubiectũm ſed tantũmodò ſpecies mouet. Item ſecundò, quia non alterat immittẽdo aliquam qualitatem actiuam, vnde neceſſariò paßio ſequatur, cùm & ipſe in ſe Dæmõ omni qualitate corporali careat, ideò ſine alio talia operari poteſt. Item tertiò, quia vt dictum eſt tantummodò facit trãſmutationes per modum localem, ab vno organo ad aliud & non per alios motus, ex quibus alterationes læſiuæ interdum cauſantur.

I. II. III.

Illud ergo quod difficultatem facit, quòd quia duo ſpiritus non poſſunt eſſe in eodem loco, puta diffinitiuè, & anima ẽt exiſtit in capite, quomodo tunc Dæmones ibidem exiſtere poſſunt? Dicẽdum, ꝙ reſidentia animæ aßignatur centro cordis, in quo vitam influendo omnibus membris communicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ ſentit tactum ex omni parte.

Vt aranea in medio telæ, ſic anima in corde.

Tamen quia dictum Auguſtini in libro de ſpiritu & anima, quòd eſt tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd ſit in capite, adhuc Dæmon ibi operari poteſt, quia alia eſt eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore eſt, vt informet & vitam influat: vnde eſt ibi ſicut forma in materia, non ſicut in loco. Dæmon autem ſicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operando circa ſpecies ſenſibiles. Vnde quia nulla cõfuſio operationum eſt

inter eos: Ideò vtrunque simul in eadem parte corporis esse possunt.

Ad illud, An tales sint tanquam obsessi & arreptitij, id est, à Dæmonibus arrepti æstimandi: quia specialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc possibile sit, vt opere Maleficorum aliquis vt obsessus à Dæmone, id est, quòd Dæmon eum possideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia specialis tractabitur modus in capitulo sequenti, habet enim & hoc specialem difficultatem. An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An Dæmon mutãdo phantasias in homine eos obsideat.

Ad illud tantummodò. An temporalia opera Maleficorum & Dæmonum sint ad modum miraculosorum operum censenda: ita quòd debeant opera miraculosa æstimari. Dicendum, quòd sic, inquantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturæ nobis ignotæ: licet non sint propriè miracula sicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ: qualia sunt miracula Dei & sanctorum. (Vide quæ in prima parte operis, sub quinta quæstione & reprobatione tertij erroris, tacta sunt.)

An mira opera Dæmonum & Maleficorũ habeantur pro miraculis.

Vltra quæ addenda sunt, hæc propter eos, qui huiusmodi opera impugnare possent, quasi non debeant censeri opera miraculosa, sed simpliciter opera Diabolica, eò quòd cùm miracula sint data in confirmationem fidei non debent concedi fidei aduersario. Tum etiam, quia signa Antichristi dicuntur ab Apostolo signa mendacia.

Finis Miraculorum.

Sed dicẽdum ad primum, quòd miracula facere. est

donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri homines, ita & per malos spiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere se potest.

Differẽtia inter bonorum & malorum miracula.

Vnde etiam discernuntur miracula per bonos facta, ab illis, quæ per malos fiunt ad minus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina virtute fiunt, in illis etiam, ad quæ virtus actiuæ naturæ se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos, & huiusmodi, quæ Dæmones secundum veritatem facere non possunt, sed in præstigijs tantùm: vt Simon Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diu durare non possunt. Secundò, ex vtilitate signorum, quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa autem per Maleficas facta, sunt de rebus nociuis vel vanis: sicut quòd volant in aëre, vel reddant membra hominum stupida & huiusmodi. Et hanc differentiam assignat Beatus Petrus in itinerario Clementis.

S. Petrus in itinerario Clementis.

Tertia differentia est, quantum ad fidem: quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorum morũ. Sed signa malorum sunt in manifestum nocumentum fidei & honestatis.

Etiam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem Diuini nominis piè & reuerenter. Sed Malefici & mali quibusdam deliramentis, & Dæmonum inuocationibus.

Antichristus facit etiã vera miracula.

Aliud etiam non obstat, quòd videlicet Apostolus opera Diaboli & Antichristi nominat signa mendacia, quia

quia tunc mirabilia, quæ fient ab eo, diuina permiβione sunt vera, & etiam falsa diuersis respectibus. Vera in illis, quæ fiunt virtute Dæmonis, ad quæ eius virtus se extendere potest. Falsa, quando faciet ea, ad quæ sua virtus se non potest extendere, vt suscitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primo, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit, & loco illius, ipse in assumpto corpore ex aëre se præsentabit, & sic in secundo præstigiosa arte visum aufert, aut infirmitates alias, & subitò sanabit à læsione cessando, nō qualitates interiores testificando, sicut in legenda Bartholomæi ponitur. Possunt etiam omnia mirabilia opera Antichristi & Maleficarum dici signa mendacia, in quantum solummodò ad decipiendū fiunt: iam & tunc operabitur Antichristus. Hæc Thomas dist. 8. de virtute Dæmonum in operando.

Posset etiam hîc adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis: & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, scilicet quòd sit à Deo, & quòd sit præter existentiam naturæ, contra cuius ordinem fit: & tertiò quòd sit euidens: & quartò quòd ad fidei corroborationem, quia ergo in operibus Maleficarum primum & vltimum ad minus deficiunt, ideò mira opera, non autem miracula dici possunt. Compēdium Theologicæ veritatis. Differētia inter mirum & miraculum.

Et etiam ratione, quia etsi aliquo modo miracula dici possunt, quia tamen quædam sunt supra naturam, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Et supra naturam sunt illa, in quibus non est simile in natura,

tura, nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiunt vsu contrario naturæ: terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine simili naturæ, vt in mutatione virgarum in serpentes, quod natura facere potuisset per longam putrefactionem propter rationes seminales, sic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virgæ naturaliter mutatur in serpentes.

Res gesta mira de mulieribus suo feliū figura verberatis.

Rem gestam narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidū in diœcesi Argentinensi, cuius nomen occultare ordo charitatis & honestatis postulat. In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum duntaxat in domo secarat. Catus quidam non paruæ quantitatis ipsum molestare ei importunè se obijciendo visus est, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam versus vultum saliendo, iamq; inter tibias morsibus lacerando ipsum aggrediuntur. Perterritus inde, &, vt retulit, maiori anxietate nunquam perplexus, signo crucis se muniendo, & opus prætermittendo, per incisa ligna catos infestos, & modò ad faciem, modò ad guttur denuò saltantes, iam vnam ad caput, iam alteram ad pedes, aut super dorsum percutiendo vix abegit. Et ecce post horæ spacium, dum iterum suo operi insisteret, duo famuli oppidi consulum tanquam malefactorem ipsum capientes, ad præsentiam Baliui seu Iudicis ducere volebant: qui Iudex à longe ipsum aspiciens, nec audientiam sibi præstare volens,

lens, imperat vt ad profundum cuiusdam turris seu carceris, vbi plectendi includebantur ad mortem, proijceretur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cùm in nullo crimine se consciū agnosceret, per triduū custodib. carceris querulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia sibi præstanda amplius instarent. Tantò acrius Iudex ira sæuiebat, verbis contumeliosis asserens, qualiter & quomodò tantus Maleficator adhuc reatum suum non agnosceret, aut quomodo se innocentem proclamaret, cùm euidentia facti eius flagitia horrenda demonstrarent. Et cùm hi nil proficerent, tamen suasu aliorum consulum Iudex inductus audientiam sibi præstare habuit. Eductus itaque de carcere, cùm ante Iudicem staret, & Iudex ipsum intueri renueret, pauper genibus aliorum circumsedentium prouolutus, petijt vt causa suæ calamitatis sibi aperiretur: sicque Iudex in hæc verba prorupit. Tu scelestissimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoscis? Ecce tali die, & tali hora, tres matronas præcipuas huius ciuitatis vulnerasti, vt in lectis decumbentes, nec surgere aut mouere se valeant. Refocillatus pauper, & de die & hora, ac de euentu rei apud se ruminans, dixit: En diebus vitæ meæ mulierem nunquam percussi aut verberaui, & quòd tali die & hora sectioni lignorum institi, testium legitima productione probabo. Sed & vestri familiares sequenti hora huic operi me insistentem compererunt. Tunc iterum furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo scelera sua palliare nititur. Mulieres verbera deplangunt, demonstrant, & quòd eas percus-

 serit,

ſerit, publicè teſtantur. Tunc pauper amplius ſuper euentum rei ruminans. Illa, inquit, hora creaturas me percuſiſſe recolo, non autem mulieres. Attoniti circumſedentes, cuiuſmodi creaturas percuſſerit reſerari cupiunt? Tunc ille rem geſtam (& prout ſuprà tactum eſt,) omnibus ſtupẽtibus recitauit. Et intelligentes opus Dæmonis fuiſſe, pauperem ſolutum & illeſum abire, & quòd negotium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fidei Zelatoribus qui interfuerant, euentus occultari potuit.

Quo Maleficæ in catos mutentur.

Super quem modum aliqua differendo. An ne Dæmones in aſſumptis ſic effigijs abſque præſentia Maleficarum apparuerint, aut earum corporalis præſentia præſtigioſo artificio in beſtiales illas formas tranſmutata fuerit. Reſpondendo concludere oportet: quod licet vtrunque virtute Dæmonum fieri poſſit, ipſum tamen ſecundum factum fuiſſe amplius præſumitur. Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigijs catorum laboratorem inuaſerunt, etiam laboratoris ictus & verbera catis illata, mulieribus in domo reſidentibus ſubitò, & per aërem inferre potuiſſe, & hoc propter pactum mutuò dudum initum, nemo dubitat. Sic enim & læſionem, vel puncturam, quam inferre volunt, ſciunt aliqua imagine depicta vel fuſa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, ſed illum quem præſentare habet, iuxta puncturas ſuper imagines factas lædunt: Varia ſuper hunc modum geſta deduci poſſent.

Quo per imagines fuſas homines vulnerentur.

Nec valet inſtantia ſi quis obijceret, illas mulieres

ſic læ-

sic læsas fortaßis fuisse innocentes, eò quòd & per exempla tacta sunt læsiones etiam innocentibus posse contingere patet. Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à Malefica læditur: Instantia non valet, quia aliud est à Dæmone per Maleficam lædi, & aliud per ipsum Dæmonem absque Malefica: quia Dæmon per se in effigie animalis tunc verbera suscipit, quando alteri sibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius consensu, ad talem apparitionem sub tali forma & modo se ingeßit. Vnde sic tantummodò noxijs, & sibi per pactum coniunctis nocere potest, & nullo modo innocentibus. Per Maleficas autem, vbi Dæmones lædere quærunt, tunc etiam innocentes permißione Diuinæ in vltionem tanti criminis sæpè affligunt.

Verùm quòd etiam Dæmones per se interdum (Deo permittente,) & innocentes lædunt, & dudum Iob sanctißimum læserunt, sed ibi non fuerunt, nec vsus fuit Diabolus huiusmodi præstigiosis apparitionibus, prout in tali facto & per tale phantasma cati, quod animal perfidorum est appropriatum signum, sicut canis Prædicatorum in scripturis. Vnde semper mutuo sibi insidiantur. Et ordo Prædicatorum sub figura catuli latrantis in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit.

Monachi Prædicatores cõparantur canibus, Hæretici catis.

Præsumitur autem, quòd per secundũ modum Maleficæ illæ tres laboratorem inuaserunt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit. Pri-

mò, quòd ad Dæmonum instantiam sollicitatæ super hoc fuerunt, & non Dæmones ad instantiam Maleficarum. Sic enim sæpissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis, quod ad instantiã Dæmonũ, eas cõtinuè ad mala perpetranda infestantes, plura habent facere, & verisimile quòd de se non cogitassent, pauperem molestare.

Causa autem quare Dæmones ad hoc sollicitabant, sine dubio, extitit, quòd quia benè noscunt, vbi crimina manifesta impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehonestatur, & ipsarum numerus amplius augmentatur. Secundò, habito earum consensu, Dæmones earum corpora localiter transtulerunt, ea facilitate, qua & spiritualis virtus præstantior corporali existit. Tertiò, quòd præstigiosa apparitione modo quo suprà tactum est, in formas illas bestiales conuersæ ipsum laboratorem inuadere habuerunt, nec defensæ à verberibus, sicut vtiq; ea facilitate, qua translatæ fuerant, eas defendere potuissent, sed verberari & verbaratorem manifestari permiserunt, scientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum Zelum fidei habentis, remanere ob causas prætactas impunita.

Diabolus in forma sacerdotis prædicat.

Alludit quod legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset, esse verba sua obseruauit: & an benè vel malè populum informare attẽdebat: Et dum ipsum irreprehensibilem, & potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito, dum causam super his quæreret, respondit: Ecce veritatem dico, sciens quòd

quòd dum auditores sint verbi & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrum meum augmentatur.

De modo, quo Dæmones per Maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

CAP. X.

QVia in præcedenti capitulo tactum est, qualiter Dæmones etiam capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare, & species interiores de loco ad locum mouere possunt. Dubitare quis posset. An ne ex toto homines ad instantiam Maleficarum obsidere possent. Et de diuersis modis obsidendi absq; Maleficarum instantia. Vnde pro harum declaratione tria sunt declaranda.

Primò de diuersis modis poßidendi. Secundò, quò ad instantiam Maleficarum diuina permißione Dæmones interdum omnibus illis modis poßident. Tertiò, acta & gesta super hæc sunt deducenda.

Quò ad primum, secluso illi generali modo, quo Diabolus hominem, cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo S. Thomas quolib. 3. quæst. 3. sub dubio. An Diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandocunque peccat mortaliter. Causa dubitationis eius sit, quòd cùm Spiritus Sanctus semper inhabitat hominem cum gratia, iuxta illud, 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: & gratiæ opponitur culpa, & opposita habent fieri circa idem. De obsessis à Diabolo ob peccata.

Vbi etiam declarat, quòd quia inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non est Diabolo poßibile inhabitare animã, eò quòd solus Deus *menti illabitur.* Nec *iterum* Diabolus *ita est causa culpæ, sicut* Spiritus Sanctus *efficit in anima per se operando, ideò similitudo non valet.*

Diabolus non potest illabi in animam.

Quantum verò ad corpus, dicere possumus, quòd dupliciter Diabolus *potest inhabitare hominem, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia existentes. Primo modo, dicere oportet, quòd quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti* Diaboli *addicitur, inquantum* Diabolus *interdum exterius suggeßit peccatum, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginationem, ideò dicitur inhabitare affectum hominis, cùm ad quemlibet motum tentationis mouentur sicut nauis in mari sine gubernatione.*

Impiorũ mens est sicut nauis sine gubernatore.

Potest etiam Diabolus *hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in* Arreptitijs*:* Et *quia hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quàm culpæ, vt patebit & pœnæ corporales non semper consequuntur culpam, sed quandoque peccantibus, & non peccantibus inferuntur.* Ideò *& in gratia & extra gratiam, existentes secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum* Dei *inhabitare substantialiter possunt: & hic modus poßidendi, licet non sit nostræ speculationis, ponitur tamen, ne alicui impoßibile videatur, quòd etiam (* Dei *permißione,) homines à* Dæmonibus *ad instantiam*

De Arreptitijs.

Malefi-

Maleficarum substantialiter interdum inhabitantur.

Possumus ergo dicere, quòd sicut quinq; modis, Dæmones per se absq; Maleficis homines lædere & possidere possunt, ita & omnibus illis modis ad instantiam Maleficarum, cùm ex tunc, sicut amplius Deus offenditur, ita & maior sæuiendi in homines per Maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi sunt, dempto eo quòd vexant aliquando in bonis fortunæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in proprijs lædunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus simul & in potentijs interioribus. Aliquando solùm tentant intus & extra. Alios vsu rationis ad tempus priuant. Alios velut bestias irrationales reddunt. De singulis dicamus.

Quinq; causæ cur homines à Dæmonibus obsideantur.

Sed prius quinque causas, propter quas Deus permittit homines possideri præmittamus, quia ordinem seruare, materia postulat. Nam aliquando quis possidetur pro maiori suo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro suo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de causis nulli dubium, quin & Deus ad instantiam Maleficarum per Dæmones etiam similia interdum permittat: & singula ex scripturis, & non per noua gesta tantùm probare expedit: cùm semper noua per antiqua roborantur.

Nam de primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini charissimi discipuli, vbi fertur, quendam patrem sanctissimæ vitæ tanto dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis proprijs fugarentur, sed etiam

Dæmones per epistolas & cilicium eiecti.

etiam eiusdem Patris epistolis & cilicio, & cùm coram mundo Pater esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria, cui vitio licet viriliter resisteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinq; mẽsibus à Dæmone possideretur, quod & factum est. Nam eum statim possessum vinculari oportebat, & omnia applicare sibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus est. Sed quòd hac de causa quis per maleficium alterius posset à Dæmone possideri, sicut factum fuisse non legitur, ita nec ad præsens affirmatur: licet, vt præmissum est, incomprehensibilia sint Dei iudicia.

S Pater orat Deũ, vt à Diabolo possideatur.

De secundo autem, quòd ex alieno leui delicto aliquis possidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de Beato Eleutherio abbate, viro simplicissimo, qui cùm prope monasterium virginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad suam cellam poni paruulum puerũ, qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dæmone liberatus est ad patris præsentiam. Hic cùm rem didicisset gestam, & puer iam positus esset in monasterio sancti viri, & transactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait ad confratres suos. Diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit, puerũ hunc accedere non præsumpsit. Et ecce statim Diabol. puerũ vexare cepit. Et per lachrymas & ieiunia sancti viri, & confratrum difficulter, sed eodem die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens possidetur, non mirum si propter

Ob superbiam S Eleutherij alius plectitur.

pter veniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad Maleficarum instantiam, per Dæmones posſidentur.

Nam & de proprio veniali peccato patet per Casſianum collatione abbatis Sereni prima, dicentem de Mose. Moses, inquit, in heremo, cùm singularis & incomparabilis vir esſet, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra abbatem Macharium disputans, paulò durius protulit, quadam scilicet opinione præuentus, diro confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori suo ab eo suppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intulisſe videtur, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, patuit ex miraculosa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione submisſa, citius nequam spiritus ab eo fugatus abſceſsit.

Simile videtur huic, quòd Gregorius primo Dial. refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius signo crucis se muniens, & per beatum Equitium patrem liberata.

Monialis non signans se cruce in esu lactucæ, à Diabolo posſidetur.

De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem poſsideri, ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato Episcopo, qui dum Diabolum ab obseſso homine propulisſet, serò idem Dæmon in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit: O virum sanctum Fortunatum Episcopum, Ecce de hoſpitio me peregrinum proiecit, nec vbi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua & filio sedens, peregrinũ inuitauit

Gaudens detractionibus posſidetur à Dæmone.

tauit ad suum hospitium, & quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino fictè audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuasit & prunis iniecit, ac animam eius excußit. Sicq; pater miser primum quem recepisset hospitio intellexit.

Et de quinta causa proprij facinoris & magni, communiter tam in sacra scriptura, quàm in sanctorum paßionibus legimus. Nam & sic 1. Regū 15. Saul inobœdiens Deo possessus est. Quæ omnia (vt diximus) tacta sunt, ne impoßibile cuiquam videatur, ne ob facinorum Maleficarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam poßideantur. Super quo vt diuersos modos poßidendi intelligere valeamus, quò ad secundum rem gestam in medium producamus.

Res gesta de maleficato obsesso.

Tempore siquidem Pij Papæ secundi, ante iniunctum inquisitionis officium, vni è duobus Inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem secularem ob liberationis gratiam, quia obsessus erat, Romam vsq; perduxit. A casu autem, dum ego vnus ex Inquisitoribus, hospitium refectionis gratia intrassem, cõtigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum consederent. Conuenientes autem, & mutuò (vt moris forensium est) conferentes. Idem pater pluries suspirans, & quòd prosperum iter compleuisset à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænam sui itineris & causa tristitiæ esset, inquirere cepi. Tunc ille, filio audiente, qui & mihi collateralis in mensa

mensa erat, respondit. Heu filium habeo à Dæmone obsessum, quem ob liberationis gratiam magnis laboribus & impensis hucusque perduxi. Et ego: Vbi nam filius esset, dum inquirerem, quòd mihi collateralis esset, indicauit. At territus ego paululum, & diligenter ipsum intuens, quòd cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæque interrogata piè responderet, hæsitare animo cepi, quòd obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci. Tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter quantoque tempore obsessus fuisset, indicauit. Mulier, inquit, quædam Malefica hanc mihi infirmitatem contulit, rixanti enim contra eam ratione cuiusdam disciplinæ circa regimen curiæ, cùm eam durius increpassem, quia ceruicosæ voluntatis erat, dixit, quòd post paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idem refert, quòd maleficium sub quadam arbore positum sit à Malefica, quod nisi amoueatur, non potero liberari, sed nec arborem vult indicare. At ego nec minimam suis dictis fidem adhibuissem, nisi experientia me protinus edocuisset. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter consuetum modum obsessorum tantæ suæ rationis esset capacitatis: Respondit: Vsu rationis tantummodò priuor, quando diuinis aut vacare aut sacra loca visitare voluero: Præcipuè autem Dæmon ex suis verbis per me prolatis dixit. Quòd sicut maiorem displicentiam hactenus in sermonibus ad populum sibi fecisset, ita vt nullo modo me prædicare sineret. Gratiosus enim ex relatu patris

prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquisitor cùm de singulis certificare volebam, per quindenam & vltrà ad varia sanctorum limina ipsum deducere decreui. Præcipuè autem ad Ecclesiam Sanctæ Praxedis virginis, vbi pars statuæ marmoreæ, cui in sua flagellatione saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dum exorcizabatur, emittebat, iam asserens se velle exire, post paululum verò minimè. Et vt præmissum est, in omnibus moribus mãsit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebant, & illis finitis, dum stola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inhonestum motum demonstrabat. Hoc dempto, dum Ecclesiam aliquam pertranseundo genua pro salutatione virginis gloriosæ flectebat, tunc Diabolus eius linguam in longum extra os suum emittebat: Et interrogatus, an non ab illo posset continere: respondit: hoc facere minimè valeo, sic enim vtitur omnibus membris & organis, collo, lingua, pulmone, ad loquendum vel eiulandum, dum ei placet: audio quidem verba, quæ sic per me & ex membris meis loquitur, sed resistere omninò non valeo, & quando deuotius orationi alicui insistere affecto, tamen acrius me impugnat, linguam emittendo. Et quoniam columna in Ecclesia sancti Petri ex templo Salomonis circumlata existit, per cuius virtutem plures licet à Dæmonibus obsessi, liberantur, eò quòd & Christus prædicando in templo illi se appodiasset, hic tamen occulto Deo iudicio liberari

Columna Salomonis Romæ.

liberari non potuit, alium modum pro sua liberatione sibi disponendo. Licet enim per integrum diem & noctem circa columnā inclusus mansisset, tamen sequenti die, post varios exorcismos super eum perlectos, dum circumstaret populus, & magnus fieret concursus: interrogatus, in qua parte columnæ se Christus podiasset, tunc dentibus mordendo columnam, locum demonstrabat eiulans, Hîc stetit, hîc stetit. Vltimatim tamen dixit: Nolo exire. Et cùm interrogaretur, qua de causa? respondit, Propter Lombardos: Et interrogatus denuò, cur propter Lombardos egredi nollet? Tunc respondit in Italica lingua, (cùm autem infirmus sacerdos illud idioma ignoraret,) dicens: Omnes faciunt sic & sic, nominando pessimum vitium luxuriæ. At sacerdos post hoc me interrogando dixit: Pater, quid sibi volunt hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli? cui, cùm indicassem, respondit: verba quidem audiui, sed intelligere non potui. Et quia, vt rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio. Hoc genus dæmoniorum non eÿcitur nisi in oratione & ieiunio: Ideò quidam venerabilis Episcopus per Turcas, vt fertur à sede expulsus, piè illi compatiens, per totum quadragesimale tempus in pane & aqua, ieiunÿs & orationibus, & exorcismis quotidie insistens, ipsum per Dei gratiam tandem liberauit, & ad propria cum gaudio remisit.

Diabolus mõstrat locum vbi Christus acclinauerit docendo.

Propter Lombardos Diabolus nõ vult exire.

Super quo licet sine miraculo nullus in hac vita possit sufficienter differere, quibus & quot modis

Quot modis Dæmon hoïes possidendo vexet.

Dæmon homines possideat, vel etiam lædat: possumus tamen dicere, quòd quinque modis, dempto eo quòd in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamen lædunt. Nam aliqui in proprijs tantummodò vexantur corporibus, Aliqui in corpore simul, & in potentijs interioribus, Aliqui in potentijs tantummodò interioribus, Aliqui castigatione eorum ad tempus tantummodò vsu rationis priuantur, Aliqui verò velut bestiæ irrationabiles redduntur. Præfatum sacerdotem quarto modo possessum fuisse declaratur. Nam nec in rebus fortunæ, nec in proprio vexatus corpore fuit, prout contigit Beato Iob, vbi Deus Dæmonem licentiasse manifestè scriptura super hoc tradit, dicens ad Satan: Ecce, vniuersa quæ habet, in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam, *& hoc in res exteriores. In corpus verò postmodum ait:* Ecce in manu tua est: veruntamen animam eius serua, *id est, vitam eius ne auferas.*

Iob etiam in anima à Satana affligebatur.

Potest etiam dici quòd tertio modo, scilicet, in potentijs animæ interioribus simul & corpore vexatus fuit, cùm dicebat, vt Iob. 12. habetur: Ad Dominum si dicitur, consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in strato meo, terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties: *Dæmone scilicet procurante, secundum Lyram & secundũ Thomam. Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormienti apparẽt, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienato. Solent enim phantasmata, informata diurnis cogitationibus, esse in terrorem dormien-*

mientium. Et hæc reprobantur in eo ex infirmitate corporis. Vnde sic consolatione vndique seclusa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot angustias nisi per mortem; horrore inquit concutiens. Quibus modis & Maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, prout in sequentibus patebit, qualiter per grãdines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læsiones inferunt.

Et tertius etiam modus lædendi est in corpore, & in interiorib. potentijs, absq; priuatione vsurationis. Patet ex earum operationibus, vbi, vt suprà tactum est, adeò mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt, quòd necessariò etiam nocturno tempore ad amasias per longa terrarum spacia currere habent, sic co carnalis amoris nimis illaqueati.

Potest adduci & illud quod in Hassia oppido Marburg contigisse dicitur, de quodam obsesso etiam sacerdote, dum in exorcismis Dæmon interrogaretur, quãto tempore sacerdotem inhabitasset. Respondisse fertur, septem annis. Et cum exorcista obijceret: cùm vix per tres menses eũ vexasti, reliquo tempore vbi eras? Respondit: In corpore suo me occultabam. Et ille, In qua parte corporis, vbi inquirebat, respondit, vt plurimùm in capite. Et denuò, vbi nam fuisset, quando diuina celebrasset, & sacramentum sumpsisset, requisitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille miser: qua temeritate ad præsentiã creatoris tui non aufugisti? Tunc Dæmon: Nunquid sub põte se vnquã quis occultare põt, donec desuper vir sanctus pertransibit, dũmodò gressus non fixerit. Di-

Vbi Dæmon lateat, quando Dæmoniacis præbetur sacramẽtum.

uina tamen cooperãte gratia liberatus fuit, siue verum siue fictitiũ protulerit, cùm mendax sit, & pater eius.

Quartus modus applicatur ad præfatum possessum Romæ liberatũ, sub hac declaratione, quòd Dæmon possit illabi corpori, licet non animæ, cùm hoc soli Deo sit possibile: illa etiam corpori, non tamen infra terminos essentiæ corporis: hoc inquam, declarat terminos essentiæ corporis.

Solus Deus potest animæ illabi.

Hoc inquam declarando, habetur modus quo Dæmones substantialiter interdum homines inhabitant, & ad tempus tantùm vsu rationis priuant. Et quidem hoc sic declaratur. Nã dicere possumus, ꝙ corpus habet terminos duplicis rationis, scilicet quantitatis & essentiæ. Vnde quando Angelus quicunq; bonus vel malus operatur infra terminos corporalis quantitatis, & sic illabitur corpori, operando circa potentias quantitatiuas, sic etiam boni Angeli ẽt imaginarias in bonis visiones operantur. Nunquam aũt dicuntur illabi essentiæ corporis, quia non possunt illabi vt pars, neq; sicut virtus. Non sicut pars, quia alia & alia est essentia vtrobique. Non sicut virtus, quasi dans esse, quia suũ esse habet per creationem à Deo. Vnde & ipse solus habet intrinsecam essentiæ operationem & conseruationem, quandiu placitum fuerit suæ pietati conseruando.

Vnde cõcluditur, ꝙ aliæ oẽs perfectiones seu defectus, loquendo de bonis, quò ad perfectiones, de malis, quò ad defectus, qn operantur, si operãtur circa corpus & partes eius, vt circa caput illabuntur tali corpori super terminos, videlicet quantitatis & quãtitatiuas potẽtias.

Si verò

, Si verò circa animam, tunc iterum vterq; extrinsecè operatur, sed modis diuersis. Et dicuntur operari circa animam, phantasmata illa seu species intellectui repræsentando, & non solùm ad iudicium sensus cõmunis & sensuum exteriorũ. Ex quibus operationibus sequuntur tentationes à malis Angelis, & affectiones & cogitationes malæ, per indirectum operando versus intellectum. A bonis autem Angelis sequuntur illustrationes phantasmatum ad cognoscendum reuelando ab eis: vnde & talis diuersitas est, quòd boni Angeli etiã directè possunt inprimere in intellectũ phantasmata illustrando. Mali autem neq; illustrare dicuntur phantasmata, sed prius obfuscare. Item nec directè inprimere possunt, sed tantummodò indirectè, inquantum intelligentem necesse est phantasmata speculari.

Qũo boni & mali spiritus animę illabãtur, aut circa eam operentur.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet: sicut nec dicitur superior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet: sed tantummodò extrinsecè operatur, & cooperatur modo, quo dictũ est: vnde multò minus malus illabi põt.

Et per hunc modum Dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd sicut illabi suo corpori potuit, infra videlicet terminos corporalis quãtitatis, ita caput suum occupauit substantialiter illud inhabitando. Secundò, quòd circa animam eius extrinsecè operari potuit, obfuscando intellectum, vt rationis vsum perderet. Ita etiam potuit vt sine intermißione, vel etiam interpellanti eum, quò ad amißionẽ rationis, vexare. Licet etiam dici potest, quòd ex dono Dei hoc habuerit

Iudicium de peiore obsesso sacerdote.

ſacerdos, vt nō ſine intermiſſione à Dæmone vexaretur. Tertiò, q; licet omnibus membris organis ad loquēdum & voces ad formandum priuaretur, ſemper tamen ad verba, licet nō ad ſententiam verborum aduertentiam habuit. Qui modus obſidendi plurimùm ab alijs obſidendi modis differt, cùm communiter obſeſſi leguntur ſine intermiſſione à Dæmonibus affligi, vt patet in Euangelio, tam de lunatico, cuius pater dixerat ad Ieſum: Domine, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur. Matth. 17. quàm etiam de muliere illa, quam Satanas alligauerat 18. annis, & erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum aſpicere. Lucæ 13. Quibus etiam modis indubiè Dæmones diuina permiſſione ad inſtantiam Maleficarum vexare poſſunt.

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre poſſunt, & hoc in generali de grauioribus.

CAPIT. XI.

SED & hoc, quòd non ſit aliqua infirmitas corporalis, quæ à Maleficis (Deo permittente) inferri non poſſit: etiam ſi ad lepram vel Epilepſiam ſe extēdere habeat: Probari poteſt per hoc, quòd per Doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam diligenter ea quæ ſuperius tacta ſunt, tam de virtute Dæmonum, quàm ad malitiam Maleficarum conſiderentur, nullam patitur hoc difficultatem. Nam & Nider, tam in ſuo præceptorio, quàm etiam Formicario, vbi quærit: An Malefici poſſint veraciter ſuis maleficijs

homines

homines lædere. Et est quæstio absq; exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcunque incurabilis. Et vbi respondit quòd sic, quærit consequenter, quibus modis, & quibus rebus.

Et quò ad primum respōdit, vt suprà ex prima quæstione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Isid. describentem Maleficarum operationes. 8. Eth. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, hi enim elementa concutiunt, scilicet opere Dæmonum ad tempestates concitandas, mentes hominum turbāt, modis videlicet suprà tactis, vsum rationis, vel omninò impediendo, aut grauiter obfuscando. Subdit, & absq; vllo veneni haustu, violentia tantùm carminis animas interimunt, vitam videlicet auferendo.

Probatur etiam per S. Tho. in 2. sent. circa dist. 7. & 8. Et in 4. dist. 34. Et communiter per omnes Theologos ibidem scribentes, quòd Malefici omnibus modis possunt procurare læsiones in hominibus & eorum rebus, cooperante Dæmone, in quibus Dæmon potest solùm lædere vel decipere, videlicet in rebus, fama, corpore, vsu rōnis & in vita: vult dicere, quòd in illis, in quibus Dæmon per se absq; Malefica posit lædere, posit etiam cum Malefica: Imò ampliori facilitate propter maiorem Diuinæ maiestatis offensionem, vt suprà tactum est.

De rebus namq; patet Iob. 1. & 2. vt suprà patuit. De fama patet in Legenda B. Hieronymi, vt refert Io. And. in Hieronymiano, quòd Diabolus se transformauit in formam Sancti Siluani Episcopi in Nazareth, amatoris Hieronymi. Qui Dæmō primò fœminam nobilem nocte in le-

Satan se transformat in S. Siluanum Nazarenum Episcopum.

in lecto procare & prouocare cepit ad luxuriam verbis, & deindè factis sollicitauit ad malum: quæ cùm clamaret, Dæmon sub specie Sancti Episcopi sub lecto fœminæ se abscondit, vbi requisitus & inuentus, per luxuriosa verba se mentitus est esse Episcopum Siluanum. In crastinum ergo sanctus vir, disparente Diabolo, diffamatus est grauissimè: quæ diffamia tandem circa sepulchrum Sancti Hieronymi fatente Diabolo in obsesso corpore purgata est.

Iob fuit leprosus.

De corpore patet in Beato Iob, qui percussus fuit à Dæmone vlcere pessimo, quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigisbertus & Vincen. in spec. histo. lib. 25. ca. 37. quòd tempore Ludouici secundi Imperatoris, in parochia Maguntina quidam Dæmon primò sæpè lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deindè publicè loquendo, furta prodendo, & discordias seminando plures inquietauit: deindè omnes contra vnum irritauit, cuius hospitium vbicunque manebat incendit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandem agros pro hospitio habere oportuit: propter quod cùm presbyteri lætanias celebrarent, multos iactibus lapidũ Dæmon vsq; ad cruentationem læsit, aliquãdo quieuit, aliquando sæuit, & per triennium ista continuauit, quousq; omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt.

Item de nocumento vsurationis, & vexatione interiorum sensuum, probatur ex possessis & arreptitijs per Euangelicas etiam historias. Item de morte, & quòd de vita etiam quosdam priuat. Patet Tobiæ 6. de septem viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum,

ctum, & effrenem appetitum in virginem Saram eiusdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, quòd sicut per se, ita & amplius per Maleficas, in omnibus nihil dempto, hominibus nocere possunt.

Verùm vbi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius Dæmonibus aut Maleficis imputandæ: Respōdetur, quòd sicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ: sed quia in contemptum & offensam creatoris simul & in perditionem animarum quærunt huiusmodi per Maleficas exercere, scientes quòd per talem modum, sicut Deus amplius irritatur, ita & amplius permittit eis potestatem sæuiendi. Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permitterentur Diabolo inferre hominibus, si per se solùm affectaret homines lædere: quæ tamen permittuntur, iusto & occulto Dei iudicio per Maleficas, propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem.

An læsiones Satanæ, vel Maleficis ministris eius sint ascribēdæ.

Vnde & eis iusto iudicio talia imputantur secundariò, quantumcunq; Diabolus sit actor principalis. Scopa ergo, quam mulier intingeret aquæ vt pluat, & sursum in aërem aquam spargendo, licet in se non causat pluuiam, nec posset mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito, vbi iam vt Malefica talia facit, licet Dæmon sit qui pluuiam causat, ipsa tamen meritò inculpatur, eò quòd mala fide & opere Diabolo seruit, eius obsequijs se tradendo.

Scopis aquam spargere excitat pluuiam.

Sic etiam quando imaginem ceream, vel simile ad

malefi-

Per imaginem in aqua vel plumbo aliquem lædere.

maleficãdum aliquem Maleficus facit: vel quando maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quicquid molestiæ infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginatio, id est, homini maleficiato, puta punctura vel alia læsura quacunq; Licet læsio realiter inferatur imagini per Maleficam vel alium hominem, & inuisibiliter Dæmon maleficiatum hominẽ eodem modo lædit, meritò tamen Maleficæ imputatur: quia sine ea Deus nunquam læsionem inferre Diabolo permitteret, nec Diabolus per se lædere ipsum attentasset.

Quõ Dæmones famam hominum lædant.

Sed quia dictum est de fama, in qua Dæmones per se homines lædere possunt, absq; Maleficarum cooperatione: posset in dubium verti, An etiã Dæmones per se possent honestas mulieres infamare, vt tanquam Maleficæ reputarentur, cùm in earum effigie ad maleficandum aliquem apparerent, vnde contingeret talem innocenter infamari.

Responsio: aliqua sunt præmittenda. Primò, quia dictum est, Dæmonẽ nihil posse efficere absq; Diuina permißione, vt in 1. par. operis, circa vltimam quæstionem patuit. et tactum est, quod non est tãta permißio super iustos, & in charitate existentes, sicut super peccatores, in quos vtiq;, sicut maiorem habent potestatem, iuxta illud: Cùm fortis armatus, &c. Ita vtiq; plura permittuntur à Deo in eorum afflictionem quàm super iustos. Demùm licet iustos in rebus exterioribus, vt fama & sanitate corporis, lædere possunt, Deo permittente, quia tamen sciunt hoc eis cedere in augmẽtum meritorium, ideò minus eos lædere affectant.

Ex qui-

Ex quibus dici potest, quòd in hac difficultate respectus potest haberi ad diuersa. Primò, ad Diuinam permißionem. Secundò, ad hominem, qui censetur honestus, cum tales non semper sunt in charitate existentes, sicut sunt sub honestate reputati. Tertiò, ad facinus, in quo innocens debet infamari: quia illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideò dicendum, licet ex Diuina permißione, quiq; innocens, siue in gratia constitutus, siue non lædi poßit in rebus fortunæ & famæ: habendo tamen respectum ad ipsum facinus & grauitatem criminis, (cùm Malefici sic nuncupantur ob facinorum magnitudinem: Iuxta Isid. sæpè allegatū) dici potest, quòd hoc, vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur, fieri non est benè poßibile iterum multis respectibus.

Nemo innocens infamatur.

Primò, quia cùm infamare in vitijs, quæ absq; peccato expresso vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt sunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud fit ab infamia super vitia, quæ nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, nisi super pactum expressum cum Dæmone inito: qualia sunt opera Maleficarum: quæ nisi virtute Dæmonum à Maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiantur, vnde & eis aliter imputari non possunt. Ideò licet Dæmon poßit hominem de alijs vitijs infamare, de tali tamen vitio infamare, quod sine eo non potest perpetrari, non videtur benè poßibile.

Non de vano infamat Diabolus aliquē de maleficio.

Præterea hucusq; nunquā actum est, nec repertum, vt aliquis innocēs sit per Dæmonem taliter infamatus, & sic

& sic propter talem infamiam morti fuisset adiudicatus. Imò vbi tantummodò infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi quòd Canonica purgatio sibi indicitur, vt in tertia parte operis circa secundum modum sententiandi Maleficas patebit.

Canonicâ purgatio.

Et licet ibi contineatur, quòd in casu, dum in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamen adiuratio sibi indiceretur antequam vlterius super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium, quin & in posterum Diuina permissio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicã custodiam, quæ non permittit insontes in alijs criminibus minoribus infamari, vt in latrocinijs & huiusmodi, minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit.

Nec valet, si quis acta per Sanctum Germanum obijceret, quando Dæmones in assumptis corporibus, & ad mensam consedentibus alias mulieres viris suis condormientibus, repræsentabant, hospitem illudentes, quasi illæ mulieres in proprijs corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam suprà mentio habita est. Quia nec ibi illæ mulieres excusantur, quasi innocentes omninò, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt: quod iuxta ca. 26. q. 2. Episcopi, notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria solummodò illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (vt suprà tactum est) etiam

iam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed quòd corporales infirmitates alias omnes nulla dempta, Diuina permißione inferre poßunt, de illo est præsens speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sic: cùm nulla fiat à Doctoribus exceptio, cui & rationem assentire oportet: cùm aliàs Dæmones sua naturali virtute cuncta corporalia excedunt, vt sæpè tactum est: acta denique & gesta per nos reperta hæc affirmāt. Nam licet maior difficultas fortaßis circa lepram aut Epilepsiam oriri poßit, an videlicet talia inferre poßent, eò quòd huiusmodi tantummodò ex diuturnis præuijs interiorum dispositionibus & defectibus solеant oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in Diœcesi Basiliensi in confinibus partium Lotharingiæ & Alsatiæ, cùm quidam honestus laborator quædam verba dura contra rixosam quandam mulierem protulisset, illa indignata minas adiecit, quòd in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet paruipendisset, eadem tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricando tamē paululum & tangens totam faciem inflatam & tumefactam cum collo persensit, intantum vt horribilis specie lepræ etiam per totum appareret corpus, qui non distulit, sed quanto citius amicis & consulibus accersitis, rem gestam super comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd sic mori ea fide & suspitione vellet, quod illa sibi arte Magica eadem Malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionibus exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & causa diligentius inquirens, respon-

Lepram & Epilepsiam à Maleficis inferri.

respondit: Cùm me verbis opprobriosis homo ille aggressus fuisset, ego ira succensa, cùm ad domum venissem, malignus spiritus causam tristitiæ meæ inquirere cepit, cui cùm singula enarrassem, & vt me vindicare possem eidem insinuando instarem. Ille inquisiuit, dicens: Quid ergo vis, vt ei faciam? At ego respondi: Vellem vt inflatam faciem semper retineret: & sic ille abscessit, & illam infirmitatem vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali lepra eum percuteret, minimè sperassem: vnde & incinerata fuit.

Diabolus plus mali perpetrat quàm Maleficæ iubeāt.

In diœcesi deniq; Constantiensi, inter Brisiacum & Freyburg/ *leprosa quædam mulier multis referre solebat, nisi debitum vniuersæ carnis iam ab annis duobus persoluerit, quod simili de causa controuersiæ, quæ inter ipsam & quandam aliam mulierem mota fuisset, cùm de nocte domum egressa ante ostium quid operis agere tentasset, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex opposito domus suæ fuerat, eius faciem repentè insufflauit, vnde & subitò in lepram quam gestabat se incidisse asseruit.*

Sufflando in faciem Malefica lepra lictorē infecit.

In diœcesi deniq; eadem & territorio Nigræ syluæ, Malefica dum per lictorem super struem lignorum pro incendio sibi parato, à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedem: & sic insufflando in eius vultum, statim lepra horribili per totum corpus percussus, paucis ex pòst superuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis causa obmittuntur: sicut & alia quasi innumera, super hæc recitari possent. Epileptiam namque seu caducum morbum certis inflixisse per oua cum mortuo-

rum

rum corporibus subtumulata, præcipuè ex earum secta ex inhumatis, cum alijs earum cæremonijs, quæ recitanda non sunt: vbi in potu, vel cibo, alicui præbuerunt, sæpius à nobis repertum est. Oũa cum mortuis tumulatã.

Super modum, quo alias consimiles infirmitates in speciali hominibus inferre solent.

CAPIT. XII.

Alias deniq; infirmitates inflixisse, vt cæcitatem, vel acutißimos dolores & torsiones in corporibus hominũ, quis enumerare potest? Tamen ex his quæ oculis nostris perspeximus, & quæ vni ex Inquisitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Eo in tempore, quo in oppido Ißbrug *inquisitio super Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit casus. Nam honesta quædam persona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præsentia notarij, &c. secundum formam iuris deposuit: & cum tempore suæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cùm quædã mulier acceßisset, & suis carminibus & certis praxis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligẽter obseruabam, perspexiq; quòd contra naturã aquæ fusæ in scutellam quandam, ipsa aqua in ollam aliam ascendisset, cum alijs cæremonijs quæ recitare opus non est, considerans q; ꝙ ex illis dolor capitis in domina non mitigaretur, aliqua-* Res gesta.

liter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli, Nescio quid agitis, vos non facitis nisi superstitiosa, & hoc propter commodum vestrum. Tunc Malefica statim subiunxit, an sim superstitiosa vel non, tertia die tu senties: quod rei probauit euentus. Nam tertia die, manè me sedente, & fusum apprehendente, tantus dolor subitò corpus meum inuasit: Primò in interioribus, vt non esset pars corporis, in qua non punctiones horribiles sentirem: Secundò non aliter mihi videbatur, nisi quòd continuè igniti carbones capiti meo superfunderentur: Tertiò in cute corporis, à vertice vsque ad plantas pedum, non fuisset spacium ad punctum acus, vbi non fuisset pustula alba sanie repleta, sicque in his doloribus eiulando, & tantummodò mortem optando vsque ad diem quartum restiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt stabulum quoddam intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incidendo, eo præcedente, dum ante ostium stabuli eramus. Ecce, inquit ad me, pecia panni albi super ostium stabuli. At ego: Video. Tunc ille: Quantum potes, remoue, quia fortè melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad ostium tenente, cum altero peciam apprehendi. Aperias (inquit dominus) & considera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui, plura ibidem inclusa repperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo pustulæ inerant corpori meo, semina quoque & legumina, quorum similia nec edere poteram aut intueri, cum oßibus serpentum, & alierum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino, quidnam agẽdum

foret,

foret, vt in ignem cuncta proijcerem iniunxit. Proieci: Et ecce subitò non post horæ spacium, aut quartale, sed in momento, vt in ignem res illa fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerunt deposita, per quæ suspecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum Maleficis habitam. Vnde præsumitur, quòd conscia de maleficio reposito, hoc viro indicauit, & deinceps modo præmisso publicatum, sanitatem ancilla recuperauit.

Insuper aliud maleficium cuiusdam personæ, etiam mulieris, illatum in eodem oppido referre in detestationem tanti criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formam vt suprà deposuit. Retrò domum, inquit, habeo viridarium (est & illi hortus contiguus vicinæ meæ) Vnde cùm quadam die transitum fieri ex horto vicinæ ad viridarium meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam conquærendo, & quærulando, tam de transitu quàm & de damno, vicina subitò supervenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hæc verba protuli. Gressus in graminibus damna demõstrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortaßis beneplacitum me litigiosis verbis cũ ea implicare nolebam, abscesßit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamen intelligere nõ potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris Alia res gesta.

& acutissimis torsionibus à latere sinistro versus dextrum, & viceuersa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctuq; clamoribus omnes vicinos alios inquietaui: & confluentibus hinc inde pro consolatione, accidit vt lutifigulus, præfatam vicinam & Maleficam adulterino flagitio habens in Amasiam, simili modo visitationis gratia accedens, & infirmitati meæ compatiens, post verba consolatoria abscessit. Sequenti tamen die festinè rediit, & inter alia cõsolatoria subiunxit. Experimentum capiam, an ex maleficio hæc vobis infirmitas acciderit, quòd si sic repertum fuerit, sanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbẽto, plumbum in scutellam aqua plenam supra corpus meum appodiando infudit, & vbi quædam imago & figuræ diuersarum rerum ex plumbo congelato apparuissent. Ecce, inquit, ex maleficio hæc vobis contigit infirmitas: Et super limen ostij domus vna pars instrumentorum maleficij continetur: Accedamus ergo, & illis amotis melius sentietis. Sicque maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt: & lutifigulus limen eleuans marito iniunxit, vt manum in foueam, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret: quod & fecit. Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ, vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerso per latera, ad modum quo ipsa punctiones à sinistro latere vsque ad dextrum, & è conuerso persenserat extraxit. Demùm petias panniculorum diuersas ac plurimas, tam in granis q̃ in seminibus,

Q̃uo probetur an aliqua sit maleficata.

bus, & oßibus continentes, sicq́; illis in ignem proiectis, ego quidem conualui, sed nō ex toto. Nam licet torturæ & punctiones cessassent, appetitusq́; comedendi rediisset ex integro, tamen pristinæ sanitati vsque in præsens minimè sum restituta. Vnde hoc, quòd pristina sanitas non rediret, Respondit: Sunt & alia instrumenta alibi abscondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dum inquirerem. Respondit: ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui: vnde dum adulteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum super eam cepi suspitionis; hæc ægrota recitabat.

Sed quòd si singula, quæ in illo duntaxat oppido reperta sunt: dum recitare vellem, liber vtiq; foret conficiendus. Quanti enim cæci, claudi, aridi, & diuersis irretiti infirmitatibus, iuxta formam iuris, ex vehemēti suspitione super Maleficas eis huiusmodi infirmitates, in genere vel in specie prædicentes, & quòd talia in breui sentire haberent, vel ad dies vitæ, vel ad mortem statim percipiendam. Et quòd secundum eorum dicta & anisamenta cuncta accidissent, vel ad specificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vasallis & armigeris abūdat, & otia dant vitia, vbi interdum mulieres procabant, dum illas procatas abiicere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, raro sine vindicta super maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum se spretas cernebant: thorus coniugalis perseuerabat, non autem viris tantum, quantum mulieribus: eò vt piè æstimari potest illis in- Nobiles Tirolenses taxat.

teremptis, aut arefactis, priores amasias procare haberent.

Nam & cocus quidam Archiducis, dum iuuenculam honestam & alienigenam duxisset, Malefica eius amasia in publica via aliјs honestis personis audientibus, iuuenculæ maleficium & mortem prædixit, extensa manu dicens: Non diu de tuo marito gaudebis; Statimq; sequenti die lecto decubuit, & post paucos dies debitum vniuersæ carnis persoluit, in extremis contestādo: En sic morior, quòd illa suis maleficijs, Deo permittente, me interimit, & vtique pro meliori Deo sibi alias nuptias in cœlo disponente.

Sic denique per maleficia miles quidam, vt publica fama testatur, interemptus fuit, sic & alij plures, quos recitare obmitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amasiæ secum pernoctare volebat, & per famulum suum, quòd ea nocte secum certis negotijs præpeditus, pernoctare non posset, ei indicasset. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: sicq; & sequenti die infirmatus, post paucos dies sepultus.

Oculi Maleficarum Iudices corrumpunt.

Sunt & tales Maleficæ, quæ Iudices solo aspectu & oculorum intuitu maleficare sciūt, quòd etiam nullam molestiam eis inferre publicè se iactantes: sed vt quibuscunq; pro criminalibus causis detentis, & grauissimis tormentis pro dicenda veritate expositis, taciturnitatem inferre sciunt, quòd nunquam eorum facinora detegere poterunt.

Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impin-

impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpissimis vèrbis, contra gloriosissimæ virginis Mariæ puritatem, & nostri saluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehonestauerunt: Verba illa, & singulos actus recitare non expedit, cùm nimis sint piorum aurium offensiua: in scriptis tamen redacta & reposita sunt: prout baptizata quædam Iudæa & alias iuuenculas induxerat: quarum vna Vvalburgis nomine eodem anno in extremis posita, dum à circumstantibus ad confessionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec spes mihi adest veniæ, & sic defuncta.

Singula hæc non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriam illustrissimi Archiducis conscripta sunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum assistentia reuerendissimi Ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in detestationem & odium tanti criminis, & quæ iniurias hominum vlcisci non desistunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna respectum, sufferre possunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum, fidei videlicet abnegatio existit. Protestatio authoris.

Super modum, quo obstetrices Maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

CAPIT. XIII.

Res gesta Tabernis Alsatiæ.

NEC prætereundum est de nocumentis à Maleficis obstetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diœcesi namq; Argentinensi & oppido Zabernio mulier quædam honesta, ac beatissimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hunc casum referre sibi accidisse, singulis eius hospitium, quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro intersigno, frequentantibus commemorat. A viro, inquit, legitimo, sed iam defuncto imprægnata, vbi dies pariendi appropinquarent, mulier quædam obstetrix, vt ipsam ad obstetricandum puerum acceptaret, importunè instabat. At ego conscia de eius infamia, licet aliam mihi assumere decreuissem, verbis tamen pacificis, quasi suis annuere vellem petitionibus, me simulabam. Adueniente autem tempore partus, cùm aliam obstetricem conduxissem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus, cum duabus alijs mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes, in quo iacebam, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluissem, singulis membris, & lingua ita remansi viribus destituta, quòd dempto visu cum auditu, nec pedicam mouere potuissem. In medio ergo illarum duarum stans Malefica, hæc verba protulit: Ecce, hæc pessima mulierum, quia in obstetricem me recipere noluit, impunè non transibit. Et cùm aliæ duæ à latere stantes, pro ea supplicarent, dicentes: tamen nunquam alicui ex nostris nocuit. Malefica subiunxit:

iunxit: Hanc mihi quia displicentiam fecit, suis intestinis aliqua immittere volo, sic tamen, quòd infra dimidium annum nullos propter vos dolores sentiet, sed illo euoluto satis cruciabitur: accessit ergo & ventrem cum manu tetigit, mihiqúe videbatur quasi intestinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromitteret. Illis ergo abeuntibus, cùm vires ad clamãdum recuperassem, maritum quãtocius vocaui, & rem gestam denudaui. Cùm autem ille causam puerperio assignare vellet, dicẽs: Vos puerperæ plurimis illusionib. & phantasijs laboratis: nec quoquo modo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi, Ecce spacium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapso, si nulli cruciatus superuenient, dictis tuis fidem adhibebo: Consimilia denique verba filio clerico, qui & pro tunc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm & ipse visitationis gratia illo die eam frequentasset. Quid plura? sex mensibus ad punctum euolutis, internorum viscerum tortura subitò ipsam tam dira inuasit, vt nec diebus nec noctibus, ac clamoribus omnes inquietando abstinere potuisset. Et quia (vt præmissum est) deuotissima virgini & reginæ misericordiæ extitit, in pane & aqua, singulis Sabbatinis diebus ieiunando, ideò & per ipsius suffragia credidit se liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat, tunc omnis illa immundicia à corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio, dixit: Sunt ne res istæ phantasticæ? nonné dixi, post dimidij anni spacium veritas cognoscetur? Aut quis vidit vnquam spinas, ossa, simul etiam ligna

me comedisse? Erant enim spinæ rosarum, in longitudine vnius palmæ, cum alijs varijs innumero rebus immissæ.

Insuper (vt in prima parte operis) ex illius famula reductæ ad præsentiam in Brisiaco confeßione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæresim Maleficarum ab obstetricibus inferri, quòd etiam quarundam confeßio, quæ postmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonstrauit.

Maleficæ figũt acus in capita infantum.

Nam in diœcesi Basiliensi, & oppido Dann / quædam incinerata fassa fuerat, vltra quadraginta pueros necasse, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebantur, acum capitibus eorum per verticem vsq; in cerebrum infigeret.

Altera deniq; in diœcesi Argentinensi, pueros absque numero, puta quia de numero non constabat, se interemisse fassa fuerat: taliter autem fuit deprehensa. Nam vbi ex vno oppido in aliud causa obstetricãdi mulierem quandam vocata fuisset, officio suo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, casu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo visu ab his qui infra portam sedebant, dum illa præterisset, leuatam è terram, vt putabant, peciam carnis, cautius intuebantur, & cùm non peciam carnis, sed brachium pueri per articulos membrorum agnouissent, consilio cum præsidentibus habito, & inuento, quòd infans ante baptismum decesserat, brachioque careret, Malefica capitur, quæstionibus exponitur, & crimen

Malefica obstetrix brachia natis infantibus aufert.

crimen detegitur, sicq; vt prædictum est, absq; eius numero, se infantes interemisse cognouit.

Qua autem de causa: vtiq; præsumendum quòd ad instātiam malignorum spirituum etiam eis interdum inuitis, talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus quòd ab introitu regni cœlestis, propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorum completur, quo completo mūdus consumabitur: & vt in præmissis tactum est, suasu Dæmoniorum ex huiusmodi membris vnguenta, earum vsibus accommoda, conficere habent.

Infantes non baptisati sequestrantur à regno cœlorū.

Cur extremū iudicium protrahatur.

Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante, obstetrix, vbi puerpera Malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra camerā deportat, & sursum eleuans principi Dæmoniorum, scilicet, Lucifero & omnibus Dæmonibus immolant: & hoc in loco coquinæ super ignem.

Quomodo Maleficæ infantes offerant Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendisset vxorem suam tempore partus, præter consuetum modum puerperarum nullam ad se ingredi mulierem permittere, nisi duntaxat filiam propriam, quæ obstetricandi officium gerebat, causam huiuscemodi experiri volens, latenter se illo in tempore in domo occultabat. Vnde & ordinem sacrilegij, & Diabolicæ immolationis,

modo

modo prædicto perpendit: cum eo, quòd, vt sibi videbatur, per appendiculi instrumentum, in quo ollæ suspenduntur, infans non fultus humano auxilio, sed Dæmonum, sursum vehebatur. Vnde mente cõsternatus, cùm & horrenda verba per Dæmonum inuocationem, & alios ritus nephandissimos persensisset, subitò vt infans baptizaretur acrius institit, & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Ecclesia, deferendus esset, & per pontem super flumen quoddam pertransire haberent, ille euaginato gladio super filiam, quæ infantem gerebat, irruit, dicens, alijs duobus sibi adiunctis audientibus; Nolo vt infantem per pontem deferas, quia aut per se pontem gradietur, aut tu in flumine submergeris. Qua perterrita, cum alijs quæ aderant mulieribus, & an ne compos esset rationis inquirentes, (res enim gesta cunctos alios latebat, demptis duobus viris sibi cõiunctis.) Tunc ille: Pessima mulierum, arte tua Magica scandere pendiculum infantem fecisti, fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranseat, aut in flumine te submergam. Sicq; coacta, puerum super pontem posuit: & arte sua Dæmonem inuocans, subito ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens, cùm iam per testes filiam de maleficio conuincere poterat, prout primum facinus oblationis minimè probare potuisset, eò quod ipse vnicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud Iudicem post tempus purgationis, filiã cum matre accusat, & pariter incinerãtur, & facinus de sacrilega oblatione, quod per obstetrices fieri solet, detegitur.

Sed

Sed hîc dubium oritur: Quid ne operis aut efficaciæ talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici potest, quòd sicut triplici ex causa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nephandissima hæc ei deseruiunt. Nam primò ex superbia eorum, quæ, quia semper ascendit, iuxta illud: Superbia eorum qui te oderunt ascendit, semper quærunt quantum possunt, diuinis rebus & cæremonijs se conformare: vt sic sub specie boni apparentis facilius decipiant: Sic enim & virgines, pueros, mares vel fœminas expetunt à Magis, vbi in speculis vel vnguibus Maleficorum furta sublata, vel alia occulta habent manifestare, licet per corruptos idem ostendere valerent, sed tamen vt fingat, se falsè castitatem amare, quam tamen odit. Cùm castissimam virginem summè odit, eò quòd caput eius contriuit. Gen. 3. Vnde sic animas Maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, sub specie virtutis decipiunt. Tertiò, vt ipsa perfidia Maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum à cunabulis sibi dicatas Maleficas seruant.

Cur Maleficæ offerant infantes Diabolo.

Cur Satan odio habeat virginitatem.

Ex his efficit hæc sacrilega oblatio tria in puero. Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in vino, pane, terræ frugibus, & hoc in signum debitæ subiectionis & honoris, iuxta illud Eccle. 25. Non apparebis in conspectu Domini Dei tui vacuus: Quæ etiam res alijs postmodum prophanis vsibus nullo modo applicari debent, nec possunt. Vnde & 10. q. 1. Damas. Papa. dis. Oblationes quæ intra Ecclesiam offeruntur, sacerdotibus tantummodò pertinere, sic tamen vt non

solùm

solùm eas in suos vsus conuertant, sed vt fideliter dispensent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vsus pauperum conuertant. Ita & *talem puerum* Diabolo *in signum subiectionis & honoris oblatum,* Diuinis *vsibus applicari, dignæ & fructuosæ subiectionis causa, pro se quàm pro alijs, quomodo est possibile hoc à* Catholicis *fieri.*

Qũo liberi portẽt peccata parentum.

Quis enim dicere potest, materna scelera seu aliena peccata, quò ad punitionem, non redundare in filios. Fortassis *ille, qui dictum propheticum attendit:* Filius *non portabit iniquitatem patris. Sed quòd de illo passu.* Exo. 20. Ego Dominus *Zelotes, visitans peccata patrum in filios, vsq; in tertiam & quartam generationem?* Est *enim hæc vtriusque sententia, vt prima intelligatur de pœna spirituali in iudicio poli siue* Dei, *& non in iudicio fori.* Et *est pœna, quæ principaliter tangit animam, siue sit pœna damni, vt priuatio gloriæ, siue pœna sensus, id est, cruciationis ignis infernalis.* His *enim pœnis nunquam punitur aliquis sine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel commisso quantum ad actuale peccatum.*

Secunda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, vt Gratianus exponit. 1. *q.* 4. §. *quibus. Vbi etiam dat alias expositiones, ideò alijs pœnis quibuscunq; in iudicio* Dei *punitur quis, non solùm pro culpa sua commissa, vel committenda, vt scilicet euitetur, sed etiam pro culpa alterius.*

Nec *valet si dicatur, quòd tunc punitur sine causa & sine culpa, quæ debet esse causa pœnæ. Quia iuxta regulam*

gulam iuris, sine culpa, nisi subsit causa, non aliquis puniendus. Vnde & dicere possumus, quòd semper superest causa etiam iustißima, licet nobis ignota. 24. q. 4. Augustinus. Et si super actionem facti profunditatem iudiciorum Dei penetrare non possumus, veruntamen verum scimus esse, quod dixit, & iustum esse quod fecit.

Est tamen distinctio in pueris oblatis, eò, quòd loquendo de innocentibus, qui non per matres Maleficas, sed per obstetrices Dæmonibus offeruntur, & rapiuntur occultè, vt dictum est suprà, ab amplexibus & vtero honestæ matris, quòd tales innocentes non adeò deseruntur, vt imitatores efficiantur tantorum scelerum, sed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum est.

Secundum quod efficit hæc, sacrilega oblatio est, quòd sicut in oblatione, qua homo seipsum Deo offert in sacrificium, recognoscit Deum suum principium & finem: quòd quidem sacrificium dignius est omnibus sacrificijs alijs exterioribus ab eo impensis, iuxta illud: Sacrificium Deo spiritus contribulat. &c. Et hoc quò ad principium creationis & finem glorificationis. Ita & ipsa Malefica, puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tanquam suo principio & fini damnationis æternæ commendat, vnde & non nisi miraculosè à solutione tanti debiti liberari poterit.

Solet & quædam historia, imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonibus improuisè, & ex aliqua paßione & commotione mentis à matribus oblatis,

Quõ oblati Dæmonibus, liberentur.

Liber exemplorum Beatæ Mariæ.

oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iurisdictione, quam Diuina permissione sibi vsurpant, liberari poterunt, de quibus liber exemplorum beatissimæ virginis Mariæ refertus noscitur: Specialiter *& de illo, qui per summum* Pontificem, *dum liberari à vexationibus Dæmonum non poterat, missus tandem ad quendam virum sanctum in* Orientalibus *partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per intercessionem ipsius gloriosissimæ virginis, ab illa iurisdictione ereptus fuit.*

Vnde si in vltionem vnius improuisæ non dico oblationis, sed exhibitionis, vbi mater ex indignatione, duntaxat, super copulam carnalem viro exhibendam, cùm dixisset maritus, spero inde fructum prouenturum, & illa replicans: Sit fructus ille Diabolo datus, *tanta seueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur sæuire, vbi tanta* Diuinæ *maiestatis cernitur offensa.*

Tertium quod hæc sacrilega oblatio efficit, est habitualis inclinatio ad huiusmodi maleficia hominibus, iumentis, & terræ frugibus inferenda. Huius *ratio assignari potest ex his, quæ secundũ* Tho. *in* 2. *q.* 108. *super punitionem temporalem, qua aliqui propter alienas culpas puniuntur, deducũtur.* Dicitur *enim, quòd quia filij sunt secundum corpus, res quædam patris, & serui & animalia, res dominorum.* Et *cùm aliquis sit puniendus in rebus suis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus.*

Cur filij pro parentibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ suprà tacta fuit de peccatis patrum: quia Deus visitat in filios vsq; in tertiam

tiam & quartam generationem: quia (vt ibi tactum est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi non imitantur paterna scelera in actu per mala opera, sed tantùm in habitu. Sic enim & filius, natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius. Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur. 1. par. q. 4. §. paruulos.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quòd huiusmodi pueri semper ad maleficia perpetranda vsque in finem vitæ inclinantur. Sicut enim Deus suam oblationē sanctificat, vt sanctorum gesta demonstrant, vbi parentes sobolem ex eis procreandam Deo dicassent: vtiq; & Diabolus suam oblationem inficere non cessat: Ex veteri & nouo Testamento quasi innumera possent gesta deduci. Sic enim plures Patriarchæ & Prophetæ, vt Isaac, Samuel, Samson. Sic etiam Alexius, Nicolaus, & alij innumeri, gratijs plurimis ad sanctitatem vitæ fuerunt prouenti. De oblationibus liberorū Deo vel Dæmoni.

Experientia deniq; demonstrat, semper filias Maleficarum cum consimilibus, tanquam imitatrices maternorum scelerū, esse diffamatas: imò & totam quasi progeniem esse infectam. Et huius quidem & omnium præcedentium ratio, quia superstitem semper habent relinquere, & in augmentum illius perfidiæ summis conatibus ex pacto cum Dæmone inito tendere. Vnde enim contingere posset, quòd sæpissimè repertum est, puellas impuberes, octo vel decem annorum, tempestates Maleficæ totā progeniem inficiunt.

& grandines concitasse, nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execrasse. Nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione, prout adultæ Maleficæ principio facere habent, efficere possent: cùm nec alicuius fidei articuli fortaßis notitiam habent. E quibus gestis aliqua in medium producamus.

De puella octo annorum cientepluuias & grandines.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidam villanus segetes in campis cum filia paruula, vix octo annorum, conspicere decreuisset, & propter siccitatem terræ pluuiam apud se ruminans & conferens optasset, dicens: Heu quādo veniet pluuia? Puella audiens verba patris, ex simplicitate animi dixit: Pater, si pluuiam desideras, faciam quòd citò veniet. At pater: Vnde hæc tibi, noscis ne pluuiam procurare? Respondit puella: vtique, & nedum pluuiam, sed & grandines, & tempestates concitare scio. Et pater: Quisnam te docuit? Respondit: mater mea, verùm quòd mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater: Et quō te docuit? Respondit: me misit vni magistro, quem omni hora, ad quæcunque petita habere possum. At pater: Vidisti ne illum? Respondit: vidi interdū viros introeuntes & exeuntes ad matrē, & cùm interrogassem, quinā essent, respondit: Sunt nostri magistri, quibus ēt te tradidi & commisi, magni fautores, & diuites. Territus pater, anne illa hora grandinem excitare posset, inquisiuit. Et puella: Vtiq;, si modicum aquæ habuero, faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentē deduxit. Fac, inquit, sed tantummodò super agrum nostrum. Tunc puella manum in aquam

aquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit. Et ecce tantummodò pluuia agrum illum perfudit. Quod cernēs pater, fac, inquit, & grandinem, sed tantummodò super vnum ex agris nostris. Quod cùm iterum puella fecisset, pater de experientia certificatus, vxorem apud Iudicem accusauit: quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

Sequitur super modum, quo iumentis Maleficæ varia nocumenta inferunt.

CAP. XIIII.

VTique à fortiori, cùm Apostolus dicat: Nunquid Deo cura est de bobus: volēs per hoc innuere, quòd licet omnia sub sint diuinæ prouidentiæ, tam homines, quàm iumenta, vtrosque iuxta modulum suum seruans, vt Psal. ait, Filij tamen hominum sub regimine & protectione alarum amplius gubernantur. Si, inquam, homines Diuina permissione, per Maleficos affliguntur, innocentes, iusti, & peccatores parentes deniq; in filijs, quæ res sunt pertinentes ad eos. Cùm etiam iumenta terræq́ue fruges, similiter de rebus hominum existant, vtiq; & super illos varia nocumenta posse à Maleficis inferri nemo dubitare Diuina permissione concurrente præsumat. Sic enim Iob à Diabolo percussus cuncta iumenta perdidit. Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inficere, lacte eas priuare, & sæpissimè interimere non cessant.

Nunquid Deo cura de bobus.

Qũo Maleficæ lacte priuent.

A minimo autem nocumẽto inchoando, quod de priuatione lactis æstimari potest. Si de modo, quo id efficere valeant, quæritur: Responderi potest, quòd quia secundum Albertum 3. de animal. Lac de natura sit menstrui in quolibet animali: sicut etiam fluxus alius in fœmina, vbi non restringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc restringitur aut aufertur interdum maleficiali opere. Ex conditione autem naturali lac restringitur post cõceptum fœtum. Ex infirmitate verò accidentali, sicut pluries ex comestione alicuius herbæ quæ ex natura lac restringere habet, & vaccam alterare.

Ex cultro lac mulgere.

Ex maleficio autem talia procurant varijs modis. Quædam enim nocturnis temporibus & sacratioribus, vtiq; ex inductione Diaboli, ob maiorem offensam diuinæ maiestatis, in quocunque angulo domus suæ se collocant, vrceum inter crura habẽtes, & dum cultrum vel aliquod instrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc suum Diabolum, qui semper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quòd de tali vacca, ea tali domo, quæ sanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit, tunc subitò Diabolus ex mammillis illius vaccæ lac recipit, & ad locum vbi Malefica residet, & quasi de illo instrumento fluat reponit.

Hæc quidem populo prædicando, nemo propterea ex eis informatur: quia quantumcunque quis Dæmonem inuocare, & per nudam inuocationem hæc se posse efficere æstimaret, seipsum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia scilicet omagium non præstitit,

tit, & fidem non abnegauit. Hæc ideò posui, cùm plures hæc & alia, quæ posita sunt, æstimant populo non esse proponenda, propter periculum informationis: cùm sit impoßibile, aliquem per prædicatorem posse informari ratione tacta. Potiùs autem sunt in detestationem tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti sceleris, scilicet, fidei abnegationis, amplius inardescant sunt prædicanda: Licet non semper: plus etiam ponderant seculares huiusmodi temporalia damna, cùm magis terrenis implicantur affectionib. quàm spiritualibus, vnde & cum eis talia posse fieri affirmantur, in punitionem ipsorum amplius sæuiunt: sed tamen astutiam Diaboli quis explicare potest?

Noui illos in quadam ciuitate constitutos, qui dum tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere existentibus, & in prato circa torrentem consedentibus, vnus ex eis, quo pacto cum Dæmone per antea siue tacito siue expresso inito, dixit: Ego optimum butyrum Maicum procurabo. Et statim depositis vestimentis & torrentem intrans, non stando sed sedendo contra aquæ fluxum dorsum vertebat, & cæteris conspicientibus, ipse dum certa verba protulisset, & aquam manibus post tergum mouisset, post paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro solent, in magna quantitate apportauit: & alijs gustantibus, optimum fuisse butyrum affirmarunt. Butyrum Maicum ex aqua formare.

Quæ ex re colligitur, primò hunc de sua practica fuisse certum, vel quia merè Maleficus per expressum pa-

ctum cum Dæmone initũ, vel quia per tacitum pactum nouerat sibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primum tunc non indiget discußione, quin verus Maleficus fuerit. Si autem secundum, tunc vsus suffragio Diaboli fuit, eò quòd sibi oblatus & execratus à matre, vel obstetrice fuerit.

Quòd si quis obijceret, Diabolum fortasse apportasse butyrum sine aliquo pacto tacito vel expresso, ac etiam absq; oblatione aliqua. Respondetur, quòd nunquam aliquis vtitur suffragio Diaboli in consimilibus operibus sine eius inuocatione: quia ipso facto, cùm quis Dæmonis auxilium petit, contra fidem vt Apostata agit. Iuxta determinationem Doctoris in 2. senten. dist. 8. super difficultatem: Vtrùm auxilio Dæmonum vti, sit Apostasia à fide. Nam licet cum alijs Doctoribus Albertus Magnus concordet, tamen magis expreßè dicit, quòd semper in talibus est Apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertum pactum initur cum Dæmone, absque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat. Quia per hoc quòd ipsum inuocat, iam committit Apostasiam verborum apertam. Si autem non fit inuocatio verborum, sed solummodò fit opere simplici, quia scilicet tale opus facit, quòd non nisi Dæmonum auxilio effectum sortiri potest: Tunc siue faciat illud inchoando in nomine Diaboli, siue per alia verba ignota, siue absque omni verbo, illa tamen intentione, vt dictum est: tunc subdit Albertus, est Apostasia operis: quia illud opus expectatur à Dæmo-

Apostata etiã quis sine homagĩo efficitur.

Apostasia verbi & operis.

à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere per ipsum, semper est fidei contumelia. & ideò Apostasia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunque modo præfatus Magus hoc procurauit, vtique per pactum tacitum vel expressum procurauit. Et verisimiliter, si absque pacto expresso, quòd tunc vt Maleficæ facere solent, per tacitum & occultum pactum, vel ex se, vel à matre, aut obstetrice initum talia effecit. Et dico ex se, quia tantummodò opus exercuit, effectum à Diabolo expectans.

Secundum quod colligitur ex illa vel consimili practica est, quòd quia Diabolus nouas rerum species condere non potest: Ideò vbi tam subitò naturale butyrum ex aqua prorupit, hoc virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, sed vel butyrum alibi ex loco reposito accepit, & illi ad manus tradidit: Vel ex lacte naturali, hoc est, ex naturali vacca recipiendo, & subitò sic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per spacium temporis efficit butyrum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit, & tunc sibi obtulit.

Ad idem reducitur modus, quo aliqui superstitiosi vinũ aut talia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodò flasconem aut aliud vasculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, subitò vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale, ex aliquo vase recipiendo, illi flasconem impleuit.

Vinum quomodo comparent Maleficæ.

Quõ Malefici animalia interimant.

Super modum autem, quo animalia & iumenta Malefici interimunt, dicere oportet quòd sicut homines, ita & iumenta vel tactu & visu, vel visu tantùm, vel vbi subter limen ostij ipsius stabuli, vel vbi solent adaquari, maleficium aliquod, seu instrumentum maleficij reponunt.

Viginti tres equos vna Malefica interimit.

Sic enim & istæ in Rauenspurg incineratæ, de quibus & infrà patebit, semper ad instantiam Dæmonum, vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficiare habebãt. Et dum interrogatæ fuissent, per quem modum talia efficerent? respondit vna nomine Agnes, quòd subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultarent. Et interrogata cuiusmodi res? respondit: Diuersarum specierum animalium ossa. Et vlterius, In cuius nomine hoc facerent, interrogata, respondit. In nomine Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quæ dum vni ex ciuibus successiuè viginti tres equos maleficiasset, quia vector erat, vltimatim dum vicesimumquartum emisset, & ad iam extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad Maleficam, quæ in ostio domus suæ stabat: Ecce iam emi equum, promitto Deo & suæ matri, si equus ille moritur, quòd ego manibus meis proprijs te interficiam: sicq; territa Malefica, equum sibi intactum reliquit. Dum autem capta & interrogata fuisset, per quem modum talia effecisset? respõdit, se nil aliud nisi foueam fecisse, qua facta, Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tantummodò aut manum, vel visum apponere habent: &

hoc

hoc vt quoquo modo Malefica cooperetur. Aliàs enim Diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi Malefica non concurreret, vt prius tactum est: & hoc contingit propter maiorem offensam Diuinæ maiestatis.

Diabolus solum per media sæuit.

Sæpissimè etiam à pastoribus visum est, quòd certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aërem fecissent, subitò in terram collapsa interierunt. Et hoc vtique Dæmonum ad instantiam, Maleficarum virtute.

In Diœcesi Argentinensi inter oppidum Fiessen/ & montem Ferrerium, quidam prædiues asseruit, sibi & alijs vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuisse maleficiata, & hoc intra anni spacium, non peste aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro intersigno dixit, quod peste aut alia casuali infirmitate moriuntur nõ subitò, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subitò abstulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficijs fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerum: æstimo tamen quòd ampliorem expressit: Hoc tamen verissimum, quòd in partibus, & præcipuè in Alpibus plurimùm iumenta asseruntur maleficiari: quod genus etiam maleficij vndique diffusum noscitur. Aliqua similia infrà in capitulo de remedijs adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Quadraginta iumenta maleficijs interempta.

Super modum, quo grandines & tempestates concitatæ ac etiam fulgura super homines, & iumenta fulminare solent.

CAPIT. XV.

Denique quòd Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, & grandinibus & tempestatibus concitare poßint: & hoc accepta potestate à Deo, quò ad Dæmones: seu eius permißione, quò ad ipsius discipulos, sacra scriptura Iob. 1. *& 2. testatur: vbi accepta potestate à Deo statim Dæmō procurauit, vt Sabei quinquaginta iuga boum, & quingentas asinas auferrent, & deinde ignis de cœlo descendens septem millia camelorum consumeret, tandem etiam septem filij, & tres filiæ per vehementem ventum, & lapsum domus occumberent, & insuper pueri, id est, famuli multi, vno qui nunciaret, dempto, interierunt: denique vlcere peßimo sancti viri corpus percuteretur, & vxor & tres amici eius vt ipsum vexarent, grauiter procurauit.*

Vbi & S. Tho. *in postilla sua super* Iob *ita loquitur:* Necesse est *confiteri, quòd* Deo *permittente,* Dæmones *possunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obœdiat ad nutum Angelis, neque bonis neque malis ad susceptionem formarum, sed soli* Deo *creatori: tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obœdire.* Cuius *iudicium* in

Natura corporalis nō obœdit Angelis, nisi quò ad motum localem.

in homine apparet: nam ad solùm imperium voluntatis, quæ subiectiuè est in anima, mouentur membra, vt opus à voluntate dispositum, prosequantur. Quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem, non solùm boni, sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitùs prohibeantur. Venti autem & pluuiæ, & alia huiusmodi aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procreanda, naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Tho.

Mala enim quæ nostris exigentibus in mundo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere, vnde & gl. super illud Psal. 104. Vocauit famem super terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per Angelos malos, qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est, Angelum fame præpositum.

Dæmones & Malefici Dei sunt tortores.

Angelus fami præpositus.

Possent & illa, quæ suprà notata sunt circa quæstionem, An semper Malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dæmonibus, vbi de triplici nocumento, & quomodo interdum Dæmones sine Maleficis mala nocumenta inferunt. Cum Maleficis autem Dæmones plus affectant hominibus nocere, quòd eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, inde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Deseruiunt & illa, quæ Doctores super 2. senten. distinct. 6. An locus sit conuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoso, mouent. Quia cùm tria considerantur

Qualis locus Dęmonum naturæ & culpæ conueniat.

derantur in Dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ corresponderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius, ita eorum officio, cùm tortores sint & ministri, vt suprà tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginosus, ne videlicet nimis nos infestarent, si in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa sphæram ignis actiua paßiuis coniungere sciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cœlo cadere: seu fulgura fulminare procurant.

Narratur in Formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grandines & tempestates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitum lædere non valemus, propter custodiam bonorum Angelorum. Vnde addidit: Eos tantummodò lædere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio: Et qui signo crucis se muniunt, illos lædere non possumus. Est autem hic noster modus. Primò verbis certis, in campis, principem omnium Dæmoniorum imploramus, vt de suis mittat aliquem, qui à nobis designatum percutiat. Deindè veniente certo Dæmone, eidem in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proijciẽdo in aëra, quo à Dæmone sumpto obœdit, & statim aërem concitat, attamen non semper in loca destinata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permißionem, grandines & fulmina proijcit.

NB

Modus ciendarum tempestatum.

Pulli nigri immolantur Diabolis. nota

Narratur etiam ibidem de quodam auctore seu hæresiarcha Maleficorum, Staufus dictus, qui in Bernen-

sium

sium territorio & locis adiacentibus constitutus, publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet, ipse se in omnium æmulorum oculis velut murem facere vellet, & dilabi manibus inimicorũ suorum lætalium: & ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius euasisse. Diuina tamen iustitia, cùm terminum suæ malitiæ facere voluit, per hostes suos in stuba quadã prope fenestram quandam sedere dum cautius explorabatur à sibi insidiantibus, gladijs & hastis inopinatè transfixus, ob sua facinora miserabiliter obijt: superstitem tamen discipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit, qui & supradictum Stadlin, de quo in capitulo sexto mentio fit, magistrum fecit.

Magus Stanfus in murem sese mutare potest.

Sciuerunt hi duo, quando eis placuit, tertiã partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei, de vicino agro, nemine vidente, ad proprium agrum deferre, grandines viuacissimas & auras læsiuas cum fulminib. procurare, in aspectu parẽtum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proijcere, sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta alijs manifestare, in rebus & corporibus modis quibuscunque lædere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare, vbi & quãdo Dei iustitia hæc fieri permisit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta sunt, expedit discurrere. In diœcesi namque Constantiensi, ab oppido Rauenspurg viginti octo miliaria Teutonicalia versus Saltzburgam, grando sæuissimus excitatus, cunctas fruges, segetes & vinetas adeò in latitudine vnius miliarii

liaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res gesta cùm per notarium inquisitionis innotuisset: & quòd propter clamorem populi inquisitione opus esset, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanæ talia contigisse iudicarent. Quare consulibus ad id consentientibus, per quindenam iuxta iuris formam, super hæresim duntaxat Maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas duntaxat personas præ alijs, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius Anna de Mindelheym: quibus captis, & seorsim ad distinctos carceres positis, ignorante penitus vna de altera, sequenti mane Balneatrix quæstionibus leuissimis à rectore seu ciuium magistro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab alijs ex consulibus sibi adiunctis in præsentia notarij exponitur: & licet maleficium taciturnitatis indubiè penes se habuisset, de quo & semper iudicibus timendum est, eò quòd in primo aggressu, nō iam muliebri, sed virili animo se innoxiam affirmabat, diuina tamen fauente clementia, ne tantum facinus impunè transiret, subitò liberè & à vinculis absoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquisitionis interrogata super articulos & depositione testium, circa nocumēta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur tanquam Malefica suspecta, cùm nemo testis de fidei abnegatione ac carnali spurcitia cùm Dæmone Incubo aduersus eam deposuisset, eò quòd illa secretissima. Attamen vbi post nocumenta animalibus

Maleficium taciturnitatis.

libus & hominibus illata vti ea respondisset, cætera omnia de fidei abnegatione, & spurcitijs Diabolici cum Incubo Dæmone peractis, interrogata publicè fatebatur: asserens se vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione succubuisse.

Quibus expletis, vbi super grandinem præfatam, an ne aliquid de illo sciret, inquireretur? Respondit quòd sic. Et interrogata quomodo & qualiter? Respondit: In domo eram, & hora meridiei Dæmon me accersiuit, & vt super campum seu planiciem Kuppel (sic enim nominatur) paululum aquæ mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogassem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiam se velle causare respondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipsum Dæmonem sub arbore stantem reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore. Respondit: Sub illa ex opposita illius turris: ipsam denotando. Et interrogata, quid sub arbore egisset, respondit: Dæmon vt foueam paruam foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, an ne pariter consedissent? Respondit, me sedente ipse Dæmon stabat. Interrogata demùm quibúsne verbis aut modis aquam mouisset? respondit, digito quodam moui, sed in nomine ipsius Diaboli, & omnium aliorum Dæmoniorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua? Respondit: disparuit, & sursum in aëra Diabolus duxit. Et demùm an ne aliquam haberet sociam interrogata: respondit, ex opposito sub tali arbore, aliam captam Maleficã, Annam videlicet Mindelheym nominando,

Duæ Maleficæ eodem tempore opera diuersorum Dæmoniorum super eũdem locum grandinem inuehunt.

nando, consodalem habui, quid autem egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione vsque ad grandinem, respondit: Tanta dilatio fuit, quousque ad domum peruenissem.

Sed & hoc mirabile, cum sequenti die altera quæstionibus leuißimis exposita primò fuisset, vtpotè digito vix à terra eleuata, pòst liberè soluta, præfata omnia, non discrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera fassa fuerat, quia videlicet sub tali arbore, & alteram sub alia, nec quò ad tempus, quia hora meridiei, nec quò ad modum, quia per motionem aquæ in foueam immissæ, in nomine Diaboli & omnium Dæmoniorum, nec quò ad interuallum temporis, quia dum eius Diabolus aquam accepisset, in sublime eleuando, regressa ad domum, superuenisse grandinem affirmabat, singula detexit. Sicque tertia die incinerantur: & balneatrix contrita & confessa, plurimùm se Deo commendauit, asserēs se libenti animo mori, vt Dæmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando: quam tamen altera spernebat: quæ etiam vltra viginti annos Incubum Dæmonem cum omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficijs, hominibus, iumentis, & terræ frugibus illatis excedens, vti processus ad consulatum repositus demonstrat.

Fulmina & grādines eandem habent causam.

Sufficiant ista, cùm reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent. Sed & de ictu fulminis, quòd sæpißimè aut homines solùm, aut cum bestijs, aut cum Dæmonibus & horreis consumpserint,

pſerint, licet occultiorem & magis ambiguam videatur habere cauſam, eò quòd alia diuina permiſſione ſæpè contingant abſq; Maleficarum videlicet cooperatione, tamen vbi ſpontè ex earum faſſionibus talia eas feciſſe ſeu procuraſſe repertum eſt, ſuper quæ etiam varia acta & geſta, præter ea quæ ſuprà tacta ſunt deduci poſſent, ratio etiam ſuffragatur: cum ea facilitate qua grandines, ſic & fulmina procurare poſſunt, in mari etiam tempeſtates, ideò omnis ambiguitas tollitur.

Super tres modos, quo viri & non mulieres reperiuntur maleficijs infecti, per tria capitula, & primò de ſagittarijs Maleficis.

CAPIT. XVI.

De ſagittarijs Maleficis.

VLtimum ad præſens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus ſpeciebus. Notandum eſt primò de grauitate criminis, quò ad Maleficos ſagittarios, in ſeptē horrendis maleficijs: Nam primò ſacratiori die Dominicæ paſſionis, ſexta videlicet feria Paraſceues, vt fertur, infra Miſſarum ſolemnia, habent ſacratiſſimam crucifixi imaginem, tela quaſi ad metam ſagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris? Secundò, licet ſub dubio vertitur, an aliam apoſtaſiam verbo, vltra illam apoſtaſiam operis habent cum Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia non poteſt à Chriſtiano irrogari fidei: cùm certum ſit, quòd ſi infideles conſimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo et-

Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant.

iam tanto complacere aduersario salutis opere potest. Vnde miseri talis fidei Catholicæ veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de causa Deus huiusmodi flagitia iustè permittit.

Tertiò, quòd tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex cõsequenti tot secundum eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò, quòd sic de præmissis certificantur à Dæmonibus; quòd tamen corporali visu illum occidendum prius habent conspicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocunque loco inclusus se tueri non poterit, quin tela emissa ferantur, & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, quòd sub tali certitudine sagittam emittere valent, vt in casum, quo denarium à capite per sagittam deponere, absq; capitis læsione voluerint, hoc ipsum efficere valeant: simili modo & per bombardam quantumcunq; magnam. Sextò, quòd super hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præstare habent: super quibus aliqua gesta in medium producamus.

Intelligit de Eberhardo Barbato, primo Duce Vvirtenbergensi.

Nam princeps quidam Rheni, Barbatus cognominatus, eò quòd barbam nutriebat, cùm ante annos sexaginta, adiunctis sibi terris Imperialibus, quoddam castrum Lendenbrunnen / propter rapinas, quas Castrenses inde faciebant, obsidẽdo circumualasset, habuit in suo Comitatu quendã huiusmodi Maleficum, Puncker nomine, qui in tantum Castrẽses molestabat, quòd vno dẽpto, omnes successiuè sagittis interimit: Talemq;

De Puncker sagittario Malefico.

modum

modum seruauit, vt eum quẽ intuitus fuisset, quocunq; se diuertisset, per emissam sagittam lethaliter vulneraret, & occideret, talesq; tractus quolibet die tres duntaxat in sua potestate habebat, eò videlicet, quòd tres sagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur autem Diabolus ternarium numerum præ alijs eligit, æstimari potest, quòd in abnegationem sanctissimæ Trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emissis tractibus, non nisi in sortem vt cæteri sagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidam ex Castrensibus deridendo ad ipsum clamasset: Puncker/ nónne circulum in porta pendentem illæsum permittes? & respondẽte illo ab extra nocturno tempore: non, sed ipsum die captionis castri auferam: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmissum est, dempto vno, interemptis, castrum capitur: & ipse circulum domui suæ in Rorbach Vvormatiensis diœcesis appendit, & sic appensum in hodiernum diem cernitur: qui etiam pòst à rusticis, quibus plurimùm molestus erat, quodam sero cum fossorijs eorum instrumentis occiditur, & in peccatis suis moritur.

Punckeri circulus in Rorbach.

Fertur denique de ipso, quòd quidam de optimatibus, dum artis suæ experientiam certam capere voluisset, eidem proprium filium paruulum ad metam posuit, & pro signo super biretum pueri denarium, ipsiq; mandauit, vt denarium sine bireto per sagittam amoueret. Cùm autem Maleficus id se facturum, sed cum difficultate, assereret, libentius abstinere, ne per Diabolum seduceretur in sui interitum: verbis tamẽ principis

Hoc vergit in ignominiam Vvilhelmi Tell, Heluetica libertatis assertori, quasi quoq; Magus fuisset.

inductus, sagittam vnam collari suo circa collum immisit, & alteram balistæ supponens, denarium bireto pueri sine omni nocumento excußit. Quo viso, dum ille Maleficum interrogasset, cur sagittam collari imposuisset? respondit: Si deceptus, per Diabolum puerum occidissem, cùm me mori necesse fuisset, subitò cum sagitta altera vos transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem.

Et quidem licet diuina permißione mala huiusmodi in probationem & castigationem fidelium fieri sinit, ex aduerso tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miracula clementia Saluatoris operatur.

Imago Saluatoris cruorem mittit.

Nam in diœcesi Constantiensi, prope castrum Hohemzorn / ac Monasterium monialium, Ecclesia quædam iam de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cum sagitta infixa, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miser enim quidam, dum iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistæ ad interitũ aliorum à Diabolo certificari cuperet, in biuio quodã imaginem crucifixi sagitta petit, & modo, quo vsq; in præsens cernitur, transfixit, & dum cruor miraculosus erumperet, miser immobiliter diuina virtute gressu percussus figitur. Et vbi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachijsq; ac manibus, quibus balistam tenebat, ac toto corpore tremens, nil respondere poterat: & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & sagittam cum cruore effuso speculatur. Peßime, inquit,

inquit, nequam, imaginem Domini nostri transfixisti: & alios conuocans, attendite, inquit, ne fugam capiat: dum tamen vt præmissum est, se de loco mouere non poterat: ad castrum cucurrit, & rem gestā narrauit: qui concitè descendunt, & miserum in eodem loco persistētem reperiunt, & inquirentibus de casu, dum crimen fassus fuisset, ex contactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignam pro commissis vltionem per miserabilem mortem recepit.

Magici sagittarij & sclopetarij in aulis Principum fouentur.

Sed heu, quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur, vt à similibus flagitijs se contineat. Nam in curijs optimatum vndiq;, vt fertur, tales substentantur de suis flagitijs publicè in contemptum fidei, & grauem offensionem Diuinæ maiestatis, & contumeliam nostri redemptoris gloriari, & se iactari de talibus permittuntur.

Receptatores & fautores Maleficorum puniendos esse.

Vnde & tales vtique & receptatores, defensores & fautores, nedum Hæreticorum, sed Apostatarum à fide iudicandi sunt, & pœnis plectendi subscriptis: & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excommunicati sunt, & fauentes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuātur, nec ad illa restituuntur absq; speciali Apostolicæ sedis indulto. Item præfati receptatores, postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, velut Hæretici sunt contemnandi.

Quæ singula sic probantur. Nam in Can. vt inquisitionis §. prohibemus. libro 6. tangitur de non impediendo directè vel indirectè processum, iudicium diœcesianorum

ſianorum & inquiſitorum in cauſis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infligenda poſt annum. Nam dicitur primò. Prohibemus diſtrictius poteſtatibus, dominijs temporalibus, & rectoribus, eorũdem Officialibus, &c. ſi cui placet capitulum perlegat.

Deniq; quòd & ipſi Malefici, cum eorum receptatoribus, ſint ipſo iure excommunicati, patet de ipſis hæreticis Maleficis in c. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primo. Et præſertim breuius in ca. excommunicamus, 2. de hæreſi. vbi ſic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus vniuerſos hæreticos, catharos, paterinos, & infra & alios, quibuſcunq; nominibus cenſeantur, &c. Et nota ſuper quibuſcunque nominibus de credentibus, aut & receptatoribus, & cæteris ſupra dictis habetur in cap. excommunicamus. 1. §. credentes. vbi ſic dicitur: Credentes præterea, receptatores, defenſores & fautores talium excommunicationi decernimus ſubiacere, &c. & in ca. excommunicauimus.

Pœnæ irrogatæ de iure Canonico receptatoribus Maleficorum.

Tanguntur plures pœnæ, quas incurrunt infra annum cum ipſis clericis, vbi ſic dicitur: Receptatores, fautores & defenſores, excommunicationi decernimus ſubiacere, vt poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit, infra annum ex tunc ipſo iure ſit infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec eligendos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittantur, ſint etiam inteſtabiles, vt nec teſtandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedant, nullus præterea ipſis

ſuper

super quocunque negotio respondere cogatur. Quòd si fortè Iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam proferantur. Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur: si tabellio, instrumenta cõfecta nullius sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur, & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior est culpa maior exerceatur vindicta. Si qui tales, aut postquam ab Ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica Sacramenta, nec eos Christianæ præsumẽt tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nequaquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.

Sunt denique & aliæ pœnæ quamplures super prædictos, etiamsi non persistant per annum animo pertinaci, super eorum videlicet filios & nepotes: quia ab Episcopo & Inquisitore possunt priuari, seu priuatos denunciare dignitatibus, personatibus, & omnibus honoribus ac beneficijs ecclesiasticis, & officijs publicis quibuscunque: iuxta Canon. vt commissi. §. priuandi. de hæred. lib. 6. Intelligitur tamen si impœnitentes extiterint, vt in cap. statutum felici. eodem libr. & titul. Item quòd etiam ipsorum filij vsque ad secundam generationem, sunt priuati omni beneficio ecclesiastico. &

officijs publicis, vt in cap. quæcunque. §. hæretici. eodem libr. Intelligendum tamen qui per paternam & non maternam lineam descenderent, & etiam de impœnitentibus, vt in alle. c. statutum. Item quòd illis, supple credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in capitul. vt inquisitionis: eodem libro. Vbi tamen Archidiaconus super capitul. cod. intelligit, vt postquam per sententiam esse tales sunt declarati, tunc non possunt ante sententiam, si in aliquibus aggrauantur, seu indebitè fatigantur, appellare, plura alia possent deduci, sed ista sufficiant.

In iusto bello an liceat Magorum opera vti.

Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutienda. Primò, quid si princeps vel secularis potestas, iuxta prænotata gesta, ad deuastationem alicuius castri iusto bello aliquem huiusmodi Maleficum secum recipiat, & eius aßistentia tyrannidem malorum compescat, nunquid totus exercitus vt fautores, & receptatores talium sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Respondendum videtur, quòd quia propter multitudinem rigor iustitiæ est temperãdus, distin. 40. constitueretur. Ideò licet principalis, & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorum ordinarijs non destiterint, cùm iam vt receptatores, fautores iudicantur, vnde & ipsis pœnis subijciuntur: reliquus tamen exercitus, cùm absque eorum consilio & fauore talia fiant, imò pro defensione Reipublicæ sua corpora exponere sunt parati, licet fortaßis in factis

Malefi-

Maleficis complacentiam habeant, tamen censuram illam excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorum confeßione agnoscere habeantur, debita cautione accepta super omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuum à confessore absolui, & quantum in ipsis est, ab eorū finibus huiusmodi Maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus poßint præsidentes, vbi resipiscant, absolui, an ab eorum ordinarijs, aut inquisitoribus. Respondetur: vtique absolui possunt, & ab ordinarijs ac alijs inquisitoribus si resipiscant: Habetur in capit. vt officium, in princip. de hæresi. lib. 6. vbi sic dicitur, vt officium: & infrà, contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel aspectos, secundum sanctiones canonicas, hominum metu, diuino timore postposito procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem, iuxta formam ecclesiasticæ absolutionis beneficium impendatis.

Si deniq; instatur, quando dicetur, princeps vel alius resipiscere. Respondetur: quando Maleficum propter iniuriam creatori illatam puniendum tradit, vnde & vt ipsum à dominio tantummodò expellat, non est Malefici seu Hæretici manifestè deprehensi in hæretica prauitate, vt suprà, patebit pœna debita, & vt de præteritis doleat, & tales nunquam de cætero fouere, vti Catholicam decet principem, firmiter in animo suo statuat.

Quando Princeps dicatur resipiscere.

Quòd si quæritur, cui tradendus, & quo ordine pu-

niendus, & an vt manifestè deprehensus in hæresi sit iudicandus. Ad primum specialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis: an videlicet eorum punitio tantummodò ad Iudicem secularem & non ecclesiasticum pertineat. Manifestum est enim per cap. vt inquisitionis. §. prohibemus, lib. 6. quòd potestatibus & dominis temporalibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicent absque Episcoporum seu Inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia. Sed quia ratio, quæ ibi aßignatur circa Maleficos, non videtur habere locum, quæ dicitur ibi, quòd ideò non debent iudicare, eò quòd crimen hæresis est merè ecclesiasticum, Maleficorum autem crimen non videtur merè ecclesiasticum, sed etiam ciuile, propter damna temporalia: quicquid autem sit, vt infrà patebit, licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare, tamen Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extra de hæret. cap. ad abolendum, & cap. vrgentis, & cap. excommunicamus vtrique. Vnde & Iudex secularis, si tradet talem Ordinario ad iudicandum, habet tamen per se eundem punire, postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrumque facere potest, scilicet, iudicare & punire.

An Iudicibus secularibus iure concedatur Hæreticos & Maleficos punire.

Maleficos nō esse Hæreticos sed Apostatas.

Nec valet si dicatur, quòd tales Malefici non sunt Hæretici sed potius Apostatæ: quia cùm vtrumque contingat circa fidem, tamen sicut Hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte: ita & Apostatæ Malefici ratio etiam per se dictat. Cùm enim

grauius

grauius est corrumpere fidem, per quam est animæ vita, quàm falsare pecuniam, per quam vitæ corporali subuenitur. Vnde si falsarij pecuniæ, vel alij malefactores, statim per seculares potestates iustè morti traduntur, multò magis tales Hæretici & Apostatæ statim quando conuincuntur possunt iustè occidi. Fides est vita animæ.

Vnde & per hæc est responsio ad secundum, quo scilicet ordine, & à quo Iudice sit puniendus: sed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos sententiandi, qualiter deprehensus manifestè in hæresi sit sententiandus, circa 8. & 12. modum, & super dubium, quid si pœniteret, an adhuc esset occidendus.

Reuera enim, si Hæreticus simplex relapsus quantumcunq; pœniteat, est occidendus in ca. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter secũdum Thomam: cùm per hoc prouideatur bono communi: quia si Hæretici reuersi sæpè recipientur, vt in vita conseruarentur, & alijs temporalibus bonis, posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum, tum quia si relaberentur alios inficerent: tum etiam, quia si sine pœna euaderent, alij securius in hæresim relaberentur: ex relapsu etiam ipsorum præsumitur de inconstantia eorum circa fidem, & ideò iustè occidendus. Quare & hîc dicere oportet, quòd si propter suspitionem solam inconstantiæ dictus ecclesiasticus Iudex relapsum habet tradere curiæ seculari ad occidendum, a fortiori igitur, si non velit tradere Apostatam aut Maleficam quamcunque curiæ seculari propter pœnitentiam, & eius conuersionem: tamen relinquere habet talem & non impedire, An Hæreticus vel Maleficus conuersus occidendus sit.

cùm Iudex ſecularis propter damna temporalia ipſorum Maleficum vult occidere ſecundum leges: licet eccleſiaſticus Iudex prius habeat pœnitentem Maleficum abſoluere ab excommunicatione, quàm propter hæreſim Maleficarum incurrit: cùm & Hæreticus ſit excommunicatus, iuxta ca. excommunicamus. 1. & 2. & ad gremium Eccleſiæ recipere, vt ſpiritus ſaluus fiat, vt dicitur 11. q. 3. audi. Aliæ rationes aſsignantur inferius circa quæſtionem primam tertiæ partis: ſufficiant iſta ad præſens: tantummodò aduertant animam rectores, quàm dura & diſtricta exigetur ab eis ratio à tremendo iudice: cùm reuera iudicium duriſsimum ijs qui præſunt, ac vbi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt.

Iudicium duriſſimum ijs qui præſunt.

Sequitur de duobus alijs Maleficorum generibus, nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi, qui per incantationes & carmina ſacrilega arma quæcunque incantare ſciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari poſſunt, hi enim diuerſificantur: Nam aliqui ſunt qui cum prædictis ſagittarijs Maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia ei illata, talia addiſcunt: Gratia exempli: qui vult vt non valeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium, auferat ſeu comminuat brachium, & ſic continenter. Interdum ſupra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius ſignum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repoſitas vna integra reperitur.

De Incantatoribus armorũ & telorum.

Aliqui

Aliqui verò sunt qui certa brachia secum deferunt, aliqui verbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant: inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam *primi licet in contumeliam fidei circa dehonestationem imaginis Saluatoris cum præfatis Maleficis sagittarijs concordant, vnde & veri Apostatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehensi: alio tamen respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi manifestum, prout in tuitionem proprij corporis supra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis seruire videntur: ideò tanquam* Hæretici *pœnitentes & non relapsi, vbi sunt* Malefici *conuicti & pœniteat, sunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitentiandi, cum adiuratione & inclusione, vt in tertia parte operis tangetur.*

Cur tot imagines crucifixi reperiantur ruptæ.

Pro secundis verò, qui per carmina arma incantare nituntur, & super illa nudis plantis incedere, & similia exercere. (Incantatores *enim dicuntur iuxta* Isidorum 8. Ethic. *qui artem aliquam verbis peragunt,) distinguendum, quia interdum incantationes fiunt per verba sacra, aut per carmina scripta super infirmos, & hæ quidem incãtationes licitè fieri possunt septem conditionibus seruatis, vt inferiùs patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos.* Incantationes *autem quæ fiunt super arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina scripta deferuntur, hoc* Iudicibus *attendendum, quòd sibi sunt nomina incognita.* Item *characteres & signaturæ aliæ præter signaculum crucis, tunc talia sunt omninò refutanda, & attendendi sunt homines piè*

Incantatores sunt, qui artẽ aliquam verbis peragunt.

piè à talium crudelitate. Quòd si desistere nollent, tunc tanquam leuiter suspecti sunt iudicandi: de quibus in secundo modo sententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent scrupulo hæreticæ prauitatis: imò quia talia omninò opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius, vt suprà patuit, qui auxilio vtitur, Apostata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorãtiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum sagittarijs Maleficis sit agendum.

Qũo incantationes & benedictiones ad non vulnerandum sunt probandæ.

Et quia plurimùm commune cernitur apud clientes & mercatores secum deferre huiusmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis speciem habere videntur, expedit omninò siue in foro pœnitentiæ per confessorem, siue in foro contentioso per ecclesiasticum Iudicem huiusmodi eliminare: cùm tacitum pactum propter verba ignota, & characteres signati cum Dæmone initur, & Dæmon occultè se ingerit, & optata procurat, vt tandem ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro contentioso talis debet adiurare iuxta secundum modum sententiandi: vbi in foro conscientiæ confessor debet carmina inspicere, & si nolit omninò proijcere, debet tamen nomina ignota & characteres delere, reliqua verò, vt Euangelica verba, & signacula crucis permittere.

Signacula crucis concedit autor gestanda ad prohibitionem vulnerum.

Super quibus omnibus, & præcipuè super Maleficos sagittarios notãdum, quia suprà tactum est, an vt manifestè deprehensi in hæretica prauitate iudicandi sint, de qua materia etiam prius tactum est in prima quæstione primæ partis. Et quidem quòd sic patet ibidem.

Nam

Nam dicit Bernardus in glo. ordinaria in cap. abolendam. §. præsenti. & verbi deprehensi. Tribus modis de iure quis pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in simplici hæresi, quando publicè prædicant hæresim. ff. de ritu nup. palam. §. vlti. vel legitima probatione per testes, vel ex sua confessione. Et eiusdem Bern. glos. in cap. excommunicamus, 2. super verba deprehensi publicè, ita quòd notorium sit illis etiam, quia condemnati sunt. Ad idem videtur facere super ca. super quibusdam: extra de verbor. signif. prout patuit in prima quæstione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd Malefici sagittarij, similiter & alia arma incantantes, pro manifestè deprehensi in hæretica prauitate per aliquod pactum expressum cum Dæmone initum propter manifesta ipsorum opera, quæ non nisi diabolica virtute fieri possunt, habendi sunt.

Patet & secundò, quia eorum fautores, receptatores, & defensores, vt manifestè tales pro talibus habendi sunt, & pœnis præscriptis manifestè subiacere, ita quòd non iam sub dubio, aut tanquam suspecti receptatores, leui aut graui, vel violenta suspitione iudicandi, prout plures alij existere possunt: Vnde & semper grauissimè contra fidem delinquunt, & semper mala morte à Deo percutiuntur.

Nam vt fertur, quidam princeps, cùm consimiles foueret Maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negocijs indebitè aggrauaret, dum hoc sibi à quo-

Exemplũ pœnæ iniustè mouentis bellũ.

à quodam familiari obijceretur, ille omni timore Dei *postposito, respondit:* Det Deus, *quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi aggrauentur.* Ad *quæ verba subitò diuina vltio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in vindictam non tam iniustæ aggrauationis quantum & fautoriæ hæresis.*

Patet *& tertiò, quòd* Prælati *quicunque, &* Rectores, *vbi huiusmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem possibilitatem non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores, & quòd præscriptis pœnis manifestè subiacere debeant, iudicantur.*

MODI TOLLENDI, ET CVrandi maleficia.

QVAESTIO SECVNDA PRINCIpalis, Secundæ partis præmittendo difficultatem.

VTrùm licitum sit maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non est licitum, vt suprà patuit in 2. senten. dist. octaua, à Doctoribus communiter determinatur: quia videlicet est Apostasia à fide. Et quidem quòd sine auxilio Dæmonum non possit dissolui: Probatur, *quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica, aut diuina potentia. Non primum: quia inferior potestas non potest infringere superiorem, cùm nihil agat vltra suam virtutem. Non etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum*

Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia.

sum: & cum illa Deus ad suum nutum operatur, & non ad instantiam hominum. Sicut & Christus, matri petenti miraculum de subuentione necessitatis vini: vt Doctores exponunt, quòd hoc miraculum conuersionis desiderabat: Christus respondit: Quid mihi & tibi mulier, scilicet commune, in opere miraculoso? Apparet etiam, quòd rarissimè liberantur, quantumcunque diuinum auxilium, & suffragia sanctorum implorant: Ergo non nisi auxilio Dæmonum liberari possunt: quod tamen non est licitum quærere.

Prætereà hoc quod communiter tolleratur, in vsu practicatur, licet sit illicitum, sed hoc communiter practicatur, quòd tales maleficiati currunt ad mulierculas superstitiosas, à quibus sæpissimè liberantur, & non per sacerdotes aut exorcistas. Ergo practica ostendit, quòd auxilio Dæmonum maleficia tolluntur, cuius tamen auxilium quærere cùm sit illicitum, etiam non est licitum maleficia tollere, sed patienter sufferre.

Prætereà secundum Thomam & Bonauenturam, in 4. dist. 34. de impedimento maleficiati, maleficium est ita perpetuum, quod non potest habere humanum remedium. Quia si haberet remedium, non est homini notum vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd sit quasi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærens. Vnde subdunt, licet Deus præstare possit remedium Dæmonem cogendo, & Dæmon desistendo ille curaretur, tamen curatio nõ erit humana. Ergo nisi Deus dissoluerit, per se non est licitum eius dissolutionem quocunque modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea in eadem dist. & quæst. dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium est illicitum. Vnde dicunt, & si posset per aliud maleficium adhiberi remedium, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium. Quia nullo modo est licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Exorcismi Ecclesiæ quando conducant.

Præterea exorcismi Ecclesiæ nō valent ad reprimendum Dæmones semper, quò ad omnes molestias corporales: hoc Dei iudicio exigente: semper tamen valent contra illas Dæmonum infestationes, contra quas principaliter sunt instituta, sicut contra obsessos, vel circa pueros exorcizandos.

Præterea non oportet, quòd si propter peccatū Diabolo sit potestas in aliquem data, cessante peccato cessat potestas. Quia interdum cessante culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores sentire, quòd non sit licitum maleficia tollere, sed permittere illa, sicut permittuntur Domino Deo, qui illa tollere potest ad suum placitum.

Deus & Natura nec abundant in superfluis, nec deficiunt in necessarijs.

In contrarium est, quòd sicut Deus & natura non abundant in superfluis, ita non deficiunt in necessarijs: quare & necessariò fidelibus contra huiusmodi insultus Dæmonum sunt data non solùm remedia præseruatiua (de quibus in principio huius secundæ partis tactū est,) verùm etiam remedia curatiua: cùm aliâs nō sufficienter fidelibus à Deo prouisum esset, & opera Diaboli viderentur fortiora operibus Dei.

Præterea glossa super illud Iob 61. Non est potestas super terram, &c. dicit omnia humana superat: et si

meritis

meritis sanctorum subiacet. Vnde & meritis sanctorum virorum in hac vita subiacent. Maleficia sanctorum meritis subiacent.

Præterea S. August. de morib. Ecclesiæ: non est Angelus, cùm inhæremus Deo, mente nostra potentior. Nam si potestas virtus est in hoc mũdo, toto mundo sublimior est mens Deo inhærens. Vnde ex talibus dissolui possunt opera Diaboli. Responsio: Hæ sunt duæ solennes opiniones sibi inuicem, vt videtur, contrariantes. Non est Angelus pij mente potentior.

Sunt enim quidam Theologi & Canonistæ inuicem concordantes, quod licitum est maleficia tollere, etiam per opera superstitiosa & vana. Et huius opinionis sunt Scotus, Hostien. & Goffre. & communiter omnes Canonistæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum, quòd nullo modo sint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debet, quàm in talia consentire, vt scilicet per opera superstitiosa & vana liberaretur. NB

Sed quia vnica distinctione poterunt eorum dicta concordari, videndæ sunt prius eorum sententiæ. Nam Scotus in suo 4. dist. 34. de impedimento maleficiali, siue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatem, asserere quòd etiam per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli: dicit enim, nec in hoc est infidelitas aliqua: quia destruens non assentit operibus Diaboli, sed credit eum posse & velle fatigare, dum durat tale signum: quia ex pacto non assistit ad hoc, nisi dum illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali Ex quibus signis dignoscãtur Maleficæ.

 vexatio-

vexationi. Vnde & dicit, quòd est meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponamus exemplum.

Sunt quædam mulieres, quæ tali signo notant Maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceum lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo, vrceum cum baculo percutiunt: & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verbera Diabolus ad dorsum Maleficæ defert: per quæ sic Diabolus cum Malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus, vt percutientem Catholicam ad peiora alliceat: vnde periculosum non existit, aliâs non videretur opinio tanti Doctoris habere difficultatem: possunt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malef. & tit. de impotentia communi in glo. super c. literæ. §. mulierem autem. dicit, quòd in hoc defectu recurrẽdum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur: tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est. Sed & satis tollerare potest Ecclesia retundere vana vanis.

Vbertinus deniq; in suo quarto præfata distinctione ijs vtitur verbis: Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem, per quam facta sunt, destrui.

Ad idem Goffre. in summa sua eod. titu. Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum: Si autem sciretur, licitè posset soluere.

uere. Et loquitur cõtra illos, qui dicebant, quòd per Maleficia non posset copulæ carnali præstari impedimentum: eò quòd nullum tale esset perpetuum, vnde non dirimeret matrimonium iam contractum.

Præterea illi, qui fuerũt moti asserere, quòd nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabant omne maleficium posse moueri, vel per aliud maleficium, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendum vim Dæmonum, vel per veram pœnitẽtiam, cùm Diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quò ad primũ concordabant cum opinione aliorum, quòd ad minus per superstitiosa poßint tolli. Contrariæ autem opinionis est S. Thom. in suo 4. præfata distin. sic inquientis: Quòd si maleficium non poßit reuocari nisi per aliquid illicitum, vt per Dæmonis auxilium, vel huius: etiamsi sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur: quia remedium non est licitum.

Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & cõiter omnes Theologi: vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expreßè inuocãdum, videntur sentire, quòd per nil aliud nisi per licitos exorcismos vel per veram pœnitentiam, vt in Can. Si per sortiarias, allegatur, tangitur, remoueri debeant, moti, vt apparet, rationibus in principio quæstionis annotatis.

Et quia tantos Doctores in eorum dictis, quantum poßibile est, expedit concordare, & hoc vnica distinctione fieri potest: Ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium Maleficum simul, & per aliud maleficium De maleficio tollendo concordatæ opiniones.

leficium: aut tollitur, non quidem per Maleficum, sed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterum dupliciter: Quia vel per illicitos & vanos ritus insimul, vel per vanos & non illicitos.

Primum remedium est omninò illicitum, tam ex parte auctoris, quàm & ipsius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius, qui maleficium intulit, aut sine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc comprehenditur sub secundo modo, videlicet, vbi maleficium tollitur, non per Maleficum alium, sed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur, licet non tantùm sicut primum.

Vnde summariè dicere possumus, quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitum, quando scilicet tollitur per Maleficum alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, quando non per Maleficum, sed honestam personam tollitur, sic tamẽ, quòd superstitiosis remedijs maleficium, quod vni personæ aufertur alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, quando aufertur sine eo quòd alteri infertur, vtitur tamen Dæmonum inuocatione expressa vel tacita, tunc iterum illicitum.

Et secundum hos modos dicitur à Theologis, quod potius mors sit præeligẽda, quàm in talia consentire: Alijs verò duobus modis vltimis tollere maleficium potest esse vel licitum, vel non vanum, secundum Canonistas: & quod tollerari possunt, vbi remedia Ecclesiæ prius attentata sunt, vt sunt cũ exorcismi Ecclesiæ, suffragia sanctorum implo-

implorata, aut vera pœnitentia nihil effecissent. Et vt clarior habeatur intellectus de singulis, sunt aliqua gesta & acta per nos reperta recitanda.

De Episcopo maleficiato à concubina sua.

Romæ tempore Nicolai Papæ, Episcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis postulat, licet iam vniuersæ carnis debitum persoluerit. Hic quandam iuuenculam adamando, & ipsam ad suam diœcesim destinare, cum duobus famulis ac rebus alijs, & clenodijs disposuisset, iuuencula auiditate fœminea, super clenodia quæ preciosa erant decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere existente, Episcopus maleficijs interiret, iamq́; habebat in sua clenodia possessione. Et ecce sequenti nocte Episcopus subitò infirmabatur: & ne fortassis veneno intoxicatus esset, à medicis percunctatur, & à famulis dolenter dubitatur: tam ingens enim calor inerat pectori, vt non nisi gargarismis per aquam frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iam nulla spes vitæ haberetur, vetula quædam ingressum ad Episcopum instanter petijt, & quòd causa suæ sanitatis aduenisset, aperuit. Ingressa igitur Episcopum alloquitur, & sanitatem promittit, dummodò suis acquiescere suasionibus velit. Episcopus verò quidnam foret, cui acquiescere pro recuperanda sanitate, quàm summè affectabat, vbi inquirit, vetula respondit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & non nisi per aliud maleficium liberari poteritis, vt videlicet ipsa Malefica, quæ vobis intulit, moriatur, & eadē vestra infirmitate inficiatur. Stupefactus

Episcopus, & quòd alio modo liberari non posset vbi persensit, nil tamen temerè volens agere, Papam consulere per supplicationem decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd non nisi per mortem Maleficæ liberari posset, cùm didicisset, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationē signauit. Vnde denuò vetula accersita, & quomodo tam ipse, quàm summus Pontifex in mortem Maleficæ consentirent, dummodò pristinæ sanitati restitueretur, disseruit: sicqúe quòd vetula abscesit, & quòd sequenti nocte liberaretur promisit. Et ecce circa medium noctis, vbi se sanum & ab omni infirmitate liberatū persensisset, nuncio misso, quidnam de iuuencula foret, perscrutatur: & ecce aderat, quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormientem infirmatam fuisse subitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, quod eadem hora & momento infirmitas Episcopū relinquendo, Maleficam iuuenculam per aliam Maleficā vetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur: cùm tamen propriè sanitatem non immittebat, quā tamē occupare Deo permittēte poterat, & propter pactum cum Malefica altera initum, quæ fortunæ alterius inuidebat, ipse Dæmon magistrā iuuenculam inficere habebat. Et benè æstimari pōt, illa duo maleficia non per vnum Dæmonem duabus personis, sed à duobus Dæmonibus duabus Maleficis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto Dæmones sibi inuicem cōtrarientur, cùm semper in perditionem animarū quàm summè & concorditer

Pontifex dispensat super maleficio, maleficio pellendo.

Malefica Maleficam necat.

corditer affectant, singula operentur. Episcopus deniq; cùm pietatis causa ipsam visitare proponeret, cameram ingrediens, horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando: Tu cum tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternum. Et Episcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & quòd omnem offensam ei remisisset vbi tentabat, illa vultum auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hîc nulla spes veniæ, sed animam meam omnibus Dæmonibus commẽdo, & miserabiliter interijt: & Episcopus cum gaudio ad propria remeauit.

Sanè non Episcopali gaudio.

Vbi etiam notandum, quòd quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere.

Aliud signum dignoscendi maleficium.

Ad idem refert Nider in suo Formicario, dicit enim: Modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio talis practicatur interdum modus. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficam sciscitans scire malefactorem, tunc Malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aqua, quousq; opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur. Qua visa, Malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi Maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere? cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum, vbi reum inueniret, indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit: sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat. Hæc in-

quam remedia, & similia iudicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe veniæ consequendæ à Deo, sæpius his inuoluitur, plus æstuans pro sanitate corporis quàm animæ.

De Maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentes.

Secundum verò remedium, de ipsis Maleficis, maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum Dæmone inito, absq; nocumento personæ, & quidem de eis quid agendum sit, & qualiter cognoscũtur, infrà se in sexdecimo modo sententiandi patebit. Hæ enim quàm plures existunt, & semper infra vnum aut duo milliaria Teutonicalia reperiuntur, in quo spacio, quicquid aliæ Maleficæ lædunt, hoc illæ curare videntur: Quas etiam curationes aliquæ simpliciter, quò ad omne tempus: aliquæ verò tantùm à proxima angaria læsos maleficijs curare se iactitant: aliquæ verò non nisi in consensum Maleficæ quæ maleficium intulit, curare possunt.

Et hæ notantur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc quòd occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedũt: Ipsis enim causas suæ calamitatis subitò manifestant, dicentes, quòd propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus: Quæ etiam ad occultandum sua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt: Quas quidem accedere pro recuperanda sanitate, tantò pernitiosius existit, quantò præ illis, qui solùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliam fidei amplius delinquunt.

Maleficæ ijs quos curant, etiam sacras peregrinationes iniungũt.

Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem

Deo præponunt, ex altera parte sibijpsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abbreuiant. Sic enim in Saul diuina sæuit vltio, cùm primò Magos & Ariolos abstulisset de terra, posteà consuluit: vnde & in bello occisus cum filijs fuit, 1. Reg. 28. & culpa tangitur, 1. Paralip. 10. Propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit. 4. Reg. 1.

Consulentes Maleficos de sanitate accersunt sibi mortem.

Tales etiam visitatores Maleficarum sunt infames: vnde nec ad accusationem debēt admitti, secundo quæstionum, octauo. Quisquis nec, &c. Item tales secundum leges debent pœna capitis plecti, vt in prima quæstione operis tactum est.

Sed heu Domine Deus, cùm omnia iudicia tua iusta sint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes, peccatis nostris exigentibus, inimicus nimis præualuit, vbi sunt qui licitis exorcismis illa opera Diaboli dissoluere valeant? Hoc vnicum ergo superesse videtur remedium, vt Iudices eorum insultus ad minus refrenent varijs pœnis, auctrices Maleficas castigando: vnde & infirmis facultas visitandi Maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ sua, non quæ Iesu Christi sunt quærentes.

Exorcismi olim irriti.

Illa enim Malefica in Richshofen / de qua suprà mentio facta est, adeò aßiduis frequentabatur pro recuperanda sanitate maleficiatis, quòd Comes castri Telonei lucrum habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in se, vel in sibi attinentibus, denarium vnum in introitu porta soluere habebat,

Telonium impositum consulentibus Maleficam.

bebat. Vnde & magnum exinde se habuisse prouentum asseruit.

Teste etiam experientia didicimus, plurimas tales Maleficas per diœcesim Constantiensem existere: non quòd ipsa præ alijs diœcesibus sit infecta, cùm hoc genus insidiæ serpat per omnes diœceses, & heu totum mundum infecisse videtur: sed quia ipsa diœcesis amplius elaborata fuit: Et quidam Hengst *nomine repertus, qui maiorem concursum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiam concursum sic oculis nostris perspeximus in villa quadam* Eningen: *quod sine dubio ad quæcunq; loca Beatissimæ virginis, siue Aquisgrani siue ad Hæremitas tantus pauperum concursus non existit, sicut ad eundem superstitiosum hominem. Nam hyemali & frigidissimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obstruitur, adhuc à circumiacentibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequentatur, quibusdam remedia percipientibus, alijs verò minimè: vt reor quòd non æquè omnia maleficia dissolui propter varia, vt suprà tactũ est, obstacula possunt. Et hi quidem sub expressa Dæmonum inuocatione maleficia dissoluentes, quò ad secundũ remedium illicitum, non tamen sicut primum.*

Exemplũ concursus maleficiatorum ad Maleficum.

Tertium verò remedium, quòd quibusdam cæremonijs superstitiosis practicatur; non tamen in nocumentum alicuius personæ, aut per manifestos Maleficos agitatur, experientia teste, per hunc modum.

Remedia superstitionibus cõstantia contra maleficia.

In ciuitate Spirensi mercator quidam forensis hunc

casum

casum sibi accidisse proposuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in castro quodam nobilium me degente, quadam die dum peracto prandio, associatus duobus domicellis, solatij causa super pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuisset, vnus eorum ad me hæc verba protulit, munias te citò signo crucis, & similiter ad idem alius ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, responderunt: En peior Malefica totius prouinciæ iam nobis obuiam fit, ipsa enim solo visu maleficare homines nouit. Tunc ego stomachando, nunquam tales timuisse me iactitabam: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede sinistro læsum persensi, ita vt sine graui dolore de loco figere pedem non potui aut gressum: vnde & alij concitò è castro per nuncium mihi equum destinandum ad illud reducunt, doloribus autem per triduum augmentatis.

nota

Etiam non timentes Maleficas maleficiuntur.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam rusticum ad spaciū vnius milliaris accedunt, & casum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedem prospiciens, si, inquit, ex vobis contigit naturali defectu, experimentum capiam, & siquidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo, sin autem remedijs naturalibus opus erit insistere. At ego: Si absque superstitione & cum Dei adiutorio curari potero, libens acceptabo: quoniam cum Dæmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affecto. Ad idem & ipse villanus

lanus respondit, se non velle nisi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didicisset, hoc per maleficium mihi contigisse: Ad quæ duo assensi: Ille plumbum, vt suprà de alia Malefica tactum est, liquefactum in cocleari ferreo supra pedem tenuit, & in scutella aqua plenam fudit, & subitò diuersarum rerum species prorupuerunt, ac si spina, vel pili, aut ossa & similia fuissent intromissa. Iam, inquit, video, quòd infirmitas hæc non ex naturali defectu, sed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto scire posset, dum inquirerem. Ecce, septem sunt metalla, ex septem Planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas est, vt si plumbum super maleficium aliquod fusum fuerit, per suum influxum maleficium demonstrabit: & benè, inquit, actum est, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos visitare habeo, quot sub maleficio stetistis. Et interroganti quot dies elapsi fuissent, iam triduo fassus sum: Vnde & ipse singulis diebus per triduum me visitando, & pedem inspiciendo solùm & tangendo, & cuncta verba penes se ruminando, integræ sanitati fugato maleficio me restituit.

Qua de causa plumbum liquefactum, quod supra maleficiatum adhibetur, prodat maleficiū.

Hic certè modus actorem non monstrat Maleficum, sed modum superstitiosum. In eo enim quod Dei adiutorio & non opere Diaboli sanitatem promisit, & hoc, quòd Saturni influxum super plumbum tanquam ex eius dominio causatum, allegauit, irreprehensibilis extitit, & potius commendandus fuit. Sed qua vir-

tute

tute maleficium fugatur, & species rerum in plumbo causauit, sub dubio relinquitur. Nam cùm maleficium nulla virtute naturali poßit amoueri, licet mitigari valeat, vt inferius de obsessorum remedijs patebit, potius videtur quòd per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initum, hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in aßistentiam Diaboli consentit. Per quem modum innumera superstitiosa opera practicantur: licet differenter quò ad diuinam offensam, cùm in vno opere maior sit creatoris offensa quàm in altero. In eo enim quod de sanitate procuranda certus fuit, & in eo, quod tot diebus quot sub infirmitate extiterat, ipsum visitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vsus fuit, & tamen iuxta præmissa ægrotum sanitati restituit, non tam suspectus, quàm vt manifestè deprehensus, ad minus licet nō super expressum initum cum Dæmone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & pœnis ad minus in secundo modo sententiandi infra contentis, sed puniri debet cum adiuratione solenni: nisi leges, quæ in contrarium sentire videntur, ipsum sustentarent: in quo casu quòd ordinarium sit faciendum, in solutione argumentorum patebit posteà.

Quid significet pactum tacitum.

Quartum verò remedium tollerandum, & de quo Canonistæ ad minus intendunt cum certis Theologis, dicitur vanum tantùm: & præcisè puta, quia solùm superstitiosum, & non sub aliquo pacto expresso, vel tacito,

Vanum remedium tolleratur.

tacito, ex intentione & proposito practicantis operatum. Et dico ad minus: quia fortaßis, si velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorum aßertioni cedere, quàm contentionibus deseruire: Et hoc quidem remedium vanum superius exemplificatum de mulieribus, quæ vrceolum super ignem positum percutiunt, in finem, vt erat Malefica quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licet fortaßis talia in nomine Diaboli facere habebant, aut fortaßis sine eius expreßione.

Ad idem poßunt & alia earum gesta adduci. Nam interdum, vbi vaccas huiusmodi læsas ad pascua emittere volunt, explorare etiam ipsam Maleficam nituntur, tunc braccam viri, vel aliud immundum super caput, aut dorsum vaccæ ponentes: & hoc potiùs festiuis diebus & sacratioribus ipsam vaccam cum baculo, fortaßis iterum sub tali, vt suprà, expreßione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum Maleficæ properat, & cornua in eius ostium vibrat cum magno eiulatu, continuè pulsando: & hæc vtiq; Diabolus in vacca operatur tamdiu, quòd per alia maleficia sedatur.

Bracca viri, cornibus vaccæ maleficiatæ imposita, prodit Maleficam.

Reuera & secundum præfatos Doctores talia sunt tolleranda, non tamen meritoria, vt quidam aßerere conãtur, existunt. Cùm enim iuxta Apostolum omnia, quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini nostri Iesu Christi facere præcipimur: licet ibi non sit expreßa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expreßio: & iterum licet ibi non sit intentio per pactum aliquod

aliquod tacitum vel expressum talia facere, quia fortassis dicet, volo hoc facere, siue Diabolus intromittat se, siue non, ipsa temeritas qua diuinum timorem postponit, Deum offendit, vnde & Diabolo potestatem talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales sunt ad pœnitentiam, & hortandi, vt potius desistant, & ad remedia infra scripta, vt superius etiam in parte tacta, per vsum videlicet aquæ benedictæ & salis exorcizata, &c. recurrant.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorare Maleficum, aut etiam si naturali defectu vel maleficio sit interemptum, vbi nitūtur ad loca, vbi cadauera bestiarum excoritantur properant, & intestina cadaueris super terram trahendo vsque ad domum deferunt, non autem intrò domum per ostium super, sed sub limine domus ad coquinā trahunt, & igne facto super cratem intestina ponunt, & tunc, vt ex relatu talia practicatū sæpissimè informati sumus, sicut intestina calefiunt & ardent, ita intestina Maleficæ calore & doloribus crucientur: aduertunt ergo illi exploratores, vt ostium domus optimè sit obstrusum, eò quod præ doloribus Malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Refertum denique sæpius nouimus, vbi introitum habere non poterāt, ex tunc densissimis tenebris domum intus & extra vallabant, cum commotione tam horribili & strepitu, vt ex ruina domus omnes se tandem interimere putarent, nisi ostium aperiretur.

Intestinis cadauerum intestina Maleficarum affliguntur.

Ad idem etiam certa experimẽta reducuntur: Nam certi volentes è multitudine mulierum in Ecclesia existentium experiri Maleficas, quæ etiam sine eorũ consensu Ecclesiam diuinis peractis exire non valeant, tali experimento insistunt. Nam die Dominica Sotularia, iuuenum sungia, seu pinguedine porci, vt moris est, pro restauratione fieri, perungunt, & sic vbi Ecclesiam intrant, tamdiu Maleficæ exire Ecclesiam non poterunt, quò adusq; exploratores aut exeunt, aut illis licentiam sub expreßione, vt suprà, exeundi concedant.

Puerorum per uncti calcei indicant Maleficas.

Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum seducatur. Nam nec Iudices aut Præsidentes his infallibilem fidem aut opinionem accommodare debent, nisi talis persona aliâs plurimùm esset diffamata, cùm sub tali prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare posset. Vnde potius auertendi sunt homines à talibus experimentis, & salutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerantur.

Per hoc patet responsio ad argumenta, quæ concludunt maleficia non esse tollenda: quia primis duobus modis omninò illicitum est tollere: tertium remedium secundum leges, etsi tolleratur, tamen non paruam super hoc ecclesiasticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quòd leges videntur tollerare, patet. C. de maleficis. l. eorum, vbi sic habetur. Alij autem qui faciunt id, ne labores hominum ventorum grandinisque lapidatione sternantur, non pœna, sed præmio digni sunt.

Leges ciuiles tollerant maleficia maleficijs pelli.

sunt. Et Antonius in summa de legibus, in quibus ius Canonicum & Ciuile discrepant, hoc idem allegat. Ex quo videtur, quòd concedunt leges pro conseruatione frugum & iumentorum, & in omnem euentum posse certos homines talia practicantes non solùm tollerare, sed & præmiare. Erit ergo Ecclesiastici Iudicis aduertere, si tantummodò iuxta mentem legis contra grandines, & aëris temperiem modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibusdam superstitiosis procedit. Et tunc, dum inde nullum sequitur fidei scandalum etiam tollerare: sed reuera hoc non erit iuxta tertium, sed quartum modum & quintum: de quo consequenter tractandum erit de ecclesiasticis & licitis remedijs, inserendo interdum de superstitiosis ad quartum modum pertinentibus, & hoc per capitula sequentia.

REMEDIVM ECCLESIASTICUM contra Incubos & Succubos Dæmones.

CAPIT. I.

QVIA verò in præcedentibus capitulis primæ quæstionis super modos maleficiandi homines, iumenta, & terræ fruges, tacta sunt ante omnia ea, quæ ipsæ Maleficæ erga proprias personas practicant, qualiter videlicet innoxias iuuenculas in augmentum suæ perfidiæ alliciunt, qualis etiam modus sit profitendi earum, & homagij

Quę remediari in Maleficis non possint.

præstandi, qualiter etiam infantes proprios, aut alienos Dæmonibus offerunt, & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & similia remediare quia non est possibile, nisi vt per suos Iudices de medio tollantur, aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur, ideò de huiusmodi remedijs non ad præsens, sed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & sententiandi contra & super Maleficarum personas deducentur, tractabitur.

Ad præsens tantùm super remedia, contra earũ maleficiales effectus tẽdere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediantur, demũ qualiter bestiæ, & vltimò qualiter fruges terræ cõseruantur. De hoĩbus verò maleficiatis, quò ad Incubos Dæmones vel Succubos, quia sunt in triplici genere, s. earum quæ se voluntariè Dæmonibus Incubis subijciunt, vt sunt Maleficæ, quia de Succubis quò ad viros, non ita voluntariè practicatio reperitur, cùm ex naturali vigore rationis, quo viri mulieribus præeminent, talia plus abhorrent.

Triplex genus Incuborum.

Est & eorum, qui à Maleficis cum Incubis aut Succubis contra eorum voluntatem inuoluuntur, & est tertium genus: ad hoc præcipuè virginum quarundam, quæ contra earum omninò voluntatem ab Incubis Dæmonibus molestantur: de quibus etiam sæpè præsumitur, quòd à Maleficis sic maleficiantur, puta quia Dæmones ad instãtiam Maleficarum, sicut sæpissimè alias infirmitates immittere solent, ita & Incubos illis personis se facere habent, vt vel sic eos ad suam perfidiam allicere valeant: demus exempla.

Est in

Est in ciuitate Confluentiæ pauper quidam sic maleficiatus, quòd in præsentia vxoris omnem actum Venereum, prout viri cum mulieribus agere solent, etiam repetitis viribus per se exercet, nec ab illis ad instãtiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia vno aut tribus actibus expletis verba replicat, volumus iterum de nouo incohare, cùm tamen nulla persona corporali visu cernatur ei succumbere, fitqúe vt post diutinas huiusmodi vexationes, pauper ille collisus in terram omnibus viribus destituitur, & dum post aliquarum virium recuperationem interrogatur, quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succumbantem habuerit. Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, vt omninò abstinere non valeat; Et quidem super hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur suspecta, quod ei intulerit, eò quòd illi pauperi minata fuerit per verba contumeliosa, quòd ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet.

Succubi ex maleficio immissi.

Sed leges & executores iustitiæ non adsunt, qui saltem super diffamiam & grauem suspitionem, in vindictam tanti criminis procederent; putantes neminem debere condemnari, nisi qui confeßione propria, aut trium testium productione legitima conuincatur: quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut violentas suspitiones nullas mereantur pœnas: de quibus tamen modis sententiandi inferius vt præmissum est patebit.

De secundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dæ-

monibus molestantur, etiam nostris temporibus referre nimis longum foret, cùm historiæ certæ de similibus existunt refertæ. Sed cum quanta difficultate talia remediari poßint, patere potest ex ijs, quæ Tho. Brabantinus circa finem operis sui de apibus, de quadam in hunc modum refert.

Quõ hi, qui ab Incubis vexantur, curentur.

Vidi, inquit, & ex confeßione audiui, virginẽ quandam in religioso habitu, quæ primò dixit se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse: at ego non credens, arctaui eam rationibus & duris comminationibus, sub periculo animæ suæ: tandem cum lachrymis confessa est, se prius corruptam mente quàm corpore, & cùm posteà doleret quasi ad mortem, confiteretur omni die cum lachrymis, non potuit tamen ingenio, studio, vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec signo crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen specialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoq; Angelis terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et est credibile (saluo meliori iudicio) quòd postquã de peccato suo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cùm in vigilia Pentecostes quærularetur apud Christinam in valle Ducissæ Brabantiæ, monialem deuotam, quæ mihi hoc retulit, quòd non auderet communicare propter Dæmonis importunam vexationem, compatiens dixi ei Christina: Vade, quiesce secura, communicatura cras Dominico corpori, in me enim recipiam

piam pœnam tuam. Recedens illa, gaudens dormit in pace, ad orationem de nocte surgit mane, cum omni tranquillitate sacramenta suscepit. Christina autem susceptam in se pœnam non ponderans, vespere quieti se dans, audit in statu suo quasi procellam commouentem se, & inquietius agitantem, nec suspicans Dæmonem arrepto collo fugare nititur quicquid esset: decumbit iterum, sed pauida vexata surrexit, & hoc pluries tandem sensit: & vidit euersis ferè straminibus, quòd Dæmonis nequitia vexaretur: Dimisso ergo lecto, noctem ducit insomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur insultu, & vt dixit, nunquam talia passa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuncio, inquit, renuncio pœnæ tuæ vix sine vitæ discrimine, violentiam tentatoris pessimi euasit. Qua ex re perpenditur, difficile esse huiusmodi remediare, siue maleficio siue absque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua, per quæ fortassis ipsi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo Formicario. Licet enim, vt ibi fertur, quinque modis valeant puellæ & viri liberari, videlicet per sacramentalem confessionem, & sanctam exercitationem in crucis consignatione, vel Angelica salutatione: tertiò per exorcismorum applicationem, quartò per certi loci mutationem, & per cautam sanctorum excõmunicationem. Et ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea obmittenda sunt, quod enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & Incubos sæpè per orationem

Incubi pellũtur Angelica salutatione. Dominicam, aut aquæ aspersionem, vel etiam per Angelicam salutationem fuisse repulsos historiæ tradunt.

Refert enim Cæsarius in dialogo suo, quòd sacerdos quidam postquam se suspenderat, eius concubina Monasterium intrauit, & per Incubum ad luxuriam procata est, quem tamen per crucis consignationem repulit, & per aquæ benedictæ aspersionẽ, licet statim posteà redijt. Quando autem Angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdum redijt, licet prope eam accedere non auderet.

Item de tertio, videlicet per sacramentalem confessionem, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo. Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Incubum, confeßione sacramentali finita totaliter liberatus est.

Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam Incubus nec oratione, nec confeßione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quin eius lectum ascenderet, sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, Benedicite, statim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore frenetica, trans Rhenumq́ elongata, ab Incubo dimissa est, sed pater eius, quia à loco filiam disposuerat, à Dæmone percussus est adeò vt moreretur in triduo.

Mutario loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petijt, vt

loco

loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauißimas sensit, & prior tunc quieta fuit. Notatur etiam à Guilhelmo, quòd Incubi plus vexare videntur mulieres & puellas pulchros crines habentes, ideò quia aut curæ aut ornatui crinium incumbũt huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

Puellæ pulchros crines habentes magis sentiunt Incubos.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortaßis aliquando eadem est exorcizationi, patet in legenda sancti Bernardi. In Aquitania siquidem, mulier ab Incubo sex annis incredibili abusu libidinis vexata, audiuit sibi Incubum, ne ad virum sanctum, qui venturus erat, appropinquaret minantem. Nihil, inquit, tibi proficiet: sed eo recedẽte, tuus crudelißimus ero persequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum sanctum Bernardum inuocaret, respõdit: Tolle meum baculum, & lecto tuo infige, & faciat malignus quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmon cameram fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocißimè, se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populũ B. Bernardus, omnes iubet accensas cãdelas gestare in manibus, & Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est.

Baculus San. Bernhardi liberat ab Incubo.

Verùm hic notandum, quòd potestas clauium con-

De potestate clauium Petri, quæ sonat super terram.

cessa Petro & suis successoribus, quia sonat super terram, & tantùm pro viatoribus hæc iurisdictionis potestas, sit in remedium Ecclesiæ concessa, mirum videtur, quòd & aëreæ potestates hac iurisdictione valeant arceri. Sed dici potest, quòd quia personæ quæ à Dæmonibus molestantur sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum, si per indirectum huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiam indirectè animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absoluere potest: non obstante quòd potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra.

De potestate etiam clauium cōcessa capiti Ecclesiæ, scilicet vicario Christi, non est tutum disputare, cùm notum sit, quòd tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puro homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Ecclesiæ.

Piè etiam æstimari potest, quòd si ægritudines à Maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, non adeò in ipsos infirmos sæuirent, & quòd citius liberarentur adhibitis super hoc & alijs exorcismis licitis.

Locustæ arcentur excommunicatione.

In partibus denique Athisis vulgaris est narratio simul & alijs in locis, quòd dum diuina permißione locustæ volantes cum ingenti multitudine vinetas, frontes, segetes, & cuncta virentia eradicarent, huiusmodi excommunicatione & maledictione fugatæ, & subitò interceptæ fuerunt. Quòd si sanctificato viro quis ascribere velit, & non virtuti clauiū, sit in nomine domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec

potestas

potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponunt: cum vtrumq; ex gratia gratis data procedat.

Est & iterum notandum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd tunc ad exorcismos licitos sit recurrēdum: de quibus inferius patebit. Quia etsi bi ad fugandum Dæmonis nequitiam non sufficiēt, tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pœna pro peccatis satisfactoria, si prout oportet sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi, quæ nos sic premunt, vt ad Deum ire compellant.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, sed tantūmodò ita se vexari putant, & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliâs sint timidæ, & mirabilium formarum imaginatione susceptiuæ. Mulieres mirabilia imaginantur.

Vnde & Guilhelmus sæpè allegatus. Multæ, inquit, de apparitionibus phantasticis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maximè, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, vt norūt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, eò quòd longè facilioris & leuioris impreßionis sunt, quàm animæ viriles: Et subdit ibidem, Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se agnosci ab intus à Diabolo, & talia incredibilia se sentire dicebat.

Nunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, sola emißione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formi-

carum

Oua formicarum faciunt intumescere anum.

carum in potu sumptis, incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita sunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis duntaxat, super quibus experimenta fidem fecerunt, vt de illis, qui didicerunt in proprijs lectis, vel alio modo condormientibus per experientiam talia vera esse.

Remedia pro illis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

CAPIT. II.

Viri plùs maleficiuntur quàm fœminæ.

Licet mulieres in maiori numero sint Maleficæ quàm viri, vt in prima parte operis ostensum est: tamē viri plus maleficiūtur: & huius ratio est: quia cùm Deus plus permittit super actum Venereum, per quem primū peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: sicut & per serpentes, quæ magis incantationibus deseruiūt quàm alia animalia, eò quòd Diaboli primum instrumentum: & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo potest maleficiari in viro quàm in muliere: ideò. Et quidem patet quod tactum est. Nempè cùm quinq; modis Dæmon in generatiuam potentiam possit agere, & illi modi citius procurantur in viris.

Remedia adhibenda super vnumquenque modum iuxta

iuxta poßibilitatem sunt deducenda: & ille, qui vitiatus est in tali potentia, attendat sub quo modo suum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4. distin. 34. in processu huius maleficij.

Nam Dæmon ex hoc, quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ suæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat. Vnde per hãc potestatem possunt corpora viri & mulieris impedire, ne sibi appropinquant, & hoc directè vel indirectè. Directè, quando vnum elongaret ab altero, vel non sineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando se interponeret in corpore assumpto: sicut cuidam iuueni pagano acciderat, qui Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, vt suprà patuit. Quidam desponsat Idolũ.

Secundo modo, vbi hominẽ inflammaret erga vnam, & refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quandam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æstimationem viri aut mulieris turbaret, qua redderet vnam personam alteri exosam, quia vt suprà patuit in prima parte operis, potest imaginationem imprimere.

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fructificationem necessariò requiritur, sicut & motum localem cuiuscunq; organi reprimere potest.

Quinto

Quinto prohibendo missionem spirituum ad mēbra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendant, vel ne ab illis vijs recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Qūō impotentiæ coëundi internoscēdæ.

Quòd si quis dicat, nescio sub quo modo maleficium mihi illatum contineatur, vnum scio, quòd generatiua potentia erga vxorem meam careo. Responderi potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc sub secundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubum Dæmonem, id est, quòd per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur. Item si vxorem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere, sed benè aliâs, tunc iterum manet sub secundo modo, si autem habet exosam, & non potest agnoscere, tunc sub secundo & tertio modo continetur. Item si non habet exosam, vellet autē cognoscere, sed non habet vigorem membri, tunc sub quarto modo. Si verò habet vigorem membri, sed non haberet excisionem seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, si æqualiter in charitate & extra charitatem existentes, his maleficiari valeant: & quidem quòd non: dempto quarto modo: qui tamen etiam rarissimè: Accidere enim potest, qui in gratia & charitate existit sic declaratur: tamen lectori præsupponitur, quòd loquimur de actu coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia aliâs implicaretur: cùm omnis actus Venereus extra matrimonium est peccatum mortale, & non nisi ab his, qui extra charitatem existunt, exercetur.

Nam

Nam cùm asserere oporteat ex totius scripturæ sacræ traditione, quòd Dæmones magis permittuntur à Deo sæuire in peccatores quàm in iustos. Licet legatur ipsum iustißimum Iob fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super potentiam generatiuam, nec ẽt directè: ideò dicere oportet, quòd quibuscunq; talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos contingunt, signũ est, quod vel ambæ personæ, vel altera, extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur, autoritate & ratione. Nam Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit dæmonium potestatem: Effectus demonstrauit, vbi septem viros virginis Saræ occiderat.

Contra libidinosos accipit Diabolus potestatem.

Item Caßianus collat. patrum diffinit Beatus Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusque vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamquè reddiderit. Hæc verba vtique applicari possunt super maleficium corporis, vniuersaliter super totum corpus: cùm Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit, sed particulariter, quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori: Et hoc quidem non potest esse, nisi peccatum incontinentiæ. Ratio. Nam vt dictum est, propter fœditatem illius actus, & quia per ipsum primum peccatum diffunditur, Deus plus permittit super ipsum, quàm super alios humanos actus: ergo & inter matrimonialiter coniunctos, vbi diuino auxilio propter peccatum destituuntur,

amplius

amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd si quæritur, cuiusmodi sint illa peccata, dici potest, quòd peccata incontinentiæ, quæ inter cognatos cùm varia sint, iuxta illud Hieronymi, & habetur in textu: Adulter est in propriam amator ardentior, simul, & huiusmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia: Vnum in foro contentioso, alterum in foro conscientiæ practicatur. Primùm, si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata, tunc distinguendum est: quia talis impotentia, aut est temporalis, aut est perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spacium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua.

Impotētia aut est temporalis aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit cōtrahendum, & dirimit iam contractum, & sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem. Et est communis modus maleficiandi viros, quando spernūt amasias: tunc enim, quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur, inferunt maleficia viris, & ne alijs commisceri valeant. In tali enim casu, vt dicunt aliqui, dirimitur matrimonium iam contractum, nisi sub continentia cohabitare velint, vt Maria & Ioseph.

Quę impotentia matrimonium dirimat.

Et

Et habent pro se Can. dicitur enim. 23. q. 1. quòd coniugium confirmatur officio scilicet carnis, vt dicit glos. Et parum pòst dicitur, antequam confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Aut sequitur matrimonium cõfirmatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit: Plura alia à Doctorib. notantur, sed quia non præcisè sunt præsentis speculationis (notantur autem in varijs scriptis Doctorum, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hoc est supersedendum.)

Tantummodò, si quis difficultaret, quõ actus ille possit impediri respectu illius mulieris, & non respectu alterius. Respondit Bonauen. hoc est, vel quia sortilegus ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere possit, patet ex præmissis. Dicit tamen hîc Bonauen. quòd impedit generatiuam, non impedimento intrinseco lædendo organum, sed extrinseco impediendo vsum: & est impedimentum artificiale & non naturale: & ita põt impedire ad vnam, & non ad alias: vel tollendo exercitationem concupiscentiæ ad illam vel aliã: & hoc per virtutem propriam, vel per herbam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultam, & satis concordat cum dictis Petri.

Remedium verò ecclesiasticum in foro conscientiæ traditur 33. q. 8. Si per sortiarias: vbi sic dicitur, Si per sortiarias atq; maleficas artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante *Ecclesiasticũ remedium optimum.*

d concu-

concubitus sequitur, hortandi sunt, quib. ista eueniunt, vt corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confeßionem faciant, & profusis lachrymis, & largioribus eleemosynis & orationibus atq; ieiunijs Domino satisfaciant.

In quibus verbis notatur, quòd tantummodò propter peccata & extra charitatem existentibus talia contingunt. Sequitur & per exorcismos ac cætera Ecclesiasticæ medicinæ munimina ministri Ecclesiæ, tales quantum annuerit dominus, qui Abimelech & domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procuret.

Abrahę precatio sanat impotentiam regis Abimelech.

Vnde summariè dicere possumus, quòd quinq; sunt remedia, quæ talibus sic maleficiatis licitè applicari possunt, videlicet sanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum suorum cum contritione vera confeßio, signi crucis & orationis deuotæ multiplicatio, per verba sobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit adhoc, quod suprà de Comite tactum est, qui per triennium sibi matrimonialiter copulatam virginem, cognoscere non potuit.

Remedia contra Maleficiatos super amorem vel odium inordinatum.

CAPIT. III.

SIcut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate causantur. Expedit primò de eius causa, & tandem quantum poßibile est, de eius remedijs transcurrere.

Philo-

Philocaptio igitur seu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonum, solùm aliquãdo ex maleficio Nigromanticorum, & Maleficarum, simul & Dæmonum. De Philocaptione.

I. Concupiscentia est mater peccati.

De primo dicitur Iacob. 1. Vnusquisque tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus, deindè concupiscentia, cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cùm consummatum fuerit generat mortem. Sic Sichem, cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum ea, & conglutinata est anima eius cum ea. Et Gen. 34. secundum gl. infirmæ animæ sic accidit, quã postpositis proprijs aliena negotia curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.

II. De eodem ijsdem verbis suprà pag. 117.

De secundo quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Aman sororem Thamar speciosissimã adamauerat, & deperierat in ea valdè, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. Reg. 14. Non enim in toto tam corruptus esse potuit mente, vt in tantum facinus stupri prosiliret, si non grauiter à Diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refertus est liber Sanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris sibi in heremis subtraxisse. Quidam tamen, vltra quàm credi potest, amore mulierum tentabantur aliquoties, vnde & 2. Cor. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet. vbi glo. tentando per libidinem, datus est mihi stimulus.

S. Paulus libidinibus stimulatus.

Aiunt quidam, tentatio autem cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendæ virtutis, hoc intelligitur de tentatione, quæ ab hoste nō à carne: quia peccatum est veniale, etiamsi ei non consentiatur. De his varia exempla leguntur.

III. Amor hæreos vnde proueniat. Per Hæreos græcum vocabulum Ερως intelligunt, quod amorem designat.

De tertio, quòd amor hæreos proueniat ex maleficijs Dæmonum & Maleficarum, possibilitas huius maleficij suprà in quæstionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare, & incitare valeant, ad longum deducitur, per varia etiam gesta, & acta à nobis reperta comprobatur: imò inter omnia maleficia nimium propter sui generalitatem reputatur.

De insanis amoribus.

Quòd si quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. nescitur an primo, secūdo aut tertio modo. Respondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etsi operatione Dæmonum fieri possit, vbi tamen fisco carnalis concupiscentiæ amoris quis adeò inuoluitur & succenditur, vt nulla confusione, verbis, plagis, aut factis, ac desistendum cogi valeat. Item vbi quis sæpè pulchriorem dimittit vxorem & turpissimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quiescere valent, sed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant. Optimates, prælati, & alij diuites sæpissimè his miserijs inuoluuntur. Et quidem hoc tempus muliebre, de quo Hildegardus (vt Vincen. in spec. histor. refert) prædixit, quòd non tandiu durabit, quantum hucvsque perstitit: cùm iam mundus plenus sit adulterij: præcipuè in optimatibus. Et quid opus scribere de remedijs,

Hodiernum seculum fertur muliebre.

qui

qui remedia abhorrent. Tamen vt pio lectori satisfiat aliqua breuiter tangamus super philocaptionem sine maleficio.

Auicenna septem remedia ponit, quando videlicet personam ægrotare facit, sed parum ista nostræ speculationi, nisi quantum mysticè animæ languenti deseruiunt. Dicit enim lib. 3. quòd ex variatione pulsus, & ad nominationem amati, cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc si lex sustinet, fiet copula per matrimonium, quia sic sanantur cùm obœditur naturæ. Aut fiat applicatio medicinalium, de quibus ibidem tractat & docet. Aut vt ægrotus amorem suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quòd priori præeligere debet, & ita fugere præsentiam, quia sic distrahitur animus. Aut etiam si corrigibilis est tribuletur & dehortetur: quod opus amoris est maxima miseria. Vel dirigantur ad ipsum, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem dilecti, & mores cum transfiguratione facierum turpi seu difformi. Vel saltem vltimò vt occupentur in rebus arduis, & distractiuis officijs.

Remedia contra amores, nõ prouenientes ex maleficio.

Reuera sicut animalis homo per huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualem singula capiendo interiorem hominem reformabant: obœdiatur legi mentis potius quàm naturæ, conuertat amorem suum ad certas delicias, recordetur, quàm momentaneum sit, quòd delectat, & æternum quòd cruciat, quærat delicias in illa vita, vbi sic inchoantur quòd nunquam finiuntur, cuius qui amator esse voluerit, & istam perdet, & illam

modo inueniet, et æternis ignibus deputabitur, ecce tria damna irrecuperabilia ex amore hæreos prouenientia.

Amore capti sunt exorcisandi.

Super philocaptionem verò ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconuenienter & hîc applicari possunt: præcipuè autem exorcizatio per sacra verba, quam sibijpsi facere taliter maleficiatus potest. Quotidie autem Angelum sanctũ sibi ad custodiam à Deo deputatum inuocet, puta confessione, sanctorum limina, præcipuè autem beatissimæ virginis frequentet, & sine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores sunt debellandi.

Sed quam vituperabile, vt barbati homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, seipsos tueri renuũt: cùm puellulæ sæpissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt: in quorum commendationem vnum è multis in medium producamus.

Exemplum sacerdotis, qui virginẽ frustra maleficijs ad amorem propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Constan. diœcesis, virgo adulta, facie pulchra, & elegantior moribus, in huius aspectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè solo nomine, vtinam nõ sacerdos, qui vulnus suæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratorium dictæ virginis, & honestis verbis se rete Dæmonis exhibens, primò tandem ad amorem sui virginem ausus est verbis duntaxat prouocare animum, quòd illa diuino instinctu percipiens, in tacta mente & corpore, respondit viriliter: Domine cum verbis talibus domum meam nolite frequentare, alioquin repulsam sustinebitis, verecundia mediante. Cui ille: Et si me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc post modi-

modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille suspectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit, nec scintillam amoris carnalis ad virum in se sensit pro tunc, sed euoluto non multo tempore, imaginationes amorosas de viro illo prædicto cepit habere. Quod illa percipiens, diuinitùs inspirata, ad matrem misericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotissimè implorauit, & statim honestam societatem requirens, peregrinari cepit ad locum heremitarum: sic enim nominatur Ecclesia in honorem ipsius genitricis miraculosè consecrata in præfata diœcesi. In qua sacramentaliter confessa, ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus, & ad ipsam matrem pietatis precibus fusis, protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita vt eam postmodum nunquam tangeret.

Supersunt tamen adhuc & barbati viri, à Maleficis mulierculis importunè super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquam à philocaptione earum se continere possent: qui tamen viriliter resistentes, quantum se vltrò pulsare illecebris imaginationibus sentirent; tamen etiam per præsidia præmissa cuncta machinamenta Diaboli superarent.

Et verè speculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido Jßbrug/ *qui quantum à Maleficis pulsatus fuit, nec calamo exarare quis posset, semper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euasit: Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiusmodi morbum esse certissima, ita quòd* Exemplum constantis casti iuuenis.

 certissi-

certissimè ita liberentur, quicunque his armis vtuntur.

Et quod de amore inordinato, hoc & de odio inordinato, cùm oppositorum eadem sit disciplina, intelligendum est: Licet æqualis in modo maleficiandi cùm sit differentia, et aliud remedium illa persona, quæ odio habetur requirere debet. Ipse enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, si adulter est, ad amorem vxoris, etiam per quascunque peregrinationes flectitur.

Malefici procurant odia per serpentes.

Et quia relatu Maleficarum compertum est, quod per serpentes huiusmodi maleficia ad odium procurantur, eò quòd dum primum instrumentum erat Diaboli, & in sui maledictionem recepit inimicitiam inter ipsam & mulierem: ideò & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt, ponendo pellem aut caput serpentis sub limine ostij cameræ aut domus, vnde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi, quò ad inhabitationes, quantum poßibile est: vel alienas inhabitare domos.

Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Carmina in collo gestanda.

Et quidem cùm dictum sit, quòd seipsos maleficiati exorcizare valeant, intelligitur quòd verba sacra, benedictiones & carmina, secum deferre in collo poterũt, siquidem legere, aut seipsos benedicere nescirent, quæ tamen qualiter facienda sint in sequentibus patebit.

Remedia super eos, quibus virilia membra præstigiosa arte auferuntur, & vbi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

CAPIT. IIII.

Super

SVper eos, qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putant, quib. remedijs subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nã cùm tales omninò diuina gratia destituantur, quod principium in maleficiatis existit fundamentum, non possibile, vt ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum apponatur: Expedit ergo vt per veram confessionem Deo ante oĩa recõcilientur. Demùm quia, vt suprà, in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodò præstigiosa arte occultari ad sensum tactus & visus. Patuit etiam, ꝗ huiusmodi illusiones in gratia constitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec passiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quod in eorum visiua potentia, quasi alijs sint ablata deludantur: ideò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo: vt videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amicè se componant.

Super eos denique, qui in bestiales formas se transmutatos esse putant, sciendum quòd hoc genus maleficij, non ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur: intellige quò ad secundas personas, licèt quò ad proprias Maleficarum personas, hoc sæpius apud nos visum fuerit: ipsas videlicet Maleficas in effigijs animalium oculis intuentium se obiecisse, vt suprà capitulo octauo deductum, quare & remedia quæ in tertia — De transmutatione hominum in bestias.

 parte

parte operis deducentur, super exterminium videlicet Maleficarum per seculare brachium forent applicandi.

Quomodo mutati in bestias se saluent in Oriente.

Et quidam quomodo orientales huiusmodi illusiones remediare solent, sic deducit. Nam ex militaribus fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Pracipuè autem quòd in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nam cùm ibi portus sit maris, & nauis quædam onusta mercimonijs applicando peregrinis nauim exeuntibus, vt quisque victualibus se muniret, iuuenis quidam ex eis robustus domum cuiusdam mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatam accessit, & an oua haberet ad vendendum à muliere sciscitabatur. At mulier cernens iuuenem robustum, forensem & alienum à patria, vnde minor de eo suspitio apud intraneos super eius perditionem oriri possit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata singula recipies. Et dum moram faceret, clausa & interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantotius expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cepit: tunc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu quo nauem neglexisset, ad eam rediret, ipsi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauem quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eò, quòd nec dum alij socij omnes conuenerant, oua comedere & seipsum reficere studuit. Et ecce post horam mutus effectus, & quasi mente destitutus: vt post ipse referre solitus erat, de seipso admirans, quidnam sibi accidisset, conijcere non poterat:

Mira res gesta de homine in asinum mutato.

terat: Volens ergo nauim, intrare ab immorãtibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamãtibus: Ecce, ecce quidnam in asino? maledicaris bestia, non & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorum, qui ipsum asinum affirmabant, intelligens, apud se ruminabat, & quòd maleficio mulieris infectus esset cogitare cepit, præcipuè in eo quòd nullum verbum formare poterat, cùm tamen ipse omnes intelligebat: Et dum rursum nauim ascendere tentaret grauioribus cæsus verberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat. Huc illucq; discurrens, cùm omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat vt tãquam bestia ab omnibus tractaretur: Compulsus igitur ad domum mulieris rediјt, cui ad placitum pro conseruatione vitæ suæ vltra triennium seruiuit, nil operis faciens manibus, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quæ exportanda erant tanquam iumentum deportabat, hoc consolationis relicto, vt licet ab omnibus aliјs iumẽtum reputaretur, ab ipsis tamen Maleficis coniunctim vel diuisim morantibus, vt verus homo humanitus conuersando in incessu statu & habitu agnoscebatur.

Quòd si quæritur, quomodo onera ipsi tanquam iumento imponebantur. Dicendum, quòd sicut narrat Augustinus de mulieribus stabulariјs, quæ hospites conuertebant in iumenta, onera portantia lib. decimooctauo, cap. 17. de ciuitate Dei: & de patre Præstantiј, qui se caballum seu equum fuisse, & annonam cum aliјs animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actis de præsenti

Quõ hominibus in iumenta conuersis onera imponantur.

senti iudicamus: Ita quòd triplex deceptio præstigiosa arte fiebat.

Prima quò ad homines, iuuenem non vt hominem, sed vt asinum intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare possint, suprà 8. cap. patuit. Secundò, quòd illa onera non fuerunt illusoria, sed vbi vires iuuenis excedant, Dæmon inuisibiliter deferebat. Tertiò, quòd sibi ipsi, dum inter alios conuersabatur, iuuenis etiam iumentum videbatur in imagine duntaxat & æstimatiua potentia, quæ sunt affixæ organis corporalibus: non autē in ratione, quæ non adeò erat ligata, quin se hominem sciebat, sed arte Magica delusum, vt tanquam bestia æstimaretur: sicut & de Nabuchodonosor ibidem exemplificatur.

Missæ conspectio immutat Asinum in diaho- minem.

Triennio igitur sic elapso, in quarto, scilicet, dum quodam die ante meridiem ciuitatem præfatam intrasset, & mulier à longe sequeretur, contigit quandam Ecclesiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatum præterire audiens nolam campanæ, (cùm more Latinorum & non Græcorum, in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit, & intrare dum propter verbera & expulsionem non auderet, à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est manus, simul iunctas eleuans, ex capite asinino, vt putabatur, sacramentum in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum certi Ianuenses mercatores conspexissent, mirantes asinum sequuntur, & inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur:

Hoc est Genuenses.

tur: Et quia, vt præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimùm practicantur, ad instantiã mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur: interrogata & quæstionibus exposita, crimen fatetur, & vt ad domum redire valeat, iuuenem restituere suæ formæ promisit, dimissa igitur ad domum regressa, iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuò capta, debitam vltionem pro commissis suscepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeauit.

Remedia contra obsessos ex maleficio.

CAP. V.

QVòd interdum ex maleficio Dæmones quosdam homines substantialiter inhabitant, suprà ca. 9. satis patuit: quibus etiam de causis: quia nõ solùm pro grauidis criminibus proprijs, imò interdum pro proprio suo maiori merito: aliquando pro alieno leui delicto: aliquando pro suo veniali peccato: aliquando pro graui alieno peccato: & aliquando pro alieno facinore proprio, pro quibus etiam diuersè diuersimodè possidentur, quidam plus, alij minus: vt etiam Nider, in suo Formicario recitat: Non mirum si maleficio, seu ad instantiã Maleficæ, Dæmon Deo permittẽte, hominem substantialiter, modo quo ibi declaratur, quod videlicet per substantiam sit intelligendum, inhabitet.

Quibus autem remedijs liberari possint, quòd videlicet per exorcismos Ecclesiæ, & cum hoc vera contritione,

tione,

tione, vel etiam confeßione, vbi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis: & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione. Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant suffragari, videlicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio, vel bonorum oratio, & excommunicationis absolutio, præfati Doctoris discursu, quem etiam deducere expedit, cùm non omnes necessariorum tractatuum copiam habent.

Sacram communionem saluare obsessos à maleficio.

Nam de ipsa sacra communione, Caßianus colla. abba. primæ, loquitur in hæc verba. Communionem sacrosanctam, nequitiæ spiritibus, traditam, à senioribus nostris, nunquam meminimus interdictam: Quinimò etiamsi posset eis quotidiè impartiri, eam etiam debere censebant: quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire credenda est: & quæ ab homine percepta, eum qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum Abbatem Andronicum nuper aspeximus: insultabit offenso, cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum: tantò enim durius & frequentius attentabit affligere, quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Caßianus.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet. Primò, quòd sine Dei permissu nullus ab his spiritibus omninò tentetur. Secundò, quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur, siue tristitia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijßimo patre clementis-

mentissimoq́ Medico pro nostris vtilitatibus irrogentur. Et idcircò eos velut Pædagogos traditos humiliari, vt descendentes ab hoc mũdo, vel purgationes ad vitam aliam transferantur, vel pœnali vigore plectantur, qui secundum Apostolum traditi sunt in præsenti, Satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi. Diaboli sunt pædagogi humilitatis.

Sed hîc oritur dubitatio: cùm Apostolus dicat: probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, quomodo possunt obsessi, non habentes vsum rationis, communicare. Respondit S. Tho. de hoc in 3. par. q. 80. sic distinguendum de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur, non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, quia habẽt debilem vsum rationis, sicut dicitur nõ videns, qui malè videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum. Quibus obsessis sacramentum non sit dandum.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentum adhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio.

Aut non semper caruerunt vsu rationis, & tunc, si prius, quando erant suæ mentis compotes, apparuit in eis huius sacramenti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginẽsi, & habetur, 26. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmiatte

mitate obmutuit, vel in frenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de aliis amentibus. Hæc Thom. Addit tamen in 4. distin. 9. quòd dæmoniacis non est deneganda communio, nisi certum sit, pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit: In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Satanæ.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone, etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla, & rationis vsum, posteà conteruntur de peccatis suis, vel debitè confitentur: tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

De sanctorum applicatione, vel deuota oratione, quomodo per hæc obsessi etiam potenter liberentur, legenda sanctorum refertæ sunt. Merita enim sanctorum, martyrum, confessorum, virginum, exigunt, vt hi spiritus nequam, sanctorum in patria existentium, oratione & intercessione vincantur, quos sancti in via vicerunt.

Sanctorũ merita abigunt Dæmones.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassia. vt suprà. Si, inquit, haberemus hanc sententiam, imò fidem, quam superius comprehendi, & vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & dispensari vniuersa, non solùm nequaquam despiciemus

eos:

eos: sed etiam pro eis, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisq; totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

De vltimo modo absoluendi aliquem ab excommunicatione, sciendũ, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habenti autoritatem & specialem reuelationẽ, vel probabilitatem, quòd possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ, sicut Apostolus. 1. ad Corinth. 5. excommunicatũ à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi, id est, vt glos. dicit, vsq; ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium. De excommunicatione.

Et pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare. 1. Tim. 1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus, dicit glos. tantamq; gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Thom. in 4. dist. 18. vbi magister tres effectus excommunicationis tradit: eosdem sic declarat idem Doctor. Et hoc ipso, inquit, quòd aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragijs consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis qui habent, vel ad merendum ei, qui non habet. Et quantum ad hoc magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excõicationem, valet etiam ad custodiam virtutis. Et quantũ ad hoc, dicit ꝙ protectio subtrahitur, nõ quòd omninò à Dei prouidentia excludantur: sed ab illa quæ filios Ecclesiæ specialiori modo

custodit. Valent etiam ad defendendum ab hoste, quantum ad hoc dicit, quòd Diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter.

Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus: cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum eripere cùm voluerit. Hæc Thom. Vbi tamen Exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non videtur inconueniens.

Cautelæ pro Exorcistis.

Sed subdit Nider, quòd cauendum est valdè Exorcistæ, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum & ludum serioso Dei operi intermisceat, aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adijciat: Alioquin pœnam vix euadet: vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg. 1. dialogo, de quadam, quæ contra conscientiam suam à marito petente obtinente debiti redditionem in vigilia dedicationis Ecclesiæ S. Sebastiani: & quia contra conscientiam Ecclesiæ processioni se immiscuit, possessa est, & publicè furiebat. Quo viso sacerdos eiusdem Ecclesiæ, de altari syndonem tulit, eamq́; cooperuit, sed & hunc sacerdotem repente Diabolus simul inuasit. Et quia vltra vires voluit quicquam præsumere, compulsus est in sua vexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg.

Ioculares Exorcistæ.

De secundo, vt nullus de officio exorcistatus sanctum

ordinem

ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider se vidisse in conuentu Coloniensi fratrem verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi Dæmones famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis Dæmonem in obsesso corpore arctaret: iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exijt igitur Dæmon nocte, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.

Dæmoniaci non ad Maleficos ducendi.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obsessi etiam per Maleficas, ad præsidia Maleficarũ non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Grego. infert: Cùm, inquit, propinqui eã carnaliter amantes, atq; amando persequentes ad obtinendum salutis remedium Maleficis tradidissent, & per eas ad fluuium ducta & in aquam mersa multis incãtationibus agitata fuisset, dum vnus Dæmon expelli debuit, legio subintrauit, & eorum distinctis vocibus iam clamare cepit: vnde consanguinei tandem confitentes, & de hoc dolentes eam præsentarunt sancto Episcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiunijs, eam ex integro sanauit.

An Exorcistis benedictæ herbæ vel petræ adhibendæ.

Sed quia dictum est, debere Exorcistas cauere, ne superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adijciant: dubitare Exorcista posset: An certas herbas & petras, etiam non benedictas adhibere posset? Responsio: Si benedictæ sunt herbæ, tantò melius, si verò non, vt herba quædam, quæ aliàs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum, si quis adhibeat, nõ erit superstitiosum:

stitiosum: dummodò credat, quòd non directè de sui natura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in errorem, quòd simili modo alijs herbis aut verbis possent cogi, vt errore Necromanticorum fatetur, putantes se efficere per naturales & inditas talium virtutes.

Vnde sanctus Tho. in 4. dist. 7. ar. vlt. Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere: & ideò non coguntur inuocationibus & factis quibusdam Maleficis, nisi in quãtum per hoc fœdus cum eis initur. Secundum quod dicitur Esaiæ 18. Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, &c. & sequentia verba sic finaliter exponit super Iob dicens: Si quis rectè considerat omnia præmissa, videntur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos sibi inijcere, vel qualitercunque constringere.

Locus Iobi explicatus.

Ostenso ergo, quòd homo non potest sua virtute Diabolum superare, concludit dicens. Pone super eum manum tuam: subaudi si potes, superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit, memento belli, quo scilicet, ego pugno contra eum, & potest dici, quòd ponitur præsens pro futuro, scilicet, pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum, scilicet, per diuinitatem occultatam sub esca humanitatis: æstimãs saluatorem purum hominem. Vnde etiam posteà 41. dicitur: Non est potestas super terram, quæ ei potest comparari. Per hoc inquit signatur, quòd nulla virtus corporalis, potest adæquari

quari potestati Dæmonis, quæ est potestas purè spiritualis. Hæc Thomas.

Sed quia indirectè à Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vt Saul per cytharam Dauid, vel herbæ, vel corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate inexistenti releuari: Ideò applicari possunt. Quod quidem posse fieri autoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. quæstio. 7. dæmonium sustinenti dicitur, licet petras vel herbas habere sine incantatione: & sunt Hieronymi verba.

Melodijs fugatur Dæmon.

Item magister in histo. tractans illud Tobiæ. Cordis particulam, scilicet, de pisce quem cepisti, si super carbones ponas, fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos: dicit, Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere videatur: Quamuis etiam spiritualem in se contineat sensum, scilicet de futuro spiritualis orationis.

Tobiæ historia comprobatur applicatio herbarum.

Ad idem Albert. super Lucam 9. & Nicolaus de Lyra. 1. Reg. 16. imò & Paulus Burdegalensis super 1. Reg. 16. hanc conclusionem tenet, quòd non solùm concedendum videtur, quòd per aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus releuari, sed etiam per sensibilia aliqua poßint totaliter liberari: Sed hoc intellige, quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nam cùm Dæmones non poßint materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare, sed debita actiua debitis paßiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest di-

Quo Dæmones mutent corporalia.

spositio causari in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbigratia: Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis secundum Medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam: Quæ quidam Dæmoniaca passio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recedente passiua in possesso recederet.

Idem posset dici de iecore piscis: Idem de melodia Dauid, ratione cuius licet primo refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere, quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius, quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret, cùm esset in laude eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo præfato: Licet non posuerimus suprà in quæstione 5. primæ partis: Quod quia præfigurabatur virtus crucis per expansionem venarum corporis Christi, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam continentur, quæ præsenti speculationi seruire possunt. Tantùm concludamus: quòd rerum sensibilium applicatio in Exorcismis licitis non est superstitiosum. Iam autem non expedit de ipsis Exorcismis aliqua differere.

Dauidis cythara non oratione refocillatur Saul. Quid cythara Dauidis significet.

Remedia, per licitos Exorcismos Ecclesiæ, contra quascunq; infirmitates à Maleficis illatas, & de modo Exorcizandi maleficiatos.

CAPIT. VI.

Quia,

QVia, vt in superioribus tactum est, Maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre possunt: quare & sub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus, alijs infirmitatibus suprà notatis applicari potest, hoc etiam quibuscunque alijs infirmitatibus præcedentibus non expreßis: vt vbi Epilepsia aut lepra esset inflicta, conuenire potest. Et quia inter remedia verborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpè mentio, tanquam de quodam generali remedio habita est: tria principaliter de ipso practicanda sunt.

Primò, an non habens exorcistatus ordinem, vt scilicet laicus, vel secularis persona, valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet sunt liciti: Et de septem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat secum talia deferre: & tertiò, qualiter morbus sit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agendum, vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur. Et tertiò, quò ad remedia, non iam verborum, sed operum, cum solutionibus certorum argumentorum.

Ad primum est Doctoris Tho. in 4. dist. 23 sentent. In ordine, inquit, exorcistatus, & in alijs minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur potestas vt quis hoc vel illud ex officio facere poßit, puta exorcizare: & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri

 potest,

Miſſa in priuatis ædibus dici poteſt.

poteſt, quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa, quamuis conſecratio Eccleſiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Miſſa dicatur: ſed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam ſacramenti.

Ex quibus verbis dici poteſt, quòd licet ad liberationem maleficiati, bonum eſt concurrere exorciſtam, habens poteſtatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ perſonæ abſq; exorciſmis,

Etiam licitũ eſt laicis exorciſare.

vel cum ipſis fugare poſſunt huiuſmodi morbos.

Nam fertur de quadam virgine paupercula, & ideò plurimùm deuota, cuius dum amicus in pede maximè per maleficium læſus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus ſanari poterat, contigit vt virgo infirmũ viſitaret, qui & ſtatim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. Annuit illa, & ſilenter tantummodò orationem Dominicam, & Apoſtolorum Symbolum, cum geminatis viuificæ crucis ſignis applicuit. Tunc ſtatim infirmus curatum ſe ſentiens, ſcire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicaſſet. Quæ reſpondit: vos debili ſide diuinis & approbatis exercitijs Eccleſiæ nõ inhæretis, & carmina ac remedia prohibita

Læſi in anima, raro curantur in corpore.

crebrò veſtris infirmitatibus applicatis, idcircò raròin corpore curamini, quia ſemper in anima lædimini. Sed ſi in orationem & ſignorum licitorum efficaciam ſperaretis, facillimè ſæpè curamini: nihil enim vobis applicui niſi Dominicam orationem, & Apoſtolorum Symbolum, & iam ſanatus eſtis.

Gratia

Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes, seu ēt coniurationes per exorcismos habeant efficaciā, cùm hîc videantur reprobari. Respondetur ꝙ hæc virgo non reprobauit nisi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorcismis.

Pro cuius intellectu considerare oportet, vnde huiusmodi habuerunt originem, & quomodo ad abusum deuenerunt. Nam principiū horum fuit sanctissimum: sed sicut omnia Dæmonis instinctu deprauantur, mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apostoli enim & sancti viri secundum illud Marc. vlt. In nomine meo Dæmonia eijcient: infirmos visitarunt, & orationes super eos per sacra verba fuderunt, deinde successu temporis sacerdotes deuotè similia ritè peregerunt, propter quod deuotissimæ orationes & sancti exorcismi reperiuntur in antiquis hodiè Ecclesijs ad omnia, quæ homines facere aut pati poterāt, per deuotos viros applicati, olim sine omni superstitione, sicut etiam hodiè literati, & sacræ Theologiæ Doctores reperiuntur, qui infirmos visitantes similia verba ægrotis applicant, & non solùm dæmoniacis.

Vnde abusus exorcismorū manauerit.

Exorcismi super ægrotos adhibiti.

Sed heu, superstitiosi homines à se multa vana & illicita ad instar horum inuenerūt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex sua desidia licitis vtitur verbis, visitando infirmos. Propter quod Guilhelmus dictus Durandus, glossator Raymundi dicit, quòd talia præfata sacerdos religiosus aut discretus, ēt laicus vir, siue mulier excellētis vitæ, probatæ discretionis facere potest, fusa oratione licita super infirmum:

Etiam mulieribus conceditur exorcizare.

firmum: non super pomum aut super cingulum aut similia, sed super infirmantes. Iuxta illud Euangelistæ: Super ægros manus imponent, &c. Nec sunt huiusmodi personæ prohibendæ à talibus: nisi fortè timeatur, quod ad exemplum illorũ indiscreti & superstitiosi alij carminationis sibi vsurpent abusum, tuentes se exemplo illorum. Hi ergo superstitiosi carminatores reprehenduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales consuluerunt.

Iterum autem gratia huius declarationis quæritur, quibus verbis carmina & benedictiones censentur licitæ vel superstitiosæ, & de modo quo debent applicari: & an Dæmon sit coniurandus, & morbos exorcizandus.

Superstitio est religio, quæ supra modum practicatur.

Ad primum, quòd, quia hoc dicitur licitum in cultu Christianæ religionis, quod non est superstitiosum, & superstitiosum dicitur (vt notatur ex gloss. super illo ad Coloss. 2. quæ sunt rationem habentia in superstitione) quod super modum religionis seruatur, vnde ibi dicitur: superstitio est religio supra modum seruata, id est, religio modis vel circumstantijs malis & defectuosis practicata.

Etiam superstitiosum est, quicquid traditione humana nomen religionis vsurpat absq; superioris autoritate, vt hymnos iungere ad Missas: defunctorum præfationem interrumpere: Symbolum in Missa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare, in Missa respondentem non habere, & his similia. Sed ad propositum nostrum modo, quando fit aliquod opus

ex virtute religionis Christianæ, vt vbi quisq; vellet infirmo subuenire per aliquam orationem & benedictionem per verba sacra: de qua materia nunc intendimus: talis habet considerare septem conditiones, quæ si reperiuntur, talis benedictio cẽsetur licita, etsi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis, per virtutem operum Christi, quæ ex sua natiuitate, passione, preciosa morte, &c. innotuerunt, per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti: & hi qui practicant, possunt dici Exorcistæ, aut Incantatores liciti. Iuxta Isid. 8. Ethy. Incantatores dicuntur, qui artem aliquam verbis peragunt.

Adiurationes licitæ.

Et prima conditio considerãda, vt ex doctrina sancti Tho. 2. 2. q. 93. elicitur, vt verba non contineant aliquid, quod pertineat ad inuocationem Dæmonum expressam vel tacitam. Quid sit expressa, patet: quid sit tacita, hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, vt vbi operans non curat siue à Deo, siue à Diabolo habeat in suo opere intentum, dummodò finem optatum consequatur opere: Vt vbi opus, quòd facit, nõ habet, aliquam proprietatem ex natura ad producendum talem effectum. De qua non solùm Medici & Astrologi, imò & Theologi habent iudicare. Per quem modum Nigromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales: qui vtique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipsi expectant sæpissimè: vnde & in eorum operibus Diabolus se habet immiscere. 1

Nigromanticę imagines.

Secundò

Secundò considerandum est, ne benedictiones seu carmina contineant aliqua nomina ignota, quia secundum Chrysostomum talia metuenda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat.

Nomina ignota sunt suspecta.

Tertiò, ne materia verborum aliquid falsitatis contineat: quia sic eius effectus non posset expectari à Deo, cùm ipse non sit testis falsitatis. Sic quædã vetulæ in suis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanem transiuit, & tunc S. Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias fatuitates.

Rithmicæ incãtationes.

Quartò, ne ibi contineantur vana, & characteres inscripti præter signum crucis: Vnde Breuia, quæ portantur à soldatis reprehenduntur.

Breuia militum. sunt lita.

Quintò, ne spes habeatur in modo scribendi, legendi, ligandi, aut in quacunque huiusmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerentiam non pertineat: quia aliâs omninò iudicabitur superstitiosum.

Sextò, vt in allegatione & prolatione diuinorũ verborum, vel scripturæ sacræ, respectus solùm habeatur ad ipsa sacra verba, & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerentiam, seu ad virtutem diuinam, à qua expectatur effectus, vel ad sanctorum reliquias, à quibus ẽt præfata expectantur secundariò, licet à Deo principaliter.

Septimò, vt committatur effectus, qui expectatur, diuinæ voluntati: qui scit, vtrum sanitas vel tribulatio plus prosit inuocãti vel minus, vel an obsit. Et hanc conditionem ponit Tho. in 1. secun. in materia de gratia, & distin. 15. in 4.

Vnde concludamus, quòd si nulla dictarum conditionum

tionum opus infecerit, illud erit licitum: probat Thomas supra illud Marci vltimo: Signa eos qui crediderunt: & pòst: In nomine meo Dæmonia eijcient, &c. serpentes tollent. Ex quo elicit, quòd prædictis seruatis conditionibus, per diuina verba licitum est arcere serpentes.

Signatio credentium.

Item probat præmissa vlterius. Non minoris sanctitatis sunt verba Dei, quàm sanctorum reliquiæ, dicente Augustino: Non est minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Sed secundum oēs, licet reliquias sanctorum secum reuerenter portare: ergo qualitercunq; nomē Dei inuocemus, ritè per orationem Dominicam, per salutationem Angelicam, per eius natiuitatem, paßionem, quinq; vulnera, per septem verba quæ protulit in cruce, per titulū triumphalem, per tres clauos, & aliorum armorum militiæ Christi, cōtra Diabolum & eius opera, omninò erunt licita, & spes potest haberi in eis, committendo effectum diuinæ voluntati.

Verbum Dei nō minus est, quàm corpus Christi.

Et hoc quod dictum est de coartatione serpentum, idem intellige de alijs animalibus, quādo solus respectus habetur ad sacra verba, & ad diuinam virtutem. De ipsis tamen cautè est agendum incantationibus: quia vt dicit Doctor. Tales incantatores sæpè habent illicitas obseruantias, & per Dæmones sortiuntur effectū, præcipuè in serpentibus. Quia serpens fuit primum Dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum.

Serpentes licere coniurationibus arcere.

Nam in ciuitate Saltzburgensi quidam incantator erat, hic quadam die ad spectaculum aliorum, cunctos serpentes ad quandam foueam incantare voluit, & interime-

Incantator serpentum interimitur à serpente.

terimere, ex spatio, vt fertur, vnius milliaris. Congregatis ergo vndique serpentibus, dum ipse supra foueam staret, nouissimè quidam ingens & horribilis serpens, foueam intrare difficultabat, & sæpè quasi ipsum abscedere permitteret, & liber serpere quo vellet, motibus innuebat. Sed cùm ille ab incãtatione eius desistere nolebat, alijs omnibus in fouea interemptis, quia statim ibi moriebantur, & necesse erat, vt & ille horribilis intraret, stans serpens ex opposito incantatoris, supra foueam saltum fecit, & in ipsum incantatorem irruit, et ventrem eius vt cingulum stringens, ipsum incantatorem secũ in foueam traxit, et interemit. Qua ex re perpenditur, non nisi pro vtilitate, ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia sunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Qũo scripti exorcismi gestandi & appendendi.

Quò ad secundum, videlicet, quomodo sint huiusmodi exorcismi vel carmina deferenda, & ad collum suspendenda, vel in vestimentis insuenda: Videtur quòd talia sint illicita: Nam August. 2. de doctrina Christiana. *Ad superstitionem pertinent mille Magicarum artium, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoq; disciplina condemnat, siue in præcãtationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant, siue in quibusdam rebus suspendendis atq; insignandis.*

Notandum dictum Chrysostomi contra portantes exorcismi causa Euangelia.

Item Chrysostomus super Matthæum. Quidam aliquam partem Euangelij scriptam circa collum portant: sed nonne quotidiè Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia posita nihil prosunt, quomodo eum possunt circa collum

suspensa

suspensa seruare? Deindè vbi est virtus Euangelij, in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, benè circa collum suspendis, si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa.

Sed hìc est responsio Doctorum, præcipuè sancti Thomæ, vbi suprà artic. 4. vbi quærit: An suspendere Diuina verba ad collum sit illicitum: quòd in omnibus incantationibus vel scripturis suspensis, duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid sit quod scribitur, vtrùm sit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifestè tunc non solùm superstitiosum imò illicitum, & Apostasia à fide iudicatur, vt suprà tactum fuit sæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina, &c. accipe conditiones suprà positas: & tunc sicut licitum est huiusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est illa secum deferre. Præfati autem Doctores respectum habent, & damnant: cùm quis ad figuras & literas scriptas maiorem haberet aduertentiam & respectum, quàm ad intellectum verborum.

Et si dicatur, quòd laicus non intelligens verba, non potest habere respectum ad intellectum eorum: Respondetur habeat respectum ad virtutem diuinam, & illam committat diuinæ voluntati, vt faciat quicquid placitum fuerit suæ pietati.

Quò ad tertium: an simul Dæmon sit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerso, aut vnum sine altero. Responsio. Hic plura sunt aduertenda. Primò,

an Dæmon semper sit præsens, quando maleficiatus affligitur. Secundò, cuiusmodi res poßint exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi.

An Dæmon semper præsens sit, cùm maleficiatum affligit.

Ad primum, cùm iuxta Damascenum, Dæmon ibi est, vbi operatur: videtur quòd maleficiato semper præsens sit, cùm eum affligit. Item in legenda Beati Bartholomæi tunc videtur sanare Dæmon, quando cessat à læsione.

Quō Diabolus mortaliter peccantes inhabitet.

Responsio, quòd Dæmon præsens sit maleficiato & afflicto, hoc potest intelligi dupliciter, vel quò ad suum esse, vel quò ad suum effectum. Primo modo præsens est in principio dum maleficiũ intromittit. Secundo modo per se non dicitur præsens in suo effectu: Sicut etiã cùm Doctores quærunt, an Diabolus cum qualibet culpa mortali hominem substantialiter inhabitet: dicunt quòd non per se, sed per suum effectum: sicut dominus inhabitare dicitur seruum, quantum ad suum dominium: aliud tamen de obseßis.

Quò ad secundum, cuiusmodi res poßint exorcizari. Notandum est super Doctoris Thomæ in 4. distin. 6. sententiam, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit potestatem in hominem, & in omnia, quæ in vsum hominis veniunt in ipsius nocumẽtum. Et cùm etiam nulla conuenientia est Christi ad Belial. Ideò quandocunq; aliquid sanctificãdum est ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatum à potestate Diaboli, qua illud in nocumentum hominis assumere poterat, Deo consecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, & consecratione templi, & in omnibus

bus huiusmodi. Vnde cùm prima satisfactio, qua homo Deo consecratur, sit in baptismo, oportet quòd etiam homo prius exorcizetur quàm baptizetur, multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem accepit in alia, quæ sunt propter hominem, scilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc significant ea, quæ in exorcismo dicuntur: vt cùm dicitur: Recede ab eo Satana, & huiusmodi, & similiter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptismo exorcisandus.

Ad propositum ergo, cùm quæritur, an morbus sit exorcizandus & Dæmon adiurādus, & quid illorum primò. Respondetur, morbus non exorcizatur, sed ipse homo morbatus & maleficiatus: Sicut in puero non exorcizatur infectio fomitis, sed puer infectus. Item sicut prius puer exorcizatur, & pòst Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & post Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item sicut sal & aqua exorcizātur, ita maleficiato omnia quæ in ipsius vsum conuerti possunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimùm expedit. Item licet ritus exorcismi tenet in baptizandis, vt fiat exufflatio versus occidentalem partem & abrenunciatio: secundò manum ad cœlum erectio, cum sacra fidei confessione Christianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impositio: & quartò denudatio, & oleo sancto vnctio, ex post baptismum communio, & cādidioris vestis induitio: Tamen non est necesse, vt hæc circa maleficiatum exorcizandum fiant, sed quòd primò purè & debitè sit confessus, candelā accensam, si pōt, teneat, &

Morbi nō exorcisantur sed morbosi, non infectio sed infecti.

Cibaria & potagia maleficiatorum exorcisanda.

 sacram

Maleficiatus ad candelam benedictam, in longitudine corporis Christi alligādus.

sacram communionem recipiat, & loco vestis candidæ, candela benedicta, in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo potest.

Modus & forma exorcisandi maleficiatos.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram, infirmum, sed sacrosancto baptismate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum sanctum, per Deum qui te suo precioso sanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atq; discedat à te omnis phantasia & nequitia Diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immundus, adiuratus per eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem, Amen. Oremus. Deus misericordiæ, Deus clemens, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emēdationē coërces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur membrorum debilitatē, gratiam tuam conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude violatū est, vnitati corporis Ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere Domine gemituum, miserere lachrymarum eius, & nō habentis fiduciam nisi in misericordia tua, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte, per Christum Dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vero & viuo, da honorem Domino Iesu Christo, vt recedas ab hoc famulo cum tua factura, quem Dominus noster Iesus Christus suo precioso sanguine redemit. Demùm secundò & tertiò iterum exorcizet, vt suprà cum orationibus, Oremus.

Deus

Deus qui facturæ tuæ semper pio dominaris affectu, inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum ex aduersa valetudine corporis laborantem, placatus respice & visita, & salutari tuo, & cœlestis gratiæ præsta ei medicinam per Christum Dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt suprà.

Pro tertio exorcismo oratio. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilij tui super infirmum nostrum ostende virtutem, vt ope misericordiæ tuæ adiutus, vel adiuta, Ecclesiæ tuæ sanctæ incolumis repræsentari mereatur, per Christum Dominum nostrum, Amen.

Et semper aspergat cum aqua benedicta. Et nota q̀ hic modus præscribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut quòd alij exorcismi nõ sint maioris efficaciæ, sed vt modus exorcizandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim historijs & Ecclesiarum libris interdum deuotiores & efficatiores exorcismi reperiuntur, sed quia in omnibus Dei reuerentia sit præponenda, agat secundum hoc vnusquisq; quantum expediens fuerit.

Conclusiuè ex præmissis concludendo propter simplices, sit modus iste exorcizandi maleficiatum, vt primò puram faciat confeßionem. Iuxta ca. alle. sæpè. si per sortiarias. Demùm fiat diligens inquisitio per singulos angulos, & in lectisternijs, culcitris, & sub limine ostij, si fortaßis instrumenta maleficij cautè possent inueniri. Iumenta etiam statim sunt ad ignem proijcienda: Expediret etiam, vt cuncta renouarẽtur in lectisternijs & indumẽtis, habitationem etiam & domũ mutaret.

In casu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, si potest, Ecclesiam intrabit manè, & quantò dies sanctiores, vt festa beatæ Virginis, aut vigiliæ existunt, tantò melius sacerdos etiam confessus, & in bono statu, amplius proficiet. Teneat itaq; exorcizandus candelam in manu benedictam, melius quo poterit sedendo, aut genua flectendo: & qui adsunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant: & incipiat Lætaniam: *inchoando.* Adiutorium nostrum in nomine Domini: *& habeat respondentem: aspergat ipsum aqua benedicta, & stola circumdabit collum, & subinferat* Psalmum: Deus in adiutorium: *& prosequatur* Lætaniam, *vt moris est super infirmos, dicendo ad inuocationem* Sanctorum, *ora pro eo, vel orate, & propitius esto,* Libera eum Domine, *singula prosequendo vsq; ad finem: Vbi orationes sunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat* Exorcismum, *& continuabit modo præscripto, vel alio meliori, vt sibi videbitur. Possent etiã huiusmodi exorcismi continuari ad minus ter in septimana, vt sic multiplicatis intercessionibus gratia obtineatur sanitatis.*

Verùm post omnia communicandus est Eucharistiæ sacramento: licet quidam ante exorcismum hoc faciendum putant: & in confeßione attendat confessor, si aliquo vinculo excommunicationis esset innodatus, vel si vnquam temerè innodatus absolutionem à suo Iudice *non recepisset, tunc enim licet ad cautelam eum absoluat, tamen reddita sospitate à suo* Iudice *qui eum ligauerat quærat.*

Attendendum, quòd vbi exorcista nõ habet ordinem

Exorci-

Exorcistatus, tunc procedere potest per orationes, & si legere nouit scripturas, legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum; item Euangelium, Missus est Angelus: & passionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulsionem operum Diaboli. Item Euangelium S. Ioan. In principio erat Verbum: scribatur, & ad collum infirmi suspendatur, & sic gratia sanitatis à Deo expectetur. Euangelium Iohannis suspensumcollo.

Verùm si quis quæreret de differentia inter Aquæ benedictæ aspersionem, & exorcismũ, cùm vtrumq; in effectu contra Dæmonis molestiam ordinatur. Respõdit S. Tho. vt suprà dist. 6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur cõtra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab exteriori, sed exorcismus cõtra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab interiori: Vnde illi contra quos datur, dicuntur Energumeni, ab en, quod est intra, & ergon, labor, quasi intus laborantes. In maleficiato ergo exorcizando vtrumque adhibetur, cùm vtrobiq; molestentur. Vis aquæ benedictæ. Ενεργούμενοι.

Verùm quò ad secundum principale, quid agendum vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtineatur? Responsio. Licet sex ex causis hoc fieri possit, est tamen vna septimana super quam iudicium nostrum suspenditur. Nam quòd aliquis nõ liberatur, aut hoc est propter paruitatem fidei circumstantium, aut ipsum ægrotum offerentium, aut propter peccata maleficium sustinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium, aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium, Causæ cur exorcismis non semper obtineatur sanitas.

tium, propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

De primis quatuor docet Euangelica virtus, Matth. 17. & Mar. 9. In patris vnici filij sui lunatici, & discipulorum Christi præsentia. Primò enim asserens, quòd turba fide careret: vnde pater cum lachrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa, quousq; ero vobiscum? De secundo, videlicet de sustinente Dæmonem. Iesus increpabat eum, scilicet filium: quia B. Hieron. ibi dicit, quòd propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt præsentes boni & perfecti viri. Vnde Chrysosto. ibi dicit: Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes non aderant, sicut in transfiguratione Christi præsentes erant: nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait, hoc genus Dæmoniorum non eijcitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquãdo oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non admiremur, neq; interrogemus, neque loquamur quasi audiente spiritu immũdo, sed abigamus ieiunijs & orationibus nostros spiritus malignos. Et gl. dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabilitas, ad quem, scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint.

Dæmones expellendi non interrogandi.

De quarto Exorcistæ vitio, præsertim scilicet in fide, patet ibidem de Christi discipulis præsentibus: Vnde posteà

postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ: Respondit: propter incredulitatem vestram. Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic tolle te, &c. Vbi Hilarius. Crediderunt quidem Apostoli, sed nõdum erant perfecti in fide, nam Domino in monte morante cum alijs tribus, & illis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrũ, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per S. Antonium, sed per discipulum eius Paulum fuisse liberatos. De sexto patuit suprà, quia non semper cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, sed remanet interdum pœna in vindictam & satisfactionem præcedentis delicti.

Et adhuc illud remedium, de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, quòd maleficiati de nouo fuerint baptizati, licet sub conditione, super quo, vt præmisi, nil determinare debemus. Verissimum tamen existit, quòd cùm debitè quis ante baptismum non fuit exorcizatus, vtique diuina permissione Diabolus semper maiorem recipit in talem potestatem: Patet ex præmissis, nec ambiguum est, quin plures negligentiæ, siue à sacerdotibus non benè dispositis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorcistæ vitium, committantur, siue à vetulis, quæ tempore necessitatis debitum modum baptizandi non seruant.

Non sufficienter exorcisatus ante baptismum, magis subiacet potestati Dæmonum.

Nec tamen asserere volo, quin sacramenta à malis conferri non possint, & quòd imò, quãtumcunq; malus

Sacramenta ēt ab ineptis administrari possunt.

baptizat & conficit, dummodò debitè sub debita forma, verborumq; materia in intentione baptizat ordinatus & conficere intendat. Sic à simili in exorcizando ritè procedat, & non suffusus aut violentus. Vnde & sine actuali vel habituali intentione, & vtinam non cespitando, & verba necessaria omittendo, huiusmodi sacris officijs se immisceatur: Reuera, sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen prætactis, & vbi vnum defuerit, nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet.

In primitiua Ecclesia sine Exorcismis baptismus peragebatur.

Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in primitiua Ecclesia baptizabantur, aut etiam quòd nunc characterem baptismalem sine Exorcismo valeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in vanum Exorcismos instituisset, & Ecclesia in suis cæremonijs potius erraret. Quare ne ausus sum omninò reprehendere, qui maleficiatos sub conditione vellent rebaptizare, & neglecta fortaßis recuperare.

Incedentes & scandentes noctu in somnis quomodo curentur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in somnis per alta ædificia sine læsione solent incedere, quod vtique opus esse maligni spiritus, tales sic deferentes, plures asserunt, hi cùm rebaptizantur melius habere noscuntur. Et mirum ꝙ *vbi nominibus proprijs annuuntur, subitò ad terram colliduntur, ac si fortaßis illud nomen non debitè in baptismo fuerit impositum.*

Expedit lectorem esse attentum super sex illa impedimenta, licet enim super Energumenos aut possessos, & non super maleficiatos sonant, tamen quia æqua virtus

tus vtrobique requiritur, diuina imò dici potest, quòd maioris sit difficultatis maleficiatum curare, quàm Energumenum aut possessum: ideò illa impedimenta, si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos: quod tali ratione probatur.

Nomina ritè in baptismo imponenda.

Nam vt suprà patuit ca. 10. aliqui poßidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & varijs alijs de causis. In maleficio autem, quando adulti maleficiuntur, vt plurimùm eis contingit, quia in animæ necationem grauißimè à Dæmone ab intus poßidētur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi simplex circa possessos ab extra requiritur: De hac grauißima possesione Caßia. colla. abbat. Sereni. dicit: Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi, qui cùm se vniuersis criminibus flagitijsq; contaminant, non solùm nullum in eis verisimiliter signum Diabolicæ suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditamqúe medicinam, quorum durities & impœnitens cor, pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibi ipsis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Caßianus, comparando corporalem possesionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, constat illos vehementiusq; vexari, qui cùm corporaliter ab ipsis affligi minimè videantur, animo tamen perniciosius poßidentur, eorum

 scilicet

A quo quis superatur, eius seruus efficitur.

scilicet vitijs & voluptatibus inuoluti: Secundum Apostoli namq; sentētiam, à quo quis superatur, eius seruus efficitur: Nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant: & cùm sint eorum mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscūt: Ex quibus elicitur, quòd à fortiori, maleficiati in corpore, nō tamen possessi à Dæmone ab extra, sed ab intra, quò ad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta sanantur.

Quò ad tertium principale, scilicet quò ad remedia, notandum, quòd quia opera illa sunt duplicia. Licita omninò & non suspecta, aut suspecta, & non omninò licita: Et de primis suprà tactum est immediatè c. 5. circa finem, vbi dubitatio ponitur super herbas, aut petras, vt maleficia repellant, quomodo hoc licitum sit.

Licet vana vanis contundere.

De secundis verò remedijs, quæ videntur esse suspecta, non tamen omninò licita, nunc tradendum. & aduertere oportet ea quæ in secundo principali huius secundæ partis operis tacta sunt, de quatuor remedijs, quorum tria censentur illicita, quartum autem non omninò licitū, sed vanum, de quo & Canonistæ loquuntur, ꝙ licitum est vana vanis contundere. Sed quia nos Inquisitores huius opinionis sumus cum sanctis Doctoribus, quòd in casu, quo remedia per sacra verba & exorcismos licitos non sufficiunt, & hoc propter impedimenta superius tacta, in numero sex aut septem, quòd tunc tales maleficiati hortandi sunt ad patientiā æquanimiter, ad tollerandum mala præsentis vitæ in suorum criminum purgationem, & non vlterius quærere quo-

Bona commonitio Inquisitorum, siue autorum huius libri.

cunque

cunque modo superstitiosa & vana remedia. Ideò si quis præmissis licitis exorcismis non contentus, ad huiusmodi vana ad minus remedia, de quibus suprà tactum est, se transferre voluerit, sciat hoc non nostra voluntate aut admissione fieri, sed, quod polita & enucleata fuerunt ibidem talia remedia, factum fuit, vt tantorum Doctorum, vt Scoti & Hostiensis, &c. ex parte vna, & aliorum Theologorum ex parte altera, dicta quocunq; modo concordarentur. Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodam sermone contra Sortilegos & Diuinatores, & intitulatur sermo de Augurijs, vbi dicit: Fratres, nostis, me frequentius supplicasse, vt consuetudines Paganorum & Maleficorum minimè seruare deberetis, sed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, si vobis non dixero, pro me & pro vobis redditurus sum in die Iudicij rationem, & vobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere. Ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atque iterum admoneo & contestor, vt nullus ex vobis Diuinos aut Sortilegos requirat, nec eos de qualibet re, aut causa, aut infirmitate interroget, quia quicunq; fecerit hoc malum, statim peribit in eo Baptismi sacramentum, & continuò Sacrilegus & Paganus efficietur, & nisi pœnitentia subuenerit, statim in æternum peribit.

Notanda admonitio S. Augustini contra consulentes Magos.

Et posteà subdit: Nullus dies exeundi & redeundi obseruat: fecit enim DEVS omnia bona valdè: & qui vnum diem etiam alterum statuit: sed quoties necessitas vrget faciendi aliquid aut exeundi, signate vos in nomine Christi, & Symbolum, vel Orationem Dominicam

nicam fideliter dicentes, securi in Dei adiutorio agatis.

An naturalib. Magicè vtendum.

His autem quidam superstitiosi, & filij nimirum huius seculi, non contenti, errores erroribus accumulare volentes, vltra intellectum & intentionem Scoti, & Canonistarum, his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aßignari non potest, sicut & adamas trahit ferrum: & multa alia, quæ Augustinus 21. de ciuitate Dei enumerat: ideò inquirere de huiusmodi rebus pro sanitate acquirēda, vbi exorcismi & naturales medicinæ deficiunt, non erit illicitum, licet videatur vanum. Hoc autem fieret, vbi quis per imagines nō nigromanticas, sed astrologicas, vel per anulos & huiusmodi sanitatē in se vel in alio procurare vellet.

De impressione cœlesti in corpora artificialia.

Item arguunt, sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines sortiuntur quasdam virtutes occultas, speciem consequentes ex impreßione corporum cœlestium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines, sortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœlestibus ad aliquos effectus causandos: ergo vti eis & alijs huiusmodi non est illicitum.

Prætereà Dæmones poſſunt multipliciter corpora transmutare, vt August. 3. de Trinit. dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute ad tollendum illa. Sed reuera in oppositum sunt dicta omnium sanctorum Doctorum, vt satis & sparsim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd si res naturales simpliciter

pliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virtutem, non est illicitum. Si verò adiungantur vel characteres aliqui, vel aliqua quæcunque ignota, & vanæ obseruationes, quas manifestum est naturalem non habere super hoc efficaciam, erit superstitiosum & illicitum. Vnde S. Tho. in 2. q. 96. ar. 2. in pede quæstionis tractãs hanc materiam, dicit, quod in ijs, quæ fiunt ad aliquos effectus corporales indicendos, vtpote sanitatem, vel aliquid huiusmodi, considerandum est, vtrùm videantur naturaliter posse tales effectus causare: et quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus, ideò nõ est illicitum. Si aũt videantur non posse naturaliter tales effectus causare, consequens est, quòd non adhibentur ad hos effectus causandos tãquam causæ, sed solùm quasi signa: & sic pertinẽt ad pacta significationum cum Dæmonibus inita. Vnde Aug. 21. de ci. Dei. Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus cõdidit, delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis, nõ vt animalia cibis, sed vt spiritus, signis, per varia genera lapidum, herbarũ, lignorum, animalium, carminum, rituum.

Adhibitio characterum vitiat naturalia remedia.

Dęmones quõ alliciantur creaturis & signis.

Ad secundum dicit idem Doctor. Virtutes naturales corporum naturalium, consequuntur eorum formas substantiales, quas sortiuntur ex impreßione corporum cœlestium, & ideò ex eorundem etiam impreßione sortiuntur quasdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ, procedunt ex conceptione artificis: Et cùm nihil aliud sint quàm compositio, ordo & figura, vt dicitur 1. Physic. non possunt habere naturalem virtutem

tutem ad agendum. Et inde est, quòd ex impreßione cœlestium corporum, nullam virtutem sortiuntur, in quantum sunt artificialia, sed solùm secundum materiam naturalem. Falsum est ergo quod Porphirio videbatur, vt August. dicit 10. de ci. Dei. Herbis, lapidibus, & animantibus, & sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cœli auersione, atq; motibus syderum fabricari in terra ab hominibus, potestates idoneas varijs effectibus syderum exequendas: quasi effectus Magicarum, artium ex virtute cœlestium corporum prouenirent. Sed sicut Augustinus ibi subdit, totum hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarũ sibi subditarum. Vnde etiam Imagines, quas Astronomicas vocant, ex operatione Dæmonum habent, cuius signum est, eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter nihil operantur: Non enim est figura principium actionis naturalis. Sed in hoc distant Astronomicæ Imagines à Nigromanticis, quod in Nigromanticis fiunt expressæ inuocationes, vnde & ad expressa pacta cum Dæmonibus inita pertinent: Astronomicæ ad tacita pacta, propter figurarum & characterum signa.

Ex motu syderum non fabricari potestates in terris posse.

Astronomicæ Imagines, ex opere Diaboli.

Differẽtia inter Necromanticas & Astronomicas Imagines.

Ad tertium, non est homini potestas super Dæmones commissa, vt eis licitè vti poßit ad quodcunq; voluerit: sed est ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expressa. Hæc Thomas.

Homini nulla est potestas concessa, vtendi Dæmonib.

Ad propositum: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuscunq; vanis: quibus videlicet se Dæmon quocunq; modo

modo possit immiscere. Si tamen sunt adeò vana, vt & fragilitas humana pro recuperanda sanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt sibi debitum dimittatur, & in tentationem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine regulæ.

Remedia contra grandines, & super iumenta maleficiata.

CAPIT. VII.

QValiter deniq; iumenta maleficiata possint remediari, similiter & tempestates aëris: Notanda sunt primò quædam remedia illicita, quæ à quibusdam practicantur. Nam ea fiunt aut quibusdam verbis aut factis superstitiosis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædam verba & carmina illicita curant: de quibus carminibus, qualiter cognoscantur vt sint licita vel non, in præcedenti capite tactum est. Alij sunt qui super iumenta maleficiata: non aquam benedictam spargunt, sed ori infundunt.

Curatio vermis in digitis.

Aquam benedictam bestijs in os fundere.

Primum remedium verborum esse illicitum, vltra præmissa, Guilielmus sæpè allegatus sic demonstrat. Si enim verbis inesset virtus, & dicamus verbis, vt verbis, tunc ex quinq; modis esset vnus, vel ex parte materiæ, i. aëris, aut ex parte formæ, hoc est soni, aut ex modo significandi, aut ex parte omnium simul. Nam primum, quia aër non interficit, nisi sit venenosus: sonus etiam non, quia excellens obiectum corrumpit potentiam:

Excellens obiectũ corrumpit potẽtiam.

nec

nec tertium, quia tunc hoc nomen Diabolus, vel mors vel infernus nocerent semper, & sanitas ac bonitas semper prodessent. Item nec omnia simul, quia totum aggregatum ex partibus inualidis, etiam totum est inualidum.

Totum ex partibus inualidis, facit totũ inualidum.

Nec valet si obijcitur, Deus contulit vim verbis, sicut herbis, & lapidibus. Quia si quæ virtutes insunt quibusdam verbis, aut sacramentalibus, aut alijs benedictionibus & carminibus licitis, has habent in se non vt verba, sed ex institutione & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut si Dominus diceret, quicunq; hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et sic verba in sacramentis efficiunt, quod signant. Quamuis secundum alios etiam habent virtutem intrinsecam: Sed prima opinio, quia iam deseruit, ideò amplectitur. De alys autem verbis & carminibus, patet ex præmissis, quòd vt verba sunt verba composita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, sed inuocatio nominis Diuini, & obsecratio, quæ est per sacra quædam protestatio, committendum effectum diuinæ voluntati, prosunt. Remedia etiam operum, quæ illicita videntur, vt suprà tactum est.

Salices I. Maij incisæ præseruant à Maleficis.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortum Solis, mulieres villanæ exeunt, & ex syluis vel arboribus deferunt ramos de salicibus aut alios frondes, & ad modum circuli plectentes, in introitu stabuli suspendunt, asserentes quòd per integrum annũ iumenta cuncta illæsa à Maleficis remanent & præseruantur. Hoc quidem remedium secundum opinionem illorum, qui dicunt vana

vanis

vanis contundi posse, non esset illicitum: Sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offensione procedendo dicamus, quòd si prima die, vel secunda, mulier vel quicunque egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum Oratione Dominica, aut Symbolo fidei, & suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, committens effectum custodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, vt suprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. & habetur 26. q. vlti. licet herbas & petras habere etiam sustinenti Dæmonium sine incantatione.

Signum crucis intra segetes erectum custodit eas.

Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarum continent ac erigunt, & asserunt, quòd vndique frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsæ remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur.

Eleemosyna ex lacte, præseruat lac.

Ad idem, sunt quædam quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuentur, integrum liquorem lactis, quem die Sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi Eleemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate ampliori lactis à maleficijs præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumentorum taliter proponunt, vt tamen affectum custodiæ, Diuinæ prouidentiæ pro suo beneplacito relinquant.

Præterea Nider in suo præceptorio, præcepto primo cap. dicit, quòd etiam per carmina scripta & verba sacra licet iumenta, sicut homines infirmos, benè dicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruentur. Dicit enim, quòd à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, quòd adhibito signo crucis super vaccam, & Dominica Oratione, cum salutatione Angelica trinies, vel circiter, cessat opus Dæmonis, si est per maleficium.

Et in suo Formicario constat, quòd Malefici de ritibus Ecclesiæ veneratis & seruatis, sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelarum in die purificationis & palmarum consecratarum vsum licitum, & similia. Quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuant.

Præterea quia Maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore lactis, solent ex illa domo, in qua iumẽtum moratur, modicum lactis, vel butyri, ex illo iumẽto coagulatum petere, vt sic consequenter valeant per suam artem iumentum maleficiare. Ideò sint cautæ mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt, ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suspectis de maleficio nihil commodato dandum aut donandũ.

Præterea sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt, quòd in coagulando butyrum, nihil proficiunt, sicut in vasis oblongis ad hoc aptis laborare solent, tunc si subitò ex suspectæ Maleficæ domo modicum butyri habere possunt, tria frusta seu bolos ex illo butyro faciunt, &

sub

sub sanctißimæ Trinitatis inuocatione, Patris & Filij, & Spiritus sancti, illa frusta in vasculum proijciunt, & sic omne Maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, quòd butyrum à Malefica suspecta habet mutuare. Quòd si absq; hoc, sub inuocatione sanctißimæ Trinitatis orationem Dominicam adiungendo, etiamsi de proprio butyro, sine alieno, si proprium non haberet, tres petias immitteret, effectum Diuinæ voluntati committens, irreprehensibilis maneret: licet commendanda non esset propter tres videlicet petias butyri immissas, commendanda autem, si per aspersionem aquæ benedictæ vel salis exorcizati, immißionem, cum oratione, vt suprà, maleficium fugaret.

Præterea, quia sæpè omnia iumenta maleficijs interficiuntur, aduertere debent, quibus talia accidunt, vt sub limine ostij stabuli, aut præsepi, vel vbi adaquantur, terra amoueatur, & alia terra cum aspersione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur: Quia sæpè Maleficæ fassæ sunt, maleficij aliqua instrumenta ad illa loca se occultasse: fassæ etiam quòd ad instantiam Dæmonum tantummodò foueam facere habeant, Dæmonem autem maleficium reposuisse: quod quidem maleficium res vilißima erat, vt lapis, lignum, vel mus aut serpens aliquis. Constat enim, quod Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis rebus indiget cõsensu: Aut & perditionem Maleficæ quærit: vnde & ipsam aliquo modo cooperari cogit.

Sub liminibus maleficia inquirenda.

Contra grandines verò & tempestates, vltra ea, quæ suprà de signo crucis erecto, hoc remedium practicatur:

 lapilli

lapilli enim tres ex grandine in ignem sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis subijciuntur, & oratio Dominica, cum Angelica salutatione bis aut ter adiũgitur atq; Euangelium Ioãnis: In principio erat Verbũ, cum signo crucis vndiq; contra tempestatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Et tunc, cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum est, & trinies ex post dixerit: Per Euangelica dicta, fugiat tempestas ista: subitò: si quidem tempestas ex maleficio fuit procurata, cessabit. Hæc verissima experimenta nec suspecta iudicantur: Hoc ipsum enim, quòd lapilli in ignem proijciuntur, si absque inuocatione Diuini nominis fieret, superstitiosum censeretur.

Euangelium Ioannis pro tempestatibus arcendis legendum.

Quòd si dicatur, nunquid sine illis lapillis sedari possit tempestas. Respondetur, vtique per alia sacra verba. Proijciens autem intendit Diabolum molestare, dum eius facturam per inuocationem sanctissimæ Trinitatis destruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquam proijcit, quia citius dum resoluuntur, eò etiam citius eius factura destruitur, effectum tamen custodiæ diuinæ voluntati committit.

Verba arcẽtia tempestatem.

Est ad hoc, quòd Malefica quædam à Iudice interrogata, an per aliquem modum tempestates à maleficijs concitatæ sedari possent. Respondit, possunt: per hoc, videlicet: Adiuro vos grandines, & ventos, per quinq; vulnera Christi, & per tres clauos, qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioãnem, vt in aquam resoluti descendatis.

Faten-

Fatentur etiā multæ, licet quædam sponte, quædam in torturis & difficulter, quòd quinque sunt, per quæ multùm impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquādo ne in personam hominis fiant, aliquando ne in suis amicis: & sunt, fidem integram, vel Dei *præcepta seruantibus, se signo crucis, & orationib. munientibus, ritus & cæremonias* Ecclesiæ *colentibus, publicam iustitiam benè exequentibus, &* Christi *passionem verbo vel mente ruminantibus: vnde &* Nider, *vbi suprà. Ea de causa vniuersaliter vel communiter in* Ecclesia Campanæ *contra auram pulsantur, tum vt tanquam tubas* Deo *consecratas eas* Dæmones *fugiant & recedant à suis maleficijs, tum etiam vt populus excitatus* Deum *contra tempestates inuocet. Et eandem ob causam, cum altaris sacramento & sacris verbis, ad auram sedandam proceditur cōiter, ex antiquissima consuetudine* Ecclesiarum, *in* Gallia, *& in* Germania.

Quinq; rebus plurimùm impediuntur Maleficæ.

Campanę pulsatio, contra tempestates vtilis.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramēti *ad auram sedandam, videtur multis quiddam superstitiosum: non intelligentes regulas per quas agnoscitur aliquid superstitiosum vel non.*

Circumgestare sacramentū contra tempestates an licitum sit.

Ideò considerandum est, quòd quinq; dantur regulæ seu considerationes, per quas quilibet agnoscere potest, an opus Deo *exhibitum sit superstitiosum, id est, supra modum* Christianæ *religionis obseruatum, vel sit ad debitum cultum & honorem* Deo *exhibendum, tam in cordis quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Ista enim eliciuntur ex glossa super illud* Apostoli *ad* Coloss. 2. *quæ sunt rationem habentia sapi-*

Quinq; regulę, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa.

entiæ in superstitione: quæ dicit: Superstitio est religio supra modum seruata: vt etiam suprà tactum est.

I. Superstitio est, quicquid minuit gloriam Dei.

Prima est, quòd in omnibus operibus nostris gloria Dei debeat esse principalis finis noster: iuxta illud, Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite. Ideò in omni opere, ad religionem pertinens Christianam, attendatur, an opus sit ad gloriam Dei, & homo in opere det principaliter gloriam Deo, ita quòd per ipsum opus & mens hominis Deo subijciatur. Et quidem licet propter hanc regulam cæremonialia, vel etiam iudicialia veteris Testamenti, iam in nouo non exercentur, cùm sciamus illa sub figura, hæc autem in veritate iam esse propalata, tamen deportatio sacramenti, vel reliquiarum, ad auram sedandam, non videtur contra hanc regulam militare.

II. Item cùm secunda regula sit, quòd attendatur, an opus quod fit, sit ad exercitium vel refrenatiuum concupiscentiæ, vel abstinētiæ corporalis, modo tamen virtuti debito, hoc est secundum ritum Ecclesiæ, vel secundum moralem doctrinam. Quia Apostolus dicit, Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum. Et propter hanc secundam regulam, fatuæ faciunt vouentes non pectinare caput sabbato, vel ieiunare die Dominico, tāquam meliori die, & similia: non videtur iterum, quòd deportatio sacramenti, &c. sit superstitiosa.

Die Sabbati caput non pectinandum.

III. Item cùm tertia regula sit, quòd attēdatur, an opus sit secundum statutum vniuersalis Ecclesiæ, vel secundum sacræ scripturæ testimonium, vel saltem secundum parti-

particularem Ecclesiæ ritum, aut de consuetudine generali: quæ secundum Augustinum pro lege habenda est. Vnde & beatus Gregorius scribit Anglorum Episcopo, conquerenti, quòd sint diuersæ Ecclesiæ consuetudines in Missarum celebratione. Respondit Gregorius, vt siue in Romana, siue in Galliarum, siue in quacunque Ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas: Diuersæ enim consuetudines Ecclesiæ in cultu Diuino, in nullo veritati repugnant, & ideò seruandæ, & eas præterire illicitum est. Ideò, vt in principio tactum est, antiquissimæ consuetudines Ecclesiarum Galliæ, & quarundam Germaniæ, cùm decreuerint Eucharistiam ad auram deportare, non poterit hoc esse illicitum: verùm quòd non in patulo, sed in sacrario abscondito & incluso.

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege est habenda.

Diuersitas cultus diuini, nō repugnat veritati.

Item cùm quarta regula sit, quòd inspiciatur, an opus quod fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliàs enim si hoc non habet, censetur superstitiosum. Ex qua consideratione characteres ignoti, & nomina suspecta, etiam Imagines Astronomicæ & Necromanticæ refutantur omnia tāquam suspecta. Ideò & ex hac consideratione non possumus dicere quòd deportatio reliquiarum, aut Eucharistiæ, contra diabolicas infestationes, sit superstitiosa, imò religiosissima, cùm ibi tota salus nostra contra aduersarium contineatur. IIII.

Item cùm quinta regula sit, vt attendatur, quòd opus quod fit non præbeat occasionem scandali vel ruinæ: quia tunc, licet non esset superstitiosum, tamen propter V.

scandalum esset dimittendum, vel differendum, vel occultè sine scandalo faciendum: Ideò *si deportatio talis sine scandalo fieri potest, vel saltem occultè, tunc non est obmittenda.* Ex *ista enim regula sæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, siue super infirmos, siue vt ad collū alligentur, & hæc à secularibus obmittuntur.* Dico *ꝙ saltem non publicè fiat, vbi occasionem ruinæ in alijs simplicibus præstare posset.* Hæc *sufficiant quò ad remedia contra grandines, per verba & opera licita.*

Remedia quædam contra quasdam occultas Dęmonum infestationes.

CAPIT. VIII.

SED *iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia cōtra quadam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longissima terrarum spacia in aëre volantes, ita vt superficiem terræ cooperire videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vinetis quàm segetibus, & graminibus consummatis immittuntur.* Item *remedia contra pueros opere Dæmonum subtractos.*

An liceat adiurare irrationalem creaturam.

Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thom. 2. 2. q. *90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturā, Respondit quòd sic: per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad* Diabolum, *qui in nocumentum nostrum vtitur irrationabilibus creaturis.* Et *talis est modus adiurādi in* Ecclesia *exorcismis, per quos Dæmonum potestas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Si enim intentio refertur quò ad irrationalem creatu-*

creaturam, quò ad se, quæ nihil intelligit, vana esset. Ex quo datur intelligi, quòd per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen aßistente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, processiones, & aliæ deuotiones iniungantur: propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala immittũtur: vnde & ad confeßiones hoĩes inducendi sunt.

In nonnullis etiam prouincijs excommunicationes fulminantur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones sortiuntur. Excommunicatio irrationabilium creaturarum.

Est & alia horribilis Dei permißio super homines, vbi interdũ mulieribus subtractis proprijs filijs & pueris, alieni à Dæmonibus supponuntur: & hi quidẽ pueri vulgariter Campsores, in Alemanico ein Wechselkind nuncupati sunt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti & eiulantes, cùm tamen quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare sufficerent. Aliqui verò sunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & viri, cuius semen receperunt, vt Succubi, vel in somnis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permißione supponunt, subtractis proprijs filijs. De Campsoribus dictis Wechselkind.

Est & tertium genus, vbi interdum Dæmones in speciem paruulorum apparentes, nutricibus se cõiungunt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi macilentes non crescunt, & nulla vbertate lactis, vt præmissum est, lactentur: & sæpius dicuntur euanuisse.

Quare autem diuina pietas talia permittit, dici potest ꝙ ex duplici causa. Primò, quia parentes pueros nimis

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

mis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur. Secundò, quia præsumendum est, quòd huiusmodi mulieres, quibus talia accidunt, vt plurimùm sunt superstitiosæ, & in multis alijs à Dæmonibus seducuntur, vnde & Dominus verus Zelotes, secundum rectum Zelum, qui est vehemens amor in propriam sponsam, ex quo alium non solùm accedere non patitur, sed nec signa adulterij vel suspitionis, vt maritus Zelosus, super animam, quam precioso sanguine emit & per fidem desponsauit, sustinere potest in tactu, colloquio, appropinquatione, quocunq; modo, cum inimico Diabolo & aduersario salutis. Et si signa adulterij maritus Zelosus non patitur, quantũ tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum, si proprij subtrabuntur filij, & adulterini supponuntur.

Et quidem vt fortius ista imprimantur, & quãtum Deus animam Zelatur, & non vult nec signa suspitionem causantia pati, patet ex antiqua lege, vbi, vt populum suum funditus elongaret ab Idolatria, prohibuit non solùm Idolatriam, sed multa alia, quæ occasionem possent præbere ad Idolatriam, & quæ etiam in se non videntur habere vtilitatem: quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinent. Vnde nõ solùm dixit Exo. 22. Maleficos non patieris viuere super terram: sed & hoc adiunxit. Non habitet in terra tua, ne fortè peccare te faciat: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur.

Malefici lenonibus comparantur.

Nota Zelum Dei, Deuteron. 22. Deus præcepit: Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem, non

non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit tale signum adulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum vbi thesaurum somniarent iudicāt. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculum non habens, operculum immundum censeri.

Thesaurum somnians infortunium notat.

Error erat, vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt, Die Seeligen/ *sed sunt Maleficæ, vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia consumere, vt post abundantius tribuant. Colorant quidam, & dicunt,* Schrettel: *Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos, non sunt aliæ creaturæ rationales, vnde non sunt nisi Dæmones.*

Schrettele.

Item Leuitici 19. Ne in rotūdum attondetis comam, ne radetis barbam, illi enim faciebant idolatricè in venerationem Idolorum.

Barbam radere cur Deus inhibuerit.

Item Deut. 22. vt viri non induerentur vestibus mulierum, nec è conuerso, quod illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum, & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & arguria, & præcepit vt vir, aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset, occideretur: sicut iam sunt Warsagerin *nuncupati: quæ omnia, quia suspitionem generant ad adulterium spirituale, ideò, vt dictum est, ex Zelo, quem Deus habet ad*

Aræ Idolorum destruendæ.

animas

animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum sacrificium Deo magis acceptum, quàm zelus animarum, vt Hieronymus super Ezechielem testatur.

Vnde & consequenter in tertia parte operis, de exterminio Maleficarum, quo ad vltima remedia tractandum erit. Hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ est refugium, ad quod etiam ex diuino obligatur, vt dictum est: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere super terram: vbi & remedia contra Maleficos sagittarios includuntur: cùm & hoc ipsum genus nisi per seculare brachium poterit exterminari.

Remedium: dum quidam intuitu commodi temporalis sese ex toto Dæmoni deuouerunt: sicut experientia sapè docuit: per veram confeßionem licet à Diaboli potestate liberabantur, tamen diu & post grauißimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permisit. Signum autem, quòd liberati erant, ex illo agnoscebatur, quia pecunia in bursis aut capsulis post confeßionem deficiebat: super quæ plurima gesta deduci possent: sed breuitatis causa obmittuntur.

TERTIA PARS,

MALLEI MALEFICARVM.

AD OPVS IVDICIALE, TAM IN FORO ECCLESIASTICO, QVAM CIuili, contra Maleficos, ac omnes Hæreticos pertinens, XXXV. Quæstiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA INCHOANDI Processum iudicij, continuatio & sententiandi modus luculentißimè demonstratur.

Quis sit competens Maleficarum Iudex.

QVAESTIO PRIMA, Generalis & introductoria.

VTRVM *Maleficæ & earum fautores, receptatores, & defensores, ita subijciuntur iudicio Ecclesiastico diœcesanorum, & ciuili, quòd ab earum inquisitione valeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerati: & arguitur quòd sic. Nam in cap. accusatus. §. sanè. lib. 6. dicitur: Sane cum negotium fidei, quod summè priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, pestis inquisitores hæreticæ à sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut sortilegijs, nisi hæresim saperent, manifestè intromit-*

Inquisitorum limitata inquisitio.

intrommitere se non debent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos.

Nec videtur obstare, quòd hæresis Maleficarum hîc non exprimitur: tum quia eisdem pœnis in foro conscientiæ puniuntur, de consec. dist. 1. pro dilectione. Si Diuinatorum & Maleficorum peccatum occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Eucharistia denegatur, & quorum in eadem pœna etiam idem iudicium decernitur: Tum etiam, quia eadem vtrobiq; videtur esse culpa: cùm sicut Sortilegi iudicium sortiunt, ita Maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigunt, quod à solo Deo quærendum est, à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobiq; peccatum Idolatriæ.

Ad quem sensum Esaiæ 21. notatur, quòd rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum, commiscens sagittas, interrogauit Idola.

Prætereà si dicatur, quòd ca. restringit Diuinatores & Sortilegos super crimen hæreseos, in quo subesse debent iudicio Inquisitorum, cùm dicit, nisi hæresim saperent manifestè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hæreticales sint eis subiecti. Contra, quia tunc essent dandi Diuinatores artificiales, de quibus nullibi in scripturis fit mentio.

Prætereà si Maleficæ sunt Inquisitorum iudicio subiectæ, hoc erit propter crimen hæreseos: sed quòd facta Maleficarum sine hæresi possunt fieri probatur. Nam sicut conculcare Christi corpus in luto, quod valdè horrendum esset peccatum, potest fieri sine errore in intellectu,

lectu, & per consequens etiam sine hæresi: quia stat firmiter, aliquem credere ibi esse corpus, proijceret tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni, ex aliquo pacto, ideò vt optatum finem, puta thesauri inuentionem, vel simile obtineret. Ita & facta Maleficarum sine errore fidei, licet nō absq; grandi peccato fieri possunt. Vnde in illo casu vtique iudicium Inquisitorum subterfugiunt, & suis iudicibus relinquuntur.

Salomon non fuit Apostata.

Præterea sicut Salomon Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiam, nec tamen propterea Apostasiam præsidiæ incurrebat, quia mente fidelis & veram fidem semper retinuit: ita & Maleficæ propter reuerentiam quam exhibent Diabolo propter pactum initum, mente fidem retinentes, non sunt propterea hæreticæ nuncupandæ.

Præterea si dicatur, quòd omnes Maleficæ fidem habent abnegare, vnde & hæreticæ iudicandæ. Contra, quia in casu, quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ, sed apostatæ nuncuparentur. Et cū sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subijciantur, vtiq; Maleficæ eorum iudicium subterfugere habent.

Præterea 26 quæst. 5 dicitur: Episcopi eorumq; ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Zoroastre inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parrochijs suis penitus eradicare studeāt, & si aliquem virū aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatū de parrochijs suis eijciāt. Vnde cū c. 348. in fine dicat, suis iudicib. relinquāt,

& quia

& quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quàm Ciuili iure, ideò ad minus per ca. allegatum subduntur Diœcesanorum iudicio.

Qua ratione Diœcesani punitionem Maleficarum ad laicum forum possint relegare.

Quòd si Diœcesani etiam seipsos exonerare vellent, prout Inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentqúe Maleficarum punitionem ad temporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent. Habetur in c. vt inquisitionis. §. prohibemus quoq; districtius præfatis dominis temporalibus & rectoribus, ipsorumq́; officialibus, ne ipsi de hoc crimine, cùm sit merè Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscant vel iudicent: & loquitur de crimine hæreseos: sequitur ergo, quòd vbi crimen nō est merè Ecclesiasticum, sicut est crimen in huiusmodi Maleficis, qui propter damna temporalia, quæ ab eis inferuntur, à Ciuili & nō ab Ecclesiastico, debent puniri.

Præterea, C. de Iudæis. l. vlti. in fine dicitur: Cernat præterea bona sua proscripta, & mox sanguinis pœnæ destinandus, quia fidem Christi expugnabat peruersa doctrina. Quòd si dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeuntibus ad ritum Iudæorum, instantia non valet: Imò argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apostasiam à fide, Iudex ciuilis habet punire, ergo etiam Maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentum Maleficarum.

Præterea licet in solutione dicatur, quòd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capienda, adhuc tamen Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis,

uilis. Nam occasione quæstionis hæresum nullus debet populum commouere: Sed præses debet per se prouidere. In *Auth. de mand. princ. collat.* §. *neq; occasione, vbi dicitur. Neq; occasione religionum hæresumq; quæstionis permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadam præceptione iniungi prouinciam cui præsides, sed ipse prouidebis competēti vtilitate fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari, & non permittere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione religionum. Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet se intromittere, nisi præses.*

Prætextu quæstionis hæresum nemo debet commotiones excitare.

Prætereà si cognitio iudicum, & punitio talium Maleficarum non spectaret totaliter ad ciuilem Iudicem, quomodo leges de his tribus se intromittere possent. Nā C. de Maleficis. l. nemo. l. culpa. l. nullus: omnes illos, quos vulgus Maleficos vocat, capitali pœnæ subijcit, & e. l. militi. bestijs obijcere decernit, qui Magica arte vitæ innocentum insidiantur. Item quòd quæstionibus & tormentis ad interrogandum subijci debeant: & quòd nullus fidelium sub pœna exilij, amißioneq; omnium bonorum, cum eis participiat: cum multis alijs pœnis annexis, quæ legenti illas leges occurrunt.

Econtrario verò & pro veritate, legum Doctores talium Maleficarum punitionem in Ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere, vt simul copulatiuè habeant cognoscere & iudicare: Et hoc sic probatur. In crimine canonico præses cum metropolitano habet discernere, & non metropolitanus per se, sed adiuncto præside: patet in Authen. de mand. princip. §. Si verò canonicum sit

Iudicem ecclesiasticum & ciuilem coniunctim debere de maleficio iudicare.

b quod

quod quæritur, vnà cum Metropolitano prouinciæ hoc disponere & decernere prouidebis. Siue alij quidam dubitant, gloss. id est, in fide, quo casu solus cognoscet: Siue alij quidam glossa. tunc Episcopus cum præside, scilicet cognoscet, & causæ Deo dare amabilem, & decibilem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidem, & indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subiectos seruet inuiolatos, glo. i. eos non corrumpat in fide.

Præterea princeps secularis licet puniat pœna sanguinis, non tamen per hoc iudicium Ecclesiæ excludit, cuius est cognoscere & diffinire. Imò necessariò præsupponit, vt patet C. de summa trin. & fi. cath. l. 1. in fin. & Extra de hære. c. ad abolendam. & c. vergentis & c. excommunicamus. 1. & 2. Imò eadem pœna est & secundum leges & secundum Canones: vt patet C. de hæret. l. Manichæos, & l. Arriani. Vnde & ad eos pertinet, præcipuè insimul, & non diuisim talium punitio.

Præterea sicut leges decernunt clericos à proprijs iudicibus emendari, & non à temporalibus seu secularibus, eò quòd crimen ecclesiasticum in eis cẽsetur: Ita & Maleficarum crimen, cùm sit partim ciuile & partim ecclesiasticum, propter damna temporalia & fidem quam violant: Ideò ad vtriusque partis iudices pertinet ad cognoscendum, iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio in Auth. vt cleric. apud proprios iudices. §. si verò. colla. 6. vbi dicitur. Si verò Ecclesiasticum sit delictũ, egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus discernit, nihil communi-

cantibus

cantibus clariſsimis prouinciæ iudicibus. Neq; enim voluimus talia negocia omnino ſcire ciuiles iudices: cùm oportet talia eccleſiaſticè examinari & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam, ſecundum ſacras & diuinas regulas, quas & noſtræ ſequi non dedignantur leges. Hæc ibi. Vnde & per oppoſitum crimen mixtum ab vtriſq; eſt puniendum.

Reſponſio, cùm principalis intẽtio noſtra in hoc opere ſit, ab inquiſitione Maleficarum, quantum cum Deo fieri poſsit, nos Inquiſitores partium ſuperioris Allemaniæ exonerare, ſuis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen indemnitati fidei, & ſaluti animarum non eo minus prouideretur, quare & præſens opus aggreſsi ſumus: ipſis iudicibus modos cognoſcendi, diffiniendi, & ſententiandi relinquendo.

Ideò ad oſtendendum quòd Epiſcopi contra Maleficas in multis procedere poſsint, etiam ſecluſis Inquiſitoribus, licet ipſi Epiſcopi ſine temporali & ciuili iudicio, vbi punitio tranſit in vindictam ſanguinis, non ita procedere valeant: Expedit certas opiniones aliorum Inquiſitorum, in diuerſis regnis Hiſpaniæ in medium deducere, & illas (ſalua eorum ſemper reuerentia) cùm ſub ordine vno Prædicatorum militamus, infringere, vt eò clarior in ſingulis habeatur intellectus.

Epiſcopi contra Maleficas procedere poſſunt, excluſis Inquiſitorib.

Hiſpanicam inquiſitionē ſibi nimium ſumere.

Eſt itaq; eorum opinio, quòd omnes Malefici, Sortilegi, Diuinatores, Necromantici, & breuiter ſub quocunq; genere Diuinationũ exiſtant, & qui fidem ſacrã ſemel ſuſceperũt, & profeſsi ſunt, iudicio Inquiſitorum

subiaceant, taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo, Multorum querela: in principio: De hære. in Clemen. nec Inquisitor sine Episcopo, nec Episcopus sine Inquisitore procedere habeant. Licet in quinque alijs vnus sine altero procedere valeat, si cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus est sententia diffinitiua, ad quam vnus sine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati Hæretici sunt habendi.

Addunt insuper blasphemos, & quocunque modo Dæmones inuocantes, & excommunicatos, qui in excommunicatione stetissent per annum animo contumaci, in causa fidei, vel etiam in non causa fidei, sub certis casibus: & plura alia includunt, per quæ auctoritas Ordinariorum nimis eneruatur, & nobis Inquisitorib. ampliora onera imponuntur, minus securè coram tremendo iudice, qui vtique districtam à nobis super commisso officio exiget rationem. Et quia eorum opinio non infringitur, nisi eorum fundamentum sit annullatum: Ideò notandum, quòd principale fundamentum per glossatores canonum, & præcipuè super c. accusatus, & §. Sanè, & super verba, hæresim sapiãt: manifestè accipitur. Fundant insuper se super dicta Theologorum, Thomæ, Alberti, Bonauenturæ, in 2. sent. dist. 7.

Auctoritas Episcoporum eneruatur per nimiam autoritatem Inquisitorum.

Ex his specialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi ca. dicit, vt in augmento primo deductum est, quòd inquisitores hæreticæ prauitatis, de sortilegijs & diuinationibus se non debeant intromittere, nisi hæresim sapiant manifestè dicunt, quòd sortilegi vel diuinatores sunt duplices, scilicet artificiales, & hæreticales. Et primi

Sortilegi vel diuinatores sunt aut artificiales aut hæreticales.

primi dicũtur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulum ex tenore, Extra: de sortilegijs: vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc est diuinatore, dicit glo. ad secretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quasi dicat: quia hoc fuisset hæreticum, sed vt cum inspectione Astrolabij furtũ quoddam inueniret: quasi dicat: quod est mera diuinatio, vel sortilegium.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorem latriæ vel duliæ impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid simile, quod hæresim sapiat, manifestè exercent: & tales iudicio inquisitorum, sicut & alij hæretici subiacent. De Diuinatorib. hæreticalibus.

Et quòd hæc sit mens canonis, probant per canonistas glossantes verbum saperent. Nam Io. And. super allegatum canonem, accusatus, & verbum saperent: dicit, ita saperent, sicut est circa aras Idolorum nepharias preces emittere, sacrificia offerre, Dæmones consulere, eorúmque responsa suscipere: Vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos, vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia. De puerum rebaptisantibus, vt responsa eliciant.

Ad eundem sensum allegant Archid. super eodem c. & §. Sanè, & super eodem verba saperent. Item allegant Ioannem Mo: Raymundum, Guilihelmum de monte Laudu. Item probant per determinationem Ecclesiæ,

ex Concilio Acquitensi. 26. q. 5. Episcopi vbi huiusmodi mulieres superstitiosæ infideles nominantur: cùm dicitur: vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent: & perfidia in Christiano dicitur hæresis: vnde & Inquisitorum hæreticorum iudicio sunt subiecti.

Probatur insuper per Theologos: primò per sanctum Thomam, in 2. sent. distinct. 7. vbi quærit: vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatum: vbi inter alia hæc verba dicit super illud Esaiæ octauo. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? In omnibus, in quibus complementum operis ex virtute Dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactum initum cum Dæmone, vel verbotenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiamsi sacrificia desint.

Ad idem allegant Albertum in eodem suo scripto & distin. Item Petrum de Tharentasia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomẽ suum. Item Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd Dæmones inuocãtes, sunt Apostatæ, & per consequens Hæretici, vnde Inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti.

Bonauentura canonisatus.

Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæcunque ab eis allegata, non possint sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi, &c. iudicio ordinariorum, seu episcoporum, seclusis Inquisitoribus, possint subiacere, & quòd Inquisitores à talium Diuinatorum Necromanticorum, seu etiam Maleficorum, se possint exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciunt inquirẽdo

super

super tales, vbi Episcopi non inquirunt, in quo casu potius Inquisitores illi sunt commendandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere nisi super crimen hæreseos, & cùm hoc oportet, quòd illud crimen sit manifestum: Patet per frequēter allegatum canonem, accusatus, & in §. Sanè.

Quo stante, tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua committit, quæ absque vitio hæreseos committere potest, quantumcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est vt hæreticus iudicandus, licet sit puniendus. Ex quo sequitur, quòd vbi quis non est iudicandus vt hæreticus, sed vt malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum stante, sequitur quòd omnia inducta per glossatores Canonistas & Theologos, vt Dæmones inuocare, eis sacrificare, &c. vt suprà tactum est, nisi ex vitio hæreseos processerint, Inquisitores se non debeant intromittere, sed suis iudicibus vt suprà relinquere. Quo iterum stante, cùm præfata sæpissimè sine vitio hæreseos fieri possint, in quo casu talia facientes non sunt vt hæretici habendi, aut condemnandi, subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus.

Nam ad hoc quòd aliquis sit propriè hæreticus, quinque requiruntur. Primum est, vt sit error in ratione. Secundum est, quòd error ille sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in ijs quæ pertinent ad fidem, vel bonos mores, & necessariò ad consequutionem vitæ æternæ. Tertium est, quòd Quinq; requiruntur, vt quis habeatur hæreticus.

 error

error talis sit in illo qui Catholicam fidem professus est, aliàs enim esset Iudæus, vel paganus, non hæreticus. Quartum est, quòd talis error in eo, qui fidem suscepit, sit taliter quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur, pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem, aliàs si totum discederet, esset Apostata. Quintum est, vt talem errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat, & sequatur: & quòd de hæresi & hæretico sic sumpto.ca.allegat. accusatus. & verbum, saperent, intelligatur (glossam tamen canonistarum non reprobando, sed saluando) sic probatur.

Nam quòd primum requiratur, scilicet error in intellectu, hoc notum est omnibus per communem regulam. Duo requiruntur, vt quis dicatur hæreticus, vnum materiale, scilicet, error in ratione, alterum formale, scilicet, pertinacia in voluntate. Patet & per August. Hæreticus est qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest, quia hæresis est species infidelitatis, & infidelitas est in intellectu subiectiuè, sicut & fides sibi contraria & opposita habent fieri circa idem.

Duæ res faciunt hæreticum.

Quo stante, factum vel opus quodcunque, sine errore nõ facit hæreticum, vt puta, si quis fornicatur aut mœchatur, licet agat cõtra veritatem, quæ dicit: Non mœchaberis: ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur fornicari esse licitum. Et ratio est, quia quandocunque aliqua duo necessariò requiruntur ad constitutionem alicuius, deficiente altero illorum, impossibile est, illud esse. Quia dato opposito, quod sine illo possit esse, iam

Qui credit illicita esse licita est ex parte hæreticus.

iam non necessariò requireretur ad constitutionem illius: sicut quia ad constitutionem domus necessariò requiritur fundamentum, paries, tectum, ideò altero deficiente, non habetur domus. Sic ergo, quia ad hæresim constituendam requiritur error in intellectu necessariò, nullum factum absolutè sine errore in intellectu facit hæreticum.

Et propter hoc nos Inquisitores Germaniæ dicimus cum B. Antonino, in 2. par. summæ suæ, hanc materiam pertractantis, quòd baptizare imagines, adorare Dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Christi in luto, & omnia huiusmodi, quæ sunt valde horrenda peccata, nisi sit error intellectu, non faciunt hominem hæreticum. Et ideò si quis faceret ista, vt puta baptizaret imaginem, non malè sentiens de sacramento baptismi, nec de eius effectu, nec credens istum baptismum esse aliquid, nec habere effectum ex vi sua: sed fecit hoc propter aliquem finem facilius assequendum à Dæmone, cui quærit propter hoc complacere: ita quòd aliquo pacto implicito, vel expresso illud agat, vt Dæmon sibi vel alicui faciat quod petit: secundum quod characteribus & figuris secundum artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expresso vel tacito inuocantur, ad desideria eorum explenda: dummodò non petant à Dæmone quod sit supra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, sic scilicet, quòd non malè sentiat de potestate, aut cognitione Dæmonis: Sicut essent illi, qui crederent quòd Dæmon poßit necessitare liberum arbitrium hominis: vel illi qui crede-

A Dæmone aliquid supra eius facultatē petere est hæreticum.

rent, quòd Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentum, quantumcunque à Deo non permissus, posset facere quod petunt: vel qui crederent, quòd poßit scire alteram partem futuri contingentis: vel effectum aliquem facere, qui est proprius soli Deo: tales enim non est dubium quòd haberent errorẽ in intellectu, & malè de potestate Dæmonis sentirent: & per consequens, suppositis alijs conditionibus, quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici, & ordinariorum simul & Inquisitorum iudicio subiecti.

Sed si ex causis prædictis facerent, non malè sentientes de baptismo & alijs prædictis, prout communiter fit, eò quòd ipso facto Malefici, & Necromantici, cùm sciũt ipsum Diabolum esse inimicum fidei, & aduersarium salutis, iam coguntur in eorũ cordibus sentire magnam vim esse in fide, & quòd nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacij non præesse noscitur. Ideò licet talia facientes peccarent grauißimè, non tamen essent hæretici. Et ratio est, quia nõ malè sentiunt de sacramento, licet eo malè & sacrilegè vtantur: Vnde sunt magis sortilegi quàm hæretici, & de numero illorum, de quibus alle. c. accusatus, prætendit non subiacere iudicio Inquisitorum, cùm non manifestè sapiant hæresim, imò vix occultè & quasi nullo modo.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonẽ & sacrificantibus ei: quia si hoc faciunt, credentes Diuinitatem esse in Dæmonibus, vel credentes quòd cultus latriæ sit ei exhibendus, vel quòd omnino ex exhibitione talis cultus, assequantur quod requirunt à Diabolo, non obstãte

Dei prohibitione, seu etim permißione, tales essent hæretici. Sed si ista faciunt non ita sentientes de Dæmone: sed vt aliquo pacto cum Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt hæretici ex natura rei, licet grauißimè peccent.

Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare videtur, quòd secundum iura, Simoniacus non est hæreticus, vt 1. q. 1. quisquis per pecuniam: & tamen non habent errorem in intellectu. nam Simoniacus non est hæreticus propriè, sed largè, propter quandam similitudinem: Quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit, ac si æstimaret donum gratiæ pecunia posse poßideri, secundum Thomam. Sed non hoc æstimando, sicut communiter accidit, non est hæreticus: quia hoc non credit: sed benè verum esset, si hoc crederet, scilicet, donum gratiæ posse pecunia poßideri. Argumentum à comparatione Simoniacorum.

Item obstare videtur quod dicitur de hæreticis, quicunq; & alle. c. accusatus, quòd adorans hæreticum, est hæreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonem, quàm qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicandus est vt hæreticus, videtur esse hæreticus. Nam Ecclesia non potest iudicare nisi de ijs quæ patent, occultorum enim cognitor est Deus & Iudex, distin. 33. erubescant. Sed ea quæ sunt in intellectu, non possunt patere nisi ex factis intrinsecis, visis vel probatis: ergo talis faciens talia, est iudicandus hæreticus. Adorans Hæreticum est Hæreticus. Ecclesia non iudicat nisi de apertis.

Præterea, impoßibile videtur quòd aliquis faciens talia, scilicet, conculcando corpus Christi, & huiusmodi,

Non est malitia in voluntate, quin sit error in intellectu.

modi, licet malè sentiat de corpore Christi: probatur hoc, quia impoßibile est malitiam esse in volũtate, quin sit error in intellectu: Cùm & secundum Philosophum omnis malus est ignorans seu errans: cùm ergo talia facientes habeant malitiam in voluntate, ergo habẽt errorem in intellectu. Respondetur ad ista: & primò super primum & tertium, quia coincidunt. Duplex est iudicium, scilicet Dei, qui videt interiora hominum, qui non possunt iudicare de interioribus, nisi per exteriora, vt argumentum fatetur tertium: Modò ille qui iudicatur vt hæreticus, iudicio Dei est verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hæreticum, nisi habentem errorẽ fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio hominum, non oportet q̃ sit hæreticus ex natura rei, sed q̃ fecerit tale factum, per quod apparet ipsum malè sentire de fide, & per consequens iuris præsumptione hæreticus reputatur.

De cognitione Hæretici, aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt.

Et si quæratur: an Ecclesia habeat statim iudicare tales, qui sic adorant Dæmones, vel baptizãt imagines, hæreticos? Responsiones nota. Primò, quòd ad discernendum istud magis pertinet ad Canonistas, quàm Theologos. Canonistæ dicent, iuris præsumptione hæreticus reputatur, & vt hæreticus est puniendus. Theologus dicet primo iudicio sub correctione sedis Apostolicæ, non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris præsumptione. Et ratio potest esse ista, quia quãdocunq; aliquis effectus dependere potest ex duplici causa, nunquam ex natura rei, ex illo effectu potest iudicari præcisè altera causa.

Cùm

Cùm igitur iste effectus, qui est adorare Dæmonem, vel eius auxiliū ad maleficandum postulare, imaginem baptizando, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiusmodi, possunt ꝓcedere ex duplici causa, scilicet, vel credendo Dæmonem esse adorandum, & ipsi sacrificandum, & imagines capere sacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dæmone, facio vt facilius obtineam, quod volo à Dæmone, in ÿs quæ non sunt supra facultatem suam, vt suprà tactum est, non debeo statim iudicare ex tali effectu præcisè alteram causam, scilicet, quòd hoc faciat, vt malè sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, vlterius inquirendum est de causa, & si ex errore & peruersitate fidei hoc fecerit, iudicandus est hæreticus, & iudicio Inquisitorum cum ordinarÿs subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus vt Sortilegus, & vilißimus peccator.

Qui statuunt imagines capere sacramētales effectus sunt hæretici.

Alia responsio ad nostrum propositum, quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, constat quòd omnes diuinatores & Malefici, qui iudicantur hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei, Ordinatorum iudicio, & non Inquisitorum subiacent. Nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes canonū & glossatorum se tueri possunt, eò quòd tales Dæmonibus sacrificantibus & adorantibus, iudicant hæreticos iuris præsumptione, & non ex natura rei. Textus autem dicit, quòd debeant sapere hæresim manifestè, id est, sapere intrinsecè, & ex natura rei. Et sufficit nobis Inquisitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis se intro-

Duplices Malefici, iuris præsumptione & ex natura rei.

intromittere, alios suis iudicibus relinquendo.

Et quia dictum est, quòd inquirendum est de causa, vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est credere & confiteri, quæ sunt fidei: & habitus castitatis per castè viuere: ita Ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum, inquirẽdo si habet actum discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiam & Malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Christi vilissimè tractauit, homagium præstitit: vtrum huiusmodi ad complacendum Dæmoni tantùm fecerit, imò si in toto abnegauit etiam corde, iam iudicabitur vt Apostata, & deficiet quarta conditio, quæ habet concurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Habitus cognoscitur ex actu.

Quòd si huic determinationi obijcitur bulla & commissio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt Maleficæ iudicio Inquisitorum subijciantur. Respondetur: per illa non excluditur, quin & Diœcesiani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam contra eos procedere possint: per illa antiqua iura, vt dictum est. Cùm hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quàm & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Bulla Innocẽtij VIII. Inquisitoribus data.

Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus illis, sed potius cõtrarium concludit, cùm tales Simoniaci tantummodò iuris præsumptione censentur hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus: Imò nec Inquisitores de Si-

de Simoniacis varijs se intromittere habent, & pari ratione de alijs, qui tantùm iuris præsumptione hæretici iudicantur. Nam contra Episcopos Schismaticos procedere non possunt, & Prælatos alios superiores, vt patet in capitulo inquisitionis de hæret. libr. 6. vbi sic dicitur. Inquisitores hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu alijs quibuslibet deputatis, de huiusmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commißionis sedis Apostolicæ, quòd hoc poßint, contineatur expreßè.

Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint, circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de huiusmodi diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nunciare.

Inquisitores debent Schismaticos prælatos iudicare non punire.

Ad secundum similiter patet ex prehabitis responsio. Nam adorans hæreticum, est tunc hæreticus, si adoret ipsum, credens esse adorandum seu honorandum, propter suam doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipsum propter aliquid temporale, sine aliquo errore fidei intellectu, non est propriè hæreticus, sed iuris fictione vel præsumptione seu similitudinariè: quia agit ac si malè sentiret de fide, sicut ille quem adorat: vnde nec Inquisitorum iudicio subiacebit.

Ad tertium patet ex præmißis, quia licet iudicatur ab Ecclesia vt hæreticus, propter facta extrinseca, visa & probata, non tamen sequitur quòd semper sit hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptiōe sic reputatur.

Vnde

Vnde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit hæresim manifestè.

Ad quartum, dicendum quòd falsum præsupponit, quia non est possibile, quòd aliquis cõculcet corpus Christi, absq; hoc quòd male sentiat, vel peruersitatem fidei habeat de corpore Christi: quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc vt placeat Dæmoni, & facilius obtineat quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamen errore intellectus, qui est hæresis, seu errans, malè sentiens de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt virtutis alicuius, cuius contrarium in vitijs operatur. Et tantum de primo principali, quòd ad hæresim propriè sumptum requiritur, & secundum quòd iudicio inquisitorum debet hæreticus propriè subiacere.

Nec obstat si dicatur, tamen etiam contra diffamatos aut suspectos leuiter, vehementer aut violenter de hæresi, & qui non videntur sapere hæresim manifestè, Inquisitor potest procedere. Respondetur: inquirere potest & procedere super tales, in quantum sunt suspecti, aut diffamati de hæresi propriè dicta, de qua etiam nũc loquimur (vt sæpè tactum est) quæ habet errorem in intellectu, & alia quatuor sequentia annexa: quorum secundum est, vt talis error sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in his quæ pertinẽt ad fidem & bonos mores, & necessaria ad consecutionem vitæ æternæ. Si enim error sit de his quæ non pertinent ad fidem, puta quòd credat quis solẽ non maiorem terra, & huiusmodi, non est periculosus error. Error

ror autem contra sacram scripturam, contra articulos fidei, contra determinationem Ecclesiæ, vt suprà tactum est, est hæresis. art, 24.q.1.hæc est fides.

Item, quia determinatio dubiorum circa fidem pertinet principaliter ad Ecclesiam, & præcipuè ad pontificem summum Christi vicarium, ac Petri successorem, vt expressè dicitur, 24.q.1.quotiens. Et contra determinationem Ecclesiæ, nullus Doctor vel Sanctus suam sententiam defendit, vt dicit Th.2.2. Nec Hieronymus, nec Augustinus, nec alius. Sicut ergo asserens pertinaciter contra fidem, est hæreticus, ita & contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem, & necessaria sunt ad salutem, pertinaciter asserens est hæreticus. Ipsa enim Ecclesia nunquam errasse in fide probatur, vt dicit. 24.q.1. à recta & aliis c. Signanter autem dicitur: quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat, quæ pertinent ad fidem & salutē, est hæreticus. Nam in aliis contrarium sentiens, non est hæreticus, sicut: quòd ius non potest separari ab vsu, in rebus vsu consumptibilibus, quod declarauit & determinauit Ioan. 22. in Extrau.ad conditorem: vbi dicit: contradicentes huic sententiæ esse contumaces & rebelles Ecclesiæ, non hæreticos.

Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel Sanctus suam defendit sententiam.

Tertium, quod requiritur, est, quòd error sit in illo, qui Catholicam veritatem est professus. Si quis enim nunquam esset professus fidem Christianam, non esset propriè hæreticus, sed simpliciter infidelis, vt Iudæus & Gentilis, qui foris sunt. Vnde Augustin.de ciuitate Dei. Videns Diabolus genus humanum à cultura Idolorum

Christiani solùm possunt fieri hæretici.

& Dæmonum liberari, hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinæ resisterent Christianæ. Oportet ergo quòd error sit in illo, qui in baptismo suscepit fidem Christianam, ad hoc vt sit hæreticus.

Quarum quod requitur, est, quòd talis error sit in eo, qui fidem suscepit taliter, quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur, pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur, magis propriè Apostata quàm hæreticus censeretur: sic Iulianus Apostata: & distinguitur vnum ab altero, licet aliquando vnum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiuntur certi, qui interdum egestate & molestijs varijs afflicti, corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegant, dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores, Diabolus eis assistat.

De his, qui corpus & animã Diabolo tradunt.

Nouimus certos nos Inquisitores, & post aliquos pœnitentes, qui vtique absque errore fidei in intellectu, quia tantummodò propter commoda temporalia talia commiserunt, vnde nec hæretici propriè, nec iterum Apostatæ ex corde, vt Iulianus, licet magis Apostatæ censentur.

Inquisitores tradentes se Diabolo.

Ex corde verò Apostatæ, si nolunt resilere, vt hæretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem velint, recipiuntur, prout hæretici pœnitentes. Iuxta capit. ad abolendam. §. præsenti. de hæretic. lib. 6. Concordat Raymundus. titul. de Apostolica. capit. reuertentes, vbi dicit. Quòd reuertentes ab Apostasiæ perfidia, cùm fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi

sunt

sunt recipiendi. Et hîc sumitur vnum pro alio, vt prius tactum est: & subdit, Illi verò qui metu mortis fidem abnegant (hoc tu accipe, qui propter commodum temporale Diabolo fidem abnegant, & erroribus non credunt,) licet iure hæretici non sint: nota hîc, quòd non sunt propriè hæretici: Subdit: postquam non habent in mente errorem: iudicio Ecclesiæ, quæ habet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici habēdi sunt: nota, hoc iuris fictione, & si reuertantur, vt pœnitentes hæretici recipiendi sunt. Non enim metus mortis, est metus cadens in constantem virum, ad fidem Christi abnegandam: Sic & tu accipe propter commoda temporalia. Vnde concludit, sanctius est mori quàm abnegare vel vesci idolatricis, vt dicit August. & recitatur. 22. quæst. 4.

Sanctius moritur, quàm vescatur idolatricis.

Simile iudicium de Maleficis fidem abnegantibus esset, vt vbi resilire vellent, reciperentur vt pœnitentes, absq; hoc quòd curiæ seculari relinquerentur: omnibus tamen modis ad gremium Ecclesiæ recipiuntur, vbi petunt, & curiæ seculari, si nolūt reuerti, relinquuntur: & hoc propter damna temporalia illata: prout in modis sententiandi patebit. Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquisitor suas vices illi committere potest, in hoc duntaxat casu Apostasiæ, secus est in aliis casibus sortilegorum.

Quintum quod requiritur ad hoc vt quis propriè sit hæreticus, est, vt talem errorem firmata voluntate & obstinata eligat, & pertinaciter sequatur opiniones. Vnde secundum Hieron. hæresis ab electione est dicta.

Et ideò secundum Augustinum: non qui falsas opiniones gignit vel sequitur, sed qui pertinaciter defendit, hæreticus est censendus: Vnde si quis non pertinaci malitia sentiret aliquid contra fidem, sed ignorantia, paratus corrigi, si quid sentit falsum & ostendetur ipsi esse contra fidem vel sacram scripturam vel determinationem Ecclesiæ. 24.q.3. dixit Apostolus. Et ideò ipse Augustinus dicebat: Errare potero, hæreticus non ero. Quia scilicet paratus corrigi, cùm sibi fuerit ostensus error. Et cōstat quòd quotidie inter Doctores circa diuina sunt variæ opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita quòd necesse est alteram esse falsam, & tamen nulla earum reputatur falsa, donec per Ecclesiam fuerit determinata: articulo 24.q.3. qui in Ecclesia.

Errare S. Augustinus poterat, attamen Hæreticus nō erat.

Ex quibus omnibus concluditur, quòd probare, Maleficos subiacere iudicio Inquisitorum, vel etiam alios, quocunq; modo Dæmones inuocantes, per dicta Canonistarum super allegatum verbum saperēt manifestè. inc. accusatus comprehensum, non sufficiēter probatur, cùm tales ab eis hæretici iudicantur quadam iuris fictione: Nec etiam per dicta Theologorum, cùm & ipsi tales nominant Apostatas verbo, vel opere, non autem corde & mente, de quo errore verbum saperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici, non tamen propter hoc sequitur, quòd Episcopus sine Inquisitore non possit sententia diffinitiua contra eos procedere, aut carceri ad pœnam deputare, aut tormentis exponere. Imò in casu, quo hæc decisio nō videatur sufficere ad hoc, vt nos Inquisitores simus à Maleficarum Inquisitione exonerati,

rati, nolumus tamen hoc via iuris exigere, cùm vices nostras in his duntaxat super sententiam ferēdam ipsis diœcesianis committere possumus.

Hoc enim habetur in c. multorum. in prin. de hæret. in Clem. Vbi sic dicitur, Multorum querela & infrà. vt negotium Inquisitionis huiusmodi prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solertius, diligentius, & cautius peragatur, ipsum tam per diœcesianos Episcopos, quàm per Inquisitores à sede Apostolica deputatos, omni carnali odio, vel timore, aut cuiusmodi commodi temporalis affectione semotis, decernimus exerceri: sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare, & arrestare, seu capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo in compedibus & manicis ferreis, si ei visum fuerit: Super quibus faciendum ipsius conscientiam oneramus: nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire, duro tamen tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos: Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Diœcesiano, aut eius vel Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiam habere valeant, infra octo dierum spacium, postquam inuicem se inquisiuerunt, non valebit: & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. Explicatio ca. Multorum. Clem. de Hæreticis.

Pòst sequitur ad nostrum propositum: Verùm si hoc Episcopus, vel eius seu capituli sede vacante delegato cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem,

propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire, potest episcopus, vel eius seu capituli sede vacante, delegatus Inquisitori & Inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Ex quo patet, quòd licet in quinq; casibus, vnus sine altero, in tribus verò minimè procedere possit, quia tamen vnus alteri vices suas committere potest, præsertim quò ad sententiam ferendam, ideò & nos hoc per præsentes facere decreuimus, alijs Inquisitoribus in suis limitibus remanentibus.

Maleficæ committuntur Episcopis puniendæ.

Ad argumenta ergo respondendo, patet ex præmissis, ad sex prima argumenta pro Inquisitoribus militantia decisio, quòd eorum inquisitioni Malefici & Sortilegi non videntur subijci. Ad alia autem argumēta pro Diœcesianis, in casu, quo & ipsi à Maleficarum inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, patet quòd non possint hoc eadem facilitate quo Inquisitores facere: Quia in crimine hæreseos iuxta ca. ad abolendam. &c. vergentis, &c. excommunicamus vtrunque, Extra de hær. Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Videtur etiam, quòd in hæresi Maleficarum, licet non in alijs hæresibus, etiam ipsi Diœcesiani suas vices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere

mittere valeant, tum, vt in argumentis tangitur, quòd hoc crimen Maleficarum non est merè Ecclesiasticum, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia: tum etiam, quia leges speciales in punitionem Maleficorum, quò ad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Crimen Maleficatum est partim Ecclesiasticum partim Ciuile.

Videtur deniq; quòd hæc via plurimùm in exterminium Maleficarum deseruiret, & in maximum iuuamen ordinariorum coram tremendo iudice, super districtum examen, quod exigetur, cùm teste scriptura iudicium durissimum ijs qui præsunt immineat. Et secundum hanc differentiam procedemus, videlicet quòd iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsque ad sententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinarijs recipiet, secus super sanguinem, quam per se ferre potest.

Summarium tractandorum, siue diuisio sequentis tertiæ partis.

VT ergo iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminãdi & sententiandi in hac materia Maleficarũ.

Circa primum quinq; difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tanguntur, sit

magis competens. Secundò, de numero testium. Tertiò, an poßint compelli ad iurandum. Quartò, de conditione testium. Quintò, an inimici capitales ad testificandum admittantur.

Secunda pars continet quæstiones vndecim. Prima qualiter testes sint examinandi, & quòd semper quinque personæ debeant esse præsentes. Item qualiter Maleficæ sint interrogandæ generaliter & particulariter, & erit sexta in ordine libri: quia numerus mutatur, eò vt lector facilius reperiat materiam optatam. Secunda, varia dubia declarat super responsiones negatiuas, & quando sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum. Tertia de modo capiendi Maleficas. Quarta de duobus, quæ post captionem facienda sunt iudici, & an deponentium nomina sint ei manifestanda, & defensiones cum deputatione aduocati sint concedendæ. Sexta, quid faciet aduocatus, cùm ipsi testium nomina non publicantur, & vbi inimicitiam capitalem allegat coram iudice. Septima, qualiter iudex inimicitiam capitalem inuestigare habeat. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo sententiandi ad quæstiones & tormenta. Decima, super tormenta continuanda, & qualiter sint tormentandæ, & de cautelis & signis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, super finales interrogationes & cautelas à iudice obseruandas.

Tertia pars continet primò quæstiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis sententia dif-

finitiua

finitiua debet procedere. Prima, an super examen candentis ferri poßit sententiari. Secunda, de modo, quo omnis sententia est ferenda. Tertia, ex quibus suspicionibus poßit iudicari, & qualiter super vnamquamque suspicionem debeat sententiare. Demùm super vltimã partem de viginti modis sententiandi, quarum tredecim sunt communes super omnem hæresim, reliqui specialiter super hæresim Maleficarum: Aſt quia locis suis patebunt, causa breuitatis hîc non aßignantur.

Quæstio prima super modum inchoandi processum.

QVæritur ergo primò, quis sit modus competens ad incboandum processum fidei contra Maleficas. Respondetur. Cùm inter tres modos qui tanguntur, Extra de accus. de nunc & inquisitio. Et primus est, quando aliquis accusat aliquem de crimine hæreseos, vel fautoria coram iudice, offerendo illud se probaturum & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet. Secundus modus, quando aliquis denunciat aliquem, ita tamen quòd non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quòd denunciet Zelo fidei, vel ratione sententiæ excommunicationis, latæ per ordinarium vel eius vicarium: aut ratione pœnæ temporalis, quam secularis iudex fert contra non denunciantes. De accusatoribus & de latoribus Maleficarum.

Tertius modus per inquisitionem, hoc est, quãdo non est aliquis accusator vel denunciator, sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd sint Maleficæ: &

tunc iudex habet, non ad instantiam partis, sed etiam ex officio procedere.

Ideo aduertendum, quòd primum modum procedendi iudex non libenter admittat: Tum quia non est in causa fidei vsitatus, nec etiam in causa Maleficarum. quæ sua maleficia occultè exercent: Tum etiam, quia est accusanti multùm periculosus, propter pœnam talionis, qua plecteretur vbi in probatione deficeret: Tum etiam, quia est multùm litigiosus.

Sub pœna talionis accusare non tutum habetur.

Citationis in causa maleficiorum forma tam Ecclesiasticorũ quàm secularium iudicum.

Incipiat processum per citationem generalem, affigendo illam ad valuas Ecclesiæ Parochialis vel prætorij, per modum qui sequitur. Cùm nos vicarius talis ordinarij, aut iudex talis domini, totis nostris affectibus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordijs affectãtes populum Christianum nobis commissum in vnitate, & serenitate Catholicæ fidei confoueri, ac ab omni peste prauitatis hæreticæ visceraliter elongari. Idcirco nos iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incumbunt, ad gloriam & honorem recolendi nominis Iesu Christi, & ad exaltationẽ sanctæ fidei orthodoxæ, atq; ad depressionem hæreticæ prauitatis, præcipuè in Maleficis vniuersis, & singulis cuiuscunq; cõditionis, vel status. Hîc nota. Si ecclesiasticus iudex inquirit, addat, ordinis, religionis, aut dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius ciuitatis, aut circa illã, aut oppidi ad duo miliaria, ad quorum notitiam peruenerint hæc mandata. Ecclesiasticus iudex adiungat. Autoritate, qua fungimur in hac parte, in virtute sanctæ obœdientiæ ac sub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus, ac mandando

dando requirimus, & monemus, quatenus infra duodecim dies proximè computandos. Hîc secularis iudex modo suo mandabit, & pœnis eius cõsuetis: quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor primis quatuor immediatos pro secundo, & vltimos quatuor pro tertio termino peremptis: ac trina monitione canonica assignamus, nobis reuelent, si quis scit, vidit, vel audiuit aliquam esse personam Hæreticam & Maleficam, diffamatam, vel suspectam, & in speciali talia practicantem, quæ in nocumentum hominum, iumentorum, aut terræ frugum, & damnum Reipublicæ cedere valeant. Quòd si nostris antefatis monitis & mandatis non paruerit, cum effectu præmissa infra taxatum terminum non reuelando, sciat se. Iudex Ecclesiasticus addat, excommunicationis mucrone percussum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excõicationis sententiam in omnes & singulos taliter, vt prædicitur, contumaces præfata nostra monitione canonica præeunte, & eorum obœdientia requirente, nunc vt ex tunc, & tunc vt ex nunc ferimus in his scriptis. Absolutionem harum sententiarum nobis tantummodò reseruando. Concludit iudex secularis modo suo. Datum, &c.

Nota insuper super secundum modum, quòd cùm, vt dictum est, secundus modus procedendi, & processum fidei incipiendi sit per modum denunciationis, vbi denuncians non offert se probaturum, nec vult facere partem, sed dicit quod denunciat ratione sententia excommunicationis latæ, vel Zelo fidei, & propter bonum Reipublicæ, ideò secularis iudex hoc debet in sua citatio-

Cauendum in citatione delatori.

citatione generali, aut præmissa monitione specificare, quod nemo æstimet se pœnalem fieri, etiamsi in probatione defecerit: quia offert se non vt accusans, sed vt denuncians.

Quõ iudici procedendum in delatione criminis maleficij.

Et tunc, quia plures comparebunt ad denunciandũ iudici, notare debet iudex vt procedat modo qui sequitur. Primò habeat Notarium & duas honestas personas, siue sint clerici, siue laici, vel si Notarius non posset haberi, tunc loco Notarij sint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in c. vt officium. §. verum. li. 6. vbi dicitur. Verùm quia in causa grauis criminis, cum multa oportet cautela procedi, vt in reos sine vllo ꝓferatur errore durè ac dignè seueritas vltionis: Volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super hoc crimine prædicto, ipsumq; contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas. Hic Archidiac. in glo. Possunt intelligi personæ honestæ, siue sint clerici, siue laici.

Sequitur, in quarum præsentia per publicam, si cõmodè habere potestis, personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum depositiones testium describantur. Nota ergo, quòd his personis adhibitis mandet denuncianti Iudex quod det in scriptis, vel saltem dicat verbo. Et tunc Notarius seu Iudex incipiat processum per modum qui sequitur.

Delator potest in scriptis deferre Maleficam.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis mensis, in præsentia mei Notarij, & testium infra scriptorum, talis de tali loco, & talis Diœceseos, vt supra

prà, comparuit personaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem schedulam tenoris sequentis: inferatur tota. Si autem non per schedulam, sed verbo ponatur sic. Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœceseos talis asseruit & dixit, quòd sciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta sibi vel alijs personis.

Iuramentum delatoris siue denunciãtis.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipsum denunciantem modo consueto, vel ad quatuor Dei Euangelia, vel super crucem, erectis digitis tribus, & duobus depressis, in testimonium sanctæ Trinitatis & damnationem animæ & corporis, de dicenda veritate super denunciatis: & præstito iuramento, interrogabit eum. Vnde sciat esse vera quæ denunciauit, & si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua, vt puta, quia ibi repertus tali hora tempestatis, vel quia tetigit iumentum, vel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex vbi eum vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præsentes. Si dicat quòd non vidit, sed quòd audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quotiens, & quibus præsentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim: & Notarius seu scriptor ponat totum in actu seu in processum immediatè post prædictam denunciationem, continuando sic.

Interrogatoria delatoribus proponenda.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipse Inquisitor incontinenti fecit intrare ad quatuor Dei Euangelia: &c. vt suprà, ipsum denunciantem de dicenda veritate super denunciatis, & interrogauit

eundem,

eundem, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel suspicionem habeat esse vera. Respondit, quia vidit, vel audiuit: Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit: & dixit: quòd tali die, talis mensis, talis anni, in tali loco. Interrogauit quoties vidit, vel audiuit, &c. & formentur articuli, vt dictū est, & totum ponatur in processu, & specialiter interrogetur, qui sciant cum eo in tali causa, & qui poßint scire.

Quibus omnibus peractis, vltimò interrogabitur, an denunciet mala voluntate, odio, vel rancore, vel omittat aliquid fauore & amore, vel aliàs denunciet rogatus vel subordinatus.

Et postremò iniungetur ei, virtute iuramenti præstiti, tenere secretū quicquid ibi dixit, vel per iudicem sibi dictum fuit, & ponetur totum in processu & in actis. Et in omnibus expletis ponatur paulò infrà. Acta sunt hæc in tali loco, tali die, talis mensis, & tali anno, in præsentia mei notarij vel scriptoris, adiūcto mihi tali in vigorem officij tabellionatus, & talium testium ad hoc vocatorum & rogatorum.

De modo procedendi, cùm fama de aliqua spargitur, quòd sit Malefica.

Tertius modus processum incipiendi, qui etiam est communis & vsitatus modus, & cum hoc secretus esset, vbi nullus accusator vel denūciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate, vel loco, de aliqua Malefica, & etiam tali: & propter famā iudex absq; citatione generali, de qua suprà, seu monitione ex officio procedere vellet, eò quòd talis clamor frequens perueniret ad aures eius, tunc iterum inchoare potest processum, in præsentia personarum, vt suprà.

IN

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANno à natiuitate Domini. Tali die, mense tali seu mensibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit, pluries fama publica referente: ac clamosa insinuatione producent, quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, contra fidem ac communem vtilitatem Reipublicæ: & ponatur totum, prout fama laborat: Et paulò infrà: Acta sunt hæc die tali, mensis talis, de anno tali, in præsentia testium talium vocatorum, rogatorum, & mei Notarij tali autoritate seu scriptoris vigore tali. Sed antequam secunda pars inchoëtur, videlicet qualiter huiusmodi processus sit continuandus, præmittenda sunt aliqua super testes examinandos, quot in numero esse debeant, & cuius conditionis.

De numero testium.

QVAESTIO II.

QVia dictum est in secundo modo de dictis testium, qualiter inscribi debeant, scire numerum & cõditionem illorum opus est. Quæritur vtrum Iudex duorum testium legitimorum, non singularium, possit licitè aliquam de Hæresi Maleficarum condemnare: vel an plures, quàm duo necessariò requirantur. Et dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectu rei, vt si diceret, vnus maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret, puerum, concordarent in maleficio.

Testes singulares qui.

Hîc autem quæritur, vbi testes nõ sunt partiales, sed omnino

omnino concordant: Et respondetur, quòd quamuis videantur sufficere duo testes de iuris rigore: Quia regula est, quòd in ore duorum vel trium stat omne verbum: Tamen de iuris æquitate non videntur in hoc crimine duo sufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent esse luce clariores. ff. de probat. l. si autem. Et Hæresis præcipuè talis inter maiora crimina enumeratur.

Leui argumẽto quis Hæreticum se facit.

Et si dicatur, quòd in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur. C. de hæret. lib. 2. Leui argumento recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticum se facit. Respondetur: verùm est ad præsumendum, non autem ad condemnandum: tum propter iuris ordinis in hoc crimine detruncationem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorem fidei detruncatur: quia nec delatus videt testes iurare, nec etiam ipsi publicantur, vt poßit eis grauè periculum imminere: vt in c. statuta. de hæret. lib. 6. propter quod delatus non posset diuinare. Sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testiũ inimicitia perquirere: quia excluduntur, vt infrà patebit. Et etiamsi deposuerint confusè de causa conscientiæ, eos iterum interrogare, quod potest facere: Extra. de test. per tuas, & ff. de quæstionibus repet. Nam quantò magis via defendendi delato subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi.

Iudicis prouidentia requiritur quã maximè in diju-

Vbi ergo inuenirentur duo testes concordes & legitimi contra quenquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationem, si esset diffamatus,

tus, indicere, vel propter vehementem suspicionem, quæ oritur ex dictis duorum testium, facere eum abiurare, vel quæstionare, seu sententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, secus si fuerit malæ famæ. De hoc Archid. plenius in c. vt officiũ. § verum. in prin. de hær. lib. 6 super verbo testi. & in c. fidei. in fine glossæ illius capituli. Et Ioan. And. ibidem. in c. etiam excommunicamus itaq; Extra. de hær. §. addicimus. dicitur quòd faciat Episcopus iurare tres, vel plures boni testimonij viros de dicenda veritate, si sciuerint in parochia tales hæreticos ibi esse.

dicandis delationibus & diffamatis

Ad idem quòd si quæritur. Verum Iudex per testes singulares solùm vel saltem cum infamia possit iustè de tali hæresi aliquẽ condemnare? Respondetur quòd non, nec per testes singulares solùm, nec etiam cum infamia. Extra de testi. cum literis. Præsertim cùm in criminibus probationes debeant esse luce clariores, vt suprà patuit: & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus: Extra de præsumpt. literas. Ergo tali indicitur, purgatio ratione infamiæ, & abiuratio ratione suspicionis vehementis, quæ consurgit ex dictis testium. Tamen vbi testes sunt singulares, concordant tamen in substantia facti, & euidentia facti concurrunt, tunc iudicis conscientia ibi oneratur: ex indirectorio habetur quæstio quoties possint testes examinari.

Nemo ex præsumptione vt Maleficus cõdemnandus.

De testibus cogendis, & iteratò examinandis.

QVAESTIO III.

k Quòd

In crimine Maleficij testes coguntur iurare.

QVòd si quæritur. Vtrum iudex testes poßit compellere ad iurandum, de dicenda eidem in causa fidei seu Maleficarum veritate: & etiam pluries eos examinare. Respondetur quòd sic, præsertim Ecclesiasticus iudex, vt suprà patuit in ca. vt officium. §. verum. Et quòd testes cogendi sint in causis Ecclesiasticis veritatem deponere medio iuramento: Extra. de testibus cogend. capit. peruenit: aliâs testimonium non valebit. Et extra de hæret. ca. excommunicamus itaque. §. adijcimus. dicitur, quòd Archiepiscopus vel Episcopus parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat. Et sequitur infrà. Si qui verò ex his iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici deputentur.

Pluries testes examinandi.

Quòd autem pluries poßint testes examinari, ita dicit Archid. in cap. vt officium. §. verum, super ver. testium, vbi dicitur sic: Inquisitor. Hîc autem iudex debet esse solicitus, vt si testes confusè deposuerint, & de causa scientiæ minus plenè requisiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri potest. Extra. de testibus cogendis, vt suprà tactum est, ff. de quæstionibus repeti.

QVAESTIO IIII.

De conditionibus testium.

QVæstio super conditionibus testium. Nota quòd excommunicati, item participes & socij criminis. Item

Item infames, & criminosi, nec serui contra dominos admittuntur ad agendum, & testificandum in causa fidei quacunque. Item sicut hæreticus cõtra hæreticum ad testificandum admittitur, ita Maleficus contra Maleficum: in defectum tamen aliarum probationum, & semper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij, & familiares, contra & non pro, ar. per c. filij. de hær. libr. 6. Et hoc ideo quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum.

Maleficus cõtra Maleficum testificare potest.

De primis patet in c. in fidei de hære. ibidem. In fidei fauorem concedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, excõmunicati, & participes vel socij criminis ad testimonium admittãtur, in defectu aliarum probationum, contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorum, contra quos agitur & deponitur, qualitate aut alijs circumstantijs sic testificãtes, non falsa dicere præsumant.

De periuris, quando præsumitur quod deponunt Zelo fidei: patet in ca. accusatus. §. licet: vbi suprà. vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitentiam repellantur, si tamen hi qui coram. Et infra: Si ex manifestis indicijs apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ, dictum suum vellent corrigere, ac modo quæ prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit, stare debet tam contra se quàm reliquos attestationibus eorundem.

Periuri admittuntur in testimonium contra Maleficos.

Et quòd infames, & criminosi, & serui contra dominos admittuntur. Archid. in ca. alleg. accusatus. in §. licet, super verbo exceptum dicit ita: Tanta est labes criminis hæreseos, quòd ad eius actionem etiam serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quemlibet admittantur, vt 2. quæst. 7. huic opponitur.

An inimici capitales ad testificandum admittantur.

QVAESTIO V.

SI verò quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati possit in tali casu ad testificandum seu agendum admittere contra illum: Respondemus quòd non: vnde Archid. vbi suprà. Non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. 3. q. 5. c. 2. & de simo. licet Hel. in fin. De hoc etiam satis notat Hostien. in sum. de accus. §. quis possit, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solùm ratione inimicitia quis repellitur, & non quæcunque repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia sunt sequuta, & similia, quæ ad peuersitatem & malignitatem agentis contra passum iudicant manifestè. Propter quod præsumitur, quod sicut intentauit contra istum mortem temporalem per illum modum, scilicet vulnerando, intentaret etiam per istum crimen hæreseos imponendo: Et sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam.

Qui dicantur captiales inimici.

famam. Quare tales inimici capitales à teſtimonio legitimè expelluntur.

Aliæ verò inimicitiæ, præſertim graues, & prout etiam faciliter mulieres ad inimicitias commouentur, et ſi non repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliqualiter, vt non ſit plena fides eorum atteſtationibus adhibenda, ſed cũ alijs adminiculis & aliorum teſtium dictis poſſunt plenam facere probationem: præſertim vbi iudex delatum interrogat: An ne putet ſe habere inimicum, quòd tale crimen ad mortem ſibi ex inimicitia imponere auderet: ſi dicet, ita: interrogabit, quæ illa ſit perſona, & tunc Iudex aduertet, ſi illã perſonam, de qua ſuſpicio eſt, ꝙ ex inimicitia depoſuerit, denotauit. Ita tali enim caſu, vbi Iudex etiam de cauſa inimicitiæ per alios honeſtos informatur, & alia adminicula nõ occurrunt, & aliorum teſtium dicta, poterit ſecurè talem teſtem repellere. Si verò delata perſona dicet, non ſpero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cũ mulieribus habuerim: vel ſi dicet, habeo inimicum, & non expreßit debitè, ſed quendam alium, qui fortaßis non depoſuit, tunc dicta talis teſtis, etiamſi alij dicerent, quòd cauſa inimicitiæ depoſuiſſet, Iudex tamen non debet repellere, ſed ad plenam probationem cum alijs adminiculus conſeruare.

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circunſpecti, qui huiuſmodi depoſitiones mulierum refutare & annihilare quærunt, dicentes illis ſtandum non eſſe, eò quòd ſæpißimè, cùm rixoſæ ſint, ex inuidia deponere ſolent. Hi, qui ignorant aſtutias & cautelas Iudicum

 loquun-

loquuntur & iudicant vt cæci de coloribus, de quibus astutijs in 11. & 12. quæstione patebit.

SECVNDA PARS.

Qualiter processus est continuandus. Et qualiter testes sint examinandi in præsentia quatuor aliarum personarum, & qualiter delata sit interroganda dupliciter.

QVAESTIO VI.

NAM nunc sextò quæritur. Qualiter processus huiusmodi aduersus Maleficas in causa fidei sit cōtinuandus. Considerandum est primò, quod quia in causa fidei proceditur summariè simpliciter, & de plano absque aduocatorum, & iudiciorum strepitu & figura, vt patet c. statuta. lib. 6.

Quid significet de plano absq; strepitu iudicij procedere.

Qualiter etiam ista verba intelligantur, patet extra de verb. sig. c. sæpè contingit. in Clemen. vbi dicitur: Sæpè contingit quòd causas committimus, & in eorum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedi mandamus: De quorum significatione verborum multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi, quantum est nobis poßibile, decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt iudex cui taliter causam committimus, necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, tempore feriarum, ob neceßitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilationē, materiam

litis

litis, quantum poterit, faciat breuiorem, exceptiones, appellationes, & dilationes frustratorias repellendo, partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia testiumq́; superfluam multitudinem refrenando, non sic tamen Iudex litem obruat, quin probationes necessariæ admittentur: citationem verò ac protestationem iuramenti de calumnia, siue de dicenda veritate, ne veritas occultetur: per commißionem huius intelligimus non excludi: hæc ibi.

Et quia processus (vt visum est suprà) est simpliciter incipiendus. Quia vel propter instantiam accusatoris, vel propter Zelum denunciatoris, vel propter clamorem famæ laborantis, & processus, qui fit ad instantiã partis accusantis, Iudex in hac materia non debet acceptare, cùm Maleficarum facta opere Dæmonum occultentur, nec accusator per euidẽtiam facti sicut in alijs criminalibus procedere, & se defendere poßit, imò cõsulere debet accusatori, quòd amoueat verbum accusationis, & ponat denũciationis: Et hoc propter accusatoris graue periculum, ideo super secundum modum, qui & vsitatus, & similiter super tertium, in quibus proceditur, & non ad instantiam partis.

Iudex consulit accusatori.

Notandum quòd quia dictum est in præcedentibus, quòd Iudex specialiter debeat interrogare denunciantem, qui sciat cum eo in tali causa & qui poßint scire. Ideo Iudex faciet citari illos testes, quos denuncians intimauit, & qui magis videntur scire in facto, & scriptor continuabit processum scribendo sic. Pòst quæ attendens ipse Iudex denunciata sibi hæreticalia

ante dicta fore ex sui natura talia, & tam grauia, quæ non poßint nec debeant conniuentibus oculis tolerari, cùm cedant in opprobrium Diuinæ maiestatis, & tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum, descendit ad se informandum, & ad testes examinandum, per modum qui sequitur.

Interrogatoria super testes.

Talis testis, de tali loco, citatus, iuratus, & interrogatus, si cognoscit talem, exprimẽdo nomen delati, & dixit quòd sic. Item interrogatus de causa cognitionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus est ipsi pluries, vel sic, vel aliàs, quia fuerunt socij, & exprimentur causæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tempore, & dicit quòd sunt decem anni vel tot. Item interrogatus de fama illius, & præsertim ad ea quæ sunt fidei, & dixit, quòd quò ad moralia, est homo bonæ famæ vel malæ, quantum autem ad ea quæ sunt fidei, dixit, quòd est fama in tali loco, quòd practicat aliqua contra fidem, vt Maleficus. Item interrogatus, quid est fama, & dixit. Item interrogatus si vidit vel audiuit talem talia facientem, & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici supradicta, & dixit quòd in tali loco. Item interrogatus in quorum præsentia, & dixit quòd illorum.

Item interrogatus, si ex illius consanguinitate aliqui propter maleficia fuissent dudum incinerati, vel suspecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an cum suspectis maleficis habuit familiaritatem, & dixit. Item interrogatus de modo & causa quòd dicta fuerũt, & dixit quòd

quòd ea de causa & tali modo, Item interrogatus, si videtur sibi, quòd talis dixit seu fecerit transitoriè vel lapsu linguæ, seu recitatoriè, seu animo indeliberato, vel potius assertiuè, & animo deliberato, & dixit q́ fecerit supradicta iocosè & trufatoriè, seu recitatiuè, & non animo sic credendi, vel assertiuè.

Item interrogatus de causa credentiæ huius, & dixit quòd credit pro eo sic, quia ille qui dicebat ridendo dixit. Et de istis est multùm diligenter inquirendum, quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorũ verba, vel trufando, vel conferendo, vt alios alliciant, vel incitent, licet etiam interdum asserendo vel affirmãdo.

Item interrogatus, si hæc deponit odio, vel rancore, seu dimittit amore vel fauore: & dicit quòd, &c. Et sequitur, iniunctum est ipsi tenere secretum: Acta sunt hæc in tali loco, die tali, & in præsentia talium testium, vocatorum & rogatorum, & mei Notarij seu scriptoris.

Quot personæ in examine maleficij requirantur.

Vbi semper aduertendum, quòd in tali examine, ad minus personæ quinq; debent præsentes esse, scilicet Iudex inquirens, testis vel denuncians, respondens, vel ipse delatus postea comparens, tertius est Notarius seu scriptor: Vbi deest Notarius, tunc adiungat sibi alium honestum, qui duo supplebunt vices Notarij, vt suprà tactum est: & hoc Apostolica auctoritate, qua tunc in illo actu funguntur, vt suprà in c. vt officium, de hæret. libr. 6. & duo honesti viri, tanquam testes eorum quæ deponuntur.

Item aduertendum, quòd testis citatus debet etiam

esse iuratus, id est, vt præstet iuramentum, modo quo suprà, de dicenda veritate, aliâs falsè inscriberetur, citatus & iuratus. Consimiliter examinentur alij testes. Quibus examinatis, si Iudex videat factum esse probatum plenè, vel si non plenè, tamen esse maxima indicia & suspiciones vehementes. Et nota quòd loquimur non de leui suspicione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, sed quòd multùm diffamata sit super maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex si timet de fuga delati, vel delatæ, faciat eum eámve capi: si autem nō timet de fuga, faciat eum citari. Et siue capiatur, siue non prius faciat Iudex eius domum improuisè scrutari, & cuncta scrinia aperiri, & in angulis pixides & omnia instrumenta tolli quæ reperiuntur. Et sic cōstituto, Iudex collectis his de quibus est delatus, & his de quibus est per testes conuictus vel habitus suspectus, formet interrogatoria super illis, ac inquirat, habito secū notario, &c. vt suprà, præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia, de dicēda veritate, tam de se, quàm de alijs, & hoc per modum, qui sequitur, conscribantur etiam singula.

Improuisò scrutādæ ædes Maleficarum.

Interrogatoria generalia super Maleficam, aut Maleficum: Et est primus actus.

TAlis de tali loco, delatus, iuratus super quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de se quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus, vnde sit, seu vnde originem traxerit. Et perpendit, quòd tali loco, talis diœcesis. Item interrogatus: qui sint eius parentes, an sint

an sint viui vel mortui. Et respondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, quia vt plurimum, vt in secunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos instituunt, & communiter tota progenies existit infecta: & vbi deponentes affirmassent, & ipsa negasset, iam esset suspecta.

Item interrogatus, vbi fuit nutritus, & vt in pluribus conuersatus, & dixit, quòd in tali loco, vel tali. Et si videat quòd mutauit locum proprium, quia fortè mater non fuit suspecta, nec aliquis ex parentela, & tamen conuersatus in alieno, & præsertim in locis, in quibus consueuerunt Maleficæ vigere, interrogabitur sic.

Maleficæ mutant vt plurimùm loca.

Item interrogatus, quare mutauit suæ natiuitatis locum, & se transtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali causa. Item interrogatus, si in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia Maleficarum, puta quòd tempestates sint concitare, vel iumenta maleficiare, & vaccas liquore lactis priuare, &c. de tali materia, de qua est delata, & si dicit quòd sic, interrogetur. Item interrogatus, quid audiuit loqui, & scribantur singula quæ dicet. Si autem negat & dicit se nihil audiuisse, tunc sic. Item interrogatus, si credit Maleficas esse, & quòd talia poßint fieri quæ referuntur, vt tempestates concitare, iumenta inficere & homines, & dixit.

Et nota quòd Maleficæ, vt plurimùm negant prima fronte,

fronte, vnde suspicio oritur magis quàm si responderent si sint aut non sint, committo superioribus: vnde si negant, tunc interrogentur. Item interrogatus, quid ergo vbi comburuntur, tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia super eosdem.

ADuertat Iudex, *quòd non procrastinet subsequentes interrogationes, sed indilatè proponat. Item interrogetur cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an sciret se esse diffamatam, & quòd odio haberetur, & dixit. Item interrogetur, cur illi personæ obiecit, dicendo: tu non transibis impunè, & dixit.*

Item interrogetur, quid mali sibi fecisset illa persona, quòd talia verba in eius damnum protulisset, & dixit. Et nota quòd hæc interrogatio est necessaria, vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ: quia in fine delata allegabit inimicitiam: sed vbi non est capitalis, sed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim est Maleficarum proprium, concitare aduersus se, vel verbis inutilibus aut factis, puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & similia, ad hoc vt occasionem arripiant: & se manifestant in verbo vel in opere, quam manifestationem habent facere ad instantiam Dæmonum, vt sic peccata aggrauentur Iudicum, dum manent impunita.

Inimicitiæ sunt plerunq; causæ maleficij.

Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorum præsentia, vt si deponens vellet testes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à Dæmonibus, vt à

Dæmon cogit Maleficas maleficare.

multis

multis Maleficis & pòst incineratis, experti sumus: ita quòd contra ipsarum voluntatem habent incitare & maleficare.

Item interrogatus, quomodo effectus potuit consequi super minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti, quòd nunquam deberet habere sanum diem, & ita factum est, & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de alijs maleficijs, alijs testibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur visa fuerit in campis, vel in stabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum solent facere, & dixit.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd postea malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempestatis, & sic de multis alijs. Item vnde, quòd cùm habeat vnam vaccam aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut sex. Item cur maneat in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamen suspicionem generant amplius quàm super probas & honestas delatas. Concubinatus suspicionē de maleficio auget.

Et nota, quòd sæpius super articulos contra eam delatos interroganda est, vtrum maneat in eodem proposito aut non. Qua confeßione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuam, siue sub ambiguo, scribatur postea: Acta sunt hæc in tali loco, &c. vt suprà.

QVAESTIO VII.

In qua varia dubia declarantur ſuper præmiſſa interrogatoria & reſponſiones negatiuas, An delata ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi Maleficarum ſit habenda. Et eſt actus ſecundus.

QVæritur primò, quid agendum ſit, vt plurimùm contingit, quando perſona delata omnia negat. Reſpondetur: Iudex habet circa tria attendere, ſcilicet ſuper infamiam, ſuper indicia facti, & ſuper dicta teſtium: ſi videlicet omnia inſimul concurrunt: Aut ſi non omnia inſimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd Maleficæ ſtatim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti ſunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ ſæpius inficiuntur, aut lacte priuãtur: Numerus etiam teſtium eſt in ſcriptis, qui licet ſint ſingulares: puta quia vnus depoſuit quòd puerum ſibi maleficiauerit, alius verò iumentum, tertius verò ſuper infamiam, & ſic de alijs, Tamen in ſubſtantia facti concordant, puta in maleficijs, & quòd vt Malefica ſit ſuſpecta, & iſti teſtes, licet non ſufficiant ad condemnandum abſq; infamia, vel etiam cum infamia, vt ſuprà tactum eſt, quæſtio. 3. in fine: Tamen cum indicijs facti poſſet ex his tribus inſimul reputari, non vt ſuſpecta vehementer aut violẽter, de quibus ſuſpicionibus inferius declarabitur, ſed reputari vt manifeſtè deprehenſa in hæreſi Malefica-

lisicarum, vbi videlicet testes idonei, id est, non ex inimicitia, & sufficientes numero, puta sex, octo, vel decem iurati concurrerent, & consequenter deberet pœnis (in cap. ad abolendam. §. præsenti. de hær.) subiacere, & c. excommunicamus 2. Et hoc, siue crimen sit falsa, siue non: Et hæc sic probantur.

Nam quod dictum est, quòd vbi omnia tria præfata cõcurrunt, tunc pro manifestè deprehensa in hæresi debeat reputari, non est intelligendum quòd necessariò omnia tria incurrere, sed probatur sic per argumentum à fortiori. Nam vnumquodq; per se inter illa duo, quæ sunt indicium facti, & testium productio legitima, potest reddere aliquem, vt pro deprehenso in hæretica prauitate habeatur, quanto magis, vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

Nam Iuristæ vbi quærunt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate. Respondetur quòd tribus: vt notat Bernardus in glossa ordinaria, in capitulo ad abolendam. §. præsenti, & verbo deprehensi. Extra: de hære. Et tactum est suprà in quæstione prima, in principio operis, scilicet, facti euidentia: puta quia publicè prædicauit hæresim. Hîc autem ponimus indicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam sanos dies habebis, vel simile: & effectus fuit subsequutus: Sequitur vel legitima probatione per testes, vel tertiò ex propria confeßione: Vnde si vnumquodq; illorum per se facit, & reddit aliquem tanquam manifestè suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiam, & indicia facti, cum testium

Quot modis aliquis habeatur pro manifestè deprehenso.

testium depositione: Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti. Et hoc est, quia Diabolus non manifestè operatur, sed occultè: Damna autem & instrumenta maleficij, quæ reperiuntur, dant indicium facti: Vnde vbi euidens factum in alia hæresi solùm sufficeret, hîc adiungimus tria.

De secundo verò, quòd talis deprehensus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehensus facti euidentia, vel per testes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & est impœnitens, tradendus est brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, iuxta capitulum, ad abolendam (vt suprà) vel est carceri perpetuò detrudendus, iuxta capitulum, excommunicamus, secundo. Si autem non fatetur, sed stat in negatiua, est vt impœnitens tradendus potestati curiæ secularis, animaduersione debita puniendus: vt notat Hostiensis in Summa, titulo de hæreticis qualiter deprehendantur.

Sic ergo concluditur, quòd si Iudex isto modo procederet super interrogatoria & testiũ depositiones: cùm, vt dictum est, in causis fidei summariè, simpliciter, & de plano procedi potest: & ipsam delatam carceri deputaret ad tempus, vel ad annos plures: si fortè post annum squaloribus carceris depressa, crimina fateretur, non iniustè sed iustè procederet. Attamen ne videatur sententiam præcipitare: imò secundum omnem æquitatem procedere, quæritur quid consequenter agendum sit.

Et præ-

Et præcedenti annexa, an sit incarceranda; & de modo capiendi. Et est actus tertius iudicis.

QVAESTIO VIII.

AN verò super negatiuas responsiones Malefica sit carceri ad custodiam mancipanda, ibi præfata tria cõcurrunt, scilicet fama, indicia facti, & productiones testium, aut sub cautione fideiussorum dimittenda, vt denuò citata respondeat. Responderi potest ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorum sententia est, quòd carceribus sit mancipanda, & nullo modo sub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactæ in præcedẽti quæstione: quia videlicet habetur pro manifestè deprehensa, vbi illa tria concurrunt. Alij verò, quod ante incarcerationem potest cautione fideiussorum relinqui, ita quòd si fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur: Licet post incarcerationem super negatiuas responsiones non sit cautioni, vel manulentè relinquenda, quando videlicet illa tria concurrunt suprà notata, eò quòd tunc non posset sententiari & plecti ad mortem: & hîc innititur consuetudini.

Semel incarcerata Malefica non est manulentè dimittenda.

Tertij sunt qui dicunt, quòd non sit danda infallibilis regula, sed Iudici sit relinquendum, vt secundum dicta testium, & infamiã personæ: & si indicia facti concurrunt, tanto grauius discernatur, per modum patriæ consuetudinem seruandi, concludentes quòd si non posset habere fideiussores notabiles, & fortaßis suspecta de

fuga, quòd tunc carceri mancipetur. Et hæc tertia videtur rationabilior, sic tamen quòd debitus seruetur modus, qui stat in tribus.

Modus incarcerandi Maleficam.

Primò vt domus eius quantum poßibile est perlustretur, sub & suprà in omnibus angulis foßis, & scrinijs: & si quidem famosa Malefica existit, tunc absq; dubio, nisi prius sint ab ea occultata, varia instrumenta reperiantur, sicut suprà tactũ est. Secundò, vt si habet ancillam, aut consodales, quòd & illæ vel illa seorsum includantur, etiamsi non sint delatæ, tamen præsumitur eas non latere secreta aliqua illius delatæ.

Tertiò, quòd in capiendo, si in domo propria capitur, non detur ei spacium intrandi cameram, eò quòd tunc solent certa maleficia accipere, & secum deferre pro taciturnitate procuranda.

An lictorum mos in capiendis Maleficis probandus, quando illam captam, nolũt amplius terrã contingere.

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi Maleficas, qui ab aliquibus obseruatur, vti à famulis, quando subitò à terra eleuatur, & in sporta siue in spatulis, ne terram vltra tangat, defertur, sit licitus. Responderi potest ex Canonistarum & quorundam Theologorum sententia, quòd licitum sit hoc triplici respectu. Primò, quia vt in quæstione introductoria huius tertiæ partis patuit plurimorum sententia, imò talium Doctorum, quorũ dicta reprobare nemo audet, vt idem sentit Scot. Host. Goffr. & quòd licitum est vana vanis contundere. Experientia denique: imò & Maleficarum fassiones demonstrant, quòd sæpius per talem modum captæ, taciturnitatis maleficium amiserũt: imò quàmplures incinerandæ petentes vt saltem pede vno terram tangere

tangere permitterentur, dum eis fuisset denegatum, & in fine sciscitatum, cur tantùm terram tangere optassent, responsum, quòd si tetigissent, seipsas liberassent, multis alijs fulminibus interemptis.

Alia causa: nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quò ad præterita: sed quò ad futura, nisi de n[illegible] à Diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis, [illegible]nia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum. Quæcunque verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit.

In manibus iustitiæ vires Maleficarum expirant.

Tertio respectu, quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere: quia in hoc concordant omnes, licet discrepent in illo, quòd illa vana non debeant esse illicita. Vnde dictum Hostiensis, vbi dicit, quòd licitum sit vana vanis contundere: glossatur ab alijs: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis: à fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentum hic respectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Notet insuper Iudex, quòd est duplex incarceratio, Vna ad pœnam, vbi criminosi ponũtur, Altera ad custodiam tãtùm, & hæc in præfatorio fit. Et hæ duæ custodiæ notantur in c. multorum querela, vt suprà. vnde ad minus ad custodiam est incarceranda. Si aũt leuia essent, pro quibus esset accusata, ita ꝙ non esset infamata, nec essent indicia facti in pueris & iumẽtis, tũc remittatur

Duplex incarceratio.

ad domum. Sed quia familiaritatem habuit forte cum Maleficis, & nouit eorum secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus suprà, ad custodiam & non ad pœnam detineantur.

QVAESTIO IX.

Quid agendum post captionem, & an deponentium nomina sint ei manifestanda. Et est actus quartus.

DVO autem post captionem fiunt, sed quid primum inter illa, Iudici relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primum non datur, nisi petierit. Secundum non fit, nisi prius ancillæ seu consodales, si habuit, in domo examinentur.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem, & quòd falsè sit delata, & quòd libenter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tunc signum est quòd petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad conspectum præsentare, nisi deponentes per se & sponte ad hoc se offerunt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obijcere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium

An accusatores sint producendi Maleficis captiuis.

ponentium probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senserunt, nullus tamē vnquam sensit, quòd Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum: Licet hîc non procedimus per modum accusationis. Sed potius aliqui senserunt, quòd in nullo casu liceret: aliqui verò quòd in aliquo.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet, in c. statuta. §. inhibemus, libr. 6. vbi sic dicitur: Inhibemus tamen, quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæreseos interuenientibus, seu deponentibus, propter potentiam personarum, contra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo, Iudicem quemcunq; contra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris: Quia idem est: vices suas committere possunt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicunq; etiam secularis procedit Apostolica auctoritate, & non solùm imperatoria. Sequitur: graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem eorundem, ipsorum nomina non publicent, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo supradicto, accusatorum vel testium nomina, prout in alijs fit iudicijs publicentur.

Attendat etiā circumspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet, potentia generis & familiæ, potentia pecuniæ, & potentia malitiæ: quæ magis timenda est, quàm aliæ duæ, quòd ex illa testibus grauia pericula possent imminere, si eis, contra quos deposuerunt, eorum nomina publicarentur. Et ratio est, maius

Triplex potentia personarū iudici attendenda.

Potentia malitiarum supe rat potentias generis & diuitiarum.

maius enim est periculum, nomina testium publicare alicui delato Pauperi, habenti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in temporalibus. Quòd autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super prædicto verbo, periculũ, dicens ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ, vel his similia.

Aduertat insuper Iudex, quòd cum Apostolica autoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores, qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenẽtur sub pœna excommunicationis, quam contra eos, si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Excommunicantur qui accusatores & testes produ͂t.

Vnde in alle. c. statuta in §. & vt eorundem: ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negocio procedatur, præsentis cõstitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus & Inquisitores (tu intellige sicut suprà) poßint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabũt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licẽtiam alijs patefacerent, excommunicationis sententiam, quam ex se-

ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur promulgare.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarentur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur: scilicet illis quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendũ: vel vbi non publicarent, vbi sine periculo testium publicari possent, vt in d. c. statu. circa finem sequitur. Cæterùm in omnibus præcipimus, tam Episcopos quàm Inquisitores, puram & prouidam intentionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimendo, vbi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum imminearet, super hoc conscientias eorum onerantes. Vbi Archid. ita dicit: O tu quicunq; iudex in tali casu benè aduerte verba ista, nam non dicit, leue periculum sed graue: Noli igitur reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei. Puniunturqui indebitè celãt nomina testium.

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia vsquequò perueniatur ad modos sentẽtiandi absq; pœna sanguinis, in quibus Ecclesiasticus iudex iudicare habet, fieri possunt cum cõsensu Diœcesianorum per secularem iudicem: Ideò non impediat lectorem. si in ca. allegatur iudex Ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVAESTIO X.

Qualiter ſint defenſiones concedendę cum deputatione aduocati. Et eſt actus quintus.

Aduocati Maleficæ munus.

SI igitur defenſiones petit, quomodo concedi poſſunt, vbi nomina teſtium omnino occultantur? Dicendum, quòd defenſio ſtat in tribus. Primò, vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina teſtium non publicentur, nec ad ſecretum etiam tenendum ſub præſtito iuramento, ſed informetur de ſingulis contentis in proceſſu. Tertiò, delati cauſa, quantum fieri poteſt, in meliorem partem interpretetur, ſcilicet, ne tamen ſcandalo fidei, & damno iuſtitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui proceſſus totius copia, ſuppreſſis tamen teſtium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Quò ad primum, notatur, quòd Aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad ſuum placitū, de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominem litigioſum, maleuolum, qui faciliter pecunijs poſſit corrumpi, (prout ſæpè tales inueniuntur,) ſed concedat ipſi virum probum, & de legalitate non ſuſpectum.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ ſi obſeruata fuerint ab Aduocato, permittat eum aduocare, aliâs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem cauſæ, & ſi viderit eam iuſtam,

iustam, tunc, si voluerit, assumat eam, si verò iniustam, renuat: & diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verùm quòd si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatam, tunc sic clientulo suo, id est, delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit vt cederet, salarium receptum tenetur restituere secūdum Goffre. Quod probare videtur per C. de iud. l. rem non nouam. Licet Host. dicat oppositū, scilicet, de salario restituendo, nisi industriose fecisset. Vnde si nequam Aduocatus clientulum suum scienter inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur. C. de admin. tut. l. non tamen est ignotum.

Aduocatus cliēti, malam causam fouenti, non consulens vt cedat, perdit salarium.

Secundum quod obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt nō procaciter nec conuiciando, nec vociferando proponat. C. e. l. quoniam. Secundò veritatem, scilicet vt non mentiatur, falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura, si peritus esset, nec delationes petat: præsertim in hac causa, vbi summariè, simpliciter & de plano proceditur, vt suprà in quæst. 6. tactum est, & tangitur 3. q. 7. hæc tria.

Aduocato seruanda modestia, veritas & moderamen salarij.

Et tertium, q̃ obseruatur, est ex parte salarij, quod moderatur secundum consuetudinem regionis, de qua materia tractatur in q. 7. §. arcentur. & §. tria.

Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, ne fautoriam hæreseos incurrat, quia tunc ex-

Fautor Hæreseos siue Maleficorũ excõmunicatur.

Non error sed persona defenditur.

communicatus esset, iuxta c. extra: excommunicamus. 1. §. credentes.

Nec valet, si dicat Iudici, quòd nõ defendit errorem, sed personam. Quia non debet defendere, quouis modo, vt non procedatur summariè, simpliciter & de plano: quod faceret, si petere vellet omnino dilationes, vel immiscere appellationes: quæ omnia refutantur. Vt ibi in q. vltima recitantur. Quia licet errorem non defendat, cùm sic damnabilior ipsis Maleficis esset, & potius hæresiarcha quàm hæreticus Maleficus, vt patet. 24. q. 3. qui illorum. Tum quia indebitè defendit iam suspectum de hæresi, tanquam fautorem se facit, & non solùm leuiter, sed vehementer, secundum defensionem quam fecit, & debeat abiurare publicè coram Episcopo, iuxta c. accusatus, frequenter allegatum.

Hæc ad longum posita sunt, nec prauipendat ista Iudex, quia ex Aduocato seu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire solent: vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secundũ acta & probata, vbi reprehensibilis Aduocatus fuerit. Veruntamen si Iudex habuerit Aduocatum irreprehensibilem pro delato, virum zelosum, & iustitiæ amatorem, nomina testium ei indicare poterit, ad secretum tamen tenendum sub præstito iuramento.

QVAESTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cùm ipsi nomina testium non publicantur. Actus sextus.

Quòd

QVòd si quæritur, Quid ergo Aduocatus etiã procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec sibi nec cliẽtulo suo, nomina testium publicantur, quam tamen publicationẽ delatus summè affectaret? Responsio. Informationem capiat à Iudice de singulis in processu contentis, & si quidem copiam habere velit, suppressis tamen nominibus testium, tradatur sibi: & sic informatus accedat delatum, & singula ipsi proponat, & si materia postulat, vtpote quia multùm onerosa delato, tum ad patientiam quantum potest hortetur.

Et delatus vbi iterum atq; iterum instat, vt sibi testes publicentur, respondere potest: Et factis, quæ contra te delata sunt, cõiecturare testes poteris: Nam tali maleficiatus est puer, aut iumentum, aut tali mulieri seu viro dixisti, eò quòd talem rem, quam petebas, tibi compræstare nolebant, tu senties quòd melius fuisset vt mihi rem accommodasses: post quæ verba talis infirmatus subitò, facta tua vt testimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm testimonia verborum. Vel etiam tu scis te infamatam, & à longo tempore suspectam de multis maleficijs & damnis hominibus illatis. Et sic replicando, finaliter ad hoc deueniet, quòd ipsa aut inimicitias allegabit, asserens sibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixisse hæc verba, sed non animo nocendi.

Quid delato respondendũ, si plenè petat testes publicari.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Assessoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inqui-

Quando à reo allegantur capitales inimicitiæ.

inquirere. Et si quidem illa capitalis inueniretur, vtpotè quia inter maritos, vel consanguineos fuisset mors intentata, vel sequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectēdus per publicam iustitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuersijs & brigis illata, tunc prouidus Iudex cum suis assessoribus discutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponentis: Puta quia maritus aut amici delatæ alios ex parte deponentis iniustè oppresserunt, tunc quidē si non adsunt indicia facti in pueris, seu iumētis, siue hominib. maleficiatis, nec etiam adsunt alij testes, aut etiam quòd publica infamia non laborat, tunc præsumitur, quòd ratione vindictæ contra eum deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & liberè dimittenda, sub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum est.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatum, seu ipsa per se est maleficiata, seu in iumentis percepit plurima damna, & suspicatur super illam, cuius maritus aut consanguinei per prius iniustè suum maritum, aut consanguineum oppresserunt in publico iudicio: Vnde cùm hîc duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati, & ratione infamiæ iniustè obiectæ suo marito subitò, aut consanguineo, est ne eius depositio repellenda aut non: Et quidē ex vna parte videtur quòd sic, quia inimicitia ibi est; ex altera quòd non, quia profert indicia facti.

Respondetur, quòd in casu, quo nō adsunt alij deponentes, nec etiam publica laborat infamia contra delatam,

tam, tunc non statur eius depositioni tantùm, sed repellitur, & delata tamen redditur suspecta, si & in quantum morbus est maleficiosus, & non ex naturali defectu: Et qualiter hoc cognoscitur, inferius patebit: quòd canonicè est purganda.

Sed si iterum quæritur, an alij deponentes ēt habeāt super indicia facti primum deponere, quæ ipsis aut alijs contigerunt, aut solùm super infamiam? Respondetur, quòd si super alio indicia facti deponunt, benè quidem: si aūt tantùm super infamiam, & ita in re existit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti, quod protulit & ostendit Iudex ex alijs testibus, quæ super infamiā deposuerunt, capiet pro intersigno super suspicionem vehementem, ex qua ipsa delata detenta iudicari poterit à Iudice super triplicem pœnā, scilicet, canonicæ purgationis propter infamiā, iuxta c. inter sollicitudines, extra: de purga. can. Idem sub abiuratione propter suspicionem, iuxta c. accusatus. in prin. & secundum varias suspiciones ad varias abiurationes, vt patebit in quarto modo sententiandi. Et propter indicia facti, si crimen fatetur & pœnitet, non relinquitur brachio seculari ad punitionem sanguinis, sed per Ecclesiasticum Iudicem ad perpetuos carceres iudicatur. Per secularem tamen iudicem, non obstante quòd ad perpetuos carceres sit per Ecclesiasticum iudicem iudicatus, potest propter damna temporalia tradi igni. Iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti. & iuxta c. excommunicamus. 2. de hæret. Quæ omnia patebunt inferius circa sextum modum sententiandi.

Triplex pœna Malefico irroganda.

Epilo-

Epilogando. Attendat Iudex primò quòd non sit facilis ad credendum Aduocato, vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò quòd rarissimè in tali crimine quis deponit sine inimicitia, cùm Maleficæ semper exosæ omnibus habeantur. Secundò attendat, quòd cùm quatuor modis Malefica possit conuinci, scilicet, per testes, per euidentiam facti, per indicia facti, & per confessionem propriam: Et hoc vel super infamiam tantùm, quòd tamen fieret hoc per testes, vel super suspicionem, tunc per euidentiam facti, aut indicia facti fieret: ex quibus suspicio potest iudicari leuis, vel vehemens, vel violenta: Et hæc omnia absque confessione propria, quæ si concurreret, tunc, vt dictum est, procederetur.

In crimine Maleficij raro quis deponit sine inimicitia.

Tertiò applicet præmissa ad suum propositum super personam detentam, ad obuiandum aduocato, sed videlicet sit tantummodò super infamiam delata, aut quòd ibi concurrant aliqua indicia, vnde redditur suspecta vehementer, vel leuiter: & tunc aduocato super inimicitiam allegatam respondere poterit. Et hæc quantum ad illam partem, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

De minis Maleficarũ quid sit iudicandũ.

Sed vbi allegat secundum, videlicet, quòd illa verba quæ protulit contra deponentem, tu senties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies sanos, aut veniet in breui quòd tu velles mihi talem rem accommodasse aut vendidisse, & similia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit subsecutum deponenti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc sequitur,

quitur, quòd illa delata huius mali sit causa tanquam Malefica, eò quòd infirmitates varijs modis accidere possunt. Item allegat quòd commune est mulierum, verbis huiusmodi mutuò contendere, &c.

Super istas allegationes Iudex debet obuiare per hūc modum: si quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis & experimentis oppositum constat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit: Item quia iudicio medicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter, Nachtschaden. Item iudicio fortaßis incantatricum aliarum, quæ asserunt, seu asseruerunt, morbum esse maleficialem. Item quia subitò superuenit absque aliqua præuia debilitatione, cùm tamen naturales infirmitates successiuè solēt debilitare. Item quia fortaßis curata fuit, ideo quia reperit certa instrumenta sub lecto, aut indumentis, seu alijs locis, & illis amotis, subitò sanitati restituta fuit, prout sæpißimè contigit, vt suprà in secunda parte operis patuit, vbi de remedijs tractatur. Et per hæc seu similia iudex facilimè potest obuiare, quòd talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit, & per minas obiectas suspicatur de tali maleficio. Sicut à simili si quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus subsequitur, vtique violentam causat suspicionem, quòd ille, qui minas protulit, horreum succenderit, licet fortaßis alius, & non ipse combusserit.

Coniecturę de morbis maleficialibus.

Nachtschaden.

QVAE-

QVAESTIO XII.

Sequitur ad idem, magis declarans, qualiter inimicia capitalis inuestiganda.

Actus septimus.

ATtento, quòd à testimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt suprà quinta quæstione tactum fuit. Inimicitiam autem talem declarare ex ijs, quæ in capitulo præcedendi tacta sunt, Iudici fortaßis nimis obscurum & difficilè videatur: attento quòd delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquiescere decisioni super materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non. Ideo exprimendi sunt alÿ modi, quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire poßit, vt in sontem sic minimè damnet, quòd tamen reum per debitam iustitiam puniat. Et hi modi licet sint cautelosi, seu etiam dolosi, tamen Iudex illos practicare potest in bonum fidei & Reipublicæ: Cùm & Apostolus dicat: Cùm essem astutus, dolo eos cepi: specialiter etiam hi modi practicantur super delatos, non diffamatos publicè, seu etiam non notatos per aliquod indicium facti. Licet etiam Iudex super quoscunque delatos, vbi inimicitias contra deponentes allegarent, & nomina testium omnino scire vellent.

Modi cautelosi, quibus Iudex inimicitias indagare & discernere possit.

Primus modus est. Nam datur delato, seu suo Aduocato, copia processus, ad partem suam, scilicet, deorsum, & nomina deponentium seu deferentium ad partem aliam,

aliam, non tamen eo ordine quo deponunt, sed isto modo, vt nomen testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in schedula, & qui secundus, sit penultimus, vel vltimus: & sic delatus, quis hoc deponat vel illud, & quis sit primus vel secundus in sua copia: quo stante, aut dabis omnes inimicos aut non: Si omnes, eò citius deprehendetur delatus de mendacio vbi causa inimicitiæ per Iudicem scrutabitur, si quosdam verò, tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur.

Secundus modus esset à simili, vbi daretur Aduocato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam, & adiūctis alijs extraneis, quæ alibi à Maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponentibus seu testibus in scriptis deposita, sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicum capitalem, quia nescit, quæ sint ab illis contra eum deposita.

Tertius modus, qui & suprà tactus capitulo quinto, nam quando delatus examinatur in fine secundi examinis, antequam petit defensiones, & antequam Aduocatus ipsi deputatur, interrogetur, an reputet se habere inimicos capitales, qui omni Diuino timore postposita, falsò imponerent illi labem hæreseos Maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus, respondebit, quòd non reputet se habere tales inimicos: vel si dicit puto me habere, tunc nominat, & illi inscribantur, & causa etiam inimicitiæ, vt postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, postquam copia processus & no-

mina seorsim fuerint tradita modis quibus suprà.

Est & quartus modus, vt iterum in fine secundi examinis aut confeßionis, de qua in sexta quæstione circa secunda interrogatoria, antequam dentur illi defensiones, interrogetur de testibus, qui grauius deposuerunt contra eum: per hunc modũ. Cognoscis tu talem, vnum nominando de testibus, qui grauiora deposuit, & tunc dicet quòd sic, vel quòd non. Si dicit quòd non, tunc non poterit ex pòst dando sibi defensiones & aduocatum ponere illum capitalem inimicum, cùm dixerit medio iuramento prius oppositum, scilicet, non cognoscere illum. Si autem dicit quòd sic, tunc interrogetur, si scit, vel audiuit quòd ipsa, vel ipse, egerint aliquid contra fidem Christianam, sicut Maleficæ facere solent. Si dicit quòd sic, talia enim & talia fecit. Interrogetur quoque, si est eius amicus, vel inimicus, statim respondebit, quòd amicus, & hoc ideo vt eius testimonio stetur: & ex tunc in illa causa, non potest dare illum inimicum capitalem per suum aduocatum cum medio iuramento, quòd per antea dixit eum amicum. Si autem respondeat quòd nihil scit de eo, tunc interrogatur an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respondebit quòd amicus: Quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit, non facit: Dicit ergo, sum eius amicus, attamen si scirem aliqua, non obmitterem quin illa reuelarem. In tali ergo causa non poterit eum ponere ex pòst inimicum. Vel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis à principio, & tunc aduocato adhibebitur fides.

Quin-

Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppressis nominibus deponentium: Et vbi Aduocatus informabit eum de singulis, coniecturatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem: Et tunc si dicet, talis est inimicus capitalis & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominauit: & tunc quia dixit velle probare per testes, illos examinabit, & causas inimicitiæ examinabit, secretè conuocato ad hoc bono consilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & si ita inuenerit causas inimicitiæ capitalis sufficientes, tunc repellat primò testes, & illi dimittentur, si non adsunt alia grauamina aliorum testium.

Et hic modus quintus & communis obseruatur, & de facto Maleficæ citò ex copia processus eliciunt, qui vel quæ aduersus eam deposuerunt: Et quia rarissimè in tali causa inueniatur inimicitia capitalis, nisi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili se habet per præfatos modos resoluere: attento etiam quòd sæpè deponentes affectant se personaliter Maleficis præsentare, & in faciem obijcere ea quæ per maleficia eis sunt illata.

Est & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere potest, vbi prædicti modi fortassis iudicarentur ab aliquibus dolosi, & per astutiam practicati, præsertim quatuor primi, ideo omnino ad satisfaciendum & quietandum scrupulosas mentes, & ne Iudici quicquam obijciatur, aduertat, quòd postquam per præce- Modus vltimus minus scrupulosus & taxandus.

dentes modos expertus est, non esse aliunde inter delatum & deponẽtem capitalem inimicitiam, vult tamen hoc idem consilio aliorum assessorũ concludere in finem, ne sibi quicquã obijciatur: faciat hoc: det delato seu eius Aduocato copiam processus, deponentium tamen & deferentium nominibus suppressis: Et quia defendendo dicit se habere inimicos capitales, & fortassis causas inimicitiarum varias allegat, siue in re ita sint, siue non, congregat tamen Iudex consilium peritorũ cuiuscunq; facultatis, si commodè haberi potest, vel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscunque: quia ad hoc tenetur: iuxta ca. statuta. frequenter allegatum: & illis totum processum integraliter & perfectè per Notarium seu scriptorem legi faciat, & cum testium seu deponentium nominibus publicè exponant, ita tamen, quòd ad tenendum secretum sub præstito iuramento omnes astringat, & de illo an hoc facere velint, prius habeat inquirere, quia aliâs omnino non sunt eis nomina illa exponenda.

Ex pòst dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen subinferat, si videbitur, fiat è duobus vnum, aut per consilium discernatur, qui sint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinq;, qui amplius nouerint in villa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & testium, & qui non sunt præsentes in consilio, & publicentur illis tantummodò nomina delati & testium, non autem articuli processus, & stabitur iudicio eorundem:

lem Ex primo non poterunt benè testes repellere, attento quòd Iudex suos modos inquirendi practicauit, ex secũdo verò totaliter se immunem faciet, & omnem à se sinistram suspicionem excutiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum seruare, vbi delatus in alieno loco & patria esset captus. Et hæc sufficiant ad discernendum super inimicitiam.

QVAESTIO XIII.

Super ea, quæ ante interrogatoria in loco carceris & torturæ proponenda habet iudex aduertere. Et est actus octauus.

QVid denique iudici agendum sit, clarè patet, Si enim, vt communis exigit iustitia, ad pœnam sanguinis non iudicatur, nisi propria confessione conuincatur. Quamuis ex alijs duobus habetur pro manifestè deprehẽsa hæretica prauitate, scilicet ex euidentia seu indicio facti, & ex testium productione legitima, vt suprà quæstione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præsens agitur: tunc vtique quæstionibus & tormentis, pro criminum fassione exponetur.

Et vt quæstio clara sit, ponatur casus, qui Spiræ contigit, & ad multorum notitiam peruenit. Quidam honestus, dum quandam mulierem pertranseundo non ei ad nutum in venditione cuiusdam rei venalis complacere voluisset, illa indignata post tergum clamauit, in breui optasses quòd annuisses. Et est vsitatus hic modus Casus euidentis facti.

loquendi Maleficarum, vel à simili, quando maleficium per auisamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immeritò super eam, vultum post tergum vertit, vt eam quo animo verba protulisset inspiceret, & ecce subitò maleficio percussus os suum in obliquum horribili deformitate vsque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, sed multo tempore in illa deformitate perstitit.

Hoc euidens factum iudici proponitur, casum ponimus, & an pro manifesta deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda quæritur. Respōdere oportet ex verbis Bern. in glo. ordinaria. & in ca. ad abolendam. vt suprà quæstione notata tangitur, quòd sic. Eò quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehensus iudicatur: Et illa etiam tria non copulatiuè, id est, quòd omnia tria habeant insimul cōcurrere, sed vnumquodq; per se, scilicet, euidentia facti, testium legitima productio, & propria confeßio reddit Maleficam, videtur manifestè deprehensam reputari.

Euidentia facti differt ab indicio facti.

Indicium autem facti differt ab euidentia, quia cùm minus sit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quæstione septima tangitur, & iudicatur ex maleficijs non ita subitò. Sed processu temporis illatis per minas tamen etiam præcedentes: sicq; concludamus, quòd de similibus Maleficis delatis, & quæ sub defensionibus, vt præmissum est, defecerunt etiam vel non defecerunt eò quòd non fuerunt concessæ, non concessæ autem qui non fuerunt petita. Iam nostra quæstio versatur, quid iudici agen-

agendum, & qualiter ad quæstiones sit precedendum pro dicenda veritate in punitionem sanguinis.

Vbi plura sunt iudici propter ingentes labores contra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam successiuè per capitula deducentur.

Et primum est, quòd ad Maleficam quæstionandam non sit pronus, habeat tamen ad certa signa quæ sequentur aduertentiam. Quare autem non debeat esse facilis, causa est: quia nisi Diuina coactio per Sanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abscedat, concurrat, ita insensibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius discerperetur, quàm aliquid veritatis fateri valeat. Cur iudici ad torturam non properandum.

Nec propter hoc obmittendum, tum quia non æqualiter omnes sunt huiusmodi maleficijs irretitæ, tunc etiam quia Diabolus sponte interdum non coactus Sancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ suprà in secunda parte operis, de modo præstandi homagium Diabolo tacta sunt aduertenda.

Sunt namque, quæ sub certis annis prius Diabolo militant, vt sex, octo aut decem annis antequam ipsi homagium præstent, scilicet in corpore & anima se eis deuouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiam subitò homagium præstant. Cur autem Diabolus hoc spacium temporis postulatum acceptat: vtique ea de causa, vt illo intermedio Malificam experiatur an ore tantum & non corde fidem abnegando simili modo etiam homagium sibi præstaret. Non prlmis statim annis quælibet Malefica Diabolo homagium præstat.

Diabolus non nisi per exteriora, cordis intima coniecturis assequitur.

Nam cùm Diabolus intima cordis non nisi per exteriora, & coniecturaliter cognoscere habeat, vt in prima parte operis, sub difficultate, an Dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare poßint: plures etiam reperiantur, quæ neceßitate aliqua, aut egestate inductæ per alias Maleficas, & sub spe confeßionis, & euasionis, à fide in toto vel in parte apostatãt: tales vtique etiam non coactus à Sancto Angelo relinquit, vnde & faciliter sua crimina fatentur: cùm tamen aliæ, quæ sicut ore, imò & corde sibi adhæserunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurantur ad taciturnitatis maleficium.

Cur quędam Maleficæ ad confitendum faciles sint.

Et per hæc patet solutio ad quæstionem, vnde proueniat quòd certæ Maleficæ de facili fateantur, aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs Diabolus nõ repellitur, adhuc tamen sponte illas relinquit, vt per temporalem confusionem & horribilem mortem ad desperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confeßionibus, in quibus asserunt, se nunquam voluntariè adhæsisse, & plura maleficia coactas à Dæmonibus intulisse.

Est & alia differentia, quòd cernuntur aliquæ post faßionem criminum sibiipsis mortem intentare, vt laqueo vel suspendio vitam sibiipsis auferant. Quod vtique inimicus ille operatur, ne per sacramentalem confeßionem veniam à Deo consequantur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè sibi adhæserunt: licet & alijs, quæ sibi voluntariè adhæserũt, post criminum faßionem intentet,

tentet. Sed tunc cernitur, quòd Diabolus coactè Maleficam habuit relinquere.

Concludamus, quòd tantus vel etiam maior praesupponitur labor ad quaestionandum pro dicenda veritate Maleficam, quantus ad exorcizandum à Daemone possessum. Ideo iudex nec voluntarius nec facilis ad haec esse debet, nisi vt dictum est, in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam, prout sequitur: primò ferendo sententiam.

Tam difficulter quaestionatur Magus, quàm exorcisatur obsessus.

De modo sententiandi delatam ad quaestiones: Et quomodo prima die sit quaestionanda: & an possit conseruationem vitae compromittere. Actus decimus.

QVAESTIO XIIII.

Qvid denique secundo loco Iudex habet aduertere, statim post actus, in eo quòd refert sententiam suam per modum qui sequitur.

Sententia interlocutoria ad quaestionem submittendam.

Nos Iudex & Assessores attendentes meritis, seu considerantes merita processus facti per nos, contra te talem, talis loci, talis dioeceseos, & diligenter omnibus examinatis, inuenimus, quòd tu es varius in tuis confessionibus, vtpote quia dicis tales minas te protulisse, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia varia, quae sunt sufficientia te ad exponendum quaestionibus & tormentis. Quapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus, iudicamus, & sententiamus, die praesenti, &

hora tali, te supponendum quæstionibus, & tormentis. Lata fuit hæc sententia, &c.

Secundò stat actus in eo, quod & præmissum est, adhuc non sic voluntarius ad quæstionandum, sed carceribus ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantùm vt prius, & adhibitis eius amicis, vt pœnas subterfugiat, & quòd fortaßis morti non tradetur, licet aliàs punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat, & quòd ad hoc ipsum delatum inducere velint, hortatur. Nam meditatio frequens, & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum, disponunt ad veritatem erudiendam.

Admonitionibus amicis eliciendæ cõfessiones.

Et à nobis expertum est, quòd per huiusmodi informationes Maleficæ taliter consortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem Diaboli, dicebant, exeas maledicte Diabole, faciam quod iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.

Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato: Credat iudex bona fide ipsum delatum negare veritatem, quæstionent eum moderatè, vtpote sine sanguinis effusione: scientes quòd quæstiones sunt fallaces, & sæpius, vt tactum est, ineffic aces.

Modus in tortura procedendi.

Est autem modus incipiendi talis, vt dum ministri se disponunt ad quæstionandum, pòst exspolient eum: vel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducetur, ab alijs mulieribus honestis & bonæ famæ exspolietur: ea de causa, vt si maleficium aliquod insutum esset

esset vestimentis, prout sæpè ex informatione Dæmonum practicant ex membris pueri non baptiZati, in finem vt pueri visione beatifica priuentur. Et dum instrumenta disponuntur, Iudex per se & alios bonos viros fidei Zelatores, inducant quæstionandum, ad fatendum veritatem liberè, & si fateri noluerit, mandet ministris quòd ad cordas ligetur, vel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non læti, sed quasi turbati. Pòst iterum soluatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

VBI QVAERITVR: An hic iudex super delatum infamatum, & per testes, & indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil desit nisi in ore proprio crimen fateatur, possit licitè conseruationem vitæ compromittere, cùm tamen, si crimen fatetur, vltimo supplicio punietur.

An iudici liceat promittendo impunitatem reo plectendo, veritatem elicere.

Respondetur: A varijs varia sentiuntur. Nam quidam ita sentiunt, quòd si delata est plurimùm infamata, & super indicia facti violenter suspecta: & quod ipsa in magnum nocumentum sit, tanquam aliarum Maleficarum Magistra, etiam tunc securati posset de vita, sub his circumstantijs, vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodò alias Maleficas sub certis & verissimis signis manifestaret: nec tamen illa pœnitentia carceris, vt ponitur, ei manifestanda esset, sed duntaxat securitas vitæ promittenda, & aliquali pœnitentia, puta, per exilium, vel alio modo punienda. Et sine dubio

dubio pro Maleficis famosis, & præsertim quæ Maleficis medicaminibus insistunt, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruãda essent, vt aut maleficiatis subuenirent, aut Maleficas proderent: Nec tamen eorum proditioni staretur, eò quòd Diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus accurrerent.

Alijs videtur ad idem, in casu quo sic carceribus deputata esset, ad tempus promissionem seruandam esse, & post spacium temporis incinerandam.

Ad tempus solùm Hæreticis & Maleficis fides seruanda.

Tertij sunt, qui dicunt Iudicem securè posse in conseruationem vitæ compromittere, ita tamen, quòd ex pòst à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret.

Inter quos modos primos, licet videretur vtilis propter maleficiatorum curationem, tamen quia non est licitum maleficia seu illicita opera tollere, licet, vt in quæstione prima, & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimùm opinio sit, quòd licitum sit maleficia per opera vana & superstitiosa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atq; vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, seu doctrina: Ideo relinquitur hoc iudicibus. Certum est autem, vt experiẽtia pluries docuit, multi faterentur veritatem, nisi metu mortis retraherentur.

Experientia docebit Iudices.

Quòd si nec minis, nec talibus promissis fateri voluerit veritatẽ, tunc ministri sententiam latam exequantur, & quæstionetur consuetis modis, & non nouis nec exquisitis, leuius vel fortius, secundum quod crimen

exigit

exigit delinquentis. Et dum quæstionatur de certis articulis super quib. quæstionatur, & hoc sæpè & frequenter, à leuioribus incipiendo: quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum scribat in processu, & quomodo quæstionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo respondetur.

Leuiora delicta primò interroganda.

Et nota, quòd si fatetur per tormenta, ducatur postea ad alium locum, vt denuò recognoscat, & quòd non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò stat actus in isto, quòd si quæstionatus decēter noluerit fateri veritatem, ponantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eum hæc sustinere, nisi fateatur veritatem. Quòd si nec sic poterit ad terrorem vel etiam ad veritatem induci, tunc pro secunda aut tertia die quæstionanda ad continuandum tormenta, non ad iterandum: Quia iterari non debent, nisi noua superuenissent indicia.

Sententia ad continuādam torturam.

Feretur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, vt suprà. Aßignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas audiatur, & totum ponatur in processu à Notario.

Et intra illud tempus aßignatum Iudex per se, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem, modo præmisso, cum securitate vitæ, si ita videbitur expedire.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tempus continuè apud eam sint custodes, vt videlicet sola non relinquatur, quia à Dæmone frequētabitur, vt sibijpsi mortē inferat:

Maleficæ non solæ relinquendæ.

inferat: si & quantum Diabolus deserere ipsam intendit, aut ad deserendum ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim Diabolus melius noscere potest, quàm aliquis scriptis reserare.

Super tormenta continuanda, & de cautelis & signis, quibus cognoscere potest Iudex Maleficam: & quomodo se ab earum maleficijs debeât præmunire. Item quomodo sint abradendę, in locis vbi sua habent maleficia abscondita: cùm declarationibus varijs, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et est actus vndecimus.

QVAESTIO XV.

QVid autem consequenter restat Iudici super tormenta continuanda. Est aduertendum primò, quòd sicut non omnium membrorum est eadem medicina, sed potius diuersorum & singulorum sunt diuersæ & singulares medicinæ, sic nec ad omnes hæreticos, seu de hæresi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quò ad articulos est seruandus, sed secundum veritatem sectarum, & personarum, varius & diuersus modus examinandi. Idcirco prudens iudex & medicus, qui putrida membra, & scabiosas oues resecare, & sequestrare ab innoxijs nititur, iam æstimare potest, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quam taciturnitatem euellere nō potest, vna & infallibilis depingi regula, seu modus, imò

etiam

etiam dare non esset tutum: eò quòd cùm illum modum consequenter assuetum, ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipsam tanquam laqueum suæ perditionis, facilius euitarent seu etiam præcauerent.

Curet igitur prudēs ac industrius iudex occasionem & modum interrogandi arripere, siue ex testium responsis seu attestationibus, siue ex ijs, quæ aliàs experientia eum docuit, siue ex ijs quæ proprij ingenij acumen aperit: subscriptis cautelis vtendo. De Maleficio taciturnitatis.

Nam si inuestigare affectat, an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, aduertat an lachrymare coram eo stando queat, aut tormentis exponendo: Hoc ipsum enim pro certissimo signo ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò cōpertum est, quòd etiamsi ad lachrymandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur, si Malefica existit, hoc ipsum, scilicet lachrymas emittere non potest: dabit quidem flebiles, & ex sputo, genas & oculos linire, ac si fleret attendabit, super quo à circumstantibus cautè aduertendum erit. Maleficæ non queunt lachrymas fundere.

Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falsas, talis vel cōsimilis in sententia practicari potest à iudice, seu presbytero: manum super caput delati seu delatæ ponendo. Coniuro te per amarissimas lachrymas, à nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mundi effusas, ac per ardētissimas lachrymas ipsius gloriosissimæ virginis Mariæ, matris eius, super vulnera ipsius hora vesper- Modus coniurandi ad lachrymas.

vespertina sparsas, & per omnes lachrymas, quas hic in mundo omnes sancti & electi Dei effuderunt, & à quorum oculis iam omnē lachrymam abstersit, vt in quantum sis innoxia, lachrymas effundas, si nocēs, nullo modo. In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Experientia docuit, quantò amplius coniurabātur, tantò minus flere poterant, cùm tamen vehementer se ad fletum stimulabant, & genas sputo humectabant. Poßibile tamen, vt pòst in absentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram custodibus flere valeāt.

Causa impedimenti fletus in Maleficis.

Quòd si causa impedimenti fletus in Maleficis quæritur, potest dici, quòd quia gratia lachrymarum inpœnitentibus præcipuis donis ascribitur, cùm cœlum penetrare, & inuincibilem vincere, humilis lachryma à Bernardo asseritur: nulli dubium, quin & inimico salutis displicere noscitur: vnde & summis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Humiles lachrymæ vincūt potentia superbissimos.

Flere, decipere, nere: Est mulierum proprium ... re.

Sed quid si astutia Diaboli, Deo permittente, etiam Maleficam flere contingeret: Cùm flere, nere, decipere, etiam proprium mulierum dicatur. Responderi potest: cùm occulta sint Dei iudicia, si aliàs non poßit conuinci per legitimos testes, super aliqua indicia facti, nec etiam suspecta esset grauiter aut violenter, vtique esset absoluenda, & pro leui suspicione, in qua staret propter infamiam, quam testes deposuerunt, haberet hæresim Maleficarum abiurare: vt in secundo modo sententiandi discutietur.

Secunda cautela non solùm post hanc primam obseruan-

seruanda, verùm etiam omni tempore iudici & omnibus assessoribus aduertenda, quòd non permittant se ab eis tangi corporaliter, præsertim super nudam iuncturam manuum & brachiorum, sed omnino secum deferant sal exorcizatum in Dominica die palmarum, & herbas benedictas. Hæ enim res insimul cum cera benedicta inuoluta, & in collo deportata, vt suprà in secunda parte operis de remedijs contra maleficiales infirmitates & defectus patuit, miram habent efficaciam præseruandi, nō solùm ex Maleficarum testimonijs, verùm etiam ex vsu & consuetudine Ecclesiæ, quæ in hunc finem huiusmodi exorcizat & benedicit, vt patet in earum exorcismis, cùm dicitur ad effugendam omnem potestatem inimici, &c. Iudices nō ferant se à Maleficis tangi.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia diuina permissione interdum per auditum verborum ab eis prolatorum maleficare opere Dæmonem possunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæstionibus exponuntur.

Experientia nos edocente, nouimus quasdam in castris detentas, quæ nihil aliud à Castellanis instantissimis precibus flagitabant, nisi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præsidentis, eis concederetur, vt primum intuitum visus in ipsum iudicem dirigere possent, antequam ab eo vel alijs essent visæ, ex quo intuitu etiam sortitæ, quòd talis iudex aut alij sui assessores ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quod omnem si quam habuerunt indignationem, amiserunt, nec ipsas molestare quoquo modo præsumebant, sed liberè abire permiserunt. Qui Visu maleficia immittunt maleficæ.

scit, & expertus est, verum dat testimonium, & vtinam talia procurare non possent.

Non paruipendant Iudices talia auisamenta & remedia, cùm vilipensio talium post tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta Saluatoris dictum: Si non venissem, & locutus eis fuissem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent pro peccato. Muniant ergo se præmissis ex Ecclesiæ constitutione.

Maleficæ ita in iudicium producendæ, vt tergum iudicibus vertant.

Et si commodè fieri potest, ipsa à tergo deorsum vertendo ad iudices & assessores introducatur. Et non solùm in præsenti actu, verùm in omnibus præcedentibus & sequentibus, signo crucis se muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui serpētis. Nec quis æstimet superstitiosum, vt à tergo introducatur, cùm, vt sæpè tactū est, Canonistæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis contundere semper dicant esse licitum.

De abradēdis pilis Maleficarum.

Tertia cautela in præsenti actu vndecimo obseruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et est eadem ratio, sicut suprà de vestimentis exuendis. Habent enim pro maleficio taciturnitatis aliquas superstitiosas alligaturas quarundam rerum, siue in vestimentis, siue in pilis corporis, & interdum in locis secretissimis non nominandis.

Quòd si obijceretur: Numquid Diabolus absq; huiusmodi ligaturis rerum posset mentem Maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, sicut & alij scelerosi sæpius inueniuntur, sub quibuscunq; maximis tormentis,

tis, quantumcunque per indicia facti, aut per testes sint conuicti. Respondetur, vtique verum esse, quod absque rebus quibuscunque Dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offensam maiorem Diuinæ maiestatis.

Quod vt clarius pateat. Malefica quædam in oppido Haganoæ, de qua suprà in 2. parte operis tactum est tale maleficium taciturnitatis procurare sciebat, vt masculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus, interemptus, & in fornace assatus, cum alijs rebus, quas exprimere non expedit, incineratus & puluerizatus, si qua Malefica aut flagitiosus, ex ijs quicquam secum deferret, nullo modo sua crimina fateri posset. Procuratio Maleficij taciturnitatis.

Hic clarum est, quòd si centum millia puerorum adhiberentur ex naturali inclinatione, nunquam talem effectum taciturnitatis causare possent: vtitur tamen vt cuique intelligendi patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maiestatis offensionem.

Sed & hoc, quod allegatur, quòd sæpè flagitiosi homines, & non Malefici, talem penes se taciturnitatem retinent. Dicendum est, quod talis taciturnitas triplici ex causa prouenire potest. Primò, ex naturali quodammodò duritia mentis. Quia sicut aliqui sunt molles corde, aut vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent, etiam quæcunque falsa, ita aliqui sunt ita duri, quòd quantumcunque vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliâs fuerunt quæstionati, quorum brachia citò sicut trahuntur, ita & flectuntur. Facinorosa taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur.

Secundò, prouenit ex maleficio penes se retēto, prout dictum est, siue in vestimentis, siue in pilis corporis. Tertiò, quòd interdum, licet penes se non habeant maleficia insuta, aut alligata, maleficiūtur tamen ab alijs Maleficis, quantumcunq; remotis. Prout Malefica quædam in Ißbrug se iactare solebat, quòd vbi ad minus filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quòd quantumcunq; tormentaretur, etiam vsq; ad mortem, nihil fateri posset: quare patet responsio ad obiectionem.

Maleficæ etiam alios ad taciturnitatem maleficiare possunt.

Sed quid in Diœcesi Ratisbonensi casu contigisse asseritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria confessione deuicti, non solùm vt impœnitentes, imò & defensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, accidit, vt illæsi in igne remanerent: Tandem per aliam sententiam ad submersionem adiudicati, nihil proficere potuerunt: Stupentibus omnibus, & fidem ipsorum vt iustam defendere dum quidam conabātur, sollicitus præsul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto, cuidā notificatur, quòd in certo loco corporis, videlicet sub brachio vno, maleficium quoddam inter pellem & carnem insutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio consumpti fuerunt. Licet ab alijs opinatur, quòd quidam Necromanticus ex Dæmonis consultatione, qui sibi hoc iudicauerat, prodidisset. Sed quocunque modo factum fuerit, verisimile est, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit.

Hæretici manent in igne illæsi.

Maleficium contra ignem inter carnem & pellem insutum.

A simi-

A simili, vbi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum foret, elicere potest: vt videlicet ad Diuinũ recurreret præsidium, vt ieiunijs & orationibus deuotarum personarum hoc genus Dæmoniorum à maleficijs expellatur, in casu, quo nec per mutationem indumentorum, aut tonsuram pilorum ad veritatem fatendam sub tortura induci valeant.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abrasura, præsertim circa loca secreta, plurimùm censetur inhonesta: qua de causa nec nos inquisitores vsi sumus: Sed tonsis capillis capitis, cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione sanctissimæ trinitatis ieiuno stomacho trinies in potum ministrando, per Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus. Tamen in alijs regnis Inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquisitor nobis insinuauit, quòd anno elapso, qui fuit 1485. vnam & quadraginta Maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, vulgariter dicitur Wormbſerbad / in confinibus Archiducis Austriæ, versus Mediolanum.

Cera benedicta in calicem aquæ benedictæ immissa, Maleficium taciturnitatis abigit, si bibatur.

Quòd si quæritur: an tempore necessitatis, quo nullis remedijs congruis maleficium remouerint, vt permissum est, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam Maleficia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere. Responsio. Quicquid sit de negotio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, vt in nullo casu, quantumcunq; necessario, pro Republica, diuinatrices con-

Nullæ sunt Diuinatrices pro Repub. consulendæ.

sulantur, et hoc propter magnam offensam Diuinæ maiestatis, cum tot alia sint nobis remedia concessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in propria potiti forma, aut in æquiualenti, ita quòd omnino veritas experietur vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel DEVS auferet ipsam de medio, aliam mortem super eam permittendo.

Media licita pro obstinata taciturnitate subiectorum quæstioni abolenda.

Hæc autem nobis remedia proponuntur: vt primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria verium suarum exercitatione, modis suprà tactis insistendo pluries, & præsertim certis diebus, vt iam in sequenti quæstione patebit 2. Cor. 9. Abundetis in omne opus bonum.

Secundò, quòd si deficit, recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui fortè sibi remediũ, de quo nunquam cogitauerat, impartiretur, eò quòd varij sint modi ad maleficia tollenda.

Tertiò si prædicta deficiunt, habeat decursum ad deuotas personas: iuxta illud Ecclesiast. 37. Cum viro sancto assiduus esto, quemcunq; agnoueris obseruantem timorem Dei. Item vt sancti in patria inuocentur per eos. Quæ si omnia defecerint, recursum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiunijs & orationibus, vt tale maleficium sua pietate amoueatur. Sicut Iosaph. 2. Paral. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te: & sine dubio Deus in necessarijs nostris non deficiet.

Vnde & Augustinus & habetur 26. q. 7. non obseruabi-

nabitis. Qui has & quascunq; Diuinationes, aut facta, aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, scilicet opere prosequendo, aut ad domum earum vadit, aut in domum suam propriam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuaricasse, & paganum & Apostatam, & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere, nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper licitis vtendo, iuxta præmissa, remedijs, & finaliter subscriptis cautelis.

De tempore, & de secundo modo interrogandi: Et est actus duodecimus, super finales cautelas à iudice obseruandas.

QVAESTIO XVI.

SVper præmissa sunt aliqua aduertenda. Primò, quòd sacratioribus diebus, & infra missarum solemnia sint Maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinum auxilium, in generali nihil specificando, nisi vt contra quascunq; Dæmonum infestationes sancti inuocentur.

Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt contra obstinationem Maleficarum.

Secundò, ea quæ suprà tacta sunt de sale & alijs rebus benedictis, cum septem verbis, quæ Christus protulit in cruce, in schedula conscriptis, insimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Christi super nudum corpus, & extra benedicta circumcingatur: Siqui-

Longitudo Christi alligata corpori cogit Maleficas confiteri.

dem longitudo ipsa commode haberi potest: Experientia docuit miro modo his rebus ipsas molestari, vixque retinere: præcipuè autem reliquias sanctorum.

His sic dispositis, & aqua benedicta in potum porrecta disponatur iterum ad quæstiones, continuò exhortando vt prius. Dum autem à terra eleuatur, & si per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta testium, submissis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuicta es. Item si testes vellent se facie ad faciem adfrontare, tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, si testes sibi in faciem præsentarentur. Vbi si annueret, tunc inducendi testes essent, & coram ea statuendi, si fortè robore, seu verecundia quicquam criminum fateretur.

Adfrontatio testium.

Vltimò si videat, ipsam non velle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocētia indicia cādentis ferri vellet subire: Et quia illud omnes affectant, scientes quòd per Dæmones à læsione præseruantur: Vnde etiam quòd veræ Maleficæ existant cognoscuntur: replicabit iudex, qua temeritate se tantis periculis submittere possit, & omnia conscribantur. Sed quòd illud candentis ferri iudicium non sit eis concedendum, inferius patebit.

De indicijs candentis ferri.

Aduertat etiam iudex, quòd sextis ferijs præcipuè vsque dum sit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpè fassæ fuerunt.

Feriarum tempore magis confitentur Magæ, quàm alio tempore.

Sed quia super extremum nos procedere oportet, videlicet super omnimodam eius negatiuā, in qua si præstiterit, iudex relaxabit eam, & sequentibus adhuc

vtat

vtatur cautelis, educendo eam de carcere pœnoso ad aliud, pro custodia tamē benè munitum, ita tamen, quòd sibi omnino caueat, quòd nullo modo tradatur cautionibus, seu fideiussoribus, nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulentè datis veritas nunquam haberetur, imò semper peiores efficiuntur.

Quō cum Maleficis agendum, si nihil prorsus confiteantur.

Sed hoc primò procuret, quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrent honesti, & nō suspecti, qui etiam frequenter de diuersis impertinentibus ei colloquantur, & tandem vt confidenter consultent, ꝙ fateatur veritatem, promittendo quòd iudex sibi faciet gratiam, & quòd velint esse tanquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex, & promittet facere gratiam, subintelligendo vel sibi aut Reipublicæ: in cuius conseruationem totum quod fit est gratiosum.

Nota effectum vocabuli sibi pro ipsi.

Si verò sibi ad vitam promitteret, quæ suprà quæst. 14 super tres modos tacta sunt, scribantur singula à notario, & sub qua forma verborum ac intentione sit gratia promissa. Et si quidem delata sic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quam ipsa petierit, in eum finem, vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, quòd si omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt suprà tactū est, de eius complicibus, sine ipsius scitu examinari: Et si quid huiusmodi deposuissent, per quæ conuinci posset, hæc iudex ꝓponat, & diligenter de singulis inuestiget: Et ad idē, si quæ instrumenta vel vnguenta & pixides in domo fuissent reperta: sibi offerētur, & ad quæ vsa fuerit, &c.

Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia, & habet consodales examinatas, quæ cōtra & non pro ea deposuissent: vel si non habet, procuret alium fide dignum, quem nouit dependentæ non ingratum, sed tanq̃ amicum & fautorem, qui quodam serò intret ad Maleficā, protrahendo locutiones: & tandem: si quidem nō est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cum eadem, & de nocte pariter colloquantur: Si verò de complicibus, tunc edentes & bibentes, mutuò etiam conferant de rebus commissis: Et tunc sit ordinatum, quòd stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem.

Quarta cautela, vt si tunc incipiet dicere veritatem, nullo modo dimidiet iudex recipere eius cōfessionem, et media nocte, sed cōtinuet quantum pōt: & si in die, non curet si proroget prandiū vel cœnā, sed instet quoadusq; dixerit veritatem, saltem quò ad principalia. Nam per dimidiationes & interruptiones frequentius est repertum, q̄ redeunt ad vomitum, & non aperiunt veritatem quā detegere inceperant, habito consilio deteriori.

In fine interrogatoriorum de Incubo interrogandæ Maleficæ.

Et aduertat iudex, quòd post confeßionem nocumētorum, hominibus aut iumentis illatorum, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia sicut de ijs nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassæ, ita etiam omnino in fine sunt interrogandæ.

Quinta cautela, si prædicta omnia deficerent, tunc, si fieri potest, ducatur ad aliquod castrum, & ibi certis diebus

diebus custodia mancipata, fingat castellanus se ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, vel etiam mulieres honestæ eam visitantes, promittant ei quòd velint eam omnino dimittere liberè abire, dummodò informet eos, vel eas, de certis experimentis. Et aduertat Iudex, quòd sæpißimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ.

Et nouißimè in Diœcesi Argentinensi prope oppidum Schletstatt *& castro* Kônigsheym/ *Malefica detenta, nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat, ad fatendum sua crimina: tandem modo supra dicto de castellano seruata, licet præsens erat in castro, ipsum tamen, Malefica æstimabat abesse, tres familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dũmodò super certa experimẽta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quòd dolosè cum ea agerent proponeret: tandem interrogans de quibus informari vellent, vnus dixit, super grandinem excitandum, alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutella aqua plena apparata, Malefica sibi iniunxisset, vt digito paululum aquam moueret, & ipsa certa verba protulisset, subitò locum, quem explorator nominauerat, scilicet syluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat.*

In casu tamen, quo omnia deficerent, vel etiam in casu quo crimina faterẽtur, quid vlterius iudici per sententiam faciẽdum sit, vt totus processus finiatur, in quo vltima pars huius operis terminatur, restat declarare.

TERTIA PARS.

Huius vltimę partis operis: Qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.

PER Dei gratiam ijs expeditis, quæ ad cognitionem proprietatum super hæresim Maleficarum deseruiunt: insimul etiam, qualiter processus fidei aduersus illam sit initiandus & continuandus: restat nunc discutere, qualiter talis processus per debitam sententiam sit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandum, quòd cùm hæresis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactum est, præ alijs hæresibus simplicibus hoc habeat, quòd non est pura, sed mixta crimine Ecclesiastico & ciuili, vt de se patet. Ideo de modis sententiandi tractando, primò tractandum est de quadam sententia, ad quam Maleficæ solent appellare, de qua secularis iudex per se, irrequisito ordinario agit. Secundò, de his, in quibus sine ordinario agere non potest. Et sic tertiò, quomodo ordinarij se exonerare possunt, patebit.

Super purgationem vulgarem, & præcipuè super examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant.

QVAESTIO XVII.

An

AN *autem Malefica vulgari purgatione, de qua. 2. q. 4. consuluisti, & cap. monomachiam: sit super reatum tentatiuè purganda, & per iudicem secularem ad hoc astringenda, vel admittenda ad iudicium candentis ferri, si ad hoc appellat, & videtur quòd sic.*

Appellatio ad candens ferrum.

Nam sicut duellum ad conseruationem vitæ propriè in causa criminali, vel rerum suarum in causa ciuili ordinatur: Ita & iudicium candentis ferri, per tactum, vel aquæ bullientis per potum: Sed primum licitum est in aliquo casu, iuxta sanctum Thomam 2. 2. q. 95. in fine vltimi articuli. vbi dicit: quòd tunc duellum potest esse licitum, vbi ad communem rationem sortium appropinquat: Ergo etiam in aliquo casu iudicium ferri candentis.

Argumentum à duello sumptum.

Item multi principes sanctæ vitæ, & qui bonorum consilio vtebantur, vt sanctus Henricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quàm de adulterio suspectam habuerat, exercuit.

Item sicut iudex, qui habet curam communitatis, licitè potest minora mala permittere ad vitandum peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbentur libidinibus: iuxta Augustinum in libero arbitrio. Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium vbi quis ab insultibus & iniurijs alicuius communitatis super causam criminalem aut ciuilem liberari posset.

Minora mala tollerantur ad vitanda maiora.

Si tollantur meretrices, omnia turbabuntur libidines.

Item quia minus est læsio manuum per candens ferrum,

rum, quàm vitæ interfectio per duellum, ideo si duellum admittitur, vbi consuetudo habetur: à fortiori & examen candentis ferri.

Tẽtatur Deus per duellum & candens ferrum.

Contrarium habetur 2.q.5. monomachiam. Vbi dicitur hæc & huiusmodi sectantes, Deum tentare videntur. Vbi attendendum esse dicunt Doctores, quòd quia non solùm à malo iuxta Apostolum 1. Thessal. 5. sed etiam ab habente speciem mali abstinendum est: ideo non dicitur in illo c. omnes hæc sectantes tentant Deum, sed videtur tentare, vt intelligatur, quod posito casu, quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, fortè rectũ, quia tamen apparentia est mala, cauendum est.

Respondeo quòd tale iudicium seu examen sit illicitum, præcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur. Secundò etiam, quia huiusmodi iudicium non est authoritate diuina, aut ẽt documentis sanctorum patrum sancitum. Vnde in c. consuluisti. 2. q. 5. Quòd Sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione est præsumendum & Stephanus Papa in eod. capit. Spontanea confessione, vel testium approbatione, delicta concessa sunt vestro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda hominum.

Quæ non docẽt scripta patrum sunt superstitiosa.

Differẽtia inter duellum & examen potus bullientis aquæ vel candentis ferri.

Est tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, seu etiam potum bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad cõmunem rationem sortium, vtpote, quia pugiles sunt penitus pares virtute & arte, quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrumque ordinatur

dinatur

dinatur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factũ ab hoĩe: tamẽ quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur, ꝙ nõ contingit in duello: vbi solummodò contingit interfectio vnius vel amborũ: Ideo examẽ illud est omnino illicitũ, licet duellum nõ sit ita illicitũ. Incidentaliter tamẽ propter principes & iudices seculares super duellũ admittendũ est.

Notandum, quòd occasione horum verborum sancti Thomæ, qui hanc distinctionem ponit, Nicol. de Lira in Postilla sua super Bibliam. 1. Reg. 17. occasione etiam duelli seu conflictus ipsius Dauid cum Philistæo, vult elicere quòd in aliquo casu duellum possit esse licitum: Ideo quòd hoc non sit de mente Doctoris Tho. sed potius oppositum, probat Paulus Burdegalensis contra Nicolaum præfatum: Cuius probationem benè aduertere debent principes & iudices seculares.

Aquinas & Lira probant duella.

Primò per hoc, quia duellum, sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur, vt suprà tactum est: Nec potest dici, quòd institutionem habuerit ex conflictu Dauid: Quia illi reuelatum fuit à Domino interiori instinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam sibi illatam per eum vindicare contra Philestæum vellet: quod ex verbis Dauid elicitur. Ego venio contra te in nomine Dei viuentis: Et sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ executor.

Dauidis congressus cum Goliath non fuit duellum.

Secundò, ex hoc, ꝙ præcipuè iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, vel saltim cõceditur, licentia vtriq; interficiendi se mutuo: etiam cum alter

eorum

In duellis & pugnantes & iudices consulentesque sunt homicidæ.

eorum sit innocens: Ideo præstatur auctoritas, vel saltem licentia interficiendi innocentem: quòd cùm simpliciter sit illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & Diuinum præceptum. Ideo omnino illicitum, tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur.

Tertiò, ex hoc, quia cùm Duellum sit singularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iustitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniustitia non obstante: quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipsi iudices alijs medijs iustum iudicium aut terminationem litis procurare possent, cùm hoc non faciunt sed consulunt, vel omnino permittunt, cùm prohibere possent consentiunt, vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non est verisimile, postillatorem Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse: Ideo vbi dicit in aliquo casu duellum absque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulum, vbi, non per ipsorum inductionem aut consilium, sed per ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu.

Et quia non est nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis Maleficis differere: clarè patet, quod in alijs criminalibus causis circa furtum aut latrocinium tale examen inhibetur: Quãto magis hîc, vbi cõstat, Maleficas cuncta maleficia auxilio Dæmonũ procurare, siue in læsionibus inferendis, siue curandis, siue tollendis aut impediendis.

Nec

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læsionibus in tali examine præseruantur Maleficæ: cùm, vt naturales tradunt, succus cuiusdam herbæ, vbi manus iniunguntur à combustione possit præseruare. Et cùm ipsum Dæmonem virtutes herbarum minimè lateant, dato quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum, læsionem non interciperet, prout inuisibiliter procurare potest: Tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque alijs malefactoribus ipsis Maleficis, propter intimam familiaritatem, quā cum Dæmonibus tenent, tali examine sunt purgandæ: sed ipso facto, vbi ad hoc appellant, iam vt suspectæ Maleficæ sunt habendæ.

Diabolum per media naturalia posse candens ferrum inefficax reddere.

Deseruit ad hoc factum, quod in Constantiensi Diœcesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio Comitum de Fürstenberg, ad quod pertinent Nigræ syluæ, fuit Malefica quædam famosa, & plurimùm ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indicijs super varia maleficia delata, tādem cùm inter tormenta & quæstiones interrogaretur, manus omnium volens euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes non multum in his expertus, examen admisit, & dum candens ferrum per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit, offerens se denuò ad ipsum longiori spacio deportare. Qua ex re, dum manifestum habuissent indicio maleficij indicare: quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter

liter Diuinam aßistentiam tentare, ipsa tamen absoluta à vinculis, & illæsa vsq; in præsens, non vtique non in partium fidei scandalum, perseuerat.

De Sententia Diffinitiua in sequaliter est ferenda.

QVAESTIO XVIII.

Consequenter ad tranctandum de his, in quibus secularis iudex per se cognoscere & sententiare potest Diœcesianis, si libet, manentib. exoneratis. Hoc ipsum enim præsupponimus, vt ne dū nos ipsi Inquisitores salua fide & iustitia simus ab his sententiandi modis exonerati: Verùm & ipsos Diœcesianos eadem sinceritate exoneratos affectamus ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando. Quæ tamen, si vti vellent, necesse foret, & nos inquisitores, iuxta c. multorum querela. de hære. in Cle. pariter concurrere.

Attendant tamen, quod quia hoc crimen Maleficarum non est merè Eccesiasticum: Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus ad iudicandū & sententiandum, vt in c. inquisitionis. § inhibemus. de hær. libr. 6. interdictū. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine Diœcesianis non potest, similiter deducet.

Sed primò videndum de ipsa sententia in se. Secundò qualiter sit ferenda. Tertiò quot modis.

De primo. Cùm secundum August. vt 2 q. 2 c. 1. Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conui-

conuictum, aut sponte confessum. Et *sententia sit triplex, vt dicit gl. summaria in pri. quæstionis, scilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti.* Et Ray. *exemplificans dicit. Interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali, sed super alijs quæstionibus profertur inter principium causæ & finem emergentib: vt est de teste repellendo, vel de dilatione causanda, vel non, & huiusmodi. Vel forte dicitur interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur sine scripturæ solennitate.*

Quæ interlocutoria sententia.

Diffinitiua autem sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur. ff. de re iud. l. 1.

Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De *primis duabus nostra consequenter erit speculatio, præcipuè super sententiam diffinitiuam.*

Quid sententia præcepti dicatur.

Notandum secundò, quòd licet in glossa præfata dicatur, ꝙ si sententia diffinitiua fuerit lata omisso ordine iuris, ipso iure nulla sit, 2. q. 2. Si quādo. §. diffinitiua. Et *post dicatur: Scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorum, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur: si contra hunc ordinem feratur sententia non tenet. Est alius ordo, qui non est de substantia iudiciorum, vt scilicet sententia non feratur sub conditione, & vt prius non pronuncietur de possessione quàm de proprietate: si tamen hæc non seruet, tenet sententia. 2. q. 6. Anteriorum. §. biduum.*

Duplex ordo iuris: vnus de substantia, alter non.

In hac tamen causa, quia est causa fidei, & hæreseos crimē, licet mixtum, proceditur summariè, simpliciter & de plano, vt patet in cap. statu. libr. 6. Et qualiter ista verba intelligantur, habes suprà quæst. 6. Et vt ibi deducitur,

citur, Iudex necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, &c. sequitur, Probationes tamen necessarias admittat, similiter citationem & protestationem iuramenti de calumnia, &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in processu summario attendendum in diffinitiua.

De secunda autem, qualiter sit ferenda: Nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honesto etiam sedendo, vt 3.q.3. induciæ.§.spacium. Et similiter de die, & non in tenebris: & sic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in scriptis feratur.

Notandum, quòd quia hic summariè, simpliciter & de plano, vt suprà tactum est, proceditur, & de verb. signif. ca. Sæpè contingit: in Clem. dicitur, quòd tempore feriarum, ob necessitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo si Iudici libet seruare illa poterit, nec scripto proferre tenetur. Cùm secundum Io. Andr. Plures sunt casus, in quibus sine scripto sententia valet, & inter illos enumeratur consuetudo loci, vel fori. dist. 11. consuetudinis. Episcopus etiam, si est Iudex, potest per alium sententiam recitare, ad instar illustrium.

Quando executio sententiæ sit differenda.

Item nota, ꝙ licet in actionibus criminalibus exequutio sententia non sit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus casibus, præcipuè quatuor: sed pro hac materia capiuntur duo. Primò si lata est in muliere prægnante: Differtur enim vsq; ad tempus partus. ff. de re iudic. in l. prægnantis. Item cùm quis est confessus crimen, &

postea

postea negat. Et intellige, si confeßio prius non fuit reiterata, modo quo suprà tactum fuit quæstione decima quinta.

De tertio autem, quot scilicet modis sit ferēda, quia consequenter vsque in finem operis de his tractabimus, sunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eò quòd variæ sententiæ super varias suspiciones sunt ferendæ.

Quot modis capiatur suspicio pro sententia ferenda.

QVAESTIO XIX.

SVspecti de hæresi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi sint, & an in tali casu, pro tali crimine, ex illis iudicandi & sententiandi sint, vbi quæritur: Respondendum est & per antiqua & noua iura. Nam gl. super c. nos in quenquam, in præcedēti quæstione allegata, dicit quòd quatuor sunt modi conuincendi reum, aut scilicet iure, vt instrumentis & testibus, aut facti euidentia: Extra: de cohab. cler. c. tua. aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum. 3. q. 9. decreuimus. aut violenta suspicione, 32. q. 1. dixit. Quatuor modi conuincendi reum.

Notant ēt Canonistæ quòd triplex est suspicio. Prima temeraria, de qua canon. Nullum iudicetis suspicionis arbitrio 2. q. 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit, non aūt prima, vt 2. q. 4. presbyter. Tertia est violentia, quæ condēnationem inducit: Et de hac intelligitur dictum Hieron. quòd vxor dimitti potest propter fornicationē, aut fornicationis suspicionē. 32. q. 1. dixit. Triplex suspicio.

Nota insuper quòd secunda, quæ est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, vt extra de præsump. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, si adsint alia adminicula. Vnde non solùm admittitur ad purgationem inducēdam, sed etiam ad arbitrationem. De violenta etiam quæ ad condemnationem sufficit, nota quòd est duplex, dum quædam iuris & de iure: Vt cùm ius fingit, & statuit aliquid super facto, & contra hanc, non admittitur probatio. extra: de sponsa. nec qui fidem: Vbi dicitur: quòd si quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & postea copula sequitur, matrimonium esse præsumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quædam est iuris, sed non de iure, vt vbi ius præsumit, sed non statuit aliquid, vt si vir diu mulieri cohabitauit, præsumitur ab eo cognita. 27. quæst. 1. dixit. Et contra hanc admittitur probatio.

Duplex suspicio violenta. Suspicio Iuris & de iure.

Applicando ad propositum nostrum super hæresim Maleficarum & super noua iura, dicimus, quòd in iure triplex suspicio seu crimen hæreseos habetur: prima est modica, secunda magna, tertia maxima.

De triplici suspicione Hæreseos.

Prima quæ est modica, in iure vocatur suspicio leuis. Ita habetur capit. Accusatus. de hæret. lib. 6. in princip. vbi dicitur: Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc sit grauiter puniēdus, non tamen debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modi-

modicis indicijs, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Vtpote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, vel moribus à communi conseruatione fidelium deuiantes, vt patet c. excommunicamus. primò. extra: de hæresi. circa Maleficarum *hæresim. Simili modo vbi conuenticula in angarijs, aut sacratioribus anni temporibus, in campis aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliquæ seorsim reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus consuetis, & modis cõsuetis, aut cum suspectis* Maleficis *familiaritates secretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæresi habẽtur suspecti eò quòd talia frequenter facere huiusmodi hæretici cõprobantur. De qua etiam leui suspicione habetur. C. de hær. libr. 2. in fine, vbi dicitur: Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sententijs debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare.*

Exempla leuis suspicionis de Malefica.

Et huic sententiæ concordat. Hostiensis in summa, titulo, de præsumptione. §. finali. vbi dicit: No*tandum, quòd quamuis hæretici leui argumento detegantur, scilicet, ad hoc quòd suspecti habeantur, tamen non debent vt hæretici haberi: & probat per præcedentia.*

Secunda suspicio quæ est magna, in iure vacatur vehemens, siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo Accusatus, *in principio. Iterum sic habetur.* Accusatus *de hæresi vel suspectus, coutra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, & c. Ibi enim*

De vehementi suspicione hæreseos vel maleficij.

hæc coniunctio, Et, *non texetur copulatiuè, sed expositiuè, vt notat* Ioannes Andreas *ibidem. Vehemẽs autem idem est quod fortis, vt dicit* Archidiaconus *super allegatum canonem*, accusatus: Et *verbo vehemens, vt dicit* Papias & Hugitio, *quòd vehemens idem est quod fortis siue grandis.* Allegat *etiam* Gregorium, *primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehementem habere casum, cùm habet fortem. Hæc ibi.*

Ergo suspicio magna dicitur vehemens, siue fortis: & sic nominatur, quia non nisi vehementibus & fortibus defensionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indicijs. Vtpote in simplici hæresi, si aliqui comperiantur, qui eos sciunt hæreticos fore occultãt, fauorem impendunt, associant, visitant, munera offerunt, recipiunt, defendunt, & similia exercentes. Tales *namque de hæresi vehementer suspecti sunt*: Et *similiter cognoscuntur circa hæresim* Maleficarum, *eò quòd suspicio oritur, quòd participent cum eis in crimine.*

Et præcipuè notantur hîc mulieres aut viri, qui ad amorem vel odium inordinatum, licet non ad alias læsiones hominum tendant, aut iumentorum solent maleficare. Similia *enim, vt præmissum est, in quacunque hæresi exercentes, vehementer sunt suspecti: Vt patet per alleg. ca. accusatus. §. illo verò, & per notata ibidem per* Archidiaconum. *Cùm non sit dubium eos talia facere in fauorem hæreticæ prauitatis:*

Tertia suspicio est maxima, & in iure vocatur violenta

lenta. ca. cum contumacia, & c. cùm accusatus. lib. 6. de hæresi, & per notata per Archidiaconum. & Ioan. And. super cap. accusatis, & verbo vehemens: vbi dicunt: dicit vehemens non violenta, suprà de præsumpt. c. literas. De hac suspicione loquitur Canon. distin. 34. quorundam: & hæc præsumptio seu suspicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuersatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, conuincentibus atque coërcentibus oritur coniecturis.

De violenta & maxima suspicione hæreseos.

Exempli gratia, in simplici hæresi, si aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerint, id est, reuerentiam suo amore exhibuerint, consolationem vel communionem ab eis acceperint, vel similia, quæ ad ritum eorum pertinent, perpetrauerint: Tales namque violenta suspicione de hæresi & hæreticorum credentia sunt conuicti. per capit. filij. & per capit. accusatus de hæresi, libro 6. & per notata per Archidiaconum, super capit. quicunque hæreticos, & verbo credentes, eod. libro 6. Cùm non sit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Super hæresim verò Maleficarum à simili, qui perpetrant ea, quæ ad ritum Maleficarum pertinent. Et talia cùm sint varia, videlicet aliquando per verba solùm contumeliosa, dicendo: Tu senties in breui, quæ tibi euenient, vel similia in effectu: & per tactum, solùm tangendo hominem, aut bestiam manibus: aut per visum tantùm, se manifestando nocturno vel diurno tempore cæteris dormientibus in cubilibus: Et hoc vbi homi-

Exempla præsumptionis violentæ.

nes, aut iumenta nitũtur maleficiare. Licet circa grandines varios alios obseruant modos, se alijs offerendo cæremonijs, circa flumen aliquod se agitando diuersimodè: vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit: Tales vtique violenta suspicione super hæresim Maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat, sunt conuicti. Præsertim vbi effectus est subsecutus in maleficio, siue statim, siue per successum temporis. Quia tunc euidens factum concurrit, siue indicium facti, vbi instrumenta maleficij in aliquo loco reposita reperirentur: Licet successus temporis non ita aggrauaret ad euidentiam facti, manet tamen suspecta vehementer, & à fortiori amplius circa simplicem hæresim.

Et si quæritur, nunquid Diabolus absq; visu, aut tactu mulierum maleficiare poßit homines seu iumenta. Respondetur vtique, si Deus permittit, Sed quia maior Dei permißio, vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationem, & alijs horrendis sceleribus concurrit: ideo & Diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici potest, quòd Diabolus etiamsi absq; Malefica posset, adhuc summè, per Maleficam talia exercere affectat, varijs respectibus, vt in præcedentibus patuit.

Diabolus libentius agit per creaturas, quàm solùm, quò creatorē magis offendat.

Epilogando ad nostrum propositũ super modos & presumptionibus iudicãdi: Dicẽdũ, quod super præstatam distinctionem, suspecti de hæresi Maleficarum sunt in triplici genere, cùm quidam leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter sunt suspecti, qui talia modica vel leuia peragunt, quod ex eis

oritur modica vel leuis suspicio contra eos de tali hære-si. Et licet, vt dictū est, vbi quis sic inuenitur suspectus, non sit hæreticus habendus tamen debet sibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquā pro leui abiuratio.

Etiam propter leuem suspicionem malefició iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidem ꝙ purgatio poßit ipsi indici, habetur c. excommunicamus. 1. in prin. Extra. de hær. vbi dicitur: Qui aūt inuenti fuerint sola suspicione notabiles, suspicione probabili, hoc est, leui, & quæ leuiter apparet: dicit Host. Sequitur: Nisi iuxta considerationes suspicionis, qualitatemq́ꝫ personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsqꝫ ad satisfactionem condignam ab omnibus euidentur. Ita quòd si per annum in excōicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota, quòd in dicta sibi purgatione canonica, siue consentiat siue non, siue deficiat, siue non, sit per omnia iudicandum sicut de diffamato de hæresi, cui est purgatio canonica indicenda.

Sed & hoc, quòd abiuratio poßit tali iudici tāquam leuiter suspecto de hæresi, patet per c. accusatus, in prin. vbi dicitur: Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quē de hoc crimine magis & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit, in ipsam censeri debet quadam iuris fictione relapsus: licet ante abiurationem suam, hæreseos crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem modica & leuis fuit suspicio, illa quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in hæresim relapsorum pœna puniri. Hæc ibi.

Quidam

De vehemẽter suspectis.

Quidam autem, cùm sint suspecti vehementer, & sunt illi qui talia vehementia & fortia peragunt, q̃ ex eis oritur vehemens & magna suspicio: & tales, licet ẽt non sint hæretici, nec vt hæretici condemnandi, eò quòd expreßè habetur extra: de præsump. c. literis. §. quocirca. Nullus pro suspicione vehementi est de tanto crimine condemnandus. Nam ibi ita dicitur:

Quocirca mandamus, quatenus cùm propter solam suspicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamen de tali sic vehementer suspecto, debet sibi mandari, quòd abiuret generaliter omnem hæresim & specialiter, in quam incidit tanquam vehementer suspectus: per allegatum ca. accusatus. in principio, vt est dictum, & per c. inter solicitudines, extra. de pur. ca. & per c. litera. extra. de præsumptione.

De relapsis hæreticis & Maleficis.

Quòd si postmodum relabatur, vel in pristinam, vel in aliam, vel in eos quos scit Maleficos, aut hæreticos associet, visitet, vel deducat, vel consulat, munera donando, vel mittat, seu fauorem eis impendat, relapsorũ pœnam non euadet: per allegatum ca. accusatus. Vbi dicitur sic. Eũ verò, qui in vna hæreseos specie vel secta commisit, aut in vno articulo fidei seu sacramento Ecclesiæ *errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliam speciem hæreseos, siue sectam, ac alio articulo seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim indicari.* Ille *ergo de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterit, vel nunc constat, si post illam abiurationem re-*

ceptat

ceptat hæreticos, deducat, visitet, siue associet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impēdat: & infrà, &c. meritò debet iudicari relapsus: cùm illum ex approbato à se prius errore non sit dubium illud fecisse. Hæc ibi.

Tres casus, quibus abiurātes plectuntur pœna relapsorum.

Ex quibus verbis apparet, quòd in tribus casibus in genere suspectus de hæresi vehementer, postquam abiurauit, pœna plectitur relapsorum. Primus est, quando relabitur in eandem & pristinam hæresim, de qua suspectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliam hæresim: esto quòd de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticos receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic casus complectitur multos casus, & habet multos sinus, vt patet in allegato. §. cùm verò, in c. accusatus. frequentius repetito.

An renuens abiurationē, statim seculari iudici sit ad pœnam tradendus.

Sed quæritur, quid agendum, si talis vehementer suspectus, ad mandatum sui iudicis non consenserit continuè abiurare, an tradendus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per ca. ad abolendam. §. in præsenti verò. Respondetur nequaquam, quia c. illud. & §. eius expressè loquitur non de suspectis, sed de manifestè deprehensis in hæresi, &c. Et rigorosius contra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos tantummodò est agendum.

Et si quæritur, qualiter ergo sit procedendum cōtra talem. Respondetur, quòd procedet contra eum per cap. excommunicat. 1. & per §. qui verò sola suspicione, &c. superius

superius inserto, & excōicabitur: In qua Excōicatione, si p̄ annū steterit, est vt hæreticus condēnandus: p̄ alle. c.

Quidam autem suspecti sunt violenter, & sunt illi qui talia violentia peragunt, q̄ ex illis oritur violenta suspicio contra eos, talis est hæreticus habendus, & sicut de deprehenso in hæresi est de eo per omnia iudicandum. per c. excommunicamus. i. extra. de hæresi. §. qui verò. & per c. cum contumacia. & per c. vt officium. lib. 6. Nā vel fatētur crimen, vel non, si sic, & volunt redire, & hæresim abiurare, ad pœnitentiā recipiendi sunt: per c. ad abolendā, & per c. excōic. 2. §. fi. Quòd si non cōsenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniēdi, per c. ad abolendā. §. 1. allegatū.

Summus Hæreticus & Maleficus quis censendus.

Si autem non fatetur crimen, postquam est conuictus, nec consensit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus, per c. ad abolendam. Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in contrarium nō admittit: Vt habetur extra de præsum. c. literis & c. afferre. Et cùm hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absq; euidentia aut indicio facti: Sicut ēt in sexto modo sententiandi patebit: vbi quis vt hæreticus condēnatur, ētsi non sit hæreticus in re: Quantò magis circa hæresim Maleficarū, vbi semp̄ cōcurrit aut euidens factū in pueris, hominibus, aut iumentis maleficiatus, aut indiciū facti, puta per instrumēta reperta.

Et licet in simplici hæresi pœnitentes & abiurantes, ad pœnitentiā & ad perpetuos carceres recipiantur, vt factū est: In hac tamen hæresi, licet Ecclesiasticus Iudex recipiat vt sic ad pœnitentiā: ciuilis tamen propter fort

facta

facta circa damna temporalia, vltimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus ipsum impediat, qui licet non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere potest.

Super primum modum sententiandi.

QVAESTIO XX.

QVia ergo delata persona, vel reperitur immunis & absoluēda totaliter, vel reperitur solū diffamata de hæresi generaliter, vel reperitur vltra infamiā quæstionibus & tormētis exponenda aliqualiter, vel reperitur suspecta de hæresi leuiter, vel reperitur suspecta de hæresi violēter, vel reperitur diffamata de hæresi, & suspecta insimul & cōiter, vel reperitur confessa hæresim, & pœnitēs, & nō relapsa veraciter, vel reperitur confessa hæresim & pœnitēs, sed relapsa probabiliter, vel reperitur confessa hæresim, & impœnitēs, sed non relapsa realiter, vel reperitur cōfessa hæresim & impœnitens, atque relapsa certitudinaliter, vel reperitur non confessa, sed cōuicta de hæresi legitimis testibus, & aliâs iudicialiter, vel reperitur conuicta de hæresi, sed fugitiua, vel absens contumaciter, vel reperitur maleficia nō inferendo, sed tollendo per remedia illicita & incōgruenter, vel reperitur vt Maleficus sagittarius, & armorum incātator, interimendo lethaliter, vel reperitur vt Malefica obstetrix, infantes Dæmonibus execrando hostiliter, vel reperitur remedio appellationis se tuendo friuolè & fraudulenter. Et si quidem reperitur immunis totaliter, erit per sequentem modum sententiandi finaliter. Repetitio omnis generis Maleficorum.

Vbi notandum, quòd persona delata tunc requiritur immunis totaliter, quando processus, meritis diligenter

genter cum bono consilio peritorum discußis, non conuincitur, nec confeßione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: quia videlicet discrepant in principali: nec etiam aliàs illa persona fuit suspecta aut diffamata publicè de antedicto crimine: Quia secus, si de aliquo alio crimine esset diffamata: Nec etiam sunt indicia facti contra talem personam. Circa talem, talis practica seruatur, quia absoluenda est per Episcopum aut Iudicem, per sententiam tenoris sequentis.

Forma sententiæ absolutoriæ & definitiuæ.

NOs N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis, &c. Attendentes, quòd tu talis, de tali loco, & talis Diœceseos, fuisti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate, scilicet Maleficarum. Attendentes etiam illa esse talia, quòd non valebamus, nec debuimus conniuentibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum, si prædicta fulcirentur aliqua veritate, testes recipiendo, te examinando, & alia faciendo, quæ decebant secundum canonicas sanctiones. Quapropter visis, & diligenter examinatis omnibus actis, & actitatis in hac causa, habitoq; consilio peritorum in iure, ac etiam in Theologica facultate, illoq́ue sæpius repetito, sedentes pro tribunali, more iudicis iudicantis, ac habentes præ oculis solum Deum, & negocij veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, ad nostram diffinitiuam sententiam procedimus in hunc modum, Christi nomine inuocato. Quia per ea, quæ vidimus & audimus,

mus, & producta & oblata, acta & actitata sunt, totum nobis in præsenti causa, nõ inuenimus aliquid contra te legitimè probatum fore de ijs, de quibus delatus fueras coram nobis, pronunciamus, declaramus, & sententialiter diffinimus, contra te nõ esse actum legitimè coram nobis, propter quod possis & debeas vt hæreticus aut maleficus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præsenti instantia, inquisitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc sententia, & cætera.

Caueatur, vt non ponatur in sententia quacunque, quòd delatus sit insons, vel immunis, sed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia si postmodũ temporis processu iterum deferatur, & legitimè probetur, potest non obstante prædicta absolutoria sententia condemnari.

Nota etiam, quòd eisdem modis absoluendus est quis, quando est delatus de receptione, defensatione, seu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum. Secularis Iudex commissione Episcopi modo suo iudicabit.

Super secundum modum sententiandi delatam, & tantummodò diffamatam.

QVAESTIO XXI.

SEcundus modus sententiandi est, quãdo delatus vel delata, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum, reperitur tantummodò de tali hæresi diffamatus, in aliqua villa,

Qũo sententia concipienda super Magam, quæ sola fama laborat.

ciuitate, vel prouincia. Et hoc est, quando delatus talis non conuincitur, nec propria confeßione, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: nec sunt quæcunq; indicia alia probata contra eum, nisi præcisè sola infamia: ita quòd in speciali nullum probatur maleficium perpetratum, quod quidem probare potest super vehementem aut violentam suspicionem, quando verba comminatoria super læsionem inferendam, protulisset. dicendo in effectu vel in sententia: In breui tu senties quæ tibi euenient: & post effectus aliquis fuisset subsequutus in læsione corporum, aut iumentorum.

Circa istum igitur, contra quem nihil probatur, nisi præcisè infamia, talis practica est seruanda. In tali enim casu, quia sententia non potest pro delato ferri, absoluendo eundem, sicut in primo modo tactum est: sed contra indicendo ipsi Canonicam Purgationem: Ideo episcopus, seu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in causa hæreseos non refert, an aliquis sit tantũmodò apud bonos & graues personas diffamatus. Imò attenditur hîc, quòd etiam apud quoscũq; viles & simplices sit diffamatus.

Aequè refert, an aliquis apud graues aut viles homines sit de hæresi diffamatus.

Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine hæreseos, apud illos etiam potest quis infamari. Sed quilibet hæreticus potest à quibuscunque personis accusari, cùm tantummodò inimici capitales, vt suprà patuit, excipiuntur: Ergo apud illos potest infamari.

Feret

Feret ergo Episcopus, seu Iudex, super canonicam purgationem, sententiam per hunc modum, vel consimilem.

Sententia definitiua absolutoria ad pœnam purgationis canonicæ.

NOs N. *miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij. Considerantes, quòd meritis processus facti per nos contra te talē, talis Diœceseos, nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter discußis, & cætera. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs suspectum ad minus leuiter, nisi quòd te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœcesi, & apud bonos & malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiusmodi infamiā, & vt bonus odor in cœtu fidelium existas, tibi indicimus canonicam purgationem, vt est iuris, aßignando tibi talem diem, talis mensis, & talem horam diei. In qua compareas personaliter coram nobis, vt purges tuam infamiā tanta manu ordinis tui: Qui quidem compurgatores sint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuersationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore quàm transacto. Significantes, quod si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto: prout volunt canonicæ sanctiones.*

Compurgatores purgandi canonicè.

Hîc autem considerandum est, quòd quando aliquis reperitur legatè de aliqua hæresi publicè diffamatus & contra eum aliquid non probatur, nisi infamia ipsa sola indicitur illi Canonica Purgatio, hoc est, quòd habeat aliquos viros, Septem, decem, viginti, vel tri-

Quid vocetur purgatio canonica.

ginta, secundum quòd plus vel minus, & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus insignibus, fuerit diffamatus, qui sunt suæ conditionis seu ordinis: Vt si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi, si clericus secularis, & illi clerici seculares, siue milites, & illi milites qui purgant eum à crimine, de quo est diffamatus. Qui Compurgatores dicuntur esse homines fide catholici & vita probati, qui & illius conuersationem & vitam non tam moderno tempore, quàm antiquo nouerunt: Vt habetur Extra. de purg. ca. inter sollicitudines.

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem se purgare noluerit, excõmunicetur: quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc vt hæreticus condemnatur. Iuxta ca. excommunicamus itaq;. §. qui autem.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit, hoc est, quòd purgatores tales & tantos, prout ei iniunctum fuit, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur extra. de hære. excõmunicamus. 1. §. adijcimus. & ver. qui non se. & de purg. ca. cùm dilectus.

Quid significet manu ordinis sui se purgare.

Considerandum autem est hîc, quòd quando dicitur, quòd indicatur diffamato, quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui, quòd ordo sumitur ibi in genere, & non in specie. Vnde si Episcopus purgandus est, non negatur, quin cum Episcopis purgandus possit admitti. Abbates, & religiosi presbyteri, & in alijs pari forma de purgatione canonica. Quotiẽs purgabit aũt se diffamatus per modũ qui seq̃tur: Vt colligitur extra. de pur. c. quotiens. §. porrò. &c. accepimus. Quò ad secundum.

Adueni-

Adueniente autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè aßignato, comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram episcopo inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus: & ille qui diffamatus est, ponēs manum super librum Euangeliorum ante eum positum, dicet sic:

Coniuratores purgantis se.

Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei, quòd talem hæresim (experimēdo eam) de qua sum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo.

Iuramentum purgantis se canonicè.

Negabit scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus, quicquid sit illud.

Quo facto, omnes Compurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia, quòd credo ipsum verum iurasse. Et tunc canonicè est purgatus.

Considerandum est etiam, quòd diffamatus de hæresi, ibi ea purgandus, vbi noscitur diffamatus: Et si fuerit in multis locis infamatus, imponatur illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim, de qua noscitur infamatus: de purga. ca. inter sollicitudines.

Diffamatus in pluribus locis etiam multis locis purgatur.

Nec contemnat qui canonicè de hæresi se purgauit, nam si post purgationem incidit in hæresim iam purgatam, pro lapso habetur, & vt relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta capit. excommunicamus. 1. §. adijcimus. & versic. vel si est post purgationem, & capit. ad abolendam. §. illos quoque. Secus autem, si in aliam hæresim

Semel purgatus, si recidat, habetur pro relapso & condemnando.

resim incidit, de qua se ante non purgauit. Iuxta capitulum allegatum.

Super tertium modum sententiandi diffamatam, & quæstionibus, exponendam.

QVAESTIO XXII.

Tertius modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de hæresi, processus meritis diligẽter consideratis, cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia cõtra se ad quæstiones, quòd scilicet exponatur quæstionibus & tormentis: Vt si quæstionatus nihil concesserit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc est, quando delatus non est deprehensus, nec propria confeßione, nec etiam facti euidentia, nec testium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hæresim abiurare: Est tamen in suis confeßionibus varius. Vel aliâs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruanda.

In tali autem casu, quia sententia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo: Ideo per Inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferenda iuxta c. multorum. Inprimis si talis steterit in negatiuis firmiter & nullatenus, licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ, per modum tenoris sequentis.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis. Attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceseos, & diligenter examinatis, quòd tu es varius in tuis confeßionibus, & nihilominus sunt indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis. Eapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus, iudicamus, & sententiamus die præsenti, & hora tali, te supponendum quæstionibus & tormentis. Lata fuit hæc sententia.

Sententia super varium reum, ad quæstioni subijciendum.

Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur vtrumque in sententia, vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant, sed vnum tantùm, vtpote varietates: scilicet, ne alijs indicijs vel alia indicia, sine varietate ponetur in sententia, vt inuenitur. Sententia autem lata mox exequatur, vel exequi simuletur. Non sit tamen Iudex multùm voluntarius ad quæstionandum aliquem: Nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum. Et ideo perquirat alias probationes: quòd si non inuenerit, & tenet probabiliter, quòd delatus est culpabilis, sed metu negat veritatem bonis modis, & quandoque cautelosis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad veritatē dicendam, faciat suam diligentiam, vt ab ore eius habeat veritatem, & negocium nō festinet. Nam meditatio frequēs & carceris calami-

Executio simulanda.

Informatio discretorum virorum dispo nit ad veritatem dicendam.

tas, ac replicata informatio proborum virorum dispo-nunt ad veritatem erudiendam.

Quòd si delato conuenienter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac delato multipliciter informato, credant fide bona Episcopus & iudex omnib. consideratis, ipsum delatum negare veritatem, quæstionẽt eum moderatè, sine tamen effusione sanguinis, scientes quòd quæstiones sint fallaces & inefficaces. Nam aliqui sunt ita molles corde, & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcunque falsa. Aliqui autem sunt ita pertinaces, quòd quantumcunque vexarentur, ab eis veritas non haberetur. Aliqui sunt, qui fuerunt aliâs quæstionati, & istorum aliqui melius sustinent quæstiones, quia brachia statim trahuntur & flectuntur, aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinent quæstiones, aliqui etiam sunt maleficiati, & in quæstionibus maleficijs vtuntur, qui ante morerentur, quàm aliquid faterentur: efficiũtur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quamplurimum attendendum.

Cùm autem lata fuerit, mox ministri se disponant ad quæstionandum delatum. Et cùm disponunt se, Episcopus aut iudex & per se & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæstionandam ad fatendum liberè, etiam compromittendo, ad conseruationem vitæ, si opus sit, vt suprà tactum est.

Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit secundum diem vel

tertium

tertium aßignare, ad continuandum tormenta, non ad iterandum. Quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indicijs contra eum, & tunc possunt. Sed continuari non prohibetur.

Continuatio & iteratio tormentorum multum differunt.

Dicetur ergo sic, Et nos N. & Episcopus & N. Iudex (si adsit) præfati aßignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem aßignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Quòd si fateri noluerit, die aßignata poterunt quæstiones continuari: Et sic quæstionetur eisdem vel alijs grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundum maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atq; vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, seu aliqua doctrina.

Experientia & varietas negociorum docet iudices.

Vbi aũt decenter quæstionatus, & tormentis expositus, noluerit detegere veritatẽ, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur. Si aũt perstiterit in ipsa cõfeßione, & proderit veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniã postulando, tanquã deprehensus in hæresi, propria confeßione, sed pœnitens; iuxta c. ad abolendam. §. præsenti: abiuret, & sententialiter vt deprehensus publicè condemnetur, per modum, quo condemnantur in hæresi deprehensi propria confeßione: Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi.

Maleficissimus Maleficus vt puniendus.

Vbi verò veritatem proderit, & non pœnituerit, sed in hæresi pertinaciter perstiterit, & relapsus non fuerit, condemnabitur: iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti. & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, vt dicitur infrà in 10. modo. Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur infrà in decimo modo processum aliquem terminandi. Videatur ibi.

Hîc autem est diligentius attendendum, quòd ille qui quæstionandus est, ante quæstiones, interdum contra se nihil confitetur, nec aliquid probatur propter quod possit nec debeat hæresim abiurare, nec propter hæresim condemnari, & de talibus agitur hîc, & dictum est statim. Interdum autem ipse delatus est in hæresi deprehensus, vel aliâs sunt alia contra eum probata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæresi suspectus, propter quæ non est quæstionandus. Sed si vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, sed sunt indicia sufficientia ad quæstiones, & cùm pro talibus quæstionatur, sed nihil propter quæstiones confiteatur, nihilominus ista non est absoluenda, iuxta primum modum: sed secundum probata contra eam procedatur, & abiurabit vel vt suspecta, vel vt deprehensa, si vir: prout processus merita exigent & requirent. Si verò propter quæstiones confiteatur illa, vel eorum aliqua, propter quæ quæstionatur, tunc abiurabit hæc & illa, & pro istis & illis, sententia contra eum est ferenda.

Sup

Super quartum modum sententiandi delatam & suspectam leuiter.

QVAESTIO XXIII.

Q Vartus modus processum fidei sententiandi & terminandi, est quando delatus de hæresi, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio in Iure peritorum, reperitur tantum suspectus de hæresi leuiter. Et hoc est, *quando delatus de hæresi non comprehenditur, nec confeßione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, nec aliâs sunt indicia fortia, seu vehementia de illa hæresi contra eum: sed tantummodò modica & leuia, & talia esse per consilium indicata, propter quæ vt suspectus leuiter de hæresi, potest & debet, vt talem illam hæresim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis si delabatur pœna relapsi non debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, q̃ si non antè abiurasset, iuxta c. accusatus, in prin. de hær. lib. 6. Circa istum talis practica est seruãda. Talis enim si habetur respectus publicè, abiurabit publicè in Ecclesia ꝑ modũ qui sequitur in sententia.*

Modus abiurandi in Ecclesia ob leuem suspicionem hæreseos.

E Go talis Diœcesis, talis habitator, ciuitatis, vel loci talis, in iudicio constitutus, coram vobis domino Episcopo talis ciuitatis, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, & proprijs manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctã fidem, Catholicam & Apostolicã, quam sacrosancta Romana Ecclesia credit, confitetur, prædicat & obseruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, q̃ Dñs Iesus Christus

cum

cum omnibus sanctis detestetur hæresim pessimam Maleficarum: Et quòd omnes illam assequentes, seu illi adhærentes, æternis ignibus cruciabuntur cum Diabolo & angelis eius æternaliter, nisi resipiscant, & Ecclesiæ sanctæ per pœnitentiam reconciliati fuerint. Et consequẽter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, de qua habetis me suspectam vos domini, Episcopus & officialis: Videlicet quod familiaritatẽ cum Maleficis habui, eorum errorem ignoranter defendi, odio habui inquisitores, & illarum persecutores; seu etiam quòd eorum crimina nõ detexi. Item iuro, quòd nunquam prædictam hæresim credidi, neque credo, nec illi adhæsi, nec adhæreo, nec vnquam credam, neque hærebo, nec illam docui, nec docere intendo. Quòd si aliquid prædictorum fecerim in futurum, (quod Deus auertat) pœnis iuris taliter abiuratis, prompto animo me submitto: paratus subire omnẽ pœnitentiam, quam pro ijs quæ feci, & dixi, meritò me habetis suspectum, volueritis mihi iniungere, illam iuro pro viribus adimplere, & nullatenus contrauenire, sicut me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex si adest, aut officialis, potest illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel similia in effectu. Fili, vel filia, tu suspicionem quam de te habebamus, vt non immeritò abiurasti, & purgasti per abiurationem prælibatam, de cætero caueas tibi, quod non incidas in hanc hæresim abiuratam. Nam licet si pœniteres non traderis brachio seculari, quia abiurasti tanquam suspectus leuiter, & non vehementer, tamen

Adhortatio episcopi Maleficæ post abiurationem facienda.

tunc

tunc multò fortius punieris, quàm si non abiurasses, & amodo pro modico, habetis suspecta vehementer, & vbi vt talis abiurares, & prolaberis, pœna relapsi debita punieris & absq; misericordia traderis curiæ seculari vltimo supplicioferiēda. Si autem abiurat secretè in camera Episcopi, vel camera Iudicis, quando scilicet non est factum publicum, modo consimili abiurabit. Quibus peractis, feretur sententia in hunc modum:

Nos miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex si adest, in terris talis domini ditioni subiectis: Attendentes, quòd visis & diligenter consideratis processus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia commisisse: Dicantur illa, quæ te reddunt suspectum leuiter de hæresi, & propter quæ te talem meritò habentes, te fecimus vt leuiter suspectū de prædicta labe, eandem hæresim abiurare. Verùm ne prædicta parte commissa: remaneant impunita: & vt efficiaris cautior in futurum, de multorum & magnorum consilio, in Iure peritorum, ac etiam religiosorum, in & super his habito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, sedentesq; pro tribunali, more iudicū iudicantium, te talem hîc in nostra præsentia personaliter constitutum, per modum, qui sequitur, cōdemnamus, sententiamus, seu potius pœnitentiamus: scilicet ne de cætero vnquam scienter teneas, associes, verbis defen-

das, legas, si habeas talem, & ne deinceps, &c. Ponatur *illa quæ commisit, propter quæ suspecta fuit habita de prædicta hæretica prauitate.* Lata fuit hæc sententia seu *pœnitentia, &c.* Caueatq; Notarius, quòd in processu *ponat, quòd talis abiuratio est facta tanquam per suspectum habitum de hæresi leuiter, & non vehementer, aliâs periculum magnum esse posset.*

Super quintum modum sententiandi suspectam vehementer.

QVÆSTIO XXIIII.

Q*Vintus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delata de hæresi, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur suspecta de hæresi vehementer.* Et hoc est, *quando delata de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehensa, nec confeßione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt magna & grauia probata indicia contra eam, & talia per consilium indicata, quæ illam reddunt suspectam vehementer de prædicta hæretica prauitate.*

Circa istum talis practica est seruanda. Talis *namq; debet, vt suspectus vehementer de tali hæresi, abiurare illam hæreticā prauitatem: ita ꝙ si postmodum relabatur, pœna relapsi debita puniatur, hoc est, ꝙ tradatur brachio seculari, vltimo supplicio ferienda, iuxta c. accusatus, in prin. de hæresi. lib. 6.* Et *abiurabit publicè vel secretè, secundum ꝙ suspectus est habitus publicè vel secretè,*

cretè,

cretè, & apud plures vel pauciores, & graues vel leues, vt dictum est statim de illo qui est suspectus leuiter de hæresi, & habet vt talem hæresim abiurare.

Modus disponendi abiurationem publicam.

Modus aũt disponendi ad abiurationem talis est. Adueniente namq; die dominica ad abiurationem faciendam, & ad audiendam sententiam, seu pœnitentiã abiurando imponendam, prædicator sermonem faciet generalem. Quo facto, legantur publicè per notarium vel clericũ, ea de quibus ipse adiurãdus est conuictus, & alia ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer.

Pòst dicetur illi per Iudicem vel officialem. Ecce, quòd ex illis recitatis tu es nobis suspectus de tali hæresi vehementer, quare oportet, quòd tu purges te, & abiures hæresim suprà dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorum, & ipse ponet manum super illum, & si scit legere competenter tradetur ipsi sequens abiuratio in scriptis, & leget coram omni populo.

Si autem nesciat legere competenter, notarius legat ea spaciosè, & abiurandus respondebit alta & intelligibili voce per hunc modum. Nam notarius vel clericus dicet sic. Ego talis de tali loco. Et respondebit per eadem verba & ille qui in iudicio constitutus est, attamen in vulgari semper. Et sic quousq; abiuratio sit finita: Et abiurabit per formam tenoris sequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœcesis, in iudicio personaliter cõstitutus, corã vobis reuerendis dominis, Epĩco talis ciuitatis, & tali iudice in terris ditioni talis dñi subiectis, sacrosanctis Euãgelijs positis corã me, proprijs manib. per me tactis. Iuro me credere corde, & pfiteor ore illam

illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam, quam sacrosancta Romana Ecclesia docet, profitetur, prædicat & tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd, &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæresi, de qua vehementer est suspectus.

Et verbi gratia, si est de hæresi Maleficarum, dicetur sic: Iuro me credere, quòd non solùm simplices hæretici, aut schismatici æternis ignibus cruciabuntur, verùm super omnes hæresi Maleficarum infecti, Dæmonijs fidem quam in sacro fonte baptismatis perceperunt, abnegantes, & spurcitijs diabolicis pro implendis eorum prauis desiderijs insistunt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco, illam hæresim, seu potius infidelitatem, quæ falsè & mandaciter asserit, nō aliquam Maleficā in terris, & quòd nemo credere debeat illas posse nocumenta inferre auxilio Dæmonum: cùm talis infidelitas expressè militet, vt iam cognosco, aduersus determinationem sanctæ matris Ecclesiæ, omnium catholicorum Doctorum, imò & aduersus leges imperiales, quæ huiusmodi comburendas decreuerunt.

Hæresis est maxima, opera Maleficarum non credere.

Item iuro, quòd nunquam prædictæ hæresi credidi, supple pertinaciter, neq; credam, nec adhæreo de præsenti, nec adhærere intendo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimantur, propter quæ habetis me suspectum de huiusmodi hæresi vehementer, nunquam faciam, nec operam, vt fiant, dabo. Quòd si aliquid de prædictis fecero in futurū (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis

debitu

debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnem pœnitentiam, quam pro his, quæ feci & dixi, propter quæ habetis me suspectum de dicta hæresi vehementer, decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sacrosancta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solummodò coram personis Ecclesiasticis, qui linguam latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secretè, scilicet in Palatio episcopi, vel camera episcopi: quando scilicet factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autem prædicta abiuratione, iudex auisabit eum vt suprà quòd non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Sit cautus notarius, quòd ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hæresi vehementer, ad hoc, vt si relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapsis debita.

Abiuratio quō secretè facienda.

Quibus peractis, fertur sententia, seu pœnitentia in hunc modum: Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & frater, si adsit N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus: attendētes, q̄ tu talis de tali loco & talis Diœceseos, talia & talia commisisti, (dicantur illa) vt ex processus meritis diligēter discussis legitimè nobis constat, propter quæ meritò habemus te suspectum vehementer de tali hæretica prauitate, & vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure-

Alia forma sententiæ pœnitentiariæ.

peritorum, iustitia suadente. Verùm vt efficiaris cautior in futurum, & ne reddaris procliuior ad similia peragenda, & ne crimina permaneant impunita, vt sis cæteris delinquentibus in exemplum, de multorum & magnorum in iure consilio peritorum, ac etiam in facultate Theologica *magistrorum, seu* Doctorum: *in & super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm* Deum, *ac sanctæ fidei* Catholicæ *&* Apostolicæ *veritatem, sacrosanctis* Euangelijs *positis coram nobis, vt de vultu* Dei *iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, sedentesq; pro tribunali, more* Iudicum *iudicantium, te talem hîc in nostra præsentia personaliter constitutum, forma qua sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus: Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præsumas.* Ponantur *illa quæ conuincitur commisisse, propter quæ fuit suspectus habitus de prædicta hæresi vehementer, & nonnulla, quæ si commiteret, incideret leuiter in relapsum: sed alia ipsi imponantur, prout negocij varietas expostulat & requirit. Vtpote, quòd nunquam scienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos sciuerit abiurasse, receptet, & similia. Lata fuit hæc sententia, &c.*

Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur.

Attendendum autem, quòd suspecti de hæresi, & non deprehensi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, non debent perpetuò incarcerari, nec perpetuò immurari. Quia hæc est pœna illorum, qui fuerunt hæretici, & postea pœnituerunt, vt patet in cap. excommunicamus. 2. de hær. & in cap. quoniam de hære, lib. 6. Sed pos-

sunt propter illa, quæ commiserunt, ex quibus habiti sunt suspecti, aut certum tempus carceri mancipari, & postmodum, vt videbitur, dispensari, iuxta cap. vt commis. de hære. lib. 6.

Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi. Nam cruces sunt insignia hæretici pœnitentis: Suspecti autem non fuerunt hæretici habiti, quare non sunt consignandi. Potest tamen eis imponi, quòd stent certis diebus solennibus in valuis talium Ecclesiarum, vel circa altaria, dum missarum solemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardentem tanti ponderis: vel quòd vadant ad talem peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expedit & requirit. Consignandi crucibus & cereis.

Super sextum modum sententiandi delatam violenter suspectam.

QVAESTIO XXV.

Sextus modus processum fidei terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorũ, reperitur de hæresi suspectus vehementer. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus confeßione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt indicia non leuia solùm vel vehementia, sed fortißima, & violentißima, quantum ipsum delatum reddunt meritò suspectum de dicta hæresi violenter, & propter quæ talis debet vt suspectus violẽter de dicta hæresi iudicari.

Et vt modus iste clarius intelligatur, demus exemplatam de simplici hæresi in fide, quàm & de hæresi Maleficarum. Nam in simplici hæresi casus contingeret, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, cõfeßione propria, &c. vt suprà. Tamen propter aliquid quod dixit vel egit: vtpote citatus in non causa fidei, sustinuit excõicationem per annum, vel plus, talis est tam suspectus leuiter de hæresi. Quia hoc non caret scrupulo hæreticæ prauitatis, de pœn. c. grauem. Citatus autem responsurus de fide, vbi non comparet, sed renuit contumaciter comparere, propter quod excommunicatur, tunc sit suspectus de hæresi vehementer. Nam tunc leuis suspicio transit in vehementem: & si sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tũc sit suspectus de hæresi violenter: Nam & tunc vehemẽs suspicio transit in violentam, contra quam non admittitur defensio. Imò ex tunc talis est vt hæreticus condemnandus, vt patet per ca. cum contumacia, & notatur ibidem lib. 6.

Sustinens excommunicationem per annum, habetur hæreticus.

In hæresi verò Maleficarum exemplificatur super violentam suspicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à Maleficis practicantur, quando volunt aliquem maleficiare: & quia hoc commune est, vt verbis comminatorijs, aut factis per visum, vel tactum se habeant manifestare: Et triplici ex causa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt simplices eò facilius seducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior sæuiendi in homines sibi facultas relinquatur, vnde violenter Malefica sit suspecta, quando post verba comminatoria dicendo:

cendo: Faciam tibi quòd in breui senties, vel similia in sententia: & post verba, effectus aliquis in ipso, vel in alio fuit subsecutus: Tunc enim non leuiter fit suspecta, sicut qui propter familiaritatem habitam cum Maleficis fuerunt suspecti, aut qui prouocare ad amorem inordinatum aliquem voluissent. Vide suprà de tribus suspicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Nunc videndum est, qualis practica sit cum talibus seruanda. Nam circa violenter suspectum in simplici hæresi hæc practica seruatur. Nam licet in re fortaßis non sit hæreticus: vtpote quia non habet errorē in mente, nec de illo pertinaciam in voluntate, vt notat Archi. super alleg. Nihilominus est vt hæreticus condemnādus, propter prædictam suspicionem violentam, cōtra quam non est probatio admittenda. Practica cōtra violenter suspectos seruanda.

Condemnatur autem hæreticus sic, quòd si noluit resilire, & hæresim abiurare, & satisfactionem condignam exhibere, traditur brachio seculari animaduersione debita puniendus, iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti. Si autem velit & consentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuò mancipatur, iuxta c. excommunicamus. c. de hære. Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi Maleficarum violenter.

Circa suspectum autem violēter super hæresim Maleficarum, licet idem modus esset obseruandus, tamen minori modo procedendo: Aduertendum, ꝙ si stabit in negatiua, asserens prout facere solent, ꝙ non ea intentione verba illa ꝓtulerint, sed ex vehementi et muliebri paßione, vnde & iudici non videtur ipsam igni posse adiudi-

iudicare, non obstante violenta suspicione, tunc iudex ea in carceribus detenta, inquirat, & proclamare faciat, si in similibus dudum notata fuisset: Et si sic, vtrum publicè sit de tali hæresi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora potest, taliter vt ante omnia quæstionibus tormentis exponatur. Et si indicia apparuerint super talem hæresim, aut super maleficium taciturnitatis: puta quia lachrymas non effudit, imò & quasi insensibilis ad tormenta reperitur, quia videlicet citò post tormenta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per varias cautelas suprà positas, vbi de similibus agitur.

Et in casu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, quòd si similia dudum perpetrauit, tunc omnino non est dimittenda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mancipanda & crucianda, sæpissimè etiam examinanda, præcipuè sacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ suprà tacta sunt, circa simplicem hæresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testium, et quia sæpius in similibus, vel in aliis maleficiis fuit notata: tamen quia cum pietate procedere vult, ideo iudicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores habeat: & procedat prout in secundo modo sententiandi tactum est: ita videlicet indicando illi, quòd si in purgatione defecerit, tunc tanquam rea igni adiudicabitur. Et secundum hoc iudex procedere potest.

Diebus festis vt plurimum debent Maleficæ examinari.

In casu verò, quo se purgaret, tunc abiurationem omnis hæreseos, cum pœna relapsorum, ac perpetua pœnitentia

nitentia, per modum, qui sequitur, in sententia formanda faciat: Et modus disponendi ad abiurationem, talis est, vt dictum est in quarto & quinto, modis præcedentibus, processum fidei terminandi.

Nota ēt, ꝙ in sequentibus modis oībus sententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent, tunc per modum iam tactum procedere possent. Sed quia seculares iudices varijs suis vtuntur modis, iuxta rigorem, & non semper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipsis infallibilis regula & modus aßignari non potest, sicut iudici Ecclesiastico, qui abiurationem recipere potest sub perpetua pœnitentia, per modum qui sequitur. Seculares iudices taxātur.

Ego talis, de tali loco, talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis, Epō talis ciuitatis, & iudicibus, sacrosanctis Euangelijs positis corā me, eisq́ proprijs manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicā, quam sacrosancta Rom. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atq́ docet. Et cōsequenter abiuro oēm hæresim, & abnego & reuoco oēm extollentem se aduersus sanctam Romanam & Apost. ecclesiam, cuiuscunq́ sectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi propter quæ, & ex culpa mea, habetis me suspectū de dicta hæresi violenter, deinceps nunq̄ faciam, vel dicam, vel quòd fiant operam dabo. Itē, iuro, & promitto, quòd omnem pœnitētiam, quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo, sic me

Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata fecero in futurum, (quòd Deus auertat) ex tunc pœnis de iure relapsis debitis, nunc pro tunc obligo & astringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd scribat in actis, quòd dicta abiuratio sit facta per vnum de hæresi violenter suspectum, vt si probaretur post relapsus, vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio seculari. Ego talis de tali loco, talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus, coram vobis Venerabilibus Dominis N. Episcopo talis ciuitatis, iudicibus in terris talis domini, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisq́ue proprijs manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem Catholicam, & Apostolicam, quam sacrosancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atque docet. Et consequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæresim, extollentem se aduersus sanctam Romanam, & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto talia & talia, (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ, & ex culpa mea habetis me suspectum de dicta hæresi violenter, deinceps nunquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec contraueniam in aliquo. Sic Deus me adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata, vel iurata fecero in futurum, Diabolo instigãte, quòd Deus auertat, pœnis de iure relapsis debitis,

debitis, nunc pro tunc me obligo & astringo, quatenus illis ferior, cùm legitimè constiterit me contra fecisse.

Sit cautus Notarius, *quòd adscribat in actis, quòd dicta abiuratio est facta per talem, tanquam per habitum suspectum de hæresi violenter, vt si probaretur, abiuratus relapsus iudicaretur, & vt talis traderetur brachio seculari.*

Quibus sic actis, absoluat eum à sententia excommunicationis, de qua est suspectus habitus violenter, quod inciderit, sicut in hæresibus supra dictis. Vnde, sicut hæreticus, cùm rediit & abiurat, est à sententia excommunicationis absoluendus, quia omnis hæreticus est excommunicatus, iuxta c. excom. 1. & 2. de hære. & etiam iuxta ca. ad abolendam. in princ. Sic talis, de quo agitur, cùm sit vt hæreticus condemnandus, vt dictum est prius, postquam abiurauerit, est ab excommunicationis sententia absoluendus, & absolutione facta, ferietur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & si adest, iudex in terris talis domini, attendentes quòd tu talis de tali loco talis Diœceseos fuisti nobis delatus de talibus & talibus, fidem sanctam tangentibus (exprimantur illa) & quòd nos processimus ad informandū, nos super illis, vt iustitia suadebat, & meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsenti, inuenimus te talia & talia cōmisisse (explicētur illa) Quapropter & non immeritò de tali hæresi (explicentur illa) te suspectum violenter habentes, fecimus te, vt taliter suspectum, omnem hæresim generaliter, publicè Forma sententiæ absolutoriæ ab excommunicatione.

 abiura-

abiurare, prout nobis mãdant Canonicæ sanctiones. Sanè cùm secundum eadẽ canonica instituta, omnis talis, sicut hæreticus condemnandus, & tu saniori consilio inhærendo, & ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ redeundo, abiuraueris, vt præmittitur, oẽm hæreticam prauitatem, propter ꝙ absoluimus te à sententia excõicationis, qua, vt obnoxius Dei Ecclesiæ astrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta, reuersus ad Ecclesiæ vnitatem, idcirco inter pœnitentes deinceps cõputeris, ad misericordiæ sinum sacrosancta Ecclesia te recipiens de præsenti. Verũ quia indignũ valdè existit, offensas diuinas impunitas conniuentib. oculis pertrãsire, & iniurias hoĩm castigare, cùm grauius sit Diuinã quàm humanam lædere maiestatem, & ne tua crimina incensiuum existant aliјs delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurũ, ac minus procliuis reddaris in posterũ ad prædicta seu similia cõmittenda, vt in futuro seculo leuius patiaris. Nos Episcopus & iudex præfatus, prahabito in & super ijs sano & maturo consilio peritorum, sedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantiũ, habentes præ oculis solũ Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatẽ, sacrosanctis Euangelijs positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrũ prodeat, & occuli nostri videant æquitatem, te talem, in nostra præsentia personaliter constitutũ, hac die & hora, tibi in antea aßignatũ, sententialiter per modum, qui sequitur, cõdemnamus, seu potius pœnitentiamus. In primis ꝙ statim induaris super vestes oẽs, quas defers, veste liuida, ad modum scapularis monachi, sine caputio facta ante & retro, habente

Vestes liuidæ, ad modũ scapularis, habẽtes cruces, pro pœnitẽtibus.

bente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium, & latitudinis duorum, quam vestem deferre, habeas super omnes vestes alias, per tãtum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus, ad minus prout culpa exigerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veste & crucibus, stet in porta talis Ecclesiæ, tali & tanto tempore, s. in quatuor festis principalibus virginis gloriosæ, vel talibus & talib. ciuitatibus, in valuis talis & talium Ecclesiarum, teq́; ad talem carcerem, ad perpetuũ vel ad tale tempus, sententialiter condemnamus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attenta culpa maioritate, seu minoritate, seu contumacia delinquentis. Et sequitur: Retinentes nobis ex certa scientia & expreßè, vt nobis concedunt canonica instituta, quatenus dictam pœnitẽtiam possumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto, & in parte, toties quoties nobis visum fuerit faciẽdum. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veste prædicta, cruces huiusmodi continente.

Super modum sententiandi debitam suspectam & diffamatam.

QVAESTIO XXVI.

Septimus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiam diffamatus. Et hoc est, quando

quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehēsus, nec propria confeßione, nec facti euidentia, nec etiam testium legitima productione, sed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia contra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliâs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vtpote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur in c. inter sollicitudines de purg. canon. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, iuxta ca. allegatum, inter sollicitudines.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim, sic publicè de hæresi diffamatus, & vltra infamiam ex alijs indicijs suspectus habitus de hæretica prauitate, inprimis purgabit se publicè, per modum, qui in secundo modo tactum est. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus, vt suspectus aliter, et ex alijs indicijs hæreseos, de qua est suspectus habitus: prædictum habens librum Euangeliorum, coràm positum abiurabit per hunc modum.

Iuramentum suspectæ & diffamatæ.

Et ego talis de tali loco talis Diœceseos, coram vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis, & iudice terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisqúe proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor & abnego & reuoco omnem hæresim extollentem

tem se aduersus sanctam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerint, seu erroris, & postea vt suprà tactum est.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò sum de tali hæresi diffamatus, & vltra vos me habetis suspectum (exprimatur illa) nunquam deinceps faciam, seu dicam, neque operam dabo, quòd fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & ista Euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurũ, (quod Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc liberè suppono, obligo & astringo, quatenus illis plectar: cùm probatum legitimè extiterit, me talia commisisse.

Aduertendum tamen hoc, quòd si indicia sunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prædicta, vel absq; ea, reddant prædictum diffamatum, suspectum de hæresi vehementer, tunc abiurabit omnem hæresim generaliter, vt habitum est. Et si relabatur in quamcunq; hæresim, pœna relapsis debita punietur. Vt in c. inter sollicitudines, de purgatione canonica, & in ca. accusatus. De hæresi. lib. 6.

Si autem indicia illa sunt ita modica & leuia, quòd et cum prædicta infamia non reddant eum suspectum de hæresi vehementer, sed solùm leuiter, tunc sufficient, quòd abiuret non generaliter, nec simpliciter, sed singulariter hæresim, de qua habitus est suspectus: ita,

quòd

quòd si prolabatur in aliam speciem hæreseos, pœna relapsis debita non punietur. Sed si in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus leuiter abiurauit, pœna relapsis debita non punietur: licet durius, quàm si aliâs non abiurasset. Vt omnia hæc patent in c. accusatus in prin. de hære. lib. 6.

Ratione autem purgationis canonicæ, est dubium, an videlicet, si post purgationem canonicam in eãdem speciem hæreseos, de qua se purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapsis debita, hoc est, vltimo supplicio, feriatur, Et videtur quòd sic, per c. excommunicamus. 1. §. adijcimus: verbo, vel si post purgationem, & per canonem, ad abolendam. §. illos quoq; de hære. in antiquis. Sit cautus notarius, quòd scribat in actis, an talis abiurauerit tãquam suspectus de hæresi leuiter vel vehementer: quia multùm interest, vt aliâs frequenter dictum est. Quibus sic actis, fertur sententia seu pœnitentia, per formam tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditionis talis domini subiectis: Diligentius attendentes, quòd tu talis, de tali loco, & talis Diœcesis, fuisti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimantur illa) Et nos volentes, vt tenebamur iudicialiter informari, an tu incidisses in prædictam hæresim condemnatam, ad inquirendum, testes examinandum, teq; citandum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia faciẽda, quæ fienda erant per nos, descẽdimus & processimus vt decebat.

Quibus peractis, visis, & diligenter inspectis, pariter

ter & discußis processus meritis huiusmodi causæ, & omnibus & singulis productis, actis, & actitatis, habitoq; in & super illis theologorū, atq; in iure peritorum plures, maturo consilio, ac digesto, reperimus te de prædicta hæresi in tali loco, seu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mādant canonica instituta, indiximus tibi purgationem canonicam, quam coram nobis hic publicè te purgasti, & ipsi compurgatores pariter te purgarūt. Inuenimus etiam te talia commisisse (exprimantur illa) propter quæ & non immeritò suspectum te habuimus vehementer, vel leuiter (dicatur, si est illud vel illud) & hoc de prædicta hæretica prauitate, propter quæ fecimus te vt taliter suspectum, hæresim abiurare: dicatur omnem hæresim, si abiurauit vt suspectus vehementer, vel hæresim supradictam, si vt suspectus leuiter.

Verùm quia non possumus & debemus talia, quæ peregisti, nullatenus tollerare, sed cogimur ea vitare, iustitia suadente ad hoc, vt reddaris cautior in futurum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliuiores ad similia committenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tollerentur.

Quapropter talem prædictum purgatū & abiuratum, hic in nostra præsentia personaliter constitutū in hoc loco, & hora tali, tibi in antea aßignatis: Nos Eps aut Iudex, præfati, sedētes pro tribunali, more iudicum iudicantiū, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrū prodeat, & oculi nostri videant

videant æquitatem, sententiamus seu pœnitentiamus, per modum qui sequitur, scilicet, quòd tenearis, &c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei esse, & exterminationem hæreticæ prauitatis: vtpote q certis diebus dominicis & festiuis, habeat stare ad portam talis vel talis Ecclesiæ, cum cereo tanti ponderis in manu, dum missarum solennia celebrantur, capite discooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum: Et quòd habeat sextis ferijs ieiunare, & quòd certo tempore locum illum non audeat exire, sed certis diebus hebdomadæ se habeat Episcopo vel Iudici præsentare: & similia, quæ iniungenda videbuntur, secundum culparum exigentiam & varietatem, quia nõ potest dari regula vna generalis. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lata exequatur, poteritq; dispensari, vel mitigari, vel commutari secundum q negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia potestatem habet Episcopus, & hoc de iure: Vt in c. vt commissi, de hære. lib. 6.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed impœnitentem.

QVAESTIO XXVII.

OCtauus modus processum fidei terminandi, sententiandi, finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, meritis processus diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus hæresim, sed impœnitens, & aliàs non relapsus veraciter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iu-

tur iudicialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramento, fore videlicet, quòd ipse tanto tempore stetit & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, hæretica prauitate, & illi credidit & adhæsit: sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resilire, & ad gremiũ Ecclesiæ redire, & illam & omnem aliam hæresim abiurare, & satisfacere, prout ipsi voluerunt ordinare, & non reperitur, quòd nunquam aliam hæresim aliquam abiurauerit, sed nunc abiurare promptu animo est paratus.

Circa istam talis practica est seruanda. Talis enim esto, quòd multis annis steterit in hæresi prædicta, ac etiam alijs quibuscunq;, illasq; crediderit, practicauerit multosq; induxerit in errores: si tandem cum effectu illas hæreses consenserit abiurare, & satisfactionem congruam ad arbitrium Episcopi & iudicis Ecclesiastici exhibere, non est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriendus: nec si est clericus degradandus: sed est ad misericordiam admittendus, iuxta c. ad abolendam. §. præsentis. extra: de hære. Et abiurata primitus hæretica prauitate est in perpetuum carcerem retrudendus, iuxta c. excõmunicamus. 2. §. si quis ei absolutionis beneficio impartito & iniuncto eidẽ quòd talibus iniungi consueuit. Iuxta ca. vt officium. Prouiso tamen solerter, ne simulata fictione redeat fraudulenter, seculare etiam brachium impedire non possunt.

Modus aũt abiurandi est, vt suprà tactum est, tantummodò additur vt corã populo festiuo die in Ecclesia crimina sua ore proprio cõfiteatur: Ita videlicet, vt dum

ab Officiali interrogatur, tu tot annis perſeueraſti in tali hæreſi Maleficarum, & ille reſpondebit: ita: & poſt: tu hæc, & hæc feciſti, vt confeſſus es, & ille reſpondebit, ita: & ſic conſequenter, & tunc poſt omnia abiurabit flexis genibus. Et qui ſuſpecti de hæreſi nullatenus habeantur. Et quia iſte, qui eſt ſic deprehenſus in hæretica prauitate excommunicatus, iuxta c. excõicamus. 1. & 2. de hære. Et per abiurationem rediјt ad gremium Eccleſiæ: ideo eſt ei abſolutionis beneficium impendendum. Iuxta c. vt officium, in prin. de hær. li. 6. Quare poſt prædictam abiurationem eſt abſoluendus: vt modum habent Epiſcopi abſoluendi à maiori excommunicatione: quia vtuntur Apoſtolica auctoritate, & ſtatim feratur ſententia per hunc modum.

Nos talis Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis. Attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſis fuiſti nobis, fama publica referente, ac fidem dignorum inſinuatione delatus de hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentum: quæ delatio noſtra præcordia acrius vulnerauit: nos, quibus incumbit ex officio nobis tradito, ſanctam fidem Catholicam, in cordibus hominum complãtare, ac prauitatem hæreticam ab eorum mentibus eneruare, volentes, vt tenebamur, in & ſuper certius informari, & videre, ſi clamor, qui ad aures noſtras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Vt ſi ſic veritas ſe haberet, prouideremus de ſalubri remedio oportuno, deſcendimus ad inquirendum teſtes, examinandum, teq; vocandum, ac vt congruen-

gruentius potuimus, in & super contra te denunciatis te interrogandum medio iuramēto: & ad peragendum omnia & singula, quæ per nos erant fienda, iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ sanctiones.

Sanè cùm vellemus causæ tuæ huiusmodi congruum finem dare, & videre clarè quòd compertum fuerat, an scilicet ambulares in tenebris, vel in luce, & an fores infectus hæreseos labe, nec ne: processus meritis actitatis, solenne tam in sacra Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis consilium ordinauimus congregari, scientes quòd secundum canonica instituta, integrum est iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur. Et habito in & super omnibus & singulis actis & actitatis, in causa præsenti, sano, maturo ac digesto cōsilio peritorum prædictorum, visisq; ac diligēter inspectis processus meritis, omnibusq; & singulis in eo cōtentis, libratis, inuenimus te propria confeßione in iudicio recepto per nos medio iuramento, multiplici prauitate Maleficarum deprehensum: exprimantur articuli.

Verùm cùm misericors & miserator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreses, & errores: non solùm vt viri Catholici literati in sacris eloquijs exerceantur, verùm etiam, vt fide lapsi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur, eiusdem processus meritis diligenter discußis, reperimus quòd tu ad informationem nostram frequentem, nostróque & aliorum proborum adhærendo consilio saniori, ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & ad eius-

dem vnitatem ſalubriter euolaſti, prædictos errores & hæreſes deteſtando, ac fidei ſanctæ Catholicæ agnoſcens irrefragabilem veritatem, tuis internis viſceribus infligendo, propter quod illius veſtigijs inhærentes, qui neminem vult perire, te admiſimus ad adiuratoriam & abiuratoriam publicam cautionem: faciendo te in præſentiarum præfatas hæreſes, & aliam omnem hæreſim publicè abiurare. Qua completa abſoluimus te à ſententia excommunicationis maioris, qua ex lapſu in hæreſim extitiſti innodatus, & te reconciliando ſanctæ matri Eccleſiæ, reſtituimus Eccleſiaſticis ſacramentis: dum tamen de corde vero, & fide non ficta, redieris ad Eccleſiæ vnitatem, prout te feciſſe credimus & ſperamus.

Sanè, cùm indignum valdè exiſtat, dominorũ temporalium iniurias vlciſci, Deiq́; cœlorum creatoris omniũ iniurias æquanimiter tollerare, cùm multò grauius ſit æternam quàm tẽporalem lædere maieſtatem, & vt ipſe peccatorum miſerator tui miſereatur, ſisq́ue cæteris in exemplum, & vt crimina nõ remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, ſed difficilior ad prædicta, & quæcunq; alia illicita committenda. Nos Epiſcopus & Iudex, ſeu iudices, in cauſa fidei, antefati, ſedentes pro tribunali, more, vt ſuprà, quòd induatur veſte liuida, &c. Item te ſententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi ſemper pane doloris, & aqua anguſtiæ crucieris. Retinẽtes nobis ex certa ſcientia, & expreſſè, quatenus poſſimus liberè dictam ſentẽtiam mitigare, aggrauare, commu-

commutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quando & prout nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qua lecta, Iudex assumat per puncta, & dicat sententiãdo hæc vel similia in effectu. Fili, sententia vel pœnitentia tua, stat in hoc, ꝙ scilicet portes toto tempore vitæ tuæ cruces, ꝙ stes in scala cum eis, in porta talium Ecclesiarum, & ꝙ sis in carcere perpetuo ad panem, & aquam. Sed fili, ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter tolleres, misericordiam apud nos inuenies: non dubites, neq; desperes, sed firmiter speres. Quibus dictis, sententia executioni debitè demandetur, & statim vestis prædicta ipsi induatur, & in gradu scalæ in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circumdantibus eum ministris curiæ seculari. Hora aũt prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur, benè quidem, si non agat ad libitum.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed relapsam, licet pœnitentem.

QVAESTIO XXVIII.

NOnus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quando delatus pro hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio reperitur confessus hæresim & pœni-

& pœnitens, sed relapsus realiter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo, aut iudicibus, aliâs se omnẽ hæresim abiurasse, & ita legitimè reperitur: & quòd pòst cecidit de tali hæresi, seu errore: Vel quòd specialiter hæresim abiurauit, scilicet Maleficarum, & post rediit in eandem, sed post adhærens consilio saniori pœnitet, credit Catholicè, & reuertitur ad Ecclesiæ vnitatem. Tali enim non sunt, si humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta, sed quantumcunq; pœniteat, nihilominus vt relapsus est tradendus brachio seculari, vltimo supplicio feriendus. Hoc autem intelligitur sic, vbi etiam reperitur quòd abiurauerit tanquam deprehensus in hæresi, seu tanquam suspectus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa istum autem talis practica est seruanda. Nam conclusio in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quòd prædictus delatus de iure est relapsus. Episcopus aut Iudex mittet ad dictum relapsum delatum, in carcere inclusum, duos vel tres probus viros, & præsertim religiosos seu clericos, fidei Zelatores, eidem relapso non suspecto nec ingrato, sed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquentur isti de cõtemptu mundi, & miserijs vitæ præsentis, & gaudijs, ac gloria paradisi. Et demum his præmissis, indicabunt illi ex parte Episcopi seu iudicis, quòd nõ possit euadere mortem temporalem, & ideo curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorum suorum confessione, & sacramenti Eu-

Loqui de contemptu mũdi.

chari-

charistiæ perceptione. Et isti frequentabunt eum, indücentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiam, confirmantes eum pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Eucharistiæ sacramentum. Nam huiusmodi sacramenta non sunt talibus deneganda, iuxta c. super eo. de hære. lib. 6.

Quibus sacramentis receptis, eò quòd benè disposito ad salutem iudicio prædictorum, post duos vel tres dies: In quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiam inducatur, Episcopus seu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, scilicet nō festiua, sit cum sua familia, in tali platea seu loco, extra Ecclesiam tamen ad recipiendum de foro suo quendam relapsum, quem ipse Episcopus & Iudex tradent ei.

Et nihilominus quòd die præfixa de mane seu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem seu locum, in locis illis seu vicis, in quibus præconizatiões aliæ communiter solent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide sermonem faciet, & Episcopus & alij iudices condemnabunt quendam relapsum in hæreticam prauitatem, tradendo cum brachio seculari.

Considerandum autem hîc est, quòd iste, qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, vel aliâs sacerdos, vel cuiuscunq; ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus. Et sic omni officio Ecclesiastico expoliatus, relinquatur secularis ar-

bitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: & & in c. ad abolendam. § præsenti. de hære.

Quando igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & seculari Curiæ derelinquendus, Episcopus conuocet prælatos, & viros religiosos suæ Diœcesis: Quia licet non olim, nunc tamen solus Episcopus cum prælatis, & alijs viris religiosis & peritis suæ Diœceseos, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cùm est relinquendus brachio seculari, vel perpetuò immurandus pro hæretica prauitate, iuxta ca. quoniam. de hær. lib. ar. 6.

Adueniente autem die præfixa, degradando relapso, ac tradendo, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, in brachio seculari, aut relinquendo, si fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam sententiam, in aliqua platea seu loco extra Ecclesiam, populo congregato: & facto sermone per Inquisitorem, ac ipsi relapso inibi in alto loco constituto, & præsenti curia seculari, si degradandus ipse relapsus fuerit, Episcopus in Pontificalibus indutus, & prælatis suæ Diœceseos eidem aßistentibus, ipsum degradatum coram eo existentem, & indutum, ac dispositum, ac si deberet in suo ordine ministrare, à suo ordine degradabit, à superiori ordine incipiendo, & sic gradatim vsque ad infimum: Et sic conferendo ordinem, verbis vtitur Episcopus, ad hoc per Ecclesiam ordinatis, ita degradando in qualibet depositione & casula & stolæ: & sic de alijs poterit vti aliquibus verbis contrarijs primis.

Qua quidem degradatione facta, vbi fienda sit per modum, secundum quem de iure seu consuetudine est

fienda,

fienda, officialis mandabit notario, seu religioso, vel clerico, quatenus legat sententiam, quæ sententia, siue relapsus laicus, siue clericus degradatur, feretur per modum tenoris sequentis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni subiectis. Attendentes legitimè informati, quòd tu talis, de tali loco, & talis Diœceseos, fuisti grauiter coram nobis, si ita fuerit, seu contra, talibus Episcopo & Iudicibus, delatus de tali hæretica prauitate, seu talibus (explicētur.) In quibus hæresibus, vt legitimè fuit compertum, fuisti à confeßione propria deprehensus, ac ēt testibus conuictus, & quòd tu in illis perstiteras tanto tempore, animo indurato, (dicatur prout fuit,) sed post adhærens consilio saniori, illas hæreses in tali loco publicè abiurasti, in forma, Ecclesiæ consueta, abnegasti & reuocasti, propter quæ prædicti Episcopus & Inquisitor, credentes te veraciter conuersum ad gremium Ecclesiæ sanctæ Dei, te ab excōicationis sententia, qua astrictus tenebaris, absoluentes: si tamen de corde vero & fide non ficta reuersus esses ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem: iniunxerunt tibi pœnitentiam salutarem. Verùm post omnia supra dicta, & tot annorum curriculis iam elapsis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitisti, q̄ iterum incideras in tales hæreses abiuratas (explicētur) nosq́; licet displicētur de te talia audissemus, tamē iustitia nos cogente, descendimus ad inquirendū, testes examinandū, teq́; vocandum & interrogandum, medio iuramento: nec non ad oīa & singula facienda, quæ per nos fienda erant, secundum canonica instituta.

Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare, ſolenne concilium tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico ac ciuili peritorũ, iußimus congregari, & habito prædictorum conſilio maturo, pariter & digeſto, in & ſuper omnibus & ſingulis actis, actitatis, ac viſis, & diligenter diſcußis proceſſus meritis, & omnibus æqua lance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitimè tam per teſtes quàm per propriam tuam confeßionem iudicialiter receptam, quòd tu incidiſti in hæreſes abiuratas. Nam reperimus ꝙ talia & talia dixiſti vel feciſti, (explicẽtur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum conſilio te habuimus & habemus pro relapſo, iuxta canonica inſtituta, quòd dolenter referimus, & referendo dolemus.

Sed quia ad informationem noſtram, & proborum virorum Catholicorum, Diuina gratia inſpirante, iterum es reuerſus ad gremium Eccleſiæ, & ad eiuſdem fidei veritatem, prædictos errores & hæreſes deteſtando, & credendo Catholicè, fidemq́; Catholicam proteſtando, admiſimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Eucharistiæ petita per te humiliter Eccleſiaſtica ſacramenta. Verùm, cùm Eccleſia Dei in te & circa, vltra nõ habeat quod faciat, cùm ita miſericorditer ſe habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abuſus fueris, in abiuratas hæreſes incidendo. Quapropter nos Epiſcopus, & iudices antefati, ſedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantiũ, ſacroſanctis Euãgelijs poſitis corã nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, habentes præ oculis ſolum Deum, & ſancta

fidei

fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talem, hoc loco, die & hora, tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea aßignatis, sententialiter iudicamus te esse veraciter relapsum in hæreticam prauitatem, licet pœnitentem: Et vt veraciter relapsum in eandem, de foro nostro ecclesiastico te proijcimus, & relinquimus brachio seculari traditus. Rogamus tamen etiam efficaciter dictam curiam secularem, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum suam sententiam moderetur. Et sic Episcopus, & sui assessores recedentes, curia secularis suum officium exequetur.

Aduertendum est, quamuis Episcopus & Inquisitor debeat esse summoperè diligentes, & per se & per alios facere, vt relapsus pœniteat, & ad fidem Catholicam conuertatur, tamen postquam pœnituerit, & conclusum fuerit in concilio, quòd licet pœniteat, nihilominus veraciter est relapsus, & vt talis tradendus est brachio seculari ipsi personaliter: ꝙ tali sententia debet plecti eidem non indicent: Quia facies Iudicis terret condemnandum: Et ipsius verba magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam: Et ideo nec ex tunc, neque ante sententiam, nec post, eum sibi faciant præsentari, vt non moueatur animo contra eos, quòd in casu tali mortis diligentius est cauendum: Sed, vt est dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, sed gratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam Facies Iudicis terret reum.

exhor-

exhortentur, & poſt ſententiam eum aſſocient, conſolentur, cum eo exorent, & ab eo non diſcedant, donec ſpiritum reddiderit creatori.

Sint igitur cauti & auiſati, ne quid agant ſeu dicãt, propter quod relapſus morte præueniatur, & ipſi efficiantur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferant ſecum pœnam pariter atq; culpam.

Sententiæ condemnatoriæ, nullo die feſto, nec in templis ſunt ferendæ.

Conſiderandum eſt etiam, quòd tales ſententiæ tradendi aliquem curiæ ſeculari, nõ conſueuerunt fieri die feſtiua, vel ſolenni, nec etiam in Eccleſia, ſed extra in aliqua platea: Quia ſententia eſt quæ ducit ad mortem: & honeſtius eſt, quòd feriatur in die feriali & extra Eccleſiam, cùm dies feſtiua & Eccleſia Domino ſint dedicata.

Super modum ſententiandi hæreſim cõfeſſam, ſed impœnitentem, non tamen relapſam.

QVAESTIO XXIX.

Decimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt, quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio peritorum in iure, reperitur confeſſus hæriſim, & impœnitens, non tamen relapſus. Sed quia rariſsimè inuenitur talis caſus, licet interdum nobis Inquiſitoribus contigerit, tamen Epiſcopus & Iudices cum tali non debent feſtinare, ſed benè cuſtoditam & compeditam, ad conuerſionem inducere, etiam per plures

plures menses, proponendo, quòd in corpore & anima sic impœnitens damnabitur.

Qui si tandem nec prosperis nec aduersis, nec minis, nec blanditijs poterit emolliri, vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prædicto congruo tempore expectatus: Episcopus & iudices disponent se ad tradendum eum seu relinquendum brachio seculari, & mãdabunt per schedulam nuncio, seu baliuo, seu potestati curiæ secularis quatenus tali die non festiua, & tali hora, sit in tali loco, extra Ecclesiam tamen, cum sua familia, & ipsi tradent sibi quendam hæreticum impœnitentem. Et nihilominus, quòd ex parte eorum faciat publicè præconizarii in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri consuetæ, quòd die & hora, ac loco prædictis. Prædicator faciet sermonem pro fide, ac tradet Hæreticum quendam brachio seculari: & ideo quod omnes veniãt & intersint, & habebunt indulgentiam consuetam.

Quibus expletis, tradetur curiæ seculari, per modum tenoris sequentis, sæpius tamen admonendo per prius, vt resiliat ab hæresi & pœniteat: Quòd si omnino noluerit, fertur sententia.

Nos N. miseratione diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini: attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis delatus fama publica deferente, ac fide dignorum insinuatione, de hæretica prauitate, (explicẽtur hæreses) & quòd in illis hæresib. & factis persiteras multis annis, in tuæ animæ detrimentum, nosque quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticã extirpare, volentes, vt tenebamur, in

& su-

& super ijs certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligẽter inquisiuimus de prædictis, teq́ citantes, & efficaciter interrogantes, reperimus te prædicta infectum hæretica prauitate.

Sanè cùm præ cunctis nostræ mentis desiderabilibus insidiat cordi nostro, fidem sanctam Catholicam in populorum præcordijs complantare, eradicata hæretica prauitate, modos diuersos, varios, & congruos, tam per nos quàm per alios adhibuimus, quatenus resilires ab hæresibus, & erroribus ante dictis, in quibus steteras atque stabas, prout & nunc stas contumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm cum humani generis inimico, tuis præcordijs aßistente teqúe in dictis erroribus voluente & inuoluente, nolueris neque velis à sæpè dictis hæresibus resilire, plus eligens mortem animæ incurrere gehennalem, & corporis temporalem, quàm antefatas hæreses abiurare, ac ad gremium Ecclesiæ aduolare, & animam lucrifacere, in reprobum sensum datus.

Quapropter, cùm sis ab Ecclesia sancta Dei excommunicationis vinculo innodatus, & meritò à numero & grege dominico separatus, ac participatione bonorum Ecclesiæ priuatus, Ecclesia circa te non habeat vltra quod faciat, cùm ad te conuertendum fecerit iuxta posse. Nos Eps & iudices in causa fidei sæpè fati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrũ prodeat, et oculi nostri videant æquitatem, habentesq́ præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei veritatem,

tatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis, hac die, hora & loco tibi in antea aßignatis, ad audiendam sententiam diffinitiuam, condemnamus: ac sententialiter iudicamus, te esse veraciter hæreticum impœnitentem, & vt veraciter talem tradendum & relinquendum brachio seculari: Et *sicut hæreticum impœnitentem per hanc nostram sententiam de foro nostro* Ecclesiastico *te proijcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis: dictam curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.*

Super hæresim confessam, & relapsam, & impœnitentem.

QVAESTIO XXX.

V*Ndecimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur cõfessus hæresim, ac impœnitens, & relapsus.* Et *hoc est, quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter talia & talia se credere, et practicasse: circa istum est practicandum, vt suprà.* Et *feratur sententia corã* Episcopo *& iudicibus, quæ tamen sunt hæreticalia manifestè per formam tenoris sequentis.*

Nos N. *miseratione diuina* Episcopus *talis ciuitatis, aut iudex in terris talis domini, attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis* Diœcesis, *fuisti nobis, seu*

talibus prædecessoribus nostris, delatus de hæretica prauitate (explicentur.) In quibus vt legitimè est compertum, fuisti confeßione propria iudicialiter ac fide dignis testibus deprehensus, & quòd in illis persliteras tanto tempore, animo indurato (dicatur prout fuit) sed quòd post sano consilio inhærendo, illas hæreses publicè abiurasti, in tali loco, in forma Ecclesiæ cōsueta, propter quæ prædicti Episcopus & Iudex, credentes te veraciter resilisse ab erroribus ante latis, & ad gremium Ecclesiæ credendo Catholicè aduolasse, tibi absolutionis beneficium impartirent, absoluentes te ab excommunicationis sententia, qua astrictus in antea tenebaris: si tamen de corde vero, & fide non ficta, conuersus extiteris ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, tibi salutarem pœnitentiam iniungentes, ad misericordiam receperunt. Quia Ecclesia sancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verùm post omnia antedicta fuisti nobis delatus, quòd displicenter accepimus, quòd iterum incideris in damnatas hæreses, per te publicè in antea abiuratas: seu talia & talia commisisti contra abiurationem prælibatam, in tuæ animæ detrimentū (exemplificetur) nosq; quanquam displicentia sauciati, quòd te talia audissemus, nihilominus iustitia nos cogente descendimus ad inquirendum, testes examinandum, teq; vocandum & interrogandum, vt decebat, medio iuramento, & ad faciendum omnia & singula quæ per nos fienda erant, secundum canonica instituta. Sanè cùm vellemus præsentem causam fine debito terminare, solenne tam peritorum in Theologica facultate, quàm in Iure canonico

nonico & ciuili, concilium fecimus congregrari.

Et habito cum prædictis in & super omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, cõsilio maturo, pariter ac digesto, ac etiã replicato, visisq́; ac diligenter discußis, processus meritis huius causæ, ac omnibus, prout ius & iustitia suadebant, comperimus legitimè tam per testes dignos fide, quàm per tuam confeßionem propriam, pluries per nos receptam te incidisse, ac recidisse in hæreses abiuratas. Nam reperimus, quòd talia & talia dixisti, vel egisti, (explicentur omnia) propter quæ & meritò de prædictorum consilio te habemus tuis exigentibus exceßibus pro relapso, secundum c. sanctiones. Quod dolẽter referimus, & referendo dolemus: nouit ille, qui nihil ignorat, cordium intima omnium intuetur. Et cum totis nostris præcordijs cuperemus, prout adhuc cupimus, te reducere ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, ac eneruare à tuis visceribus præfatam hæreticam prauitatem, vt sic saluares animam tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalem, conatus nostros exercuimus, ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, sed tu in reprobum sensum datus, maligno spiritu ductus pariter & seductus p̃eligisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalib. ignibus corporaliter consumari, q̃ adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resilire, & ad gremium & misericordiã sanctæ matris ecclesiæ aduolare.

Quapropter cum Ecclesia Dei vltra non habeat erga te quid faciat, cùm ad te cõuertendum totum exercuit

posse suum: Nos Episcopus & Iudices in hac causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more Iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentesq́; præ oculis solum Deum, & honorem sanctæ fidei orthodoxæ, hac die, hora, & loco, ad audiendum sententiam diffinitiuam, tibi in antea aßignatis, te talem in nostra præsentia constitutum sententialiter condemnamus, & condemnando iudicamus esse veraciter impœnitentem hæreticum, & relapsum: & vt talem realiter tradendum seu relinquendum brachio seculari: & sic vt verum hæreticum impœnitētem, pariter & relapsum, per hanc nostram sententiam diffinitiuam de foro nostro Ecclesiastico te projcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis. Deprecantes efficaciter secularem curiam ante latam, quatenus citra sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super conuictum, & deprehensum, omnia tamen negantem.

QVAESTIO XXXI.

DVodecimus modus, processum fidei terminandi & finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discußis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur in hæresim deprehensus facti euidentia, vel testium productione legitima, non tamen confeßione propria. Et hoc

est,

est, quando ipse delatus conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidentia. Vtpote quia hæresim publicè practicauit, vel per testes legitimos, cōtra quos excipere delatus legitimè non potuit, tamen ipse sic conuictus & deprehensus persistit firmiter in negatiua, & confitetur constanter: iuxta notata per Host. in sum. tit. de hære. §. qualiter quis in hæresi deprehendatur, patuit suprà q. 34.

Circa istum talis practica est seruanda. Talis duro carcere est tenendus in compedibus & cathena, frequēter ab officialibus coniunctim & diuisim, & per se ac per alios, est efficaciter admonendus, quòd eis detegat veritatem, in dicendo eis quòd si faciat, & confiteatur errorem suum, quòd ad misericordiam admittatur, abiurando primitus illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, sed steterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio seculari, & mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd si diutius infamatus & expectatus, steterit in negatiua, Episcopus & officiales modò coniunctim, modò diuisim, nunc per se, nunc per alios probos viros, trahant ad se modò vnum testem, modò alium, informando eum vt attendat quid deposuit, & si dixit verum vel non. Quia non seipsum damnet æternaliter, & alium temporaliter. Et quòd si vereatur, saltim eis secretè dicat, ne ille delatus moriatur iniustè. Et verba talia studeant ei dicere, vt clarè videant, si deposuerunt veritatem nec ne.

Qđ si testes, sicut informati, steterint in affirmatiua,

& delatus in negatiua, nec ad hoc statim velint Episcopus & Officiales, negotium per sententiam determinare, & tradendo taliter deprehensum brachio seculari, sed diutius eum teneant, nunc inducendo deprehensum ad affirmatiuam, nunc testes, diuisim tamen, ad excutiendum benè conscientiam suam. Et singulariter attendant Episcopus & Officialis ad illum testem, quem viderint melius dispositum ad bonum, & qui videtur melioris conscientiæ. Et circa illum instent diutius, si res ita se habuit vt deposuit, nec ne, eius conscientiam, onerando. Et si viderint testem aliquem vacillare, vel aliâs habeant indicia contra eam, propter quæ suspectus, quòd falsitatem dixerit, meritò habeatur, de bono consilio peritorum attestent eum, & procedant vt iustitia suadebit.

Compertum namq; est frequenter & frequentius, q sic deprehensus testibus fide dignis, postquam in negatiua diu perstitit, ad cor reductis, præsertim veraciter informatus, quòd non tradetur brachio seculari, sed ad misericordiam admittetur, si suam detegit prauitatē: & veritatem, quam iam diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et frequenter repertum est, quòd testes malitia agitati, ac inimicitia superati, se ad inuicem colligarunt, ad imponendum insonti hæreticā prauitatem. Postq̄ ad informationem frequentem Episcopi & Officiales, remorsu conscientiæ fatigati, ac diuinitus inspirati, reuocant, quam dixerunt & fatentur malitiosè se illi imposuisse tantam labem, propter quod talis & taliter deprehensus, nō est per sententiam festinandus,
sed

ſed diutius, quia per vnum annum & plures expectandum, antequam ſic tradatur curiæ ſeculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia condecenti, ſi ſic delatus legitimè deprehenſus, recognouit culpam ſuam, ac confeſſus fuerit iudicialiter, ſe fuiſſe illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæreſim conſenſerit abiurare, & ſatisfacere ad arbitrium Epiſcopi, & Inquiſitoris, *congruum, exhibere tanquam in hæreſi deprehenſus, & propria confeſſione, & teſtium legitima productione: vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæreſim publicè: per formam, de qua agitur, octauo modo ſuprà poſito proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.*

Si verò ſic confeſſus, quòd incidit ſic in hæreſim, nihilominus ſtat in illo animo pertinaci, vt impœnitens relinquetur brachio ſeculari: & agatur circa illum per modum, quo ſuprà agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Teſtes falſi quomodo puniendi.

Si autem ipſe deprehenſus ſteterit conſtanter in negatiua, ſed ipſi teſtes reſilierint à ſua affirmatiua, ſuum teſtimonium reuocando, ac culpam ſuam recognoſcendo: Quia inſonti tantã labem impoſuerunt, rancore & odio agitati, prece ſeu precio deducti (ipſo delato vt immuni à iudicio relaxato) punie͞tur ipſi vt falſi teſtes accuſantes ſeu deferentes. Vt notat Paulus *ſuper c. multorum, & verb. illos, in prin. de hær. in* Cle. *& feretur ſententia ſeu pœnitentia contra eos ad arbitrium* Epiſcopi *& iudicum: omnino tamen ad perpetuos carceres tales*

falsos testes cōdemnando, & in pane & in aqua, ad dies vitæ pœnitentiando, ponendo etiam post ad scalas ante portas Ecclesiæ tales, &c. Habent tamen potestatem Episcopi mitigare, aut etiam aggrauare post annum, & tempora, per formam tenoris sequentis.

Si autem taliter deprehensus per annum vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus, perstiterit in negatiua continuè, & testes legitimi in affirmatiua, disponant se Episcopus & iudices ad relinquēdum eundem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei Zelatores, & præsertim religiosos, eidem non ingratos, sed familiares & gratos, qui illi indicent, quòd mortem non poßit euadere temporalem, dum sic stat in negatiua, sed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens potestati curiæ secularis. Et nihilominus Episcopus & Officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, & in tali loco, extra Ecclesiam tamen, veniat cum familia sua recipiendum quendam hæreticum impœnitentem, quem tradent ei. Et etiam quòd faciet publicè præconiZari in locis illis, in quibus præconiZationes aliæ fieri consueuerunt, quòd omnes sint tali die & hora, in tali loco ad audiendum sermonem, quem prædicator faciet de fide, & tradent Episcopus & Officialis quendam hæreticum pertinacem brachio seculari.

Adueniente autem die prædicta, ad ferendum sententiam aßignatam, erunt Ep̄s & Officialis in loco prædicto, ipso tradendo ibidem existente in alto, clero & populo congregato, vt eminenter ab omnibus videatur,

ac præsente potestate curiæ secularis, stante coram ipso tradendo. Quib. lectis, feretur sententia per hunc modū.

Nos N. miseratione Diuina Eps̄ talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini. Attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de tali hæretica prauitate. Exprimantur. Et vellemus certiorari, an ea quæ de te, & contra te nobis dicta fuerant, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandum, testes diligentius examinandum, teq; vocandum ac interrogandum sæpius, medio iuramento, defensionesq; exhibendum, ac ad omnia & singula faciendum, quæ per nos fienda erant, secundum canonicas sanctiones.

Verùm cùm vellemus præsens tuum negocium fine debito terminare, solenne consilium tam in Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari. Et visis ac diligenter discußis processus meritis, & omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorum consilio digesto pariter & maturo, reperimus contra te legitimè probatum, quòd fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd fecisti & dixisti talia & talia (exprimantur) ex quibus apparet manifestè, quòd es legitimè deprehensus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cùm cuperemus, prout adhuc cupimus, te veritatem fatendo resilire ab hæresi antedicta, & reduci ad gremium Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei vnitatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm

corporis mortem euaderes gehennalem, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobum sensum datus, contempsisti acquiescere nostro consilio saniori, imò perstitisti, & persistis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: quòd dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cùm Ecclesia Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires, recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra quid gratiæ faciat ac mercedis.

Quapropter vt sis cæteris in exemplum, & alij ab huiusmodi hæresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præoculis solum Deum, & sanctæ fidei gloriam & honorem, te talem in nostra præsentia constitutum, hac die, & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sententiam assignatis, diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse Hæreticum impœnitentem, tradendum seu relinquẽdum vt talem brachio seculari, ac per nostram sententiam, vt verè Hæreticum pertinacem, impœnitentem, à foro Ecclesiastico te proijcimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis: Eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus citra & circa sanguinis effusionem, & mortis

tis periculum, suam sententiam moderetur. **Lata est** *hæc sententia, &c.*

Poterũt autem Episcopus & Iudices disponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatores ipsi relicto, curiæ seculari non ingratos, sed familiares & gratos, associent dicto relicto, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quòd fatendo veritatem, & recognoscendo culpam suam, resiliat ab erroribus suis.

Quòd si forsan post sententiam, & iam relictus ad locum vbi est comburendus, deductus, dixerit, se velle fateri veritatem, & recognoscere culpam suam, & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi hæresim & omnem aliam abiurare, licet præsumatur, quòd hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis: crederem quòd ex misericordia posit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immurari. Iuxta gl. super ca. ad abolendam. §. præsenti, & ver. audientia. & c. excommunicamus. 2. de hær. Quamuis de rigore iuris, nec tali conuersioni est magna fides à iudicibus adhibenda, imò & propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt.

Conuersis hęreticis non est fides adhibenda.

Super conuictum, sed fugitiuum, vel se contumaciter absentantem.

QVAESTIO XXXII.

TRedecimus & vltimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligẽter discussis, cum bono consilio in iure peritorum

rum, reperitur conuictus de hæretica prauitate: est tamen fugitiuus, seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus. Et hoc est in tribus casibus.

Primus est, quando delatus est deprehensus in hæresi, vel in cõfeßione propria, vel facti euidentia, vel testium productione legitima, sed fugerit, vel se absentauerit, & citatus legitimè noluerit comparere. Secũdus casus est, quando aliquis est delatus & receptus aliquali informatione cõtra eum, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus: & sic citetur responsurus de fide: Et quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus sustinet illam excommunicationem animo pertinaci, & semper contumaciter se absentat.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel Iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est excommunicationis mucrone percussus: quam si sustinuerit per annum animo indurato ex tunc est vt hæreticus condemnandus: per capit. vt inquisitionis. §. prohibemus: de hæret. libr. 6. & contumaciter se absentauit.

Sustinens excommunicationem per annum est vt hæreticus condemnandus.

In primo casu ille talis est impœnitens hæreticus cõdemnandus iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. In secũdo casu & tertio, non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta c. cum contumacia, & per c. vt inquisitionis. §. prohibemus: de hære. libr. 6. Circa quemlibet istorum talis practica est seruanda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in

Ecclesia

Ecclesia cathedrali illius Diœcesis, in quo deliquit, & in alijs Ecclesiis illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris sequentis.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis Diœcesis, spiritum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus: Illud potissimum infigitur cordi nostro, temporibus nostris, in dicta tali Diœcesi, vberem florentemq́ Ecclesiam, vineam in quam Dñi Zebaoth, quã summi patris dextera virtuosis complantauit, quam eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberibus irrigauit, quam ipse almus spiritus Paracletus, miris ineffabilibusq́ donis intimus fœcundauit: quam tota ipsa incomprehensibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grandissimis varijsq́ priuilegijs sanctius dotauit, pariterq́ ditauit: aper de sylua, qui est, & qui dicitur hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastando, ac lacerantes hæresum vepres, palmitibus inserendo, serpénsque tortuosus, nostri improbus humani generis inimicus, efflans virus, qui est Satanas & Diabolus, eiusdem vineæ Dominicæ palmites inficiat atque fructus, virus prauitatis hæreticæ immittendo: Nec etiam ager ipse Dominicus, populus inquam Catholicus, ad quem excolendum pariter & ferendum, descendit de summorum polorũ arce Dei patris vnigenitus, atq; primogenitus, seminauit miris, sanctisq́ prædicationibus, discurrit per villas & castella, docens nõ sine magnis fatigationibus: Elegit Apostolos viros vtiq; operarios, industrios

Forma accuratæ & acris sententiæ contra conuictum de hæresi & fugitiuum latæ.

dustrios, ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus: expectans ipse Dei filius, de agro isto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus sanctorum Angelorum recondere in cœlesti horreo sancto suo: Samsonisq; vulpeculæ incertatæ, quæ sicut personæ, labe hæretica deprauatæ, facies quidem habẽtes diuersas, sed caudas ignitas, ad inuicem colligatas, quia de varietate flammæ conueniunt in idipsum vt segetem dominicam, iam albam ad messem, splendoribus fidei relucentem, morsu amarissimo demoliantur, ac discursu subtilissimo pergant, impetuq; validissimo accedant pariter & accendant, dissipẽt & deuastent sinceritatem sanctæ fidei Catholicæ, subtiliter & damnabiliter subuertendo.

Quapropter, cùm tu talis incideris in dãnatas hæreses Maleficarum, illas publicè in tali loco practicando (seu taliter dicatur) seu fueris per testes legitimos conuictus de hæretica prauitate, siue propria deprehensus confessione in iudicio per nos receptus, & pòst captus, fugeris, medicinam refutans salutarem: citauerimus te, vt de & super ijs, coram nobis manifestius responderes: tuq; ductus maligno spiritu, pariter & seductus, renueris comparere. Vel sic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione contra te, aliàs de eadem esses nobis suspectus leuiter, quoniam fores infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis personaliter comparens de fide Catholica responsurus. Cumq; citatus, renueris comparere contumaciter

excom-

excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua stetisti per annum, seu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita quòd nunc, quo te duxerit spiritus malignus ignoramus, & cùm te expectauerimus misericorditer & benignè, vt reuerteretis ad gremium sanctæ fidei vnitatem, tu facere cōtempsisti, in reprobum sensum datus. Sanè volumus & tenemur, iustitia nos cogente, causam tuam huiusmodi fine debito terminare, nec valeamus tua nephanda crimina conniuentibus oculis tollerare.

Nos Episcopus & iudices in causis fidei supradictis, te talem sæpè fatum latitantem, profugum & fugitiuum, per præsens nostrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis mensis, tali anno, in tali Ecclesia cathedrali talis Diœcesis, hora tertiarum cōpareas personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus: Significātes quòd siue comparueris siue non, procedemus ad nostram diffinitiuam sententiam, contra te prout ius & iustitia suadebunt. Et vt prius nostra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præsentes literas dictas, requisitionem & citationem nostram in se continentes, volumus & mandamus affigi in valuis publicè talis prædictæ Ecclesiæ cathedralis. In quorum testimonium singulorum, præsentes nostras literas impreßione nostrorum sigillorum iußimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam sententiam aßignata: Si profugus comparuerit: &

rit: & cõsenserit, publicè omnem hæresim abiurare, humiliter petens admitti ad misericordiam, postulando, si relapsus non fuerit admittetur, & si fuerit deprehẽsus propria confeßione, vel testium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens, secundum modum quo agitur suprà in octauo modo processum fidei terminandi, vbi de talibus agitur, si fuerit suspectus violenter, ita quòd citatus responsurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & stetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnem hæresim, & pœnitebit vt hæreticus suspectus de hæresi violenter. Pœnitens secundum modum, quo agitur suprà in sexto modo processum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non consenserit abiurare, tradetur, verus hæreticus impœnitens brachio seculari, per modum, quo dictum est suprà, & agitur in decimo modo processum fidei terminandi. Si autem contumaciter renuerit comparere, tunc formetur sententia per modum tenoris sequentis.

Nos N. Episcopus miseratione diuina, talis ciuitatis, attẽdentes, quòd tu talis de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de hæretica prauitate, fama publica referente, seu fide dignorum insinuatione delatus. Nos quibus ex officio decumbit, descendimus ad videndum ac inquirẽdum, an clamor qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verùm cùm inuenissemus te in hæresi deprehensum, deponentibus contra te quampluribus testibus fide dignis, te coram nobis aduocatum iussimus

ſimus detineri. Dicatur ſicut factum fuit, an videlicet comparuerit, & medio iuramento interrogatus, faſſus fuerit, vel non. Sed poſt maligni ſpiritus conſilio ductus & ſeductus, metuens tua vulnera vino & oleo ſalubriter confoueri, aufugiſti (aut ponatur, ſi ita eſt) carcerem & arreſtum fregiſti pariter & aufugiſti, latitans hinc inde, & quò te malignus ſpiritus duxerit antefactus totaliter ignoramus: Vel ſic.

Verùm cùm inueniſſemus contra te taliter, vt prædicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia, propter quæ ſuſpectum leuiter de hæretica prauitate prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Eccleſiis, talis Diœceſeos, quatenus infra certum terminum tibi præfixum coram nobis in tali loco perſonaliter cōpareres, in & ſuper prædictis contra te depoſitis, & aliâs de fide Catholica, & eius articulis reſponſurus. Tu verò inſano conſilio adhærendo, renuiſti contumaciter comparere: Cumq́ue iuſtitia exigente, te excommunicauerimus, ac fecerimus excommunicatum publicè denunciari, tu medicinam refutans ſalutarem, dictam excommunicationem vltra quam per annum ſuſtinuiſti, & adhuc ſuſtines in reprobum ſenſum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, vt quò te malignus ſpiritus duxerit ignoramus.

Sanè cū longo tempore, quia tanto die te expectauerit Eccleſia ſancta Dei miſericorditer & benignè, quatenus ad eius meriſericordiæ gremium euolares, ab erroribus reſilēdo: & iuxta fidem Catholicam profeſſum

operando: ipsaq́ te clementia vberibus enutriret, malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verùm cùm vellemus, prout volumus & debemus, iustitia nos cogente, causam tuam fine debito per sententiam terminare, citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco compareres persanaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus. Et quia renuisti contumaciter comparere, meritò te ostendis velle perpetuò in tuis hæresibus & erroribus remanere: quod dolentes referimus, & referendo dolemus.

Sed cùm non poßimus nec velimus iustitiam subterfugere, nec tantam inobœdientiam & contumaciam ad Dei Ecclesiam tollerare: Ad exaltationem fidei orthodoxæ: & ad extirpationem hæreticæ prauitatis, iustitia exigente, & tua inobœdientia & contumacia requirente, hac die & hora, & loco tibi in antea ad audiendam diffinitiuam sententiam peremptoriè aßignatis, præhabito multorum consilio peritorum, tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, processus meritis visis & diligenter discußis, sedentes pro tribunali more Iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatem, contra te talem, absentem & præsentem, Beati Pauli Apostoli vestigia imitantes, sententiam diffinitiuam taliter ferimus in his scriptis, Christi nomine inuocato.

Nos

Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, attendentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis, ordinem iuris fore seruatum. Attendentes etiam, quòd legitimè citatus non comparuisti, nec per te, nec per alium te aliqualiter excusasti. Attendentes etiam, quòd in præfatis hæresibus longo tempore pertinaciter perstitisti, & adhuc etiam perseueras, & excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, prout ex nunc sustines animo indurato. Attendentes etiam, quòd Ecclesia sancta Dei non habet vltra erga te quid faciat, cùm perseueres & perseuerare velis, in excommunicatione & hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli vestigia sectãtes, declaramus, diffinimus, & sententiamus, te talem absentem & præsentem esse hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio seculari. Et per nostram sententiam diffinitiuam te à foro Ecclesiastico repellimus, & relinquimus potestati curiæ secularis. Eandem curiam affectuosè deprecantes, vt si quando te habuerit in sua potestate, ergate citra sanguinis effusionem & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, & cætera.

Considerandum hîc, quòd si iste profugus & contumax fuerit deprehensus in hæresi, vel propria confessione, vel testibus legitimis, & ante abiurationem fugit, est per sententiam verè hæreticus impœnitens iudicandus, & ita in sententia ponendum est. Si autem aliter non fuit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus habitus, fuit citatus, responsurus de fide, & quia renuit

comparere, fuit excommunicatus, & in excõicatione tali stetit vltra quàm per annum, animo indurato, & tandem noluit comparere, iste non est iudicandus hæreticus, sed vt hæreticus, & vt talis condemnandus, & ita procedendum est in sententia, vt dictum est prius.

Quidam iudicandi Hæretici, quidam vt Hæretici.

Super personam, delatam ab alia malefica incenerata, vel incineranda, qualiter sit sententiandum.

QVAESTIO XXXII.

Quartusdecimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quãdo delatus de hæretica prauitate, processus meritis circa deponẽtem diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorũ, reperitur de tali hæretica prauitate tantũmodò ab altera Malefica incinerata vel incineranda, delatus vel delata. Et hoc cõtingere potest tredecim modis, tanquam per tredecim casus. Quia sic delatus: Vel reperitur immunis & absoluendus totaliter: Vel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæresi generaliter: Vel reperitur vltra infamiã quæstionibus exponendus aliqualiter: Vel reperitur suspectus de hæresi vehementer: Vel reperitur suspectus de hæresi violenter: Vel reperitur diffamatus & suspectus insimul & communiter: Et sic consequenter in aliјs casibus, prout in vigesima quæstione tactum est, vt ad tredecimum inclusiuè.

Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficas traducunt vel deferunt.

Primus modus fit, quando tantummodò ab ipsa Malefica detenta delatus est, & non conuincitur, nec confessione propria, nec testium productione legitima, nec

aliâs

aliâs reperiuntur indicia, ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iudicari poßit, talis omnino venit absoluendus, etiam per ipsum iudicem secularem, qui deponentem aut incinerauit, aut incinerari vel propria auctoritate, aut ex commißione Episcopi, iudicis ordinarij habuit: & absoluetur per sententiam in primo modo processus fidei terminandi, circa vigesimam quæstionem contentam.

Secundus modus incidit, quando vltra hoc, quòd à detenta delatus est, etiam per totam illam villam seu ciuitatem diffamata existat, ita quòd tantummodò infamia præcisè & sola laborauit semper: licet postea per depositionem detentæ Maleficæ infamia sit aggrauata:

Circa talem talis practica est seruanda. Quia iudex considerando, quòd vltra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab alijs fide dignis in villa aut oppido probatur, licet fortè detēta, certa grauia aduersus eum deposuit: quia tamen fidem perdidit abnegādo illam Diabolo: vnde & difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex alijs circumstantijs illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam sequentem modum inciderit: Ideo Canonica purgatio erit tunc indicenda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa vigesimamsecundam quæstionem contentam.

Et si Iudex ciuilis illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri, & solemniter, in finem, vt si deficeret, vt tunc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eo firmiori sententia puniretur, bene

quidem sit. Si autem per se voluerit exequi, mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat, vt in secundo modo sententiadi tales, tactum est, nisi quòd vbi excommunicandus esset, quòd tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat: Et hoc *continge-ret, vbi se purgare nollet.*

Tertius modus igitur incidit super talem delatum, vbi licet non vincatur confeßione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidẽtia, nec etiam sint indicia super aliquod factum, in quo vnquam notatus fuisset ab alijs inhabitatoribus villæ aut oppidi: nisi quòd infamia tãtum laborauit apud eos. Aggrauatur *autem infamia ex detentæ* Maleficæ *detentione, vtpote quia asseruit, illum vel illam in omnibus fuisse sociam, & secum in criminibus participasse.* Hoc *ipsum tamen, sicut constanter delata negat, ita & alijs inhabitatoribus vel non est notum, vel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis constat.*

Adfrontatio Maleficarum se inuicem accusantium.

Circa talem talis practica seruatur. Primò, *quòd adfrontare se habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & responsiones diligenter sunt considerandæ, & siquidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex verisimiliter ex conceßis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponẽdam, procedatur per sententias in tertiũ modum processum fidei terminandi, circa vigesimamtertiam quæstionem contentas, ipsam tormentis leuiter exponendo: adhibitis cautelis alijs quamplurimis & necessarijs, de quibus circa principium huius tertiæ partis suprà patuit ad longum,*

longum, & ex quibus præsumitur talem esse aut innoxiam, aut ream.

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus leuiter, & hoc vel confeßione propria, vel depositione alterius detētæ. Et sunt qui ad hanc leuem suspicionem reducunt illos, qui ad procandum mulieres Maleficas consuluissent, vel vbi inter coniugatos, odio se mutuò prosequentes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo commodo temporali apud Maleficas laborassent. Sed quia tales vtiq; excōicati sunt, tanquam hæreticorum credentes, iuxta c. excōicamus. 1. §. credētes. lib. 6. de hær. vbi dicitur: Credentes aūt eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Quia etiam ex factis præsumitur de effectu: ad hoc argu. 32. q. 2. qui viderit. Ideo videtur q acrius sunt puniendi & sententiandi, quàm illi, qui de hæresi leuiter habētur suspecti, prout iudicandi sunt aliqui ex leuibus cōiecturis: Puta quia eis seruitia exhibuissent, literas detulissent, eorum erroribus sic nullam fidem adhibuissent, q tamen illos nō manifestassent, alimonia ab eis accepissent. Sed siue illi, siue isti intelligantur, hoc quod in consilio peritorum conclusum fuerit super leuem suspicionem, prosequendum erit à Iudice, per talem practicam: Talis enim aut abiurabit, aut canonicè se purgabit, secundum quod in quarto modo processum fidei terminandi, sub quæstione vicesimaquarta tangitur.

Ex factis præsumitur de effectu.

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio sit indicenda, & hoc propter alleg. ca. excōicamus. 1. §. qui verò inuenti fuerint sola suspicione notabili, &c. tamen

non debent, si relabantur, pœna relapsorum puniri: & procedatur, prout in quarto modo processum fidei terminandi, circa vicesimamquartam quæstionem tactum est.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus vehementer, & hoc simili modo, vel confessione propria, vel depositione alterius Maleficæ detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem depositionem reducunt impeditores iudicum, directè vel indirectè, eorum officium inquirendo, Maleficas impediendo: dummodò hoc scienter fecerint: ex capit. vt inquisitionis negotium. libro 6. de hæret.

Qui impedimenta præstãt Maleficis qua suspicione laborent.

Item reducunt omnes, qui impedientibus præstant scienter auxilium, consilium vel fauorem: patet per alleg. c. inquisitionis. Item reducũt, qui citatos aut captos hæreticos instruunt de celanda veritate, & vt illam subiaceant, vel falsitatem asserant. Et hoc ex ca. accusatus. & §. fi. Item reducunt omnes, qui eos, quos sciunt hæreticos, receptant, scienter deducũt, visitant: vel associãt, munera mittunt, seu fauorem impendunt: quæ omnia in fauorem non personæ, sed culpæ fiunt, vbi scienter fiunt. Et ideo dicunt, ꝙ vbi delata persona participat de præmissis, & hoc per consilium ita iudicatũ fuerit, tunc iuxta quintum modum processum fidei terminandi, sub quæstione vicesimaquinta sententianda est: Taliter vt omnem hæresim sub pœna relapsorum, vbi reciderit, habeat abiurare.

Distinguendũ inter fauorem personæ & culpæ.

Possumus tamen asserere, adijciendo quòd Iudices respectum habeant super vniuscuiusq; Maleficæ incinerato

rata aut detentæ familiam, prolem, seu etiam progeniem: eò quòd vt plurimum tales reperiuntur infectæ.

Familiæ Maleficarum.

Cùm Maleficæ etiam proprios infantes ex Dæmonum informatione ipsis habent offerre: Vnde & indubiè in quibuscunque flagitijs informare: patent hæc ex prima parte operis.

Probatur & ex eo, quòd sic in simplici hæresi propter agnitorum hæreticorum familiaritatem, dum quis de hæresi infamatus existit, etiam consequenter ratione familiaritatis est de hæresi vehementer suspectus: ita & in hac hæresi Malificarum.

Præfatus autem casus patet in capitulo inter sollicitudines, extra. de purgatione. capit. vbi apparet: quòd ratione infamiæ de hæresi, fuit Decano cuidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio publica, & ratione scandali fuit priuatus beneficio, quousque scandalum sopiretur.

Triplex pœna vni Malefico Decano inflicta.

Sextus modus incidit, vbi talis delatus efficitur suspectus violenter, hoc autem fit nō ad simplicem vel nudam depositionem alterius Maleficæ detentæ, sed ad indicia facti, quæ eliciuntur ex quibusdam verbis & factis à Malefica detenta perpetratis & prolatis, quibus ad minus delata asseritur interfuisse, & operibus deponentis communicasse.

Pro quorum intelligentia, aduertenda sunt ea quæ suprà quæstione decimanona tacta sunt, præcipuè super violentā suspicionem, quomodo ex violentibus & con-

uincentibus oritur coniecturis: & qualiter Iudex violentatur ad credendum ex sola suspicione aliquem esse hæreticum, qui tamē fortaßis bonus Catholicus in corde existit. Sicut Canonistæ exemplificant circa simplicem hæresim, de eo qui citatus in causa fidei ad respondendum, renuit comparere contumaciter: propter quam contumaciam excommunicatur: In qua vbi per annum perseuerauit, efficitur suspectus de hæresi violenter.

Quare & à simili circa talem delatam aduertenda sunt indicia facti, ex quibus efficitur violenter suspecta. Et ponatur casus, quòd detenta Malefica asseruit illam interfuisse suis maleficijs, quæ tamen delata constanter negat, quid ergo faciet? vtique opus erit considerare, an ex aliquibus operibus sit vehementer suspecta, & an vehemens suspicio in violentam valeat transire; sicut in præfato casu, citatus responsurus, vbi non comparet, sed renuit contumaciter, fit suspectus leuiter de hæresi, etiam vbi citatus fuit in non causa fidei. Si autem in causa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc fit suspectus vehementer, quia tunc leuis suspicio transit in vehementem: & si per annum persistat, tunc vehemens transit in violentam. Ita considerabit Iudex, si ratione familiaritatis contractæ cum detenta Malefica sit delata vehementer suspecta, vt immediatè in quinto modo incidentitactum fuit, tunc opus erit considerare, an ipsa vehemens suspicio in violentam transire poßit: Præsumitur enim quòd transire poßit, id est, quòd flagitijs detentæ ipsa delata

Quō leuis in vehementem, vehemens in violentam suspicionem transeat.

delata interfuit, vbi familiaritatem cum ea frequenter habuit. Est ergo procedendum Iudici iuxta sextum modum processum fidei terminandi, prout in vigesima sexta quæstione tangitur. Quòd si quæritur, quid faciet Iudex, si adhuc talis delata ab altera Malefica, detenta omnino persistat in negatiua, non obstantibus quibuscunque indicijs aduersus eam productis? Respondetur.

Primò Iudex debet aduertere super earum negatiuas responsiones, an ex vicio seu maleficio taciturnitatis proueniant, siue non: & quidem, vt in primis quæstionibus, quæstione decimaquinta & decimasexta huius tertiæ partis patuit, Iudex cognoscere potest, si flere & lacbrymas emittere valeat, & vbi in quæstionibus quasi insensibilis redditur: ita quòd ad pristinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta suspicio aggrauatur: & tūc omnino non est liberè dimittenda, sed secundum, vt in sexto modo sententiandi, & processum fidei terminandi patuit, supra allegato perpetuis carceribus ad pœnitentiam per peragendam deputanda.

Si verò maleficio taciturnitatis non sit infecta, propter vehemētes dolores, quos in quæstionib. sustinet verè & realiter, cùm tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quasi insensibiles redduntur, vt dictum est, tunc vltimum refugium Iudex habere potest super Canonicam purgationem. Quæ si à seculari Iudice indicitur, dicetur vulgaris licita, quia non de numero purgationum vulgarium, de quibus secunda quæstione quarta, consuluisti. & cap. monomachiam dicitur. In qua purgatione Vulgaris licita canonica purgatio.

gatione si defecerit, vt reus vel rea iudicabitur.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confeßione, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed tantùm reperitur à detenta Malefica delatus vel delata, & cùm hoc reperiuntur indicia, quæ ipsum reddunt suspectum leuiter vel vehementer: Vtpote quia solummodò habuit magnam familiaritatem cum Maleficis, tunc tali ratione infamiæ est dicenda canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter sollicitudines: & ratione suspicionis hæresim abiurare, cum pœna relapsorum, vbi recidiuaret, si vehementer suspectus, vel sine illa, si leuiter, & procedatur vt in proximo modo processum fidei terminandi, circa c. 27. q. tactum est.

Octauus modus incidit, vbi sic delatus reperitur confessus hæresim illam, sed pœnitens & nunquã relapsum. Vbi notandum, quòd consequenter, vbi agitur de relapsis & non relapsis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales distinctiones tactæ sunt propter Iudices, qui de vltimis inferendis supplicijs non se intromittunt: Ideo ciuilis Iudex super confessam siue pœniteat, siue non, siue relapsa fuerit siue non, per ciuiles & imperiales leges, procedere potest, vt iustitia suadebit: tantummodò recursum ad ipsos tredecim modos sententiandi habere potest, & secundum illos se resoluere, vbi aliquod ambiguum interuenerit.

Super

Super modum sententiandi maleficam maleficia tollentem, insuper etiam super maleficas obstetrices & maleficos sagittarios.

QVAESTIO XXXIIII.

Quintusdecimus modus processum fidei terminandi, & sentẽtiandi est quando delatus de heretica prauitate, reperitur quòd maleficia non inferat, sed tollat. Circa istum talis practica est seruanda, qua aut vtitur remedijs licitis, aut illicitis: Et si quidem licitis, non vt Maleficus, sed vt Christicola est iudicandus. De quibus licitis remedijs suprà circa principium huius tertiæ partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc distinguendum, quia aut sunt illicita simpliciter, aut secundum quid. Si simpliciter, adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel sine nocumento: vtroque tamen modo semper cum expressa Dæmonum inuocatione. Si verò illicita secundum quid, puta quia absq; expressa, licet non absq; tacita Dæmonũ inuocatione fiunt, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canonistis & certis Theologis, vt suprà in 1. q. huius vltimæ partis totius operis patuit. Illicita remedia vel secundum quid, vel simpliciter.

Iudex ergo quicunque, siue Ecclesiasticus siue ciuilis, licet primos & vltimos nõ habeat reprobare, & signanter primos potius commẽdare, & vltimos tollerare, prout Canonistæ asserunt licitũ esse vana vanis cõtundere. Illos tamẽ qui cum expressa Dæmonũ inuocatione maleficia auferũt, nullo modo tollerare debet, pcipuè illos,

qui cum nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cum nocumento proximi practicare, quando maleficium ita ab vno auſertur & alteri infertur. Nec obſtat, ſi illa cui infertur, ſit Malefica per ſe, ſiue non, ſiue ſit illa, quæ maleficium intulit ſiue non & ſiue ſit homo ſiue quæcunq; alia creatura, patent ſuper hæc oĩa acta & geſta in prima quæſtiõe ſuprà allegata deducta.

Si quæritur, quid faciet Iudex, vbi talis aſſerit ſe maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut quomodo poßit talia veraciter Iudex cognoſcere? Reſpondetur, quod citato illo, interrogetur quibus medijs vtatur: nec tamen verbis ſuis ſtandum, ſed Eccleſiaſticus Iudex, cui ex officio incumbit, diligenter inquirat, ſiue per ſe, ſiue per plebanum aliquem, qui à ſingulis parochianis exactè ſub præſtito iuramento, quod exigere poteſt, perquirat, quibus remedijs vtatur: & ſi quidem inuẽtum fuerit, prout communiter inueniuntur cum ſuperſtitioſis remedijs, omnino non ſunt, propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tollerandæ.

Qño illicita remedia ab illicitis diſcernantur.

Et ſi quæritur, vnde poſſunt remedia licita ab illicitis diſcerni, cùm ſemper aſſerant, ſe quibuſdã orationibus, & herbarum applicationibus, huiuſmodi amouere? Reſpondetur, hoc facilè foret, dummodò diligens inquiſitio fieret. Nam quia neceſſe habent ſuperſtitioſa remedia occultare, eò vt non reprehẽdantur, ſeu vt facilius mentes ſimplicium illaqueare valeant, ideo huiuſmodi verbis aut herbarum applicationibus inſiſtunt: Tamen ex quatuor ſuperſtitioſis eorum actibus tanquam Sortilegæ & Maleficæ manifeſtè deprehenduntur.

Sunt

Sunt enim de occultis diuinantes, & ea, quæ non nisi malorum spirituum reuelatione scire possunt, reserantes. Exempli gratia. Vbi pro sanitate acquirenda frequentantur à læsis, causam læsionis, aut maleficij aperire & manifestare sciunt: vt si ratione altercationis cum vicina acciderit, vel aliqua ex causa alia, hoc ipsum perfectissimè noscunt, & indicare frequentantibus sciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumēti seu maleficij curam se intromittunt, alterius verò minimè. Prout in Diœcesi Spirensi, Malefica quædam in loco quodam, zu Hofen *nūcupato, existit, quæ licet plures sanare videatur, certos tamen minimè se posse curare fatetur: nullam ob aliam causam, nisi vt ab incolis fertur, quòd maleficia talibus illata, sint tam fortiter ab alijs, vt asserit Maleficis impressa, & hoc vtiq; virtute Dæmonum, quòd illa amouere non valeant. Quia videlicet Dæmon non semper Dæmoni cedere potest, aut non vult.*

Quæ nonquęuis maleficia sanat, Malefica habetur.

Tertiò, vbi super huius maleficia illata singulares exceptiones facere noscūtur. Prout in ipsa ciuitate Spirensi contigisse noscitur: dum quædam honesta persona maleficiata in tibijs, huiusmodi diuinatricem ob sanitatis gratiam aduocasset, illa domum ingressa, & eam dum intuita fuisset, talem exceptionem fecit. Si, inquit, squamos & capillos in vulnere non habuerit, reliqua omnia extrahere potero. Causam etiam læsionis aperuit, licet ex rure, & ad duo miliaria aduentasset, dicens, quia cum vicina altercasti tali die, ideo tibi accidit: præter squamos etiam & pilos, alias quam plures diuer-

diuersorum generum res extraxit, et sanitati restituit.

Quartò, vbi superstitiosis insistunt, aut insistere faciunt cæremonijs, & sic ante solis ortum, vel alio determinato tempore, se frequẽtari volunt, dicentes quòd infirmitates vltra angariam illatas sanare nequeãt, aut quòd tantummodò duas aut tres personas per annum sanare valeant, licet non sanando, sed à læsionibus cessando, sanare videantur.

Non sanant Maleficæ, sed faciunt cessare læsiones.

Possunt & addi quamplures aliæ considerationes, circa talium personarum cõditiones, quia vt plurimum retroactis temporibus malæ & reprehensibilis vitæ fuerunt diffamatæ, seu adulteræ, aut Maleficarum superstites: vnde ex nulla sanctitate vitæ hæc gratia sanitatis à Deo collata.

Incidentaliter reducuntur & obstetrices Maleficæ omnes, alias Maleficas in flagitijs excedentes, de quibus & in prima parte operis deductum est: Quarum etiam tantus numerus, vt ex earum cõfessionibus compertum est, quòd non æstimatur villula, vbi huiusmodi non reperiantur existere. Cui periculo vtiq; à præsidentibus foret in parte succurrendum, vt nõ nisi iuratæ obstetrices à præsidentibus deputarentur, cum alijs remedijs, quæ in secunda parte operis tacta sunt.

De obstetricibus sagis.

Incidit & de Maleficis sagittarijs, in contumeliam vtiq; Christianæ religionis tantò periculosius detegentes, quantò & securiores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defensores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores, &c. omnibus Maleficis, plerunq; in certis casibus, damnabiliores existunt,

Magi sagittarij.

stunt, sic declaratur. Nam talium defensores à Canonistis & Theologis in duplici genere aßignantur. Quidam namq; errorem, alij verò personam sunt defendentes: Et hi quidem, qui errorem, damnabiliores ipsis qui errant existunt: cùm non solùm hæretici, imò hæresiarchæ habendi sunt, vt patet 24. quæstio. 3. qui illorum. Et de his defensoribus communiter non loquuntur iura, eò quòd ab alijs hæreticis non distinguuntur. In quibus etiam habet locum cap. ad abolendam. §. præsenti. sæpè alleg.

Fouentes sagittarios Magos, quo loco habendi.

Quidam alij sunt, qui licet non defendunt errorem, defendunt tamen personam errantem: vtpote qui resistunt viribus & potentia, ne tales Malefici, seu quicunque alij hæretici veniant ad manus Iudicis fidei, ad examinandum, vel puniendnm, & similia.

Simili modo etiam fautores talium sunt in duplici genere.

Quidam namque sunt, qui publica funguntur autoritate, hoc est publicæ personæ, vt domini temporales, seu etiam spirituales, temporalem iurisdictionem habentes: Qui etiam fautores esse possunt duobus modis, obmittendo & committendo.

Spirituales domini fouentes sagittarios Maleficos.

Obmittendo, scilicet facere ea circa Maleficos vel suspectos infamatos, vel credentes, receptatores, defensores & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur. Cùm tamen ab Episcopis vel Inquisitoribus, vel eorum alteri requiruntur: Vtpote si eos non capiant, vel captos non diligenter custodiant, vel infra districtum suum ad locum, de quo eis mandatur, non deducant,

aut

aut executionem promptam de eis non faciant, & ſimilia: Vt patet in cap. vt inquiſitionis. in princip. lib. 6. de hære.

Committendo autem, vtpote, ſi captos huiuſmodi, ſine Epiſcopi aut iudicis eius licentia vel mandato, à carcere liberent, vel proceſſum, iudicium vel ſentētiam eorum directè vel indirectè impediant, vel ſimilia peragant: Vt patet cap. allegato, vt officium. § prohibemus. Penè talium in præcedentibus circa ſecundum principale huius operis, & circa finem, vbi de Maleficis ſagittarijs, & alijs armorum incantatoribus tactum eſt, declaratæ ſunt.

Ad præſens ſufficiat, quòd omnes tales, ipſo iure ſunt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrūt: patet extra: de hære. excommunicamus. 1. §. credentes. & cap. allegato. vt inquiſitionis. §. prohibemus. In qua excommunicatione, ſi per annum perſtiterint animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi: vt eo. ca. & §. alleg.

De receptatoribus Maleficorum.

Qui verò dicendi ſint receptatores, & an habendi ſint, vt hæretici. Reſpondetur, quòd recipientes huiuſmodi Maleficos ſagittarios, aut quoſcunque armorum incantatores, Necromanticos, ſeu Maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum eſt, ſint in duplici genere, ſicut etiam de eorum defenſoribus & fautoribus tactum eſt.

Quidam namq; ſunt, qui non tantùm ſemel vel bis, ſed pluries & frequenter tales ſuſcipiunt, & iſti propriè, & ſecundum vim vocabuli, dicuntur receptatores

à receptando, quod est verbum frequentatiuum. Et tales receptatores quandoque sunt sine culpa, vtpote si ignoranter hoc faciunt, nec aliquid vnquam sinistri de eis suspicati sunt. Aliquando sunt in culpa, vtpote quando eorum errores sciunt & non ignorant, quia Ecclesia tales semper persequitur tanquam, crudelissimos fidei hostes, & si non minus domini terrarum eos receptant, tenent, defendunt, &c. Tales propriè sunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura, & quòd sunt excommunicati, iuxta c. excom. 1. §. credentes.

Quidam autem non pluries & frequenter, sed tantùm semel vel bis huiusmodi Maleficos aut Hæreticos receperunt, & isti non videntur propriè dici receptatores, quia non frequentarunt, sed receptores, quia eos receperunt, & non receptauerunt. Licet Archidiac. dicat contrarium in c. quicunque super ver. receptatores. De quo tamen non est magna vis, quia non de verbis sed de factis curandum est.

Ponitur tamen differentia inter Receptatores & Receptores: eò quòd Domini terrarum semper dicuntur talium receptatores, vbi simplices, qui eos expellere non habent, nec possunt. Etsi receptores sint, sunt tamen sine culpa. Differẽtia inter Receptatores & Receptores.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquisitionis Episcoporum, cõtra huiusmodi Maleficos hæreticos, qui sint, & si hæretici dicendi sint. Ad quod respondetur, quod huiusmodi impeditores sunt in duplici genere. Quidam namque sunt qui impediunt directè, vt qui captos pro hæreseos Qui impediũt officiũ Inquisitionis, quomodo Hæretici habendi.

reseos crimine à carcere propria temeritate liberant, vel processus inquisitionis lacerant, testes in causa fidei, pro eo quod testificati sunt, vulnerant: Vel si Dominus temporalis statuat, quòd nullus nisi ipse de hoc crimine cognoscat, aut quòd nulli nisi sibi de hoc crimine deferri possit, nec testificari nisi coram eo, & similia. Et isti impediunt directè: iuxta no. per Io. And. in c. statutum, super ver. directè, lib. 6. de hær. Et qui processum, iudicium vel sententiam in tali causa fidei directè impediunt, vel qui ad hæc agenda præstiterint auxilium, consilium, vel fauorem, & tales licet sint multum culpabiles, non tamen ex hoc sunt hæretici iudicandi, nisi aliter appareat, quòd essent consimilibus erroribus Maleficorũ inuoluti cum pertinaci voluntate: sunt tamen ipso excõicationis mucrone percussi: iuxta ca. vt inquisitionis. §. prohibemus. Sic quòd si in illa excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, ex tunc sunt vt hæretici condemnandi, vt patet c. & §. alle.

Quidam verò sunt qui impediunt indirectè, vtpote qui statuunt, ꝙ nullus portet arma ad capiendum hæreticos, nisi de familia Domini temporalis, & similia, iuxta no. per Ioã. And. in c. statutum, super ver. indirectè. Et tales sunt minus culpabiles q̃ primi, nec sunt hæretici, sed sunt excommunicati, iuxta alleg. cap. Vt inquisitionis. Et etiam præstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem: taliter ꝙ si steterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut hæretici sunt condemnandi, per allega. c. & §. prohibemus. Quòd sic est intelligendum, quòd hæretici condemnantur

mnantur taliter, quòd si volunt redire, recipiuntur ad misericordiam, errore prius abiurato, alias vt impœnitentes tradentur curiæ seculari: Vt patet per c. ad abolendam §. præsenti.

Epilogando. Maleficæ obstetrices, prout aliæ Maleficæ maleficia inferentes, secundum qualitatem criminum condemnantur & sententiantur, & à simili Maleficæ maleficia superstitiosè, vt dictum est, opere Diaboli tollentes. Cùm non dubium sit, quod sicut auferre, ita & inferre possunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex Dæmonum informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò sanare debeant, vt sic eo facilius mentes simplicium illaqueando, suam perfidiam augmentent. Sagittarij verò & alij armorum incantatores Malefici, cùm non nisi ex fauore, defensione, receptatione præsidentium sustentētur, omnes tales, pœnis præscriptis subiacent: & qui officiales quoscunque contra huiusmodi Maleficos, aut eorū fautores, &c. in eorum officio impedirent, simili modo excommunicati sunt, & omnibus pœnis vti fautores subiacent. Verùm vbi steterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, si redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam, & ad misericordiam admittuntur, aliâs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio seculari. Et vbi non stent per annum, nihilominus contra impeditores huiusmodi potest procedi, vt contra fautores hæreticorum: ar. c. accusatus. §. vltimo.

Qui possunt maleficia auferre præsumūtur etiā posse inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quòd dictum est de fautoribus, defensoribus, receptatoribus, & impeditoribus, super Maleficos

ſagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum eſt erga quaſcunque Maleficas, aut Maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumenta inferentibus. Verùm & ipſi Malefici quicunq; vbi in foro pœnitentiæ ſpiritu contrito & humiliato, peccata deflentes, & purè confitẽtes, veniam petierint, ad miſericordiam recipiuntur. Aliàs vbi innoteſcunt, contra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, atteſtando, capiendo, & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, vſq; ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè, vt tactum eſt, ſi & in quantum huiuſmodi præcedentes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab Eccleſia inflictam, euadere velint.

Huius vltimæ partis, ſuper modos ſententiandi Maleficos, quouſque friuolè, aut etiam iuſtè appellantes.

QVAESTIO XXXV.

De appellantibus Maleficis.

SI verò ad appellatiõis remediũ finaliter delatũ confugere Iudex cerneret, notãdum primò, quòd hæc interdũ valida atq; iuſta, interdũ friuola atq; nulla decernitur. Cùm. n. in negotijs fidei ſummariè, ſimpliciter & de plano ſit procedendũ, vt ex præcedentibus ſæpè tactum eſt, ex ca. multorum querela. in Cle. vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum ſponte, propter negotij arduitatem, libenter ipſum prorogant & dilatant: ideo aduertere poſſunt, quòd vbi delatus ſentiret, ſe à Iudice realiter

liter & de facto contra ius, & iustitiam aggrauatum, vtpote quia eum ad se defendendum admittere noluit, vel quia solus sine consilio aliorum, vel etiam sine assensu Episcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatum quæstionare, cùm alias sufficientes probationes pro & contra habere potuisset, & huius similia: tunc quidem appellatio foret iusta, aliâs non.

Secundò notandum, quòd Iudex appellatione huiusmodi sibi præsentata, tunc absq; perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, protestando verbo, q̄ non currat sibi tempus, & cùm ipse delatus tradiderit sibi copiam appellationis, aduertat quòd adhuc habet duos dies ad respondendum, & post hos duos, adhuc triginta ad Apostolos exhibendum. Et licet statim possit respondere, & Apostolos dare istos vel illos, vbi sit multùm expertus & peritus, tamen vt cautius procedatur, melius est vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem ad dandum pariter & recipiendum Apostolos, quales dare decreuerit, aßignare cum potestate prorogandi.

Tertiò notandum est iudici, quòd infra tempus iuris, & infra tempus aßignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono cõsilio peritorum, quòd iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendẽdum non admittendo, vel quæstionibus non debito tempore exponendo, vel similia, adueniente termino aßignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat, quando defensiones ille

petiuit, vel terminum ad interloquendum aßignauit, & similia, & tollat grauamen: quo ablato, procedat, prout ante: Quia per amotionem grauaminis, appellatio, quæ erat aliqua fit nulla: iuxta capitulum cessante: extra de appellationibus.

Grauamina Reparabilia & Irreparabilia.

Sed hîc tamen diligenter attendat circumspectus et prouidus iudex, ꝙ quædam sunt grauamina reparabilia, & sunt illa, de quibus iam dictum est, & tunc habet locum ea quæ dicta sunt. Quædam aũt sunt irreparabilia, vtpote si delatus fuerit quæstionatus realiter & de facto, & pòst euadẽs appellat: vel si clenodia, & aliquãtilia, simul cum vasis & instrumentis, quibus Malefici vtuntur, fuerunt recepti & combusti, & similia, quæ nequeunt reparari, nec reuocari: Et tunc non habet locum, prædictus modus, scilicet processum ad statum reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quartò notandum iudici est, ꝙ licet à die responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhibendum: iuxta c. de appel. & poßit petenti aßignare vltimum diem iuris, hoc est tricesimum, ad Apostolos recipiẽdum: tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, et de vexatione indebita reddat suspectum: & ne videatur confirmare grauamen sibi impositum, propter quod extitit appellatum, melius est ꝙ aßignet infra tempus iuris terminum competentem, vtpote decimum diem, vel vicesimum, & potest postmodum, si expedire noluerit, adueniente termino prorogare, dicendo, se fuisse alijs negotijs implicatum, vel huiusmodi.

Quintò notandum iudici est, quòd quando præfixit terminum

terminum appellanti & Apostolos petenti, quòd non assignet solùm ad Apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: Quia si assignaret ad dandum tantùm, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellanti mittere. Assignabit ergo ei terminum, hoc est, talem diem talis anni, ad dandum eis, & recipiendum à iudice Apostolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, quòd in assignatione huius termini, non dicat respondendo, quòd dabit Apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet quòd exhibebit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam, quòd in assignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horam: vtpote quòd assignet vigesimum diem Augusti, anni præsentis, & horam vesperam, & cameram ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, ꝙ si decreuerit in animo suo, detinere delatum crimine requirente, & iustitia exigente: in assignatione termini ponat, quòd assignet talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter Apostolos, ipsi appellanti, assignetq́; talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendū ab eo Apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantē liberè retinere, datis tamen prius statim Apostolis negatiuis, aliâs non.

Octauò notet Iudex, ne aliquid innouet circa appellan-

pellantem, ipsum capiendo, vel quæstionando, seu à carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata, vsque ad horam qua tradidit Apostolos negatiuos.

Epilogando, Nota: sæpè cõtingit, quòd delatus, quando dubitat, quòd contra eũ feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad appellationis remedium, vt sic subterfugiat Iudicis sententiam, vnde ab ipso appellat, & causas friuolas aßignat, vtpote quòd Iudex eum captũ tenuit, & cautioni idoneæ eum tradere noluit, & similia friuola colorata, qua appellatione Iudici præsentata, copiã appellationis petat: qua habita statim vel post duos dies, responsionem, diem, & horam, & locum appellanti ad dandũ & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vtpote 25. 26. vel 30. diem talis mẽsis: infra quẽ terminum aßignatũ Iudex copiam appellationis, & grauamina seu causas, propter quas appellat, diligenter discutiat, & cum bono consilio iuris peritorum deliberet, an exhibeat appellanti Apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas, appellationẽ non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem, ad quem appellat, appellationi deferendo.

Si enim videat, quòd causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ atque nullæ, & quòd appellans non vult nisi iudicium subterfugere, seu prorogare, det Apostolos negatiuos siue refutatorios. Si autem videat quòd grauamina sunt vera, & iniustè sibi illata, & non sunt irreparabilia, vel dubitat si est ita, vel aliâs fatigatus propter

ptermalitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apostolos infirmatiuos seu reuerentiales. Aduenięte igitur appellanti termino aßignato, si Iudex nondum formauit Apostolos seu responsiones, vel aliâs non est dispositus, peremptoriè potest rogare simul vel succeßiuè vsque ad trigesimum diem, qui est vltimus terminus iuris ad exhibendum Apostolos aßignatos.

Si autem formauit & est dispositus, potest statim dare Apostolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apostolos negatiuos, seu refutatorios, aduertente termino peremptorio aßignato, exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondens præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur, dicit quod ipse Iudex, & secundum canonicas sanctiones, seu etiam imperialia statuta, seu leges, proceßit, & procedere intendit, & à iuris vtriusque tramite non disceßit, nec discedere intendit, minusque ipsum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intendit, aut intellexit, quod patet per causas coloratas allegatas singulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, quòd eum cepit & captum tenuit: Quia cùm sit sibi delatus de tali hæretica prauitate, & testes multos habeat contra eum, meritò ipsum tanquam conuictum de hæresi, vel sibi vehementer suspectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni. Nam cùm crimen hæreseos sit crimen de maioribus, & ipse appellans esset conuictus, & statim in negatiua nequa-

quam erat, nec est cautioni etiam maximæ dandus, si est & erat in carceribus detinendus: & sic discurrat per alias rationes.

Quo facto, dicat sic: Quare apparet quòd ipse iudex debitè & iustè processit, & à iuris semitis minimè deuiauit, minusq; ipsum in aliquo aggrauauit: sed ipse appellans per quasdam causas coloratas atque fictas nititur subersugere iudicium iniustè & indebitè appellando: propter quæ eius appellatio est friuola atq; nulla, vtpote à nullo grauamine interiecta, peccās enim in materia & forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferant, nec sit à iudice deferendum, ideo dixit iudex ipse, quòd interiectam appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei defert, nec deferre proponit: Et hanc responsionem offert dicto tali sic indebitè appellanti pro Apostolis negatiuis, & mandat inseri statim immediatè post appellationem prædictam eidem præsentatam. Et sic tradat notario, qui appellationem eidem præsentauit.

QVibus Apostolis negatiuis sic adhibitis appellanti, statim iudex continuando ipsum suum officium exequatur, mandando eundem capi seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparendum coram se eidem aßignando, vel aliquid simile, propter quod appareat, quòd non desinit esse iudex, continuabitqúe processum suum, contra appellantem, quousque à iudice ad quem est appellatum sit prohibitus ne procedat.

Caueat tamē Iudex, quòd nullam nouitatem faciat

contra

contra appellantem personam, nec ipsum capiendo, nec si captus est, carcere liberando, nec aliàs ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata, quousque Apostolos ei tradiderit negatiuos: Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit si iustitia hoc requirat, quousque sit probibitus à iudice ad quem fuerat appellatum: Et tunc cum processibus clausis & sigillatis, & cum fide ac tuta custodia, idonea cautione, si oportuerit, remittat eum ad iudicem ante dictum.

Si autem Iudex exhibere decreuerit Apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem termino peremptorio assignato ad dandum & recipiendum Apostolos: exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex, respondendo præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur. Dicit quòd ipse iustè, & prout debuit, in causa præsenti processum, & non alias, nec dictum aggrauatum se appellasse, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes singulas discurrendo: Non enim ipsum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. discurrat per causas singulas appellationis, meliori modo & cum veritate, qua poterit, respondendo.

Concludendo sic, quare apparet, quòd ipse iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit, nec causam dedit eidem appellanti, metuens ne secundũ eius demerita ad iustitiam procedatur, propter q̃ eius appellatio est friuola atq; nulla: quia à nullo grauamine interiecta, nec ei est iure à Iudice deferendum. Verùm propter reue-

reuerentiam ſedis Apoſtolicæ, ad quam extitit appellatum, dicit ipſe Iudex, quòd dictam appellationem admittit, eiq́ue defert, & deferre intendit, totum præſens negotium ad ſanctiſsimum dominum noſtrum Papam, & ſanctam ſedem Apoſtolicam remittendo: aſsignando eidem appellanti certum tempus: ſcilicet tot mẽſes proximè ſubſequentes, infra quos cum proceſsibus, clauſulis, & ſigillatis, ſibi per ipſum iudicem tradendis: vel aliàs data idonea cautione de præſentando, ſeu in Romana curia, vel cum fide & tuta cuſtodia, eidem per ipſum iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præſentare Domino noſtro Papæ. Et hanc reſponſionem offert ipſe iudex eidem appellanti, pro Apoſtolis affirmatiuis: & mandatur eam inſeri immediatè poſt interiectam appellationem eidem præſentatam: Et ſic tradet eam notario, qui apellationem eidem præſentauit.

ATtendat autem prudens iudex, quòd mox, vt Apoſtolos reuerentiales appellanti exhibuit, in cauſa illa, pro qua ille appellauit, ſtatim ipſe deſinit eſſe iudex, nec poteſt amplius de illa cognoſcere, niſi ſibi cauſa remiſſa per ſanctiſsimum dominum noſtrum Papã. Quare de cauſa illa ſe amplius non intromittat, niſi mittendo dictum appellãtem per modum prædictum ad dominum noſtrum Papam, aſsignando eidem terminũ competentem, vtpote vnius menſis, duorum vel trium: quatenus interim poſsit ſe ad eundem diſponere & parare, recipiatq́ue ab eo de cõparendo, & ſe præſentando in Roma. curiam, infra eundem terminum aſsignatum, idonea cautione. Vel ſi appellans non poteſt illam præſtare,

mittatur

mittatur cum fide & tuta custodia. Vel obligat se melius quo poterit, quatenus se infra terminum aßignatum in Romanam curiam præsentabit domino nostro Papæ, vel per ipsum non stabit.

Si autem Iudex habet causam aliam, ac procedit cōtra eam in alia causa, in qua delatus non appellauit: In ipsa illa causa iudex remanet prout ante iudex: etiamsi post admissam appellationem, & datis Apostolis reuerentialibus, ipse appellans accusatur & denunciatur iudici de aliјs hæreseos criminibus, de quibus non agitur in causa, pro qua appellauit, non desinit esse Iudex, imò potest pro se ad informandum, & testes examinandum liberè, prout prius. Et finita prima causa, in Romana curia, vel ad iudicem remissa, potest procedere liberè in secunda.

Aduertant autem iudices, ꝙ processus clausos & sigillatos ad Romanam curiam mittant, iudicibus aßignatis, qui iustitiam faciāt, processus meritis actitatis. Nec Inquisitores ibi curent agere cōtra appellantes: sed dimittant eos prædictis suis iudicibus iudicandos: Qui iudices, si inquisitores nolint facere partem contra appellantes, procedant ex officio ad procurationem appellantium, si voluerint expediri.

Aduertant etiam iudices, quòd si ad appellantium instantiam citentur personaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem non iurare, sed attendant processus exhibere, & totam causam ad illos reducere, & procurent vt citius poterunt remeare, ne ibi tædiјs, miseriјs, laboribus & expenßis, damnabiliter fatigētur:

Sequun-

Sequuntur namq; damna Ecclesiæ, & hæretici confortantur, et ex post nõ inueniunt iudices tantum fauorem & reuerentiam, nec timentur, prout eorum præsentia facit. Item ipsi hæretici alij quicunque, videntes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erigent sibi cornua & contemnent, ac malignabuntur, & audacius hæreses seminabunt: et vbi agitur contra eos, simili modo appellabunt. Alij etiam iudices efficiuntur debiliores, ad negotia fidei prosequendum, & ad hæreticos extirpandos, metuentes ne per consimiles appellationes, tædijs, & miserijs fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum præiudicium fidei Ecclesiæ sanctæ Dei, à quibus singulis sponsus ipsius Ecclesiæ eam præseruare dignetur.

SEQVI.

SEQVITVR IN PRAECEDENTEM TRACTATVM APPROBATIO, ET SVBſcriptio Doctorum almæ vniuerſitatis Colon.

IVXTA FORMAM PVblici inſtrumenti.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. Nouerint vniuerſi præſentes, publicum inſtrumentum lecturi, viſuri, & audituri. Quòd anno à natiuitate eiuſdem Domini noſtri, Milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo ſeptimo, Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona menſis Maij, hora quinta poſt meridiem, vel quaſi, Pontificatus ſanctiſsimi in CHRISTO patris & Domini noſtri Domini Innocentij, diuina prouidentia Papæ octaui, anno tertio. In mei Notarij publici & teſtium infraſcriptorum, ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus, Venerabilis & religioſus frater Henricus, inſtitoris ſacrę theologiæ profeſſor, ordinis prædicatorum, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, à ſancta ſede Apoſtolica, vnà cum venerabili & religioſo fratre Iacobo Sprenger, ét ſacræ theologiæ profeſſore, ac con-

tentus prædicatorum Coloniẽsium, priore collega suo specialiter deputatus, pro se & dicto collega suo proposuit atq; dixit, modernus summus Põtifex, scilicet dominus Innocentius Papa, præfatus, per vnam patentem bullam commisit ipsis inquisitoribus Henrico & Iacobo, ordinis prædicatorũ, & sacræ Theologiæ professoribus prædictis, facultatem inquirendi Apostolica auctoritate super quascunq; hæreses: pręcipuè autem super Hæresim maleficarum, modernis temporibus vigentem, & hoc per quinq; ecclesias Metropolitanas, videlicet, Mogũtineñ. Colonieñ. Treuereñ. Saltzburgeñ. & Bremeñ, cum omni facultate contra tales procedẽdi, vsque ad vltimum exterminium, iuxta tenorem bullæ Apostolicæ, quam suis habebat in manibus, sanam, integram, illæsam, & non viciatam, sed omni prorsus suspicione carentem.

Cuius quidem tenor bullæ sic incipit. Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam, summis desiderantes affectibus, prout pastoralis solicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus vbique augeatur & floreat, &c. Finit autem sic. Datũ Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ Millesimo, quadragentesimo, octuagesimo quarto, Nonas Decembris. Pontificatus nostri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores, & verbi Dei pręd icatores, publicè in eorum sermonibus ad

bus ad populum aſſerere & affirmare non verebantur, maleficas non eſſe, aut qui nihil in nocumentum creaturarum quacunque operatione efficere poſſent. Ex quibus incautis ſermonibus, nonnunquam ſeculari brachio ad puniendum huiuſmodi maleficas amputabatur facultas: & hoc maximum augmentum maleficarum & confortationem illius hæreſeos. Ideo præfati inquiſiores, totis eorum viribus, cunctis periculis & inſultibus obuiare volẽtes, tractatum quendam non tam ſtudiosè, quàm laboriosè collegerunt. In quo, non tam huiuſmodi Prædicatorum ignorantiam, pro Catholicæ fidei conſeruatione repellere niſi ſunt, quãtum etiam in exterminium maleficarum debitos modos ſententiandi & eaſdem puniendi, iuxta dictæ bullæ tenorem, & ſacrorum canonum inſtituta laborarunt.

At quoniam conſonum rationi eſt, vt ea quæ pro communi vtilitate fiunt, etiam communi approbatione Doctorum roborentur. Ideo ne præfati Rectores diſcoli, & prædicatores ſacrarum literarum ignari, æſtimarent prædictum tractatum, ſicut præmittitur, collectum, minus benè Doctorum determinationibus, & ſententijs fulcitum: eundem almæ vniuerſitati Colonienſi ſeu nonnullis ibidem ſacrę paginę profeſſoribus ad diſcutiendum & collationandum obtulerunt, vt ſi quæ reprehenſibilia, & à Catholica veritate diſſona reperirentur, eorum iudice ſic refutarentur: quòd tamen conſona

Catholicæ veritati approbarentur: Quod subscriptis modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu sua propria se subscripsit, prout sequitur.

Ego Lambertus de Monte, sacræ Theologiæ humilis professor, Decanus pro tempore facultatis Sacræ paginæ eiusdem studij Coloniensis, fateor, ac manu mea propria istum tractatum tripartitum, per me lustratum, & diligēter collationatum, quò ad eius partes primas nihil cōtinere, saltim meo humili iudicio, quod sit contrarium, aut sententijs non errantium Philosophorum, aut contra veritatem sanctæ Catholicæ & Apostolicæ fidei, aut contra Doctorum determinationes, á sancta Ecclesia approbatorum aut admissorum. Tertia etiam pars vtique sustinenda & approbanda, quòad illorum hæreticorum punitiones: de quibus tractat, in quantum sacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quę vtique propter famam tantorum virorum præcipuorum, etiam inquisitorū creduntur esse vera. Cōsulendum tamen videtur, quòd iste tractatus doctis & viris zelosis, qui ex eo sana, varia, & matura cōsilia in exterminium Maleficarum conferre possunt, communicetur simul & Ecclesiarum Rectoribus timoratis, & cōscientiosis duntaxat, ad quorum doctrinam subditorum corda in odium tam pestiferæ hæreseos incitari poterunt ad cautelam, bonorum

pariter

pariter & malorum inexcusabilitatem atque punitionem, vt sic misericordia in bonis, & iustitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus Deus magnificetur, ipso præstante, cui laus & gloria.

Deinde ad idem venerabilis magister Iacobus de Stralen/etiam propria manu sua subscripsit, in hunc modum. Ego Iacobus de Stralen/sacrę Theologię professor minimus, post visitationem tractatus memorati, sentio cõformiter per omnia, his quę per venerabilem magistrum nostrum Lambertnm de Monte, Decanum sacrę Theologiæ superius annotata sunt: quod attestor hac scriptura manus meę ad laudem Dei.

Pariformiter eximius magister Andreas de Ochsenfurt/etiam propria manu se subscripsit, vt infra de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod contestor manus meæ sciptura, ad finem in eodem expressum promouendum.

Consequenter aũt egregius magister Thomas de Scotia, similiter se propria manu sua subscripsit: prout sequitur. Ego Thomas de Scotia, sacrę Theologię Doctor, licet immeritus, conformiter sentio per omnia venerabilibus magistris nostris prędecedentibus, in materia pręfati tractatus, per me examinati, quod attestor manu propria mea.

Subsequenter & secunda subscriptio contra prefatos prædicatores incautos sic acta fuit. In-

primis positi fuerunt articuli prout sequitur.

Primò, Inquisitores Hæreticæ prauitatis, deputatos auctoritate Sedis Apostolicæ, iuxta formam canonum, commendant Magistri Sacræ Theologiæ subscripti: & hortantur, quòd dignentur prosequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia posse fieri permissione diuina ex cooperatione diaboli, per maleficos, aut maleficas, non est contrarium fidei catholicæ, sed consonum dictis sacræ Scripturæ: imò necessarium est, iuxta sententias sanctorum Doctorum, illa quandoque posse fieri admittere.

Tertiò, prædicare, erga maleficia non posse fieri, erroneum est. Quia sic prædicantes impediunt, quantum in eis est, opus pium inquisitorum, in præiudicium salutis animarum. Secreta tamen, quę quandoque ab inquisitoribus audiuntur, non sunt omnibus reuelanda.

Vltimò exortandi veniunt omnes principes, & quicunque catholici, vt assistere dignentur tam pijs votis inquisitorum, pro defensiõe sanctæ catholicæ fidei.

Demùm verò subscripti & suprascripti Doctores prædictæ facultatis Theolgiæ, manibus proprijs se subscripserunt, prout ego Arnoldus Notarius infrascriptus ex reuelatione honesti Ioannis Vorda de Mechlinia, almæ vniuersitatis Coloniensis Pedelli iurati, qui mihi hoc retulit, audiui, & ex manibus etiam supra & infrascriptis apparuit, vidi & in hunc qui sequitur modum.

Ego

Ego Lambertus de Monte, ſacræ Theologiæ humilis profeſſor, ita ſentio vt præſcribitur, teſte hac manu mea propria. Ego Vdalricus Kridenweiß de Eſslingen, ſacræ Theologiæ profeſſor nouiſsimus, vt præſcriptum eſt, ita ſentiendum, hac manus propriæ ſubſcriptione cenſeo. Et ego Conradus de Campis, ſacræ Theologiæ profeſſor humilimus, prout ſupra cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus profeſſor ita ſentio, vt præſcriptum eſt, quod teſtificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, ſacræ Theologiæ profeſſor, licet immeritus, conformiter ſentio venerabilibus profeſſoribus præſcriptis, teſte manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell. ſacræ Theologiæ humilimus profeſſor, ita ſentio, ſic vt ſcriptum eſt per magiſtros meos præſcriptos, quod teſtor manu mea propria.

In aſſertione articulorum præſcriptorum, conformis iudicij ſum cum venerandis magiſtris noſtris, præceptoribus meis. Ego Andreas de Ochſenfurt, ſacræ Theologiæ facultatis profeſſor, ac Theologorum vniuerſitatis Colonienſis collegij minimus.

Nouiſsimè autem & finaliter iam dictus venerabilis & religioſus frater Henricus Inſtitoris, inquiſitor, habuit & tenuit in ſuis manibus quandam aliam literam pergamenam Sereniſſimi regis Romanorũ, ſigillo ſuo rubeo rotũdo, in capſa cere clauca impreſſa, impreſſula pergameni

meni inferius impendentis, sigillatam sanam & integram, non vitiatam, nō cancellatam, neque in aliqua sui parte suspectam: sed omni prorsus vitio & suspicione carentem. Ita quòd in faciliorem expeditionē huius negotij fidei, idem serenissimus Dominus Romanorum Rex præfatus, ipsam eandem Bullam Apostolicam supra tactam, tanquam Christianissimus princeps, tueri & defendere voluit, atque vult, & ipsos inquisitores in suam omnimodam protectionem suscipit.

Mandans & præcipiens omnibus & singulis Romano Imperio subditis, vt in executione talium negotiorum fidei, psis inquisitoribus omnem fauorem & assistentiam exhibeant, ac aliâs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literæ regalis principium & finis hic infra annotantur in hunc modum: Maximilianus, Diuina fauente clementia, Romanorum Rex, semper Augustus, Archidux Austriæ, Dux Burgouiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgię, & Geldriæ, Comes Flandriæ, &c. Finis verò. Datum in oppido nostro Bruxellensi nostro sub sigillo, mēsis Nouembris die sexta, Anno Domini, Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, regni nostri anno primo.

Desuper præmissis omnibus & singulis iam dictis, venerabilis & religiosus frater Henricus, inquisitor, pro se & collega suo antedicto, ipsis à me Notario publicum, seu publica instrumen-

tum &

tum & instrumenta, in meliori forma petijt.

Acta sunt hæc Coloniæ, in domo habitationis venerabilis magistri Lamberti de Mõte prędicti, infra emunitatem Ecclesię Sancti Andreæ Coloniensis sita, in camera negociorum & studij eiusdẽ magistri Lamberti inferius. Suo anno Domini, indictione, mensis die & horis & pontificatus, quibus supra, præsentibus ibidem prædictis magistro Lamberto, & Ioanne Pedello: nec non honestis viris Nicolao Cuper de Vẽroide, venerabilis Curiæ Coloniensis, Notario iurato: & Christiano Vintzem de Eußkirchen/ clerico Coloniensis diœcesis, testibus, ad præmissa fidem dignis rogatis & requisitis.

Et ego Arnoldus Kolich de Eußkirchen / clericus Coloniensis iuratus: Quia præmissis omnibus & singulis, dum sic, vt pręmittitur, fierent & agerentur, vnâ cum pręnominatis testibus pręsens fui, eaq; sic fieri vidi, & vt pręfertur ex relatione Pedelli audiui: idcirco pręsens publicum instrumẽtum, manu mea propria scriptum & ingrossatum, & inde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis signaui, & rogatus & requisitus in fidem & testimonium omnium & singulorum pręmissorum.

FINIS.

FR. IOANNIS NIDER SVEVI, ORDINIS PRAEDICATORVM, SACRAE Theologię Professoris, & Hæreticæ pestis Inquisitoris: Liber insignis De Maleficis & eorum Deceptionibus, singulari studio ex ipsius Formicario ad explicationem pręsentis negocij selectus, & propter affinitatem atque conuenientiam materiarum alijs Malleis Maleficarum, nunc primum nouiter adiunctus.

Capitvlvm Primvm.

Nunc per libellum quintum sub Formicarum proprietatibus de maleficis & eorum deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quædam nigræ, aliæ rufæ aut pallidæ. Per colores autem talium varia conditio viciorum potest intelligi, quamuis ipsa animalia de se bona sint, sicuti omnes Dei creaturæ.

Simile à coloribus Formicarum ad vicia.

Sicut enim per albedinem & candorem vestium, secundum beatum Gregorium, virtutum puritas & mundicia: ita per colores declinantes ab albidine secundum maius & minus viciorum fetulentia, sacro testante eloquio, consueuit accipi.

Per colores vestium, iudicātur in sacra Scriptura virtutes & vicia.

Hinc est quòd beatus Ioannes vidit in Apocal. 6. sub quatuor coloribus equorum vnum nigrum. Nam primus albus, secundus rufus, tertius niger, & quartus pallidus

Equi diuersi colores in Apocalypsi explicati.

pallidus fuisse describitur. Vbi per album Christi caro purissima: per rufum, qui sub specie religionis vel virtutis homines decipiunt. Per nigrum, qui manifesta habent vitia. Et per pallidum ad modum mortis colorati, persecutores bonorum secundum glossam debent intelligi. Insessores verò equorum talium trium, tres differentias Dæmonum, tales malos regentes homines designant. Quia omnes malorum hominum huius vitæ acies informantur & ducuntur per certos Dæmones.

Piger: Desidero igitur noscere, primò, quot modis & qualiter Malefici & superstitiosi illisq; similes reguntur, equitantur & dementantur per Dæmones: quos non ambigo in vicijs esse varios & malicia carbonibus nigriores: Iuxa illud Trenorum 4. Denigrata est super carbones facies eorum & nō sunt cogniti in plateis. Theologus. Humanus animus in huius vitæ exilio mole pressus corporis, & captus in eiusdem ergasculo, multimodis phantasiis deluditur: de quibus dicetur in sequētibus. Quantum tamen præsentibus sufficit, tres possunt occurrere interiorum vel exteriorum apparentiæ sensuum raræ & admirabiles.

De tribus phātasijs & apparentijs sensuum.

Quidam enim vigilando vident mira ex Diuina gratia: alij per cerebri vitia: & alij ex Dæmonis astutia. Per primū cōstituuntur quidam Prophetæ. Per secundū decipiuntur tales maniaci: Et per tertiū deludūtur multi Dæmoniaci. De primis latè dictū est libro 3. Formicarij.

Cōtingit tamen, quòd magnis peccatoribus Dei clementia aliquando ostendit animarum pœnas, quas hîc manendo demeruerunt habere in vita alia. De secundis

certum est dominum Albertum legentibus in tertio libro de somno & vigilia, & Auicennam & Galenum in suis medicinalib. quod ex vicio & debilitate cerebri & ex Melancholia varia, infirmitas, quam vocant Maniam, contrahitur naturaliter sine Dæmonis opere, per quam multa apparent homini, quæ in re nulla sunt, sed in imaginatione & phantasia tantummodò. De tertio autem sunt exempla innumera, quomodo deludantur sensus hominum per Dæmones.

Mania ex Melancholia.

Piger: Audiuimus aliquando ab antiquioribus, eos, vt asserebant, vidisse nocturno tempore exercitus velut armatorum, in varijs apparentijs armorum, equorum, rhedarum & similium: quid hoc veritatis habeat edoceri cupio.

Armatæ acies noctu visæ.

Theologus: Monstra talia aliquando bella futura prænosticant: Aliquando per hoc Dæmones incautos decipiunt: aliquando etiam quales sint malorum pœnæ innuunt: de quibus omnibus exempla habemus tam in sacra Scriptura quàm alibi.

Nam quando Iosua 2. primò terram promißionis adcupiendum Hiericho intrauerat: vidit virum in agro stantem contra se, & euaginatum tenentem gladium. quo respondente quòd princeps esset à Deo missus ad regendum Israëlis exercitum, Iosua lapsus in terram, virum, verius Dei Angelum veneratus est.

Armatus vir comparens Iosuæ.

Sic & 2. Macchabæornm 3. Cùm Heliodorus mente spoliandi templum introisset, apparuit quidam equus terribilem habens insessorem, optimis indumentis adornatus. Isque Heliodoro impetu priores calces illisit.

Angelus eques.

Qui

Qui etiã insidebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiã apparuerũt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosiq; amictu, qui circũsteterũt eũ, & ex vtraq; parte flagellabãt eum sine intermissione multis plagis.

Angeli flagellantes.

Sicq; etiam ibidem quinto capite ante immanissimam persecutionem Israël, factam per Antiochum dicitur, contigit per vniuersam Hierosolymorum ciuitatem videri diebus 40. per aëra equites discurrentes inauratas stolas habentes, & hastis quasi coire armatis, & cursus equorum per ordines digestos, & cõgressiones fieri cominus, & Scutorũ motus, & Galeatorũ multitudinẽ gladijs districtis, & Telorũ iactus, & aureorum armorum splendorem, omnisq; generis Loricarũ. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti.

Acies in aëre visæ.

Et ibidem iam finita persecutione, cùm Iudas Machabæus in prælio consisteret, apparuerunt aduersarijs de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præstantes: de quibus duo Machabæum medium habentes armis suis circumseptum incolumen conseruabant: Ibidemquè 11. procedentes Iudam cum suis in aliud bellum Israëlis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. Et capitulo vltimo ibidem vidit Onyam & Ieremiam sibi gladium porrigentem pro victoria.

Angeli custodes exercitus.

Sic etiam territo famulo Helisæi, qui vidit Syros montem circundare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirẽtur, vidit idẽ montẽ plenũ equorũ & curruũ igneorũ in circuitu Helisæi: vnde & dixerat: Noli timere: plures enim nobiscũ sunt, quã cũ illis: 4. Reg. 6.

Exercitus Angelorũ custodes piorum.

Simi-

Similia legimus de visis armatorum exercitibus in aëre ante euersionem vltimam Ierosolymorum, factam per Titum & Vespasianum. Nam Iosephus libro septimo, de bello Iudaico dicit de eodem. Supra ciuitatem Sidus stetit gladio simile, & per annum perseuerauit: Cometes ante solis occasum visi sunt in aëre, ferrei currus totis regionibus, & armatæ acies circumfusæ: & plura ibi ponit similia.

Sidera forma gladij.
Currus aërei.

Similiter ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia visæ sunt præfatæ acies vt refert beatus Gregorius in Homilia super illud Lucæ 21. Erunt signa in Sole & Luna: Priusquam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipsum, qui postea humani generis fusus est, sanguinem coruscante.

Coruscãs sanguis in aëre.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt ijs aut spes victoriæ apud eos, quæ meruerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoscatur, aut apud bonos & innocentes patientiæ scutum contra infausta arripiatur. Quæ omnia Dei munera sunt, à thesauro Diuinæ prouidentiæ huic mundo transmissa.

In quem finẽ appareant exercitus cœlestes.

Præterea eo tempore, quo regno Bohemiæ & adiacentibus sibi partibus, per diuersarum sectarum tam in fide, honore & rebus ac hominum cædibus iactura grauißima imminebat, prout multis Germaniæ Episcopis præsentibus in Nurenberga, à Domino Petro Episcopo Augustensi, viro fide digno audiui, circa metas regni præfati nocturno tempore versus vallem quandam auditi

Prodigia visa ante bellum Bohemicum, siue Hussiticũ,

diti

diti sunt clamores & congreßiones equestrium virorũ, induti varijs coloribus visi sunt sæpius: Quidam enim equorum insessores rubris, alij nigris & similibus erant induti coloribus. Stupebant ex ijs plurimi, & diuersi variè hæc interpretabantur.

Pugnantium irruptiones auditi.

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces satis in castro non multum distanti à loco monstrorum, quæ omnino scire volentes, qꝫ veritatis sibi visa prætenderent, nocte quãdam versus vallem, vbi solita videre conspexerunt, iter arripiunt: Antequam autẽ ijs appropinquare auderent, compunctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis ista vidisse, ego ijs non approximabo: dictũ est veterum, cum talibus nullum debere iocari. Quem alter velut pauidum increpans, equum pupugit, & cum eo cõgressu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci illi amputauit, & ad suos redijt: quo viso ille qui timidus substiterat fugã inijt, & funesta noua nunciauit. In crastino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle vbi acies visæ fuerant, nullius hominis autem vel equi vestigium repertum est, sed tantummodo in lutosis locis signa quædam & vestigia auium visa sunt.

Cum portentis non iocandum.

Exploratori monstrorum caput præciditur.

Præterea pictorem quendam in Ecclesia nostra Columbariensi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læsum. Nam in colore mortuo videbatur similior quàm viuenti, semisurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audissem sibi per quoddam phantasma inflictas, à pictore quæ sequuntur ipse audiui. Cùm, inquit, iunior in taberna cum

Morbi inflicti Pictori Colmariensi à phantasmate quodam.

cum socijs versus noctem conuixissem, nocte tetra solus iter arripui accinctus gladio, & versus villam aliam, quam mihi nominauit, properaui: visum est autem mihi cùm essem inter vineas, quædam terribilia obuiare, non in ipso itinere, sed prope viam. Quo facto, de itinere salij, gladium eduxi, & versus locus phantasmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus percussi in incertum. Cùm autem neminem viderem in ipso ictu, aërem nescio quem me pertrāseuntē sensi, quo statim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi.

Tempore etiam quo sacri imperij electores in causis fidei pro bonis regni Bohemiæ dietam in Nuremberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die simul vno in conclaui multi Episcopi, & tam sacræ paginæ quam Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepis. Maguntinus fuit, itēq; Episcopi Herbipolensis, Augustensis, & si benè memoror, Bambergensis: Et ego inter hos inferior & minimus. Seclusis igitur secularibus post finem tractatus fidei dominus Magūtinus, de quo præmisi, vir magnæ industriæ & fide dingus, corā præfatis quod sequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni sibi benè notum militem, cuius pro tunc filius viuebat, qui miles super omnes penè inferioris Almaniæ nobiles semper extiterat minus in rebus bellicis imperterritus: gerebat autem & patiebatur nonnunquam propter suam animositatem vel fortitudinem ab alijs graues guerras, propter quas non semper de die sed nocturno tempore ad loca sibi comodosa equitare solebat. Hic igitur quadam nocte coas-

sumptis

sumptis famulis per syluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiusdem intrauit. Antequam verò finem syluæ haberent, vltra quam campus latus iacebat, prout moris est eorum qui verentur insidias, præmisit famulum, vt in termino syluæ videret, an ne in campo insidiæ aliquæ essent: Luna insplendente, vel astris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commissum, vidit per campi longitudinem exercitum satis mirabilem appropinquare in equis: quo viso considerata nuntiauit militi, qui ait: Stemus ad modicum, quia verisimile est, pro huius exercitus posterioris custodia subsecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici sint, qui præcesserunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula transacta, de sylua cum suis miles recessit, in campum venit, & neminem nisi quendam equestrem in equo sedentem, & in manu alium ducentem equum eminus sequentē suos intuitus est. Ad hunc cùm miles venisset, quis esset quæsiuit in hæc verba. Nūquid tu cocus meus es? Ita enim sibi à lōginquo videbatur, paulò etiam antea cocus eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respōdit: Sum domine. Quid, ait miles, hîc facis? & qui sunt hi qui præcesserūt? Cui defunctus respondit: Domine hi qui procedunt sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expreßit ꝓprio) quos oportet & me cū eis ista nocte esse Hierosolymis: quia hæc pœna nostra est. Et miles iterū: Quid sibi vult equus iste quē ducis nullo insedēte? Ad vestrū respōdit obsequiū erit. Si mecū ad terrā sanctā venire velitis.

Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques proficiscitur.

Securus

Securus esto, te per fidem Christianam recedendo & reuertendo vos viuum reducam, si meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait. Diebus meis mira attemptaui his hoc addam etiam mirabile. Dissuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles prosiliјt, defuncti equum ascendit, & ab oculis famulorum vterque equester subtractus est. Sequenti autem die, famulis iuxta condictum expectantibus, miles & defunctus redierūt ad locum vbi primum conuenerant. Tunc defunctus militi ait. Me phantasma omnino fictum illa fuisse credatis, duo quæ vobis do rara reseruate in mei memoriā: vnde potulit mappulam paruam de salamandra, & cultellum in vagia. Primùm, inquit, cùm immundum fuerit igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis, quia ab eo vulneratus intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Dona à spe pro militi dotata.

Ex his prudens Lector colligere poterit nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de talium natura scire cupit, legat deinde domini Vvilhelmi Parisiensis partem vltimam de vniuerso, & me ab eiusdem sententia declinasse non videbit.

Vvilhelmus Parisiensis de Vniuerso.

Piger: An animæ defunctorum sua exeunt receptacula: & si sic: quæ hoc facere poßint, & etiam quis præfatas apparitiones faciat, bonus vel malus angelus quæro. Theologus: Sanctus Doctor tibi desuper respondet in 4. dist. 45. q. 1. sic dicens, (sed pondera verba, quia grauida sunt sententijs.) Secundum, inquit, dispositionem Diuinæ prouidentiæ aliquando animæ seperatæ à suis

An defunctorū animæ sua exeant receptacula.

suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur: sicut Augustinus probat libro de cura pro mortuis: & de bonis exemplificat: vt de sanctis in cœlo. Et hoc etiam credi potest, quòd aliquando de damnatis cõtingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere: aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur, vt per multa exempla patet 4. libro Dialogorum beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, sed alij non nisi quando permittit Deus nobis apparere possunt: quia si ita sunt pœnis oppreßi, vt de sua miseria magis doleant quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter aßint vbi apparent, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando, operatione bonorum vel malorum spirituum, ad instructionem vel deceptionem viuentium. Sicut etiam & viui homines aliquando alijs apparent & eis multa dicunt in somnis, cùm tamen constet eos non esse præsentes: sicut Augustinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

Tomo 4. fol. ... ad...

Animæ mortuorum, suffragia petentes viuorum.

Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolent, quàm curent viuis apparere.

Capitvlvm Secvndvm.

Formicæ quæ domos ædificant extra solitudines prope homines vel bestias, deuastationes sæpè patiuntur. Nam modò hominum curiositate, modò pecudum cõculcatione, nunc canum inuestiga-

Formicæ in publico ædificantes, multum inquietantur.

uestigatione, nunc etiam auium comestione, & aliis diuersis deturbationibus in mundo vel prope mundum nidificantes inquietantur. Eisq; accidit sicut grano illi, quod secus viam cecidit, & venerunt volucres & comederunt illud. Matth. 13. Venit enim malus, id est, Diabolus, dicit glossa, & rapit quod seminatum est in corde eius. Hic est scilicet ager, qui seminatus est secus viam: ita exponit ipsa veritas Christus.

Memorandum est in proposito verbum allegatum Beati Gregorij 31. mora. supra libro 4. huius Formicarij, quinto cap. quo dicit super isto. Struthio obliuiscitur quòd pes conculcet oua, & bestia agri cōterat ea. Quid, inquit, in pede nisi trāsitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mundus iste signatur, de quo in Euangelio Dominus dicit: Ager autem est mundus? Quid in bestia, nisi antiquus hostis exprimitur, qui huius mundi rapinis insidians, humana quotidie morte satiatur.

Diabolus humana satiatur morte.

Possunt autem per Formicas istas, qui stultè domum prope hostes collocant, hi homines intelligi, qui domum & habitationem propriam contra insidias Diaboli Ecclesiasticis ceremoniis nō studiosè muniunt. Nam aqua benedicta, omni die Dominica prout ipse Exorcismus notanter in habitationibus fidelium deberet aspergi, & sal exorcisatum pro tunc fideliter sumi: Se & sua, mane & sæpe quisque fidelis crucis caractere insignire, & à peccatis præsertim grauibus se immunem custodire, Angelumq; proprium sæpe pro tutela inuocare, cum Diuino auxilio.

Qui domum contra Diabolum muniant.

Piger: Iam coniicio, vnde fortaßis quibusdam plaga quædam

quædam venit, vt in eorum habitationibus Dæmonum tumultus sæpè inquietudines ponant admirandas.

Vnde Dæmones inquibusdam ædibus tumultuētur.

Theologus: Hæc multis ex causis permittit Dei iustitia, aut misericordia, non tamen semper ex obmißione alicuius de prætactis circumstantijs, sed aliquando pro merito acquirendo patientiæ. De primo sume taliusmodi exemplum.

Res gesta in minori Basilea de Dæmone in scrinio.

In minori Basilea paulò ante præsens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficijs satis suspectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit, & tandem senex pater ægrotare cepit. Ad filiamq́ & ad filiastrum demōstrato quodam scrinio dixit. Hoc, ait, vasculum non moueatis, alioquin pœnitētia ducemini, sed in loco stare permittite post meum decessum: Et ita in breui vetulus expirauit. Transacto autem tēpore plurimo, nec filia nec eius maritus magnipendit patris iussū. Sed de domo priori in aliam domunculam se transferentes: scrinium, quod satis modicum fuit, portauit extra domum, versus nouum hospitium, sed in ipso itinere tanti ponderis esse cepit, vt in ipso viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor an postmodum in domo scrinium aperuerit, vel quo alio modo incautè se circa vas habuerit, obliuioni tradidi. Vnum constat, quòd in domum nouam cum infantulo, quem genuerant parentes prædicti venerunt. Et ecce subitò vxor velut rabida super cunas infantis irruit, eum necare volens. Quod maritus intuēs, vi vxorem inuasit, & eā à Dæmone ob-

fessam esse didicit: qui cùm exorcisaretur, minatus est Dæmon, se non exiturum nisi eam necaret: & ita factũ est super exorcistæ manibus. Altera die maritus per viã stratæ incedens publicè, casum lapidis recepit inopinatissimè de superiore parte cuiusdam cannalis cadentis, & in facie cooperatione, vt videbatur, Dæmonis percussus est tam deformiter vt homo vix videretur esse.

Res gesta in Diœcesi Argẽtinensi, de virginibus obsessis.

In Argẽtinensi diœcesi duæ sorores vna cohabitabant domo: senior Margaretha, iunior verò Barbara vocabatur. Senior matura, deuota & experta satis erat, & ambæ castitatis propositum habuerunt: & ideo hostem eis insidiantem Dæmonem palàm & clam multis annis sustinuerunt. Clam aliquando per vocem serpentis iuniorem Dæmon sequebatur vbi incessit in domo: aliquãdo versus aures sibi clamitabat, nonnũquam sonitus & strepitus terribiles faciebat, quousque extranei etiam talia perciperent, qui domum eandem intrauerãt gratia alicuius operis expediendi.

Quia antiquus serpens vocatur.

Appropinquabat post tres circiter annos festum omnium Sanctorum, super quo senior, quæ valde deuota fuit, confiteri volebat: hanc dum sacerdotem in Ecclesia vellet accedere gratia confitendi, quidam malignus spiritus impulit ictu quodam tam valido, vt ferè ad terrã caderet: nec tamẽ virgo à proposito destitit, sed postmodum confessa est, non curans impulsum Dæmonis: quem tamen grauiter senserat infra modicum tempus postea sub specie magnæ muscæ venit aliquotiens Dæmon auribus se appendens iunioris: aliquando per dorsum eius extrinsecus: aliquando verò capiti insidebat. Et quandocunque

Quia Beelzebub vocatur.

docunque sibi appropinquare voluit, prius ad spatium modicum sonitu quodam signum dare solebat sui aduentus.

Tandem cùm iunior quadam nocte in ira notabili se ad lectum posuisset, ob quam causam nescio: venit more solito Dæmon, qui virginem possedit: & in capite tam validè preßit, vt putaret se perdidisse vsum rationis. Hoc autem coniacenti sibi sorori indicauit, sed illa eam iuuare de cætero non valebat. Nihil præterea post hanc obseßionem inquietudinis auditum est in domo: sed in vigilia Paschæ, & in sacris noctibus sequentibus iuuenis crudeliter à Dæmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta esset (semper enim vtebatur ratione) adhortatus sum vt cõfiteretur mihi sacramentaliter. Quod cum prompto animo & deuoto incepisset, Ita Dæmon se eius immersit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta: probabam autem postea per certa verba an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex signis.

Piger: Scio per exorcistam tentatum fuit, quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen nõ fuit liberata à Dæmone pro tunc: quæ ergo causa huius fuit?

Theologus: Sex ex causis aliquis non liberatur, aut propter paruitatem fidei offerentium: aut propter peccata Dæmonium sustinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium: aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium.

Quot ex causis quidam à Dæmonibus non liberentur.

De primis duobus habes exemplum, Matth. 17. Et

Incredulitas parentum impedit quo minus Dæmon exturbetur.

Marci 9. In patre vnici filij sui lunatici & discipulorum in Christi præsentia. Primò enim offerens & turba fide carebat, vnde pater cum lacrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa, quousque ero vobiscum. De secundo videlicet de sustinente Dæmonium, Iesus increpabat eum, scilicet filium: quia vt beatus Hieronymus ibi dicit, propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

Tres Colũnæ fidei Apostolicæ.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt parẽtes boni & perfecti viri. Vnde Chrysostomus ibi dicit: Columnæ fidei non aderant, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes. Sed in transfiguratione Christi iam præsentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait: Hoc genus Dæmoniorum non eijcitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquãdo oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur, nec interrogemus, nec loquamur quasi audienti spiritui immundo, sed abigamus ieiunijs & orationibus spiritus malignos. Et glossa dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnaliũ voluptatum mutabilitas, ad quam scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Ieiunia & orationes Dæmonibus resistunt.

Defectus in Exorcisante.

De quarto exorcistæ vitio præsertim in fide, patet ibidem de Christi discipulis compræsentibus; vnde postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ. Respõdit: propter incredulitatẽ vestram: Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti

huic,

huic, transi & transibit. Vnde Hilarius: Crediderunt quidem Apostoli, nondum tam erant perfectæ fidei. Nam Domino in monte demorante, & ipsis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vitis patrũ, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per sanctum Antonium: eius autem discipulum Paulum liberasse.

De sexto patebit infra, vbi de maleficiatis habebimus.

Piger: De inquietantibus domos da exempla?

De Dæmonibus inquietantibus domos exempla.

Theologus: Vix iam decem sunt anni transacti, quòd in ciuitate Nurenbergensi monasterium nostri Ordinis sanctæ Catharinæ dictum, cum extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc transmissas deuotas reformatrices ab alio reformato loco. Fuerãt enim omnes sorores in dicto monasterio ad reformationem inuoluntariæ, & pro se complices sibi in ciuitate nõ paucas habuerunt. Postquam igitur locus regulariter clausus est, & ceruicosa gens sexus fragilis colla iugo submisit obedientiæ, venit in monasterium quidam Dæmon, qui primũ sonitibus nocturnis insolitis moniales quasdam infestabat. Quod cùm ad me venit, persuasi vt talia non crederent esse à Dæmone, sed à murilegis & gliribus, vel ex debilitate capitis: quia deliramenta suspicabar affuisse mulierum.

Moniales S. Catharinæ Nurenbergæ à Dæmone vexatæ.

Altera nocte venit Dæmon, & vnam de ijs quæ rebelles extiterant, vt puto sacristanam, matutinas pulsare volentem, ita compressit, vt eadem die putaretur sepulturæ tradi debere, & tandem tam de die

quàm de nocte sic inquietabat conuētum præfatus Dæmon, vt per totam noctem oporteret per vices custodias vigilantium sororum ponere, quia nulla audebat sola incedere. Fuit autem totus stupidus effectus sexus mollis & fœmineus, ita vt neque ego scirem quid cum eis essem facturus: tamen orationes priuatas singulis iniunxi & publicas patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent sæpè suasi.

Bonus finis Vexationis Dæmonis.

In præfato verò opere, licet Dæmonis malitia aliquid acquireret (quædam enim dixerūt: Ecce quando latam viam & antiquam ambulauimus, hæc nobis nunquam acciderunt.) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquisierit. Quia quædam ceruicosæ fœminæ, quas ad plenum pietas reformatorū non valebat trahere, hoc phantasma adeò terruit, vt totius vitæ suæ facinora confiterentur sacramentaliter, vestes veteres deponerent, & nouas secundùm ordinis formam induerent, & in aliam vitam nouam se transformarent. Hoc cùm Dæmon videret: tandem per Dei gratiam destitit, & nescio quò deuenit.

Tempore Constantiens. concilij in curia sororum deuotarum, quæ canonissæ regulares sunt, & vocantur monasterij pilluruet prope Nurenbergā. Eystetēsis diœceseos, quidam spiritus nocturnis temporibus multos inquietare solebat, sed monasteriū sororum ab intra nullatenus perturbabat: in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis molestus multis extitit quibusdā strepitibus & siblis ac pulsibus, non multum excellentibus sed manifestis: aliquando enim ad parietes percutiebat: aliquando

aliquando verò ioculator varias mimorum fistulas vt videbatur flabat, & talia non nociua multùm gestiebat.

Fistulans Dæmon.

Quidam interea frater de Conuentu Nurenbergensi deuotus, & inde notus, circa festa quædam peditus est, vt Capellanum in Diuinis iuuaret: qui cùm in superiorem partem domus poneretur, & spiritum ignoraret, nocte phantasma sensit, quod sibi tunicam, quã circa se positam habuit, abstraxit. Et exinde frater clamare cepit: Fures, fures, succurrite homines. Hoc campanarius, qui in eadem domo iacebat audiuit: & negocium intellexit, lumen accendit & clamantem adijt, eumq́ue stupidum reperit, & vestimenta, quibus tectus fuerat, distincta vidit per spiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt, quousque tandem foramen quoddam satis paruum in pariete conspexerũt. In illud enim spiritus ille scapulare strictissimè conuolutum & glomeratum absconderat. Finito verò anno vno aut circiter phantasma illud abscessit.

Dæmon exuẽs fratrem scapulari & vestibus.

Piger: Quales, quæso, mihi dicas, illi spiritus sunt, qui sic inquietant homines: an animæ sunt separatæ vel maligni spiritus Dæmonum?

Theologus: Prout ex fine præcedentis capituli elicere potes, animæ non sunt verisimiliter, sed omnino Dæmones, qui in multiplici sunt differentia. Nam quidam neminem possunt lædere grauiter saltem, sed solũ principaliter ioculationes exercent: Alij incubi sunt vel succubi, prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos: alij verò sunt, qui homines lacerandi vel necandi habent potestatem. De quibus ita

Differentia multiplex Dæmonum.

dicit Cassianus collati. sereni 1. Tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum, quos etiam paganos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca seu vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes potuerunt decipere delectentur, sed de risu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potius studeant quàm nocere. Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos suppleuerint, atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere super eminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinunt, qualis illi in Euangelio, videlicet Matth. 8. describuntur. Similia dicit Vvilhelmus vbi suprà de vniuerso.

Dæmones pagani.

Ioculatorij Dæmones.

Truculentissimi Dæmones.

Capitvlvm Tertivm.

FRigus graue ouis Formicarum superueniens prolem impedit, aut nascire tardat, vel in toto necat: Niuium enim algor & frigoris magnitudo vitam adimit viuentibus & viuificandis sæpè nocet.

In frigore autem malorum corda intelligi possunt, quæ calore charitatis & à sole iustitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ sunt plena, quo contra de forti muliere Prouerb. vltimo dicitur: Non timebit domui suæ à frigori-

Per frigus corda charitatis calore destituta intelliguntur.

frigoribus niuis. Vbi grossa, Frigora niuis sunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet Matth. 23. Quoniam abundauit iniquitas refrigescet charitas multorum: quæ corda niue illa opprimuntur, quæ ob superbiam de cœlo corruētes, in tenebris adhuc velut Angelum lucis ostendere præsumunt, & habitum niueum præferunt: quòd Dei & angelorum eius proprium est, scilicet niueo habitu suæ virtutis claritatem signare.

Diaboli Niui comparantur.

Non timebit autem domui suæ à frigoribus niuis hæc mulier: quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus: sapientia scilicet ad hæreses reuelandas, & patientia ad tollerandas apertorum hostium pugnas. Vel vestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Nūc adiuti à Deo ne deficiant: tunc autem in beatitudine Diuina visione ditati. Item vestiti sunt duplicibus: vna veste operis, altera mentis, fide scilicet & factis, Sacramentisque redemptoris imbuti & exemplis. Hæc in glos.

Quid significent duplices vestes domesticorum Ecclesiæ.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarum est nociuum, Maleficorum superstitiones accipere possumus. Maleficus enim dicitur quasi malefaciens, vel malè fidem seruans, & vtrumque in Maleficis, qui superstitionibus & operibus proximum lædunt satu reperitur.

Maleficus dicitur quasi malè fidem seruans.

Piger: Superstitionum ex beato Isidoro scio multa sunt species: sed quia de Maleficis mentionem fecisti. Quot modis nocere possint proximis nunc edicito?

Quot modis Malefici nocere possint.

Theolo-

Theologus: Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ sunt hominis nocere possunt, sed nunquam nisi Deo permitttente. Neque eo quo nocere dicũtur tempore, actionem vel paßionem per se immediatè inferunt: sed per verba ritus, vel facta quasi per pacta innita cum Dæmonibus, lædere dicuntur: Nam potius Dæmones hæc & immediatè læsiua inferunt.

Vnus igitur modus est, quo amorem malum ingerũt viro alicui ad mulierem aliquam vel mulieri ad virum. Alius est quando odium vel inuidiam in aliquo seminare procurant. Tertius est in ijs, qui maleficiati dicũtur, ne vi generatiua vti valeant ad ferinam, vel viceuersa famellæ ad virum. Quartus modus est, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus cùm vita priuant. Sextus quando vsurationis aliquam priuant. Septimus, cùm quocunque prædictorum modorum aliquem in suis rebus vel animalibus lædere quærunt cum effectu.

Piger: Peto de his funditus omnibus informari: quia quidam talia aut negant omnino: aut causis naturalibus solùm asscribunt, aut in parte non ea concedunt.

Theologus: Funditus noscere talia ad modicum vtile esset: imò fortè quibusdam noceret: oporteret enim prohibitos inspicere libros, vel superstitiosa aliqua, quæ conscientiosum esset in tanta temporis egestate perlegere. Nec opus est scire talia latè, tibi præsertim, qui ex conditione status ad id non obligaris.

Verum tamen exempla tibi tradam, & doctrinas aliquas, petito tuo accommodas, quas habeo partim à

Doctoribus nostræ facultatis: partim etiam per experientiam cuiusdam probi iudicis secularis & fide digni, qui quæstionibus & fassionibus ac publicis experientijs & priuatis talia multa didicit: cum quo latè & profundè sæpè contuli, domino Petro videlicet ciui Bernensi in Lausanensi Diœcesi, qui multos vtriusque sexus incinerauit Maleficos, & alios fugauit è territorio dominij Bernensium. Contuli insuper etiam cum domino Benedicto monacho sancti Benedicti ordinis: qui licet modo sit religiosus multum Viēnæ in reformāto monasterio: tamen ante decēnium adhuc in sæculo degens, fuit Necromanticus, ioculator, mimus & truphator apud sæculares nobiles insignis & expertus. Audiui similiter quædam de sequentibus ab inquisitore hæreticæ prauitatis Eduensi, qui nostri Ordinis fuit in Conuentu Lugdunensi deuotus reformator, & in Eduensi Diœcesi multos de maleficijs reos inquisierat.

Ex Necromantico, ioculatore & trufatore fit monachus.

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquisitor & dominus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa districtum Bernens. dominij, quidā Malefici vtriusque sexus, qui contra humanæ naturæ inclinationem, imò aduersus cōditiones specierum omnium bestiarum, lupina specie excepta tantummodo, propriæ speciei infantes forant & comedere solent. Nam in oppido Boltingen / Lausanens. Diœcesis, quidam dictus Städelein grandis Maleficus, captus per præfatum Petrum iudicem loci, qui fatebatur se in certa domo, vbi vir & vxor simul manebant per sua maleficia successiuè in vtero vxoris præfatæ septem circiter infantes

De Maleficis vorātibus infantes.

Städelein Huius etiam Fr. Sprenger aliquoties in Malleo meminit.

occi-

occidisse, ita vt semper abortum faceret in fœmina annis multis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis prout rei euentus probauit.

Lacerta sub limine ostij impedit fœturã.

Cumq́; antedictus nequam quæstionaretur, an in ijs & qualiter reus esset, facinus aperuit, dicens: Subter limen hostij domus se lacertam posuisse dixit, & si amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus restituendam prædixit. Cùm autem serpens ille quæreretur sub limine, nec inueniretur, quia in puluerem fortaßis redactus erat, pulueres seu terram desubter positam asportabãt: & in eodem anno vxori & omnibus iumẽtis domus fœcunditas restituta est. Præfato autem torto non sponte fatebatur: & demum per prædictum iudicem ignibus traditus est.

Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non reperiantur.

Deinde antefato inquisitore mihi referente hoc anno percepi quòd in Lausanensi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant & comederant. Modus autem discẽdi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum visibiliter Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis. Cui discipulis necessariò dare habebat fidem de abnegando Christianismo, de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem vbi latenter valeret.

Fuit insuper fama communis, dicto Petro iudice mihi referente, quòd in terra Bernensium tredecim infantes deuorati essent intra pauca tempora à Maleficis: quam ob rem etiam publica iustitia satis durè exarsit in tales

parricidas. Cùm autem Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quē modum infantes comederent. Illa respondit: Modus iste est. Nam infantibus nondum baptisatis insidiamur: vel etiam baptisatis, præsertim si signo crucis nō muniuntur, & orationibus hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, ceremoniјs nostris occidimus, quos postquam putātur oppreßi esse, vel aliunde mortui de tumulis clam furto recipimus, in caldari decoquimus, quousque euulsis oßibus tota penè caro efficiatur sorbilis & potabilis. De solidiori huius materia vnguentum facimus nostris voluntatibus & artibus ac transmutationibus accommodatum: de liquidiori verò humore flascam aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cerimoniјs, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ. Maleficorum aurum potabile.

Modum autem eundem alius iuuenis Maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè pœnitens, distinctius reserauit, qui manus dicti Petri iudicis vna cum vxore Malefica in persuasibili paulò antea euaserat. In Bernensium namque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore, & ab eadem in distinctam turrim repositus, dixit: Si meorum facinorum veniam consequi possem, omnia quæ de maleficiјs scio, libens patefacerem, Mori enim video me oportebit. Cumque per literatos, si verè pœniteret, audisset se veniam consequi posse omnimodam, tunc lætè se morti obtulit, & modos primeuæ infectionis ostendit.

Ordo,

Ordo, inquit, talis est, quo etiam seductus sum: oportet primò vt Dominica die, antequam aqua benedicta consecratur, Ecclesiam introire mox futurum discipulum cum magistris, & ibidem abnegare corã eis Christum, eius fidem, Baptisma & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro (ita enim Dæmonem & non aliter vocant.) Postremò de vtre bibit supradicto: quo facto. statim se in interioribus sentit imaginem nostræ artis concipere & retinere, ac principales ritus huius sectæ. In hunc modũ seductus sum: & vxor mea, quam tantæ pertinaciæ credo, vt potius incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem: Sed heu, ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis ita reperta est per omnia veritas. Nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est: vxor verò testibus conuicta, veritatem nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incẽdio præparato per lictorem eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata est. Ex prædictis iam liquet, quàm noxium sit frigus perfidiæ, quod infantes & partus solet occidere.

Vnico potu mutantur animi abnegantium Deum.

Piger: Est ne licitum Maleficium de loco tollere?

Theologus: Antiqui negant, moderni concedunt, vtrique benè. Sed sola opus est vnica distinctione: Quia aut tolli potest per aliud maleficium, seu per ritus alicuius malefici illicitos. Et id constat esse illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia cõsentire. Aut tolli potest sine nouis superstitionis operibus, vt per motum localem: velut dictum fuit de puluere lacertæ: Et illud est licitum.

An liceat maleficia ex locis, vbi ponuntur auferre.

Exemplum

Exemplum de priori casu. Nam Inquisitor Eduens. mihi referebat, quòd modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in malefico tali practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficam, sciscitans scire malefactorem. Tunc Malefica plumbum liquefactum aliquotiens fundebat in aquam, quousque opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua visa imagine Malefica quæsiuit ab explorante, In qua parte vis lædi Maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere. Cumque explorator locum eligeret, statim Malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit. Nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.

Modus explorationis an aliquis maleficiatus sit.

A Maleficis Malefici non nominantur proprijs nominibus.

CAPITVLVM QVARTVM.

ALis carentes Formicæ, vel nimium progredientes in publicum, ab alijs bestijs faciliter necantur: quia alis pennatæ multum se subleuant, ne bestijs terræ præda fiant.

Comparatio alatarum formicarum.

Per alas autem virtutes intelliguntur, quia talibus multum boni feruntur. Vnde Ezech. 3. Descriptis volãtibus animalibus dicit: Audiui post me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius libro 24. mora.

Per alas notantur virtutes.

Quidnamque per alas animalium nisi virtutes debemus sentire sanctorum: quæ dum terrena despiciunt: ad cœlestia volando subleuantur.

Despicientes terrena, subuolant vt Aquilæ.

Vnde iam rectè per Isaiam dicitur. Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ. Volantia itaque animalia alis suis se vicißim feriunt: quia sanctorum mentes, in eo quod suprema appetunt, considerantes, inuicem alternis virtutibus excitantur: Ala enim sua is me percutit qui exẽplo sanctitatis propriæ me ad melius accendit: & ala mea vicinũ ferio, si aliquãdo alteri opus bonũ quod imitetur ostẽdo.

Ala alam feriens.

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis nõ sunt alatæ, vel quæ nimium suæ domus, Ecclesiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo, Tales ab vrsis, per quos Malefici vel Necromantici possunt intelligi, faciliter deuorantur: sicut ij simplices pueri in figura, qui domos egredientes parẽtũ, & Eliseũ deridẽtes, ab vrsis deuorati esse legũtur, 4. Reg. 2.

Formicæ Moniales alatæ.

Piger. Quia de Nigromanticis mentionem fecisti, quæro an ne differentia eorum sit à Maleficis: & si sic, quæ eorum sint opera?

Theologus. Nigromantici propriè hi dicuntur, qui de terra superstitiosis ritibus mortuos se posse suscitare ad loquendum occulta ostentant. Qualis fuit illa olim phitonissa, quæ ad preces Sauli Samuelem se suscitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi: primo Regum vicesimo octauo. Qualis etiã Simon magus fuit peßimus, qui supra principis Apostolorum se auctoritatem præferens, defunctum se suscitare finxit. Ex accommoda-

Differentia inter Necromanticos & Maleficos.

modatione tamen vsus, Nigromãtici dicuntur, qui per pacta Dæmonum per fidem cæremonijs futura prædicunt, aut occulta reuelatione Dæmonum aliqui manifestant, aut qui maleficijs proximos lædunt, & à dæmonibus sæpè læduntur.

Nigromantici qui communiter habeantur.

Fuit & hodie viuit Viennæ in monasterio, quod ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli sancti Benedicti ordinis, hic in sæculo existens, famosissimus fuit Nigromanticus. Nam libros Dæmonum de Nigromantia habuit, & secundum eosdem satis miserabiliter & dissolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem sororem virginem deuotam multum, de ordine pœnitentium, cuius vt puto precibus frater à faucibus Dæmonis erutus est. Compunctus enim, ad diuersa loca diuersorum reformatorum monasteriorum venit, petens sibi sanctæ conuersationis tradi habitum. Sed quia giganteæ staturæ & terribilis aspectu erat, & in maleficijs ac ioculationibus princeps aliorum, fidem vix aliquis viro dabat. Tandem autem receptus in antedicto monasterio, in ipso ingressu nomen mutauit & vitam, Benedictus enim vocari cepit: & secundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos speculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officium: & in Ambone pro sæcularibus profectus, gratiosus est prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc esset nouitius, prout eo referente audiui, multas vexationes à Dæmonibus, quos reliquerat, sustinuit. Cùm enim confessus fuisset sacramentaliter quadam die, & virus suæ peruersæ vitæ euomuisset ob

Mutatio nominis in susceptione Monachismi.

ſpem veniæ, ſequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adeſſe ſenſit. Eandem namque lucernã violento ictu de nouitij manibus Dæmon excuſsit, & eũ non modicum lædere molitus eſt. Sed vicit Chriſti miles huius vrſi tyrannidem, quia virtutum alias iam aſſumpſerat, quibus per orationes ſacras ab ore beſtiæ liberatus eſt.

Præterea quemadmodum à ſupradicto Petro iudice audiui, In territorio Bernenſium, & in locis eidem adiacentibus, à ſexaginta circiter annis ſuprafata maleficia à multis practicata ſunt: Quorum primus auctor fuit quidam Scauius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet: ipſe ſe in omnium ſuorum æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum ſuorum lætalium: & ita capitalibus inimicorum ſuorum manibus ſæpè vt dicitur euaſit. Sed cum terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam prope feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtram gladijs & haſtis inopinatè transfixus eſt, & ob ſua facinora mortuus ibi miſerabiliter. Hæc tamen ſuæ fraudis commenta diſcipulo, qui Hoppo vocabitur, reliquit. Et idem ſupradictum Stãdelein in maleficijs Magiſtrum fecit.

De Schaſio in murem ſe conuertente.

Huius Hopponis etiã Sprenger meminit.

Sciuerunt hi duo, quando ſibi placuit, tertiam partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuſcunque rei de vicini agro nemine vidente ad proprium agrum deferre, grandines vaſtiſsimas, & auras læſiuas cum fulminibus

procurare in aspectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proijcere. Sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, in rebus & corporibus proximos lædere, equos sub insessoribus, si strepã ascendenti tenerent, phreneticos facere, de loco ad locũ per aëra vt putabant transmeare, à se cum capi deberent fœtores pessimos emittere: In se capiẽtium manus & animos tremorem magnum incutere; Occulta alijs manifestare & quædam futura prædicere. Absentia velut præsentia conspicere, ictu fulminis nonunquam quẽ vellent interimere, & multa alia pestifera procurare sciuerunt, vbi & quando Dei iusticia hæc fieri permisit.

Malefici protrudentes in aquam, infantes prope aquam ambulantes.

Malefici deludentes se prosequentes.

Piger: Duo hîc scire vellem. Primum vtrum ne Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grãdinibus & similia quæ dixisti facere possent, de quibus aliqui dubitant. Secũdò, quæro, fatebantur ne tales miseri, per quæ Diuina opera in suis machinamentis impedirentur?

Theologus. Ad primum respondeo, haud dubiè possunt, sed non nisi Deo permittente. Nam Iob 1. & 2. Accepta potestate à Deo, statim Dæmõ procurauit vt Sabbei quingenta iuga boum & quingentas asinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo descendens septem millia ouiũ incenderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item septem filij & tres filiæ per vehementem ventum lapsu domus occumberent, & semper pueri multi vno dempto: vtq; vlcere pessimo corpus Sancti viri percuteretur, & vxor & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Exemplo Iobi probatur potestas Satanæ in tẽpestates.

Vbi sanctus Doctor dicit: Necesse est confiteri, quòd Deo permittente Dæmones possunt perturbationẽ aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad susceptationem formarum, sed soli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius iudicium in homine apparet: nam ad solum imperium voluntatis mouentur membra, vt opus à voluntate dispositum prosequantur: quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutẽ non solum boni sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitus prohibeantur: Venti autem & pluuiæ & aliæ huiusmodi aëris perturbationes solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt: vnde ad huiusmodi procuranda naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Thomas.

Quomodo natura corporalis subsit Naturæ spirituali.

Angeli boni & mali motui locali imperant.

Mala enim, quæ nostris exigentibus peccatis in mundo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere. Vnde gloss. super illud Psalmi centesimi quarti: Vocauit famem super terram, & omnem firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per angelos malos, quæ talibus præpositi sunt. Vocat ergo famẽ, id est, angelũ fami præpositũ. Hæc ibi.

Diaboli sunt Deo loco tortorum.

Porrò quò ad secundum dubium, noueris indubiè Maleficos multipliciter impediri posse. Nã ita fatebantur multi in torturis, & difficulter quidam: alij verò spõte.

De impedimentis Maleficorum.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in summa collegi, quinque sunt per quæ multum impediuntur, aliquando

quando in toto, aliquando in parte, aliquãdo ne in persona hominis fiant; aliquãdo ne in suis amicis, videlicet fidẽ integrã vel Dei præcepta in charitate seruãtibus, se signo crucis & oratione muniẽtib. ritus & cæremonias ecclesiæ colentibus, publicã iustitiam benè exequẽtibus, & Christi passionem verbo vel memoria ruminãtibus.

De primo & secundo exempla talia mihi Petrus quæ suprà retulit, quæ audierat de supradictis maleficis.

Cùm inquit quidam simplex, sed non rectus, Maleficum me inuocaret, vt inimicum suum vita priuarem aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu vel modo alio, vocaui ego magisterulum, id est, Dæmonẽ, qui mihi respondit, quòd neutrum facere posset: Habet, inquit, fidem bonam & diligenter se signo crucis munit: idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet, ei nocere possum.

Noui veteranã quandam virginem, quæ Seriosæ nomen habuit, in diœceseos Constantien. finibus: hæc mater omnium in vicinia existens virginum, & speculum ad viuificæ crucis signum, & ad Christi passionem summam gerebat fiduciã: manebat autẽ in tugurio villagij pauperculi, ipsa voluntate pauper in terra, vbi nonnunquam maleficia satis locum habere dignoscũtur. Huius amicus in pede graui læsus fuit maleficio, à quo nulla arte sanari poterat. Post multa autem in cassum adhibita remedia, visitauit prædicta virgo infirmũ: qui ab ea petiuit, vt pedi benedictionẽ aliquã applicaret, annuit illa: & silẽter tantũmodo orationẽ dominicã & Apostolorũ symbolum cũ geminatis viuificæ crucis signis applicuit.

 Tunc

Tanc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit, in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respondit: Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò vestris infirmitatibus applicatis. Idcirco rarò in corpore & semper in anima per talia læditimini. Sed si in orationum & signorum licitorum efficaciam speraretis, faciliter sæpè curaremini. Nihil enim vobis applicui, nisi Dominicam orationẽ & Apostolorũ symbolum, & iam sanati estis.

Maleficia impediri ceremonijs Ecclesiæ.

Præterea constat, quòd Malefici de ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis sua maleficia præpediri fatentur, vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelarum die purificationis, & palmarum in die palmarum cõsecratarum vsum licitum, & per similia. quia ad hoc talia Ecclesia exorcisat, vt vires, Dæmonis minuant.

Veneratio Magistratus eneruat maleficia.

De publica verò iustitia hoc omnes Malefici, qui supra verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eo ipso, quo per reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde cùm sæpe dictus iudex Petrus antefatum Stãdelein capere vellet per suos famulos, tantus tremor manibus eorũ incussus est, & corporibus & naribus illapsus tam malus fœtor, vt ferè desperarent an Maleficum inuadere auderent. Quibus iudex ait: Securè miserum inuadite, quia publica tactus iusticia omnes vires perdet suæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus siue effectus.

Idem iudex tale dedit exemplum. Cũ ait Stãdelin capti-

captiuassem, qui grandinibus terram ex fame grauissimè læserat, & per fulmina plura vastauerat, quæsiui à reo de veritate: qui post quartum ad cordas tractum, primò responsum mihi dedit tale. Faciliter grandines procuro, sed ad libidum lædere non valeo, sed eos tantummodo, qui Dei destituti sunt auxilio, qui signo crucis se muniunt fulmine meo non interibunt. Cui iudex: Quomodo ad tempestates & grandines cócitandas proceditis. Respondit reus: Primò verbis certis in cãpo principem omnium Dæmoniorũ imploramus, vt de suis mittat aliquem à nobis designatum: percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullum nigrum immolamus, eundem in altum projiciendo adaëra. Quo à Dæmone sumpto: obedit, & statim auram concitat non semper in loca designata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permissionem grandines & fulgura projiciendo.

Quomodo tẽpestates Maleficæ concitent.

Pulli nigri immolantur.

Subintulit iudex tertio quærendo: Possunt ne per aliqua tempestates tales remediari, à vobis cócitatæ & à Dæmonibus. Respondit: possunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Christi diuinos clauos, qui Christi manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem, vt in aquam resoluti descendatis.

Quomodo tẽpestates adiurationibus impediantur.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, disponit etiam istorum pessimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter: ita vt dum perfidia sua Christi regnum & fidem quærant minuere & in-

firmare, eandem in multorum cordibus firment & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex præfatis malis possunt euenire: quia sic fides roboratur, Dæmonis malitia inspicitur, Dei misericordia & potestas manifestantur: homines ad custodiam sui actuantur: & ad reuerendam Christi passionem & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Vtilitates ex maleficijs pulsis emergentes.

Capitvlvm Qvintvm.

Viscosis humoribus & tempestate ab incessu & à labore præpediūtur: quia per viscosa incedentes, vel bituminosa loca, talibus imbecillia animalia adhærent, sicuti tempestatibus concutiuntur in corpore, & via eis incedendi præcluditur.

Viscosa præpedire formicas.

Per viscosa aut bitumniosa loca occasio carnalium voluptatum designatur simulatè in Christiana fide viuentium, quia his allectamentis ad benè operandum non valet egredi, sed in eisdem potius terrenis captiuatur delicijs.

Occasiones voluptatum comparantur & bitumini.

In cuius typum, in loco vbi ceciderunt Rex Sodomæ & Gomorræ cum suis complicibus, per quos luxuriosi & incontinentes designantur, fuisse leguntur, in valle siluestri multi bituminis putei, in quos ruentes prolapsi sunt, in corporis videlicet voluptates varias: inculti enim mores, vt dicit glossa ibidem in profundum malorum pertinaces trahunt. Qui autem remanserant non occisi, vt ibidem sequitur, ad montana, id est, ad virtutum culmina fugerunt.

Genes. 14.

Montana significant virtutes.

Hic

Hic Bernhardus homelia 9. super cantica dicit. Viscus quidem praui desiderij & delectationis terrenæ animā volare non patitur, & citius retrahit mentem, si fortè aliquando subleuatur per tempestatem: etiā voluptuosi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatum sectatores, humano deliniti fauore, velut effœminatæ ad ardua virtutum opera efficiuntur. De quibus Iob. 36. dicitur. Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorū inter effœminatos: vel vt alia trāslatio habet: & vita eorum vulnerabitur ab angelis.

Voluptas effœminat.

Vbi beatus Gregorius libro 26. moralium dicit. Simulatores, qui vitæ suæ custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur: hinc quippe eos turbo subito internæ percussionis eijcit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim verisimiliter viuerēt, laus transitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta suadet, dicens: Viriliter agite & confortetur cor vestrū. Illicò subdit (quasi sexum cordis minuere curauerit.) Luxuriosa quippe mens corrumpitur, si rebus transitorijs delectatur. Igitur simulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Translatione verò vulneretur ab angelis. Vtrumque tamen, & si sermone discrepat, tamen ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis sanctæ prædicationis impugnant.

Luxuria mutat sexum cordis.

Simulatores inter effœminatos morientur.

Piger: Multos audiuimus nostris temporibus per Maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò succendi, & fœminarum ad viros non suos, vt nulla confusione,

De amore vel odio maleficiato.

fusione, plagis, verbis aut factis ad desistendum cogi valerent. E diuerso *inter sexum vtrunque matrimonij sacramento coniunctum nonnunquam experti sumus odia talia suscitari per maleficia, & similiter infrigitationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole valerēt habere.* Cùm *igitur amor & odium in anima existant, animam secundum omnes tuæ professionis compotes* Dæmon *intrare nequit. Quid hic sit veritatis vel falsitatis scire expedit, quia amore muliebri velut fisco irretitur animus, & odio radicato quasi tempestate rigidissima ad proximi fauorem frigescit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet.*

Quomodo Dę mon intret & regat interdū animam hominis.

Theologus: Quamuis secundum concordem nostrorum doctrinam, Dæmon *in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat: tamen secundum eosdem in corpus & in potentias alligatas corpori* Deo *permittente agere valet, siue sint sensus interiores siue exteriores. Vnde Iob:* Et Dæmoni Deus ait. *Ecce in manu tua, id est, in potestate est* Iob, *quò ad corpus vices, verūtamen animam illius serua. Tangis itaque in tua quæstione tres difficultates: videlicet, quomodo* Philocaptio *& odium in voluntate, & maleficium in potentia generatiua causentur.*

De Philocaptione triplici.

De Philocaptione *igitur, seu amore inordinato vnius sexus ad alterum, scire debes, quòd triplici de causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum: aliquando ex tentatione* Dæmonum *tantū: aliquando verò ex Malefico nigromanticorū similiter &* Dæmonum.

De primo dicitur Iacobi 1. *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cum concepit, parit peccatum: peccatum verò cùm consummatum fuerit, generat mortem.* Sic Sichē cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea. Et secundum gloss. infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis proprijs aliena negotia curat, seduci consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis. Genes. 34.

De secundo, quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Ammon sororem suam Thamar speciosissimam adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. Reg. 13. Non enim in toto, vel vix tam corruptus esse videretur, vt in tantum facinus stupri prosiliret, grauiter tentatus à Diabolo si non fuisset. Vnde gloss. ibidem. Hoc monet nos, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati, qui falsam pacem periclitantibus spondet, nos paratos inueniens de improuiso trucidet. De Philocaptione ex Dęmonum tentatione orta.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum patrum, qui refert omnem tentationem carnalis amoris sibi in eremis subtraxisse quosdam: qui tamen vltra quàm credi potest amore mulierum tentabantur aliquoties. Vnde & 2. Corinth. 12. Apostolus dicit: *Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphiset:* Vbi glossa: sic dicit tentādo per libidinē: Datus est mihi stimulus, vt quidam aiunt: Tentatio autem cui non consentitur non est peccatum, sed materia De Philocaptione Eremitarum. Apostoli Pauli Philocaptio.

Tentatio cui non consentitur an sit peccatum.

materia exercendæ virtutis. Hoc intellige dictum de tentatione, quæ est ab hoste, non à carne, quæ peccatum est veniale, si ei non consentiatur: hæc ibi. Et de hoc amore habes exemplum etiam in Formicarij nostri lib. 1.

De amore hereos: vt vocāt.

De tertio, quòd amor hæreos proueniat ex maleficijs Dæmonum & idolatrarum, ostenditur hoc Ezech. 23. sub metaphora mulieris de Israële, qui populus iam sequebatur idola & maleficia Assyriorum. Insaniuit, inquit, in amatores suos in Assyrios propinquantes, vestitos Hyacincto, principes & magistratus, iuuenes cupidinis vniuersos, equites ascensores equorum. Quos omnes constat Maleficos habuisse vel Idolatras.

Quibus modis Dæmon in Imaginatiuā & Generatiuā possit agere.

Per quem modum autem Dæmon in potentiam imaginatiuam, in phantasiam & in generatiuam possit agere: respondit Petrus de Palude 4. dis. 34. quinque modis. Habet enim ex hoc, quòd est spiritus potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciēdum: vnde potest corpora impedire ne sibi appropinquent vel directè vel indirectè, interponendo se in corpore assumpto: sicut accidit sponso, qui desponsauerat idolam, & nihilominus contraxerat cum quadā iuuēcula, nec propter hoc poterat eā cognoscere.

Desponsat sibi quidam idolum.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illum vel refrigerare ab actu illo, adhibendo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æstimationem & imaginationē, qua reddit mulierē exosam. Quia potest in imaginationē imprimere. Quarto reprimendo directè vigorem membri fructificationi accommodi, sicut & motum localem cuiuscunque

que

que organi. Quinto prohibendo missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excitetur vel emittatur, vel multis alijs modis.

Dæmon potest intercludere viam seminis.

Cùm autem faciunt mulieres sortilegia cum fabis & Gallorum testiculis, non est credendum quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur: sed occulta virtute Dæmonum, illudente sortilarias per ista corporalia. Plus autem permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: sicut & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt quàm alia animalia.

Impotentia ex Gallorum testiculis procurata.

Cur actus Venereus multũ afflictetur.

Serpentes magis in cãtationibus subiacent, quàm aliæ animantes.

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Basilij de virgine, qui seruum parentum concupiuit & defrigerando sponsum seruum cognoscere non potuit, vt de illo qui idolum desponsauit, & sponsam cognoscere non potuit.

Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat se cognosci: iterum per motum localem corpore interposito, vel vase obstructo, potest Dæmon per maleficium impedire mulierẽ, licet virũ in pluribus modis: ideò vir sæpius maleficiatur quã mulier. Et magis permittit Deus in peccatores desæuire Dæmones, quàm in iustos. Vnde angelus dixit Thobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatẽ. Licet aliquãdo in iustos, sicut in Iob: propter quod debẽt facere confessionem & huiusmodi: ne ferro manente in vulnere, frustra sit malagma apponere.

Piger.

An philocapiantùr existentes in charitate.

Piger: Mihi adhuc occurrit de visco carnalis amoris dubium: vtrum in charitate exeuntes amore tali maleficiari valeant?

Theologus: Responsum huius accipe ex Caßiani verbis, quibus collatione. 2. abba. sereni: in hæc verba cõcludit: Diffinit, inquit, beatus Antonius, nullatenus Dæmonem posse mentem cuiusquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamq́; reddiderit. Non tamē ista ita intellige, vt Dæmones amore præfato in charitate exeuntes non impugnent, & similibus: sed tales expugnare non valent, si armis virtutum & naturalium donorum resistere volunt. Talia, inquit Philosophia primo de consolatione ad Boetium, tibi contuleramus arma, qui prior nisi abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Caßianus ibidem refert de duobus paganis, Philosophis & Maleficis, qui per tres gradus differentes in malitia, succeßiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam beati Antonij, vt eum tentatiombus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatū Antonium, vt postmodum ad fidem conuersi fatebantur Philosophi, amarißimis cogitationum stimulis pulsauerunt: quos tamen repulit crucis signo pectori & fronti impresso, & orationum incubationibus insistendo.

Philosophi S. Antoniū maleficijs impetunt.

Exemplum tamen satis terribile nouiter tactū Vincentius in speculo refert historiali ex gestis beati Basilij

magni:

magni: cuius tempore diues quidam vnicam filiam habuit, quam consecrare domino disponebat: quam seruus diuitis habere non valens in coniugio, Maleficum adijt, Dæmonem inuocauit, eidem chartam abnegationis fidei tradidit, & fornicationis Dæmonem mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeo, vt in terram volutata clamaret se propter seruum torqueri, & pro liberatione sui seruo per patrem in matrimonium tradi: Quod etiam ideo factum est per patrē mœstissimo corde: tandem tamen iuuenis seruus liberatus est per Beatum Basilium.

Matrimoniū ex maleficio impetratum.

Et in primo Dialogorum refert Beatus Gregorius de quodam Maleficorum principe, qui à Roma incineratis socijs, in monachi habitu fugit, Basilius nomine, qui etiam tunc se à sancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in monasterio monialiū statim absente Equitio monialem pulchiorem in tanto maleficauit, vt febricitaret, anxiaretur, magnisq; vocibus & stridoribus clamaret, Modò moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Quod eum sancto Equitio nunciaretur, virginem verbo sanauit absens, & Maleficum expelli de loco iussit.

Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet.

Piger: Cùm potestas Dæmonis impediatur aliquando diuino nutu: Quæro quot modis hoc fit?

Quinque modis impeditur Dæmonis potestas diuino nutu.

Theologus: Quinque modos exprimit Hugo super 2. dist. 7. Primò per terminum suæ potestati à Deo impositum: sicut Iob primo & secundo tangitur. Secundò per miraculum impossibilitatis exterius factum, vt in asina

Intelligit discipulos in Emaus euntium.

Balaam: Num. 22. Tertiò per impedimentum externus adhibitum, vt in duobus discipulis acrisia percussis. Lucæ vltimo. Quartò per Dei iudiciũ de intus disponentis per obstaculũ boni Angeli, vt de Aschinodeo interficiẽte spõsos Saræ vxoris Thobiæ: eiusdẽ 11. Quintò per cautelã sui ipsius, quia non vult aliquãdo quod põt, vt peius fiat: Vt 1.Cor.5. de Corinthio, quẽ vexauit excõicatum. Aliquãdo ẽt non vult propter peccati abominationẽ & pudorẽ: vt Angeli mali propter nobilitatẽ sui, in qua creati sunt, abominantur tẽtare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel ẽt de fornicatione simplici: neq; ad hominem, quando fornicatus est, accedunt, maximè prima die vel secunda, propter peccati recentiam. Vnde Ezech. 16. Multiplicasti fornicationem ad irritandum me, &c. Ibi: dabo te in animas odientium te, id est, Dæmonum, qui erubescunt in via tua. Hæc Hugo 2. sententiarum.

Deus non vult semper quod potest.

Propter nobilitatẽ sui, Dæmones quidã quædam peccata abominantur.

Capitulum Sextum.

Formicæ ebrietate amentes.

QVæ Formicæ sibi à vino vel à vippanon cauent, subitò inebrietate, & grauiter quasi amentes nutabundæ incedunt: ita vidi per experientiam: dulcia enim sequuntur auidè, quæ si conspersa fuerint pane, vino intincto, ex his cibis inebriantur.

Voluptates inebriant mentes, & ideo faciunt amẽtes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi possunt intelligi, qui voluptatibus inebriati huius seculi, velut amentes & ratione carentes carnalia prosequuntur per insanias falsas. Quos in persona Dei Esaias 10. sic alloquitur: Audi hæc paupercula, & ebria, & non à vino,

hæc

hac dicit dominator Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adijciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam debere intelligi docet Prouerb. 20. Salomon cùm dicit: Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas, quicunque his delectatur non erit sapiens. Et 21. ibidem. Qui diligit epulas in egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Et in Psal. centesimo sexto de his, qui inebriati sunt non à vino, iterum dicitur: Anima eorum in malis tabescebat, turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est, propter quod ad Ephes. 5. dicit Apostolus. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, Domino gratias agentes.

Ebrietas est res tumultuosa.
Pinguia non amanda.

Piger: Ex superioribus satis iam video, non minorem vesaniam vel ebrietatem pati philocaptum, quàm eum qui vino madere conspicitur. Idcircò nunc edoceri cupio in tribus: quæ remedia adhiberi debeant talib. vt sanentur, nedũ ipsi, sed qualitercunque in potẽtia & generatiua maleficiati: Deinde quõ hi sanari valeant, qui sine maleficio philocapiuntur. Postremò, vtrũ ne bonus spũs tantum castitati conferre posset in beneficio, sicut malignus spiritus per suos dare consueuit in maleficio?

Theologus: Pro solutione primi noscere debes, quòd quinq; sunt remedia, quæ pro talibus licitè applicari valẽt: videlicet ad sanctorũ aliquorũ limina peregrinatio, Signi crucis & oratiõis deuotæ multiplicatio, peccatorũ

Quõ maleficiati in potentia generatiua sanandi.

 suorum

suorum vera confeßio vel contritio, per verba sobria licita exorcisatio, & cauta maleficij ablatio. De primo *habuisti exemplum suprà lib. primo. c. 4.* Et idem est de *ieiunijs, abstinentijs & alijs reuerentialibus obsequijs, sanctis certis oblatis.* De *secūdo præcedenti capitulo audisti: quomodo talibus se* Beatus Antonius *à tentatore defendit.* De *tertio ibidem* Petri de Palude *consilium, quod ante eum sanctus* Thomas *& alij* Doctores *suaserunt etiam perpendisti: de vltimo dictum est nuper 3. c. Et in penultimo de exorcismis omnes pene de hoc loquētes, catholicè ita fieri posse admittunt. vnde in 4. dist. 6.*

Sanctus Thomas *dicit:* Propter *peccatum hominis* Diabolus *potestatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vsum hominis veniunt, in ipsius nocumentum. Et quia nulla conuentio est* Christi *ad* Belial: Ideo *quādocunque aliquid sanctificandum est ad cultum* Diuinum, *prius exorcisatur, vt liberatum à potestate* Diaboli, *qui illud nocumentum hominis assumere putatur,* Deo *consecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in consecratione templi, & in omnibus huiusmodi:* Vnde *cùm prima consecratio, qua* Deo *homo consecratur, fit in baptismo, oportet etiam quòd homo prius exorcisetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare* Diabolus *potestatem accipit in hominem, & in alia quæ sunt propter hominem, scilicet peccatum originale vel actuale. Et hoc significant ea, quæ in* Exorcismis *dicuntur, cùm dicitur:* Recede ab eo *Satana. Hæc* Thomas.

Exorcisatio ad sanctificanda ea, quæ adhibentur ad Diuinum cultum.

In homine est causa, quare Dæmon potestatem etiam accipit in ea, quæ sunt propter hominē.

Item dicunt Doctores, *licitum esse de applicatione*

Exorci-

Exorcismorum contra potestates Dæmonis. Sed ibi cauendũ est, ne character aliquis ignotus, aut verba ignota sint, aut aliud superstitiosum.

Sed tamen non obstante applicatione omnium præfatorum remediorum, adhuc aliquando maleficiatus à pœna non absoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficium, absoluatur. Vnde sanctus Thomas in 4. dist. 34. dicit, Maleficium quandoq; ita esse perpetuum, quòd non possit habere remedium humano opere, quamuis Deus possit præstare remedium, Dæmonium cogendo, vel etiam Dæmoni resistendo. Non enim semper oportet, vt quòd per maleficium aliquod factum est, possit per maleficium aliud destrui, vt ipsi Malefici confitentur. Et tamen si possit per maleficium remedium adhiberi, nihilominus peccatum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis Dæmonis auxilium per maleficium inuocare.

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

Similiter non oportet, quòd si propter peccatum aliqua data est Diabolo potestas in aliquem, quòd cessante peccato, cessat potestas: quia pœna interdum remanet, culpa transeunte. Similiter etiam Exorcismi Ecclesiæ non valent ad reprimendum Dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales iudicio Dei hoc exigente. Semper tamen valet contra illas infestationes Dæmonum, contra quas principaliter instituti sunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendum ijs, qui diuinis præceptis & Ecclesiæ humanam sanitatem præponunt, ne Maleficos inuocent pro remedijs. Quia eorundem inuocatione posteriora nonnunquã peiora prioribus fiunt:

Non semper cessante peccato, cessat potestas Diaboli.

Remedijs Maleficorum sæpe res in deterius eunt.

Vt in exemplo deducit S. Gregorius primo dialogorum, de fœmina, quæ vno Dæmone possessa, per Maleficos, dũ liberari attentabatur, legio sub Maleficorum operibus statim eam intrauit.

An non habẽs ordinem exorcisare valeat.

Piger: Habeo adhuc tria dubia de Exorcismo: An non habens exorcistatus ordinem exorcisare Dæmones licitè valeat? Secundò, quæ sit differentia inter effectum aquæ benedictæ & exorcismi, cum vtrũq; contra Dæmonis molestiã ordinetur? Tertiò, an exorcismus tantũ significet vel etiam an aliquid efficiat?

In non consecratis ædibus Missa dici pōt.

Theologus: Ad primum & ad alia respondet sanctus Doctor. Ad primum dist. 23. q. sic, in 4. in ordine, inquit, exorcistatus, & in alijs minoribus ordinib. omnibus, cũ conferuntur, recipitur potestas, vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcisare. Et idem, à non habentibus ordinẽ licitè fieri pōt, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeãt ex officio. Sicut in domo nõ cõsecrata pōt dici Missa, q̃uis cõsecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur. Sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

Aqua benedicta facit cōtra Diaboli impugnationes exteriores Exorcismus contra interiores. QuareEnergumini dicti.

Ad secundum respondet di. 6. dicens: Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori: aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, q̃ est ab exteriori: Sed exorcismus contra impugnationẽ Diaboli, quæ est ab interiori. Vnde illi, cõtra quos datur, dicũtur Energumeni, id est, intus laborãtes, aut propter infectionẽ fomitis, aut propter possessionẽ corporalẽ à Dæmone.

Ad tertium respondet ibidem, q. Exorcismus ēt efficit, quòd patet, quia per modũ imperij dicuntur, non per

modum

modum orationis tantum, vt: Exi maledicte Diabole. Tum ēt quia B. Grego. ſuper Ezech. dicit: Sacerdos dum per exorciſmi gratiam manus credentibus imponit, & habitare malignos ſpiritus in eorũ mente contradicit, q̃d aliud facit niſi ꝙ Dæmonia eÿcit. Nec eſt inconueniens, ꝙ etiam, quando iam Baptiſato exorciſmus prius neglectus adhibetur, dicere ꝙ tunc aliquid efficiat, cohibendo ab impugnatione Diaboli. Cùm ēt poſt baptiſmum per aquam benedictam aliqua poteſtas Dæmonis reprimatur: Imò ſi exorciſatur puer, & ante baptiſmũ moritur, ſibi in vita ſua tantum valuit, vt in eo poteſtas Dæmonis debilitata fuerit & ſit.

An Exorciſmi ſolùm ſignificent aliquid, vel etiam operentur aliquid.

Exorciſmus loco baptiſmi.

Et ideo exorciſmi non tantùm ſignificant, ſed etiam efficiunt aliquid, non tantùm in corpore, ſed etiam in anima, quia in vtroq; eſt infectio fomitis. Effectus autem iſte eſt debilitatio poteſtatis Dæmonis, ne tantùm poßit in homine, ſicut ante baptiſmum, & alia bona in ipſo impediat. Hæc omnia Thomas.

Ad ſecundum dubium de amore hæreos ſeu philocaptione, vel Hiſlithi, vt Auicenna loquitur, quæ eſt ægritudo, quam aliquis incurrit propter amorem. Tradit enim Auicenna ſeptem remedia inter cætera lib. 3. Vnũ eſt agnoſcere perſonam, in qua quis captus eſt: quod experitur aliquis ex faßione infirmi, vel ex variatione pulſus ad nominationem amati: quia ſic radix ægrotationis habetur: Vt etiam beatus Ambroſius ponit in paßione ſanctæ Agnetis de filio iudicis. Aliud eſt copula per matrimonium, ſi lex ſuſtinet, quia ita quidam ſanantur cùm obœditur naturæ.

Quid ſit Philocaptio, ſeu Hiſlithi Auicennæ, ſeu amor hæreos.

Qũo explorãdum, in qua quis captus ſit.

Quomodo medendum sit amori inordinato.

Tertium est, applicatio medicinaliũ, de quo ibidem tractat & docet. Quartum est, vt amorem suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum cõuertat, quod priori præeligere debet, & ita fugere potentiam amati: quia sic distrahitur animus. Quintum, si ille rationabilis est, corrigatur, hortetur, tribuletur, & amoris opus ostendatur esse miseria. Sextum est, vt potissimum vetulæ ad ipsum dirigantur, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem dilecti & mores, cũ transfiguratione facierum, turpi seu deformi. Tamen quidam ex hoc plus inflammantur: quia in relatione de amato delectantur, licet alij sanentur. Septimum est, vt occupetur in rebus arduis, distractiuis officijs & huiusmodi. Similiter de similibus dicendum est, persecutio autem horum ad Medicum pertinet: Sed Theologica præcedenti dubio dicta, præ alijs applicari debent.

Vetularum aspectus & colloquia amorẽ excutiunt.

Quòd boni Angeli beneficio sicut mali maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iustos viros beneficiet, sicut constat malum Angelum maleficiare iniustos. Responsum habes ex patrum sanctorum exemplis, quòd sic, imò multiplicius in infinitũ. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in nostra temporalia & corporalia bona emanat, totum secundum Beatum Dionisium per ministerium Angelorum habemus: & vt sanctus Doctor in quodam loco super 3. sententiarum tradit: Cùm Deus gratiam menti nostræ notabilem vult infundere, ad quam licet se nulla creaturæ potestas extendit, tamen ad hanc dispositiuè Angelus bonus cooperatur: sicut etiam, licet ad verbi

Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit.

Dei

Dei conceptionem in virgine beatißima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, per confortationem & per informationem multum excitata, vel ad bonum prædisposita fuit. Salutatio Angelica prædisposuit S. Mariam ad accipiendam conceptionem.

Est præterea communior & magis consona, tam sacræ paginæ, quàm Philosophiæ naturali ista opinio, quæ tradit omnia corpora cœlestia regi & moueri virtute Angelica: quamobrem à Christo & ab Ecclesia, virtutes cœlorum vocantur. A cœlestibus autem influentijs simpliciter omnia huius mundi corporalia reguntur: teste Philosopho primo Metheororum. Angeli vocantur virtutes cælorum.

Est insuper doctrina sancti Doctoris, quòd in homine tria sunt, in quæ spiritus separati agere valent: Sed differenter voluntas, intellectus & potẽtiæ aliæ ipsius animæ affixæ mẽbris organicis corporalibus. In primũ solus Deus. In secundum tantummodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertium, Deo permittente, malus spiritus agere potest & imprimere. Sed in potestate voluntatis humanæ est immißiones factas per Angelos malos acceptare, vel refutare, & talia cum Dei inuocata gratia propulsare, vel eadem neglecta admittere posse. In voluntatem solus Deus agit.

Piger: Licet hæc sint innumerabilia bonorum Angelorum etiam in iniustos profluxa beneficia, de quibus heu nescius fui hactenus, sed gratus ero in antea: tamen de his non quæro principaliter, sed de beneficijs eorum circa generatiuam potentiam, vtpote an quosdam castificent, sicut mali spiritus quosdam malos infrigidant per sua maleficia? An Angeli boni quosdã castificent, sicut mali infrigidant.

Theologus: Haud dubiè ita faciunt: sed vbi & quādo expedit. Nam ita factum est de S. Sereno, abbate, de quo refert Cass. in coll. pat coll. abba. Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atq; animæ castitate nocturnis diurnisq; precibus, ieiunijs quoq; ac vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ tādem per diuinam gratiam in se extinxisse percepit: Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo petijt, vt interioris hominis castitas in corpus redundaret Dei dono: postremò autem adueniens ad eum Angelus in visione nocturna, eiusq; velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumam, de eius visceribus euellens ac proijciens, suisque omnia, vt fuerant, locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die prope tuam corporis puritatem, iuxta votum quo id poposcisti, vt ne ipse quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactantibus excitatur, vlterius pulseris.

Angelus eximit Abbati S. Sereno viscera libidinis.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorū. Hunc, inquit, cùm iuuentutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsæ suæ tentationis angustiæ ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cumq; hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam assistente Angelo eunuchari se vidit, eiusq; visioni apparuit, quòd omnem motum ex genitalibus membris eius absciderit, atq; ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute

Angelus eunuchat S. Equitium Abbatem.

fretus

fretus ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris ante praeerat, ita cepit postmodum etiam fœminis praeesse.

Ita in vitas patrum, illorum quos sanctus Heraclides, vir religiosissimus collegit, in libro suo quem paradisum nominat, meminit cuiusdam sancti patris & monachi, quem Heliam vocat, hic misericordia motus, trecentas fœminas in monasterium collegit & regere cepit. Trāsacto autem biennio, iam triginta quinque annos circiter habens vitæ, tentatus à carne in erenum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vesperi igitur somnus ei irrepsit, tres Angelos ibi ad se venientes, vidit: quibus quærentibus: Cur à monasterio virginum fugisset; nec ille præ verecundia respondere auderet: dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curam fœminarum gerendo. Respondit ille: Quam libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula testes eius visus est abscindere: non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur: quærentibusqúe, an ne remedium sentiret. Respondit ille: se plurimùm exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per 40. annos, quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit.

S. Heraclidis Paradisus patrum.

Sanctus pater & monachus Helias inter trecentas fœminas tentatur.

S. Heliæ monachi visio de abscissis ab Angelo testibus.

Non minus beneficium collatum esse legimus Beato Thomæ, Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressū dicti ordinis incarceratis, vt per meretricē seduceretur, ad seculū tentatus est, quæ per consanguineos immissa est veste & ornatu cōpositissimo. Hāc. n. S.

Doctor

Doctor intuēs, ad ignem materialem cucurrit, titinem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationeq́; statim pro castitatis dono positus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei te ex parte cingimus cingulo castitatis, quòd nulla possit de cætero impugnatione dissolui: & quòd humanæ virtutis non conquiritur meritò: tibi ex parte Dei confertur ex dono. Sensit igitur cincturam sanctus vir, scilicet tactum cincturæ, & exclamando euigilauit: Deincepsq́ue tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum: vt sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate pollet, vt eius tradit legenda.

Castitas non acquiritur merito virtutis.

S. Thomas Aquinas perfecta fuit castitate præditus.

Capitulum Septimum.

Formicæ comestæ ab hominibus, eis nocent: non bestijs omnibus, sed quibusdam proficiunt, vt vrsis, qui eas auidè quærunt. Formicarum nomine iusti designantur, vt suprà dudum habuimus.

Formicæ comestæ nemini conducunt præterquam vrsis.

Comedere autem, vitæ alienæ detrahere est, aut in fama, aut in sana doctrina: de qua comestione cautum reddit filium, qui Prouerbiorum 23. cap. dicit: Noli esse in conuiuijs potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbolum (glossa, id est, detractionum) consumētur: Vbi glossa iterum dicit: Carnes ad vescendum conferre, est in communi locutione derogationis

Comedere significat alicui detrahere, & carnes hominū comedunt, qui honori absentis detrahunt in conuiuijs.

vicissim

viciſſim vicia proximorum dicere. De quorũ pœna ſubditur: quia talibus vacantes conſumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes ſapientiam operam dare cõgruit: quibus anima ſatiari licitè poterit. De quo prouerb. 24. Salom. ſubdit. Comede fili mel (gloſſa: doctrinam ſapientiæ) quia bonum eſt, & fauum dulciſſimũ gutturi. Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ, quam cum inueneris habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit. Melli enim & fauo, dicit gloſſa, comparat doctrinam ſapientiæ: quia ſicut illa cæteris cibis, ita hæc doctrinis præualet alijs.

Vt mel cæteris præfertur cibis, ſic doctrina ſapientiæ cæteris doctrinis.

Iterumq́ue deuoratoribus humanarum carnium per detractionis vicium, & per ſuperſtitionis maleficium, dicitur in Pſal. Filij hominum, dentes eorum arma & ſagittæ, & linguæ eorum gladius acutus. Et Prouerb. 3. Inter quatuor generationes peruerſas hæc vltima eſt, de qua dicit: Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus ſuis, vt comedat inopem de terra, & pauperes ex hominibus: vbi gloſſa, Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, hæc eſt, quæ ſuam perfidiam alijs immittere conatur: & ſicut corpora gladijs: ita audientiũ animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur: vt comedat, id eſt, ad hoc vt deuoret inopes, id eſt innocentes & pauperes, id eſt humiles.

Deuoratio tamen formicarum non hominibus, ſed beſtijs, vt vrſo prodeſt, quia Maleficorum officium, & detractionis vicium non iuſtos, ſed perfidos delectat. In cuius figura Danielis 7. ſecunda beſtia, quæ de mari aſcendit, ſimilis vrſo erat, quæ in parte ſtetit, & ordines

Hic comedere carnes, significat bellũ gerere, secũdum quosdam.

dentium erant in ore eius, & in dentibus eius, & dicebant: Surge, comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumẽtum Maleficorum innuitur, videlicet bonorum temporalium humanorum corporum & aĩarum rationalium, quæ lædi solent per talia Maleficorũ exercitia. Vnd Prou. 17. Semper iurgia quærit malus: Angelus aũt crudelis mittetur contra eũ: Expedit magis vrsæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stulticia sua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus spiritus est, qui à domino contra peccatores mittitur, vt in præsenti affligat, vt Aegyptios: vnde immisit in eos iram indignationis suæ per Angelos malos. Et subdit: põt in Vrso hostis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus, cum eos, qui filij sui erant, cathesisando & baptizando Dei filijs adiungimus: & hoc sæpè facilius fit, quàm hæreticũ ad fidem rectam reuocare, vel catholicum prauè agentem ad bonum opus reducere.

Vrsus Diabolum denotat.

Piger: Per bestias, vt dicis, formicas deuorantes, fide reprobi & Malefici intelligi valent: dic exemplum, quomodo id opere perficiunt, humana lædendo corpora de sanitate in infirmitatem?

Quõ Dæmones infirment corpora.

Theologus: Audi ergo, quid bestiæ tales Petro iudici, de quo suprà retuli, nefas fecerint: Diu enim se in eo vindicare studebant: sed quia fidem bonam gerebat, & se diligenter crucis signo munire solebat, seq́ue, auisatus aliquotiens, ab occasione eorum abstinebat, per quæ maleficia procurari solent: Idcircò illæsus propter astutiam talium euadebat, vno excepto tempore, in quo ex delicto proprio meruit non in toto custodiri à domino,

no, prout mihi retulit. Consueuerat enim in territorio Bernensium, castro Blanckenburg *habere residentiam, tempore quo terram eandem gubernabat: Postquam autem officio resignauit, & ciuitatem Bernensem reintrauit, ibiq; domicilium tenebat: die quadam rediens ad castrum prædictum, vbi cognatus eius in ipsius officium substitutus fuerat: in eodem castro Petrus quædam expedire negotia apud sibi notos volebat.*

Tunc vna Malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri conuenerunt de sero in loco vno, machinamenta suæ artis voluentes pro viribus, vt Petrum grauiter veneficijs læderent, vel occiderent, quem hæc latebant fraudis commercia.

Adueniente igitur nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit, sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendum necessariò quasdā epistolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur ex opinato ꝙ dies adesset, luce deceptus fictitia: de quo in se iratus, quia vt putabat, noctem neglexerat, non se, vt debuit, muniendo more solito, vestimentis induit, per gradus altos versus locum, vbi pugillarem habuit, descendit, & locum clausum reperit. De quo maiori ira exardescens, cum murmure per gradus quos descenderat versus lectum iteratò scandebat: emittendo vnicam ex indignatione maledictionem, per verbum satis breue: ac si diceret: In nomine Diaboli. Et ecce statim in tenebris densissimis Petrus, proiectus est in præceps per graduum prædictorum

In nomine Diaboli cubitum se conferens, præcipitatur descalia

ctorum passus, adeo grauiter, vt famulus, qui de subter scalam in commodo dormiebat, excitaretur: & exiens. quid adesset conspicere volens, reperit dominum suum Petrum accenso lumine solùm in terra, priuatum rationis vsu iacentem, & collisum per omnia membra, sanguinem plurimum è corpore emittentē. Excitatur familia, & nemo erat qui lapsus causam aperire posit.

Tandem tamen Diuina arridente gratia, vsum rationis recuperauit, sed sanitatem corporis vix in tribus septimanis rehabuit. Et quanquam Maleficos haberet suspectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamen reos ignorabat huius sceleris sibi illati.

Quidā in conuiuio sex milliaribus distantem furem videt.

Verùm quia nihil opertū, quòd non reueletur, euentu quodam factum est postmodum, vt quidam latens Maleficus veniens de terra Bernensium, vbi domicilium habuit in ciuitate Friburgensi, Lausanensi diœceseos, die quadam in taberna cum bibulis sederet, & ad consocios diceret. Ecce, ait, video quòd talis, quem nominauit, in aqua, vbi circa habitationem meam hamum in aquam pro captura piscium posui, mihi eum furto leuat & surripit: Distabant autem ab inuicem loca per sex magna Theuthonica milliaria, per quæ opere Dæmonis furtum intuebatur. Hoc verbum ponderauere fideles: reum accusauerit, & postmodum iudicialiter carceri mancipatus est, vbi biduò duriter quæstionatus, nihil penitus fateri voluit de proprijs facinoribus: Tertia autem die, quæ fuit sabbatum, in qua communiter, ob reuerentiam beatißimæ virginis, eadem colitur officiosè, tortus iterum, virus suum euomuit. Nam præfati sui

verbi

verbi & furti veritatem se dixit fuisse expertum: Et quod quatuor viri Malefici Petrum & præsente Malefica, quam nominauit, per manus eiusdem vetulæ dictum Petrum in præceps proiecissent, fatebatur: Et causam huius iracundiæ in vetulam venisse asserebat, quia scilicet sibi iustitiam aliquando ad libitum iudex existendo non ministrasset. Addiditque se alijs duobus diebus, Dæmonum machinamentis detentum, non potuisse in tormentis respondere, sed quia, vt ait, festum beatæ virginis, quò ad officium celebrabatur, dixit se iam liberum ad dicendum veritatem: & ita tandem iuxta patriæ municipalia igni traditus est.

Die beatæ virginis Malefici torti plerunq; confitentur maleficia.

Notandum tamen, quòd tales Pseudoprophetæ aliquando omnino cōtradictoria dicere solent, per patrem mendacij decepti: vt idem Petrus expertum se esse retulit. Nam quædam Malefica per eum capta est & inturrita: habuit autem maritum talis maleficij non magistrum, qui curiositate ductus, ad quandam illarum partium vetulam properauit, de qua cuncti referebant, quod futura prænosceret: Ad hanc cùm venisset: supplex petiuit, vt sibi diceret: An ne spem habere deberet, quòd cum vita vxor sua iudicem euaderet, sua quæ iam capta erat vxor. Cui respondit vetula: Noli timere, indubiè liberabitur, nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior, obuiauit iudici Petro altera die. Cui Petrus: Vbi quæso fuisti? At ille: Apud Prophetissam ait fui, quæ mihi retulit, vxorem meā de sua captiuitate liberandā esse, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regressus Petrus in hospitium, vocabatur à capta Malefica, quæ Petro dixit:

Maleficos sæpe cōtradictoria confiteri.

Vidi quòd maritus meus vetulam accersiuit, quæ me liberandam esse prænunciauit: Scio mentitur, quia proxima die tuo sub iudicio incinerabor: Hæc cùm postmodum iudex marito dixisset, ridendo expectabat, quæ inter Maleficas veritatem dixisset: sed secutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iustitiam, veritatem Maleficæ, quæ virum habuit, palam fecit.

Nec tamen credere debes, Petrum, vt in primo exemplo habitum est, manibus Maleficorũ, qui in castro non erant, corporaliter per gradus iactatum ad literam: sed Maleficorum sacrificijs vel cæremonijs allecti Dæmones præsentes illud præcipitium fecerunt Petri: Et vt mẽtes Maleficorum deciperent, in imaginatione superstitiosorum hominum effecerunt, vt sibi viderentur præsentes esse. Ita etiã in secundo & tertio exemplo, Dæmonis impreßione in imaginatiuam Maleficorum factum est, vt absentia velut præsentia cernerẽtur: sicuti suprà li. præsenti c. 1. audisti ex verbis sancti Doctoris, & etiam ca. 5.

CAPITVLVM OCTAVVM.

Quid moraliter denotet comedere mortua animalia.

QVibus Formicarum nõnunquam sunt cadauera animalium mortuorum. Ad moralem intelligẽtiã, comedere mortua animalia, est aliquando frui peruersa luxuria, vnde illecti aliquando fœminarum peccatricũ, propter famem luxuriosæ voluptatis, mortua animalia comederunt, eisdem in non modicam displicentiã Dei fruentes: vt in Ps. 105. sub cõpendio

pēdio, in veritate, & sub typo de Israëlitico populo tāgitur. Iniciati, inqt, sunt Beelphegor, & comederūt sacrificia mortuorum. De quo Num. apertius dicitur 25. Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua: At illi comederunt & adorauerunt Deos earum: Iniciatusq; est Beelphegor Israël: & iratus dominus dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solē in patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël. Hæc aūt omnia fecit Israël seductus occulta machinatione Balaā Malefici, qui suo consilio illius morticinæ fornicationis exordium in Israël extitit. Super quo glo. libidini quis seruiendo doctrinam Balaam tenet.

Est ergo execrabilis etiam corporis fornicatio, quæ violat templum Dei, & tollit membra Christi, & facit membra meretricis. Sed execrabilior est generalis fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur: cum anima scilicet consortio verbi Dei astita, & matrimonio eius associata ab aduersario eius, qui eam sibi in fide despondit corrumpitur.

Duplex fornicatio: Corporalis & spiritualis siue generalis. Generalis fornicatio quæuis genera peccatorum comprehēdit: Verbum Dei sponsus est animæ.

Est ergo sponsus & vir animæ mundæ verbum Dei, id est, Christus. Despondi vos omnes, ait Apostolus, vni viro virginem castam exhibere Christo. Dum igitur anima adhæret sponso, & complectitur, & audit verbum eius, ab ipso suscipit semen verbi, & concipit & facit filios: pudicitiam, iustitiam, patiētiam, & omnes virtutes, vt salua sit per generationem filiorū, si permanserit in fide & charitate. Si autem se Diabolo & Dæmonibus prostituerit, faciet filios adulterij, scilicet omnia peccata.

Liberi procreandi ex sponso, verbo, & anima.

Et iterum glossa Origenis ibidem: Per omnia peccata, quæ committimus, maximè si non surreptione aliqua, sed studio peccamus, illi Dæmoni, cui curæ est quod admittimus, consecramur: Et fortè tot Dæmonibus consecramur, quot peccata committimus, & mysteria Idoli illius pro illo suscipimus.

Quot peccata committimus tot Dæmonibus consecramur.

Peccata sunt mysteria Dæmonum.

Assimilantur autem corpora fornicātium meritò fœtidorum animalium corporibus. Quia vt Ecclesiastici 9. dicitur: Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via conculcabitur. Propter quod Propheta, postquam de his, qui potentes sunt ad bibendum vinum, in quo est luxuria, locutus est Esaiæ 5. Paulò post ita subiungit de eisdem. Facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum: In omnibus his nō est auersus furor eius: sed adhuc manus eius, scilicet Dei extenta.

Meretrices vocantur stercora viæ.

Piger. Sunt ne nostro tempore boni viri aliqui decepti per Magas vel Maleficas tuo iudicio?

Theologus. Meum in sequentibus suspendo iudicium: sed ea, quæ publica vox tradit & fama, referam. Habemus hodie sacræ Theologiæ professorem insignem, fratrem Heinricum Kaltyserem, Inquisitorem hæreticæ prauitatis. Hic cùm anno proximè præterito inquisitionis officio in ciuitate Coloniensi insisteret, vt mihi ipse retulit, percepit circa Coloniam quandam virginē esse, quæ in habitu virili omni tempore incessit, arma deferebat & vestimenta dissoluta, velut vnus de nobilium stipendiarijs, choreas cum viris ducebat, & potibus ac epulis adeo insistebat, vt metas fœminei sexus, quē non negabat, omnino excedere videretur. Et quia eodem tempore,

Henricus Kalteisen Inquisitor.

tempore, ſicut heu hodie, ſedem Treuerẽſis Eccleſiæ duo pro eadem contendentes, grauiter moleſtabant, gloriabatur ſe vnam partem poſſe & velle introniſare: ſicut virgo Iohãna, de qua ſtatim dicetur, Regi Carolo Francorum paulò antea fecerat, in ſuum eum regnum confirmando: imò illa ſe eandem Iohannam à Deo ſuſcitatam eſſe affirmabat.

Duo contendunt de Epiſcopatu Treuerenſi.

Noua virgo Iohanna, (quam Galli Ieanne poucelle vocant) exorta in Epiſcopatu Colonienſi.

Cùm igitur die quadam cũ Comite iuniori de Virnenburg/ qui eam tuebatur & fouebat, Coloniam intraſſet: Et ibidem mira in conſpectu nobilium feciſſet, quæ Magica arte videbantur fieri: Tandem per prædictum Inquiſitorem, vt inquireretur, diligenter inueſtigabatur & citabatur publicè. Mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubitò in oculis omnium reintegraſſe. Et vitrum quoddam ad parietem à ſe iactatum & confractum, in momento reparaſſe, & ſimilia plura inania oſtentaſſe: Sed miſera parere mandatis Eccleſiæ renuit, comitem ante fatum in tutelam ne caperetur habuit, per quem clam de Colonia educta, manus quidem Inquiſitoris, ſed excommunicationis vinculum nõ euaſit. Quo tandem arctata, partes Almaniæ exiuit, metasq; Galliæ intrauit, vbi militem quendam, ne Eccleſiaſtico interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimonium. Deinde ſacerdos quidam, leno vocandus potius, Magam hanc verbis deliniuit amatorijs: cum quo poſtremò furtim recedens Metenſem ciuitatem intrauit, vbi velut concubina ſecum habitans, quali ſpiritu ducta fuerit, cunctis patenter oſtendit.

Vitrum confractum Maga reficit.

Fuit præterea infra decem annorum ſpatia nouiter

De hac Iohanna virgine (quā historici Gallici la poucelle Ioanne vocant) penes veteres & recētes Historicos adhuc sub iudice lis versatur, an Maga fuerit, vel Diuinitus pro salute Franciæ contra Anglos missa. Extāt de ea integri libri hodie.

in Francia quædam, de qua præmisi, virgo Iohanna nomine, tam prophetico spiritu, quàm miraculorum potestate, vt putabatur, clarēs. Hæc enim veste virili semper vtebatur, nec vllis Doctorum quorumcunque persuasionibus emolliri potuit, vt tales deponeret vestes, fœmineis contenta, præsertim cùm se palam virginem & fœminam esse protestaretur. Sub hoc, inquit, habitu virili in signum futuræ victoriæ, vt verbo prædicam & habitu, à Deo missa sum iuuare verum Francorum regem Carolum, & in suo firmare regno, à quo eum fugare nituntur rex Angliæ & dux Burgundiæ. Pro tunc enim hi iuncti mutuò cædibus & armis Franciam premebāt grauissimè. Igitur cum suo domino Iohanna continuè velut miles equitabat, futura & fausta multa prædicebat, victorijs bellicis quibusdam intererat, & alia mira talia perpetrabat: de quibus ne dum Francia, sed omnia Christianorum regna stupebant.

Virgo Iohāna Bohemis Hussitis bellū denunciat, sed in cassum.

Ad tantam denique præsumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas. Dubitabant exinde seculares & Ecclesiastici regulares & monastici, quo spiritu regeretur, Diabolico an Diuino. Scripserunt proinde quidam viri literatissimi tractatus eius ex parte. In quibus non modò diuersa sed etiam aduersa de virgine senserunt.

Tractatus de la Ioanne poucelle scripta.

Postquam autem regem Carolum in multis iuuisset, & firmasset regno annis quibusdam, demum nutu, vt creditur Diuino, per Anglicorum armatam capta est & incarcerata. Accersitis autem & vocatis in magna

multi-

multitudine Magistris tam diuini quàm humani iuris multis diebus examinata est. Et prout à Magistro Nicolao Amici Licentiato in Theologia audiui, qui Ambasiator fuit Vniuersitatis Parisiensis, tandem ipsa fassa est, se habere familiarem Dei Angelum, qui iudicio literatissimorum virorum iudicatus est, esse malignus spiritus ex multis coniecturis & probationibus: per quem spiritum, velut Magam effectam, ipsam ignibus per publicam iustitiam consumi permiserunt: prout de hac Historia Rex Angliæ nostro Imperatori Sigismundo satis latè scriptotenus Historiam innotuit.

Familiaris spiritus virginis Iohannæ Franciæ.

Eodem tempore duæ fœminæ propè Parisiis surrexerunt, se publicè dicentes missas esse à Deo, vt virgini Iohannæ essent in subsidium, & quemadmodum à prædicto Magistro Nicolao viuæ vocis organo audiui, subinde velut Magæ vel Maleficæ per Inquisitorem Franciæ captæ sunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem reperti sunt maligni spiritus deliramentis deceptæ. Vnde cum vna ex eisdem fœminis se per Angelum Sathanæ seductam conspiceret, ex magistrorum informatione à ceptis resipuit, & errorem prout debuit statim reuocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus consumpta est.

Multæ Magæ volebant virginem Iohannam imitari.

PIGER. *Mirari non sufficio, quomodo fragilis sexus in tantas audeat prosilire præsumptiones.*

THEOLOGVS: *Apud simplices tui similes mira sunt ista, sed in prudentum oculis hæc rara non sunt. Sunt*

Nota tria optima & tria pessima.

enim tria in rerum natura, quæ si suæ conditionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in excessu bonitatis vel malitiæ apicem sibi vendicant: Lingua videlicet, Ecclesiasticus & Fœmina. *Quæ si bono reguntur spiritu: optima, si verò malo: pessima fieri consueuerunt.*

Bonũ linguæ.

Linguæ enim vnius bono ministerio (vt de lingua primo exemplificemus) fidei Christianæ plurima regna subiugata sunt, vt in sanctis Christi Apostolis: & in sapientibus patet prædicatoribus. Prudẽtis etiam viri lingua nonnunquam infinitorum hominum strages præpeditur. Propter quod Salom. Prouerb. 10. dicit: In labijs sapientis inuenitur sapientia, & virga in dorso eius qui indiget corde: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo, labia iusti erudiũt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius *causa ibidem 16. subditur: quia hominis est præparare animum, & diuini gubernare linguam.*

Indocti in cordis egestate morientur.

Malũ linguæ.

De malitia linguæ Eccles. 28. dicitur: Lingua testificans adducit mortem: lingua tertia multos commouit, & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas diuitum destruxit, & domos magnatum effodit: vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. similiter, quæ mala lingua facit. Est autem tertia lingua eorum, qui inter duas contrarias partes incautè vel malitiosè loquuntur aliqua.

Lingua tertia multos commouit.

Malitia Ecclesiasticorum siue religiosorum.

De Ecclesiasticis secundo plurima exempla habemus. Sub Ecclesiasticis autem clerici & religiosi intelliguntur in vtroque sexu. Quò ad malos enim clericos dicit

beatus

beatus Hieronymus in epistola ad Nepotianum. Negociatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobile gloriosum, quasi quandam pestem fuge.

Et beatus Bernhar. Homel. 33. super cantica loquens de clericis dicit. Si insurgeret apertus Hæreticus, mitteret foras & aresceretur. Si violẽtus inimicus, absconderent se forsitan ab eo boni scilicet pastores. Nunc verò, quem eijcient aut à quo abscondent se omnes amici: Et tamen omnes inimici, & omnes aduersarij, omnes domestici & nulli pacifici: Omnes proximi, & omnes qui sua sunt, quærunt.

Amicos se Ecclesiæ simulãtes, peiores sunt hostibus apertissimis.

Hinc beatus Gregorius in Pasto. dicit: Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet.

Delinquentem namq; hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religiosis etiam dicit beatus Augustinus ad Vincentium Donatistam. Simpliciter fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cepi, quantum difficilè sum expertus meliores quàm qui in monasterijs profecerunt, ita & non sum peiores expertus, quàm qui in monasterijs defecerunt.

De Religiosis dictum S. Augustini.

De mulierum verò malitia Eccles. 25. dicitur: Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura quæ sequuntur & præcedunt ibidem de nequam

Malitia mulierum.

muliere, concludit. Breuis, nulla malitia super malitiam mulieris.

Hinc Chrysost. super isto Matth. 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier, quàm amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculũ, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatũ est, tenere aũt ferè tormentum est, necesse est, aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas tenentes habeamus.

Mulier necessarium malũ, naturalis tentatio, &c.

Tullius deniq; secundo Rhetorices dicit. Viros ad vnumquodq; maleficium singulæ cupiditates impellunt; mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebriũ enim vitiorũ omnium fundamẽtũ est à natura.

Omnium muliebrium vitiorum fundamentum est à natura.

Et Seneca in suis prouerbijs: Aut amat aut odit mulier, vel tertium dedisse, flere fœminam, est mẽdacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris vnum, insidiarum aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur & saluasse, atq; gentes, terras & vrbes: vt de Delbora, Iudith patet & Hester. Hinc Apostolus. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virũ infidelem, & hic consentit habitare cum illa, nõ dimittat virum: Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierẽ fidelem.

Bonum mulieris.

Ideò Eccle. 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir: Numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum capitulum, de excellẽtia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus sanctus Prouer. vltimo

per

per totum cap. de muliere forti. Præfata satis in noui testamenti fœminis claruerunt. Primò in virginibus & aliis fœminis sanctis, quæ ad Christianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Katharina, Margaretha, Martha, & eis similes.

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim Idolatriæ deditum, per Gillam, sororem Christianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum est per regē Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium est tradita. per quam ēt conuersus est rex, et in baptismo Stephanus nominatus, posteaq̄ miraculis clarus canonisatus: Vt Vincētius ponit in historiæ speculo, lib. 26 ca. 9.

Vngariæ regnū fœminæ opera Christi fidem suscipit, sicut & Francia.

Sic præterea per Clothildem Christianam virginem, natam de Burgundorum stipite, Rex Francorum Clodouæus passim persuasus, tandem Idolatrias reliquit, et cum regno ad Christi fidem deuenit. vt Vincentius narrat lib. 22. ca. 4. 5. & 6.

Capitvlvm Nonvm.

SE lædētes homines, humore acuto formicæ pungunt: nō tamen tam lædunt grauiter, quā apes suos persecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit: irascibilis & concupiscibilis. Ista, qua commodum desideratur: illa qua nociuum fugatur. Per concupiscibilem namque necessaria affectantur & delectabilia: Sed per irascibilem noxia refutantur & tristabilia.

Duæ potentiæ vnicuiq; rei à Deo tributæ: irascibilis & concupiscibilis.

Ista primis elementis quatuor conspicimus esse in oibus

bus vegetabilibus & animantibus vsq; ad rationale animal hominem: imò suo modo in separatis spiritibus. Sed in hoc est differẽtia, quòd appetitus rei delectabilis, & repulsa rei tristabilis in sola rationali creatura virtus fieri potest vel vitium, non in inferioribus.

In spiritib. ẽt esse iram & concupiscentiam.

Et sicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ statim transit, lapis durior, sed scorpionis pessima: ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti sunt: dura eorum qui indiscreto zelo feruent, & pessima in Dæmonibus & eorum sequacibus.

Triplex vindicta.

Primi in punitione similitudinem gerunt formicæ, quæ sine aculeo humoris tantummodò perfusione iniuriam vlciscitur. De tali se emendare cupiebat, qui in Psalmo ait: Corripiet me iustos in misericordia & increpabit me. Et Apostolus ad Gallat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitans, considerãs temetipsum, ne & tu tenteris.

Vnde beatus Hieronymus in Epistola ad Oceanum: Quid necesse est bis pungere nisi recalcitrantem, per se satis erubescentem confundere amplius, cui sui ratio magister est, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex & disciplina est. Et Grego. lib. 19. moralium, Regat disciplina vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem: & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Per se satis erubescentẽ confundere, non est necesse.

De huius primæ punitionis modo parabolicum satis

accom-

accommodum fertur, de nostris tale formicis exēplum, Fuit enim quidam villanus, qui nimis ceruicosæ voluntatis vxorem habebat, quæ viro in cunctis ferè mandatis recalcitrauit. Anxius autem diu vir, per quid rebellem compesceret discretè & rationabiliter. Quadam die contra se briganti respōdit: Fœmina es, nec verbis emendata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec contractam per meas plagas, te in lecto iacentem, velut contractam desidero, sed tibi dico, nisi te emendaueris, paruis meis amicis de te querelam vno proponam die cōtra te effrenem. Cui illa. In hoc, inquit, liquet tuus effœminatus animus, atque genealogia ignobilis, qui de parui status tuis mihi minaris amicis: Non enim mulier minaris plebeis. At ille respondit: Hac vice tibi tantùm parcam & die ista: sed reuera, si te non emendaueris, paruis meis conquerar amicis.

Exemplum ceruicosæ vxoris.

Formicæ siue Mirmidones, vocantur humilium & paruorum hominum parui amici.

Cumq; misera non melior, sed efficeretur peior: seruauit vir discretus & prudens suarum minarum veritatem adimplere in crastino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumeliosis. Cui maritus. Modò tempus adest vt factis verba compēsem. Vxorem igitur propriam inuadit, vestimentis omnibus præter camisiam exuit, manibus & pedibus in vrsi pellem ligauit, & humeris proprijs clamantem & maledicentem in proximum sui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquātisper formicarum humore solito perfusa & correcta, animum ad meliora conuertere cepit. Nam bestiolæ more solito in auribus & naribus, in ore & in alijs mulieris artubus eum cruciabant

Mulier obstinata ligatur & ad formicas obijcitur.

ciabant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & sacramentis promisit grauibus, se de cætero viro velle ad nutum obœdire, tantùm vt cruciatum amicorũ paruulorum euaderet. Ex hinc liberata per virũ mulier, mirum in modum emendata est, & felix effecta, quam fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

De indiscretis correctionib.

Hic igitur modus corrigendi satis discretus & temperatus fuit. Indiscretè verò corrigẽtes, ꝓ læsionibus iratis apibus sunt similes, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere sese perpetuò fructu laboris puniunt: Tales crudeles sunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronẽ dicit. Crudelitas nihil aliud est, q̃ atrocitas animi in pœnis exigẽdis. Crudeles vocabo, qui puniendi causam habẽt, modò non habẽt. Et tamen, vt Hugo de S. Victore dicit libro de institutione nouitiorum. Difficile est, cor malitia induratũ ad formam disciplinæ & speciẽ honestatis incuruare: sed necesse est, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flãmæ incendiũ, & mallei grauioris tunsio adhibeatur.

Crudeles qui sint.

De vindicta Maleficorum.

Scorpionum aũt percussionibus vindicatio Maleficorum et Dæmonum designatur. In quibus, vt beatus Dionisius dicit 4. ca. de diuinis nominibus: est furor irrationabilis, & phãtasia proterua. Cuius Gen. 49. Iacob maledixit in persona: Simeon & Leui in furore suo, ait, occiderunt virum: Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura: diuidam eos.

De his beatus Hiero. in prologo super Iosuæ dicit: Cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat. Tales

sunt

sunt illæ monstruosæ locustæ & mortiferæ, de quib. Apo. 9. dicitur, habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum, & potestas eorum nocere hominibus mensibus quinq;. Et habebant super se regem Angelum abyssi, cui nomen exterminans. Secundum gl. autem per bestias tales veram fidem peruertere molientes intelliguntur, quia suis dolosis sententijs, vt scorpius, coram blandiuntur, & latenter pungunt. Cumq; tumultu nocere nequeunt, quærunt auxilium principum, qui clade adigant, & vt astringant terrent & blandiuntur. Et super se habent Angelum abyssi, Diabolum dominantem terrenis, cuius nomen exterminans, quia à patria vitæ secludit suos.

Locustæ aculeatæ in Apocalypsi quid designent.

Piger: Satis de correctionis punctione discreta & irrationabili diuersi varios ediderunt tractatus. Sed vnum est, quòd de maleficio Dæmonum multi non credunt, eos vicet qui inter Dæmones Incubi vocantur & Succubi: non enim in phantasia, nō realitate aliquo humore nociuo & reali pungere & fœdare: quid igitur de hoc verum sit vel fictitium vel enodare.

De Succubis & Incubis.

Theologus: Hanc quæstionem S. August. de ciuit. Dei li. 3. c. 5. quidem mouet, sed non determinat: vbi sic dicit: Vtrum potuerit Venus ex concubitu Anchisis Aeneā parere, vel Mars ex cōcubitu iunioris filiæ Romulū gignere hoc in medio relinquamus. Nam pene talis quæstio ēt de scripturis nostris aboritur, qua q̄ritur: Vtrū p̄uaricatores Angeli cū filiabus hoīm concubuerint: vnde natis gigantib. id est, nimiū grandibus & fortib. viris tūc terra cōpleta est. Sed li. 15. ca. 22. quæstionē determinat in hæc verba.

De præuaricatoribus Angelis an cum mulieribus rem habuerint.

verba. Et quantum creberrima fama est, multiq́ se expertos vel ab eis, qui experti essent, de quorũ fide dubitandum non esset, audisse confirmant, siluanos & faunos pauos, quos vulgò Incubos vocãt, sæpe improbos extitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregisse concubitum. Et quosdam Dæmones, quos Dusios Galli nuncupant, aßiduè hanc immunditiam & tentare & efficere plures talesq́ assueuerant, vt hoc negare impudentia videatur. Hæc ille.

Fauni.

Dusij.

Postea ibidem determinat secundam quæstionem, videlicet, quòd illud Gen. 6. videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominum, id est, Cham, non de incubis intelligitur. Quod autem incubos esse non sit incredibile, ad illud ibidem est glos. quæ dicit sic. Non est incredibile, ab hominibus non ab Angelis, sed quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines, id est, gigantes esse procreatos, scilicet de quibus in lira dicitur, Gigantes autem erant super terram. Quia & post Diluuium corpora non solùm virorum sed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De gigantibus.

Ad idẽ est gl. vbi ꝓphetia Esa. 13. desertionẽ Babilonicæ ciuitatis prædicit, & mõstra in ea habitãda: Ibi, inq̃t, habitabunt struthiones & pilosi saltabunt in loco. Pilosi, vnde glos. dicit, Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui incubones vel satyri vel genera Dæmonum sunt. Et Isa. 34. super illo loco, vbi prophetat desolationem terræ Idumæorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua strutionum, & occurrent Dæmonia. Glossa interlinealis, id est, monstra Dæmonum

Pilosi satyri.

num adinuicem. Et glossa beati Gregorij ibidem: Hîc alij pilosi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

De Dæmonibus etiam Caßianus collatione prima Abbatis Sereni passum exponit præfatum. Ad idem est beatus Isidorus lib. 8. c. vltimo, sic dicens. Pilosi, qui Græcè Panitæ: Latinè Incubi appellantur, siue Innij ab ineundo paßim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab imcumbendo, hoc est stuprando. Sæpe enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos Dæmones Galli Dusios nuncupant, quia aßiduè hanc peragunt immunditiam. Innij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faunæ Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli. 1. Cor. 11. Mulier debet velamen habere super caput suum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd sequitur, propter Angelos, id est Incubos. Incubones fauni vicarij. Propter Incubos velanda sunt capita mulieribus.

Ad idem est Iosephus super textu Geneseos 6. præallegato. Item Vuilhelmus libro de vniuerso, parte vltima circa 6. multipliciter. Præterea hoc determinat sanctus Doctor parte prima quæstione 51. & in secundo scripto dist. 8. Et quodlibeto 7. q. 10. at q. 3 super Isaiam cap. 13. & 14. cuius motiua sunt verba beati Augustini in de ciuitate Dei. vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ est: Id enim, quod multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundum Philosophum in de somno & vigilia, in fine, & in 7. Ethicorum. Sileo de historijs multis & Quod multis videtur, nõ est omnino falsum.

 authen-

authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum, qui Incubos esse palàm asseuerant.

Cur Dæmones Incubatum affectent.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, hæc esse videtur, vt per luxuriæ vitium hominis vtriusque naturam lædant: corporis videlicet & animæ, qua in læsione præcipuè delectari videntur.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs, à quibus suum populũ mundum esse voluit, in quibus infideles irretiti erant: ait Leuit. 18. *Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eijciam ante conspectum vestrum, à quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo:* Dicit glos. *super verbo gentes: Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ, qui cum omni peccato gaudeant, præcipuè fornicatione & Idolatria, quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur: Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo extra corpus est: Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat: An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea: vt patet* 1. *Corinth.* 6. *Historias de Incubis, & Succubis si intueri libet, Guilhelmum, vbi suprà, in suo vltimo lib. de vniuerso. Et Thomam Brabantinum in libro suo de vniuerso, qui vulgò de Apibus intitulatur legito, & mirabilia conspicies.*

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiusdam multum pulchræ corporis dispositione, & quò ad animam valde deuotæ in Basiliensi constituta Diœcesi bonam & diuturnam notitiam habui, quia confessor illius fui, cuius Dæmon cellulam

lam sæpissimè & dormitionis locum perturbabat modò strepitibus, modò terrificis apparitionibus: Verùm quia in cunctis, quæ virgo gessit, omni plena fuit custodia, Christi assistente gratia, à cunctis viris & ab Incubo semper remansit intacta. Nam secum ipsa consistens, nullo teste conscio, propter boni Angeli sui custodis reuerentiam, cui diligentissimè semper obsequebatur, pede nudo sese conspicere non audebat, & abinde vestita die noctuq; iacebat.

Vestes non exuendæ sunt illis, quæ ab incubo vexãtur.

Fuit deniq; fama communis virorum fide dignorũ, eo tempore, quo Constantiense concilium generale celebrabatur, in quo, hoc est in ciuitate ipsa Constantiensi, quod verecundum est dictum, propter principum secularium & mechanicorum præsentiam, incredilis meretricum multitudo aderat: Eodem inquam tempore in eadem Diœcesi prope oppidum Winterhaur in campi latitudine, quædam, vt videbatur, fœmina pulcherrima secundum corporis pulchritudinem cursori cuidam obuiauit in ipso itinere. Quæ cùm virum istum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cumq; simplici animo cursor, vnde fœmina veniret ab ea quæsisset, respondit, de Constantiensi venio cõcilio. Et aperta, quam in latere portabat, crumena, subintulit. Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquisiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et quòd Succubus fuerit spurcissimis verbis & fuga respondit.

Incredibilis multitudo meretricũ in concilio Constantiensi.

Succubus publicè in concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit.

CAPITVLVM DECIMVM.

INquinãt formicæ manus, eas multum tangentium, & inquinantur potius vel sese maculant qui incautè eos contrectant. Cùm enim conditionis sint liberæ, sua libertate carere nolentes, sicut se molestantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interiori præsertim hõie coram domino & angelico maculati appareamus conspectu. Sumus enim dicit Apostolus 2. Cor 6. & 7. templum Dei viui, sicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis & inambulabo: & ipsi mihi erunt populus: propter quod exite de medio eorũ, & separamini, dicit dominus, & immunda ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promißiones charißimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Verba hæc sunt Apostoli per totum.

Templum Dei vnde simus.

Contra quòd maximè luxuriosi delinquere reperiũtur, corpus coinquinantes & spiritus, qui virgines vel fœminas tãgunt illicitè, vel vbi sexus fœmineus seipsum palpat vel tractare sinit inuerecundè.

Peccatum eorum qui palpãt homines.

De quibus beatus Petrus 2. sua canonica. 2. ca. sic dicit. Hi sunt velut irrationabilia pecora, voluptatem existimantes dici delicias coinquinationis & maculæ, delitijs

litijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & incessabilis delicti, pellicentes animas instabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia sit ingenio & sagacitate nobilissimum, tamen incautè tactum quantumcunque quis sit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus, licet à peccato sit actuali innoxium: tamen à dispari sexu tactum faciliter nimis vtrumque hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modicissimo, adhibito humore, in lutum statim conuertitur. Argentum insuper etiamsi ad nitorem purgatum fuerit septuplum, vel minera qualiscunque alba, etiamsi aurum fuerit obrisum, cùm in charta munda suo tractu ducitur: protinus in liquorẽ ex motu insensibiliter resoluitur, & macula de mundo super nitido contrahitur.

Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore perfusus, sic homo peccatori sociatos facilè peccat.

Hinc huius in typum olim Deus vetasse legitur, ne super terram reptantia, vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo, alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde Leuitici 11. Omne quod reptat super terram (glo: terrena sapiens) abominabile erit, nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupedes graditur (glossa: Castrimargiæ studens,) & multos habens pedes (gloss. ex varijs scripturis & varia doctrina sibi salutem futuram affirmãs) siue super humum trahitur (Euangeliorum prædicatione abutens, luxuriosè viuendo) nõ comedetis, quia abominabile est. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne immundi sitis: Ego enim sum dominus

Gradientia super pectus Castrimargiam notant.

Deus vester. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Gl. notat, hic non omnem pollutionem in mortuis corporibus notare, vnde sequitur. *Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod mouetur super terram.*

Piger. Quia hic locum habet adhuc sibi cauendi ab inquinatione vtriusq; hominis, qua quis inficitur potissimè per luxuriam, pro vt probasti, scire cupio de incubis, quædam mihi occurrentia dubia, primum, an incubi generent aliquādo fœtus. Secundò, cur plus improbi sint vel esse videātur fœminis quàm viris. Tertiò, quibus remedijs liberari possint, qui ab Incubis vexantur.

An Incubi generent aliquā do fœtus.

Theologus. Ad primi solutionem tria aduertas: videlicet quod Dæmones propriè non generant, nec concupiscētiam sensitiuam in venereis habent, licet generationem prolis procurare possint, non suæ, sed illius viri, cui se fecit succubum Dæmon aliquis, vel & illius, cuius virtus sementina est: & fœmellæ huius, cuius delusor est incubus. Primi dicti rationem si scire libet, videre poteris in Sancto Doctore vbi prius, & in Vuilhel.

Secundum deducit idem, & præcedens, quia spiritus carnem & ossa non habet, neq; generationis instrumenta, per quæ sola & voluptas concupiscibilis & generatio carnalis explentur. Præterea vt verbis vtar Vuilhel. Si concupiscentiā libidinosam haberent, cùm pessimi sint, vtique à Sodomitico vitio se non continerent in viros, quod tamen nullibi reperimus. Benedictus autem altissimus, qui virilem speciem in hominibus à flagitio eorum vsq; hodie sic seruauit.

Dæmones magis infestare mulieres quā viros.

Quod autem generationem procurent aliquando ex præce-

præcedentis capituli auctoritatibus palam est: Et ex *Vuilhelmi dictis sic claret.* *Quia gentem* Humorum *ab huiusmodi* Dæmonibus *generatam esse euidenter historia regnorum* Occidentalium *narrat, & insulam Cypri totam populatam esse & inhabitatam à filijs Incuborum fama prædicat.*

Cyprum inhabitari à filijs Incuborum.

Deniq; quòd Gigantes procreare valeant, vt nascantur vel concipiantur, causas S. Doctor assignat. Quia scire possunt virtutes virtutis sementinæ ex dispositione viri huiusmodi, à quo decisa est, & mulieris eidem proportio natæ complexionem agnoscere, & ita constellationem optimè ad hoc cooperantem. Quibus similiter occurrentibus, possibile est, genitos magnos esse, & fortes corpore.

Dæmones gigantes posse procreare.

Quo etiam non obstante: incubi calliditate & maleficio, vir possit habere filium, & fœmella eundem, salua vtriusq; virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatissima virgine extitit, licet cum vtriusq; aureola, si scire desideras, in quarto scripto quæstione decima. Sanctum Thomam *legas, & ita esse possibile clarè disces.*

Vt illæsa virginitate liberi procreentur, Dæmones efficere possunt.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergensi Diœcesi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera post partum permansit, non integritate carnis: quod solius Dei genetricis priuiligium est, sed in experientia voluntariæ libidinis. Fuit enim virgo pulchra valde, & formæ elegantis, dominæ nobili obsequens, quam quidam iuuenis dolosus & potens cognoscere quæsiuit, vijs quibus potuit.

Exemplum de Bambergensi virgine, quæ virgo peperit.

Hunc cùm virgo deuota velut hostem vitaret virusque hominis, ipse nocturno tempore insidias virgini posuit, & quòd obdormiens fortißimè, & inexcitabiliter quodammodò in primo somno iacere consueuisset: nescio vnde didicit, ex hac occasione in cubiculum virginis venit, dormientem cognoscit, nescit virgo, vt dicit in conscientia sua, quomodo impregnauerit, & ita receßit. Cùm autem virgo doli etiam postmodum penitus ignara, signa impregnationis habere inciperet, & ad examen coram honestis matronis posita impregnata esset reperta, fugit reus de patria, qui aliâs palo transfixus fuisset. Ipsa autem virgo incredibilibus lachrymis sese deplanxit.

Fuerunt tunc multi, qui virgini, vt sine periculo pareret, matrimonium suaserunt: alij quod deterius extitit, ea abuti concupierunt, præfatam partus difficultatem allegantes. Sed virgo deuota, votum quod Christo de virginitate statuerat, seruandum, etiamsi mors sequeretur, constanter seruare decreuit, & perfecit. Nam tempore oportuno peperit, & in magna deuotione iam plurimis annis vixit, seq́ à mundi huius concupiscentijs ita nudam fecit, vt aureolam virginum eam tandem percepturā non dubitet. Discant ex hac virgines, quam cautè thesaurus ille necessariò seruandus sit, quem saltem de corporis integritate aliquando incubus, aliquādo homo insidiosus, aut in dormitionis naturali fortitudine, aut in potus artificialis collatione rapere potest.

Ad secundum dubium respondet Vuilhelmus, quòd verisimiliter nec Succubi nec Incubi amore concubitus, nec

nec desiderio voluptatis talia viris & mulieribus faciunt, sed potius malignitatis studio: videlicet vt vtrunque polluant eos & eas spurcitia. Similem causam audisti in glos. vna præcedenti capite.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres & etiam puellas pulchros crines habentes, respõdet dominus Vuilhelmus: Non mihi alia causa occurrit, nisi vna istarum: quia aut curæ aut ornatui crinium nimium incumbunt huiusmodi: Aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt: aut quia in eis inaniter gloriãtur: Aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres inflammare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflammare viros volunt.

Cur magis ab Incubis vexentur puellæ pulchros crines habentes.

Cur autem Dæmones in Veneris vitio potentiam generatiuam plus molestent etiam in sexu masculino per maleficia, habuisti causam ex Sancto Doctore ca. 5. huius libelli.

Ad tertium de remedijs propellendi Incubos in diuersis diuersa legi & reperi: quòd per quinq; modos quidam liberati reperiuntur. Videlicet per exorcismorum applicationem, per sanctam exercitationem, per sacramentalem confessionem, per loci certi mutationem, & per cautam sanctorum excommunicationem. De primo satis habitum est suprà præsenti libr. cap. 6.

Quibus remedijs liberari possint, qui ab Incubis vexentur.

De secundo sanctis exercitijs videlicet crucis consignatione vel Angelica salutatione. Refert Cæsarius in suo Dialogo, quòd in Bunna, postquam sacerdos quidam se suspendit, eius concubina monasterium intrauit, & per Incubũ ad luxum procata est, quem per crucis con-

signationem repulit, & per aquæ benedictæ aspersionem, sed statim postea rediјt. Quando autem angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit & recessit: sed interdum rediјt, licet prope accedere ad eam non auderet.

Angelicam salutationem Incubos propellere.

Confitendo peccata pelli Succubos.

De tertio sacramentali confessione videlicet, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab incubo.

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Succubum, confessione sacramentali finita, totaliter liberatus est. Ponit insuper exemplum ibidem, de quadam inclusa propter Deum, quam Incubus nec crucis signo, nec oratio, nenec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quando eius lectum ascenderet. Sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret: Benedicite, eam statim Dæmon reliquit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quarto videlicet loci mutatione, dicit qui prius: quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore frenetica, trans Rhenumqúe elongata ab Incubo dimissa est. Sed pater eius, quia à loco filiam deposuerat à Dæmone percussus est, adeo vt moreretur in triduo. In de Apibus prope finem sermo fit de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petiјt, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset, tota nocte quasdam inquietu dies grauissimas sensit, & prior tunc quieta fuit.

Excommunicatione Incubos pelli.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortassis aliquando eadem est exorcisationi: patet in Legenda beati

Bernar-

Bernardi. In Aquitania siquidem quædam mulier ab Incubis sex annis iam vexata, incredibili abusu libidinis, audiuit, sibi incubum, ne ad virum sanctū, qui venturus erat, appropinquaret, minantē. Nihil, inquit, tibi proficiet, sed eo recedente tuus crudelißimus ero persecutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virū S. Bernardum inuocaret, Respondit: Tolle meū baculū, & loco tuo infige, et faciat malignus quod pōt. Hoc cùm fecisset. Dæmon Camerā fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocißimè eam velle persequi Bernardo recedēte. Quo per fœminā audito cōuocat populū B. Bernardus, oēs iubet accensas cādelas gestare in manibus, & Dæmonē cū vniuerso, q aderat cœtu, excōicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps accessum habeat interdixit. Et ita illa plenè liberata est.

S. Bernhardi baculus in lectum positus Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iuuat vt Dæmonis abscedat nequitia, vt de Apibus circa finem ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam, quæ Incubum passa, nullo confeßionis remedio vel crucis aut huiusmodi applicatione liberabatur, licet causam vexationis suæ satis nudè confessa esset.

Similis ratio aßignata est suprà cap. 6. de maleficio, quare non semper tollitur. Tunc enim pœna est vexatio Dæmonis, & pro peccatis satisfactio: si prout oportet sustineatur in charitate, sicut alia mala huius mūdi, quæ nos premunt, sed ad Deum ire compellunt.

Piger: Cùm fœminæ sint timidæ, & faciliter mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ. Nūquid contingit quibusdam ex eis, q in veritate p incubū non

vexantur,

vexantur, sed tantummodò ita se vexari putant. Sicut etiam quædam ex eadem radice falsè se impregnatas esse putant per Incubus, vt fertur, quæ tamen grauidæ non sunt.

An quędam se Incubo vexari sibi imaginentur.

Theologus: Vtrumque verum esse agnoscitur, vt dicit dominus Vuilhelmus vbi prius: Multæ, inquit, de apparitionibus phãtasticis ex morbo melancholico in multis fiunt: sed in mulieribus maximè. Sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est præter eã quam norunt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, ob hoc videlicet, quoniam longè facilioris & leuioris impreßionis sunt quàm animæ viriles.

Quasdam sibi imaginari se grauidas.

Et subdit idem: Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se cognosci ab intus & à Diabolo, & alia incredibilia se sentire dicebat. Nonnunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum. Et cùm partus tempus aduenisse credunt, sola emißione multæ ventositatis detumescunt.

Oua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant.

Nam de ouis formicarum in potu sumptis incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generatur hominis: Similiter de granis cataputiæ: Et de granis arboris, q̃ dicitur Nigrapinus consimilia in ventre fiũt. Facilimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare.

Ludificatoria experimenta Maleficorum.

Et si libris Maleficorum creditur, scripserunt experimentum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribus se in lecto pluries cognosci quàm cognoscerentur. Verbigratia, cùm cognoscerentur nisi semel aut bis ab eo, qui experimentum illud operaretur, putaret se cogno-

se cognosci quadragesies aut sexagesies. Essent ergo similes ludificationes Incuborum. Etiam ex testimonio sanctæ cuiusdam mulieris sciri potuit, quòd quidam ex huiusmodi Dæmonibus, cùm sic ludificasset eam, videlicet concubitu phãtastico, tanto fluxu seminis inquinauit eam realiter, vt mille homines non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

Capitvlvm Vndecimvm.

Radices lædunt arborum formicæ, vbi iuxta arbores nidificare sinuntur. Quia radices inde rodũt, & succo exinde exhausto arescit radix, & exinde stipes & rami.

In hominis natura tres particulares homines sunt, qui radices suas habent, quas lædere valent nociuæ formicæ. Est enim exterior & inferior homo, qui oculis etiam patet alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo, qui spiritualis dicitur homo, & interior, & est sensualis tanquam medius, & animalis homo dicitur. Quisquis autem horum, quia radicem suam habet propriam, ramos & stipitem, arbori assimilatur.

Exterior superior & interior homo.

Nam primi hominis figura arboris, sed euersæ similitudinem præfert secundum Philosophos, quia crines radicibus in capite assimilantur, truncus pectus, & eidem adiacentia dicuntur: membra verò reliqua rami vices habere videntur, & operatio talium fructus sunt corporei. Vnde Mar. 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei suæ crementum sanabat, quòd

Homo inuersæ arboris similitudinem præfert.

primò

primò sputo eius tetigit oculos, & an videret quæsiuit. Cui ille respondit: Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandum esse Dominus docet, dicens Matthæi sexto: Quis vestrum cogitans potest adÿcere ad staturam suam cubitum vnum. Omnes, inquit Matth. 10. vestri capitis capilli numerati sunt, nolite ergo timere.

De homine animali, secundum vitam vel secundum sensum.

Alius autem est homo animalis: de quo 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spũs Dei, stultitia n. est illi, & non põt intelligere: Vbi gl. Animalis hõ dicitur vel vita vel animi sensu. Vita aũt animalis dicitur, quæ fertur dissoluta lasciuia animæ suæ, quã intra naturalis metas ordinis spũs rector non continet, eò ꝙ ipse Deo se regendum non subÿcit. Animi verò sensu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporũ phãtasiam, vel legis literam, vel rationem physicã iudicat. Quare aũt animalis non percipit, subdit: Stultitia est illi secundũ humanum sensum: Ideò non potest intelligere spiritualia.

Huius hominis, id est, sensualitatis radices sunt secundum medicos humidum radicale & calor naturalis, & elemẽtorũ quatuor qualitates: cuius cura spectat ad medicos: Qui tamẽ in omnibus nõ sunt imitandi: dicente B. Ambrosio sup Ps. 13. Cõtraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ sunt. A ieiunio reuocant, lugubrare non sinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit itaque qui se Medicis dederit, se ipsum sibi abnegat. Hominis enim animalis membrũ mortificare iubet Apostolus Col. 3. Mortificare membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem,

Medicis non in omnibus est obsequendum.

dinem, concupiſcentiam malam & auaritiam. Huius hominis membra, manus, pedes & oculos abſcindere Chriſtus iubet, cùm ſcandaliſant nos Matth. 18. Hoc, inquit Apoſtolus Rom. 6. Scientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ſcilicet cum Chriſto, vt deſtruatur corpus peccati, & non vltra ſeruiamus peccato.

De ſpirituali homine vita vel ſcientia.

Tertius verò ſpiritualis homo eſt & interior: de quo 1. Cor. 2. dicit. Spiritualis autē homo iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur. Vbi gloſ. Spiritualis autem eſt homo vita vel ſcientia. Spiritualis eſt vita, qui ſpiritum domini habens rectorem, animam regit. Scientia verò ſpiritualis eſt: quia etſi ex parte & per ſpeculum videt, tamen de Deo ſecundum imagines corporum, vel legis literam, vel humanam philoſophiam non ſapit, ſed Spiritui Dei ſubiectus, certiſſimè ac fideliter iudicat omnia certa fide, occultorum non patenti cognitione: & ipſe à nemine, ſcilicet à nullo homine animali iudicatur, id eſt, intelligitur, vtrum benè vel malè intelligat.

Arboris forma ſpiritualis hominis.

Huius hominis ſpiritualis radix eſt gratia, fides & charitas: Stirpes animæ eius eſſentia, rami potentiæ, gēmæ cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apoſtolus Ro. 6. dicit: liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Gratiam autem DEI vita æterna in Chriſto Domino noſtro. Et ad Epheſ. 3. Flecto genua mea ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ virtutem corroborari per

ſpiritum

ſpiritum eius interiorem hominem habitare Chriſtum *per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, vt poßitis comprehēdere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum.*

Hinc beatus Gregorius in Homelia *quadam: Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt: ſic multa virtutes ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis.*

Ex vna charitate multę ſolent virtutes prodire.

Bona opera, niſi in radice charitatis maneant nihil viriditatis habent.

Ex quibus iam patenter cōuincitur, quanta damna hominibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gratiam vel charitatem de cordibus hominum caſſant.

Piger. Puto Dæmones in huiuſmodi radicibus damna maxima inferre, quando eos conſtat alicuius hominis corpus potenter poßidere: Quia in hoc omnium triū, qua deſcripſiſti arborum radices lædere videntur. Quā obrem ſcire cupio de hac materia: vtrum tantummodò pro grauibus criminibus poſſederant: Quibus modis vexent & poßideant, & quibus remedijs iuuare valeant poſſeßi.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus poſſideantur.

Theologus: Satis benè conſideras, ſed non diſtinguis. Diuerſimodè enim diuerſi poßidentur, quidam plus, alij minus, per Dæmones: à quibus non ſemper potenter poßidentur: nec propter quodlibet mortale peccatum quis poßidetur.

Vnde ad primam tuam quæſtionem audi ſancti Doctoris, quodlibeto tertio quæſtione tertia reſponſum. Quantum, inquit, ad corpus, poteſt Diabolus hominem ſubſtātialiter inhabitare: ſicut patet in arreptitijs. Sed

hoc

hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non semper consequuntur culpam eius qui punitur, sed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur Ioh. 9. de cæco nato: Et hoc modo est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei. Vnde non cum qualibet culpa mortali Diabolus inhabitat hominem substantialiter etiam quantum ad corpus. Hæc ille.

Reperio autem quòd quinq; de causis aliquem contingit poßideri: Aliquando pro proprio maiori suo merito: Aliquando pro alieni leui delicto: Aliquando pro suo veniali peccato: Aliquando pro graui peccato alieno: Et aliquando pro magno facinore proprio.

Quinque ob causas obsideri homines à Diabolis.

De primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini charißimi discipuli: vbi fertur quendam patrem sanctißimæ vitæ tantùm dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis suis proprijs fugarentur, sed etiam eiusdem patris epistolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria. Cui vitio licet viriliter resisteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinq; mensibus à Dæmone poßideretur. Quod & factum est. Nam eum statim possessum vinculari oportebat, & omnia applicare sibi Dæmoniacis cõmunia. Finito autem quinto mense, prorsus & ab omni vana gloria & à Dæmone liberatus est.

Diaboli pelluntur cilicio & epistola sancti patris alicuius.

Sanctus quidã petit quinque mẽsibus à Dęmone possideri, humiliationis causa.

De secundo, quomodo ex alieno leui delicto, aliquis poßidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de beato Eleutherio, abbate, viro simplicißimo, qui cùm prope

Quomodo ex alieno delicto quis possideatur.

monasterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerunt ad suam cellam poni paruulum puerum, qui omni nocte vexabatur à Dæmone, sed eadē nocte à Dæmone liberatus est per patris præsentiā. Hic cùm rē didicisset gestā, & puer iā positus esset in monasterio sancti viri, & transactis multis diebus, paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait ad cōfratres suos Fratres, Diabolus sibi cū illis sororibus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit, puerum hunc accedere non præsumpsit. Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit, & per lachrymas & ieiunia sancti viri & confratrum difficulter, sed eadem die liberatus est.

De tertio, videlicet de proprio veniali peccato patet, per Cassian. collatione abba. Sereni, prima, dicentem de Moyse, Moyses, inquit, in heremo cum singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionē vnius sermonis, quem contra abbatem Macharium disputans paulò durius protulit, quadam scilicet opinione præuentus diro confestim traditus est Dæmoni, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia se dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis eius, atq; auctore medio demōstrauit. Nā cōtinuò, abbate Machario in oratione submisso dicto citius, nequā spūs ab eo fugatus abscessit.

Lactucam sine signatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Gregor. de quadam Dei famula in monasterio virginū, quæ hortum ibidem ingressa, lactucam conspiciens & concupiscens, quam signo crucis benedicere oblita, auidè

auidè momordit, arrepta à Dæmone cecidit & vexabatur, quousq; statim vocato beato ibidem patre Equitio per eundem liberata est.

De quarta causa, qua dictum, pro alieno graui peccato aliquem possideri, patet ibidem per beatum Greg. Nam vt refert beatus Fortunatus Episcopus, Diabolū ab obsesso homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit. O virum sanctum Fortunatum, eiecit de hospitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit suum ad hospitiū. Et quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino ficto audiuit. Exinde aūt Diabolus puerum inuasit, & prunis iniecit, ac animam eius excussit: sicq; pater miser primùm quem recepisset, hospitio intellexit.

De quinta verò causa proprij facinoris & magni communiter, tam in sacra scriptura, q̄ in sanctorum passionalibus legimus. Nam sic 1. Reg. 15. Saul inobœdiens Deo possessus est.

Tempore, quo in vniuersitate Coloniensi sacræ theologiæ studio asscriptus fui, quædam virgo quindecim vel sedecim annos habens, moribus secundum seculum satis cōposita, in domo cuiusdā suæ cōsanguineæ nutriebatur extra domū parentum: Cumq; cognatæ suæ cyphum satis vilem terreū quēdam à casu fregisset, cognata ira replebatur in lapsus negligentiā, & in reā virginem, quæ virgo tantò hoc molestius tulit, quantò vasculum vilius extitit. In iram igitur commota virgo, hora sumendi cibum, nec comedere nec ad mensam præ ira se præsen-

tare voluit: Cuius cognata ait: Oportet vt comedas. At virgo apud se (vt mihi postmodum & exorcistæ retulit suo) huiuscemodi verba submurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine Diaboli fiat. Sic mensam accedit, benedictionem mensæ quàm benè sciebat, dicere neglexit: & in primo morsello, vt putabat, muscam ori illatam sensit: quam cum nulla arte eÿcere valeret, deglutiuit, & immediatè obsessa fuit: semper tamen vsum rationis bonum habuit, licet sæpe satis vexaretur à Dæmone.

Diabolus in specie muscæ deglutitur.

Cùm autem in domum parentum cum magna mœstitia reduceretur, & diutissimè nullus reperiretur, qui liberare posset, tandem quidā frater nostri ordinis, nunc Magister Gotfridus Schlüssel / sacræ Theologiæ professor, calamitati parentum & puellæ compatiens, se de eius exorcisatione intromisit, pacto tali præuio: vt, si liberaretur, nihil terreni exorcistæ daretur: sed puella in castitate solita, si vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus missam, obtulit obsessa oblationem cōsuetam, in eadem affuit per totum, & in nullo vexari videbatur. Finitoque officio, post satis diutinum exorcismi actum, membris omnibus virginei corporis pene præcontusis, exÿt Dæmon, & ita virgo deinceps domino in castitate seruiuit.

Puella, voto castitatis destinata, liberatur à Cacodæmone.

Porrò quò ad secundum dubium: Quibus modis Dæmon possideat vel homines lædat? ad plenum puto nullus in hac vita sine miraculo posset edicere. Sunt tamen sex modi satis cōuenientes, vt perfunctoriè transeamus, quibus

Sex modi quibus Cacodæmon homines possidet & lædit.

quibus potestatem exercent in homines, sed tantummodo pro quanto à Deo permissi fuerint.

Nam vexant aliquando tantùm in rebus fortunæ exterioribus. Aliquando etiam aliquos in proprijs vexãt tantummodo corporibus: Aliquando in corpore simul et in potentijs interioribus: Aliquando quidem per eos intus & extra solùm tentantur: Alij castigatione eorum ad tempus tantummodo vsu rationis priuantur: Alij verò velut bestiæ irrationales redduntur.

De tribus primis manifestum est in beato Iob, Deum Dæmonem licentiasse in res exteriores eius tantummodo, quando Deus Sathanæ ait: Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam, Iob primo: In corpus, vbi postmodum ait ibidem 2. Ecce in manu tua est: verùm tamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi potestatem dedit ibidem 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero, consolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquens mecum strato meo: Terrebis me per somnia & per visiones horrore concutiens, Dæmone scilicet procurante, secundum Nicol. de Lyra.

Iob, ẽt, quò ad potentias interiores, affligebatur à Sathana.

Nam vt sanctus Thomas ibidem ad literam exponit, homines sapientes, quando solitarij sunt, & à tumultibus hominum & negociorum semoti, tunc magis loqui possunt secundum rationem aliquid cogitando, sed ista remedia Iob iuuare non poterant, quia tempore quo his remedijs vti debebat, aderant sibi alia impedimenta, quibus perturbabatur, scilicet somnia terribilia, & horribiles visiones. Et hoc est quod subdit. Terrebis me per

Solitarij cùm sunt prudẽtes magis secundum rationẽ loqui possunt.

somnia, quæ scilicet dormienti apparent, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienatio.

Nocturna phā tasmata conformia sunt diurnis cogitationibus.

Solent nocturna phantasmata conformia esse diurnis cogitationibus. Vnde quia Iob de die mortis suæ cogitabat, similibus phantasmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis ad hoc operatur, vt perturbata phantasmata dormientibus appareant. Sic igitur vndiq; consolatione exclusa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot angustias euadendi, nisi per mortem. Horrore, inquit, concuties.

Quō Sathan missus sit in cor Iudæ.

De quarto Diabolicæ vexationis modo, patet in Iud. Ioh. decimotertio: Cùm iam Diabolus misisset in cor vt traderet Iesum Iudas. Vbi beatus Augustinus dicit: Missio illa spiritualis suggestio est, & non fit per aurem: sed per cogitationem.

Lunatici vsu rationis ad tēpus per Dæmones priuantur.

De quinto modo habes. Matth. 17. in lunatico exemplum, cuius pater ait ad Iesum: Domine miserere filij mei, quia lunaticus est, & malè patitur. Et de Saul primi Reg. 15. & in sequentibus.

De sexto modo typum gessit illa mulier, quā vt Christus ait, alligauit Sathanas 18. annis, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sicut nec bestiæ: vt patet Luc. 13. Vbi glossa Basilij: Brutorū siquidem caput humi deflexum est & terrā cernit; caput hominis erectum est in cœlum, oculi superna conspiciunt.

Irrationales à Dæmonibus redditi.

De tertij solutione dubij, quibus remedijs liberentur possessi à Dæmone: Quādoq; reperiuntur pro talibus experta antidota; Aliqui enim liberati sunt per exorcismos

Quinq; remedia liberando obsessos.

mos Ecclesiæ: aliqui verò contritione vera vel confeßione: aliqui Eucharistiæ sacra communione: aliqui sanctorum locorum applicatione vel bonorum oratione. Aliqui etiam in excommunicationis absolutione. De primo satis dictum est. Et de secundo præcedenti cap.

De tertio dicit Caßianus collation. abbat. prima. Communionem sacrosanctam nequitiæ spiritibus traditis à senioribus nostris nunquã memini interdictum: quinimò, si poßibile esset, & quotidie eis impartiri eam debere censebant, quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est: quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, velut quoddam exurens fugat incendio. Hoc namq; modo curatum & Abbatẽ Andronicum nuper aspeximus, aliosq; quàm plures. Magis namq; ac magis inimicus insultabit offensæ, cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum: tantoq; durius & frequentius attentabit: quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Caßianus.

An obseßi debeant cõmunicare sacræ synaxi, liberationis causa.

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet: primò quòd sine Dei permissu, nullus ab eis spiritibus omnino tẽtatur. Secundò, quòd omnia, quæ à Deo nobis inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijßimo patre, Clementißimoq; Medico pro nostris vtilitatibus irrogantur. Et idcirco eos velut pædagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliam transferãtur, vel pœnali vigore plectantur. Quia secundũ Apostolũ traditi sunt in præsenti Satanæ in interitũ carnis, vt

Corpus hîc affligitur vt spiritus saluus fiat.

 spiri-

ſpiritus ſalui fiant in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Piger: Quid ergo erit de vſum rationis non habentibus, qui ſe probare non poſſunt, & ſic edere de cibo hoc ſecundum Apoſtolum non valent.

Amentes quõ diſtinguendi, quò ad ſumptionem ſacræ cœnæ.

Theologus: Sanctus Doctor de hoc in tertia parte, quæſtione octaua ſic diſtinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vſum rationis, ſicut dicitur non videns qui malè videt: Et quia tales poſſunt aliquam deuotionem concipere huius ſacramenti, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui nõ habere vſum rationis, quia ſic à natiuitate permanſerunt, & ſic talibus non eſt hoc ſacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præceßit huius ſacramenti deuotio. Aut non ſemper caruerunt vſu rationis. Et tunc ſi prius, quando erant ſuæ mentis compotes, apparuit eis huius ſacramenti deuotio, dent eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi, niſi fortè timeatur periculum vomitus vel exſpuitionis.

Qũo amentibus in articulo mortis ſacramentũ exhibendum.

Vnde legitur in cõcilio Carthaginenſi, & habetur in decretis diſt. 28. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum inuitatus ſacerdos venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in freneſim conuerſus fuerit, debet teſtimonium quæri ab his qui eum audierunt. Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia. De baptiſatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de alijs amentibus.

Infirmis infundenda Euchariſtia.

Hæc

Hæc Thomas. Et ad hoc Caßianum allegat. Addit tamen in 4. distin. 9. Dæmoniacis non est deneganda communio: nisi fortè certum sit pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit. In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla & rationis vsum, postea conuertuntur de peccatis, vel debitè confitentur, tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinißimi Sacramenti Eucharistiæ, sequestrandi.

De sanctorum locorum applicatione, vel deuota oratione, quod pro quinto remedio tactum fuit, lengenda Sanctorum referta sunt. Merita enim sanctorum Martyrum, confessorum & virginum exigunt, vt hi spiritus nequam sanctorum in patria existentium intercesione vincantur, quos sancti in via vicerunt. Sanctorum intercessiones obsessos iuuant.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpe leguntur. Vnde ad hoc hortatur Caßianus, vbi suprà. Si, inquit, haberemus hãc sententiam, imò fidem, quam superius comprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum dispensari vniuersa crederemus, non solùm nequaquam despiceremus eos, sed etiam pro eis, inquit, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisq; totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

De sexto modo absoluendi ab excommunicatione sciendum, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi De remedio excommunicationis in obsessis.

nisi habenti auctoritatem & spiritualem reuelationem vel probabilitatē, quòd possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ. Sicut Apostolus 1. Cor. 5. excommunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi, id est, vt glo. dicit: vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium: Est Pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymenæum & Alexandrum tradidit Sathanæ, vt discerent non blasphemare; primo Thimoth. primo. Tantæ enim potestatis, dicit glossa, erat Apostolus, tantamqúe gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo. Vnde sanctus Thomas in quarta distinctione decimaoctaua. vbi Magister tres effectus excommunicationis tradit, eosdem sic declarat sanctus Doctor.

Triplicia incō moda ex excō municatione prouenientia.

Ex hoc ipso verò, inquit, quòd aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incōmodum incurrit, per tria, quæ quis ex suffragijs Ecclesiæ consequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui habent vel ad merendum eis qui non habent. Et quantum ad hoc, Magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc dicit, quòd protectio subtrahitur, non quòd omnino à DEI prouidentia excludantur, sed ab illa protectione, qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit.

Valent etiam ad defendendum ab hoste, & quātum ad hoc, dicit quòd Diabolo maior potestas sæuiendi in-

ſum datur,& corporaliter & ſpiritualiter. Vnde in primitiua Eccleſia, quando oportebat per ſigna ad fidem homines inuitare, ſicut Spiritus ſanctus viſibili ſigno manifeſtabatur, ita excommunicatus corporali vexatione à Diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconueniens, ſi ille, qui non eſt deſperatus, hoſti datur: quia non datur ei quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus. Cùm in poteſtate Eccleſiæ ſit ex eius manu ipſum eripere cùm voluerit. Hæc Tho.

In primitiua eccleſia cur ſigna & miracula requirebantur.

Ex quo vltimo verbo patet ſextum remedium: Sed cauendum eſt valdè exorciſtæ cuilibet, ne de ſuis viribus faciliter præſumat, aut iocum aut ludum ſerioſo Dei operi intermiſceat: aut ſuperſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adijciat: Alioquin pœna vix euadet, vt declaratur per exempla.

Remedium exorciſationis.

Nam de primo refert beatus Gregor. primo Dialogo, de quadam contra conſcientiam ſuam à marito petente & obtinente debiti redditionem in vigilia dedicationis Eccleſiæ ſancti Sebaſtiani, quia contra conſcientiam ſe proceſsioni Eccleſiæ immiſcuit, poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo, ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ ex altari ſindonem tulit, eamquè cooperuit. Sed & hunc ſacerdotem repentè ſimul Diabolus inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, compulſus eſt cognoſcere in ſua vexatione quis eſſet. Hæc Gregorius.

Nec de officio, quod Exorciſtatus ſanctum ordinem requirit, quis iocum faciat. Nam vidi in Conuentu Colonienſi fratrem, verbis ſatis iocoſum,

ſed

ſed in gratia expellendi Dæmones valdè famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſis Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret. Iam Dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in ioco. In cloacam meam vadas. Exijt igitur Dæmon, & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè eum torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Diabolus illudentem ipſi exorciſtam in cloaca inuadit.

Cùm præterea Maleficorum præſidia ſuper poſſeſſos inuocantur, finis deterior quàm principium ſæpe efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Gregor. vbi ſuprà. Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atq; amando perſequentes ad obtinẽdum ſalutis remedium Maleficis tradiderunt. Ducta igitur per eos ad fluuium, atq; in aquam merſa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius diſtinctis vocibus iã clamare cepit. Quod tandem conſanguinei confitentes, & de hoc dolentes, eam præſentarunt Sancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus duobus diebus eã ex integro ſanauit.

Ad Dæmoniacos curandos Malefici non adhibendi.

Capitvlvm Dvodecimvm.

AD ſummitates arborum formicæ ſcãdunt, & ibi earum flores, aliquæ ſæpe gramina & fructus lædunt. Quæ radices ſint, arbor & rami in morali intellectu, qui lædi poſſunt à nociuis formicis: dictum eſt in præcedentis capit. principio.

Flores & folia quid in ſacra ſcriptura ſignificent.

Flores autem ſunt bona propoſita, & fructus opera:

verba

verba verò velut folia. Vnde Eccles. 24. Ego quasi therebintus extēdi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris & flores mei fructus honoris, & honestatis. Vbi glossa: Therebintus arbor est fructuosa, flos ramecosus sicut oliuæ, sed rubeus: folia habet densa & folliculos, emittentes quædam animalia quasi culices, plenior resina quæ de cortice erumpunt. Therebinthus quid.

Per Therebinthum significatur Ecclesia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit: cuius resina præcipua, id est, animarum medicina. Masculi huius arboris sine fructu sunt, quia qui in se confidunt, fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera sunt, & cum vite maturescunt. Qui enim infirmitatem suam agnoscunt, & spem suam in domino ponunt, fructum martyrij sibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis spirituale præmium posidebunt. Resina therebinthi significat animæ medicinam. In se confidentes, fructū virtutis non ferunt. Infirmissimi sæpe fiūt martyres.

Qui etiam sint flores & fructus vineæ spiritualis, in hæc verba tradit beatus Gregorius libro vndecimo Moralium. Benè, inquit, per Salomonem dicitur: Mane surgamus ad vineas: Videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt, sed fructus non pariunt, si ab eo, quòd proposuerunt aliquibus, victi erroribus infirmantur. Quid fructus vineæ Salomonicæ notet.

Non ergo intuendum est, si vineæ floreant, sed si flores ad partum fructuum conualescunt. Quia mirum non est, si quis bona inchoat, sed valdè mirabile est si intentione Attamen ex floribus fit de futuris fructibus cōiectura.

tentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plerunq; vt si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille.

Orandum ergo nobis est deuotè cum psalmis. Domine Deus virtutum, vide & visita vineam istã, quã plantauit dextera tua, & ne singularis ferus eam depascat, aut aper eam determinet de sylua. Ne ẽt dominus de vobis sicut de gẽte maligna cõminetur illud Ezech. 39. Feris auibus, omniq; volatili & bestijs terræ dedi te ad deuorãdum. Gl. Aduersarijs potestatibus, Dæmonibus scil. qui iuxta viam comedunt sementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes salui fiant: vt ipsa veritas ore expreßit proprio.

Piger. Finem tractatus propè habemus. De Maleficis igitur adhuc operationibus scire desidero: vtrum ne alij modi sint, quibus poßidere consueuerunt Dæmones in hac vita hominis.

Theologus. Tres adhuc mihi occurrunt, vnus est in corporali vexatione, alius est in animæ necatione: Tertius est in sola opinione. Primus aliquãdo fit sine delicto præuio. Secundus semper cum mortali peccato. Tertius oritur ex complexionis vicio. Primus est de quo latè dictum est in præcedentibus.

Piger. Vnum adhuc est mihi dubium de præfata materia: vtrum ne per herbas, petras & melodias valeant expelli Dæmones.

Num herbis, lapidibus & musica expellantur Dæmones.

Theologus. Valent certè talia nõnunq̃ debitè applicata, & si nõ semper vt ex toto, tamen vt pro parte liberẽtur: patet illud Thobiæ 6. vbi Raphael ait Thobiæ: Cordis

particulam, sed de pisce, quem cepisti, si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus Dæmoniorum, siue à viro siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Idem in effectu patuit ibidem. 8. vbi Magister in Historia sic addit: Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, communicando eandem historiam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium sustinenti licet petras vel herbas habere sine incantatione: & habetur in forma 26. q. 7. Dæmonium sustinenti. Fumus arboris cuiusdam abigit Cacodæmones.

Ad idem allegat Dominus Vuilhelmus Parisiensis vltima parte summæ suæ de vniuerso, satis probabiliter. Præterea certum est, exorcismi iure te aliquos fideles in vsu habuisse. Vnde Actorum 19. de septem refertur. Super quo dicit Magister in Historia, licet per exorcismos Salomonis eiecerint, non tamen absque labore multo, sed quibusdam herbis & gemmis adhibitis, vt tradit Iosephus. Hæc ibi. Salomonis regis exorcismi.

Detur, quod prænominata, non directè de sui natura aduocant vel compellunt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S. Th. in 4. dist. 7. art. vlt. Non est, inquit credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibusdam Maleficis, nisi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: secundum quod dicitur Isaiæ 18. percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Dæmones corporalibus virtutibus non subiacent.

Et

Et illud Iob 40. An extrahere poteris. Leuiathan hamo, & sequentia sic finaliter exponit, secundum Thomam dicentem: Si quis rectè considerat omnia, præmissa videntur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos sibi subijcere, vel qualitercunque cõstringere. Ostenso ergo, quòd homo non potest vllo modo sua virtute Diabolum superare, quod ex omnibus præmissis concludit, dicens & subdens. Pone super eum manum tuam: subaudi si potes, quasi diceret, nullo modo tua virtute potes: Superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit. Memento belli, quo scilicet ego contra eum pugno. Hæc de Thoma.

Necromantici non possunt sibi Dæmones subijcere.

Vnde etiam postea capit. 41. dicitur: Non est potestas super terram, quæ ei comparetur. Super quo idem, per hoc, inquit, signatur, quòd nulla virtus corporalis potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas spiritualis naturæ. Et sequitur: Qui factus est vt nullum timeret. Diabolus enim ex ordinatione suæ naturæ, in qua factus est à Deo, vt nec hominem timeat, nec aliquam creaturam corporalem. Hæc de Thoma.

Diabolus factus est, vt neminem timeat.

Indirectè autem quodammodo Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vel herbæ, vel corporalis rei sibi à naturali proprietate in existente cerebrum vel partem corporis læsi à Dæmone sanare, vel reducere vt tolerabilius habeant. Vt tenet dominus Albertus Lucæ 9. & Nicolaus de Lira primo. Reg. 16. & Doctores ibidem. Nec omnino certum est, Dæmones aliquos nisi in pœnam in potestate eorum impediri, qui igne corporali crucian-

tur, &

tur, & sanctorum orationibus. Certum etiam est, eos præfatis rebus, si in laudem Dei vel sanctorum assumuntur, vel cum inuocatione diuina & beatorum, sæpe cruciari: vt in multis Legendis sanctorum patet.

Præterea quòd his maius est: tenet Paulus Burgensis in additionibus super primum Reg. 16. hanc conclusionem: videlicet Non solùm concedendum videtur, quòd aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus leuius ferre: vt scilicet Nicolaus de Lira tenet. Sed quòd etiam per sensibilia aliqua à Dæmonibus afflicti possunt totaliter liberari: quod probatur per eandem rationem, quam Nicolaus adducit. Nam cùm Dæmones non poßint materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare, sed mediantibus actiuis qualitatibus, qui disponunt materiam ad suscipiendum actionem afflictiuam in corporibus ab eis obseßis: vt Nicol. dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest curari dispositio in corpore humano, per quam non sit aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia. Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis, secundum medicos: & per consequens ad suscipiendum afflictionem dæmoniacam. Quæ quidem Manica paßio, sicut potest alienari per sensibilia medicamina, sic & penitus curari & per consequens curata esset talis dispositio in corpore humano ad suscipiendum afflictionem Dæmonis correspondentem tali dispositioni: & sic recedet penitus afflictio Dæmonis actiua recedente paßiua in possesso.

Per sensibilia posse obsessos liberari.

Exemplum de Magica passione.

Idem potest dici de iecore piscis Thobiæ. Idem de Me-

 lodia

Per Dauidis Musicam prorsus recedisse à Saule Sathanam.

lodia David. Ratione cuius licet primo re resocillaretur Saul, & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per eam. Vnde dicit literæ: recedebat ab eo Spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius: quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret: cum esset in laudem Dauid notabiliter, de quo tamen nullam mentionem facit. Hæc de Paulo. Secundus verò modus, quo Dæmones possident homines, est grauissimus: de quo Cassianus col. abba. sereni prima dicit. Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi, qui cum se vniuersis criminibus flagitijsque contaminent, non solum nullum in eis visibiliter signum Diabolicæ suppletionis ostenditur, sed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur: Non enim merentur celerem temporis istius expeditamque medicinam, quorum duritiės & impœnitens cor pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurisant sibijpsis iram & indignationem in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. In quo vermes eorum non morientur & ignis eorum non extinguetur.

Non per meritum Dauidis sanatur Saul.

Grauissimus modus obsessionis.

De desperatis loquitur.

Et iterum idem Cassianus comparando corporalem obsessionem, & animæ peccatum: paulò antea dicit: Multò grauius, inquit, constat illos vehementiusque vexari, qui cum corporaliter ab ipsis suppleri minimè videantur animo tamen pernitiosius possidentur: eorum scilicet vicijs vel voluptatibus inuoluti. Secundum Apostoli namque sententiam: A quo quis superatur eius seruus efficitur. Nisi quod in hoc isti desperatius ægrotant,

tant, quòd cùm sint eorum mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt.

Tertius modus possessionis non est vetus nec proprius, sed tantùm putatiuus: quo quidam aut ex tentatione mera Dæmonis, aut ex vitio corporeæ complexionis sese possessos existimant. De putatiua obsessione.

Noui in ciuitate Nurenbergensi quandam iuuenem de ditioribus & maioribus, honestam dominam, in matrimonij lege sub viro constitutam. Hæc per quatuor circiter annos, se sola conscia, & quadam deuota sibi famula, putabat omnino se esse possessam à Dæmone. Et quia se notari timuit, & natos quos habuit si proderet, apud semetipsam tabescere cepit in corpore tam grauiter, vt nec pueri, quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præsentia, neque amicorum vel epularum quarumcunque delitiæ eam lætificare valerent. Res gesta Nurenbergæ.

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei noticiam habuit, ideo in porta conuentus me de animæ salute & de alijs consulere cepit. Cumque inter mea verba Dæmonem, nescio quo casu, nominarem, diuertere cepit fœmina à me cautè caput, vt faceto more saliuam eijceret. Ex phantasijs enim præteritis, quoties nomen Dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta assuetudine. Post quædam igitur verba, cum in gestu fœminæ timorem eius, quem celauerat agnouissem, illi dixi: Domina, si mihi veritatem fateri volueritis, secretam vestram tentatio-

tationem, quam celatis, indicabo: Quæ respondit admirando. Ita faciam, si veritatem dixeritis. Tunc ego vos putatis, vos esse possessam. De quo stupens, respondit. Veritas est, & hæc mea grandis dudum tristitia extitit, & durat hodie. Visa itaq; conditione fœminæ, & auditis sui timoris circumstãtijs: illi dixi Securæ estote, possessa non estis. Sed aut tentatio est, aut maniæ naturalis paßio. Quo audito, cepit gaudere, & melius dietim habere: Multoq; tempore postea viuebat alacriter & honestè.

Aliud Exemplum imaginatæ obsessionis.

Tempore quo in Vienensi steti studio, fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatensium, prosapia, mihi multisq; notus. Hic in forma strepitus cuiusdam secularis iudicij cautionem quandam literatoriam produxit in medium, inscius, vt multis videbatur, quæ opposita solis radijs, quibusdam videbatur per rasuram falsificata. Super quo postmodum clàm auisatus coram amicis, quia probus & fide dignus semper extiterat, satis erubuit, & se die noctuq; perpetuæ infamiæ maculam contraxisse suspicabatur, nec super hoc consolationes cuiuscunque recepit. Ductus igitur ad examen in medicinis expertorum, adesse iuueni viderunt infirmitatem scilicet Maniæ.

Vnde postquàm multa ipsi adhibita essent remedia, nec quicquam adiuuarent, suaserunt cauti medici multum prudenter & catholicè, vt sacramentalẽ confeßionem faceret, Eucharistiæ sacramentum reciperet, & se per omnia disponeret ac si mori vellet ne ex mania futura impersuasibilis sine talibus moriendo, putaretur à

tur à Dæmone possessus: & factum est ita. Nam paulò post ipsi incidit, quòd mortuus esset: & quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viuis faciunt, ita nec iste facere vlla persuasione voluit. Vnde tandem mera fame interijt, nec iuuabat remedium, quidam se mortuum fingens & comedens, similem, vt fertur, aliquando sanauerat Maniacum. Quidã se mortuum putans, se necat fame.

Vide alium non de infimis in ciuitate Coloniensi, virum literatum & diuitem, ac multum honoratum: de cuius ore audiui, quòd quadam vice periculose infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque se inspexit, sibi apparebat, quòd ipse duo homines esset: de quo stupens, & an dormiret vel amens esset, ambigere cepit. Deinde cõcludens, quòd hoc impoßibile esset, ne ab alijs vsu rationis priuatus esse videretur, clam vocauit medicum corporis: qui maniam adesse conspiciens, confortabat infirmum bona spe animũ euadendi dedit, dummodo Diuina sacramenta reciperet. Quo facto, de die in diem conualescebat infirmus, & cum gratiarum actione recedente infirmitate, absceßit etiam maniaca paßio, quam se habuisse post modum ferè cunctis celauerat quousq; me coram audiuit, quod infirmitas hæc naturalis esset. Quidam imaginatur se corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet esset ditißimus, & perpetuis multis posseßionibus reddituatus, & vir magni consilij, tamen timere cepit, quòd tandem eum mendicare oporteret: cum tamen omnium iudicio tantarum esset diuitiarum homo, & prouisus redditibus, vt ad De Mania diuitis qui satiari non poterat.

comedendum argentum satis haberet si vellet. Præfata igitur mania territus, supra modum grauabatur, nec vlla persuasione sibi ista à sua remoueri poterat capite, & ita catholicè sine nota tamen, vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum nuptui. Qui nouiter simili vexatus mania, grauius eam in præfata materia, quàm potest haberi, fert.

Piger: Si ista passio, quam tu ex medicorum libris maniam vocas, imaginationes tam firmiter solidat in mente hominis, vt in potestate liberi arbitrij non sit eas deponere: quale remedium adhibendum est talibus quæro?

Quomodo Imaginata Mania possit sanari.

Theologus: Medicorum interest taliusmodi dare remedia, qui quidem sæpissimè salubria leguntur inuenisse antidota.

In Diœcesi Bambergensi aliquando fui vocatus ad domum cuiusdam mechanici satis infirmi, qui de animæ suæ salute totaliter desperatè loquebatur, & crebrò arma, vt ipse seipsum perimeret, solicitè quæsierat. Suasi quantum occurrit de sacræ Scripturæ passibus viro præfato mechanico, videlicet maniaco, vt verè dolens de peccatis suis veniam se à Deo plenè consecuturum, firmiter speraret, sed nihil profeci. Peccatum enim quoddam satis modicum ipse allegabat, se fecisse, nec non ingeminasse, & idcirco se putabat atque dixit non posse saluari. Insteti autem acrius, replicando maiores peccatores fore gratiam consecutos. Veruntamen ille verba mea explodit, dicendo: Domine experientia credo. Nam actu video ad inferni baratra, & exinde

exinde versus me flammas terribiliter aduolare conspicio. Tunc suasi, vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia necessaria secundum medici consilium applicarentur, & recessi. Sequenti die redij, & vt antea de speciebus veniæ persuadebam. Ait ille: Putatis ne me veniam peccatorũ posse consequi. Respondi lætus, quòd sic. Dormierat enim, & per medicinalia melancholia te puerat. Vnde quia iam dubitauit de animæ salute, quietior factus, ad spem veniæ faciliter reductus esse videbatur. Maniacis soporifera ministranda.

Piger: Fortaßis hi, qui contra fidei articulos nonnunquam per inquisitores hæreticæ prauitatis repeniuntur duri, tali Manica laborant paßione, & ista ignorantes, tales statim seculari tradunt brachio vbi cremantur, præcipitantur nimis. Inquisitores in inquisitiones sæpe præcipitanter agere.

Theologus: Fieri potest per incautos Inquisitores, prout tangis, & fortaßis ita factum fuisset cum isto sacerdote Vngarico, de quo libro tertio Formicarij, capitulo decimo relatum est, nisi magna literatorum prudentia hoc prauenisset. Quamobrem probandi sunt spiritus, an ex Deo sint, vel an ab infirmitate Dæmonis, vel à malitia pertinacitatis. Tempus in his, locus & persuasiones salubres atque considerationes prudentes dandæ sunt ab his, qui tales curare habent: nequid de contingentibus obmittatur. Vbi non modo de salute corporum, sed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in artibus, & in sacra pagina professorem excellentem plurimũ, qui premi cepit imaginatione grauißima & mania de interficiendo

ſe cum proprio cultro. De quo erubuit valde ſe manifeſtare: nec tamen poterat phantaſiam amouere. Venit tandem ad me occultè, fleuit vbertim & remedium petiuit. Cui expurgationem conſcientiæ per ſacramentalem confeſsionem primum certis de cauſis ſuaſi aggredi: quam & fecit: nec liberatus eſt quia iudicio medici corporalis. Maniam patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus, qui in alijs magnæ prudentiæ fuit, mihi flendo dixit: Mirabile, inquit, negocium. Ego me vti ratione experior, & ſcio me eſſe contradictoriè liberum, nec valeo iſtam phantaſiam de me necando cum tota animi libertate deponere. Talibus ſæpe opus eſt longè plus medico corporis quam animæ.

Finis Formicarij Fratris Ioann. Nider De Maleficijs & Dæmonibus.

INDEX

INDEX
ALPHABETICVS RERVM AC SENTENTIARVM
Memorabilium, quæ sparsim in hoc Opere continentur.

A.

ABacuch per Angelum bonũ in mométo transfertur in Chaldæã. 256
Abrahæ precatio sanat impotentiam Abimelech. 416
Abiurandi modus in Ecclesia ob leuem suspicionem hæreseos. 601
Abiuratio quomodo secretè facienda. 607
Abusus Sacramentorum ad maleficia. 280
Abusus festorum sacrorum ad maleficia, ibid.
Accusatio ad pœnam talionis est periculosa. 504
Actus actiuorum sunt in patiente prædisposito. 88
Actus carnalis cur respectu vnius & non alterius mulieris impeditur. 126
Actus intellectus voluntatis & corporis in homine considerari oportet. 73
Actus matrimonij coniugalis tribus impeditur. 3
Actus venereus cur multum affligetur. 733
Actus venereus cur facilius maleficetur. 284
Adæ peccatum cur maximum. 198
Adæ peccatum nõ excedit maleficarum crimen. 199
Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur saluati fuissent. 199
Ad accusationem malefici quilibet admittitur. 8
Adfrontatio Maleficarum se inuicem accusantium. 658
Adfrontatio testium. 566
Admonitio S. Augustini notãda contra consulentes Magos. 457
Aduocatus ad delati beneplacitum non deputatur. 534
Aduocato seruanda modestia, veritas & moderamen salarij. 535
Aduocatus clienti, malam causam fouenti, non consulens vt cedat, perdit salarium, ib.
Aduocatus in formatione testium, quomodo erga delatum se habeat. 534
Aduocatus quid respondere debeat

beat super inimicitię allegationem. 536
Aeneas an ex concubitu Veneris, & Anchisis oriri potuerit. 46
Aër figurabilis, quomodo. 262
Aëreum corpus Dæmon non potest assumere. ibid.
Agens ex proposito cognoscit suum effectum. 105
Alchimistę verum non conficiunt aurum. 19
Alexander & Hymeneus per excommunicationem à Diabolo oppresſi. 431
Amentes quomodo distinguẽdi quò ad sumptionem sacrę cœnæ. 790
Amicos Ecclesiæ se simulantes, peiores sunt hostibus apertisſimis. 759
Amon Thamar suam sororem adamauit. 116
Amor inordinatus ex Diabolo & maleficio procedit. 117
Amor hæreos vnde proueniat. 418
Amor hæreos quid sit. 741
Angeli cooperantur ad gratiæ infusionem. 75
Angelus eques. 696
Angeli flagellantes. 697
Angeli boni an quosdam castificent, sicut mali infrigidant. 743
Angelus eximit Abbati Sancto Sereno viscera libidinis. 744
Angelus eunuchat S. Equitiũ abbatem. ibid.
Angeli cur malis hominibus appareant. 266
Angeli cooperantur cometis. 71
Angeli vocantur virtutes cœlorum. 743
Angeli lapsi quomodo voluerint Deo æquales esse. 167
Angeli boni & mali motui locali imperant. 724
Angeli nũquam assumunt corpora. 300
Angeli & Dæmones quomodo videant. 366
Angelus prædisposuit S. Mariam in conceptionem Christi. 219
Angelus non cognoscit ea quæ sunt animæ. 121
Anima complexiones corporis imitatur. 68
Anima est actus corporis physici. 42
Anima mouetur per aliquod extrinsecum. 66
Animal visum Itericis prodest. 33
Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolent, quàm vi. uis apparere. 703

Animæ

Animę humanę nulla apprehēsio sufficit ad immutationem corporis exterioris. 38
Anima suo corpori dominatur potissimum quando est in vita per gratiam. 68
Anima proprio corpori vnitur vt forma. 37
Anima quādo operetur in corpore alieno, sicut in ꝓprio. 21
Animæ defunctorum an exeāt sua receptacula. 702
Animę illabi soli Deo est possibile. 114
Animalium noxę sunt pœnę diuinę. 151
An asserere maleficas esse, sit ita Catholicū quòd eius cōtrarium defendere sit hereticū. 1
Anni Christi non superantur à Maleficis. 61
An omnis actio infidelis sit peccatum. 180
An regna per astra mutentur. 69
Appellatio ad candens ferrum. 571
Apostasia quid importet secūdum D. Thom. 177
Apostata seu fugitiuus quis habendus. ibid.
Aqua benedicta ordinatur contra Diaboli impugnationes exteriores, Exorcismus contra interiores. 740
Aqua benedicta ad quid ordinetur. 215
A quo quis superatur eius seruus efficitur. 456
Arboris forma spiritualis hominis. 781
Arreptitius vnde dicatur. 112
Armatę acies noctu visę. 696
Armatus vir comparens Iosuę. ibid.
Ars prestigiosa triplex. 136
Astronomi quare vera predicant. 72
Aspectus vi imaginationis mouet corpus aliquod. 32
Astronomicę imagines ex opere Diaboli. 460
Auicennę dictum de virtute imaginatiua immutāte corpora extranea, quomodo intelligatur. 22
Auaritia fundamentum omnium vitiorum mulierum. 94
Auditus Angelorum. 267
Augustini dictum de religiosis. 759
Auctoritas Episcoporum eneruatur per nimiam autoritatem Inquisitorum. 482
Auri forma substantialis non est per calorem ignis Alchimistarum sed per calorem solis. 19
Aurum Maleficorum potabile. 717

B.

Baptizati infidelitas hæresis nominatur. 4
Baptisati infantes non vorantur. 236
Baculus Bernhardi liberat ab incubo. 407
Barbam radere cur Deus inhibuerit. 473
Basiliscus quando hominem interficiat. 33
Bona opera nisi in radice charitatis maneant nihil viriditatis habent. 782
Bonum sine malo inuenitur sed non contra. 62
Bonus finis vexationis Dæmonis. 710
Bulla Innocentij 8. inquisitoribus data. 492
Butyrum maicum ex aqua formare. 355

C.

Carmina in collo gestanda. 422
Canonis intellectus declaratur. 11
Characterum adhibitio vitiat naturalia remedia. 459
Casus de homine in Asinum mutato. 424
Capita mulieribus velanda propter incubos. 767
Casus in oppido Jßbruck. 335
Cautela per iudicem obseruanda. 560
Casu in Diœcesi Cōstātiēsi. 334
Casus in Diœcesi Argentinensi inter oppidum Fiessen & montem Ferrerium. 359
In oppido Rauenspurg. 269
In comitatu Burbiæ. ibid.
In Basilia in villa Oberweiler. 247
Casus inter Brisiacum & Freyburg. 334
Casus euidentis facti. 537
In oppido Marpurg. 323
In oppido Brisiaci Basiliæ. 239
In villa Büchel. 249
Casus in oppido Argentinensi notabilis. 308
In oppido Danni. 344
In Bernensi iudicio. 241
In oppido Waldßhut. 258
In ciuitate Saltzburgēs. 443
Ciuitatis Spirensis. 208
Casus in Diœcesi Argentinensi cuiusdam virginis. 234
Causa impedimenti fletus in Maleficis. 558
Causæ cur Exorcismis nō semper obtineatur sanitas. 451
Causæ quinque cur homines à Dæmonib. obsideantur. 315
Causa alicuius dicitur dupliciter. 106
Causæ cur Dæmon professionis iuramētum differat. 244

Causæ

Causæ vnde futura sciant Dæmones. 246
Causa apparitionis somniorũ. 136
Casus obstetricis. 342
Casus in Lausaniensi ducatu. 240
Castitas non acquiritur merito virtutis. 746
Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non repitiantur. 716
Cautelæ pro Exorcistis. 432
Cautela Notario obseruanda. 614
Cautelæ quinque à iudice obseruandę vt delata veritatem fateatur. 567
Cautioni fideiussorum quando malefica relinquatur. 527
Cera benedicta in calicem aquę benedictæ immissa maleficium taciturnitatis abigit si bibatur. 563
Cereum benedictum licet accendere. 216
Cibaria & potagia maleficiatorum exorcisanda. 447
Circe non reuera mutauit socios Vlysſis. 145
Cyprum inhabitari à filijs Incuborum. 773
Cythara Dauid vnitatem diuinæ essentiæ significat. 90
Cognitio intellectus ex rebus causatur. 83
Corpora cœlestia non possunt imprimere intellectum. 84
Cogitatio cognoscitur non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationẽ vultus. 120
Cholerici sunt iracundi. 68
Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint. 452
Columna Salomonis Romæ. 320
Comestio Angelorũ qualis. 267
Cometa, mortis Regum indicium. 70
Cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra. ibid.
Comparatio alatarum formicarum. 719
Concordia Dæmonum est nequitiæ, non amicitiæ. 63
Concubinatus suspicionem de maleficio auget. 523
Concupiscentia mater peccati. 417
Coniecturæ de morbis maleficialibus. 541
Coniugium confirmatur officio. 131
Coniuratio ad lacrymas emittendas. 557
Consolatio pro meticulosis. 121
Consulentes Maleficos de sanitate accersunt sibi mortẽ. 393

Con-

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege habenda. 469
Conuersio Nabuchodonosoris. 299
Contactus Dæmonis est virtualis, non corporalis. 53
Continentia Iob. 293
Contra mulierem pregnantem sententia differri potest. 578
Contra negantem confessam, sententia differenda. ibid.
Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel sanctus suam defendit sententiam. 495
Corpus immutari potest ex forti imaginatione & apprehensione ad varias ægritudines. 77
Corpus hîc affligitur vt Spiritus saluus fiat. 789
Corpora cœlestia cur immutari non posint. 279
Corpora cœlestia mouentur ab intelligentijs. 257
Cum portentis non est iocandum. 699
Cur circa serpentes magis vis Maleficorum versetur. 104
Cur in venereis magis maleficiuntur viri quã fœminę. 125
Cur Sathan odio habeat virginitatem. 347
Cur quædam in tormentis nihil fateantur. ibid.
Cur vocati Dæmones in certis cõstellationibus adueniant. 87
Clauium vigor notatur. 408
Clericus ducens vxorem Apostata est. 187
Clericus negociator quasi pestis fugiendus. 93
Clericus Maleficus deponendus & in monasterio detrudendus. 8
Clotildes virgo miranda fecit. 95
Crimen Maleficarũ est partim Ecclesiasticum partim ciuile. 501
Christus quomodo comederit. 267
Christianæ Ducissæ Brabantiæ consilium. 404
Christiani solum possunt fieri Hæretici. 495
Chrysostomi dictũ notandum contra portantes exorcismi causa Euangelia. 444

D.

Damasceni opinio de Cometa. 70
Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ. 187
Deus an sinat hominem suo arbitrio viuere. 156
Deus & natura nec abundant in superfluis, nec deficiunt in

in necessarijs. 384
Deus amplius permittit super vim generatiuam, propter maiorem eius corruptionẽ, quàm super alios actus humanos. 124
Deus iustè permisit Angelos & hominem cadere. 202
Deo nõ conuenit Diaboli malitiam impedire. 203
Deus nõ vult semper quod potest. 736
Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit. 742
Deus solus agit in volũtatẽ. 743
Deus vniuersa mala permittit casibus Angelorum & hominum permissis. 158
Deus solus, quomodo miracula facere dicatur. 83
Deus põt ex malis particularib. bona plurima elicere. 161
Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilem. 162
Deus iustè permittit hominem peccare. ibid.
Deus neque vult mala fieri neque mala non fieri. 157
Dæmones carent pulmone & lingua. 265
Dęmones in obsessis quomodo loquantur. 266
Dęmones ex virtute propria corpora localiter mutare possunt. 135
Dęmones habere potestatem supra corpora & supra imagines hominum Deo permittente. 130
Dęmon potest interiorem phãtasiam immutare & intellectum obtenebrare. 116
Dęmones seu Malefici an verè possint facere animalia. 148
Dęmones sine diuina permissione nihil efficere possunt. 330
Dæmones quomodo mutationes in corporib. operẽtur. 119
Dæmonum opere, aliqui non præstigiosè, sed essentialiter in lupos transformantur. 13
Dæmonis virtus, corporali virtute fortior. 3
Dæmones esse non credunt, asserentes non esse Maleficos, nisi in vulgi existimatione. 4
Dæmones, quare constellationibus constringantur. 18
Dæmon motui cœlesti nõ subijcitur. ibi.
Dæmon colligit determinata actiua applicando determinata passiuis. ibid.
Dęmon quare malefi. vtat. 20
Dęmones cuncta per intellectũ & voluntatẽ exequũtur. 44
Dæmones triplici scientia vigent. ibid.

Dæmon

Dæmon ſemper ſuperbia & inuidia peccat. ibid.
Dæmones non mouent corporaliter. 42
Dæmones corpora non viuificant. ibid.
Dæmones non ſunt Spiritus immūdi licet ſint impuri. 45
Dęmon licet neminem timeat, Sanctorum tamen meritis ſubiacet. ibid.
Dæmon poteſt adminiculo alterius agentis corpora ſubſtantialiter, & accidentaliter tranſmutare. ibid.
Dæmones præcipuè gaudent peccato formicationis, & Idololatriæ. 49
Dæmones abſque aſſumptione corporis poſſunt tranſmutationes in ſeminib. facere. 52
Dęmon poteſt aliqua reponere vt conſeruetur ſemen, ne calor vitalis euaporet. 55
Dæmon mouet voluntatem, quæ eſt cauſa peccati. 67
Dæmones de quolibet ordine cecidiſſe creduntur. 60
Dęmones cur homines ad detrimenta Luna vexent. 86
Dæmones ſemper cum maleficis concurrunt. 25
Dæmon etiam memoriam corrumpit. 289
Dæmones ſanctorum virorum oculos non decipiunt. 142
Dæmon Homagium petit. 238
Dæmones ex Prophetis prędicere poſſunt futura. 247
Dęmones expellendi non interrogandi. 452
Dęmones corporalibus virtutibus non ſubiacent. 797
Dæmon poteſt includere viam ſeminis. 733
Dæmon exuens fratrem ſcapulari & veſtibus. 711
Dęmones ad exercitium deputati non ſunt in inferno, ſed in iſto aëre caliginoſo. 62
Dęmones fœtum in vtero inficiunt. 273
Dęmones cur incubatum affectent. 768
Dea fortunæ cæca. 77
Dedecus culpę non eſt ſine dedecore vindictę. 170
Deus permittit mala fieri propter perfectionē vniuerſi. ib.
Delatus cum omnia negat tria faciat iudex. 524
Deprehenſus in hereſi euidentia facti aut teſtib. eſt puniēdus licet nō confiteatur. 526
Dei autoritate quando Malefici creaturam variè tranſmutant. 18
Deus eſt creaturę obiectum vltimus finis. 120
Deus punit per malos Ange. 133

De cognitione Hæretici aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt. 490
De testium inimicitia iudex per se inquirere tenetur. 510
Diabolus à Dia & Bolus dicicitur. 61
Diabolus vexat pios in somnis. 121
Diabolus cogit voluntatem per modũ persuadentis. 107
Diabolus instigat inuisibiliter per modum dispositionis. 113
Diaboli inter se differunt specie. 58
Diabolus non est seruator cordium. 106
Diabolus causat etiam circa animam. ibid.
Diabolus est vbi operatur. 119
Diabolus vocatur Magisterulus. 242
Diabolus semel tantùm vertibilis. 196
Diaboli opere Cham filius Noe nascendo risit. 26
Diabolus in forma sacerdotis prædicat. 312
Diabolus etiam malis torquetur. 203
Diabolus cur magis affectat lędere bonos quàm malos. 205
Diaboli facta an dicantur miraculosa. 149
Diabolus solùm per media sæuit. 359
Diabolus plus mali perpetrat quàm Maleficæ iubeant. 334
Diaboli ex inferiori choro. 254
Diabolus est causa omniũ peccatorum. 107
Diabolus quot modis sit causa peccati. 85
Diaboli sunt veluti pædagogi humilitatis. 429
Diaboli pelluntur Cilio & Epistola sancti patris alicuius. 783
Diabolus in specie muscæ degluditur. 786
Diaboli sunt Deo loco tortorum. 724
Die beatæ virginis Malefici torti plerunq; confitentur maleficia. 751
Die Sabbathi caput non pectinandum. 468
Diffamatus in pluribus locis et multis locis purgatur. 595
Differentia inter Necromanticas & Astronomicas imagines. 38. & 460
Differentia imaginum Astrologicarum, Magicarum, & Maleficarum. 85
Differentia inter præstigium & imaginariam visionem. 300
Differentia inter aquam benedictam & Exorcismum. 451
Differentia inter fauorem personæ & culpæ. 600
Differentia Dæmonum mul-

tiplex. 711
Diuersitas cultus diuini, non repugnat veritati. 469
Diuinatio est secundum genus superstitionis. 27
Diuinatio est per expressam Dęmonũ inuocationẽ. ibid.
Diuinatrices consulere non licet. 564
Diuinatores, & Malefici qui Hæretici iudicantur iuris præsumptione non ex natura rei iudicio ordinariorum, & inquisitorũ subiacẽt. 491
Dominica die ieiunare est diabolicum. 243
Dona à spectro militi donata 702
Duarum maleficarũ casus. 139
Duellum ad vitæ conseruationem ordinatur. 571
Duellum Dauidis cum Philiste diuina reuelatione fuit. 573
Duo fratres simul infirmabantur & curabantur. 69
Duo Spiritus non possunt esse in vno & eodem loco. 302
Duo testes concordes. 510
Duo testes legitimi non singulares sufficiunt. 509
Duo testes de iuris æquitate nõ sufficiunt in crimine hæresis. 510
Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum. 760
Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ. 761

E.

EBrietas est res tumultuosa. 737
Ecclesia Monialium Hohenzorn. 370
Effectus maleficiales phantasticos esse & imaginarios quibusdam videtur. 3
Effectus maleficiales quomodo sint miracula. 82
Effectus pœnales quadruplices sunt. 25
Eleemosyna ex lacte, præseruat lac. 463
Episcopus maleficiatus à concubina sua. 389
Episcopi contra Maleficas procedere possunt exclusis Inquisitoribus. 481
Equi diuersi colores in Apocalypsi explicati. 694
Equitare cum Diana vel Herodiade est cum Diabolo trãsmeare. 11
Errant dicentes, extrema maleficia realia, medium autem phantasticum esse. 11
Error in mente, Hæreticum nõ facit. 15
Esus stercorum amorem operatur. 113
Esus infantium qualis apud Maleficas. 241

Eucha-

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones. 789
Euæ peccatum non induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset. 101
Euidentia facti differt ab indicio facti. 548
Excommunicatione Incubos pelli. 776
Excusatio à tanto, non excusat à toto. 17
Executio sententiæ quando sit differenda. 578
Ex effectibus deuenitur in cognitionem causæ. 81
Exempla mulieres infantes vorare. 153
Exēplū cōstātis casti iuuēis. 421
Exemplum pœnæ iniustè mouentis bellum. 381
Exempla de vexatis ab incubis. 407
Exempla de Dæmonibus inquietantibus domos. 709
Exemplum de Magica possessione. 799
Exemplum de virgine Bambergensi, quę virgo peperit. 773
Exēplū imaginatiuę Eccles. 802
Exercitus Angelorum custodes piorum. 697
Exercitus cœlestes in quem finem appareant. 698
Exorcismus ad quid ordin. 451
Exorcisatio quæ fit in baptismate, non est, quò ad omnes partes, post baptismum à Diabolo. 447
Exorcista quomodo possit vti herbis, & Petris. 433
Exorcisatio ad sanctificanda ea, quę adhibentur ad diuinum cultum. 738
Exorcismi olim irrititi. 393
Exorcismus loco Baptismi. 741
Exorcismi Ecclesiæ quando cōducant. 384
Exorcismi scripti quomodo gestandi & appendendi. 444
Exorcismi à D. Gregorio instituti. 454
Ex malitia quantumcunq; humana Maleficorum opera oriri non possunt. 80
Ex melancholia apparitiones mulieribus phantasticę videntur. 409
Ex natura peccant omnes Dęmones. 56
Experiētia docebit iudices. 554
Ex pręsumptione cuiusdā Sacerdotis quid acciderit. 401
Ex quibus signis dignoscantur maleficę. 385
Extra vnū Deum nihil est numinis. 12

F.

Fatum esse aliquid, & dari, assertio hæretica. 74
Fatum quid sit. 76
Fatū dupliciter cōsideratur. 74

Fato non subduntur Maleficarum opera sed alijs causis. 76
Fati & prouidentiæ discrimen. 75
Fascinatio tripliciter accipitur. 29
Faunus sicarius quis. 48
Felix per se, felicissimus si cœlebs. 97
Feriarum tempore magis confitentur Magæ, quàm alio tempore. 566
Fides quando hæreticis & Maleficis seruanda. 554
Fidei & rationi non repugnat asserere mores huminum dispositiuè & contingenter, à syderum dispositionibus variati. 68
Fides est in vita animæ. 377
Fide muniti sunt signo crucis muniti. 213
Fides quando Aduocato adhibeatur. 544
Filij Dei in Scriptura Genesis filij Seth dicuntur. 43
Filiæ hominum in 6. ca. Genesis, filiæ Cain dicuntur. ibid.
Filius quomodo portet iniquitatem patris. 274
Fieri dupliciter sumitur. 297
Figuræ in plumbo liquefactæ. 190
Flegmatici pigri. 68
Flores & Folia quid in sacra scriptura significent. 794
Fœminæ viris sunt superstitiosiores propter tria. 95
Fœmina vnde deriuetur. ibid.
Fœmina duo genera lachrymarum habet. 94
Forma sententiæ absolutoriæ definitiuæ. 590
Forma accuratæ & acris sententiæ cõtra conuictum de hæresi & fugitiuum latæ. 649
Forma sententiæ absolutoriæ ab excommunicatione. 615
Formicatio duplex. 753
Formicatione & idolatria corpus & anima contaminatur. 768
Frigiditas naturæ quomodo à maleficio dignoscatur. 126
Frigus quid denotet. 712
Fructus vineæ Salomonicæ quid denotet. 795
Fulmina & grandines eandem habent causam. 366
Fumus arboris cuiusdam abigit Cacodæmones. 797
Fundamentum omnium muliebrium vitiorum est à natura. 760

G.

GAudens detractionibus possidetur à Dæmone. 317
Genethliaci dicuntur propter natalium syderum consideratio.

rationem. 72
Geniti ex ſpurcitijs Diaboli an ſint maioris virtutis quàm alij. 270
Gigantes à Dæmonibus procreati. 43
Gilia Chriſtianiſsima mulier Vngariæ regnum ad Chriſtum deduxit. 95
Gradientia ſuper pectus caſtrimargiam notant. 771
Gratia quid ſit. 165

H.

HAlec dum capitur, extra aquam ſubitò vocem emittit & moritur. 265
Helias S. Pater & Monachus, inter trecentas fœminas tentatur. 245
Heraclides vir ſanctus vitas ſanctorum patrum compilauit. 222
Henricus Imperator candentis ferri iudicium, erga ſuam coniugem exercuit. 571
Herba quædam accenſa fumigans facit trabes apparere ſerpentes. 137
Hæreſis quare dicatur Maleficarũ & non Maleficorũ. 102
Hæreſis eſt maxima, opera Maleficarum non credere. 606
Hæreticus ſimplex relapſus etiamſi peniteat, eſt occidendus. 377
Hæreticus ſummus quis cenſendus. 588
Hæreticus, qui in ſacrę ſcripturæ expoſitione errat. 6
Hæretici quidam propria confeſsione morti adiudicati illæſi in igne opere malefico manſerunt. 561
Hæretici Inquiſitorum iudicio ſubijciuntur. 491
Hæreticis conuerſis non eſt fides adhibenda. 647
Hiſlithi Auicennæ quid ſit. 141
Hypocratis ſententia laudatur. 69
Hypocritæ non ſunt Apoſtatæ. 179
Hominis eſt præparare animũ, Deum gubernare linguã. 92
Hominem procreare eſt actus corporis viui. 41
Homini non licet vti Dæmonum auxilio per pacta tacita vel expreſſa. 460
Homines à Dæmonibus procreari. 46
Homines hominibus, Dæmones dæmonibus præſunt. 57
Homines an transformentur in beſtias. 141
Homo videns lupum vocem amittit. 33
Homo quinque modis declarat voluntatem. 206
Homo inuerſæ arboris ſimilitudi-

tudinem præfert. 779
Homo animalis secundum vitam vel sensum. 780
Hō spiritualis & interior. 780

I.

Ieiunia & orationes abigunt Dæmones. 708
Idolatria primum superstitionis genus. 27
Ignis & aër Dæmonibus subsunt. 28
Ignorantia multiplex. 16
Incantator serpentum interimitur à serpente. 443
Incantatores qui dicantur. 379
Incarceratio duplex. 529
Inconuenientia ex fato. 75
In Ecclesia primitiua sine Exorcismis baptismus peragebatur. 454
Incredibilis multitudo meretricum in Concilio Constantiensi. 769
In criminalibus sententia non differatur. 578
Incubi vnde dicantur. 48
Incubi ex quo elemento formētur. 262
Incubi an generent aliquando fœtus. 772
Incubi pelluntur Angelica salutatione. 406
Incubi plus vexant mulieres & puellas pulchros crines habentes. 407
Incubones Fauni Vicarij. 767
Infirmis infundenda Eucharistia. 790
Infirmissimi sæpe fiunt martyres. 795
Informatio discretorum virorum disponit ad veritatem dicendam. 598
In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. 175
Inimici capitales qui dicāt. 514
Inimicus capitalis non admittitur ad actionem. ibid.
Inimicitiæ sunt plerunq; causæ maleficij. 522
In iusto bello an liceat Magorum opera vti. 374
In monasterijs neminē meliorem vel peiorem inuenies, quàm qui profecerunt in illis, aut defecerunt. 94
Inquisitoribus Maleficæ non possunt nocere. 214
Indeuotæ orationes claustralium. 215
Inquisitorum Hispaniarum opinio de iudice cōpetēti. 481
Inquisitores nō se intromittūt. nisi in his quæ sapiunt hæresim. 482
Inquisitores debent schismaticos prælatos iudicare non punire. 493
Inquisitores in inquisitione sæpe præcipitanter agere. 805

Inqui-

Inquisitorum limitata inquisitio. 475
Intelligere est aliquid pati. 108
Intellectus humanus potest ab Angelo adiuuari. ibid.
Intellectuales substantiæ bonæ. 78
Intellectus benè dispositus virtuti non contrariatur. ibid.
Intendere superstitiosè rebus naturalibus quomodo licitum. 35
Interrogatoria delatoribus ꝓponenda. 507
Interrogatoria generalia quomodo formari debeant. 520
Interrogatoria super testes. 518
Interrogatoria particularis datur modus. 522
Intestinis cadauerum intestinæ Maleficarum affliguntur. 399
Imaginari & phantasiari idem sunt. 289
Imagines duplices. 85
Ima à summis perduntur. 67
Imagines ex influentijs cœlestium corporum. 23
Imaginibus vti illicitum semper. 37
Imago saluatoris cruorē emittit. 370
Impatientia mulierum. 96
Impeditores officij Inquisitionis, quomodo Hæretici habendi. 671
Impossibile est malitiam esse in voluntate quin sit error in intellectu. 490
Impotentia ex maleficio procreata, aut est tēporales, aut perpetua. 131
Impotentia duplex. 414
Impotenter facientes sunt homicidæ. 127
Iob etiam in anima à Sathana affligebatur. 322
Irrationales à Dæmonibus redditi. 788
Iudex secularis, Episcopi consensu potest maleficos iudicare & punire. 379
Iudex Ecclesiasticus propter solam inconstantię suspicionem relapsum curiæ seculari tradat. 377
Iudex rigorosius procedat contra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos. nu. 587
Iudex in crimine Hæresis & Malefici libellum non exigat, nec litis contestationem postulet. 578
Iudicium de peiore obsesso sacerdote. 325
Iudicium durissimum ijs qui præsunt. 378
Iudicium ferri candentis, neq; auctoritate diuina, neq; san-

ctorum patrum sancitū. 572
Iudicium Dei duplex. 490
Iudici an liceat promittendo impunitatem reo plectendo veritatem elicere. 553
Iuliani Apostastæ perfidia minor Apostasia Maleficarum. 178
Iuramentum purgantis se canonicè. 595
Iuramentum suspectæ & diffamatæ. 618
Iustitia diuina est in vniuerso, sicut lex in ciuitate. 82

L.

LAcerta sub limine ostij impedit fœturam. 716
Lactucam sine signatione cōmedens corripitur à Diabolo. 784
Lacrymæ donum in pœnitentibus præcipuum. 558
Lacrymas non potest Malefica in tormentis emittere. 557
Laodices vxoris regis Antiochi casus. 99
Lætaniæ institutæ Viennæ cōtra lupos. 151
Leges ciuiles tolerant Maleficia maleficijs pelli. 400
Lepra & Epilepsiam à maleficis inferri. 333
Lex Diuina mandat maleficas occidere. 5
Liberi quomodo portent peccata parentum. 348
Liberi procreandi ex sponso, ex verbo, & anima. 753
Liberum arbitrium est peccabile. 164
Libri Nigromantici. 225
Ligatio rationis à Dæmonibus. 112
Linguæ bonum. 758
Linguæ malum. ibid.
Lingua tertia multos commouit. ibid.
Locustæ arcentur excommunicatione. 408
Locustæ aculeatæ in Apocalypsi quid designent. 765
Ludificatoria experiméta Maleficorum. 778
Lunatici vsu rationis ad tempus per Dæmones priuantur. 788
Luxuria mittat sexum cordis. 729
Lupus vigilibus gladium surripuit. 162

M.

MAgi qui sint. 24
Magica quando inuenta. 26
Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt. 109
Magi & Astronomi vtrum sint Apostatæ. 179
Magi caballo per aêra equitant 253

Magici Sagittarij & sclopetarij in aulis principum fouentur. 371
Magnatorum concubinæ. 102
Maleficæ sunt species Pythonum. 10
Maleficę an creent creaturas. 12
Maleficæ quot modis impediantur. 467
Maleficæ committuntur Episcopis puniendæ. 500
Maleficæ ante Noam non fuerunt. 271
Maleficæ quomodo fidem abnegent. 176
Maleficæ quomodo lacte priuent. 354
Maleficæ pactũ pangunt cum inferno. 179
Maleficæ vnde dicantur. 39
Malefica aliquando Diaboli opere in quæstionibus efficitur insensibilis. 549
Maleficæ faciliter crimina sua fatentes, quæ. 550
Malaficæ cur offerant pueros Diabolo. 347
Maleficæ an valeāt ad amorem corda succendere. 114
Maleficę cur non ditentur. 209
Maleficæ cur principibus non noceant. ibid.
Maleficæ an reuera aufferant virilia. 232
Maleficæ nõ sanant sed faciunt cessare læsiones. 668
Maleficæ quomodo mutentur in catos. 310
Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt. 139
Maleficæ triplices sunt. ibid.
Malefici quando inceperint cũ Dæmonibus colludere. 27
Malefici quomodo animalia interimant. 358
Malefici procurant odia per serpentes. 422
Malefici lenonibus comparantur. 472
Malefici nõ adhibendi ad Dæmonicos curandos. 794
Malefica maleficam necat. 390
Maleficarum artes eneruantur quàm primum à magistratu capiuntur. 214
Maleficia inuertunt propria hominis. 79
Maleficia vbi inquirenda sint. 465
Maleficia relegantur ad medicos. 386
Maleficia impediuntur ceremonijs Ecclesiæ. 726
Maleficorum peccata primorum parentum peccata excedunt. 168
Maleficos esse Nigromanticos. 191
Maleficus contra Maleficum testificare potest. 513

Maleficus vnde dicatur. 713
Maleficia quędam reperiuntur perpętua. 739
Maleficium manet perpetuum 383
Maleficium auferre de loco an sit licitum. 718
Maleficium quod sit reuera nō in opinione. 128
Malitia linguæ. 93
Malum fieri est bonū propter perfectionem vniuersi. 157
Mania imaginata quomodo possit sanari. 804
Maniacis soporifera ministranda. ibid.
Materia corporalis naturaliter obœdit bono vel malo Angelo ad motum localem 109
Mathematici propriè. 72
Matrimonium est meritorū. 7
Maleficis pœna imponitur. 5
Matrimonium contractū dirimitur per maleficium superueniens. 7
Matrimonium ex maleficio impetratum. 735
Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet. ibi.
Medium participat naturam extremorum. 11
Medicis nō in omnibus est obsequendum. 780
Melancholici sunt inuidi. 68
Membra occultari non segregari. 288
Memoria est thesaurus intentionum. 111
Mens impiorum est sicut nauis in mari sine gubernatore. 314
Meretrices vocantur stercora viæ. 754
Merita sanctorū abigunt Dæmones. 430
Migratio in alias ædes amouet maleficia. 422
Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques proficiscitur. 701
Minimus Angelus humanam virtutem incomparabiliter excedit. 256
Minora mala tolerantur ad vitanda maiora. 571
Miracula bonorum fiunt per publicam iustitiam. 82
Miracula quomodo faciāt sancti. 23
Miracula malorum per signa publicæ iustitiæ fiunt. 83
Mira opera Dæmonum & maleficorum an pro miraculis habeantur. 305
Modi impediendi vim generatiuam. 126
Modi 13. seruandi circa sententiam seruandam contra maleficam ab alia malefica incine.

cinerata vel incenerandá delatam. 656
Modus interrogandi, inquirendi, & examinandi Maleficos & Hæreticos non est idem in omnibus. 556
Modus in tortura procedendi. 552
Modus profitendi duplex. 238
Modus ciendarum tempestatum. 362
Modus explorationis an aliquis sit maleficiatus. 719
Modus & forma exorcisandi maleficiatos. 448
Monachi prædicatores comparantur canibus. 311
Monialis non signans se cruce in esu lactucæ à diabolo possidetur. 137. & 317
Moniales S. Catharinę Nurenbergæ à Dæmone vexatæ. 709
Mores hominū quomodo causentur ab astris. 68
Morbi inflicti pictori columbariensi à phantasmate quodam. 699
Morbi non exorcisantur sed morbosi, nō infectio, sed infecti. 447
Morbi maleficiales & naturales quomodo dignoscantur. 207
Moses percussit Aegyptum ministerio bonorū angelorū. 25
Motores orbiū & virtutes cœlorum quid sint. 220
Modus idem est totius & partis, sicut totius terræ & Glebæ. 54
Mulier pro carnis concupiscētia intelligitur. 95
Mulier est minoris fidei quàm vir. ibid.
Mulier virum decipere laborat. ibid.
Mulieres sunt vindicabiles. 98
Mulieres natura sunt immorigeræ. ibid.
Mulier non vult regi, sed impetu suo procedere etiam in damnum suum. ibid.
Mulier quæ sit. 94
Mulier aut amat aut odit. ibidem.
Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat. ibid.
Mulier bona beatificat viros, saluat gentes, & vrbes. ibidem.
Mulieres minus valent intelligendo quàm viri. 95
Mulieres sunt incontinentes linguæ. 96
Mulier fuit forma de costa pectoris tortuosa quasi contraria viro. 95
Mulier Samsonis infesta. ibidem.

Mulieri-

Mulieris procliuitas ad odia. 96
Mulier amicitiæ inimica. 760
Mulieres aut blanditijs aut importunitate instigant viros. 99
Mulier obstinata ligatur & ad formicas proijcitur. 763
Mulier amarior morte, & quare. 101
Multiplicatio ex incubo natorum. 271
Munitio contra præstigias. 291
Mundus sine mulieribus esset conuersatio Deorum. 99
Mutatio loci mutat incubos. 460. & 776

N.

Natura bona creatura, mala secundum voluntatem. 78
Natura corporalis non obedit Angelis nisi quo ad motum localem. 360
Natura corporalis quomodo subsit naturæ spirituali. 724
Natus ex incubo, cuius filius dicatur. 50
Necromantici non possunt sibi Dæmones subijcere. 798
Necessitas non requirit prudētiam. 156
Nemo noscens malum, operatur illud. 81
Nemo illabitur animę, nisi eius creator. 106
Nemo innocens infamatur. 331
Nigromantici qui dicātur. 721
Nocturna phantasmata conformia sunt diurnis cogitationibus. 788
Nomina Diabolorum. 61
Nomina in baptismo imponēda. 455
Non semper cessante peccato, cessat potestas Diaboli. ibid.
Notarius totum scribat in processu quod delatus in tortura fatetur. 555
Non confitens vno tormento aliud experiatur. ibid.
Nouum dicitur dupliciter. 150

O.

Obiectum excellens corrumpit potentiam. 461
Obsessi an debeant communicare sacræ synaxi, liberationis causa. 789
Obstetrices Maleficissimæ. 154
Oculi Angelorum sunt picti. 226
Oculi Maleficarum corrumpunt iudices. 340
Oculi mala qualitate infecti aërem medium inficiunt. 33
Olla plena capitum infantium. 240
Oliua à meretrice plantata nō fert fruges. 74
Omne quod incipit de nouo habet aliquam causam. 66

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme. 64
Omne quod non est ex fidè peccatum est. 180
Omnis actio est per contractum. 43
Omnis alteratio fit per qualitates actiuas. 143
Omnia creata sunt ordinata. 160
Omnis malitia & immunditia à Diabolo excogitata sunt. 106
Omnia ferè mundi regna propter mulieres euersa. 99
Opera Maleficorum non subduntur fato. 76
Opera Antichristi qualia. 149
Operationes sequuntur naturales conditiones. 59
Oppidi zaberni casus. 342
Opinio Philosophorum de cometis. 71
Opus Dei licet per Diabolum vitietur, non tamen est potentior illo. 18
Orat iudex Ecclesiasticus secularem, ne abiuratum & relapsum pœna sanguinis puniat. 640
Ordo seruandus cum conuicto legitimè, omnia tamen negante. 641
Ordo iuris duplex. 577
Ordo sumitur in genere non in specie. 594
Ordo in purgatione canonica seruandus. ibid.
Ordo inter Dæmones. 58
Origo adorationis imaginũ. 26
Oua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant. 410. & 778
Oua cum mortuis tumulata. 335
Oues, lupum, & canem naturali imaginatione discernũt. 115.

P.

Passio sensibilis non est sine immutatione. 32
Passionis Christi tempore, fides B. Virg. non defecit. 95
Peccatum non cõsistit in imaginatione sed in voluntate. 146
Peccare quid sit. 164
Peccatum quot modis vnum dicatur maius altero. 175
Peccatum quid sit. 176
Peccatum primi Angeli aliorum Angelorum peccata excessit. 167
Peccati prima corruptio in nos per actum generationis prouenit. 163
Peccatum eorum qui palpant homines. 770
Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. 64

Per colores vestium iudicantur in sacra scriptura virtutes & vicia. 694
Per Dauidis Musicam prorsus recessisse à Saulo Sathanam. 800.
Perfectę & imperfectæ creaturæ. 297
Peripateticorum opinio de dęmonibus. 129
Periuri admittuntur in testimonium contra Maleficos. 513
Pœna triplex vni Decano imposita. 661
Pœnas patienter sustinens satisfacit pro culpa. 185
Pœna hæreticorum multiplex. 181
Pœnæ corporales non semper consequuntur culpam. 314
Pœnæ irrogatæ de iure canonico receptatoribus maleficorum. 372
Pœnitentiæ sacramentum est remedium contra maleficium. 140
Pili maleficæ omni ex parte abraduntur in tormentis. 560
Pilosi Satyri quid sint. 766
Pinguia non amanda. 737
Phantasia quid sit. 110
Phantasma non est sine quantitate. 143
Philocaptio quid sit. 741
Philocaptio triplex. 730
Philocaptio ex Dæmonũ tentatione orta. 731
Philocaptio Eremitarum. ibidem.
Philocaptio Pauli Apostoli. ibid.
Philocaptio ex triplici causa oriri potest. 417
Pythones qui dicantur. 5
Pythonissa in actis Apostolorum. 194
Potestas Luciferi æqualis potestati angelorũ bonorum. 255
Potestas Dæmonis quot modis impediatur. 735
Potestas Sathanę in tempestates probatur exemplo Iobi. 723
Practica cognoscendi morbos maleficiatos. 208
Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt contra obstinationem maleficarum. 565
Pręedicatores 4. debent populo prædicare. 12
Prædicatores habent linguas canum. 92
Prædicator cautè loquatur de mulieribus, propter beatam virginem. 96
Præfixa potestas Diaboli. 213
Pręstigium quid sit & vnde dicatur.

catur. 136
Præuaricatores Angeli an cum mulieribus rem habuerint. 765
Princeps quando dicatur resipiscere. 375
Priuilegium viri à Maleficio. 102
Prodigia visa ante bellum Bohemicũ siue Husſiticũ. 698
Prouidentia est ordinantia ad finem aliquem. 160
Prouidentia humana nõ se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt. 171
Puella voto castitatis destinata liberatᷓ à Cacodæmone. 786
Puella pluuiam & tempestatẽ concitans. 352
Punckeri circulus in Rorbach. 369
Pugnantium irruptiones auditi. 699
Puncker Maleficus. 368
Purgatio canonica quid vocetur. 594

Q.

QVadraginta & vana Maleficæ combustæ. 153
Quare dæmones se Incubos faciant. 48
Quare Dæmon plus mali potest in actibus venereis. 103
Quare iudicium extremũ protrahatur. 345
Quare Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi. 472
Quatuor insatiabilia. 102
Quatuor modi conuincendi reum. 579
Quærere mulierem per fluuiũ. 97
Quidam imaginatur se duo corpora habere 803
Quid delato respondendum, si plenè petat testes publicari. 537
Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur. 608
Quilibet est causa suæ malitiæ. 64
Qui maleficium negant non credunt Dæmones esse. 3
Qui per annum in excommunicatione persistit velut Hæreticus condemnandus. 585
Quinque officia sensuum. 110
Quinque causæ cur Deus flagellet. 187
Quinque remedia liberandi obsessos. 788
Quinque modi impediendi venerem. 124
Quinq; regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa. 467
Quinque personæ adsint in testium examinatione. 519
Quòd multis modis videtur nõ põt omnino falsum esse. 54

Quo-

Quomodo Dæmones allicianitur carminibus, Musica, herbis. 87
Quomodo Deus sinat malum fieri. 202
Quomodo probetur an aliqua sit maleficata. 338
Quo tempore sint faciendæ interrogationes. 565

R.

Ratio condemnationis Maleficarum. 9
Receptatore qui dicendi & an hæretici habendi sint. 670
Receptatores & fauores maleficorum puniendos esse. 371
Refrenare appetitum venereorum, subiacet libero arbitrio. 167
Remedia pro à Demone obsessis sunt Exorcismi Ecclesiæ, confessio sacra, communio sacrorum, visitatio ab excõmunicatione, absolutio & oratio. 428
Remedia super maleficiatis ad amorem vel odium. 416
Remedia contra quasdam occultas Demonum infestationes. 470
Remedia quædam iudici proponantur ad veritatem cognoscendam. 564
Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata. 461
Remedia cõtra incubos & succubos. 401
Remedium exorcisationis. 793
Remedia Ecclesiasti. duplicia. 414
Remedia illicita sunt, vel secũdum quid vel simpliciter. 665
Remedia licita quomodo ab illicitis discernuntur. 666
Remedia contra amores, non prouenientes ex Maleficio. 410.
Remedijs Maleficorũ sæpe res in deterius eunt. 739
Remedium Ecclesiasticum optimum. 415
Remedium vanum toleratur. 367
Res gesta de maleficiato obsesso. 318
Repetitio omnis generis Maleficorum. 589
Res gesta in Diœcesi Argentinensi, de virginibus obsessis. 706
Res gesta Norinbergæ. 801
Res gesta in Minori Basilea de Demone in Scrinio. 705
Rosa flos Veneris. 100

S.

Sacramentum quibus obsessis non sit dandum. 429
Sacramenta etiam ab ineptis administrari possunt. 454
Sacramentum circumgestare contra

contra tempestates an licitū sit. 467
Sacerdos frustra maleficijs virginem ad amorem propellit. 420
Salices 1. Maij incisæ, præseruāt à Maleficis. 462
Salomonis regis exorcismi. 797
Sancti etiam amore mulierum tentati. 117
Sanctius est mori, quàm abnegare vel vesci idolatricis. 497
Sanctorum scientia excrescente etiam artes Dæmonum excrescunt. 27
Sanctorum intercessiones obsessos iuuant. 791
S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem. 137
S. Macharius curat virginem visam equam. 145
Sanctus quidam petit quinque mensibus à Dæmone possideri humiliationis causa. 783
Saluia putrefacta excitat tempestates. 20
Sanguis occisi hominis, quare ad præsentiam interfectoris emanet. 22
Sanguinei sunt benigni. 68
Sapiens dominatur astris. 70
Sathan quomodo sit missus in cor Iudæ. 788
Satyri genera Dæmoniorū. 47
Saturnus dominatur plumbo. 396
Sententia ad continuandam torturam. 555
Sententia definitiua absolutoria ad pœnam purgationis canonicæ. 593
Sententia super varium reum ad quæstioni subijciendum. 597
Sententia interlocutoria ad questionem submittendam. 551
Sententia absolutionis contra totaliter immunem. 591
Sententia non feratur sub conditione. 577
Sententia diffinitiua quomodo ferenda. 576
Sententia non nisi in conuictū aut sponte confessum fertur. ibid.
Sententiandi formula contra præcisè diffamatum. 592
Sententia contra vehementer suspectum. 604
Sententiandi modus contra confessam relapsam, sed pœnitentem. 627
Sententia hæreticis pœnitentibus danda. 628
Sententię condemnatorię nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ. 634
Septem maleficia ad actum venereum

nereum pertinentia. 103
Septem, decem, viginti & triginta testes aliquãdo in purgatione canonica requiruntur. 593
Septem modi quibus Malefici nocere possunt. 714
Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant. folio 367
Sexta feria dies ad crimina detegenda. 366
Sex modi quibus Cacodæmon homines possidet & lædit. 786
Signatio credentium. 443
Signum dignoscendi maleficium. 391
Siluani & Fauni cum mulieribus extiterunt. 47
Simonis Magi artes. 146
Simile à coloribus Formicarum ad vitia. 694
Sine culpa, nisi subsit causa nemo est puniendus. folio 186
Scopis aquam spargere excitat pluuiam. 329
Scutum fidei formatæ. folio 205
Specula noua impuritatem contrahunt ex mulieris menstruatæ aspectu, folio 30
Solis virtus. 19
Solidarij cùm sunt prudentes magis secundum rationem loqui possunt. 787
Somniorum apparitiones. 111
Somnia secundum complexiones. 193
Somnia Maleficarum. ibid.
Sortilegi vel diuinatores duplices. 481
Stella cometa est impressio calida & sicca. 71
Stella in transitu D. Thomæ quomodo formata. ibid.
Succubi ex Maleficio immissi. 403
Succubus publicè in Concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit. 769
Summariè & simpliciter procedat. 578
Summæ Maleficæ & earum opera. 236
Super actum Venereum quam Diabolus magis Maleficia exercitet. 49
Superstitio quid sit. 468
Suspectus de vehementi generaliter abiuret. 587
Suspectis de maleficio nihil cõmodato dandum aut donandum. 464
Suspecti de Hæresi Maleficarum sunt in triplici genere. 584
Suspicio vehemens quę fit & quomo-

quomodo tollatur. 583
Suspicio Hæresis triplex. 580
Sustinēs excommunicationem per annum Hæreticus habetur. 610

T.

Tc it urnitatis maleficium Haganoæ. 56
Taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur. ibid.
Tam difficulter quęstionatur Magus, quàm exorcisatur obsessus. 551
Telonium impositum consolentibus Maleficam. 393
Tempestates à Maleficis quomodo concitentur. 727
Tempestates adiurationibus quomodo impediantur. ibi.
Templum DEI vnde simus. 770
Tentatio cui non consentitur an sit peccatum. 732
Therebinthus quid sit. 795
Testes cogendi sunt in causis Ecclesiasticis. 512
Testes pluries examinari possunt. ibid.
Testes duo quando sunt concordes quid faciendum. 510
Testes singulares nō sufficiunt in causa heresi. 511
Testes singulares qui sint. 509
Testes falsi quomodo puniendi. 643
Tormenta continuanda non iteranda. 555
Tormenta non iterantur nisi superueniant indicia noua. ibid.
Transformatio Sathanæ in S. Siluanum Nazarenum Episcopum. 327
Traditur brachio seculari abiuratus de heresi vehementer, non autem leuiter tantum. 628
Tradendus brachio seculari prius omni Ecclesiastico ordine est denudandus. 629
Transmutatio quotuplex. 298
Tres species infidelitatis. folio 176
Tres columnę fidei Apostolicę. 708
Tres homines particulares in hominis natura. 779
Tredecim modi, quibus Maleficę Maleficis traducunt vel deferunt. 656
Tria attendat Iudex cùm delatus omnia negat. 524
Tria genera hominum tuti à maleficijs. 212
Tria pręcipua vitia mulierum. 102
Tria in rerum natura sunt, quę medium tenere nesciunt, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina. 92

Triplex pœna Malefico irroganda. 539
Triplex genus Incuborum. 402
Triplex malum & bonum. 169
Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata. 183

V.

VBi maior culpa, ibi maior pœna. 57
Vbi grauior est culpa maior vindicta exerceatur. 373
Veneratio magistratus eneruat maleficia. 726
Veritatem multi faterentur, nisi metu mortis traherentur. 554
Verbum Dei non minus quàm corpus Christi. 443
Veste liuida ad modum scapularis monachi induitur abiuratus. 616
Vestes non exuendæ sunt illis, quæ ab Incubo vexantur. 769
Vetula quatuor Abbates interimens amore. 113
Vetularum aspectus & colloquia amorem excutiunt. 742
Vetularum aspectus venenosus. 30
Vilia non sunt scienda. 156
Vinũ quomodo Maleficæ comparent. 357
Vindicta triplex. 761
Violenta suspicio ad condemnationem sufficit, & est duplex. 580
Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ. 410
Virtus Angeli ibi est vbi operatur. 295
Virgo Iohanna (quam Galli Ieanne Poucelle vocant) exorta in Episcopatu Coloniensi. 755
Virgo Iohanna Bohemis Hussitis bellum denunciat, sed incassum. 756
Vis aquæ benedictæ. 421
Vis salis benedictæ. 217
Vis tituli crucis. 218
Vis verbi benedicite. 406
Virtus sensitiua an sit dignior nutritiua. 122
Vi crucis Dauid cytharam pulsans Dæmonem abegit. 90
Vir vxorem non videns sustinens. 146
Vnum & Ens conuertuntur. 118
Vnguenta ex carnibus infantũ. 345
Voces fœminarum sunt mortiferæ. 100
Voluntas recipit obiectum suum ab intellectu sua ratione boni. 120

Voluntas hominis soli DEO subiacet. ibid.
Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo. 118
Voluptas carnalis effœminat. 729
Voluptates inebriant mentes & ideo faciunt amentes. 736
Vulgaris licita canonica purgatio. 663
Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore perfusus, sic homo peccatori sociatus facilè peccat. 771
Vtilitates ex maleficijs pulsis emergentes. 728
Vxor quando propter suspicationem fornicationis poßit dimitti. 579
Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis. 133

Z.

Zoroastes artis Magicæ & Mathematicæ primus inuentor. 26

FINIS.

TABVLA QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMAE PARTIS.

Quæstio I. An asserere Maleficas esse ita sit Catholicum quod eius oppositum pertinaciter defendere sit hæreticum. fol. 1

Quæst. 2. Quod ad effectum maleficialem, semper habeat Dæmon cum Malefico concurrere, vel quòd alterum sine adminiculo alterius talem effectum posit producere. 20

Quæstio 3. An Catholicum sit asserere quòd effectus per Incubos & Succubos Dæmones sic procurantur, quòd etiam veri homines in multiplicationem & originem Maleficorum per tales Dæmones procreantur. 41

Quæstio 4. An Catholicum sit asserere quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum, tantummodo infimis spiritibus conueniat. 56

Quæstio 5. An quoquo modo posit catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio Maleficorum operum ex influentijs procedat corporum cœlestium absque adminiculo Dæmonum, seu à substantijs separatis, vt sunt motores orbium cœlestium, seu etiam à malitia hominum concurrente ad voces, & verba quæcunque stellarum. 64

Quæstio 6. Quoad Maleficos cum Dæmonibus concurrentes, cur mulieres amplius inueniantur hac hæresi infectæ quàm viri, cuiusmodi etiam mulieres præ cæteris sunt inuolutæ, declaratur per quinque sequentes quæstiones. 90

Quæstio 7. An Maleficæ virtute Dæmonum mentes hominum ad odium, vel amorem inordinatum incitare valeant, & de modo proponendi huiusmodi materias in sermonibus ad populum. 105

Quæstio 8. An generatiuam potentiam seu actum Venereum impedi-

impedire, & maleficiare posſint, cum quadam incidentali quæſtione, cur interdum actus ille impediatur reſpectu vnius & non reſpectu alterius perſonæ. 122

Quæſtio 9. An præſtigioſa illuſione membra virilia quaſi ſint à corporibus euulſa auferre ſoleant, cum alijs difficultatibus annexis. 132

Quæſtio 10. An homines in beſtiales formas poſsint tranſmutare, cum alia incidentali quæſtione. 141

Quæſtio 11. De obſtetricibus Maleficis conceptus in vtero, & extra diuerſimodi interimentibus. 152

Quæſtio 12. An Diuinam permiſsionem in operibus Maleficarum commendare ita ſit Catholicum quòd eius oppoſitum ſcilicet illam redarguere omnino ſit hæreticum. 154

Quæſtio 13. Super duas diuinas permiſsiones, circa caſum Diaboli, & primorum parentum ex quibus cuncta Maleficarum opera iuſtè permittuntur. 166

Quæſtio 14. An præmiſsis nõ obſtantibus peccata Maleficorum grauiora ſint peccatis malorum Angelorum, & primorum parentum, & quòd grauiſsimas mereantur pœnas, etiam in præſenti quæſtio de materia tota prædicabilis eſt. 172

Quæſtio 15. An propter peccata Maleficorum innoxij ſæpè maleficentur, & interdum propter peccata propria. 183

Quæſtio 16. An Hæreſis Maleficarum omnes alias ſuperſtitionis ſpecies excedat. 189

Quæſtio 17. Eſt declaratiua 14 grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando. 196

Quæſtio 18. Contra quinque argumenta Laicorum, quòd Deus non permittat tantam poteſtatem Diabolo, & Maleficis, & annectitur hæc quæſtio primæ. 200

SECVNDAE PARTIS.

QVæſtio 1. An quis poſsit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis & Dæmonibus non poſsit Maleficiari & continet 16. Cap. 210

Primum cap. De diuerſis medijs, quibus Dæmones ad augmentum illius perfidiæ alliciunt per Maleficas innoxias & honeſtas puellas. 228

2. De modo ſacrilegæ profeſsionis earum, & de Homagio Diabolo præſtando. 236
3. De modo quo de loco ad locum transferuntur. 250
4. De modo quo ſe Incubis Dæmonibus ſubijciunt. 262
Qualiter ex ijs multiplicentur. 268
An ſemper cum ſeminis deciſione Incubus Maleficam aggrediatur. 272
An potius vno quàm alio tempore, aut loco. 273
An viſibiliter illas ſpurcitias agitent cum maiori vel minori venerea delectatione. 275
An Incubi tantummodo mulieres ex eorum ſpurcitijs procreatas aggrediantur. 276
5. De modo generali quo per Sacramenta Eccleſiæ maleficia exercentur, & de ſex modis quibus omnibus creaturis (corporibus cœleſtibus exceptis) veras infirmitates licet non veras ſanitates, virtute naturali inferre poſſunt. 276
6. De modo quo vim generatiuam impedire ſolent. 284
7. De modo quo membra virilia auferre ſolent per operationis modos, vt ſcias quæ tacta ſunt in quæſt. 8. primæ partis, potentiam faciendi tangere. 287
8. De modo quo homines in beſtiales formas trāſmutātur. 296
9. De modo quo Dæmones intra corpora, & capita ſine læſione exiſtunt, dū præſtigioſas operātur tranſmutationes. 302
10. De modo quo Dęmones per Maleficarum operationes ſubſtantialiter homines inhabitant. 313
11. De modo quo omne genus infirmitatis in generali inferre poſſunt. 326
12. De modo in ſpeciali quo hominibus grauiores infirmitates inferunt. 335
13. De modo quo obſtetrices Maleficæ præ omnibus alijs maiora damna inferunt, dum infantes, aut interimendo, aut execrando Dæmonibus offerunt. 342
14. De modo quo iumentis varia nocumenta inferunt. 353
15. De modo quo grandines & tempeſtates concitare, ac fulgura fulminare ſolent. 360

16. De tribus modis quibus viri, & non mulieres maleficijs afficiuntur. 367
Quæstio 2. Vtrum sit licitum maleficia aut per alia, aut per illicita tollere, & continet 8. cap. 382
Primum Caput. De remedio Ecclesiastico contra Incubos, & Succubos Dæmones. 401
2. De remedijs pro his, qui circa vim generatiuam maleficiantur. 410
3. De remedijs contra maleficiatos super amorem, vel odium inordinatum. 416
4. De remedijs, cùm præstigiosa arte membra virilia auferuntur, & cũ homines in bestiales formas transmutãtur. 422
5. De remedijs contra obsessos ex maleficio. 427
6. De Exorcismis Ecclesiæ contra quascunque infirmitates à Maleficis illatas, & de modo exorcizandi. 437
7. De remedijs, contra grandines & fulmina, & pro iumentis maleficiatis. 465
8. De remedijs contra quasdam occultas Dæmonum infestationes, & pro illis qui se Dæmonibus, intuitu alicuius commodi temporalis, totaliter deuouissent. 473

TERTIAE PARTIS.

QVæstio generalis & introductoria quis sit competens Maleficarum Iudex. 475
Quæstio 1. Quis sit modus competens Iudici ad inchoandum processum fidei contra Maleficos. 503
Quæstio 2. De numero testium. 509
Quæstio 3. Vtrum Iudex posit compellere testes ad iurandum de dicenda veritate in causa fidei, & quoties posint examinari. 513
Quæstio 4. De conditionibus testium. ibid.
Quæstio 5. An inimici capitales ad testificandũ admittãtur. 514
Quæstio 6. De continuatione processus, qualiter testes sint citandi & interrogandi. 516
Interrogatoria super testes. 518
Interrogatoria generalia super Maleficum, aut Maleficam. 520

Interrogatoria particularia super eosdem. 522
Quæstio 7. Varia dubia declarans super præmissa interrogatoria, & responsiones negatiuas, & an delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa, in hæresi Maleficarum sit habenda. 524
Quæstio 8. De modo capiendi, & incarcerandi. 527
Quæstio 9. An deponentium nomina sint ei post captionem manifestanda. 530
Quæstio 10. Qualiter defensiones sint concedendæ cum deputatione Aduocati. 534
Quæstio 11. Quid faciet Aduocatus cùm sibi nomina testium non publicentur. 536
Quæstio 12. Qualiter inimicitia capitalis, inter delatum & testes inuestiganda. 542
Quæstio 13. De his quæ habet Iudex aduertere, ante locum carceris & torturæ, & ne sit facilis ad exponendum Maleficam tormentis torturæ, propter maleficium taciturnitatis. 547
Quæstio 14. De modo sententiandi delatum ad quæstiones, & quomodo prima die sit quæstionanda, & an posit conseruationem vitæ compromittere. 551
Quæstio 15. De continuatione tormentorum & signis, & quibus Malefica cognoscitur, quomodo sit abradenda, & de varijs cautelis super maleficium taciturnitatis. 556
Quæstio 16. De tempore & secundo modo interrogandi, atque de cautelis extremis à Iudice obseruandis. 565
Questio 17. Super purgationem vulgarem, & precipuè super examen candentis ferri, ad quod Maleficę appellant. 570
Questio 18. De his quæ Iudex obseruare debet, tam in sententia interlocutoria quàm diffinitiua. 576
Quæstio 19. Quot modis Iudex posit delatum habere suspectũ, & super quibus sententiam facere posit. 579
Quæstio 20. Quomodo sit sententia ferenda super personam totaliter immunem. 589
Questio 21. De secundo modo sententiandi delatum, diffamatum tantummodo. 591

Quæstio 22. Super tertium modum sententiandi diffamatum, & quæstionibus exponendum. 596
Quæstio 23. Super quartum modum sententiandi suspectam de hæresi leuiter. 601
Quæstio 24. De modo sententiandi vehementer suspectam. 604
Quæstio 25. De modo sententiandi violenter suspectum. 609
Quæstio 26. De modo sententiandi debitè suspectum, & diffamatum. 617
Quæstio 27. De modo sententiandi confitentem hæresim pœnitentem non relapsam. 622
Quæstio 28. Qualiter sententianda sit relapsa probabiliter, sed pœnitens. 627
Quæstio 29. De sententia inferenda relapsæ confessæ, sed impœnitenti. 634
Quæstio 30. Super Hæresim confessam & relapsam & impœnitentem. 637
Quæstio 31. Super conuictum & deprehensum, omnia tamen negantem. 640
Quæstio 32. Super conuictum sed fugitiuum, vel se contumaciter absentantem. 647
Quæstio 33. Super delatam ab alia Malefica incinerata, vel incineranda, qualiter sit sententiandum. 656
Quæstio 34. De modo sententiandi Maleficam maleficia tollentem, & super Maleficas obstetrices, & Maleficos Sagittarios. 665
Quæstio 35. & vlti. Super modos sententiandi Maleficos quoscunque friuolè, aut etiam iniustè appellantes. 674

FINIS.

IMPRESSVM FRANCOFVRTI
ad Mœnum, sumptibus Nicolai Bassæi.

Anno M. D. LXXXVIII.